ADRIANI TVRNEBI PHILOSOPHIAE ET GRAECARVM LITERARVM REGII PROFESSORIS, ADVERSARIORVM

TOMVS TERTIVS,

LIBROS SEX CONTINENS.

Additi sunt indices duo, vnus locorum qui in auctoribus explicantur, aut emendantur, alter rerum & verborum.

AD CHRISTOPHORVM TVTHAEVM, SENATVS Parisiensis Præsidem primum.

PARISIIS.
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Lateranensis, ad insigne Serpentis.

M. D. LXXIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ADRIANI TVRNEBI PHILOSOPHIAE, ET GRAECARVM LITERARVM REGII PROFESSORIS, ADVERSARIORVM

TOMVS TERTIVS,

LIBROS SEX CONTINENS.

Additi ſunt indices duo, vnus locorum qui in auctoribus explicantur, aut emendantur, alter rerum & verborum.

AD CHRISTOPHORVM TVTHAEVM, SENATVS Pariſienſis Præſidem primum.

PARISIIS.
Apud Martinum Iuuenem, via S. Ioannis Lateranenſis, ad inſigne Serpentis.

M. D. LXXIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EXTRAIT DV PRIVILEGE DV ROY.

IL eſt permis à Martin le Ieune, libraire & imprimeur en l'vniuerſité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer vn liure intitulé, *Adriani Turnebi Philoſophiæ, & Græcarum literarum Regij profeſſoris, Aduerſariorum Tomus tertius.* auquel i'adiouſteray cy apres le premier & ſecond tome corrigez, annotez, & apoſtillez au marge des lieux y citez. Defendant à toutes perſonnes, de quelque eſtat qualité ou condition quil ſoit, de n'imprimer ou faire imprimer, vendre ne diſtribuer, autres que ceux que ledict le Ieune aura imprimé ou faict imprimer, pendant le temps & terme de ſix ans finis & acomplis, ſur les peines arbitraire: contenues aux lettres de priuilege. Donné à Bloys le 15. iour de Feurier 1571.

PAR LE ROY.

Maiſtre Iean du Bourg maiſtre des requeſtes ordinaire de ſon hoſtel preſent,

Signé Langlois.

CHRISTOPHORO TVTHÆO SVMMO
Pariſien. Senatus Præſidi, Adr. Turnebus fil.

S. P. D.

CVM hunc literarium poſthumum fœtum, immaturo abortu relictum, nec ab auctore patre meo Adriano Turnebo iniquioribus fatis prærepto recognitum, matris tamen diligentia & patris amicorum opera, à ſitu, à tenebris, à ſempiterna obliuione liberatum, in lucem aſpectumq; hominum emerſurum ſciremus, Præſes ampliſſime, Tu vnus & ſolus occurriſti, quem ita ſerenum, propitium & fauentem patronum habere cuperemus, vt bona tua pace & venia, hic reſiduus & tertius Aduerſariorum patris labor tuo nomini iampridem deuotus & conſecratus, tua ſumma auctoritate præſidióque munitus & ab obtrectatorum malignitate defenſus ac vendicatus, in ſtudioſorum manus tandem perueniat & luce qua diu caruit, perfruatur. Ex quo ſi quid commodi & adiumenti perceperint docti, totum hoc tibi deberi profitebuntur, & tuæ amplitudini ac ſplendori gratias in perpetuum agent. Auctoris autem familia, ſi ſenſerit hoc votiuum munuſculum tibi non ingratum fuiſſe, tanta tua beneuolentia & beneficio ſe tibi deuinctam & obligatam in æternum prædicabit. In primus Odo & Stephanus fratres mei, qui legum & iuris ciuilis ſtudia nunc Tholoſæ perſequuntur, huc tandem reuerſi te coràm reuerebuntur, te non tantùm in ampliſſimo foro, in ſupremo ſenatu, iudiciorum & ſententiarum principem, legum præſidium, iuris aſylum, morum inſtitutorúmque veterum & recentium aram, æqui boníq; columen intuebuntur: verumetiam te optimum literarum parentem, præcipuum ingeniorum ſenio vigentium florem, clariſſimum integritatis, virtutis, conſilij, ſapientiæ, eloquentiæ, omnis denique liberalis diſciplinæ & doctrinæ ſpecimen admirabuntur, ſuſpicient, celebrabunt: atque tuo numine recreati, ad ſummum illud decus, quod excellentibus ingenijs propoſitum eſt, indies vehementius incitabuntur. Huius autem beneficij memoria meo animo illuceſcet magis & vigebit, atque ita in Turnebi familia,

Semper honos nomenque tuum laudeſque manebunt. Vale. Lutetiæ Pariſiorum. 12. Cal. Ianu. 1572.

AD AMPLISS. VIRVM CHRI
stoforum Tuanum in supremo Se-
natu primum Præsidem.

IO. AVRATVS POETA
REGIVS.

Aduersaria dum pererudita
Turnæbus pater eruditionum
Sæua colligit imminente Parca,
Connasans velut ad noui tumultus
Signum, sarcinulasque miles aptans:
Phœnissa vel vt imminente, Troës
Syluis infabricata cùm ferebant
Raptim robora, remigesque truncos:
Sic is præproperans rudes tabellas,
Et sparsis foliis pares Sibyllæ,
Dum consarcinat, alligatque raptim:
Pars interciderat parum polita,
Quam nunc coniuge digna talis vxor
Magna sedulitate perpolitam,
Nobis auspicio tuo Tuane,
Raptas coniugis vt rogo fauillas,
Reddit: teque rogat tibi dicatos
(Qui tutor viduis Tuane & orbis
Præsens esse soles) sui mariti
Vt libros, ita liberos relictos
Cures, vindice te manere tutos.

Ιωάννης ὁ Γαρδέσιος εἰς τὸν
τούρνηβον.

Ὅς ῥά σ' ἐπίκλησιν καλέσει (τούρνηβε) μέλιτ[τ]αν,
κεῖνός σοι ἰδίην θήσει ἐπωνυμίην.
Ὡς γὰρ φοιταλέαις πέτεται πλερύγεσσι μέλιττα,
πολλήντ' εἰαμενὴν ἀγλαΐην ἁρέπεται.
Ὡς σὺ κυκλοδρομέων μουσῶν τὸν ἀπείρονα κῆπον
ἀιόλα παιδείης ἄνθεα χερσὶ λέγεις.
Ὧν γλυκύτητα θεοῖς ἐν σήθεσιν καταπέφας,
τῆς γλώσσης μελιχρὴν τὴν ῥόσον ἐκπροχέεις.
Καὶ δὴ ἐγὼ φωνὴν σέθεν μελίγηρυν ἀκούων
παγλύκερον δοκέω λειχέμεναι τὸ μέλι.

LOCI AVCTORVM, IN HIS LIBRIS, AVT declarati, aut emendati. Prior numerus librum indicat, posterior caput libri.

ACcii 29.1.
Apud Cice. 2. de natu. deor. 26.33.
Apud Noni. 28. 7. 29 28. 29.19.
AElianus 30.36. 29.18. 29.8.
AEneæ locus 27.7.
AEschyl 27.23. Iterum,
AEschyl. & eius interpres 28.16. Iterum.
Afranij apud Noni. 29.27.
Alcæi apud Athenæ. 27.29.
Alexand Aphrodi. 25.23.
Alpheni Iurisc on 27.1.
D. Ambrosij 26.12.
Ammiani 27.33. 28.2. 28.26. 28.45. 29.35.
Andronicj Liuij apud Nonium 28.7.
Annij tusci locus 26.34.
Antoni. Imperator. 26.11.
Appollonij de fulmine 26. 29.
Appiani lib. 5. 27.1.
Apuleij 27.21.
Lib. de asin. au. 28.21.
1. Apolo. 29.13. Iter. Iter. Iterum.
Arati 28.30.
Arati interpretis 29 32.
Archimedis 29.18.
In libello qui dicitur φαμμίτης 26.1.
Aristophanis 25.9. 25.29. 25.29. Iter. Iter. Iter. 28. 16. 30.10.
Bacch. 25.30.
Vespis 27 30.
Pace. 29.10.
Nubibus 29.10.
Cocalo. 29.25.
Aristidis de Baccho 28.26.
Aristotelis 25.29.
de cœlo 27.25.
in arte poëtica 29.25.
Arnob. de spad. 29.5.
Ascon. 26.24. 27.22.
de spatio vitę homi. 27.22.
in Milon 28.3.
Athenęi 25.22.28 24.27.26.
de lebetibus 26.17.
Auieni 25.13. 28.30.
Aurel. olymp. 27.18.
Ausonij 1. epigr. 27.2. 27.5.
epist. 7. 27.10.
in gra. actio. 27.21.
in monosyll. 27.23.
epist. 5. 29.26.
de Narbone 30 26.
Budæi lectio 29.36.
Cæsaris lib. 1. de bell ciuili. 30.15.
Lib. III. de bell. ciuil. restituitur 27.24.
Lib. III. Comment. 26.32.
Lib. VII. de bell gall. 29.24.
Callimachi 26.30.
de Ioue 29.29. Iterum.
Capitolini in Antonini phil. vita 25.18.
de Antonio salio 30.24.
Catonis de re rusti. 25.19. 25.20. 26.32. 30.6. 30.7. cap 4. 29.27. cap. 83. 29.23. cap. 132. 29.31.
lib 1. orig. 30.31.
Catulli 25.21. 25.22. 26. 29. 27.5. 28.21. 28.24. 28.44 28.38. 29.35.
in Argonauticis 26.1.
Ad Coloniam 26 8.
In carm. nupt. 27.25.
de Berecynth. 29.20.
in Annal. Volusij. 30.27.
ad Ortalum 30.31.
Censorini de anno Climacterico 26.18.
cap. 22. 27.24.
Cic. 26.24.
ad Heren. 29 4.
lib. II. 29.15.
lib. IIII. 26.7. 27.12. 27. 26. 29.4. 29.15.
de inuentio. 26.29.
de oratore. 29.36. 29.21. 25.4. 26.12. 27.13 28.42.
in iocis 28.26.
libr. III. de orator. 25 4. 25.10. 27.1. 30.27.
in Orato. 26.16.
in Bruto. 25 23. 26.3. 26. 12. 30 5. 29.36.
in Topicis 25.23. 29.24. 29 36. Iterum.
pro Quintio 25.3. 29.36.
pro Rosc. comœdo 29 36.
in Verrem 29.36.
Diui. in Verr. 29.23.
lib. I in Verr. 27.21. Iter.
li. III in Verr. 25 5. 27.13.
li. IIII. in Verr. 25 5. 28.4. 28.23.
lib. V. in Verr, 27.1.
lib. VI. in Verr. 28.34.
lib VII. in Verr. 30 39.
pro lege Manil. 25.12. 29. 30. 30.36.
pro Cluentio 25.29. 29. 16. 28.34.
in Rull. 25.16. 30.17.
pro Rabirio 27.16. 28.3. 29.21.
1. Inuectiua in Cati. 30.15. II. 30.35.
pro Muren. 25.23. 28.13.
pro Flacco 30 4.
pro Arch. poëta 30.5.
post reditū in senat. 25.25. 26 22. 28.3. 28.17.
de Aruspic respōsis. 25.15.
pro Sextio 28.42.
pro Cœlio 26.22. 26.25. 27.23. 28.42.
in Pisonem 25.3. 28 3.
pro Milone 25.7.
in Ant. Philipp. 2. 29.13.
VI. Philipp. 26.26.
li. 1. epi fami. ad Lēt 28.42.
epist. ad Marium. 26.25.
epi. 1. Celij lib. VIII. 30.35.
lib XVI. ad Tironem 30.7.
epist. 1. li. 1 ad Q. frat. 27.1.

ad Attic. 27. 27. 27.30.
30.19. 30.19.
I.ad Attic. 25.16.
II.ad Atti.30.13. 30.12.
V.ad Attic. 28. 27. 28.28.
28.29. 30.31.
epi ad octaui. 27.30.
in Lucullo. 26.28. 30.7.
I.de finib. 25.2.
II.de finib.28.34.
in Tuſcul. 26.1.
I.Tuſcu. 26.8. 26.18. 27.
2. 27.6. 29.19.
III.Tuſcul.25.14. 27.6.
II.de natura deor.17.4.
de legib. 2. 26.33. 29.24.
29 32.
I.offic.26.32.28.39.
II.offic.26.26.
III.offic.25.18.25.23.27.
4.29.30.
de Amicitia 28.37.
de Senectu.25.2.
de Vniuerſ.28.14.
IIII.de Rep.29.30.29.27.
VI de Repu.26.18.Iterum.
29.2.
in prognoſticis Arateis de
Fulica 25.13.
Chariſij 27.15.27.23.
Claudiani II panegy.in ſtilic.
28.23.30.3.
lib.II.in Eutrop 29.5.
Clemen. Alexand. 25.23.
Columel.lib.VI. 29.1.27.25.
in hort.30.14.
Corn.Taci.XI.lib.25.30.Iter.
Curtij 27.16.
Democharis 25.12.
Demoſt.cõtraAriſtog.30.10.
Diodorij 26.29.
Dionis 29 9. 30.15.
In Claud.27.19.
in Neron.27.18.
in M.Antonin. 25.18.
in Cõmod.25.17 Iter.Iter.
de Commodi ludis 25.17.
Dionyſij halic.29.31.
III.lib.25.6.
Donati in vitam Virgilij 27.
26.26.25.
In Eunuc.Teren. 27.23.
Drepani Pacati in oratione
panegy 27.2.
Ennij 25.2.
Ennij locus ex Varrone 26.31.
28.11.
apud Nonium 29.28.
Epigrammat. II. 27.25.
Euclidis 26.1.
Euripidis 26.32.29.25.25.29.
Androm. 27.29.29.25.
Hecubæ 28.46.29.28.
Ex lexico vete.excerp. 27.10.
Feſti 26.26. 29.13. 30.31.26.
34.27.17.28.27.28.37.
de Sacramento 29.36.
de Ioue lapid.30.23.
de Auſpicijs 30.29.
Ex fragmẽto legisperue.quæ-
dam 27.21.
Fulgentij 26.10.
locus expoſi. moral. 26.21.
Gellij lib.VI. 29.14.
lib.X. 28.32.
lib.XII.28.32.30.36.
lib XVI.29.15.
lib.XX. cap.9. 29.33.
Germanici verſus 28.30.
Gratij de Venat. 26.19.28.20.
28.29.29.26.
Heliodor.in AEthiop. 28. 25.
Herodiani 28.32.
li.IIII.de ſignis mili.30.15.
Heron. in pneumaticis 26.8.
Heſychij 26.33. 25.5. 25.24.
27.28.28.19. Iterũ. 28.20.
30. 38.
de Cottaniſ.25.28.Iterum.
Heliod.29.25.30.29.
Higinij 28.43.
de Perſeo 26.28.
in Cicer. 28.28.
lib.II.poëtic aſtron.28.30.
de Iphiclo 27.28.
Hippocratis 25.30.
Homeri 28.28.25 9.25.5.
in catalogo 30 37.
2.Ilia.26.28.
6.Ilia 28.44.
Iliad.χ.29.25.
Iliad.22.28.26.
Iliad.ψ.29.19.
de Proteſilao interfe.29.25
Odiſſ.26.13.
1.Odiſſ.28.7.Iterum.
12. Odiſſ.28.44.
Odiſſ.μ.29.17.
vltimi Odiſſ.28.46.
Horatij od.1.lib.1.26.7.
od.4.30.11.
od.5.29.24.
od.12. 25.14.29 29.
od.13. 29.29.
od.14. 26.7.
od.23.26.36.
od.24.26.36.
od.25.26.36.
od.28.26.36.
od. 28. 25.6.26.1.
od.34. 29.29.
Lib.II od.2. 28.24.30.5.
od.8. 26.31.
od. 20. 28.20.
Li.III.od.8.25.20.25.29.30.6.
od.10.26.19.27.19.
od.19. 27.16.
od.22. 29.25.
od.27. 30.29.
Lib.IIII.od.1.28.10.
od.2.26.23.
od.4. 28.31.
od.5. 26.1.29.2.29. 30.30.
od 13.26.31. (38.
od.17. 30.2. 30.27.30.39.
In arte poëtica 26.26. 27.4.
27.29. 27.33. 28.24. 28.26.
29.35.30.7.30.27.
Lib. I. epiſt. I. 26.26. 30. 3.
30.9. 30.12. 30.19.
epi.2.26.27.
epi.3. 26.27.
epi.6. 26.16. 28.38. 30.7.
epi.7. 25.29.
epi.II. 27.22.
epi.13. 28.33. 30.38.
epi.14. 28.31.
epi.15. 26.20.
epi.16. 27.16.
Lib.II. 25.10.
epi.1. 26.24. 26.25. 26.25.
30.7.30.29.
epi.2.27.4.27.4.
Saty.1.lib.I.26.15.
ſaty.2.29.31.Iter.29.34.
ſaty 3. 29.27.29.17.
ſaty 4. 30.19.30.3.
ſaty.6. 27.15.
ſaty.8.28.44.30.30.
ſaty.10. 29.24.
ſaty.2. lib.II. 25.17. 28.4.
29.14.30.3.
ſaty.3.26 2. 26.14. 26.26.
28.3 26 27. 28.23. 30.27.
ſaty.5.26.3.28.3.Iterum.
ſaty.6.28.26.29.35.
ſaty.8. 30.38.
Ioſephi lib.XXII.de bello iud.
27.25.Iterum.
Iuuenal. 28.38.
ſaty.1. 27.25. 28.24.
ſaty.2.27 19.29.5.
ſaty.3. 27.15. 28.31.
ſaty.5. 26.5.
ſaty.6. 30.30.
ſaty.7. 25.3. 27.2.
ſaty.8. 25.3.26.10.
ſaty.10. 29.1. 30.19.
ſaty.16. 25.24.
Iſidori 28 25.
ilb.IX.26.22.
de ſagmaria mulla 30.16.
Iuliani in l.Cum emptor ff.de
Reſcind.Vend.30.27.
Iulij obſeq. de prod. 27.2.
Iuriſcon.loci explicati 27.31.
Iuriſconſul.libri emẽd.30.35.
Iuſtinia.lib.III. Cod. explica-
tur 27.33.
Iuſtini 30.27.ibidem. 27.26.
Iterum.
Iuſtini martyr. 27.5.
In Laërtio Socratis & Dioge-
nis dicta & explicantur &
emendantur 27.34.
Lampridij in Commodo ex-
plicatur & emenda. 25.17.
in Vulcatio Gallica. 26.15.
in Heliogabalo 30.16.
Liuij lib.I.30.29.Iterum & I-
terum.30.36.
lib.III. 29.30.
lib.IIII.28.34.Iterum.
lib.V. 28.34.
lib.VIII. 25.2. 30.1.
lib.IX. 25.7. 25.10. 25.7.
30.25.
lib.XXI. 27.11.
lib.XXVI. 29.30.
lib.XXIX. 26.17.
lib.XXXI.27.7.
lib. XXXIX. 27.32. 30.25.
30.29.
lib.XL. 30.24.
lib.XLII.30.32.30.37.
lib.XLIIII.29.7.30.37.
Lucani 26.23. 27.23. 28.32.
30.7.30.30.30.30.
lib.II. 25.4.
lib.IIII.27.18.
lib.V. 26.1.
lib.VI. 30.19.
lib.IX.26.18.
D.Lucæ locus 15. cap. 26.24.
in Act.Apo.cap.27.27.31.
Luciani locus in Timo. 25.9.
quomodo hiſtoriam ſcribe-
re oporteat 29.8.
Lucil.28.9 28.20.29 2.25.10.
apud Non.29 3.29.19.29.
27.30 9.
Lucretij lib.I. 25. 29. 26.36.
28.45. 29 6.
lib.II. 25.1. 27.14.30.23.
lib.III.28.30.29.34.30 9.
30.10.
lib.IIII. 26.13. 26.22. 26.
31.27.35.30.14.
lib.V.29 34.30.19.itidem.
30.22.
lib.VI. 26.13. 29.6.30.19.
30.19.30.19.
Macrobij 26.36.27.17.
1.ſatur.25.23.
3.ſatur.30.6.
Manilij lib.V. 28.15.
Marcellini25.18.26.34.30.5.
26.34. 27.24.
D.Mar. cap.V. 27.20.
Martialis 29.32. 30.3. 30.8.
lib.II. 25.8.
lib.III. 29.30.
lib.VI. 25.27.
lib.VII.25.24.
lib.VIII. 29.9.
lib.X. 30.30.
lib.XI. 30.27.
lib.XII. 26.21. 27.31. 28.
31. 29.24.30.26.
lib.XIII. 25.28.
lib.XIIII.27.3.
lib.XV.25.15.
Nęnij apud Non.29.28.29.28.
Nonij 29.2. 29.3. 30.9. 29.
17. 29.19. 29.20. 29.21.
29.22.29.23.29.27.29.28.
in Cinædo 27.29.
Ocell. Lucan. 27.16.
Ouidij 25.28. 29.30. 30.36.
30.39. 30.39. 29.31.
in Amorib.26.31.
Metamorph.30.14. ibidẽ.
1.Metamor.26.18.30.35.
Pacuuij apud Nonium 29.27.
29.19.
Paulini in epiſtola ad Roma-
nicum 26.15. ibidem.
D.Pauli interpres 30.6.
Pauli l. lectos ff. de peric. &
comm.rei vend. 30.27.
Pauli iuriſcon.30.26.
Pauſaniæ 28.46.
Patercul. 25.30. 26.29.
Perſ.ſaty.1.26.21.28.26.28.
40.29 20.29.25.30.18.
2.ſaty.25.14.25.30.26.6.
26.24.29.35.
3.ſaty.26.24.28.42 28.26.
4.ſaty. 25.29. 29.23. 30.8.
5.ſat.25.4.28.16.28.26.29.
6.ſaty.26.23.28.11. (8.
ſaty.vltima 30.7.
Perſij vet. interp. 30.7.30.8.
Petronij.26.7.26.6.
Philoſtra.28.25.
in Icomb.28.10.
Plato.I.de Repub.25.23.
XII.de Repub.29.10.
Plauti 29.31. 29.32. 29.34.
29.34 30.27 30.29. Iterũ.
Iterum.
Amphi.29.34.30.34.
Aulul.29.34.
Bacchidib. 30.28.
Captiuis 26 29.28.38. 30.
Ciſtel. 28.1. (34.
Curcu.27.27.29.14 29.31.
Epidi.30.26.
Menech.ex Varro.29.32.
Mercatore 26.23 29.20.
Milite 29 28.
Pœnulo 25.21.29.2. 30.6.
30.32.
Pſeudu.28.41.29.28.
Ruden.26.2.
Trinummo 26.16. 27. 12.
28.47.29.8.
Trucul.29 34.
Sticho 25.1.25.15. 26.26.
Plinij 30.7.
II.lib.26.18 27.5.
V.lib.30.4.
VI.li.ca.xx.25.2.25.10.
VII.li.28.45.28.46.29.18.
VIII.lib.28.23.30.33.
X.lib.8.cap.28.20.
XI.lib.27.24. 37.cap 26.5.
XIII.lib.9 cap.26.23.
XIIII. lib. 25.26. 28.19.
29.26.21.cap 29.34.

xv.lib. 27.17. 6.cap. 28. 7.
14.ca. 28.22. 29.ca. 27.27.
xviii li 28.42.30.1,30.18.
39.34. 35.ca.25.13.Iterũ.
25.22.
xix.lib. 7 cap.30.8.
xxi.lib. 2.cap.29.1.
xxv.lib. 8.cap.30.32.
xxxi. lib.28.29.
xxxiii. lib. 28.23. 29.16.
30.26. 7.cap.29 28.
xxxv.li. 26.3. 26.12.Iter.
26.17. 8.cap.25.22.
xxxvi lib. 21.cap. 26.33.
xxxvii. lib. 26.3. 27.35.
10.cap 28.36.
Plinij Iunioris epist. lib. 1. epist.11. 28.22.
viii.lib.29.26.
ad Traia 27.5.
de viris illustribus 28.34.
Plutarchi 26.10. 26.32.27.4.
27.8.28.37.28.38.29.13.
29. 31. 28.37. 28.38. 25.
22. 28.37. 23.38.
In Solone 27.26.
in vita Cice.28.26.
in Antonio. 26.33.
in Mario 25.30.
in Symposi.26.17.
Pollionis in Galieno 25.8.
Pollucis 25.14. 27.24. 29.8.
29 36.
Polybij 28.34. 30.24.30.35.
Pomponij apud Non. 30.9.
Porphyrionis in sat.viii. li. 1.
Horatij. 29.14.
Porphyrij 25.22.
de non edendis animalibus
lib.iiii. 27.5.
Prisciani de prete. verbi Careo & de supino 29.34.
xviii.lib.30.15.
de nomine Paulus nõ Paullus 30.28.
Probi apud Seruium 29.24.
Propertij 2. lib.27.21.
iii.li.26.33. 27.8.27.33.
29.31.
iiii lib.26.35.29.4.eleg.
secun.16.19.
Prudentij περὶ στεφαν. 28.16.
aduersus Marcionist 30.19.
contra Vnionitas 26.10.
cõtra Symmachum29.12.
30.19.
Quintiliani libro 1. 26.1.
vi.lib 28.35.29.12.29.13.
Q. Cic. de petitione Consula. 25.3.
Q.Curtij 28.32.
Salustij in Cati.bell 29.34.
de bell. Iugur. 26.15. 26.34.
27.21.
in oratio. Lepipi 29.14.
Scribonij Largi 26.33.
Senecę 25.28.26 21.29.16.30.3.
in epistolis de spectaculo
matut.30 30.
epistolarum 1. 27.19.Iterũ.
xxii epist. 26.20
c xx epi 26.14.
in Controuers.28.22.
de fulminib.25.12.
de benef.lib.1.30.11.Iter.
Iterum.
v.lib. 27.8.
vii. lib. 28.23.
in Apocolocynt 26.4.27 3.
29.36.
Sereni 29.26.
Seruij in Virg. 30.5.
in ii.Georg.28.8.
in iii.Georg 26 12.27.27.
in vi.AEneid.28.44.
in viii.AEne.25.17.
in x.AEne.29 24.
in xii.AEne. 30 32.
Sidonij Apollinaris vii. lib.
25.6.
vii.lib.epi.vii. 30.26.
Silij Itali. 27.24.
viii.lib 25.6.
xvii.belli Punici 30.37.
Symmachi in epist. 30.19.
30.19.
Synesij 27.1.
in laudat.Caluitij 27 30.
Sophoclis 25.6. 26.1.
Spartiani in Adri. 25.17. 29.
12.
Statij 25.30. 26.4. 29.35.
iii.lib sylua. 28.33.30.14.
iiii.lib.28.33.29 35.
v.lib. 26.5.
v.lib.Thebaid. 26.30.
x.lib.28 43.
i.lib.Achill.26.23.
ii lib.Achill.26 30.
Stephani de vrbib. 25.12.
de Acmonia 34.
Strab. 26.31.26.33.
de liguria 25.22.
de Arupinis 29.32.
de exedra 28.37.
de faucibus ditis 26.28.
Suetonij 26.29.28.5.30.39.2.
in Augusto 25.7. 26, 30.
27.7.29.2.29.16.
in Octauio Cæs. 29.16.
in Tiberio 28. 32. 29.19.
in Cali.27.20.27.26.28.35.
in Clau Cęsa.27.19.30.33.
in Nerone 25.11. 27.18.
29 9.30.33.
in Domitiano 25.18. 26.
11.30 30.
Suidæ 27.10. 28.45. 29.24.
30.16. 26.15. 27.3.
de gnoma 29.19.
Taciti 30.39.
v lib. 27 19.
de morib.Germ. 29.24.
Terentij 28.24.
Andria 28.4.28.33.29.24.
Eunuch. 27.26. 28.32.28.
35.29.8. 30.1.
Adelph.25.21. 29.10.
Heautontimo.25.3. 25.20.
30.6.
Phor.28.1.28 4.
Themist. de cornicula 26.27.
Theocri. 26 30.26.31.28.44.
Theocrit. interpres 30 36.
Theodosij Codicis 26.34.
Theonis 25.13.
in Arat de Iphiclo 27.28.
Theophrasti 25.13.Iterum.
de odoribus 25.28.
de Ventis 26.36.
Tertulliani 27.17. 29 24.
Aduersus gentes 25.4.
de anima 26.21.
1.de anima 26 18.
de coron. milit. 27.20. 28.
23.Iterum.
de pallio 29.18. 30 21.
de spectacul. 28.45.
de virginib. veland. 28.26.
de patientia 25.18.
Tibulli 28.24.29.32.
lib.1. 26.36. 29.30. 29. 31.
eleg.ii.lib.primi 26.6.
elegia.iii.lib.primi 26.33.
lib.ii 30.19.
lib.iiii.28.39.
Titinij 29. 1.
apud Nonium 29.28.
Trebell.30.20.
Turpilij apud Noniũ 29.28.
Valerij 25.16. 28.44.
Valerij Flacci lib.1. 28.45.
vi.libro 29.25.
viii.lib.27.1. Iterũ. 29.4.
Varronis 29.2. 28.12.
De lingua Latina 25.3.Iter.
27.31.28.18.28.12.30.7.
30.35.30.20.
de Illicio
Apud Nonium 29.3. 29.
19.29.20. 29.27. 29.28.
Iterum.Iterũ. 29.28.30.9.
lib.1.de re rustica 28.7.Iterum 28.47.
lib.ii. 26.31. 27.35. 29.
32.Iterum.
Vegetij 30.32.
Venuleij 28.31.
Vibij sequester 29.25.30.39.
de Clitumno 29. 26.Iterũ.
de Aracino 30.14.
Victoris 25.18.
Virgilij ii.Eclog.30.14.
iii.Eclog.29.25.29.20.
vi.Eclog.28.46.
vii.Eclo.27.23.28.16.
viii.Eclog. 26.22. 27.23.
27.25. Iterum. 30.38. 30.
39.29.25.
Virg.pharmac.30.19.
ix.Eclog. 26.6. 26.31.
1.Geor.25.21.25.13.Iter.
26.31. 27.25. 28.24. 29.
25.29.31.30.19 30.39.
ii.Geor.25.30.29.26. 30.
5.30.27.
iii.Georg. 26.25. 27.35.
28.44.29.4.29.17.29.26.
iiii.Georg. 26.28. 27.10.
28.43.28.45.29.35.
AEneid.1. 25.1.25.12.26.
23.26.30.27.30. 28.5.28.
10. 28. 16. 29. 4. 30.19.
30.19.30.27.30.29.
ii.AEneid.25.4.25.30.26.
2. 26.22. 26.23.Iterũ. 26.
23. 26.33. 29.4. 29.6. 29.
21. 30.19. 30.39.
iii.AEneid.26.10. 27.20.
28.5.28.15. 30.28. 30.39.
iiii. AEneid. 25.1. 25.6.
26.5. 26.17. 26.23. 27.5.
28.1. 28.30. 29.6. 29.25.
29.32.30.27.30.39.30.39
v.AEneid.26.17.26.22.26.
28. 26.30. 28.15. 28.16.
28.19.Iterũ. 29.4.29.35.
vi.AEneid.25.6.25.30.26.
2. 28.32. 28.43.28.44. 28.
45.28.46.29.24.
vii.AEneid. 25.30.26.21.
26.22.26.28.26.33.28.16.
28.21.29.32.29.35. 30.5.
30.21. 30.27. 30.38.
viii.AEneid.25.14 25.30.
26.29. 29.6. 29.31.30.38.
ix.AEneid. 25.30. 26.23.
26.30. 28.46. 29.24. 29.
25. 30.19. 30.39.
x.AEneid. 26.30. 27.28.
29.24.29.25.29.25.30.34.
xi.AEneid.25.7.27.12.
xii.AEnei.25.9.26.2.26.5.
26.12.26.33.28.32.30.29.
Iterum.
in epigramm. 30.30.
in AEtna 28.41.
in Ciri 29.17.28.25.
Copa 30.14.
in diris 26.35.
Vitruuij lib. 1. 25.12. 30.36.
1.cap.30.33.
v.lib.7.cap.28.20.
vii.lib.26.15. 3.cap.26.3.
viii.lib.6.cap.30.38.
ix.lib.29.13.cap.iii.& ix.
25.11.cap.iiii.29.31.
ix.& x.lib.27.28.
x.lib. 26.8. 29.11. cap.xx.
28.20.
Vlpiani de officio proconsi. & leg.30.26.
Vlpiani l. Itẽ apud Labeonem
ff.de iniur.28.31.
ff.de iniur. 28.31.28.31.
in l. cum duobus pro socio
30.6.
in l. Argu.sunt ff.de auro & argen.l.28.23.
de decimis 30.23.
Vopiscij in Aurelio 30.21.
in Bonoso 30.20.
in Probo 30.20.
in Saturnino 30.20.
in Tacito 30.20.
Xenophon. in Lacon. Repu. 27.26.

FINIS.

ERRATA, QVAE OB SPINOSVM MANV SCRIPTVM exemplar in hoc Aduerſariorum volumine obrepſe-runt, ſic caſtigato.

Terminus pag.2. verſ.1. quæque 4.10. *dicant* 10.8. *queis ægram mentem, & trepidantia* 11.32. *coruſcatio* 13.10. *fœdifrægos ibid.* 14. ἀθυγατέοι 15.6. *haberi ibid.*24. *ruunt ibid.*30. *carbunculos* 16.3. *verilogium ibid.*22. ἄδδυσα *ibi.*26. *coruorum ibid.* 11. *iacis* 18.13. *deſidero* 19.12. *publicus ibid.*37. *Laticlauii* 20.30. μανδύαν 22.11. *Littoralibus ibid.*39. *maris* 27.1. *alnum ibid.*16. ὕλην *ibi.* 24. πανυπολογίαις 28.30. ἄιτια *ibid.*28. & 29. ἄλλο 29.24. *vitem* 32.11. *vuas ibid.*31. *Prima* 35.16. ἔνταῦθα. 36.36. *complectebantur* 37.33. κύφων 38.11. *vernis* 39.27. *amplectebantur ibid.*36. *bruto* 40.19. ξυλίνοις *ibid.*23. *hibernis* 41.27. *ſe, delendum eſt* 42.5. *eſt, delendum eſt* 43.11. *Eumenidibus ibi. in marg.*25. *lanuginoſis ibid* 37. *loca* 44.16. ὀδυσεῦ *ibid.*24. *anus* 45.20. *manus ibi.*37. *auerruncaſsit* 49.9. *macra ibid.*15. *furuo* 50.3. *detractio ibid.* 22. δυγκυλαμάτου *ibid.* 19. & 20. *nam, delendum eſt* 52.12. *ventum* 53.9. *Paulino* 54.24. *annuus* 55.22. *lectiſternium* 56.25. *aluum ibid.* 28. *exemplo* 57.32. *maturatæ* 61.13. *comœdia* 62.39. *Virgilij* 64.25. *cauda* 65.5. *Troiam ibid.*23. *Pacuius* 66.23. *Pacuium ibid.*24. *agricolationis* 67.9. *Siluani ibidem. triumphari ibid.*39. *cogeretur* 69.14. *cogebantur ibid.*15. *tumentibus ibid.* 35. *quo ibid.*21. *Catilinarijs* 72.39. & 73.1. *roſtrata* 74.7. *Veneris ibid.*23. *adductus ibid.*29. *nauifragum* 74.31. *Græcis* 75.22. *Bœoto* 78.32. *inauditaque* 84.32. *reſtinguere* 87. 3. *At ibid.*12. *emetientes* 89. *vlt. obſcuram* 91.21. & 22. *fuſcámque ibidem. explicantur* 92.22. *Prætorem* 93.21. *dicitur* 94.31. *inculcat* 95.25. *illud* 97.18. *qua ibid.*36. *areſcit* 98.17. ἐλίδουν 99.19. *ſolitum* 100.27. *alligatus* 101.6. *Claudij ibid.* 18. *interea ibid.*19. *Græci* 106.27. *monet ibid.*29. *deſultores* 108.1. *Scutulatum, Scutulæ ibid.*31. *videtur* 111.17. *Glauci* 113.21. *Græcoſtaſis* 114.26. *quam* 115.2. *notionem ibid.* 16. πυδώνας 116.16. *tempore* 117. 18. *piſces* 119.15. *puros* 122.22. *acceſſu* 124.22. *Quámne ibid.*29. *precium* 125.36. *ſplendor* 128.1. *apparet* 130.17. *aſperſum* 131.1. *antiquo* 133.4. *alterum ibid. vocat ibid.* 16. *opum ibid.*21. *Syros ibid.*29. *proterui* 134.19. *cunt ibid.*30. *epulis* 135.24. *iuueneſcere* 136,24. *damnum ibid.*30. *ſacratáq; ibid.* 34. *dicere* 137.1. *monitú; ibid.*6. *tepeſcunt ibid.*11. *tranſibant ibid.*19. *pendet ibid.*25. λόφους 138. 8. *iudicij* 139.21. *enim.* 141.3. *fauſtáque ibid.*4. ἐπεχυθῆναι *ibid.*12. ἄιθουσα *ibid.*25. ἄιστὸς 142.11. *villoſa ibid.*30. *villoſæ ibi.*32. ἑκατέρωθεν *ibid.*31. *quod ibid.* 35. *deglupta* 143.3. *Plautoi ibid. ſemiraſi ibid.*13. *dicere ibid.* 14. *contentio ibid.*6. *vtriuſque ibid.*20. *æmuletur ibid.*23. *Alabaſtriſcus* 145.7. *Batteus ibid.*8. *bis ibid.*38. *Siue* 146.27. *Næuoſius* 148.35. *prælucente* 149.2. *Polydamas ibid.*5. ἐλεγχείην 149.10. λαμβάνουσα *ibid.* 15. *defæcatur ibid.*35. *Ilias* 150.5. ἄν *ibid.*34. *ramale* 151.16. ὄυρος 153.12. *pulueulentũ* 155.22. κεκονισμένον *ibid.*25. *adimat* 156.4. *Mediaſtinus ibid.*21. *exercitu ibid. vlti. ſe militem* 157.4. ἐπιπεπυγμένων 158.8. *percontetur ibid.*24. *ſecundis ibid.* 24. *codice ibid.*35. *ferramentum* 159.14. *ſarcino ibid.*34. *moneo* 161.1. *nil ibid.* 8. *Prœmium ibid.* 17. *Terentij ibid.* 26. *verrucoſa ibid.*29. κισσάω 163.6. *niſi ibid.*11. νεωκόρῳ *ibid.* Hemicyclus *ibid.*27. ἡμικυκλίῳ *ibid. potius ibid.*9. τῷ *ibi.* 14. ἀφ' ὃυ 163.15. σὲ κέιρω 164.7. κάμνουσι 167.21. *naturam* 168.2. *ego ibid.*14. *hæſum* 169.4. & 5. *caſcumque ibid.*7. *Nereidum ibid.* 27. *intexuit ibid.*34. *cæteri* 170.12. *quædam ibid.* 34. *Leucothea* 171.3. *ſutilem* 172 4. *eſſe, delendum eſt ibid.* 10. *medicorum ibid.*16. *mellis ibid.*17. *eſſe ibid.*21. *ne ibid.*27. *prorogaret ibi.*30. *ſoporata* 173.18. *offerretur ibid.*22. *temperat ibid.* 25. *helleboro ibid. quendam ibidem* 30. *verba* 174.10. ἀφίκοιντο *ibid.*29. *enim ibid.* 38. *Cyclopis* 175.5. *plaudunt ibid.*21. *Faunóſque ibid.* 23. *redeam* 176. 20. *Vitruuio ibid.* 18. *diuiditor* 178. 27. *tædium ibid.* 28. *fuiſſe ibid.* 30. ἀνθρωπογόναι 179.15. *muſcipula ibid.*21. περὶ *ibid.*34. *Pacuius* 181.37. *betere* 182.4. *præpetes ibid.* 16. *augurium ibid. vellus ibidem.*23. *ſeuiret* 184. 20. & 21. *vapulaſſe* 185. *vlt. excogitatum* 186.4. *pertuſis ibid.*35. *lautiſsima* 187.6. *viua ibid.*16. ὀυτε *ibid.*37. *conſolatus* 189. 38. *Sraſmane ibid.*20. *eius, delendum eſt ibid.*21. *colebatur ibid.* 27. *deabus* 190.31. *iecinora* 191.14. *faſcina* 192.2.1. *ibripens ibid.*6. *inuentus ibid.*21. *fuerit ibid.*38. *Afranius* 193. 26. *profeſsionem* 194.17. *Præſtringo* 196.2. *ſaltuo ibid.*25. *ſaltuum ibid.* 27. *inueni* 197. 18. *inuentum* 198.9. *reciprocicornem ibid.*15. *coſsigerare* 199. 29. *ſuauium* 201.1. *ſine ibid.*5. *flexiloquus ibid.* 30. *ſugere* 202.2. *argutatur ibid.*12. *reddidit ibid.*21. *charteon ibid.*28. *charteo ibid.* 30. *Pacuius ibid.*32. *noſtris ibid.*38. *Algolochæum ibid. vlt. iuſtæq;* 203.32. *edulia* 204.35. *cædere ibid. vlt. decalenticare* 205. 8. & 18. *propinquamq;* 207.5. *viuidorum ibid.*26. *rythmis* 209. 2. *inuentis ibid.* 6. *Vibium ibid.* 10. *in quo ibid.* 13. *ſecutus ibid.* 18. *aduerſo ibid.*35. ἑράσσι 210.14. ζώννυσθαι *ibid.* 18. *Mutua* 211.9. *clitumnus ibid.*10. *Iugurtini* 213.1. *diſſerebat* 214. 2. *ſiculnea ibid.*20. *inuictæ ibid.*31. *cenſent* 215. *vlt. ſocio ibid.* 22. *ſeueriſsima ibid.*218.24. *interciderit ibid.*28. *cæterum* 219. 18. *ſtipulationem ibid.* 29. *iampridem* 231.19. *tortuoſa ibid.*22. *ſutores* 234.10. *fluuij* 234.30. *refuſus ibid. ver. vlt. ſi, delendum eſt* 235.18. *Salina* 238.33. & 34. *reliquero* 239.32. *ſubtegmen* 240.3. *ſubtegmine ibid.* 4. *Catamidiare ibid.*35. *quendam* 241.23. *demolitas ibid.*32. *Indico* 242. 13. *ſyrmate ibid.*19. *linguam* 243.3. *ab ibi.*33. δλονόν 244.34. *editis* 245.25. *tamq; ibid.*26. *exortum* 248.27. *cacumina* 249. 7. *fruſtra ibid.*11. *laborioſiſsimi ibid.* 13. *diei ibid.* 17. *compacta* 250.3. *conſerere ibid.* 10. *edium* 251. 16. *Reſpubl. ibid.* 21. ἐγγόσθη *ibid.* 24. *imperatores* 252. 13. *initium ibid.* 36. *AEnus* 253. 26. *probaui* 255.20. *cereas.* 256.30. *cera ibid.* 32. *ceris ibid.*34. *Flauius* 257.1. *Vopiſco.*257.30. *augura libus ibid.* 37. *decimas* 261.8. *Dolabellæ ibid.*33. *ſacrifici ibid.* 38. *Quintilis* 267.25. & 26. *fœderibus* 268.26. *ætheris* 268.33. *alti ibid. plebeij* 270.21. *præfectos* 272.20. *ſuffragator* 275.20. *exuam* 275. 17. *vuas ibid.*25. *condendo* 277.5. *libertatem* 278.17. *vtrinque* 279.32. *Titus* 280.14. *emendatus ibidem.*

ADRIANI TVRNEBI
ADVERSARIORVM
LIBER VIGESIMVSQVINTVS.

Lucretius explicatus lib. 1. Oræ diæ luminis, Dieſpiter, Lucetius, Terminus hæret, Lucida tela diei, Suadere, Suadens autumnus, Sereſcere, Simulachra deorum in portis vrbium, Salutare deos, Simulachri manum tangere.

CAP. I.

ETSI SERVIO PRÆSTANTI GRAMMATICO non aſſentior: quis tamen auctoris tanti ſententiam indignam relatu exiſtimabit? Is ergo ſtatim initio Lucretij legit, — *cœli ſubter-labentia ſigna.* præpoſitionem non dirimens à verbo, ſed in vnum conflans. vt apud Maronem. — *neque enim ignari ſumus antemalorum.* Hoc enim *antemalorum* in vnam conglutinat vocem. Hoc autem credo Seruium cogitaſſe Venerem vnam è cœlitibus concelebrare aduentu ſuo non tantum mare & terram: ſed etiam cœlum: cùm paulo poſt ſequatur in illo poëta,

Lucret. lib. 1.

Virgil. 1. æn. vbi & Seruius.

Pacatumque nitet diffuſo lumine cœlum. Sed mihi videtur de plaga iſta inferiore, quæ tota cœlo ſubnixa eſt, & aſtris labentibus ſubiecta diſſerere: niſi ſi ſigna illa labentia, quorum temperatione rerum natura parturit, Venerem eſſe putet Vraniam. Idem Lucretius *dias* appellat *oras luminis*, diurnam iſtam & ſpirabilem lucis regionem, quam incolunt animantium ſecla: omnia deniq; quæ exoriũtur: vt dium fulgur erat antiquo ſermone. Nam Iupiter, Dieſpiter etiam vt diei pater dicebatur: & Lucetius, vt auctor lucis: Dius autem quaſi diius, id eſt, Iouialis cenſetur. Eiuſdem illud, — *altè terminus hærens:* ſuaui tranſlatione ornatum eſt, ab agrorum terminis profectũ, qui interdum altè panguntur: † in ſummo tamen hærent ſolo. Quandoquidem & ipſemet libro interpretatur ſecundo, hoc verſu,

Lucret. lib. 1.

Lucret. lib. 1.

† vel non in ſommo tantum.

Quandoquidem vitæ depactus terminus alte. Terminum autem tranſilire nefas & violare, eoque magis ſi altè defixus loco moueri, longiuſq; proferri non poſſit. Hæc tranſlatio Maroni placita eſt ſcribenti,

Lucr. lib. 2.

Virg. 4. æneid. *Etsi fata Iouis poscunt, hic termiuus hæret.* id est, hoc immutabile est, nec aliter euenire potest: vt agrorum terminos mouere & mutare non licet. Ille igitur terminus hæret, cùm rei cuiusque temporis spatium ita conscriptum est atque definitum quadam velut meta, vt vltra propagari eius diu-
Lucr. lib. 1. turnitas non possit. Est & illa peramœna traductio. — *lucida tela diei.* qua lucis radios telorum in morem eminus terram petẽtes & ferientes intelligit: æmulatione quadam, vt reor, Græcorum, Apollini, qui est sol tela tribuentium: quæ Grammatici radiorũ iactum interpretantur. Nec illud fatui saporis est, quanquam noui, quod suadere pro cogere vsurpauit: attributione sensus rei inanimæ commendatione quæsita,

Lucret. lib. 1. *Vites autumno fundi suadente videmus.* quod est, cogente Autumno vitium succum in vinum liquidum fundi abireque videmus. Etiam vnius syllabæ amputatio, verbũ nouauit in eodẽ poëta, atq; honestauit, cùm scribit,

Lucr. lib. 1. *Vuescunt: eædem dispansæ in sole serescunt* quod est sereneſcunt atque siccantur. Collocabantur interdum in vrbium portis aliqua deorum simulachra, quorum transeuntes quodam adorationis & religiosæ salutationis ritu, manus tangebant: vt cùm aliquem salutamus, dextram dextræ copu-
Lucret. lib. 1. lamus: qua ex consuetudine scripsit Lucretius — *tum portas propter ahena*
Signa manus dextras ostendunt attenuari
Sæpe salutantum tactu, prætérque meantum. Nam & salutare deos, pro
Plautus Sticho. Sc. Ita me dij benè amẽt. deos adorare etiam Plautus in Sticho. vsurpat. *Deos salutatum deuertor.* Et simulachri manum tangere, religione quodam modo erat defungi.

Cic. lib. 1. de finib. emendatur, Quod iam missum, Mittere signum quadrigis, Ad lineam, Liquida voluptas, Cadere causa. Cap. 2.

QVÆDAM omnem amittunt gratiam, nisi vnde arcessita sint, intelligamus, vt illud de finibus, *Difficilem quandam temperantiam postulant in eo,*
Cic. lib. 1. de finib. bon. & mal. *quod semel iam missum coërceri reprimique non potest.* Quod iam missum dixit eleganter, propè obsolescit, quia vnde translatio illa repetenda sit, nõ omnibus apparet. Ego eam esse ductam existimo à quadrigis Circensibus, quæ mittebantur à magistratu: statimque prosilientes è carceribus spatia corripiebant, tanta interdum cursus celeritate & contentione vt habenas non audirent. Id apparet ex eo quod scribit Ennius,

Ennius apud Cic. lib. 1. de Diuinat. *Expectant veluti consul cum mittere signum*
Vult, omnes auidi spectant ad carceris oras
Quà mox emittat pictis è faucibus currus. Et Liuius: *Quia L. Plautius*
Liuius lib. 8. ab vrb. cõdit. sub finem. *prætor graui morbo forte implicitus erat, signum mittendis quadrigis daret.* Sic nec lapis missus potest reuocari, nec vox missa. In Lucilianis autem versi-
Cic. lib. 1. de finib. bus illius libri — *& Pontij Tritanni* legitur in scriptis libris. quod si quis

quis receptam scripturam tueri pergit: is tamen fatebitur *Titi Anni* legendum, pro *Titij Annij*: Cicero autem de Senectute Pontij meminit centurionis, ita scribens, *Ne vos quidem T. Pontij centurionis vires habetis:* Cic. de senect. & Tritanni Plinius, sed gladiatoris, his verbis: *Corpore vesco fuisse, sed exi-*
5 *mijs viribus Tritannum in gladiatorio ludo, Samnitum armatura celebrem: filiúmque eius militem Magni Pompeij, auctor est Varro in prodigiosa virium relatione.* Plinius lib. 7. c. 20. At verò cùm scribit, *suo deorsum pondere ad lineam*, id valet quod Græci dicunt κατὰ στάθμην. quod de linea fabrili, non mathematica intelligendũ Cic. lib. 1. de finib. est, quæ στάθμη vocatur, non τρόμμην. Ad lineam igitur, est è regione deor-
10 sum ad perpendiculum. Libenter etiam sequerer codices veterum amanuensium, in quibus *liberius* planè scriptum est: quod in æditionibus exemplarium in *vberius* permutatum est: Sic enim legendum esse censeo, *à Cyrenaïcisque melius, liberiúsque defenditur.* Nam ingenuè, & liberè Cy- Cic. lib. 1. de finib. renaïci summum bonum ea voluptate terminabant, quæ blando motu ti-
15 tillaret, non vt Epicurei timidè ea, quæ doloris tantum depulsione statuque indolentiæ censeretur. Etiam illa texenda arbritor, *Nam ante Aristippus, & ille melius addidisti ad extremum etiam indoctum fuisse.* Cic. lib. 1. de finib. nescio quid verborum inter hæc infercitur, quod alienum est, & infra suam habet sedem & domicilium, nec videtur vlla causa, cur iteretur. *Liquida* autem vo- Cic. lib. 1. de
20 *luptas* eodem libro censenda est, quæ nullo dolore contaminata, nullaq; finib. animi molestia, aut metu perturbata est. nam liquidum turbido opponitur. Sed & *cadere causa* dicit eos, qui non defendunt vt oportet, nec agunt nec tuentur causam voluptatis, ex Epicuri formula. Verba Ciceronis sunt, *Itaque concedo, quod modo dolebas cadere causa, si qui ex nostris aliter existiment.* Cic. lib. 1. de
25 Hæc etsi multis nota sunt, quia tamen aliquibus, ijsque paucis ignorata es- finib. se existimaui, scribenda esse duxi: vt si illis non possum, saltem istis hac scriptione prosim.

Q. Cic. commentarius de pet. cons. emendatus & explicatus, Æquo iudicio certare, Ad tabulam aliquem ponere, ad tabulam sedere, Amicam emere de ma-
30 *chinis, Machina, Caupones, Atria licinia, Negatio abundans, Pagi, Seruorum conditio, Tribus vrbanæ, & rusticæ. Cap. 4.*

COMMENTARIVS extat Q. Ciceronis de consulatus petitione, sanè luculentus & elegans, quo candidatum fratrem ad petitionem instruit.
35 Eum ego cùm legerem, obiter quædam enotaui, quæ huc conijcienda cẽsui. *Si adduxeris vt ij, qui non volunt, cupiant.* commodius fuerit quod in veteri libro reperi: *qui non nolunt.* & paulo post, *qui sine neruis sunt.* accom- Q. Cic. de pet. cons. modatius, *quod sine neruis sint.* Cùm autem scribit, *vocem denique audituimus* De pet. cons. *iurãtis se Romæ iudicio æquo, cum homine Græco certare non posse.* Idem Anto-

Cic. in orat. in toga cand.

nio in toga candida obiecit Cicero his verbis, *Aut quem clientem, qui in ſua ciuitate cum peregrino negauit ſe iudicio æquo certare poſſe? Nam*, vt ait Aſconius, *cùm multos Antonius in Achaïa ſpoliaſſet, Græci eum ad prætorem, qui inter peregrinos ius dicebat, in ius adduxerunt, qui ne cauſam diceret, appellauit Tribunos, iurauitque ſe ideo cierare, quod æquo iure vti non poſſet. Cùm ad tabulam, quos poneret non habebat.* quo ſenſu dicatur minus perſpicuum eſt. Magiſtratuum petitores, quos familiariſsimos & fideliſſimos habebant, ad tabulam ponebant, dum populus ferebat ſuffragia, illiq; ſuffragia eius candidati, à quo ad tabulam poſiti fuerant, annotabant: poſtea tabulæ ferebãtur ad eum, qui comitia habebat: deinde ſortitio fiebat, & quem quaque tribus feciſſet, præco renuntiabat. Varro, *Latis tabulis ſortitio fit tribuum, ac cœpti ſunt renuntiari, quem quæq; tribus fecerint ædilem.* Ac, vt opinor, candidatus cuique tribui ſuffragium ferenti vnum apponebat, qui ad tabulam ſederet: & in Centuriatis comitijs cuique centuriæ. Cic. in Piſonem, *Non modo inquam ad eum cui primam comitijs tuis dederas tabulam prærogatiuæ.* Ad eandem tabulam illud Varronis pertinet, *Narrat ad tabulam, cùm diriberent, quendam deprehenſum teſſerulas conijcientem in loculum.* Antonius autem Ciceronis competitor, quos amicos haberet, & ex eo perſpectum eſt, quod deterrimos & flagitioſiſſimos ad tabulam poſuerit, Sabidium & Pantheram. In eo commentario quæritur quid ſit *amicam emere de machinis.* Ego putem ſignificari, eam in ergaſtulo, vel piſtrino compeditam fuiſſe: vel in cataſta adligatam ad machinam; quæ ſanè ſeruorum conditio eſt deterior, quàm eorum, qui vincti non ſunt. Sed & machina apud Græcos παυσικάπη erat, qua ſerui impediti manum ori admouere inter molendum & pinſendum non poterant. Erant & machinæ ποδοκάπη & στρεπτοῦ ῥῥίγχον ξύλον. Qui ſunt *caupones*, quos in legatione dicit ab Antonio compilatos? ego putem non tam eſſe ſtabularios, quàm copiarios, qui & parochi vocabantur: cùm, vt reor, interdum caupones etiam præbenda redimerent. Quod mox ſequitur, valde deformatum eſt. *Quamobrem quàm Manius vmbram ſuam metuit, hunc negliges quidem natum in patris egeſtate.* ſic in formam redibit priſtinam, *quamobrem quod Inanius vmbram ſuam metuit, hic ne leges quidem natus.* & reliqua eodem modo nominandi caſu. Mox pro *qui tantum*: legendum eſt, *qui tum*, id eſt, Syllano tempore. proximè pro, *optimúmque Catulum* vetus habet *optimum Q. Concilium.* Interfectos refert Aſconius à Catelina Q. Cœlium, L. Tãtuſium, M. Volunnium. M. Marium Gratidianum. Non longo interuallo *virgis per totam vrbem ceciderit.* vetus, *vitibus*: vt de vite centurionũ intelligatur: de qua Iuuenalis,

Nodoſam poſt hæc frangebat vertice vitem.

pro, *viuo ſtanti* Volaterranus *viuo ſtatim* legit: vetus, *in vno inſtanti.* velut ſtanti in vno pede. *ab atrijs Sa-*

Varro.

Cic. in Piſonẽ.

Varr. lib. 3. de re Ruſt. cap. 5.

De petit. conſ.

De petit. cõſ.

De petit. conſ.

Aſconius in comment. orationis Cic. in toga candida.

Iuuenalis ſat. 8.

palas, cùm dicit, obſcurè dicit: & de præconum conſeſſu intelligo: nam in atrijs, quibus vt Licinijs, quæ in foro erant, auctiones à præconibus fieri, eoq; conuenire præcones ſolebant. Cicero pro Quintio, *Tollitur ab atrijs Licinijs, atq; à præconum conſeſſu in Galliam Næuius.* ſic Iuuenalis, cùm poëtas inopia vltima oppreſſos, coactos eſſe diceret præconium facere, canit,

— cum deſertis Aganippes
Fontibus, eſuriens migraret in atria Clio.

Sequitur *Pompilios & Cneos*, emendo *Pompilios & Vectios.* ex auctoritate libri optimi: Non ita longè, pro, *tamen eorum alterum, cùm deeſſet alter Cœlius etiã cum*, lege, *tamen eorum alterum Cœlius cum.* Sed & proxima ſic ſunt interpungẽda. *ſuperior nulla re penè ſuperauit.* nam vt è Bruto cognoſci poteſt, centuriæ ei paucæ ad conſulatum defuerunt. mox *quare ſi facies*, ſine particula *tibi*, quæ ſenſui officit. Hunc commentarium perſtudiosè legit Cicero: & cùm in competitores inueheretur, imitatus eſt interdum Quinti elocutionẽ. Quinti verba ſunt, *Qui velit vno ſuffragio duas in Rempub. ſicas diſtringere.* Verba Ciceronis in toga candida imitata ex iis & efficta. *duas vno tempore conãtur ſicas in Rempubl. diſtringere.* non ita multo poſt, *qui te non dignum arbitretur*, aliquanto melius, *quin te dignum*, vetus codex habet. pro *ob eam cauſam eſſe amicos*, legendum cenſeam *non eſſe amicos.* Sequitur in excuſis, *deinde vt quiſq; optimus ac maximè domeſticus, vt is amet, quàm ampliſsimũ eſſe te cupiat.* pro quo, illud multo melioris notæ reddimus, *deinde vt quiſq; eſt intimus ac maximè domeſticus.* paulóq; poſt, *quiq; fideliſsimum te eſſe cupiat.* Quis autem inficias iuerit, quin pro, *ad ſpeciem hominis illuſtris; homines illuſtres*, legendum ſit, adſtipulante præſertim vetere libro? Genus autem illud dicendi, quam vim ac poteſtatem habet, *adferunt petitori aliquid dignitatis ad iuſtitiam obtinendam*: non temerè reperias, qui ſic loquantur: Ego putem dictum eſſe pro, ad ius obtinendũ. Mox quod ſequitur, *qui tribuent centuriam vt aliquod ex te beneficium, aut habeant, aut vt habeant, ſperant.* multo eſt integrius, meo iudicio, in vetere libro, *qui abs te tribum aut centuriam aut aliquod beneficium aut habeant, aut habere ſperent. Sicuti parata eſſe concerno.* Obſecro vix quiſquam eſt, qui latinè ſciat, qui à Quinti ore verbum concerno exiiſſe cenſeat: ſcribendum igitur bonis libris auctoribus, *confido.* mox pro, *ciuium ad ambitionem gratiſsimorum hominum; ad ambitionem gratiſsimorum.* Fundanum autem Cicero Varronis ſocerum defenderat, & Q. Gallium ambitus, niſi fallor, reum. itaque orationes Ciceronis pro Fundano & Gallio citãtur. hic pro *Cn. Cornelio*, C. Cornelius emẽdandum eſt, quem Trib. plebis defendit, hodieque extant in Cornelianam Aſconii commentarii. Sed in Corneliana ſcripſerat Cicero, tam multos eſſe Romæ Cornelios, vt iam etiam collegium eſſet conſtitutum. L. quoque Coruinus verſipellis fuit,

Cic. pro Quintio.

Iuuen. ſat. 7.

De petit. conſ.

De pet. conſul.

cic. n toga cand.

De petit. conſ.

De petit. cõſ.

De petit. conſ.

De petit. conſ.

De petit. cõſ.

De petit. cõſ.

Aſconius in orat. Cic. pro Cornel.

& in C. Orchininum mutetur: cuius mentio est in Cluentiana, quique Ciceronis in prætura collega fuit. Leue est, & minutum quod sequitur, non tamen omittendũ. pro, *ab ijs quod debent exigas : qui debent exigas.* & illud, De petit.cons. *ad studium seruandum ; ad studium nauandum.* &, *ijs hominibus ; ijs omnibus.* Quod sequitur plurimum degenerauit: *& quemadmodũ memini, quod nulla* De petit.cons. *in re illis vnquam molestus fuisti, sic cura.* quanto sic melius: *& quemadmodum nemini illorum molestus nulla in re vnquam fuisti:* in quo sane obseruandũ est, Terent. Heautontimorumenõ act. 1. sc. 1. negationem abundare videri, vt apud Terentium — *neq; pretij maioris nemo habet:* aut legendum *vlla in re.* Finitimum illud sic legendũ censeo: nec De petit.cõsul. enim ne longior sim semper decreui vitiosa adscribere. *vt satis causæ esse putent ad studium suffragationis: nedum ij, quibus saluti fuisti, quos tu habes plurimos, non intelligant, si hoc tuo tempore tibi non satisfecerint.* Et proximè, *ijs vi-* De petit.cons. *ciśim nos obligari posse videamur.* & aliquanto post: *adducenda amicitia,* auferendi casu. Iam cùm paulo infra legatur vulgo, *in suis ciuitatibus & municipijs,* aliquãto probabilius est, *in suis vicinitatibus,* vt in bono codice; in quo etiam, *fretum & munitum esse oportet,* paulo melius est quam *oporteret,* vt & De petit.cons. pro, *namq; vt homo iners : vt quidem homo iners.* In quo, & *suffragantibus,* sine voce *mentis* legitur. Illud verò multo est verissimũ & integerrimum, pro, *cæterum hominum varios homines: cæterorum ordinum nauos homines:* quod sanè doctorum approbationẽ multo facilius emerebitur, quàm illud, quod inoleuit. Illud verò, *deinde habe oratores vrbis totius collegium.* quis non adulterinum putet, & expungendum censeat, restituendumq; existimet, quod De petit.cõsul. in bonis libris est, *deinde habeto rationem vrbis totius, collegiorum, omnium pagorum?* Pagi illi, qui sint, fortasse quæres. respondebo, plebem Romanam suos habuisse pagos à Numa institutos, in quos distributa fuerat regio Dionys. lib. 2. suburbana & vrbana. Dionysius, διέλε τὼ χώραν ἅπασαν εἰς τοὺς καλουμένους πάγους. id est, diuisit totam regionem in pagos, qui vocantur. Habebant autem Pagani sua quædam conciliabula & conuenticula. Cicero, Cic. pro domo sua ad pontif. *nullum est in hac vrbe collegium, nulli pagani aut montani (quoniam plebi quoq; vrbanæ maiores nostri conuenticula, & quasi concilia quædam esse voluerunt) qui non amplissimè non modo de salute mea, sed etiam de dignitate decreuerint.* De petit.cõsul. proximè sequitur, *In animo & memoria tibi distributam :* germanum magis agnoscetur: *In animo & memoria tributim distributam.* Nam cùm quatuor modo vrbanæ tribus essent, reliquæ tres rusticæ per Italiam sparsæ diuisęque erant. In eo, *vt in suis vicinitatibus tibi aliquot petant :* non est dubitandum, quin illud *aliquot,* tollendum sit. *quæ ad eam rationem pertinet, consequere:* vetus liber habet, *quæ ad eam rationem pertinet, habenda consequere.* mox De petit.cons. pro, *nomine tantùm noti sunt: si nomine nobis noti sunt.* & pro, *sine queis amicitia esse non potest : sine quo* planè integrè & incorruptè, cùm dicit amicitiam esse

esse non posse sine cognitione. mox pro, *Sed vt consequatur : si non conse-* De petit.cons. *quatur.* non longè pergenti occurrit, *propter municipij aut ciuitatis, aut collegij rationem.* Ego pro *ciuitatis,* libentissimè *vicinitatis,* vt supra, legerim. Proxima sic descripta in veteri libro reperi, totam comprehensionem nõ adponam, sed eam partem, quæ ab excusis libris discrepat : *primum cogno-* De petit.cons. *scis equites, pauci enim sunt : deinde adepti.* &, *deinde habes tecum : tum autem quod equester ordo tuus est, sequentur illi auctoritatem ordinis.* &, *vt non ordinis solum voluntate.* & non multo post, *si eum, qui tibi promiserit, audieris* De petit.cons. *fucum, vt dicitur, facere velle, aut senseris.* deinde pro, *hoc grauius tibi esse significato :* emenda, *gratius.* Infra, *alij rem honestam,* quanto melius, *alij rem, alij honestatem :* nam honestas est cùm salua alicuius est fama, & existimatio. pro, *tibi esse amicos,* vetus liber, *tibi se esse amicos,* emendatis- De petit.cõsul. simè habet: quiquidem, *& in eo pari studio atque officio futurum spondeto,* verbum postremum non agnoscit. Sequentia transcribam vt in exemplari vetere. *tua erga illos studia, dato operam.* &, *his quoque eadem inseruito ratione.* &, *nam comitas tibi non deest ea, quæ bono ac suaui homine digna est.* &, *te enim cùm deteriorem aliquem assentando facit, tum improba est.* nec minus illud, *est in conuiuijs, quæ fac & abs te.* item illud, *curaque vt ad-* De petit.cons. *ditus.* pro, *non modo promptè sibi,* non dubito quin accommodatius sit, *non modo promitti sibi.* pro, *vt id iucundæ neges,* in veteri libro scriptum extat, *aut iucundè,* proculdubio *haud iucundè,* scribendum. negare enim boni viri est non iucundè, sed cum molestia boni petitoris : quod si absque negatione iucundè legas, id erit bellè. pro, *alijs te id rebus exacturum ; exacturum,* id est, cumulatè largeque compensaturum. *is, qui pollicitus esset,* De petit.cons. *non vteretur,* emendo, *cui.* Illud verò alienum ab illius seculi nitore, *sta-* De petit.cons. *tim abalienauit se & inimicantur.* nam cùm hoc verbo vsus Flaccus, poëtæ ius tenuit, & audacter loquutus est. elegantior & nitidior scriptura est boni libri. *& certè abalienes & statim & plures. Plures enim multo sunt.* pro, *quàm* De petit.cons. *ijs, qui videant,* corrigo, *quàm ei, quem videant.* mox, *ac ne videar,* non *at.* Editio publica, *benè loqui, existimare,* quanto aptius est, *loquantur &* De petit.cons. *existiment ?* mox, *re, operaque multis, perficiatur.* syncerum integrumque censeo. *vt spes populi Romani, vt spes Reipubl.* in optimo libro legitur. In eodem paulo post, *equites Romani & viri boni & locupletes.* & infra, *de duabus illis commotionibus, commonitionibus.* rursus infra, *hoc etiam tenentur : hoc & tenentur.* In eodem bono libro, illud sic etiam legitur, *cum diligentiam* De petit.cons. *tuam, cum auctoritatem, vimq; dicendi, tum profecto equestris ordinis erga te studijs pertimescant.* pro, *vt videare occasionem ; accusationem* in eo legi. Si cui forte hoc probari potest, pro, *maximè necessarios,* disertè scriptum in eo erat, *magnopere necessarios.* infra, vbi scribitur, *si ex equestribus me-* De petit.cons.

tum

tum inijcimus, ſine cunctatione emendare non verebor, *Si ſequeſtribus*. & paulo poſt, *Quæ tametſi ita*, ex bonis libris lego. Hæc ego tam multa, tamque minuta conſectatus ſum de induſtria, minus vt ſupereſſet, quod lectori ſuſpitionem erroris moueret, aut properantem retardaret.

Romani veſtitus mutatio, Maſſagetes populi, Apennini montis deſcriptio, Feſtis diebus templa ſua ramis ornabant veteres. Cap. 4.

In tumultu & bello cùm ad ſagum ibatur, iuſtitio indicto non tantum populus ponebat togas: verum etiam magiſtratus prætextas, & in ſagis veſteque plebeia erant. Lucanus lib. 2.

Lucan. lib. 2. — *plebeio tectus amictu*

Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces. ſignificatur enim ab eo veſtitus mutatio, cùm in vrbe trepidaretur. Sed mirum in eo Lucani libro videri poteſt, quod cùm omnes auctores Maſſagetas, maris Hircani accolas ſtatuant, ille tantum eos Iſtri vicinos ponit. Sic enim ſcribit, — *Maſſagetes Scythicus non alliget Iſter.* Sed fortaſſe cùm tam longè lateq; pateant nationes & populi Scytharum, & ad Hiſtrum vſq; portendãtur, Maſſegetem, id eſt, ſpeciem pro genere poſuit; aut ſpecie, hoc eſt, Scythico illo populo, qui Iſtrum accolit. Quod autem ſcribitur libro 1. de Oratore, *nihil poſtea ciuitati incidiſſe mali, quod non impendere ante Antonius & Craſſus vidiſſent.* illud præſagium, vt & quadam, niſi fallor, epiſtola Cicero, Lucanus tribuit Antonio his verſibus,

Luc. lib. 2. — *aut te præſage malorum*
Antoni, cuius laceris pendentia canis
Ora ferens miles, feſtæ rorantia menſæ
Impoſuit.

At quod idem Cicero lib. 3. de Orat. ſcribit, *Hæc autem vt ex Apennino fluminum: ſic ex communi ſapientum iugo ſunt doctrinarum facta diuortia.* Luculentis his Lucani verſibus egregiè explanarur de Apennino loquentis, vt meliorem interpretem nemo requirere debeat.

Luc. lib. 2. *Fontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes,*
Fluminaq; in gemini ſpargit diuortia Ponti.
In læuum cecidere latus, veloxq; Metaurus,
Cruſtumiumq; rapax, & iunctus Sapis Iſauro,
Senuaq;, & Adriacas qui verberet auſtros vndas,
Quoq; magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem
Eridanus fractas deuoluit in æquora ſiluas. Altera aũt ex Apennini parte.
Luc. lib. 2. *Dexteriora petens montis decliuia Tybrim*
Vnda facit, Rutubamq; cauum, delabitur inde

Vultur-

Vulturnuſque celer, nocturnæque editor auræ
Sarnus & vmbroſæ Lyris per regna Maricæ. Non ſolum autem veteres diebus feſtis & lætis ſolebant deorum templa ramis ornare & velare, vt Maro ſcribit,

Nos delubra deũm miſeri, quibus vltimus eſſet Virg. 2. æn.
Ille dies, feſta velamus fronde per vrbem. Sed & in magna lætitia, familiaribuſque ſacris, & nuptiis ſuos poſtes etiam ſertis vmbrabant atque velabant, & infulis decorabant ac inſigniebant. Lucanus lib. 2.

Luc. lib. 2. *Feſta coronato non pendent limine ſerta,*
Infulaque in geminos diſcurrit candida poſtes. Addebant & lucernas. Septimius Florens, *Plures iam inuenies Ethnicorum fores ſine lucernis & laureis, quàm Chriſtianorum. Itidem ergo, inquis, honos eſt dei, lucernæ pro foribus, & laurus in poſtibus.* Et alibi, *Cur die læto non laureis poſtes obumbramus? nec lucernis diem infringimus?* Illud autem Perſii, *Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.* Iudæorum ritu dictum eſt, non Romanorum. Hæc veluti muliebri quadam grauidarum malacia laborantes, & faſtidium nobis detergentes è Lucano, aliiſque deguſtabamus. Tertull. in Apolog. aduerſ. gent. c. 35. Perſ. ſaty. 5.

Theſpiades, Cybæa, Cupa, Dij penates. Cap. 5.

Cicero in 6. actione in Verrem cùm dubitat quo potiſſimum nomine illam Verris inſaniam, cupiditatem ſignorum & ſtatuarum quærẽdarum vocet, & ſe negat ei proprium vocabulum reperire poſſe, ait denique, *Rem vobis proponam, vos eam ſuo nominis pondere penditote.* in quo quæro, quo pacto res ea ſuo nomine pendi & ponderari poſſit, cui nullum ſe reperire par vocabulum dicit? haud me pœniteat illis adſtipulari libris, in quibus legitur, *vos eam ſuo non nominis pondere penditote.* vt crimen non tam verbo cenſeri, quàm genere vitii, & criminis magnitudine æſtimari velit. Quid quod in iiſdem legitur? *neque in tabula, neque in textili.* quam ſcripturam & ſi vſitatam, ſuis laribus & penatibns eiiciendam non exiſtimo: tamen teſtatam eſſe, & non diſſimulatam tacitamque iacere volui. Quod autem ait, *Latinè ſcitote me, non accuſatoriè loqui.* valet verè & ſimpliciter ſine vllo mendacio, fuco & amplificatione. quo de loquendi genere ante diximus. More autem Romano in epiſtolis, longè diuerſum eſt: id enim ſignificat, vt Romani iudicant & ſentiunt: non vt philoſophi ſtoïci. Nam Stoïci diuitem aliter interpretantur, quàm Romani: illi virtute cumulata & eius officiis: hi æris & cenſus copia, & facultatibus. quod mediuſſidius dixi, quia in eo offendiſſe quoſdam videram. Nolim extrudere ſuo domicilio receptam iſtam ſcripturã: *Itaq; ille L. Mummius cum Theſpijs ea, qua ad ædem Felicitatis ſunt.* fraudi tantum mihi non erit,

Cic. 6. in Verr. Cic. 6. in Verr. Cic. 6. in Verr. lib. 12. aduerſ. cap. 18. Cic. 6. in Verr.

erit teſtificari veterem lectionem, *atque ille L. Mummius cum Theſpiadas quæ ad ædem Felicitatis ſunt.* Nam Muſarũ nouem ſigna illic fortaſſe dedicauerat, quæ, vt notũ eſt poëtas terentibus, Theſpiades vocãtur. illa quoque veterum librorum teſtificatio eſt: *Is dicebatur eſſe Myronis, vt opinor; & certe, item, ante hoſce deos erant arulæ.* vulgo, *erant tabulæ*: ſanè nõ adpoſitè, nec accommodatè. Arulæ enim ſignificationem & argumentum religionis habebãt illuſtrius, quàm tabulæ. Sed & *Canephoræ*, qnàm *Canephoræ* malim: cùm Græci dicantur κανηφόροι: & οι in œ vertatur Romano more. Cybea autem nauis quæ dicitur, ita vocatur, quaſi cypea, à cupæ ſimilitudine: ſed & cupa genus nauis eſt, vnde nomen eſt ſortita Heſychius κύπαι· εἶδός τι νεὼς· quis autem omniũ ignorat, quam affinitatẽ habeant elementa duo b. & p? Sic autem nauis illa oneraria Siculo vocata eſt nomine. Dij porrò Penates, patrij dij ſunt domeſtici à patribus nobis relicti. Sunt enim & Penates publici, ac dij patrij ſunt, quos πατρῴους Græci vocant. Sunt & apud Ciceronem, dii patrii, qui præſunt pietati liberorũ erga parentes, & charitati patrum erga liberos, vt in 3. actione, *Rapiunt eum ad ſupplicium dij patrij, quòd iſte inuentus eſt, qui è complexu parẽtum abreptos filios ad necem duceret, & parentes pretium pro ſepultura liberorum poſceret.* † *Religioni ſuæ proximus fuit.* infra dicit, vt & affinem crimini & culpæ, aliis locis: quod eſt, à religione ſua non receſſit. *Ita C. Cato duorum hominum clariſſimorum nepos L. Pauli, & M. Catonis, & P. Africani ſororis filius,* hinc abeſſe neſcio quid videtur: ſed reticentiæ formula agnoſci poteſt, & quod deeſt, ſubaudiri ita. Cato habitus & tractatus eſt à Mamertinis, vir tam nobilis. quod orationis ſupplementum tum, cùm vt adſcriptum non ſit, facilè intelligatur, exiſtimo hic nullam eſſe fodiendam lacunam.

Cic. 6. in Verr.
Cic. ibid.
Cic. ibid.
Heſychius.
Cic. 6. in Verr.
Cic. 3. act. in Verr.
† Cic. 6. in Verr.
Cic. 6. in Verr.

Inijcere terram cadaueri, Sepultura per iniectionem glebæ, Mercurius ad Æneã miſſus, cur per Atlantem deſcendit, Inferos ſoluere curas & amores. Cap. 6.

— *aut tu mihi terram*
Inijce. cùm Maro dixit genus ſepulturę per iniectionem glebæ intellexit: cuius mentio & veſtigium eſt lib. 2. de legibus. nonnunquam tamen iniiciebatur terra, cùm erant cadauera inſepulta inuenta: metu enim ſceleris & impietatis, ter ſolebant terram iniicere, quod ni feciſſent, piacula res fuiſſent. Huius meminit Horatius,
— *licebit.*
Iniecto ter puluere curras. & paulo ante eadem od.
Negligis, immeritis nocituram,
Poſtmodo te natis fraudem committere. forſam
Debita iura, viceſque ſuperbæ

Virg. 6. æn.
Cic. lib. 2. de leg.
Horat. od. 28. lib. 1.
Horat. ead. od. 28.

Te maneant ipſum: Phocylides, πᾶσιν ἐπιμοιρᾶσθαι ἀθερμεύτοις νεκύεσσι. & Sophocles, λεπτὴ φοὐγγολος ὡς ἄγος κόνις ἐπῆν. & Dionyſius de Horatia, αἱ παρεῖσαι αὐτῶν ἐρρίμμενον ἐν ᾧ διεχέσθη χωρίῳ, λίθους ἐπιφορεῦσαι καὶ γῆν ἐκ θεσμοῦ ὡς πλῶμα ἔρημον κηδομένων. quibus è verbis intelligimus hoc genere ſepulturæ, qui præteribãt, in eos vti ſolitos, quos propinquus nemo funerabat. Illud eius quærere pergã, quid ſit, quod cùm ad Æneam Mercurius mitteretur, qui Carthaginem mirabatur, ille per Atlantem deſcenderit, diſpendium enim viæ non compendium quæſiuit: cum breuiore via ad Æneam peruenire recta potuerit. Sic enim ait,

Phocylides. Sophocles. Dionyſ. lib. 3.

— *Iamque volans apicem & latera ardua cernit*
Atlantis duri: cœlum qui vertice fulcit. Sed quiſpiã ſubiecerit ab eo conſpectum eſſe Atlantem, non tamen inde deſcenſum petitum eſſe: quod aliter eſt. nam mox ſubijcit.

Virg. 4. Æneid.

Hic primum paribus nitens Cyllenius alis
Conſtitit. Id aũt eô factũ crediderim à Marone, & quòd ab Atlante ſtirpẽ duxerit Mercurius, Atlas enim eius erat auus, & quòd dijs de cœlo deſcẽdentibus ſcalas etiã quaſdã, ne præcipites caderẽt, fabricarint. & ſi ſuperior cauſa verior eſt: ad auũ igitur viſendi cauſa diuertit. Sidoni⁹ Apollinar.

Sidonius Apoll.

Iámq; vt conueniant ſuperi, Tegeaticus arcas,
Nunc plantis, nunc fronde volat: vix contigit arua,
Et toto deſcendit auo. Interdum tamen poëtis deſcendit è cœlo Atlante præterito. Sed ne ab eodem poëta diſcedam, ex eo pertexam locũ, qui aliquem antiquum ritum latentem habet, qui niſi eruitur, in apertumque profertur, neceſſe eſt frigeat poëta, minuſque eius inuenta probentur. Sic igitur apud eum loquitur Dido,

Sacra loui ſtygio, quæ rectè incepta parauì,
Perficere eſt animus, finémq; imponere curis. Credidit igitur antiquitas inferos, curas & amores ſoluere ſolere: quæ eſt Didoni cauſa ſimulandi eorum ſuſceptionem ſacrorum. Silius eadem de re lib. 8.

4. æneid.

Nigro forte loui, cui tertia regna laborant,
Atque atri ſociæ thalami noua ſacra parabam,
Quis ægeam mentem, & tropidantia corda leuaret,
Infelix germana tori.

Vir virum legit. Cap. 7.

VETERES cùm animoſiſſimè in pręliũ ire parabant, & omni animorũ & corporũ contentione pugnę diſcrimẽ capeſſere inſtituebant, in ordinãda acie hoc conſiliũ interdum ſequebãtur, vt vir virum legeret: vt in cuius virtute plurimum fiduciæ eſſe quiſque ſtatueret, eum in acie proximum haberet:

haberet: cuius latus tegeret, & à quo ſuum viciſſim tegeretur. Apud Virgilium Tuſci bis à Rutulis pulſi hoc genere aciei maiore coorti mole, magnam cædem fecerunt. Sed verba Maronis quid vetat adſcribere?

11. æncid. *Bis Tuſci Rutulos egere ad mœnia verſos:*
Bis reiecti armis reſpectant terga tegentes.
Tertia ſed poſtquam congreſſi in prælia, totas
Implicuere inter ſe acies, legitq; virum vir. Id etiam in exercitus delectu

Liuius lib. 9. ab vrb. cond. Hetruſci fecerunt. Liuius, *& ad Vadimonis lacum Hetruſci lege ſacrata, coacto exercitu, cùm virum vir legiſſet, quantis nunquam alias ante, ſimul copijs,*

Liuius lib. 10. ab vrb. cond. *ſimul animis dimicarunt.* & Samnites, idem Liuius: *Primoribus Samnitum ea deteſtatione obſtrictis, decem nominatis ab imperatore, eis edictum, vt vir virum legeret, donec ſexdecim millium numerum confeciſſent.* Ad huiuſmodi delectũ

Cic. pro Milone. reſpexit Cicero, cùm pro Milone ſcripſit, *Ille qui ſemper ſecum ſcorta, ſemper exoletos, ſemper lupas ducebat, tum neminem niſi, vt virum à viro lectum eſſe diceres.* Idem in Senatu legendo ſeruauit Auguſtus, vt indigniſſimis & Orchinis ſenatoribus curiam liberaret: tum enim vir virũ legit: ita fiebat vt turpes præterirentur, quos nemo metu conſcientiæ alienæ & exiſtimationis legere auſus eſſet. Suetonius, *Senatorum affluentem numerum deformi & incondita turba (erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmium allecti, quos Orchinos vulgus vocabat) ad modum priſtinum, & ſplendorem redegit, duabus lectionibus. prima ipſorum arbitratu, quo vir virum legit.*

Suetonius in Auguſto cap. 35.

Curione non egere, Per curionem dici iubere. Cap. 8.

Scribit Martialis in libri ſecundi epiſtola, *epigrammata Curione non egent, & contenta ſunt ſua, id eſt, mala lingua.* His in verbis quid ſit Curione

Martialis in epiſtola lib. 2. egere, videor quæri. Ego ex ipſo Martiale ſenſum in promptu eſſe animaduerto, qui verſu ſuperiore dixit Tragœdos, quibus pro ſe loqui non licebat, accipere epiſtolam, qua ſe vel populo, vel principi commendabant, aut aliquid petebant: ea autem epiſtola à Curione in theatro palam recitabatur. At pro ſeipſis epigrammata loqui poſſunt, idque eis licet, vt vicaria non egeant lingua, nec egeant Curione. Huic meæ ſententiæ, ſi quis diffidit, non deſunt teſtimonia: reperio enim omnia, quæ in theatro, aut in amphitheatro pronunciarentur, principis mandato, aut magiſtratus edicto, aut alicuius poſtulato per curionem prædicata eſſe: Sed vnius Pollionis teſtimonio contentus ero, qui in Gallieno ſic ſcribit, *Nam*

Pollio in Gallieno. *cùm taurum ingentem in arenam miſiſſet, exijſſetq; ad eum feriendum venator, neq; productum decies potuiſſet occidere, coronam venatori miſit: muſſantibusq; cunctis, quid rei eſſet, quod homo ineptiſſimus coronaretur, ille per curionem dici iuſſit: Taurum toties non ferire difficile eſt.* Iterum, *mirantibuſque cunctis, rem tam ridiculam per curionem dici iuſſit, impoſturam fecit, & paſſus eſt.*

Pollio in Gallieno.

Sancire fœdus fulmine, Fœdifragi & qui peierabant de cœlo tangi credebantur. Cap. 9.

Fit apud Maronem libro 12. Æneid. Homeri imitatione, fœdus ſoleni ſacro & iureiurando, ante Turni & Æneę certamen: vt apud Homerum ante dimicationem Menelaï & Alexandri. In eo fœdere ſcribitur, Virg. 12. æneid. Seruius in 12. æneid.

Audiat hæc genitor qui fœdera fulmine ſancit. Seruius enarrat, Sancit, cõfirmat, *ſancta eſſe facit: quia cùm fiunt fœdera, ſi corruſcatio fuerit, confirmantur: vel certè quia apud maiores aræ non incendebantur, ſed ignem diuinum precibus eliciebant, qui incendebant altaria.* cui interpretationi, etſi ſcio plurimũ ſemper eſſe Seruio tribuendum: tamen nullo aſſentiri modo poſſum, potiuſq; credam, id ex opinione veterum dictum fuiſſe, qui ſœdifragos & periuros fulmine de cœlo ab Ioue tangi putabãt. Sancit igitur fœdera fulmine, qui fulmine vindicat. Id quod contra formulam & religionem iuriſiurandi commiſſum eſt: nam animaduerſio in ſontes, iuris functio & conſeruatio eſt. Id ita eſſe ex Luciano docere poſſumus: cuius hæc verba ſunt, Lucianus in Timone. γαῖον γοῦ τῶν ἐπιορκεῖν ἰὸις ἐπιχειροῦντων ἧττον ἡνιαλλίδα φοβηθεὶη ἂν, ἢ τὸν τοῦ παυδαμάτορος κεραυνὸν φλόγα. id eſt, itaque eorum, qui peierare aggrediuntur, citius quiſpiam extinctum ellychnion formidauerit quàm fulminis iſtius omnium domitoris flammam. Ariſtophanes de fulmine, τοῦτον γὰρ δὴ φανερῶς ὁ ζεὺς ἵησ' ἐπὶ τοὺς ἐπιόρκους. id eſt, Hoc enim planè Iupiter in periuros mittit. Sed & Homerus in iureiurando fœderis deos periuriorum vindices inuocat: quod imitari Virgilius voluit: ſed de fulmine Iouis dicere maluit. verſus Homeri eſt, Ariſtoph. Homerus Iliad. lib. 3. Ἀνδρώπτης πίνυσθον ὅ, τις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ.

Magiſter Samnitum apud Cic. Samnitum armatura. Cap. 10.

Insedit niſi fallor non mediocris macula lib. 3. de Oratore, qua tota ſic inficitur ſententia, vt eius candor non appareat: eam ego hic eluere enitar, ſed ante, totam verborum compræhenſionem ſubſcribam. *Ma-* Cic. lib. 3. de orat. *giſter hic Samnitiũ ſumma iam ſenectute eſt & quotidie commentatur. nihil enim curat aliud, atq; velocius puer addidicerat: ſed quòd erat aptus ad illud, totumq; cognorat, fuit vt eſt apud Lucilium, — quamuis bonus ipſe Samnis in ludo ac rudibus cuiuis ſatis aſper.* Ego ſponſionem auſim facere, legendum eſſe, *at Q. Velocius puer addidicerat.* nam Samnitũ magiſter valde iam ſenex quotidie rudibus batuebat, & commentabatur in ludo gladiatorio: at Q. Velocius etſi non quotidie commentabatur, tamẽ quia puer gladiaturam &

armaturam didicerat,& quia ad pugnandum aptus erat, eiuſq; rei omnes numeros perdidicerat: quandocunq; in ludum venerat: quantumuis bonus Samnis,bonuſq; gladiator erat,& cum rudibus eludendum erat, cuiuis ſatis erat aſper,& cum quouis digladiabatur. Hic autẽ magiſter Samnitium eſt magiſter gladiatorum, ne quis forte de liberalibus artibus & ſtudijs interpretetur:Liuius,*Campani ab ſuperbia,& odio Samnitium,gladiatores,quod ſpectaculum inter epulas erat, eo ornatu armarunt, Samnitiumq; nomine appellarunt*. Sic alio loco apud Lucilium,

Liuius lib. 9. ab vrb. cond.

Lucilius apud Nonium in ſpurcus.

Samnis ſpurcus homo,vita illa dignus locoq;. id eſt,gladiator.Plinius,*Corpore veſco,ſed eximijs viribus Tritannum in ludo gladiatorio Samnitium armatura celebrem*. Horatius per tranſlationem,

Plinius lib.7. cap.20.

Horatius 2. epiſt.lib.2.

Cædimur,& totidem plagis conſumimus hoſtem,

Lento Samnites ad lumina prima duello. Samnitum armatura erat,ſcutum ſummum latius,qua pectus atque humeri teguntur,faſtigio pari; ad imum cuniatior: ſpongia pectori tegumentum, & ſiniſtrum crus ocrea tectum: galeæ criſtatæ. Eorum ſtataria pugna erat.

Suetonius in Ner.emendatur,Vitruuius explicatur. Cap. 11.

Suetonius in Neronecap. 45.

In Tranquillo quod in exemplaribus primæ notæ legitur,*Statuæ eius à vertice cirrus appoſitus eſt cum inſcriptione Græca, nunc demum agona eſſe, & traderet tandem*: vnius elementi abundantia ſenſum amarum populi deridentis Neronẽ,corrumpit:cùm *raderet* legẽdum ſit.ita enim eo eſſe loco Neronẽ dicit,vt cirratus eſſe non debeat,ſed cincinnos ponere & radere. quod eſt in aliis *traheret*, diluti frigidiq; ſenſus eſt, & hebetis atq; abſurdi. Sequitur mox in librorum veteramentis,vt ſic dixerim:*alterius collo aſcopa deligata,ſimulq; titulus,Ego quid potui? ſed tu culeum meruiſti*.hinc alii *ſcopa*,alii *aſcopa* fecerunt:cur mihi idem iuris negetur, curq; non liceat, eandem mihi vſurpare licentiã? legendum crediderim,*aſcoma deligata*,id eſt,vtris. Nam etſi verbum hoc neutrius eſt apud Græcos generis: tamen eſſe fœminini apud Latinos poteſt,vt & ſchema.Apud Vitruuiũ in antiquis libris, *& aurũ ad ſacomam appendit*,legitur:quod Græcè eſt σήκωμα: etſi alio loco neutro genere apertè vſurpat.Vter igitur,aut is,qui aurum appendit † apud Tranquillũ loquitur:ſeq; excuſat,quod de Nerone pœnas ſumere nõ potuerit,quem ob parricidia inſuendũ dicit eſſe culeo.

Suet. in Ner. cap.45.

Vitruuius lib. 9.cap.3. Vitr.li.9.c.9.

Vitruuius explicatur, Ioui duodecim attribuuntur aſſeſſores, Caſtitas auaritiæ oppoſita, Interſcalmi, Æolipylæ, Gnomon. Cap. 12.

Similes mulierculis ſumus malacia laborãtibus,quę ex ferculis ſuauiſſimis & copioſiſſimis faſtidio aliquantulũ deguſtãt, & propè nauſeant faſtidiuntq; ſtatim:ita cùm in Vitruuio tam multæ ſint omnibus libris lautitiarũ epulæ,plenis promulſidiarijs, nos vix attingimus vnã & alteram paropſidẽ libri 1.hoc capite. *Cùm*,igitur ait, *conciliũ cœleſtiũ in ſedibus immortalitatis eum dedicauiſſet*. conciliũ duodecim deorũ intelligit,qui conſiliarij & aſſeſſores attributi erant Ioui,vt cenſebat antiquitas: de quibus Democharis, ὦ θεόφραστε, Ἀθηναῖοι ἕξ μόνον, ἀλλ' οὐχ' οἱ δώδεκα θεοὶ οἱ δικάζοντες. Seneca de fulminibus,*Secundam quidem mittit Iupiter, ſed ex conſilij ſententia: duodecim enim deos aduocat*.Quod idẽ à Feſto etiam refertur, *Quare videtur vtraq; parte exercitatus eſſe debere*.legendũ exiſtimo, *non exercitatũ* : vt ſolœciſmi fœditas vitetur:adſtipulatur & antiquus liber. Quid eſt, *primũ ex euthygrammis circini tradit vſum?* Circino non tantũ in circinandis circulis vtimur,verum etiam regula poſita recta lineas ducimus:& ſępè circũducta rotundatione,rectas omnes lineas ad eius centrũ reſpondentes ducimus.Idq; eſt ex euthygrãmis tradere vſum circini. Alij emendant, *Euthygrãmi & circini tradit vſum*. quod opinor omnib.probatur,&ſi recedit ab antiquis libris,à quibus non ſine cauſa receſsũ eſt. Caſtitas ſordib.interdũ & auaritię opponi videtur,vt cùm Vitruuius ſcribit,*Nullũ enim opus ſine fide & caſtitate fieri poteſt*.ante enim inceſſerat auaritiã.Eodẽ modo in oratione pro lege Manilia vſurpatur. † ἀχεῖα autẽ quæ ſint explicat interpres Theocriti in Pharmaceutria.Quod ab eodẽ ſcriptore ponitur,*interſcalmio, ᾧ διπηχαιοὶ dicitur*,ſonat vitiũ,& rimoſa fidelia. vetus ſcriptura eſt *dipheiaca*.puto legendũ,*quæ δρύφρακτα*, vel potius *diaſphacta*.nã interſcalmi tabulata hoc nomine Græco cõmodiſſimè & aptiſſimè appellari poſſunt. Sed hoc cõiecturæ tantũ loco poni & habere volo:nõ pro ſententia iudicis:melius ſi quis quid cõiecerit,laudatorẽ mẽ habebit.Reperi & in vetuſto exemplari,pro,*fontiũ nymphis, fonti cum nymphis*.ſcimus enim etiã fontes à veteribus cultos:& libro 2.de legibus memoratur *fontis ara*. *Æolipylæ* ſunt ex eo vocatę,quia credidit antiquitas Æolũ vẽtos tenere clauſos carcere,& patefacta ab eo porta,erũpere,terraſq; perflare,vt canit Maro, *Quâ data porta ruunt*.Itaq; quia è cauis illis globis aqua plenis,qua foramen eſt,cùm induntur in ignẽ magna vis halitus effertur: propter eius eruptionem ſunt Æolipylæ vocatæ,id eſt,Æoli portæ. *Andronicus* autem *Cyrrheſtes*,nõ vt in Varrone Cypreſtes ſcribi debet. Cyrrus enim, inquit Stephanus,oppidũ eſt Syriæ,cuius municeps Cyrrheſtes dicitur. *Gnomon indagator vmbræ*,dicitur ad diſcrimẽ gnomonis geometrici, qui circũponitur quadrati & gnomonis quoq; eius, quo caſtra metabãtur, & vias dirigebãt:quo etiam in cõdendis oppidis vtebãtur.Eius meminiſſe videtur Vitruuius,cùm ſcribit,*Ita his confectis inter angulos,octoni gnomõ ponatur,& ita dirigantur plateæ, & angiportorũ diuiſiones 12*. Appellabatur & gnoma.

Vitruuius in præfat. lib. 1.

Democharis. Seneca lib. 2. natur. queſtion. cap. 41. Feſt. lib. 4.

Vitr.lib.1.c.1. Cic.pro lege Man. † Vitr.li.1.c.1. Theocr.interpres in pharmac.

Vitr.lib.1.c.2. Cic. 2. de legib. Vitr.lib.1.c.6. Virg.1.æneid.

Vitr.lib.1.c.6. Varr. Steph. Vitr.lib.1.c.6.

Earum grauidarũ vitio, quæ carbones appetunt, bonos cibos abominantur: nos quoq; è magno & opulento theſauro Vitruuij, velut carbones, nõ cabũculos & gẽmas legimus. Sed qui iſta legẽt, quãti à nobis fiãt cùm audierint ſæpius nõ teſtificantes, queri non poterũt ſe à nobis in fraudẽ inductos: nõ enim vt auctionibus quidã facere ſolẽt, licitatorẽ apponimus, vt noſtra pluris vendamus, qui has merces noſtro pręconio vituperamus.

Erodius, Fulica, Mergus, Ardea, Acredula, Vlula, Lumbricus aquaticus, Cornix. Cap. 13.

MAGNO labore nobis conſtat interpretatio auctorum Gręcorũ, nec iniuria: cum ipſa literarum columina, quorumque auctoritate ſtamus, etiã ſine ratione videamus in his diſſentire. ne longè abeas Erodius à Cicerone Fulica, à Marone Mergus vertitur, vt iam ante dixi. Auieno modo Ardea eſt: quam veriſſimam puto interpretationem, vt cùm ſcribit,

Cum procera ſalum repetit clangore frequenti
Ardea. Ἐρωδιὸς enim ab Arato ſcribitur. modo Fulica, vt,

Et cum parua fulix trepido petit arua volatu. At fulicam videretur cuipiã Plinius ὀλολυγόνα vocare. Nam quod ſcribit, *& fulicæ matutino clangore,* eſſe quiſpiã putaret, quod ſcripſit Aratus Ἡ τρύζει ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών: Sed Theophraſtum interpretatur ſcribentem, καὶ ἐρωδιὸς ὀρθρινὸν φθεγγόμενος ὕδωρ ἢ πνεῦμα σημαίνει. Aut hanc Acredulã Cicero vocat: Auienus vlulã, cui & verilogiñ ſubſcribit, cùm ab vlulando ſit vocata. Theon auẽ dicit eſſe inſtar turturis. Sunt & qui lubricũ aquaticum eſſe ſcribant: quam ſententiã Grammaticorũ Gręcorum ineptiſſimã eſſe arbitror. In pręfagijs ὀλολυγόνα poſuit Theophraſtus, quẽ ſequutus Aratus eſt, ſed ita, vt crucẽ penè fixerit Grammaticis. verba Theophraſti ſunt, ᾗ ὀλολυγὼν ἄδουσα μόνη ἐν ἀκρωρείαις χειμέριον. vbi ſine controuerſia auis nomen eſt. Κέπφος fulica eſt, ἀίσσα, mergus. Sed & in illo Arati parum Auieno conuenit cum Plinio.

ὕδρη καὶ πάπποι λευκῆς πήρδον ἀκάνθης.

Iamq; ſuper latices florum volitare ſenectam. Plinius, *lanugo populi aut ſpinæ volitans.* vt λεύκης legiſſe ſubſtantiuum videatur, quod adiectionis tamẽ eſt. & de cinara, quæ albus carduus etiam vocatur, ab interpretibus Græcis exponitur. De cornice quod Maro ſcribit, *Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur arena.* quod ex Arato vertit: tamen in Arato ſecus eſt,

— παρ' ἠιόνι τρυχόωσα
Χείμαλος ἀρχομένου χέρσῳ ὑπέρυθα κορώνη. vel vt in alijs libris extat ὑπέλυθα. prominens enim ſaxum & ſcopulum intelligit: non arenam Aratus. vt è Theophraſto conſtat, ſic ſcribente: κορώνη ἐπὶ πέτρας ἐφεζομένη. vulgo excuditur κορυφοστομένη. quod alium efficit ſenſum. ὡς κῦμα καταχλύζει ὕδωρ σημαίνει. ſententia enim eſt: cùm in prominente litore ſaxo inſidit, augurium imbris eſt. Plinius autem quanta libertate vſus eſt, in illo Theophraſti explicãdo, κόραξ πολλὰς μεταβάλλειν εἰωθὼς φωνὰς τούτων ὅταν δὶς φθέγξηται, καὶ ἐπιῤῥοιζήσῃ, καὶ τινάξῃ, ὕδωρ σημαίνει. ἐὰν δὲ ὕδατος ὄντος μιμῆται τῇ φωνῇ οἷον γαλαγμούς, ὕδωρ σημαίνει. καὶ ἐὰν μὴ πιὼν εἰωθυῖαν φωνὴν ᾖ, καὶ ἐπιῤῥοιζήσῃ ὕδωρ σημαίνει. Hæc enim ſic Plinius Latinis hominibus interpres reddit, *Corui ſingultu quodam latrantes, ſeq; concutientes, ſi continuabunt, ventos: ſi verò carptim vocem reſorbebunt, ventoſum imbrem.* At Virgilius illud ἐπιῤῥοιζήσῃ de ſtridore, quem volantes faciunt intellexit: cùm eorum exercitus ſecat aërem rapido impetu & remigio pennæ: ſic enim dicit,

— *& è paſtu decedens agmine longo,*
Ceruorum increpuit denſis exercitus alis. At id de coruis intellexit Theophraſtus, ſe concutientibus, & alis ſtridorem edentibus, etiam cùm non volant, vt facere poſſunt. Ac videtur intelligere Theophraſtus, etſi ex æmulo eius Arato id non liquet ſatis. Sed & illud ἐπιῤῥοιζήσῃ, quod de pennis perſpicuè ſuſurrum & ſtridorem facientibus accipiendum eſt; ad vocem retulit Auienus, ſic ſcribens,

— *& tenui cùm ſtridunt gutture corui*: niſi illud potius vertit ἱρήκεσσι ὁμοῖον φθεγξάμενοι. Sed quid ago, qui in antiquitatem inquirere videor? quaſi verò aliquid in literis videre poſſim, quod illos latuerit, aut non ridiculus ſim, qui eorum inſectatione famam quęrere velle videar. Nec à me in eos inquiritur, nec inſectationis & inſimulationis loco hæc à me ponũtur: ſed tantum vt oſtendam inter ſummos auctores parum conuenire: quod non tam eorum vitio eſt adſcribendum, qui aliorum verba exprimere voluerunt, quàm auctoribus qui obſcurè loquuti ſunt, idque dixerunt, quod in duas trahi ſententias poſſet.

Perſius 2. ſatyra explicatur, Ebullire, Bidental, Iupiter Elicius, Ceris infuſus, Stringere venas, Strictura, Lippa propago. Cap. 14.

Funde merum genio, non tu prece poſcis emaci. Hoc in verſu ſenſus non eminet foras, ſed intus latet. nam & ſi quod à Cenſorino refertur, verũ eſt: Genio vinum libari, non hoſtiam cædi, ne qua die vitam accepimus, alijs adimamus: tamen intelligendum arbitror Perſium dicere Matrino, nihil neceſſe eſt rem diuinam cæſa opima hoſtia facere, cùm ſolo vino vir præſertim bonus litare poſſit, vt ſumptuoſo ſacro non ſint ei emendæ Deorũ aures, ad vota audienda. Illis enim eſſe opus magnis ſacrificijs, qui Deos corrumpere & eblandiri volunt, improbaque vota impetrare ſtudent, ſub lingua murmuranda, non palam enuncianda. Pro, *Illa ſibi introrſum*, legitur etiam, *illa ſed introrſum.* vtrunque laudandum. Pro, *Ebullet, ebullit.* quod eſt ebulliat, antiquo more, veteres libri habent, *Si virtutes ebullient*, dixit

Auienus in Arato. Aratus in prognoſt. Plinius lib. 18. c. 35. Aratus. Theophraſt. in prognoſt. Cic. lib. 1. de Diuinat. Theon Arati interpres. Theophraſt. in prognoſt.

Aratus. Auienus in Arato. Plinius lib. 18. c. 35.

Virg. lib. 1. Georg.

Arat.

Theophraſt. in prognoſticis

Plinius lib. 18. cap. 35.

Virg. lib. 1. Georg.

Auienus in Arato. Aratus in prognoſticis

Perſius 2. ſatyra.

Perſ. 2. ſatyr.

Cic. 3. Tusc. Cicero per translationem, pro effundent, frequenter loquentur, iactabũt, si in eorum efferuescent oratione virtutes. sed hîc absolutè dicitur ebulire funus, quod, vt aqua ebulliens extra lebetem redundat & effunditur, sic domo foras effertur. Legitur etiam *Ebullit patruum,* pro efferat patruum. sed illud alterum, receptum magis est: nec deest, qui *ebullet* hic legat.

Pers. 2. satyr. — *Pupillúmue vtinam, quem proximus hæres*
Impello, expungam: namq; est scabiosus, & acri
Bile tumet. Opinor esse sensum: atque vtinam pupillus, cui hæres proximus sum substitutus in secunda cera, moriatur, præsertim valetudinarius & morbidus, vt scabiè obsitus, & bile suffusus. — *Nerio iam tertia conditur vxor.* cùm dicitur omnino concinnius est, & ab antiquis exemplaribus asseritur.

Pers. 2. satyr. *Triste iaces lucis, cuitandumq; bidental.* In lucos parum castos fulmina mittere censebatur Iupiter; qua ex opinione Flaccus scripsit,

Horat. lib. 1. od. 12. *Tu parum castis inimica mittes*
Fulmina lucis. Bidental Græci ἐνηλύσια vocant, quæ sacra erant Ioui cognomento Catæbatæ, quem Elicium dicere possumus.

Pollux. lib. 9. Pollux, τὰ μὴν τοι ἐνηλύσια οὕτως ὠνομάζετο εἰς ἃ καθασκήψειε βέλος ἐξ οὐρανοῦ. ᾗ τὸν Δία τὸν ἐπ' αὐλῇ καταικάτλω ἔλεγον. παρεμπεσὸν δὲ τὰ ἐνηλύσια ἅλλαυσα ἂν εἴποις. Locum eum, qui fulmen procurabant & condebant, claudebant, nec attingere fas erat.

Pers. 2. satyra. — *incusaq; pingui*
Auro dona feram. Sunt dona in auro crasso cusa & fabricata: id est, vasa
Caluus. aurea solidæ materiæ, non gracilis bracteæ. Sic cæris infusus apud Cal-
Pers. 2. satyr. uum, è cæra factus & in cæra fusus. *Excutias guttas,* valet emittas. — *lætari prætrepidum cor.* id est, ad lætandum prætrepidum cor, id est, ad lætitiam
Pers. 2. satyr. subito festinans: aut ad sequentia refertur. *Hinc illud subijt.* illud enim, lætari, est illa lætitia: hinc subijt palpitãs & trepidans cor. quod de prædatitio auro & manubijs, deorum effigies ducis, vt interpretaris. Nam si quis deorum illorum, quorum similes & geminæ velut fratrum sunt statuæ ahenæ in templis somnium tibi verum immiserit, omni carens pituita, qua cum caput oppletũ est, vt in grauedine: fallacia & inania obuersantur visa: præcipuus tibi erit, eiusque à te inaurabitur barba: quasi deus auro deleretur. *Mittent* autem & *mittunt* lego in autographis. *& stringere venas.* inde strictura vocatæ sunt massæ & laminæ ferri. Maro,

Virg. 8. æneid. *Strictura Chalybum, & fornacibus ignis anhelat.* Pro, *in sacro quid facit aurum,* legitur *in sancto,* in archiuis. *Lippa propago,* vel quòd Hessalinus re vera lippus fuerit, idemque improbus: vel lippus improbus est, vt alio
Pers. 5. satyr. loco, — *lippus & in tenui farragine mendax.*

Verba

Verba quædam desideratiua potius dici, quàm frequẽtatiua, Prenso, Capto, Vendito, Lingua venditaria, Dormito, Ostento, Munito. Cap. 15.

VERBA sunt multa, quæ à Grammaticis litteratis formæ cẽsentur frequentatiuæ, & eius planè speciem præ se ferunt: quæ tamen si quis proprius inspiciat, & quo ijs modo auctores vtantur, attendat: animaduertet desideratiua potius esse. Eorum pauca commemorabo, sed quæ studiosis exemplo erunt; vt alia eiusdem generis exquirant. Prenso, non est prendo frequenter, sed prendere cupio. Nam qui suffragium alicuius mereri studebat, & qui suffragium captabat, prensare dicebatur. quod erat tanquam hominem eum, cuius suffragium captabat prendere velle: itaque qui se adiri à candidato viderat, dicebat: iste me prensat, id est, prendere cupit. Capto, non est frequenter capio, sed capere desiderio: vt capto cœnam: capto beneuolentiam. Vendito, non est frequenter vendo, sed vendere cupio. Cicero, *Atq; ei sese cui totus venierat, etiam vobis inspectantib. venditaret.* id est, se ei vendere vellet. proinde apud Plautum in Sticho. *Lingua venditaria,* ea est, non quæ vendit, sed vendere cupit, qualem suam dicit parasitus, qui auctionem faciebat & vendere cupiebat. Dormito nõ est sæpe dormio, sed dormire expeto. Plautus, *Te dormitare aiebas, mensa sublata est, cubitũ hinc abimus.* Sic in sancto Euangelio, quod ἐνύσαξαν Græcè scriptum est, dormitarunt reddidit interpres eleganter, quòd, qui dormire cupiunt, caput tenere non possunt. Ostento, non est frequenter ostẽdo, sed ostendere me in re aliqua volo. Munito, pro munire cupio. pro Rosc. Amerino. Denique multa esse alia scio, quæ referri possunt: sed satis est eam speciem tanquam digito indicasse, studiosisque specimen demonstrasse.

Cic. in Arusp. respons. Plaut. sticho. Sc. famem fuisse suspicor. Plaut. Amphitruone Sc. Satim paruares. Matth. 25. Cic. pro Rosc. Am.

Cic. in Rull. explicatur, Inhibere spem, Inhibere imperium, Plautus in Sticho. emendatur, Fontinalis, Fontinalia sacra, Obsignare. Cap. 16.

EXIGVA est Ciceronis in Rullum conciuncula, qua quod insimulatus erat, quod defenderet Syllanorum possessiones, id vltro ab aduersarijs fieri criminatur: & tamen, vt ipse de se fatetur, in epistola quadam ad Atticum, id agebat, ne Syllani possessionibus mouerentur. Quod flauio legem Agrariam ferenti satis indicauit. quem ego locum adscribam, vt homines intelligant plerunque oratores mentiri & mendaci fuco suæ causæ patrocinari. *Ex hac ego,* inquit, *lege secunda concionis voluntate omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam eum agrum, qui P. Mutio, C. Calphurnio Cos. publicas fuisset. Syllanorum hominum possessiones confirmabam: Volaterranos & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiserat, in sua possessione retinebam: vnam rationem non reijciebam,*

Cic. lib. 1. ad Attic. epistol. 14. Non modo si mihi tãtum esset.

vt ager

vt ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis vectigalibus per quinquennium reciperetur. In ea conciuncula ſcribitur, *Sed tamẽ habet illis legibus ſpem nonnullam ille, cui ademptus eſt.* Quo ſanè loco conqueror tantum homines quoſdam ſumpſiſſe in Ciceronem iuris, vt cùm in libris veteribus & nonnullis excuſis rectè eleganterque legatur, *Sed tamen inhibet illis legibus*, inſolẽtes huius dictionis, poſſeſſione contra prætoris interdicta veram ſcripturam mouerint. Inhibere autem ſpem, eſt ſpem in aliqua re habere: Sic inhibere imperium dixit Plautus in Sticho.

Cic. 3. in Rull.

Cic. 3. in Rull.

Plautus Sticho. Sc. Agite, ite foras,

Quid iſthuc eſt prouinciæ? St. Vtrum Fontinali
An libero imperium te inhibere mauis? &c. vulgo parum emendatè & verſu claudicante Trochaïco, fontali illic legitur. ſed Fontinali verſus flagitat. Et ſic reor deum fontium vocatum fuiſſe: vnde Fontinalia vocata ſacra. Eſt autem imperium inhibere Fontinali, aquæ imperium habere: vel in aqua imperium habere: commodius feciſſent ſi verbum inhibuerit ex oratione pro Quintio ſuſtuliſſent: & quam veteres libri ſcripturam exhibent & præſtant, eam reſtituiſſent. locum eum adſcribam, *Quod ſi facere nolit atque inhibuerit.* quod eſt, obſtinauerit, inſtiterit, perſeuerauerit. In eadem conciuncula, verba legis Seruiliæ ſic ſcribenda ſunt, *Quæ poſt Marium & Carbonem Coſs. ædificia, agri, lacus, ſtagna, loca, poſſeſſiones publicæ, data, aſſignata, vendita conceſſa ſunt: ea omnia eo iure ſint, vt quæ optimo iure priuata ſunt.* Sed & infra lege, *Quod habent, vt habeant? quis vetat? vt priuatum.* Paulo poſt vbi excuſum eſt, quod & non improbo. *eodem capite nota obſignata omnia.* quod eſt, obſignatis tabulis obligata. Valerius, *Septem enim iugera agri poſſedit, ex his tria quæ pro amico ad ærarium obſignauerat multo nomine amiſit.* id eſt, obligarat. infra ſcribe: *Id eo iure teneret, quo qui optimo priuatum?* id eſt, quo qui optimo iure priuatum tenet. Subiicit Cicero de Rulli ſocero, *Hic vt ipſe habeat quod non habet.* quod eſt, vt optimo iure habeat.

Cic. pro Quintio.

Cic. 3. in Rull.

Cic. 3. in Rull. Valerius.

Cic. 3. in Rull.

Cic. 3. in Rull.

Statio, Lampridius emendatur, Iuuentutis princeps, Frumentarij, Laticlanij honos, Rudiarij, Delinimenta, Bellonæ miniſtri, Gigantes anguipedes cur, Secutores, Diræ, Porta Libitinenſis, Penula. Cap. 17.

MAGNO ſæpe liberi improbi dehoneſtamento ſunt optimis parentibus, quorum interdum in vita hoc tantum reprehendere poſſis, quod tales procrearint. Id adeo mihi venit in mentem nuper cùm Commodi imperatoris nequiſſimi & profligatiſſimi vitam legerem: in qua etiam quædam obſeruaui, quæ tumultuariis his commentariis accenſerẽ. Eum Lampridius dicit artificem in his fuiſſe, *quæ non erant ſtationis imperatoriæ.* Vbi ſtationem, locum interpretor. ductum autem id eſſe videtur à militum ſtatio-

Lamprid. in Commodo

ſtationibus. Lego mox, *Appellatus eſt autem Cæſar puer cum fratre ſuo Vero*: non vt euulgatum eſt, *Seuero.* & proximè: *In collegium ſacerdotum adſcitus: cooptatus inter tres ſolos principes iuuentutis cum togam ſumpſit.* Repeti enim à ſuperiore debet, appellatus eſt. Nam imperatorũ liberi vel ſucceſſores ſæpe ſolebãt iuuentutis principes appellari: quod ex eo inoleuerat, quia quemadmodum à Cenſoribus Senatus princeps legebatur, ſuumq; Senatus principem habebat: ita quoque iuuentuti ſuus princeps tribuebatur. Lego, *vt proſtibula mancipia per ſpeciem lupanarium & ludibrium*, non perficiem: niſi ſi quis per faciem probet, vt propinquus dicit Lampridius Anterum per frumentarios occiſum fuiſſe. quo in loco frumentarios exiſtimo eſſe, qui frumentum portabant in horrea publica, & qui inde etiam cum viritim dabatur, in ædes ciuium portabant. Nam ſcribit Spartianus exploraſſe Adrianum Imperatorem omnia domorum arcana per frumentarios. id eô exiſtimo, quòd in eas domos venditare crebro ſolebãt, in quas frumentum portare ſolebant. Per Laticlauij honorem ſcribit Paternum à præfectura remotum. quod vt Suetonius in Tito ſcribit præfecti prætorio æqueſtris ordinis eſſent: non ſenatorij: ita maiore ornatus ordine per Laticlauium à præfectura remouebatur. *In arena*, inquit, *rudibus inter cubicularios gladiatores pugnauit*, legendum exiſtimo, *inter rudiarios gladiatores.* nam qui gladiatores rude donati erant, hi iam non cogebantur ferro decertare: ſed ſola rude. ex quo & rudiarij vocati ſunt. mouet coniecturam huius lectionis antiqua ſcriptura: quanquam ſi quis cubicularios legat, non multum peccet: quòd Imperator ille perditus etiam cubicularios gladiatores habere potuerit: quanquam coniecturæ meæ non leue ſubſidium accedit ex hiſtoria Dionis, qui eum publicè ſine ferro batuiſſe dicit. quod, vt dixi, rudiariorum eſt: idem tamen etiam eum domi ferro dimicaſſe dicit. Delinimenta pro veneficijs in eadem vita obſeruo. *Cui*, inquit, *furor dicitur inter dilinimenta Martiæ iniectus.* Bellonæ miniſtri ſibi brachia cruentare ſolebant. Horatius,

Lamprid. in Commodo.

Spartianus in Adriano.

Lamprid. in Commodo.

Lamprid. in Commodo.

Dion in Commod.

Lamprid. in Commodo.

Hunc circuntonuit gaudens Bellona cruentis.

Horat. lib. 2. ſaty. 3.

id tamen non tam faciebãt, quàm artificio aliquo conſequebantur, vt facere viderentur. veram autẽ brachiorum cruentationem exegit Commodus. Lampridius, *Bellonæ ſeruientes verè execare brachium præcepit ſtudio crudelitatis.* Anguipedes à poëtis Gigantes dicuntur, quòd ima ſui parte in ſerpentes deſinerent. in eorum ſpeciem homines tota conquiſitos vrbe, pedibus captos, vel debiles formatos Commodus ſagittis confecit. vt Lampridius ſcribit: cum Dion claua eos à Commodo confectos ſcribat. Ita ſtolidus vecorſque princeps præſtantiſſima Herculis facinora imitabatur miſerorum ſanguine & anima ludens. *Commodos*, vt inquit, *appellatus fuit Paulus primus ſecutorum:*

Lamprid. in Commod.

Lamprid. in Commod.

Dion in Commodo.

Lamprid. in Comm.

Dio. in Comm. *torum.* pro quo in Dione legitur πρωτόπαλος στεμφύλων. quo intelligitur is, cuius prima sors est: sed Latinam editionem veriorem putem. Secutoris autem armatura erat clypeus & gladius ligneus, vt in Commodo scribit Dion. Diras fuisse cùm scribit Lampridius, aues inauspicatas accipimus, quod & à Seruio in Maronem exponitur, *Galea*, inquit, *eius bis per portam Libitinensem elata est.* Hic portã Libitinensem non vrbis, sed amphitheatri interpretor, per quam cadauera interfectorum gladiatorum efferebantur. Dion de Commodi ludis, τὸ κράνος αὖθις κατὰ τὰς πύλας καθ' ἃς τελευτῶντες ἐκφέρονται, ἐξεκομίσθη. Sanguinem gladiatoris dicit Commodum *sibi ad caput detersisse*, idque male ominosum fuisse: Id enim est, quod Græci dicũt, τὴν σὴν κεφαλὴν ἀναμάξῃς. Quam penulam Latini vocant, eam Græci μανδύαν appellant: nam quod Dion scribit in Commodo καὶ ἐνδεῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν: Lampridius scribit, *Penulatos iussit spectatores, non togatos ad munus conuenire:* quanquam non me præterit etiam φαινόλιον, à Græcis vsurpari.

Dio. in Comm. Lamprid. in Comm. Seruius in 8. æneid. Lamprid. in Commod. Dio in Comm. Lamprid. in Commod. Dio in Comm. Lamprid. in Commod.

Capitolinus emendatur & explicatur, Tolerantia, Præsul, Vates, Magister, Ampiruare, Redantruare, Seuiri, Ius relationis secundæ, tertiæ, quartæ & quintæ, Signum dare, Dies vtiles, & non vtiles, Bucolici milites, Bucolia, Semiermes, Diocnitæ, Iudex, Donatiuum. Cap. 18.

Iul. Capitolinus in Anton. philos. In Antonini philosophi vita quod legitur, *ad consolatum prouexit honoribus in se receptis*, mendosum. lego restituoque, *oneribus in se receptis*. nam qui magistratus adepti erant, eos sine sumptu & impensa gerere non poterant. Eum ergo sumptum de suo imperatori suppeditabat Proculo, cuius ei oneri impares videbat fortunas. *Sumpsit*, inquit Capitolinus, *habitũ philosophi & deinceps* tolerantiam. Hic ego tolerantiam accipio patientiã philosophorum & duritiam asperitatemq; vitæ. quam Septimius Florens ab æquanimitate proficisci dicit, ita scribens, *Nobis exercendæ patientiæ auctoritatẽ nõ affectat humana caninæ æquanimitatis stupore formata: sed viua & cœlestis disciplinæ diuina dispositio delegat.* Ea autẽ æquanimitas est, cum æquo animo omnia ferimus, nec animo angimur. Fuisse dicit Marcum in Saliatu præsulem, vatem, magistrum: vbi præsulem inrelligo, qui ante alios saltat, & cuius gestus & numeros alij imitantur & reddunt: quod vt iam ante exposui, ampiruare est & redantruare. Vates eo in collegio & sacerdotio erat, qui versus faciebat saliares. Magister autem est is, qui collegio præerat. *Seuirũm*, inquit, *turmis equitum Romanorum iam consulem designatum creauit.* Hic ego Seuiros interpretor, qui equitibus sex classium præerant, vt vnicuique classi suus esset, illisque, vt opinor, ducibus equites, mense Quintili transvehebantur. Ius quintæ relationis alio loco explicaui

Capitol. in Ant. philos. Tertull. de patientia. Lib. 7. aduers. c. 8. Capitolinus in Anton. philosopho.

plicaui esse, ius de quinque rebus referendi: quoties Senatus habebatur. quod institutum primo fuit imperio Augusti, cui, vt Dion scribit, vt ius esset quandocunque Senatus haberetur, vna de re referre. decretum fuit postea ius tertiæ relationis: legimus decretum quibusdam Imperatoribus non secundæ, sed & quintæ ex imparis numeri superstitione: cui veteres multum tribuebant. Pertinaci igitur cùm ius quartæ relationis decretũ fuisset, ominosum & inauspicatum fuit, breuique exitium portendit. Addit Capitolinus Antoninum Pium animam agentem Tribuno signum æquanimitatis dedisse. Interpretor ab eo signum quoddam gestu manus vel corporis datum fuisse, quo significabat se æquo animo de vita migrare, neque se mortem grauiter ferre. Lego mox, *cùm relictum ab alio participasset.* lego etiam, *fratri verò filiam suam nupturam, commissam sorori suæ eandem locupletatam Brundusium vsque deductum ad eum misit, Romamque statim rediit.* Dies vtiles, qui sessionum explicantur, facile intelligentur ex eo, quod scribit in Antonino Capitolinus, *Fastis dies iudiciarios addidit: ita vt ducentos triginta dies animos rebus agendis litibusque disceptandis constitueret*: nam vtiles dies ex iudiciariis exponendos esse iure dixerim & adfirmarim. Olim dicit Capitolinus non solitos dari curatores, *nisi ex lege Lætoria, & quibusdam causis.* Ex lege autem Lætoria dabantur adolescentibus ne circunscriberentur. nam ad eas circunscriptiones tollendas latam fuisse scribit Cicero. Cùm ad Marcomannicum bellum proficisci Marcus pararet, hastam iecit sanguineam. quod à Capitolino prætermissum miror. Retulit autem his verbis Dion, καὶ τὸ δόρυ τὸ αἱμαλῶδες ὡσθεὶ τῷ ἐνυαλίῳ ἐς τὸ πολέμιον δὴ χωρίον, ὥστε καὶ τῶν συστρατευομένων αὐτῷ ἥκιστα ἀκονιτὶ ἐξωρμήθη. Nam vt Victor scribit ædes Bellonę versus portam Carmentalẽ erat, ante quam erat columna, index belli inferendi: vnde ituri ad bellum duces hastam reiiciebant. Hunc ego ritum crediderim natũ esse ab illa hasta, quam olim in bello indicẽdo solebant Feciales in fines hostium mittere. Bucolici milites, quorum in ea vita mentio est Ægyptii erant, pastoritiam vitã colentes. Si nomen spectes, ex eo loco, qui Bucolia dicebatur. Vallis autem erat, vt scribit auctor Æthiopicôn, quæ Nili exundationes receptabat immensa in medio altitudine, extremis in paludem degenerantibus. Re vera tamen latrones erant, non pastores. *Latrones*, inquit, *etiam Dalmatiæ, atque Dardaniæ milites fecit, armauit & Diocmitas.* Diocmitas arbitror fuisse homines leuissimæ armaturæ, vel semiermes potius, qui ad fugientes persequendos ipsa leuitate habiles essent. Marcellinus, *Adhibitis semiermibus paucis, quos Diocmitas appellant.* Antoninus Pius inquit Capitolinus, *ex amicorum sententia formas composuit.* quibus tandem de formis id ab Historico scriptum existimamus? ego de literis putem, quarum formam

Dio in Aug. Capitol. in Pertinac. Capitol. in Ant. Pio. Capitolinus in Antonino Philosopho. Capit. in Ant. philos. Capit. in Anti philos. Cic. 3. lib. de offic. Dio in Marc. Antonino. Pul. Victor de vrb. Rom. regionib. Heliodorus li. 1. æthiopicôn. Capitol. in Ant. philos. Marcellinus. Capitol. in Antonino Pio.

mam imperator dictabat, magistratusque exemplum postea sequebantur. Suetonius, *Cùm procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolã, sic cœpit: Dominus & Deus noster sic fieri iubet. Species*, inquit, *imperatorias superfluas vendidit & prædia.* Intelligo eo nomine triticum frugesque reliquas, quæ imperatori à prouincialibus pendebantur, & ex eius prædijs colligebantur. Species enim ipsas exigebant, vt Iurisconsultis notum est. Si qua igitur specierum superuacanea esset, eam vendebat Antonius Pius. *Successorem*, inquit, *viuenti bono iudici nulli dedit.* Nomen iudicis illa tempestate latissimè patebat: eoque nomine omnes magistratus etiam censebantur: vt Proconsules, Præsides prouinciaruu, Legati. quod & è titulo de Iurisdict. omnium iudicum etiam intelligi potest: vbi sic etiam latè iudicis nomen accipitur. legendum autem censeo, *notareturque ab aulicis ministris ab ostentatione pietatis*, non, vt publicatum est, *vocareturque. Militibus*, inquit, *donatiuum addidit.* Donatiuum vocatur stipendium, quod militibus donatur, non debetur tamen: ac integro sermone donatiuum stipendium diceretur: donatiuum tamen imminuto, vt dicatur, receptum est. *Primus*, inquit, *constituit ne pœnæ causa relictum maneret.* Nam vt Vlpianus scribit, *Pœnæ causa legari non potest: Pœnæ autem causa legatur, quod coërcendi hæredis causa relinquitur, vt faciat quiddam, aut non faciat, non vt legatum pertineat, vt puta, hoc modo: Si filiam tuam in matrimonio Titio collocaris, decem millia Seio dato &c.*

Suet. in Domitiano cap. 13.
Capitol. in Ant. Pio.
Capitolinus in Ant. Pio.
Lib. 2. Pãdect.
Capitol. in Anton. Pio.
Capitol. in Ant. Pio.
Vlpianus in fragmentis Tit. de legat.

Cato explicatur cap. 6. 7. & 8. Olea, Hostus, Calua. Cap. 19.

Olea conditiua apud Catonem, speciei nomen non est, sed generis multas complectens formas: eo enim nomine comprehenduntur omnes, quæ condi seruariq; possunt: & quæ non tam oleo fundendo prementur, quàm vsioni reconduntur: Vt Salentina, quæ à regione nomen habet: Orchis, quæ à similitudine testiculi: Radius maior, quæ à longitudine. Hostum quod ait Cato, *nequam fore*, ab hauriendo vocabulum deriuatum puto: vt nos quoque vas vimineum, quo vinum gestatur, hostam vocare vernacula lingua consueuimus. *Circum coronas* autem cum populos seri vult & vlmos: coronas, ambitum fundum coronantem & cingentem non iniuria acceperim. *Fundum suburbanum arbustum maximè, vt ait, habere conuenit.* nam in arbusto perticis & virgis ad pedandam iugandámue vineam nihil est opus: ita ligna & virgæ venire possunt, cùm eis in arbusto non sit opus: sit opus in vinea. sic fundus erit fructuosior. *Lotium suillum aut stercus ad arborum radicem addi præcipit, vt fauulum malorum fiat.* quod immundo lotio æquè mala, ac fauo aut melle homines delectẽtur. non ignoro tamen pabulum etiam legi, quo pastum & cibum malorum

Cato de re rust. cap. 6.
Cat. cap. 6.
Cat. cap. 7.
Cat. cap. 7.

rum intelligemus: vt farraginem iumentorum. Nunc *calua* generis nomen est Catoni, eas arbusculas complectentis, quæ nuculas gerunt, non vndique corticis putamine obductas: sed summo apice nudas, quales Auellanæ & prænestinæ & Græcæ. in eo capite *fundum suburbanum* legerim multo libentius, quàm vrbanum.

Cato cap. 8.
Cat. cap. 8.

Primores digiti, Vinaceos lauare, Deacinata dolia, Oblinere dolia, Relinere dolia, Cato explicatus & emendatus, Fibulæ, Vinarij & custodes, Capita vitium, Vites castrare. Cap. 20.

Ivvemvs quantum possimus liberalis iuuentutis & honestis artibus deditæ studia. Age, vt iam sæpè fecimus, quædam è Catone explicemus. In eo videor obseruasse digitos primores esse digitos minus crassos medijs, vt crassis opponantur qui ampliores sunt. nã digiti prima sui parte tenuiores & graciliores sunt quàm media. *pertundito*, inquit, *latè digitos primores tres.* Vinaceos lauare est apud eum ex vinaceis aqua perfusis lorã facere. præcipit enim vt vinacei, *vel in dolia picata, vel in lacum vinarium picatum conculcentur*: beneq; opperiantur & oblinantur, quod est operculis oppicatis integantur. *inde autem*, inquit, *si voles lauito.* id est, lorã ex vinaceis lotis facito. Sed & illutos vinaceos appellat, è quibus lora facta non sit. quam & à lotis acinis nomẽ habere Varro putat. quanquam quis cõijcere possit ex eo vocari, quod loreo fune prælo adducto exprimatur. *Dolia deacinata* vocat, quæ acinis liberata sunt, quæ mustum feruens labris doliorũ immittit, demendaq; sunt, deinde dolia oblinenda, id est, cortice oppicato operculanda. vnde & relinere dolia apud Terentiũ contrarium est. Idem in amphoris etiam, in quas vinum diffundebatur, fiebat. Cato, *In amphoram mustum indito & corticem oppicato.* inde Horatius scripsit,

Corticem astrictum pice dimouebit
Amphoræ fumum bibere institutæ

Cõsule Tullo. Postea, inquit, *operito terra radicibus fini*, id est, vt opinor, quousq; radices sunt, id est, ad finẽ vsq; radicũ. ne quid è radicibus intectũ relinquatur. *Fibulæ* in Catone sunt, quas ab hærẽdo Galli, heraces appellant, quibus aliquid adligatur. præcipit eas in stercus, aut aquem cõijci, vt lẽtiore & flexibiliore sint vimine, neu in adstringẽdo rumpantur. legendũ aũt existimo, *vites propages sulco*. non *sulcos*: vt in exemplaribus circũfertur. *vinarios & custodes* in Catone palmites intelligo. nam vinarius est palmes, qui vinũ, id est, vuam gerit. Capita vitium sunt vitiũ stirpes, vt cùm scribit, *Capita vitiũ per sementim ablaqueato*. nam vt gregem centum capitum, pro centũ animalium dicere solent: ita eadem dicendi forma, capita vitiũ pro vitibus vsurpat Cato: Sed & maiora capita, pro maioribus stirpib⁹. *Amur-*

Varro apud Nonium in Lora.
Terent. Heautontim. 3. act. sc. 1.
Cat. cap. 120.
Horat. lib. 3. od. 8.
Cato cap. 28.
Cato cap. 38.
Cat. cap. 32.
Cap. 33.
Cap. 33.
Cato cap. 36.

cam, inquit, *ſpargas vel irriges ad arbores circum capita maiora ad amphoras, ad minora vrnas.* vites caſtrare, pro putare dixit, ſic ſcribens: *Veteres quàm minimum caſtrato, potius ſi opus erit deijcito.* id eſt, de maiore arbore demittito. *Si macra*, inquit, *erit, quod granum capiat ne ſerito.* id eſt, ſi macra erit vitis, ne ſeras quod ad frugem & granum peruenire ſolet: ſed pabulum vel farraginẽ, quæ viridia ante ſpicam ſecantur. Legi tamen debere quibuſdam videtur, quo granum capiat. eodem ſenſu.

Cato cap. 33.
Cato cap. 33.

Catullus explicatur & emendatur, Pipilo, Sorbilo, Vterq; pes, In vtrunq; pedem aura incidit, Æquatæ auræ. Cap. 21.

In paſſere Catulli, qui Veneres omnes & Cupidines etſi aliud ſuauius & elegantius dici poteſt, complexus eſt: legendũ eſſe fere aſſeuerauerim,

Catull. epigr. 2.

Credo vt cùm grauis acquieſcat ardor,
Tecum ludere, ſicut illa, poſſim.

Hoc enim eſt, quod ſe dicit cum deſiderio ſuo & amica iocari velle, vt ſolatium doloris, & ægritudinis, quam conceperat, adferat, & eam deliniat. Nam quod eam dicit cum paſſerculo luſitare, id eo dicit facere, vt animi ægritudinem ipſa leniat: & viciſsim ipſe, ſi quid eius animo doloris & triſtitiæ inhæſerit, reconciliatus ponat, vt amica iam propè paſſere in Catullum conciliatore, vti cogitet, quo eum placet, vt Hippomanes in Atalantam vſus eſt malo. proinde quaſi vis deſiderii & philtri in paſſere iuſsit & eo ipſe illici, & ab amica reconciliari poſsit, cui offenſus fuerat in paſſeris luctu. *Ad ſolam dominam vſq; pipilabat.* Aſſerendum eſſe manu retinendumq́; merito contenderim. nam pleraq; eius formæ ſimplici l. ſcribuntur & corripiuntur, vt ſorbilo apud Plautũ, *Hem mihi iã video propter te victitãdum ſorbilo.* Itaq; ſorbilare vnico l. apud Terentium ſcribendũ arbitror, veramq́; eius literaturã eſſe,

Catull. epigr. 2.
Plaut. Pœnulo Sc. Negotij ſibi qui volet.
Terent. Adelph. Act. 4. ſc. 2.

Et cyathos ſorbilans paulatim hunc producam diem.

Eodem modo conſcribilo penult. correp. in Catull. lego,

Catull. epigr. 22.

Iniuſta turpiter tibi conſcribilent flagella. non, *flagella conſcribillent.* vt conſcribillari præpoſtera traiectione vulgo video. In proximo epigrammate ſcribit Catullus,

Catull. epigr. 4.

— *ſiue vtrumq; Iuppiter*
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

Quod equidem ſignificare puto: ſi ſecundus ventus totum veli ſinum impleret, neq; dextra vel ſiniſtra afflaret aura: quæ vel dextrum, vel ſiniſtrum in pedem veli obliqua & tranſuerſa tenderet: ſed quæ in vtranq; veli partem æquata & ſecunda incideret: itaq; quæ in vtrunq; pedem incidit, aduerſæ & tranſuerſæ opponitur. Tranſuerſa autem vna in dextrum pedem, altera in ſiniſtrum infertur: quę in vtrunque pedem incidunt, æquatas auras appellat Maro, vt ſupra me declaraſſe recordor. Cur ſcribit,

Virg. lib. 5. æneid.

Neq; vlla vota Littoribus dijs
Sibi eſſe facta?

Nempe quod in mari periculis vota homines ſuſcipere ſolẽt, quæ ſeruati defũctiq́; diſcrimine in littore reddere Dijs littoralibus conſueueruut. Se autem prædicat tanta nauigãdi fœlicitate ſemper curſum confeciſſe, nulla vt vota nuncupanda diis fuerint. Cur Littoralibus diis? quia in naufragii periculo vouemus ſi littus attingamus, nos littoris præſidibus diis vota perſoluturos. quales à Marone,

Catull. epigr. 4.
Virgil. 1. Georg.

Glauco & Panopeæ & Inoo Melicertæ.

& in epigrammatis Græcis referuntur.

Catullus explicatus, Alnus, Palipſeſtus, Charta regia, Hieratica & Auguſta, Caprimulgus, Rhea, Alites terreſtres tempeſtatem præſentire, Linum catagraphon, Catagraphra. Cap. 22.

Scribit Catullus, *In foſſa Ligeris iacet ſeparata ſecuri.* quod multo legere facilius eſt, quàm intelligere: quanquam libentius amplector alteram lectionem, in qua ſcribitur, *In foſſa Liguris iacet.* Eum autem, in quem iſta iocatur non magis ex ſua ſe parte ſubleuare dicit, quàm aliam in Liguria ſecuri exciſam atque proſtratam. Materia autem abundat nauali Liguria: ſed & lautiſſima: & inde Romam etiam, vt reor, nauibus deuehebatur, quæ, vt ſuſpicor, cauſa poëtæ fuit Liguriæ hic nominandæ. Ligerim autem tanto interuallo diſiunctum & ea tempeſtate vix Romæ fando auditum: cùm etiamnum in Gallia Cæſar res gereret, minus adducor vt probem. De Liguria quod dixi, auctoritate Strabonis ſatis teſtatum confido fore, vt denunciandi teſtimonii aliis ſcriptoribus labor minimè ſuſcipiendus ſit: is enim ita ſcribit, ἔχουσι δ' ἄλλω ἐνταῦθα παμπόλλω, ναυπηγήσιμον, καὶ μεγαλόδενδρον, ὥσθ' ἑνίων τῶν πράχεως τὸ διάμετρον, ὀκτὼ τοσῶν εὐρίσκεσθαι. πολλὰ δὲ καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν ξύλων, ὄχ ἧττον χείρω τῶν ἐξ Ἰταλίας τεκτονικῶν. Alnum autem, cuius mentionem facit Catullus, nemo eſt quin ſciat nauibus compingendis aptiſſimam, qui apud poëtas Alnum pro naui poſitam ſæpè legerit. Suffenum ſcribit idem carmina habuiſſe plurima non in palimpſeſto relata. Eſt enim palimpſeſtus papyrus deletilis, in qua aliquid ſcribimus, quod in aliam chartam transferamus: quod cùm fecimus è palimpſeſto delemus, inducimuſque vt alia exarare in ea poſſimus. Plutarchus, οἱδὲ ἀποκναίσασι δι' ὅτου τὰ ὦτα ταῖς πυτολογίαις, ὥσπερ παλίμψηστα διαμολύνοντες. *Chartæ* autem *Regiæ* ſunt omniũ pulcherrimæ, vt Hieratica & Auguſta: opponunturq́; Plebeïs. *Caprimulgus* auis nomẽ eſt, apud Ariſtotelem αἰγοθήλας nominatur: hic ruſticũ ſignificat capras mulgentẽ. *Cùm diua*, inquit, *mater alites oſtendit occinentes*, puto ſignificari Rheam vel Opem, quæ terræ præeſt, deorũq́; mater habetur. Ea vt furorẽ hominibus immittere credebatur: ſic, vt reor, etiã præſagium & auguriũ tempeſtatis

Catull. epigr. 17.
Strabo lib. 4. geogr.
Catull. epigr. 19.
Plutarchus.
Catull. epigr. 19.
Ariſt. lib. 9. de hiſt. animal. cap 30.
Catull. epigr. 22.

alitibus. nam alites eam præsentiunt etiam terrestres: Plinius de aliti-
Plinius lib. 18.cap.35. bus tempestatem & procellam præsagientibus. *Et cum terrestres volucres contra aquam clangorem dabunt perfundentes sese, sed maximè cornix.* Linum catagraphon, vt Muretus omni liberalium artium elegantia ornatissimus censet, linteum est variè depictum. quod Athenæus ostendit,
Athenæus lib. 2.c.9. qui aues varietate plumarum insignitas & pictas καταγράφους appellat, τῶν δὲ Ϛασικάδων, inquit, καλουμένων, ὁ μὲν ἄρρην καταγεγραφος. Sunt & catagra-
Plin. lib. 35. pha Plinio, in pictura obliquæ imagines. Alij Cererem interpretantur, cuius in ditione & potestate sunt galli gallinacei: quorũ cantus in ostentis sunt, interdum & procellam denuntiant. & adferunt illud Porphyrij:
Porphyrius. καὶ ἡ θημήτηρ ἡ αὐλὴ καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα δὲ ταύλη ἀφιέρωσαν.

Adigere arbitrum, Adijcere iudicem, παρακαταθηκαὶ αἴτια, σωκλικὰ, σωφρὰ, ὧν ὄκ ἄνευ. *Stoïcorum & Peripateticorum de virtute sententia, Iniurius, Superbus, Cic. explicatus in Topicis.* Cap. 23.

Cic. in Topic. VT adigere arbitrum dicimus, quod genus dicendi in Topicis iterum atq; iterum est vsurpatum à Tullio: in quo adigere, est agere ad arbitrum,
Festus lib. 1. vt nonnulli censent: vel potius dare cogere, auctore Festo, qui scribit, *Adigas, dare cogas.* atque hanc verissimam interpretationem ex antiquitatis sepultæ arcanis repetitam reor: Sic adijcere iudicem etiã dicebant. Quod
Macrob. lib. 1. Saturn. ca. 16. è Macrobio intelligi datur sic scribente, *Et quod Trebatius in primo libro religionum ait, nundinis magistratum posse manumittere iudiciáque adijcere.* Causarum autem distributio in Topicis à Cicerone tradita, quanquam sese Peripateticos in eo libro sequi profitetur: tamen tota è commẽtarijs
Cic. in Topic. Stoïcorum deprompta desumptaq́; est. Quæ enim causę *præcursionẽ quandam habent ad efficiendũ*, sunt quæ à Stoïcis παρακαταρκτικὰ αἴτια appellãtur,
Clemens Alexandr. vt est apud Clementem, ex quibus solebant fatum nectere. Causæ quæ planè aliquid efficiunt, sunt σωεκτικὰ ἄπα. quæ adferunt per se adiuuantia. quædam sunt ἄπα σωέργα. ab eis etiam quædam causæ dicebantur, ὧν οὐκ
Cic. in Topic. ἄνευ: de quibus sic Cicero, *huius generis causarum sine quo non efficitur.* Cæterum, *crepisulcans igneũ fulmen iniectum est*: clausula est trochaïci & prin-
Cic. in Topic. cipium è quodam Tragico. Quod ait, *Sapientiã solam per se efficere sapiẽtes*: sine controuersia esse: *beatos nec ne efficiat per se sola.* quæstionẽ esse: ex illa nobili disceptatione Stoïcorum & Peripateticorũ natum est, cõstat enim sapientem virtute omni exornatum excultumq́; esse. satis autem præsidii censent ad benè beateq́ue viuendum in virtute esse Stoïci: Peripateticorum non tam virilis est oratio. nam virtutis præstantiæ subdiffidunt, vt in ea maximum fœlicitatis momentum esse statuant: adiumenta tamen & adminicula rerum externarum desiderãt ad beatitudinem. Quod autem

autem scribit M. Tullius, *ne ipsi Iuris interpreti fieri videretur iniuria.* hanc Cic. in Topic.
habet sententiam, ne in iurisconsultum ingrati esse videremur, a quo nobis ius interpretante nobisque cauente toties adiuti sumus: aut superbi si rogantem sæpius negligeremus. nam qui in quempiam ingratus est,
5 iniurius videtur: multo magis superbus contemptor. Cùm quæstionem Cic. in Topic.
ponit, *Sítne id æquum, quod ei, qui plus potest, vtile est,* controuersiam significat à Platone tractatam libro primo de Republ. quam ne ipse quidem Plat. lib. 1. de Republ.
Cicero in libris de Republ. præterierat. Multi enim vt Trasimachus apud Platonem, ius esse putauerunt non reuera, nec natura: sed id
10 demum ius dici, quod vtile sit ei, qui in Republ. plus potest. nam in statu populari, id ius esset, quod populo prosit. in regno, quod Regi. In Optimatum potestate, quod Optimatibus conducibile est. *Eam,* Cic. in Topic.
quam nihil accusas, damnas: benè quam meritam esse autumas dicis malè mereri. In Topicis versus est integer Iambicus cum vnius clausula &
15 principio. quod equidem non admonuissem, nisi non animaduersum perspexissem. *Ille*, autem, *aries*, quem dicit solitum esse, *subijci in Iu-* Cic. in Topic.
risconsultorum actionibus: Si telum manu fugit potius quàm iecit. defensio est eius, qui ignorationem imprudentiamque excusat: inestque in verbo *fugit*, translatio. Cic. de Orat. Nonnunquam etiam breuitas trans- Cic. in Orat.
20 latione conficitur: vt illud, *Si telum manu fugit imprudentia teli emissi breuius verbis proprijs exponi non potuit, quàm est vno significata translato.* Cæterum cùm Cicero definit Fortunam, *euentus obscuram causam,* Cic. in Topic.
quæ latenter efficitur: è placitis stoicorum ita eam descripsit, refragante Alexandro, & hanc definitionem oppugnante: ait enim, τὶ γὰρ ἄλλ' Alexander
25 ποιῶσιν οἱ τὼ τύχῃ καὶ τὸ αὐλόμενον ἐκζόμενοι αἰτίαν ἄδηλον ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ ἢ τύχης τὸ σημαινόμενον ἴδιον εἰζάγουσίτε καὶ νομοθετῶσι. Cùm tam variæ olim essent ferè iudiciorum formulæ, quot Iudicia, proinde aliis atque aliis verbis concipi solebant: & quædam eis solemnia addebantur verba: vt in iudiciis bonæ fidei: ex bona fide. In fiducia, inter bonos benè a-
30 gier oporter. In re vxoria, quid melius, æquius. Quæquidem ex illis veterum formulis verba sunt, quæ iudiciis dabantur, vt fraus, dolus, calliditas omnis tolleretur. Cic. in Topic. *in omnibus igitur ijs iudicijs, in quibus ex fide bona est additum, plurimus eorum vsus est: vbi verò etiam, vt inter* Cic. in Topic.
bonos benè agier oportet, imprimisq́; in arbitrio rei vxoriæ, in quo est, quid æquius
35 *melius parari esse debent.* Et in officiis, *& sine lege iudicijs, in quibus additur,* Cic. lib. 3. Officiorum.
Ex fide bona: reliquorum autem iudiciorum hæc verba maximè excellunt in arbitrio rei vxoriæ, melius, æquius. In fiducia, vt inter bonos benè agier. Quod autem dicit Cicero iurisconsultos multum in consilio adhiberi, significat Cic. in Topic.
eos a iudicibus in consilium ad causam cognoscendam vocari, & a ma-

Martialis. giſtratibus. vt de Paupere Martialis: *Quando in conſilio eſt ædilibus.* Quod
Cic. in Topic. *ſtaleno* accidiſſe ait: nam *ſtaterio* malè legitur. Ab eo in oratione pro Clu-
Cic. pro Cluent. entio his verbis narratur, *Noctu ſtalenus accerſitus ab Oppianico, venit: iam cætera nota ſunt omnibus, vt cum illo Oppianicus egerit de pecunia: vt ille ſe redditurum dixerit: vt eorum ſermonem omnem audierint viri boni, qui tum conſulto propè in occulto ſtetiſſent.* Iudicationem, *qua de re agitur*, appellat, quia
Cic. in Topic. ad iuriſconſultum ſcribit, qui hoc in formulis ſuis ponere plerunque ſolebant, vt pro Murena: *Fundum Sabinum, qua de re agitur.* & in Bruto, *Qua*
Cic. pro Murena. *de re agitur autem illud, quod multis locis in iuriſconſultorum includitur formu-*
Cic. in Bruto. *lis, id vbi eſſet, videbat.* Sed hæ, vt Ariſtophanes ſcribit, ἐπιφυλλίδες male-
Ariſtoph. Ranis. grandeſq; & degeneres fructus à me ex vberrimo collecti fundo meliores & feliciores nos certè ſacris Muſarum ſacerdotibus fruẽdos relinquimus: quos prophani tangere nec auſi ſumus, nec vt auderemus, potuimus.

Martialis lib. 7. explicatus, Bardiacus, Bardi, vinum conſulare, Gabata, Coſmicus. Cap. 24.

Martial. lib. 7. epigr. 97. Est apud Martialem epigrammation vno comprehenſum verſu, *Omnia Caſtor emis, ſic fiet vt omnia vendas.* Ei appenſum reperi pentametrum in quodam codice. *Nil vxore tamen nudius eſſe poteſt.* Quod tamen fortaſſe ad ſenſus expletionem non eſt neceſſarium, &, vt opinor, Martialis ſi non verbo, verſiculo ſaltem voluit argutari vno. tamen, quod reperi, ſupprimere nolui. ac in proximo epigrammate credo ſcribendum: nos
Mart. lib. 7. epigr. 98. enim ſcriptuarij ſumus, & literaturæ menda plerunq; delemus. *Dicere de*
Virgil. eclog. 7. *nobis vt lector candidus, aude.* Hodie *audet*, ſcribere & ædere omnes audẽt.
Mart. lib. 7. epigr. 94. quod rectum non magis curantes quàm numerum lupus, vt inquit Poẽta. At illud, *Et Gallum timeo minus recentem*: otioſos non ſinit eſſe Grammaticos, nec in vtramque dormire aurem: quorum hîc non referam interpretationes: ſed quid mihi videatur proferam. puto ſignificari malum odorem, quem corpore ſuo emittebant Galli Romam venientes recenteſq́, cùm intemperantius viuerent, & labore itineris virus intempe-
Mart. lib. 4. epigr. 4. rantiæ augerent. Sic & alio loco, *Laßi Bardiaci os quod euocati.* Cùm e-
Lucanus li. 1. nim Bardi, vocabulo Gallico cantores ſignificent, vnde & Lucanus ſcripſit,

Heſychius. *Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.* & Heſychius Βαρδοὶ οἱ ᾠδοὶ παρὰ γαλάταις. Putem Bardaïcum dici Gallum. vt & apud Iuuenalem,

Iuuenal. ſaty. 16. *Bardiacus iudex datur hæc punirè volenti.* id eſt, militaris. quòd Galli plurimi militarent. quanquam in antiquis exaratum exemplaribus ſemper reperitur Bardaicus a Bardeus, quomodo & Bardus, vt opinor, etiam
Heſychius. vocabatur. itaque in Heſychio fortaſſe ſcriptum erat, Βαρδαῖοι ᾠδοὶ παρὰ γαλά-

γαλάταις. Videntur antiqui vinum conſulare appellaſſe vinum vetuſtiſſimum, & optimum, vt optimam notam vini Cicero Opimianam & Anitianam dicit ex eorum hominum conſulatu: ita vinum conſulare erat, vt Opimianum & Anitianum. Hinc iocus ille Martialis,

Cic. de claris orat.

Mart. lib. 7. epigr. 78.

Potaui modo conſulare vinum,
Quæris quàm vetus, atq; liberale?
Ipſo Conſule conditum, ſed ipſe
Qui ponebat, erat, Seuere, Conſul.

ipſo autem conſule dicit vere conſulare vinum ſignificans, nec ementitum auctoritatem Conſulis: vt ſi diceres, verè Opimianum & conſulare: non falſæ notæ & mendacis. Hinc ſequitur iocus præter expectationem de vino nouo & muſteo: qui vinum ponebat, conſulatum gerebat. At, *Maternæque ſacris ornentur frondibus Idus.* de Mercurii natali & feriis intelligendum eſt, vt oſtendit verſiculus ille. *Manè Mercurium creaſtis Idus.* Quod ait Martialis, *Pro menſis habet Annius miniſtros.* puto ita intelligendum. Suppetunt illi plurimæ menſæ ad ducentas, non tamen in eis obſonia reponit: ſed eas ſemper ſerui gerunt, nec epulis frui poſſunt conuiuæ. ita ambulatoriam cœnam potius ſpectant, quàm comedunt: cùm miniſtri celeriter paropſides & gabatas ante conuiuas præterferant. Gabatarum autem nomen noſtra retinet lingua: ſed vt adſolet laceſsitum & diminutum: nam Gatas vocamus media expuncta. Illud verò obſcuriùs,

Martial. lib. 7. epigr. 47. Mart. lib. 12. epigr. 68.

Mart. lib. 7. epigr. 40.

Coſmicos eſſe tibi, Semproni Tucca, videris:
Coſmica Semproni; tam mala quàm bona ſunt.

Credo Sempronium voluiſſe videri Socratis & philoſophorum imitatorem, qui ſe mundanos dicebant, non alicuius certi definitiq; loci municipes, ac ſe mundanum eſſe reſpondit interroganti cuias eſſet Socrates. Martialis autem qui mũdum tantundem boni quantum mali habere ſciret, & multos intelligeret ambitioſo philoſophi nomine magna vitia occultare, mundanaque coſmica dicit: & bona & mala dicit, ne eo nomine ſe Sempronius circunſpiceret.

Cic. explicatus & emendatus in oratione, quam in Senatu ab exilio habuit, Aurati currus. Cap. 25.

In oratione, quam habuit Cic. in Senatu ab exilio reuerſus: Aurati currus ſunt currus triumphales, qui vt ante docui ab Horatio aurei currus vocantur. Verba Ciceronis ſunt, *Sed equis inſignibus & curru aurato reportati.* itaque apud Flaccum credo aureum, vt non raro, pro aurato poſitum fuiſſe. Quod autem lacunoſum in ea eſt oratione, *vt qua voce à te Romule poſt Romam conditam conſul vſus eſſet.* in chirographis aliter ſcriptum

Lib. 2. Aduers. c. 16. Cic. pro reditum in ſenat. Cic. pro redit. in ſenat.

paret,

Cic. ibidem. *patet, te Romano poſt Romam conditam.* Scribendum igitur ſortaſſis *ter omnino*: vt poſt vrbem conditam, ter omnino dicat, nec amplius Conſules hac voce vſos, *Me ſequatur, qui Rempubl. ſaluam vult.* Lego in eadem oratione: *vt de ſalute mea & promulgarent & ferrent*: non vt æditur, *referrent*. Pumice ſæpenumero nobis eſt opus ad eradendas voces vitioſas. Sic, *& quæ maxima maiores noſtri dici haberiq́ue voluerunt*: legere malim, quàm *maximè maiores iuſta dici.* Sed hoc librorum antiquorum fidem nõ appellat, coniectura nititur mea, cui minus nihilo tribuendum putabit, qui mecum ſentit.

Cic. in Orat. poſt redit. in ſenatu.

Cic. poſt redit. in ſenat.

Plinius explicatus & emendatus lib. 14. Pubeſcere, Centuriones vitam gerebant, Vuæ, Racemi, ῥίγαφλον, Nucleus acini, Tmelus mons, Biblynum vinum, Biblina vitis, vinum ἀδώαμον. Cap. 26.

Plinius lib. 14. in proœm o libri. SVAVISSIME, niſi fallor, Plinius pubeſcere, pro floreſcere vſurpat, cùm ſit pubertas ætatis flos: ſic enim loquitur lib. 14. de vitibus, *quãquam vbique pubeſcentium odori nulla ſuauitas præfertur.* quo in libro, quod ſcribitur vulgaturq́ue, *Subdiales inambulationes vmbroſis operculis opacat.* eſt in veteribus bibliothecis elegantius ſcriptum, *vmbroſis pergulis.* neque profecto eſt lectori commendanda hæc ſcriptura, quæ eundem ſenſum, quæ vulgata exprimit. lego etiam (nam hîc me ferè lectorem ferã, non explicatorem) *puroq́ue perducto dracone in palmam eius, inde ſub rectos ramorum digitos flagella diſpergunt.* Sed & in duracinis interpretãdis quod ſcribit: *vua non aliubi gratior callo, vt inde poſſit inueniſſe nomen durus acinus:* non verebor emendare, *non aliubi craſſiore callo.* nam a craſſitudine & duritia acini nomen adepta eſt: hîc quid valeat *gratior* non intelligo. mox etiam lego, *vt prægrandibus adhæreant parui.* quid enim hîc loci poteſt habere *pergula*? lego etiam, *quid quod inferta caſtris ſummam rerum imperiumq́ue continent Centurionum in manu vitis, & optimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas?* gerebant enim vitem Centuriones, & vitis ad Centurionatum tandem Primipili, cùm erat Aquila commiſſa, paulatim lenteq́ue perducebat. Intereſt inter vnas & racemos: vuæ maiores ſunt & craſſioribus acinis: racemi minores & minoribus granis. vnde & racemari dicitur: Ferè enim vuæ minores à vindemiatore ſub pampino latentes fallenteſq́ue relinquuntur. ἐπιφυλλίδες a Græcis vocari videntur racemi: hinc racemoſiſſimam dicit vitem Plinius, quòd racemos multos non vuas ferat. *Columbinæ*, inquit, *racemoſiſſimæ*: malè hodie acinoſiſſimę legitur. iterum quando non racemos, ſed vuas alias gignunt. inquit Plinius, *nucleo quem Chium vocant vno ac minimo.* Nemo quod ſciam vnquã ſcripſit nucleum vocari Chium. omneſq; hoc in loco codices ſunt apertè fal-

Plinius ibid. lib. 14. c. 1.

Plin. lib. 14. cap. 1.

Plinius lib. 14. c. 1.

Pli. lib. 14. c. 3.

tè falſarii: noſq́ue ῥίγαφλον Plinium ſcripſiſſe ſuſpicamur. nam ita nucleum acini appellari ſciunt omnes, qui vel tantillum eruditionis Græcæ guſtarunt. Sunt & admonitiuncula breui perſtringenda quædam, quæ in vitio ſunt, vt mihi quidem videtur: exiſtimationem tamen arbitriumq́ue aliis deferemus & relinquemus, nobis non arrogabimus. *Ex Chio*, inquit Plinius, quod *Aruiſium* vocant. mallem *Aruſium*, vt à Græcis appellatur. *nec Cymoliti per ſe gratia vino.* legendum cenſeam *Tmeliti*, à Tmelo monte vino percelebri, qui & Tmolus dicitur, de quo Maro, *Tmolus & aſſurgit quibus & rex ipſe Phanæus.* Inquit Plinius, *Thaßia, Æthalo, Peuce.* Euthalus è Phauorino legendum quiſpiam exiſtimaret, cùm Biblynum vinum explicat, vnde dictum ſit: ait enim biblynum vinum à Biblyna vite appellari, quæ & Thracia dicatur. ἤλις, inquit, διὰ τὸ εὔθαλος εἶναι ἐν ἑλλάδι μελεθέθη. Non eſt tamen iſtud temerè adfirmandum. *Et quod*, inquit Plinius, *prætulit præparentium.* Ex Athenæo emendo, *peparethium. tranſlatum*, inquit, *in album muſtum, leucochrum appellatur.* lego è veteribus voluminibus *leucocoum*: vt ſit album Coum. *Quod*, inquit, *appellarunt bion*, ſuſpicor albion legendum eſſe, id eſt, ſine vi & violentia. quod vinum etiam adynamon Græci vocant. nam cur bion Græcè debeat vocari, ne meam diſſimulem ignorantiam, non ſatis intelligo.

Plin lib. 14. cap. 7.

Virg. 2. Georg.

Plin. lib. 14. cap. 7. Phauorinus.

Pli. lib. 14. c. 7. Athenæus lib. 1.

Pli. li. 14. c. 8.

Martialis libro 6. explicatur & emendatur, Semitatus, Pantices. Cap. 27.

QVI olim toto erant capite calui, ſibi ſolebant vnguento perfuſi velut fila capillorum imitari. Martialis,

Martialis lib. 6. epigr. 56.

Mentiris fictos vnguento, Phœbe, capillos,
Et tegitur pictis ſordida calua comis.
Tonſorem capiti non eſt adhibere neceſſum:
Radere te melius ſpongia, Phœbe, poteſt.

Illum enim iocatur habuiſſe capillos vnguenti pictos colore & mutatos, quos ſpongia poterat totos delere. Nam loquitur de eo, qui canitiem vnguento tegeret diſſimularetq́ue. cùm caluam ſordidam planè intelligenterq́ue dicat: hinc & epigramma aliud clareſcet, *Caluam triphilem ſemitatus vnguento.* ille enim etiam vnguento comam ſibi in capite caluo pinxerat & effinxerat: ſed quę trium filorum eſſet & capillorum: vel caluam haberet, cui reliqui eſſent tres capilli: & cùm in capite tanquam ſulcos duxiſſet vnguenti lituris, & veluti vias ſecuiſſet, *ſemitatus* dixit: quæ eſt antiquorum librorum ſcriptura: vt mirer quid ſit, quod & contra ſententiam & verſus rationem multi *ſegmentatus* & defendant & declarent. Et quando ab editionibus euariant eo in loco ſcriptiones, vnum præterea & alium notabo locum, vbi & diſcre-

Matt. lib. 6. epigr. 73.

& discrepant Amanuensium libri & typorum,

Mart. lib. 6. epig. 85. *Et potet calidam qui mihi laudat aquam.* reperio in veteribus, *qui mihi libat*: vt sit, ne liberaliter quidem præbet: sed ministrat parcè & malignè, vt si libaret: & tamen *laudat* nos quoque laudamus: nec id hîc agitur, vtrum melius sit: sed aliter æditum, aliter scriptum esse.

Mart. lib. 6. epig. 73. *Medio*, autem, *recumbit imus ille qui lecto.* cùm ait eum accumbere in honoratissimo loco dicit. Nam cùm tres essent lecti, imus lecti medii locus erat honoratissimus, vt in Symposiacis auctor est Plutarchus. vbi æditur, *Tu potes & patriæ miles & esse decus.* Inuenio in arcanis bibliothecis, *Tu potes & patris miles & esse ducis.* &, *pudet heu pauca rogasse Iouem.* *pudeat* semper æditur. Et, *Affligunt hominem tam miser.* sine interrogatione, ac planè ita legendum est, vt dicat eum pristinos mutasse mores, veteremque obscœnitatem?

Plutarch. li. 1. Sympos. problem. 2. Mart. lib. 6. epigram. 25. Martial. lib. 6. epigr. 10. Mart. lib. 6. epigr. 33. Mart. lib. 6. epigr. 35. Mart. lib. 6. epigr. 47. Mart. lib. 6. epigr. 54. Mart. lib. 6. epigr. 55. Mart. lib. 6. epigr. 63. Mart. lib. 6. epigr. 63.

Vt tandem facies vocemque sitimque rogamus. facias hodiè æditur. &, — *Triniæ te misit ab Anna.* nam Anna peranna, Aritiæ colebatur. lego, — *Plumbea Nicerociana.* quomodo & Domitius legit à Nicerote, — *Scis multos dicere multis*, etiam reperio. lego autem, — *finxerunt pectus Athenæ.* non vt æditur *fixerunt.* &, *Quod cum Panticibus laxis.* vt dicat plus sapere putridum cor & iecur pecudis, quæ venalia cum pede & panticibus gerit lanius per vrbis compita. Ex hoc igitur loco faceßat interrogatio, in eumque pronunciatio reuocetur.

Martialis lib. 13. explicatur, Cottona. Cap. 28.

Mart. lib. 13. epigr. 8. IMBVE *plebeias clusinis pultibus ollas,*

Vt satur in vacuis dulcia musta bibas. Hoc præcipit disticho Martialis, vt in ollas, quæ clusini farris pulte imbutæ fuerint, mustum mittatur, quod eo tanquam condiatur, & ad bonitatem proficiat commendeturque. Docet etiam Theophrastus in lib. de odorib. demissis in dolia farris offis vinum proficere edomarique, & ad mollitudinem saporis & gratiã mitescere. Idem Martialis scribit,

Theophrast. de odorib.

Mart. lib. 13. epigr. 11. *Mulio quod non det tacituris accipe mulis,*

Hæc ego Coponi, non tibi dona dedi. Cuius esse sensum puto. hordeũ accipe, quo quadrupedes sæpe defraudat Mulio: quanquam cum hordeũ pecudum pabulo potius seruiat, quàm hominum, dedi quod tu potius coponi vendes quàm comedes: nam Coponibus eo est opus ad iumentorũ pastus. Quæ & in Plinio & in Martiale Coctana scribuntur, ea Cottana vocari debere, cum librorum veterum assertione: tum adfirmatione Hesychij crediderim. Is enim sic scribit, κόττανα εἴδος συκῶν. Iam in Lemmatis quædam in archiuis veteribus aliter perscripta, quàm æditionibus euulgata

Plin. lib. 15. ca. 19. & lib. 13. c. 5. Mart. lib. 13. epigr. 28. Hesychius.

gata comperi. vt pro, *caseo velabrensi*: caseum fumosum. pro *oliuis*, cistellã oliuarum. pro Damascinis prunis, vas Damascenarum. pro Turdorum corona. Turdorum decuriam: quæ à me adnotantur, non quia loco mouere scripturam receptam velim: sed ne veterem supprimam. *Matutinarum non vltima præda ferarum.* ita Martialis dicit, quod spectaculis matutinis plerunque venationes dabantur, ac ferè spectabantur. Seneca, *mane leonibus & vrsis homines, meridie spectatoribus suis obijciuntur.*

Mart. lib. 13. epig. 95. Seneca Epist. lib. 1. epist. 7.

Delitium paruo donabis Dorcada nato,

Iactatis solet hanc mittere turba togis. Suspicor huius distichi sententiam esse. Dorcadam in arenam mitti, dato à Quiritibus signo vestis iactatæ sinu. vt & ab Ouidio scribitur,

Mart. lib. 13. epigr. 99. Ouidius lib. 3. Amorũ eleg. 2. Seneca lib. 10. epist. 71.

Fauimus ignauo: sed eum reuocate Quirites:

Et date iactatis vndique signa togis. Iterum Seneca, *Nuper in ludo bestiarum vnus è Germanis cùm ad matutina spectacula pararetur.* id est, pararetur vt feris obijceretur.

Primus virorum, Tripudiare, διποδιάζειν, *Versare, Vncti, Crocotula,* κροκωτίον, *Quid distent æra lupinis.* Cap. 29.

Euripid. Heruba. VT Euripides scripsit, ξενίας γ' ἀεθλεύω πρῶτα τῶν ἐμῶν φίλων. ita & Lucretius,

Lucret. lib. 1. *Ductores Danaum delecti prima virorum.* quod quidem ita Græcam refert indolem, vt Quiritium prope ius & sermonem abiuret. itaq; vt spectacula nobis sola nouitate multa sunt: sic hoc nouum & inusitatũ, quod tanquam miraculo esset proposui. Hic non finietur tela, quam exorsus sum, sed eam alicunde pertexam. Tripudiare videtur esse deductũ, quod ter pede in saltando terra feriatur, vt apud Horatium,

Horat. lib. 3. od. 18. *Gaudet inuisam pepulisse fossor*

Ter pede terram. Eodem modo διποδιάζειν Græci dixisse videtur. quod est tanquam bipudiare. Aristophanes, ἵν' ἐγὼ διποδιάζωγε καίσω κἀλόν. vt apud Plautum versare, fallere est, quod rractum videtur à piscibus, qui dum assantur, versantur. Sic & apud Aristophanẽ, ζὸν ἔργον εἶη τοῦτον ὀπτᾶν κἀμὲ τρέφειν. quiquidem Aristophanis locus etiam originem ioci patefacit ab iis, qui assantur ductum, vt dixi. Vt Romani vncti se insolabant plerunq;: ita vt ex Aristophane coniicere licet, & Græcis vsitatum fuit. sic enim ait, ἀλειψαμένη τὸ σῶμ' ὅλον δ' ἡμέρας. Ἐχλιαυόμην ἐγὼ 'πὶ τοῖς λίθοις. Sic & Persius, *At si vnctus cesses & figas in cute solem.* Quæ vestis à Plauto crocotula vocatur, absque dubio est ea, quam Græci κροκωτίον appellant. Aristophanes, ἀλλα τῆς γυναικὸς ἐξελήλυθα τὸ κροκωτίον ἀμπισχόμενος. — *quid distent æra Lupinis,* cùm Horatius inquit, ad Cynicos respexit. qui lupinis etsi amaris

Aristoph. Lysistrata. Plaut. Bacchidib. Sc. Insanũ magnum melior neg. Aristoph. Lys. Aristoph. Cõcionantib. Pers. Satyr. 4. Plaut. Epidico. Sc. Atat tacete, habete animum. Aristoph. Cõc. Horat. epist. 1. epist. 7.

maris vescebantur plerunque, quos in pera gerebant: vnde & Aristoteles scripsit, ὃτι ἀνδρῶς γὰρ κρέλις ὃτι οἶδε, φησὶν, πτερὰ δυσὶν ἡλίκιον ἔχει θερμοῦ χοίνιξ.

Tumere, Tumida virginitas, ὀργᾶν, Bacchus cothurnatus, Fama dedita terris, Figere & resigere leges, Romani quando vota nuncupabant, & quando purificabant se in nuncupatione. Cap. 30.

HINC inde quædam è Marone explicare est animus, quæ inobseruatà ab aliis forte fortuna sese obtulere mihi. nam horum enucleatio interdum fortunæ magis est, quàm doctrinæ: cùm inter legendum in locum incidimus, vnde alterum enodamus. *Vere*, inquit, *tument terræ & genitalia semina poscunt*. Illud *tument*, à virginib. ductum est, quarum plena pubertate habitus viro maturus est, toto velut corpore tumescente, præsertim pectore & mammis. vnde & tumida virginitas pereleganter à Papinio dicitur, — *tumida iam virginitate iugari.*

Virgil. 2. Georgicõn.

Papinius lib. 2. Thebaid.

Gaudia mente parant. Non igitur inscitè ὀργᾶν verbum Græcum quidam patrum memoria tumere in Hippocrate vertit. Illud verò, *Tinge nouo mecum direptis crura cothurnis*: non temerè dicitur, nam cothurnatus erat Bacchus, vnde apud Aristophanẽ de Baccho: τί κόθορνος ᾧ ῥόπαλον ξωνηφέλην; Et apud Corn. Tacit. lib. XI. *in celebrando vindemiæ simulachro, Silius Bacchum referens hedera vinctus erat & cothurnos gerebat.* Paterculus, *Cùm ante nouum se Liberum patrem appellari iussisset, cum redimitus hedera corona-que velatus aurea, & thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, curru velut liber pater vectus esset Alexandriæ.* in illo porro, — *tua terris dedita fama.* non dubium est quin *terris* sit per terras, vel auctore Marone,

Virg. 2. Georg.

Aristoph. Ranis.

Corn. Tacit. lib. 11.

Paterc. lib. posteriore.

Virg. 8. æn.

Deditur hic subito Troiana per agmina rumor. vel Tacito, qui lib. XI. scribit, *dedita per prouincias fama, parate iter ad Germanicos exercitus.* — *fixit leges precio atque refixit*, à Marone ex eo dictum est, quod in æs incisæ leges in publico fixis tabulis proponebantur. Tacitus, *aspiciuntur etiã nunc in ære publicandis plebiscitis per fora & templa fixo.* Leges autem contrà. quę tollebantur, earum æs reuellebatur refigebaturque, — *Et sic effatus ad vndam.*

Virg. æneid. 7.

Corn. Tacit. lib. 11.

Virg. 6. æn.

Corn. Tacit. lib. 11.

Virg. lib. 9. æneid.

Processit, summoq; hausit de gurgite lymphas,
Multa deos orans, onerauitq; æthera votis. Solebant Romani ante bella, vota nuncupare, & in nuncupatione se purificare aqua. Plutarchus in Mario, ἐνθαῦτα νικῶμένου τὰς χεῖρας, καὶ πρὸς τὸν ὑσσινὸν ἀναστρὸν, ἠύξατο τοῖς θεοῖς τὴν ἐκατόμβης. Persius,

Plutarchus in Mario.

Pers. sat. 2.

Hæc sanctè ut poscas, Tiberino in gurgite mergis,
Mane caput bis, terque, & noctem flumine purgas.

— *iacet*

— *iacet*, autem, *ingens littore truncus.* mirum videtur à Marone scribi, cùm velut immemor sui, quem in penetralibus scribit interfectum, in littore extra vrbem iacere scribat. Aut igitur littus dixit, quod vrbs nõ longè à mari esset: aut quod eum, alij in littore interfectum scripsissent. Solet enim sic obiter sententias interdum attingere. Manilius,

Manilius lib. 4. cap. 10.

— *priamumque in littore truncum*
Cui nec Troia rogus.

ADRIANI TVRNEBI ADVERSARIORVM LIBER VIGESIMVSSEXTVS.

In poëtis eruditio, Apollinis oraculum de maris arenæ numero, Geometria, Arithmeticus, Inijcere terram insepulto, Horat. explicatus lib. I. Carm. Cap. 1.

PLVS in Poëtis latet eruditionis, quàm pleriq; superciliosi viri, eorum cõtemptores censent. qui præter puerilem oblectationẽ nihil in illis inesse credunt. Id adeo venit in mentem mihi ex illo Horatiano carmine,

Horat. lib. 1. Carm. od. 28.

Te maris & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem. In quo & ad oraculum respexit Apollinis, οἶδα ἐγὼ ψάμμου ἀριθμὸν ἠδ μέτρα θαλάσσης. In quo magnificè gloriatur arenæ numerum Apollo sibi notum esse. Quo adducti sunt Geometrę, vt aliquid audacius susciperẽt, quàm Apollo, pronunciarentq; quãtus arenæ numerus futurus esset, si ea refertus esset mũdus. quod Archimedes in libello, qui ψαμμίτης inscribitur, ratiocinatur. Ad oraculum autem illud etiã Apollinis respexit Lucanus scribens. *Non modus Oceani, numerus nõ deerat arenæ.* Cæterum Horatius è globo maris & terræ, Geometram significat: ex arenæ numero, Arithmeticum. quas duas artes nomine Geometriæ plærunque veteres complectabantur. vt Fabius lib. I. & Cic. in Tusc. Sed & Euclides in Geometria numeros complectitur. Quod autem ait,

Herodot. li. 1.

Archimedes.

Lucan. lib. 5.

Quintilianus lib. 1. c. 10.

Cic. in Tuscul. proœmio.

Euclides.

— *ne parce malignus arenæ*
Ossibus & capiti inhumato
Particulam dare. id est, terram inijcere. Vnde Catullus, — *nec iniecta tumulabor mortua terra.* Quod qui facere negligebat, cùm in naufragũ aut insepultum inciderat, fraudem committere impiam censebatur: ac Buzi-

Horat. od. 28. lib. 1.

Catull. in Argonauticis.

Sophocles. ges Athenis eius erat caput execratus, qui non id feciſſet. Hinc illud Sophoclis, λεπλὴ δ' ἄγος φευγόλος ὡς, ἐπλιῶ κόνις. Quod idem apud Romanos iure pontificio erat cautum. Sequitur, — *precibus non linquar inultis,*

Horat.od.28. lib. 1. carm. *Teq; piacula nulla reſoluẽt.* quod ſuſpicor ex ea veterũ opinione dictũ, qua malas preces & execrationes inexpiabiles credebant, quocirca ſcripſit in

Horat.od.5. Epod. Epod. *Diris agam vos: dira deteſtatio*
Nulla expiatur victima. ac niſi intelligamus veterum animis inceſſiſſe eam opinionem, à ſententia plurimum aberremus, neceſſe eſt.

Alites maiores, Argentum aridum, purum, lucidum, Follis pugillatorius, Claua, Rapi obtorto collo, Columbar, κώφως, *Numella,* ἐπλὴ πάχεα, *Exurgeri & exugere, Sicilicula, Seculæ, Nidamẽta congerere, Extemplo, Sicilire, Sicilices, Porcus laribus immolatur, Plautus emendatus, Fructus verni & æſtiui, Rogare & adrogare, Aras & ſimulachra deorum tangere & tenere. Cap. 2.*

Plaut. Rudẽte Sc. Exi è fano. FERE quæ rapto viuunt alites & viſcere, maioris ſunt formæ, quàm aliæ aues: vt Vultures & Aquilæ. Hinc à Plauto ſcriptum eſt in Rudente, *Teq; ambuſtulatũ obijciam magnis auibus pabulũ.* Eo enim nomine rapaces aues intellexit, & cadauera appetentes. in eadã fabula ſcribitur, — *arido argento eſt opus.* An quia hydrargyrum etiam eſt, id eſt, liquidum argentũ, cuius in commercijs non eſt vſus? Interuenit enim eis nummus ex ſicco & duro argẽto: non è liquido viuoq;. vt dicat medicandum curandumq; amorem tuum, non liquido, ſed arido figuratoque argento opus eſt: An quod, vt fructus ſunt aridi & liquidi: ſic & metalla? An è ſermone vulgi, quem effingit comœdia, dictum eſt? Vt enim hodie ſiccum argentũ vulgus dicit: ſic aridum hic dici arbitror. quale & ſentitur magis quod ſignatũ eſt, propter aſperitatem. Vt tamen nihil diſſimulem Nonius purum, & lucidum hîc interpretatur. Apud Plautum Rudente, Follis pugillatorius ex eo appellatur, quod non palma ſed pugno percutitur. Clauã eſſe dicit iocans, *auribus tinimentũ.* quia cùm in ea caput tunditur, aures tinitũ audiunt: quin & ipſe ea pulſatæ ſæpe malè mulctantur. *Rapi obtorto collo,* eſt veſte ad collum prehenſa gulam & fauces premere & angere, iiſque adſtrictis vrgere & trahere. *Nam,* inquit, *in columbari collum haud multo poſt erit.* vt κώφων eſt numella, nam vtriuſque vocabuli eadem notatio eſt: illius à κώπλω, huius à Nuo: Sic Columbar genus eſt vinculi, cui collum inſeritur, collariumque vocatur, hic ex parte cùm foramen ipſum vinculi columbar ſit: Sic etiam Vitruuius Columbaria fieri præcipit *in ventre aquæductuum, per quæ vis ſpiritus relaxetur.* Et columbaria erant in naui foramina, per quæ traiiciebantur remi, quæque obducebantur aſcomate. Sed & quia columbaria ſunt foramina in periſterotrophiis, vbi columbæ nidulantur, ſubdit ludens,

Nonius in Aridum. Plaut. Rudẽte Sc. Exi è fano. Plaut. Rudẽte Sc. Vtrum in leno. Plaut. Rudẽte Sc. Meamne ille amicam. Rud. ead. Sc. Meamne ille amicam. Vitr. lib. 8. cap. 7.

Rudente Sc. Meamne, ille amicam. *In neruo mille hodie nidamenta congeret.* vbi nidamenta ſunt flocci, pinnæ, muſcus, tomentum, pili, acus, cæteraq; vnde nidos aues parant, qua in ſignificatione, Congerere propriè etiam dicitur. Maro,

Virg. 3. eclog. — *aëriæ quo cõgeſſere palumbes.* id eſt, nidificauere, cõgeſſere nidamẽta. Cùm *extemplo* more Græco dicit, vt ἐπ ϕδὴ τάχεα: pro extemplo quàm, vel ſtatim quàm. quod genus dicẽdi frequentat, *Quaſi,* inquit, *penicillus nouos exurgeri ſolet,* valet exprimi: vt & apud Catonem pleriq; legunt, *Exurgeto ſuccum, quaſi heminam in pocillum fictile.* etſi exugito non pauci præferunt, quod eſt, extra tanquam ſugito & exprimito. *Poſt eſt ſicilicula,* inquit, *argenteola.* Seculæ falſes ſunt Varroni à ſecando, & Sicilire deducitur, quod eſt, tanquam ſeculire: inde Sicilices Ennius, *Incedit veles vulgo Sicilicibus latis.* Et per diminutionem, Siciliculæ, paruula quædam ſpicula aut falculæ, quæ in crepundiis interdum puerorum habebantur. Laribus porcus hoſtia immolabatur; ſed & agnus.

Plaut. Rudẽte Sc. Exi è fano. Vt *rem,* inquit Plautus, *diuinam faciam cùm intro aduenero.*
Laribus familiaribus, cùm auxerunt noſtram familiam:
Sunt domi agni & porci ſacres. De porco etiam laribus immolato è Tibullo ante diximus. Sed & Horatius, — *Immolet equis*

Horat. lib. 2. ſaty. 3. *Hic porcum laribus.* dixit.

Plaut. Rudẽte Sc. Iterum mi iſthæc omnia. *Adſume quidem ne cenſionem ſemper facias.* ſcribendum diuino, *Adſum equidem.* Quia enim ille alter ſæpius cenſeo dixerat, quaſi cenſuram exerceret & cenſum ageret, qui diuturnior eſſe ſolet: quo diutius & tardius ad cenſum venire cunctantur ciues.

Rudente Sc. Iterum mi iſthæc. Rudente Sc. Nunquam ædepol. *Ne longior,* inquit, *cenſus ſit, ecce coram me tibi ſiſto.*
Namque quidem hoc verè natum eſt verum, ita
In manibus conſeneſcit. Ludit vt in floribus & fructibus vermis, qui fugaces ſunt & in diem. cùm contra pleriq; æſtimi & Autumnales fructus in totum durẽt annum. Verè ergo, quod antiquo ſermone verũ appellat, rubiginoſum dicit è vernis eſſe fructibus & in manibus ſeneſcere. — *Venus hæc,* inquit, *volo adroget te.* In ſtipulatione eſt adſtipulator plerunq;, vt in promiſſione adpromiſſor Stipulator rogat: adſtipulator adrogat: cuius vice nunc Venus erit, cuius in fano ad aram pactum cõuentum initur. Qui magno affectu & ſtudio deos colebant, aut in magno periculo erant, vt deorum fide tuti eſſent, aut à dijs magni periculi liberationem petebant: aut aras, aut diuûm ſimulachra amplectabantur. Maro, — *& diuûm amplexæ ſimulachra tenebant.* Plautus,

Plaut. Rudẽte Sc. Nunquam ædepol. Virg. lib. 2. æneid. *Hic in fano Veneris ſignum flentes amplexæ tenent.* Maro,
Talibus orabat dictis, aráſq; tenebat. Etiã aras tenebant in religioſiſſimo

Plaut. Rudẽte Sc. Quid iſthuc obſecro. Virg. 6. æn.

Virg. 12. An. iureiurando. Maro, *Tango aras mediósq; ignes, & numina teſtor.* Plautus Gr.
Plau. Rud. Sc. Nunquam ædepol. *Tange aram hanc Veneris.* Lab. *Tango.* Gr. *Per Venerẽ hanc iurandum eſt tibi.*

Romanorum imagines vbi recondebantur, & qua ex materia fiebant, Abaci, Abacorum diuiſiones, Plinius lib. 35. explicatur & emendatur. Cap. 3.

IMAGINES illæ, quas nobiles Romani in armariis recluſas in atriis habebant, non integri totius corporis effigies erant à capite ad pedes membris omnibus & lineamentis conformatæ: ſed humerorum tenus oris ſimulachrum effingebant. quod auctore Plinio incunctanter adfirmamus ita ſcribente, *Expreſsi cera vultus ſingulis diſponebantur armarijs vt eſſent imagines, quæ comitarentur gentilia funera.* & lib. 37. *Imago Cn. Pompeij è margaritis illa regio honore grata, illius probi oris venerandiq; per cunctas gentes.* rurſum, *clareq; intelligi poſſet iam tum illud caput orientis opibus ſine reliquo corpore oſtentatũ.* rurſum, *Hinc ſic fieri tuos vultus? ſic te precioſum videri?* idem & Iuuenalis declarat, — *truncóq; ſimillimus Hermæ*

Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quàm quod
Illi marmoreum caput eſt: ſua viuit imago.

nam imagini viuenti oppoſuit marmoreum & lapideum caput, quaſi imago capite cenſeatur. Vnde & illud Cic. in Bruro intelligitur, *Ex quo tanquam ex ore imago exprimatur.* Scribit eodem libro Plinius, *Non placent iam abaci.* vbi abacos intelligit cruſtas vel tabulas marmoris quadratas, à ſimilitudine abacorum ligneorum: nam vt ſcribunt Grammatici Græci, ἄβαξ ὁ μόνον ἐπὶ ζωΐδος. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λίθων ὁμοιοσχημόνων ξυλίνοις ἄβαξιν. Vitruuius, *Itaq; veteribus parietib. nõnulli cruſtas excidentes pro abacis vtuntur. ipſaq; tectoria abacorum & ſpeculorum diuiſionib. circa ſe prominentes habent expreſsiones.* vbi diuiſiones abacorum in tectorio prominentes vocat formas quadratas ſpeculorum rotundas. Inhæſit in duob. nominib. Perſicorum ducum eodem in libro macula: imo verò perſonæ immutatæ ſunt: Sic autem circunferunt æditiones omnes, *pinxiſſe duces tradatur Athenienſium, Miltiadem, Callimachum, Cynegyrum, Barbarorum Darium, Tiſaphernem.* ego ex Herodoto, *Datim* & *Artapher-nem* repono. nihiloſecius & ſummutatio nominis populi falſaria eſt, in eod. lib. cùm ita ſcribitur, *Agrigentinis facturus tabulam, quam in templo Iunonis Laciniæ publicè dicarent.* lego è Ciceronis libro poſteriore de inuentione *Crotoniatis:* ſic Plinium ſcripſiſſe auguror. Agrigentinis quidem nõ, vt ſuſpicor, vnquam venit in mentem ornare Iunonis Laciniæ templum, quod in Italia erat, non Sicilia. *Pinxit*, inquit, de Paraſio loquens, & *Athenienſium dæmonẽ.* in vltimo hoc verbo falſæ ſunt tabulæ, putoq; demũ legendũ, vt populus ſignificetur, lego etiã *Hoplites: alter in certamine ita decurrẽs vt ſudare videatur.* Nã in gymnicis ludis curſus erat quidã armatus, quem

Plinius lib. 35 c. 2.
Plin. lib. 37. cap. 2.
Plin. lib. 37. c. 2.
Iuuenal. ſaty. 8.
Cic. in Bruto.
Plin. lib. 35. c. 1.
Vitruuius lib. 7. c. 3.
Pli. li. 35. c. 8.
Herodot. lib. 6.
Plin. lib. 35. c. 9.
Cic. lib. 2. de inuent.
Plin. lib. 35. c. 10.
Plin. lib. 35. c. 10.

quem armis homines induti agebant. Scribitur & in Plinio nomen Lariſſæ Alexandri pallace *Campaſpe*, quæ ab Æliano *Pancaſte* vocatur. in vtro ſit mendum relinquo iudicio lectoris.

Idem Plin. cap. 10. lib. 35.

Aut regem aut fatuum naſci oportere, Viæ Appiæ curator, Creſcunt cornua ſomni, Seneca emendatus & explicatus, Claudium & Ciceronem non eſſe Romanos, Mundus, Stoïcus deus. Cap. 4.

AVT *regem, aut fatuum naſci oportere.* quod in ioculari libello facetè à Seneca dicitur adagionis ſpecie, hanc continet ſententiam. Solis libertatem ſuam conſtare ſolere fatuis & regib. nam & fatuis quiduis licet impunè loqui & facere: & regib. inultum eſt, quidquid libet. quodquidem prouerbium verum Claudius Cæſar fecerat, quo imperante, nemo fuerat liber, ſuiq; iuris, præter eos, quos verbũ illud vetus complectitur. Iocatur in eo libello perbellè. *Viæ Appiæ curator eſt, qua ſcis & diuum Auguſtum & Tiberium Cæſarem ad deos iſſe.* fingit enim per viam Appiam ſolitos eſſe in cœlum imperatores ire: quia Appiæ viæ curator iurarat ſe Druſillã in cœlum adſcendentẽ vidiſſe: quaſi enim certus, vt ludens ſignificat, quidam eſſet limes & certa via ad cœlum eundi. cumq; Druſilla occurrerit curatori viæ Appiæ, vt peierat, illac in cœlum viam eſſe, exiſtimandum eſt. Idẽ & eleganter canit, — *& obſcuri creſcebant cornua ſomni.* Phantaſia quadam & laſciuia poëtica cum fictione perſonæ. nam ad conſopiendos homines ſomno cornu plenum medicato ſtygii fluuii liquore tribuebant: cornu autem ei creuiſſe dicit, creſcentibus noctibus, quòd tum etiam homines longiore ſepeliuntur ſopore. de ſomni autem cornu ita ſcribit Papinius, — *manus hæc fuſos à tempore læuo*
Suſtentat crines hæc cornu oblita remiſit. Sic in Seneca mox ſcribitur,
Iámq; ſuum victrix augebat Cynthia lychnum. nam longioribus & hiberius noctibus lampade eſt Lunæ opus maiore. Lepidè autem & venuſtè ait Seneca, *nimis ruſticè acquieſcunt oneri poëtæ.* quaſi ſe onerari patiantur vt iumenta, cùm ipſi vltrò ambitioſæ conſectentur intempeſtiuas nec accommodatas temporis deſcriptiones. Legendum autem puto, *vt reſpondit, patere Mathematicos aliquando verũ dicere.* vt Clotho iſta loquatur dicatq;. Pateris Mercuri & vis, vt verum tandem de eo dicant Mathematici, qui dum ſemper efferunt & mentiuntur. Scitè autem & doctè illud, *Marci municipem vides.* vel vt alii codices habent, *Audis.* ait autem Claudium non verum germanumq; Romanum eſſe: ſed inquillinum, quales ſunt M. Ciceronis municipes: qualiſq; ipſe Cicero erat. nam Claudius Lugduni natus erat. *Vbi L. Licinius*, inquit, *multos annos regnauit*, vir tamen obſcurus & ignobilis: verum Lugduni potens & celebris. *Stoïcus? quomodo*

Seneca Apocolocynthoſi ſeu Ludo de morte Claudij Cæſ.
Sen. ibid. in Ludo de morte claudij Cæſ.
Senec. eod. libello in Ludo de mort. Claudij Cæſ.
Papinius lib. 10. Thebaid.
Senec. eod. libell. in ludo de morte Claud. Cæſ.
Sen. eod. libello.
Sen. eod. lib.
Sen. eod. libel.
Sen. eod. libel.

poteſt rotundus eſſe, vt ait Varro, ſine capite, ſine præputio? Mundus Stoïcis deus eſt, qui & rotundus eſt, & virilitate caret, quam habent viri. Idem deus Stoïcus, id eſt mundus, nec origine caput habet. Hęc velut decumata è libello illo iocoſiſſimo breuiter perſtrinxi, vt quædã, in quibus latebat argutia patefacerem ijs, qui ſe iſta nondũ intelligere poſſunt, egentque ſi non pædagogo, ſaltem quodam magiſtro, qui tanquam eos manu ducat.

πολὺν Homero geminatum, vt Prius, & ante Maroni, ἐκτὸν, Mortuorum oculi à quib. & claudebantur, & reſignabantur, Mercurius ψυχόπομπος, Virgilius lib. 4. æneid. explicatur. Cap. 5.

QVOD apud Homerum πολὺν interdum geminatur, cùm alterum ſatis eſſe ſententiæ videatur: ſic apud Maronem lib. 4. æneid. Prius, & ante poſita reperimus geminatione non neceſſaria,

Virg. lib. 4. æneid. *Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,*

Ante pudor quàm te violem. Apud Homer. auctore Galeno ἐκτὸν, id eſt, centum multa ſignificat,

Homer. lib. 2. Iliad. ἧς ἑκατὸν θύσανοι πατρήϊοι ἠερέθονται. Eodem modo Maro lib. 4.

Virg. lib. 4. æneid. *Centum aras poſuit vigilemque ſacrauerat ignem.* eodem Maronis lib.

Talibus orantem dictis arasque tenentem. dictum arbitror de ſanctiſſima & religioſiſſima obſecratione, & obteſtatione, vt & in iureiurando religioſiſſimo aras tangebant. Idem Maro,

Virg. lib. 12. æneid. *Tango aras medioſque ignes.* Cic. pro Flacco,

Cic. pro Flac. *Is ſi aram tenens iuraret, crederet nemo.*

Virg. 4. æn. — *& lumina morte reſignat.* dicit, quia tametſi à propinquis ſolebant oculi mortuis claudi, tamen ijſdem in rogo aperiebantur. Plinius, *Morientibus illos operire, rurſuſq; in rogo patefacere Quiritium magno ritu ſacrum eſt: ita more condito, vt neque ab homine ſupremum os ſpectari fas ſit, & cœlo non oſtendi nefas.* Id igitur à Marone ita dictum eſt, vt quia dicitur Mercurius ψυχόπομπος, id eſt, Manium ductor, videatur ipſe in pira mortuis oculos à nobis clauſos aperire. Non me latet à Seruio nobili Grammatico aliã adferri interpretationem.

Plinius lib. 11. cap. 37.

† Hic Lacuna erat ſatis ampla. Virg. 4. æn. — *ſtellatus Iaſpide fulua*

Iuuenal. ſaty. 5. *Enſis erat.* vel interprete Satyra, de vagina gladii gemmata intelligitur. Iuuenalis,

A digitis, quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo iuuenis prælatus Iarbæ.

Virg. lib. 4. æneid. *Miſerere,* autem, *domus labentis.* dicitur eleganter & inſigniter ab eodẽ poëta, quod diſtracto coniugio, domus diſſoluatur atque dilabatur.

Me,

Me, inquit, *ſi fata meis paterentur ducere vitam*
Auſpicijs, & ſponte mea componere curas. hanc ſententiam continet; mihi ſi vt volo & opto, res ex animi ſententia meas mihi conſtituere, & curas conſiliaque componere liceret, coloniam ad renouandum nomen & memoriam antiquæ patriæ conderem: ſed mihi non licet arbitratu meo viuere: ſed parendum fatis eſt, & imperium Italiæ fatale capeſſendum, nõ colonia tantum cõdenda: cui vel in Africa poſſem ſedẽ ponere. mox autẽ,

Virg. lib. 4. æneid. *Me puer Aſcanius capitiſque iniuria cari.* Ob familiam Iuliam, cui fatis imperium poëta debitum fuiſſe canit, non ſine blandimento quærendæ gratiæ Cæſaris dictum eſt,

4. æneid. *Nuſquam,* autem, *tuta fides.* eſt non tutum eſt quenquam in fidem recipere, aut de quoquam benè mereri: cùm tanta in hominibus perfidia & ingrati animi peruerſitas & prauitas reperiatur. Nam Ænæas, de quo tam benè merita ſum, in me ſtudioſus & gratus eſt, & ingrato tamen animo prætexit deorum imperium perfidiæ latebram quærens, cùm ſimulet ſe deorum iuſsis cogi. Id enim eſt,

4. æneid. *Nunc Lyciæ ſortes, nunc & Ioue miſſus ab ipſo: Auras,* autem, *ægra fugit,* quæ exanimatur, nec reſpirat. Qui enim reſpirat, aura fruitur: qui non reſpirat, aura & aëre nihil vtitur, nec veſcitur.

4. æneid. *Puppibus,* autem, *& læti nautæ impoſuere coronas.* ex antiquorum ritu dictum eſt, qui tutelas, & deos in puppe nauis conſecrabant, vt ea quoddam tanquam ſacrarium eſſet, vel ſacellum. ita initio curſus velleribus niueis, feſta fronde, verbenis, ſertis in deorum honorem puppes ornabant: vt & alijs templa ferijs ſolebant velare. At, — *vltriceſque ſedent in limine diræ.* dicit, quia apud Æſchylum templum Apollinis non ingrediuntur furiæ: ſed Oreſtem in limine expectant. nam earum ingreſſu religio fani violata fuiſſet. De dracone autem peruigili, quod ſcribit,

4. æneid. Æſchylus in Eumenidibus. *Spargens humida mella, ſoporiferumque papauer.* quorum poſterius alienum à fida perpetuaque cuſtodia: & ſic ſentio immanem illum draconẽ, vt locum amaret iucundo linctu mellis retinendum fuiſſe: & ne perdius & pernox inſomnis tandem deficeret, medicamento velut ſoporifero ad vires reficiendas ei ſomnum conciliandum fuiſſe. At verò illæ apud eundem *pubentes herbæ.* non mihi videntur adultæ, vt vulgo accipi intelligo: ſed lanoſæ, lanuginoſæ, villoſæ. nam in veneficio, quo viri, qui pubent & barbati ſunt, petuntur & incantantur, maiorẽ vim habere, pluſq; pollere, quàm leues & impuberes cenſebantur. Sic & lib. 12. *Puberibus caulem foliis,* declaro, villoſa pubæ lanugenoſis: talia enim folia tribuit Dictamo Dioſcorides, — *ſiluæque & ſæua quierant*

Virg. lib. 4. æneid. *Æquora.* hîc poëta etiam mari ſomnum tribuit, & ſiluis. quod vt per tranſ-

transnominationem accipi potest. Et verius est, vt aues & pisces tum sopitos fuisse credamus: tamen ea licentia interdum est poëtices. vt surdis & inanimis naturis animas attribuat, & animatorum euenta & affectus. nam mare, etiam arbores, fluuios dormire videtur innuere Papinius. in silua ad Somnum,

Papinius lib. 5. Siluarum ad Somnum.

Et simulant fessos curuata cacumina somnos:
Non trucib. fluuijs idem sonus, occidit horror
Æquoris, & terris maria acclinata quiescunt. Hæc è libro 4. Maronis properantes colligebamus, quæ his commentariis intexeremus: quæ etsi exigua sunt & leuia, tamen, vt opinor, nescio quid eos adiuuabunt, qui duce & interprete indigent.

Petronius Arbiter emendatur & explicatur, πολύαινος ὀδυσεὺς, Ad tibicines mittere, Licia in veneficijs, Sputum, Quæsitaria, μεταίτης ἐπαίτης, Rogator. Cap. 6.

PLATANON & Daphnon loci sunt platanis & lauris consita, vt notum ferè omnibus. vt apud Petronium, *Rogaui vt in Platanona produceret dominam.* iterum, *Flexitque se in eum Daphnona, qui ambulationi hærebat.* Hoc quidem posterius verbum ita deformatum est omnib. in libris, vt nulla pene eius species compareat. Quod autem à Petronio scribitur: *nec sine causa Bolianum Circe amat.* non sine causa suspectum habeo: constat enim apud Homerum, à Circe Vlyssem amatum fuisse, qui & πολύαινος appellatur à concinentibus mollissimum carmen Sirenib. cuius initiũ est, δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολύαιν' ὀδυσεῦ· an non igitur fabulæ tam notæ, & à poëtarum principe confictæ recordatio & nominum conuenientia, eam mihi mentem merito immittere debent, & in hanc opinionem adducere, vt pro Bolianno, Polyænum legam? Ad tibicines mittere, specie quadam adagionis venustè & cauillatoriè dixit Petronius, velut de mortuo, aut iam iamque morituro, pro accersere eos, qui in funere canant, pompamq; funeris suo cantu concelebrent. *Quid si,* inquit, *idem frigus genua manúsque tentauerit tuas, licet ad tibicines mittas.* id est, de te est actum, & iam iamque animam ages. In veneficiis licia adhibebantur discoloria, non tantum ligandi incantandique gratia, vt in Pharmaceutria: sed etiam soluendi & expiandi. vt apud Petronium Arbitrum. Sed & sputum fronti illinebatur lustrale infami digito: & expuebatur. *Illa,* inquit, *de sinu licium protulit varij coloris filis intortum ceruicemque vnxit meam.* Mox, *turbatum sputo puluerem medio sustulit digito frontemque repugnantis signauit: hoc pacto carmine ter me iussit expuere, terq; lapillos conijcere in sinum, quos ipsa præcantans purpura inuoluerat.* Hæc & Persium illustrant in satyra canentem,

Petronius. Petronius. Petronius. Homerus, od. ß. μ. Petron. Virg. 8. eclog.

Infa-

Infami digito & lustralibus ante saliuis. Pers. sat. 2.
Expiat vrentes oculos inhibere perita. & Tibullum. Tibull. lib. 1. eleg. 2.
— ter ductis despue carminibus. & Maronem. Virgil. Pharmac. eclog. 9.
Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo. Apud eum videtur Quæsitaria esse mendica, à quærendo: vt à Græcis μεταίτης & ἐπαίτης vocatur. & à Latinis, Rogator. est tamen in eo scriptum Quassitaria. quæ vox mihi quidem inani strepitu aures verberat. *vocátq; cubicularios & me iubet catomo ligare: nec contenta mulier tam graui iniuria mea, conuocat omnes quæsitarias, familiæq; sordidissimam partem ac me conspui iubet.* Quis autem non animaduertit in eo legendum, Petronius.

Cui Lesbos viridísque Thasos, quem Lydus adorat
Vestifluus, templúmq; tuis imponit Hypæis? Vestes enim Lydorum erant fluxæ, vt ex Herodoto constat: Septifluus autem Nilo conuenit, non Lydo. mox, Petronius.

Corniger & quærulæ fœtus suis, hostia lactens. nam *festus* non explicat, quam desideramus sententiam: Sed expurgare mendas Petronii, id esset. omnes littoris algas legere, omniaque maris eiectamenta.

Purgamenta calcare, Camella, Testa ignem petere, Agnus digna sacris Hecates, Hecale Callimachi poëma, Desiderium, Desiderij poculum. Cap. 7.

PVRGAMENTA, quæquidem Græci καθάρματα appellant, quibus februabatur, aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque: interdum & in mare: interdum in triuium, iaciebanturque ab auersis trans caput, vt in Pharmaceutria scriptum est. nec respiciebant, ne eorum aspectum malum traherent: ea autem secum sceleris & culpæ admissæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret. Itaque erant ea purgamenta omnibus inuisa, vt ea vel pede calcasse nefarium haberetur & inauspicatum, & mali alicuius præsagium: hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui, vt apud Lucianum scriptum est, sæpenumero ouis purgamento vescebantur. Quod autem nouissimè dixi, abominandum eos dixisse vel pede purgamenta calcare, è Petronio intelligi potest, ita scribente, *Quæ striges comederunt neruos tuos, aut quod purgamentum in nocte calcasti, aut cadauer.* Est & apud eum Camella, vas. *Et camellam,* inquit, *etiam vetustate ruptam pice temperata refecit: tum clauum, qui detrahentem sequutus cum camella lignea fuerat fumoso parieti reddidit.* iterum, *infra madus meas camellam vini posuit.* Ouidius,

Virg. eclog. 9. Transque caput iace &c. Lucianus. Ouidius 5. Fastor.

Dum licet, adposita veluti cratere camella,

Lac

Lac niueum potes purpureámq; ſapam. Teſta ignem petere ſolebant antiqui à vicinis: ſed teſtam in neutro genere Petronius dicit. *Necdum ſuperaueram*, inquit, *cellulæ limen cùm animaduerto Enotheam cum teſto ignis pleno venientem.* Hinc illud Cornificianum lib.4. ad Herennium, *Hic de tanto patrimonio tam cito teſtam, qua ſibi petat ignem non reliquit.* Ab eodem anus dicitur digna ſacris Hecates, anus pauperrima & mẽdiciſſima, quòd cùm in triuio ſoleret adponi viliſſima Hecatæ cœna, vt alecarum & mænarum, eam, vt eſt apud Ariſtophanem in Pluto, pauperes rapere conſueſſent penè priuſquam adpoſita eſſet. ſic autem ſcribit Petronius,

Petronius. Ad Heren. lib. 4. cap. de exornat. ſentent. Ariſtoph. Plut. Petronius.

Qualis in Actæa quondam fuit hoſpita terra
Digna ſacris Hecates. Significatur Hecale pauperrima, quæ hoſpitio Theſeum recepit. — *quam Muſa*, inquit, *loquentibus annis*
Battiadæ veteris mirando tradidit æuo. ſic legendum puto, non *Bacchineas veteres.* vt intelligatur poëma Callimachi Batti filii, quod Hecale inſcriptum erat. Deſiderium verbum eſt interdum amatorium, quo voluptas & delitiæ & amores ſignificantur. vt apud Petronium, *Tu deſiderium, tu voluptas mea.* apud Horatium quoque ex amoris erga Mecœnatem abundantia ſcriptum eſſe arbitror,

Petronius. Horat. lib. 1. od. 14.

O deſiderium & dulce decus meum. & alio loco,
Nuper ſolicitum quæ mihi tædium
Nunc deſiderium curaq; non leuis. & deſiderij poculum, eſt poculum amatorium, vt, *Deſideriq; temperare poculum.* dixit idem poëta. Et quoniam toties deſiderij mentio facta eſt, hoc quoque caput, finis deſiderio tenetur. hîc igitur ſibi coronidem pingat.

Horat. Epod. od. 17. vbi Canidia reſpondens inducitur.

Vitruuius lib. 10. emendatur, Cnodaces, Examinare, Examinatio. Cap. 8.

Architectvs ille nobilis, qui apud Vitruuium lib.10. Cteſiphon appellatur, à malis nomenclatoribus ſic vocatur, cùm Cherſiphron dici debeat, vt apud Strabonem ſcribitur: & in vetuſtis æditionib. Vitruuii veſtigia quædam impreſſa ſunt veri nominis, in quib. Creſiphon excuſum eſt. Eo autem in libro, vt hoc admoneam, malè quædam effinguntur trochleæ, quæ cùm habere debeant duplices & triplices orbiculorum ordines, vt diſertè à Vitruuio ſcribitur; tamen ſurda aure id prætermitti video, & ſimplici vnicoq; ordine eas depingi animaduerto cum ſententiæ diſpendio & lectorum precio & damno. Honeſtè autem dixit *rotas deuorari*, quæ in cœnoſo & molli ſolo deſidunt, extrahiq́ue iumentorum protelo nequeunt. Inde vorago nomen habet, vt apud Catullum,

Vitruuius lib. 10. c. 6. Strabo lib. 14. Vitru. lib. 10. c. 5. Vitru. lib. 10. c. 6. Catull. ad Coloniam epigr. 17.

Ferream vt ſoleam tenaci in voragine mula. Iam *Cnodaces*, non *Chodaces* legi

legi debere extra controuerſiam eſt. Sunt autem propriè Cnodaces ferramenta ſtilli ferrei in tornis, qui vtrinque materiam, quæ tornatur atque verſatur, diſtinẽt. à quorum ſimilitudine Cnodaces implumbati, columnarum capiti & in armillis verſatiles apud Vitruuium nomen habet. apud Heronem quoque hoc vocabulum frequens eſt in Pneumaticis. Examinare apud eum, tollere, ſuſpendere, eleuare ſignificat, vt cùm ſcribit, *cogit preſſionibus examinare paucis manibus oneris maximi pondus.* id eſt, eleuare. In prima Tuſcul. examinatus, eſt ſuſpenſus, libratus. *tanquam*, inquit, *paribus examinatus ponderibus nullam in partem mouetur.* Appellat & Vitruuius examinationem in ſtateris, qua æquipondium per puncta ſcapi diſcurrit & vagatur, velut ponderationem quandam & penſionem & examen & libram ponderis, atque adeo partem, quæ extra anſas extat libratq́ue. verba eius ſunt, *Paulo etiam pari pondere ampliſſimam penſionem imparem perficit, vt ſcapi librationem & examinationem longius à centro recedentem.* rurſus, *niſi quemadmodum ſupra ſcriptum eſt examinatio vectis lõgius per caput, neque iuxta onus fuerit facta.* Hîc examinationem vocat, qua vectis pondus ſibi incumbens, vrgenſq́ue hominum viribus attollit & leuat. Cùm autem ſcribit, *Remi circa ſcalinos ſtrophis religati*: mallem equidem *ſtruppis.* atque eum ita ſcripſiſſe crediderim. Hic penſum huius capitis abſoluimus, pauca eaq́ue leuia more noſtro conſectati: ſed quæ adoleſcentibus, qui nondum tyrocinium poſuerunt, invtilia fortaſſe non erunt: nos quidem, vt eis plurimum proſint, optamus: atque hanc operam eis potiſſimum impenſam volumus eſſe & dicamus.

Vitruuius lib. 10. c. 6. Hero in Pneumat. Vitr. lib. 10. c. 8. Cic. 1. Tuſcul. Vitr. lib. 10. c. 8. Vitr. lib. 10. c. 8. Vitr. lib. 10. c. 8.

Saltus Firmiani, Catullus explicatur, Maria, Polliceri montes & maria, θάλαττα ἀγαθῶν, Lunam de cœlo deducere. Cap. 9.

Recordor in Varrone legiſſe me, magnum agri modum coniunctarum quatuor centuriarum in agris diuiſis appellari ſaltus. quo fit vt facilè mihi perſuadeam ampliſſimas poſſeſſiones firmianas Mamureæ Formiani à Catullo ſaltum appellati: ſic enim ſcribit,

Varro lib. 1. de re ruſtic. cap. 10.

Firmano ſaltu non falſa mentula diues. Iterum,
Mentula habet noſter triginta iugera prati,
Quadraginta arui, cætera ſunt maria.
Cur non diuitijs Crœſum ſuperare potis ſit,
Vno qui ſaltu tot bona poſſideat?
Prata, arua, ingentes ſiluas, ſaltuſq́; paludeſque
Vſq; ad Hyperboreos, & mare ad Oceanum. Ita ſaltus in ſaltu collocat. Illud verò attendendum etiam atque etiam, quod, *cætera ſunt maria* dixit, cùm, vt opinor, neque maritima prædia eſſent, neque dominus ma-

Catull. de ſaltu Firmiano. Catull. in Mentulam.

re in

re in poſſeſſione haberet: verum exiſtimo illud *maria*, pro ingentib, & infinitis poſſeſſionib. dictum eſſe: vt cùm prata & arua poſuiſſet, reliqua velut immẽſitate eorum immoderata numerum & magnitudinem omnẽ ſuperante, maria vocauerit, neque declararit ingentes ſiluas ſaltuſque paludeſque. Solent autem pro rebus maximis, maria ponere Latini: indicio eſt illud Salluſtij, *Maria & montes polliceri.* etiam θάλασσα ἀγαθῶν, Græcis in prouerbio eſt, pro magna bonorum copia. Ad eandem ſuperlationem pertinet, quod ad Hyperboreos vſque & Oceanum latifundia illa, ſaltus Firmiani poëtica licentia inuidiosè propagauerit. Illínam & huic rudi impolitæq; ſcripturæ tanquam pro tectorio quiddam ex eodem poëta,

Sallust. in bello Catil.

Catull. de coma Berenic. Callimachus.

Vt triuiam furtim ſub Latmia ſaxa relegans,

Dulcis amor gyro deuocet aërio. Hoc perlepidè eſt à Callimacho fictum Lunam, cùm eius lumen vmbra noctis obſcuratum laborat, de cœlo deſcendere in amplexus Endymionis: cùm tamen opinio eſſet eam carminib. veneficarum delicatis de cœlo deduci. Ergo poëtico commento eleganter defectus Lunæ adumbratus eſt. neque aliam eorum ſententiam eſſe arbitror.

Antiquorum ſuperſtitio ad impetrandam pluuiam, Manales verrere, Fulgentius emendatus, Porcus nefrundus, Nefrundines, Epona, non Hippo in Iuuenale, & in Prudentio legendum, Coragium, Eretinæ mentes, Hetruſca diſciplina. Cap. 10.

VARIA quædam à me obſeruata animaduerſaque in legendis antiquis vocib. Fulgentii, operæ parcere non debui quominus hic adponerem. Antiquorum erat ſuperſtitio ad impetrandam pluuiam Manales lapides trahere per agrorum limites, id *verrere Manales* dicebant. nam *verreri* in Fulgentio ementitè ſcriptum eſt. Hetruſcæ autem diſciplinæ Tagetis & Bacidis florebant: non vt ſcribitur *Bacchetidis*, haud ſanè quod Bacis Hetruſcus fuerit: ſed Hetruſcam diſciplinam appellabant Aruſpicinam. *Sacrum Athenienſium* ἐχάλον περφορευμένα, vel περφορευμένοι potius appellari debere crediderim. Porcus autem caſtratus, *nefrundus*, non nefreus dicendus eſt. Nam & priſci illi caſtique Latini Nefrundines vocabant renes. Quæ geminos pepererant Iunoni Lucinę oues ambiguas immolabant. Agni enim duo, geminos referebant, ouis matrem. Dea illa quæ Hippo vulgo indigitatur, in exemplarib. ſcribitur: Epona dicenda eſt. ſcribendum igitur in Fulgentio: *Priapus, Epona, Vertumnus.* Et in Iuuenale, *Solam Eponam.* & apud Prudentium,

Fulgentius libello de priſco ſermone.

Fulgent. eod. libello.

Fulg. eod. lib. Iuuen. ſaty. 8. Prudent. in apotheoſi. Plutarchus in parallelis.

Nemo Cloacinæ aut Eponæ ſuper aſtra deabus. Plutarchus, φάλβιος φέλλος μιζῶν γυναῖκας ἵππῳ συνεμίσγετο ἡδὺ καὶ λεόγον ἔλεκε κόρῳ εὔμορφον, ᾧ ὄνομα-

σεν

σεν ἔπουαν· ἔστι δὲ θεὸς περόνοιαν ποιεμένη ἵππων. Ex illo Fulgentii libello præclarè illud Maronianum aliis interpretibus non perinde enucleatum, explicatur.

Et capite ante aras Phrygio velamus amictu. Tutulum enim ait ſignificari, quod *pallium erat, quo ſacerdotes ad ſacra acceſſuri caput tegebant tutabanturque*, vnde & vocabulum. Coragium à κόρη, quæ puella eſt. non recordor tamen vſquam ſcriptorum legiſſe me Coragium: ſed Fulgentio tamen derogare fidem non auſim. Eretinæ mentes in eodem ſunt teſtæ argillaceæ, cretaceæ, ſaxeæ. Adfert ex antiquo ſcriptore, *Auerrum caſſit diua tam eretinas hominum mentes.* Ab eodem explicatur illud Petronii, *In aumatium memet conieci.* ſed ſuſpicor *automatium* legendum, vt locus ſignificetur theatri, vel circi vbi erant machinæ, quæ automata à Græcis vocantur: quæ ſponte moueri videntur & miraculo ſunt. Hæc veluti decima quædam è libello breui perexigua collecta eſt, non qualis Herculi conſecrabatur profanabaturque opima & pollucibilis: ſed marra & tenuis.

Virg 3 æneid.

Fulgent. eod. libello de priſco ſermone.

Fulgent. eod. libello.

Tranquillus in Domitiano emendatur & explicatur, Parmularius, Parmula & palmula, Tribuni Laticlauij. Cap. 11.

SEMPER ſuſpicatus ſum aliquid deliteſcere in eo Domitiani vitæ loco, quem mox proferam, quòd nobis qui pinguiore ſumus ingenio non pateret. *Patremfamilias quòd Thracem Mirmilloni parem, munerario imparem dixerat, detractum è ſpectaculis in arenam; canibus obiecit, cum hoc titulo: Impiè locutus eſt Parmularius.* non enim ſatis aſſequimur, cur patremfam. illum parmularium vocet. Sed cùm ſine controuerſia cõſtet in Thracum armatura parmam fuiſſe, quiſpiam non auerſo deo ſuſpicaretur patremfam. appellari per iniuriam Thracem, ex parmula. Sed parmularium crediderim ſignificare ſtudioſum & fautorem Thracum. Nam ludis Circenſibus erãt multi & factionum perſtudioſi, & in Amphiteatralibus munerib. certæ armaturæ dediti, eiuſq; gladiatoribus fauentes. Sic qui Veneto colori fauebant, Venetiani vocabãtur: qui Praſinæ factioni, Praſiniani: qui Secutoribus, Secutoriani: qui Thracibus, Parmularii. Querebatur igitur paterfam. malè compoſita gladiatorũ paria, potiuſq; Thracem cum Mirmillone, quàm cum Retiario committi debuiſſe cenſebat: in quo Imperatorem velut inſimulabat, qui paria fortaſſe ita compararat. Sed ex alicuius ſcriptoris veluti tabulario: ne quæ diximus, labaſcant, fulcienda ſunt. Ergo Antoninus Imperator ita ſcribit, ὥστε τὸ προφέως, τὸ μὴ τὲ περσιανὸς, μὴ τὲ βενέλιανὸς, μὴ τὲ παλμυλάριος ἢ σκυθάριος γενέσθαι. Quod ex armariis tanti imperatoris à me depromptum, ſcriptum eſt, tam apertum continet teſtimonium, vt neminem mihi refragaturum putem.

Suetonius in Domitiano cap. 10.

Antoninus in vita ſua.

nam quin palmularius, vt Græcè ſcribitur, ſit parmularius negari non poteſt. cum parma & palma eandem habeant originem: & poſterius tanquam diminutio ſit vt in furno & fuluo: ſic parmula & palmula. Scribitur in eadem vita, *Donatum venia* ab imperatore Domitiano fuiſſe, *Tribunũ Laticlauium*. Erant autem Tribuni Laticlauii in legione maioris dignitatis, quàm qui laticlauii non erant, & primi Tribuni militum legionis habebantur. De his in quibuſdam inſcriptionibus, vt à marmorariis fidem petamus, ita legitur, *Tribuno Laticlauio leg. tertiæ Cyrenaïcæ.* iterum, *Tribuno Laticlauio leg. 1. adiutricis patriæ fælicis.* Hæc quæ indoctis difficilia & nodoſa, doctis facilia & enodata perſcribere tamen viſum eſt, vt etſi his non prodeſſem, illos tamen iuuare non prætermitterem.

Suet. in Domit. cap. 10.

Inſcriptiones marmorariæ.

Recta oratio, Recta domus, Illuminare, Lumen & Vmbra, Illuminare ſententias, Brutus Cic. emendatus, Haſtæ Amentatæ quæ D. Ambroſio, & Ciceroni. *Cap.* 12.

OBSERVASSE mihi videor eſſe interdum in oratione Latina, Rectum, quod non eſt comptum, non ornatum, non fucatum: ſed ſimplex & verum laudabileque præ ſe ferens honeſtatem quandam, & ſponte ſua quandam gratiam inaffectatam: ſed germanam quandam veriratem ſinceramque. Cic. in Bruto de Commentariis Cæſaris, *Atque etiam Commentarios quoſdam ſcripſit rerum ſuarum valde quidem inquam probandos: nudi enim ſunt, recti & venuſti, omni orationis ornatu tanquam veſte detracta.* ſic recta domus à Seneca dicitur, quæ nimio luxu corrupta non eſt, neque laquearibus & marmoribus pellucet, neq; eleganti tectorio aut lacunari perpolita eſt: ſed laudabilem quandam mediocritatem oſtendit. ſic enim ſcribit, *Deſit ſanè varietas marmorum & conciſura aquarum à cuniculis interfluentium & pauperis cella, & quicquid aliud luxuria, non contenta decore ſimplici miſcet, quod dici ſolet, domus recta eſt.* In eodem autem Bruto & illud à me animaduerſum eſt. Illuminare, verbum pictorum eſſe: quo ſignificant ſe argumento, quod depingunt, addere lumen, vt pictura clarior eluceat & emineat. Nam vt Lumen & Vmbra, picturæ vocabula ſunt: opacitas enim, quæ atro efficitur colore, vmbræ nomen obtinuit: claritas quædam, quæ candido præſtatur colore lumen. Plinius lib. 35. *Lumen & vmbras cuſtodiuit, atque vt eminerent è tabulis picturæ maximè curauit.* Iterum, *Tandem ars ſeipſa diſtinxit & inuenit lumen atque vmbras, differentia colorum alterna vice ſeſe excitante.* Ita autem in Bruto Cicero ſcripſit, *Eaque non tam in verbis pingendis habent pondus, quàm in illuminandis ſententijs.* Hic illuminare ſententias dicit figura quadam, exornare. Vt lumine excitatur exornaturque tabula pi-

Cic. in Bruto.

Seneca. Epiſt. 101.

Plinius lib. 35. c. 11.

Plinius lib. 35. c. 5.

Cic. in Bruto.

tabula picta. Sed quod in eo dialogo perperã nec amuſſitatè legitur, quid prohibet in integrum reſtituere? *nam cùm*, inquit, *in ſilua ſua ita facta cædes eſſet.* Hic ſilua Scantia multi emendant: ego illud *ua* è ſilua eſſe ſuſpicor iteratum, & l. in s. eluxatum: verum igitur fortaſſe germanumque fuerit *Sila.* nam Vibius Sequeſter huius nominis Siluam commemorat in Brutis: montem in Lucanis eſſe ſcribit Seruius: ſed in montib. ſunt nemora, quæ & montium gentilia plærunque ſunt. Maro meminit,

Ac veluti ingenti Sila ſummoue Taburno.

Haſtæ autem amentatæ ſunt διπλοκυλινδρία δόρατα, aut ἀκοντία, vt apud Xenophontem. ac tales apud Romanos videntur fuiſſe haſtæ velitum, non manipularium. Diuus Ambroſius, *Intorquenda eſt amentata illa, non manipularis ſententia.* Nam lacerti amento adiuti fortius haſtam illam viribuſque torquebant. Quod velitibus darẽtur ſcribit ita in Bruto Cicero, *tamen vt haſtæ velitibus amentatæ: ſic apta quædam & parata ſingulis cauſarum generibus argumenta traduntur.* Sunt igitur D. Ambroſio amentatæ haſtæ, quæ fortius enixiuſque vibrantur: Ciceroni autem; quæ ad iaciendum paratæ ſunt, & ad ictum deſtinandum. Neque enim parata haſta videtur, cui amentum deeſt. Cic. in Oratore, *Amentatas haſtas ab aliquo accipere, & eas oratoris lacertis viribuſque torquere.* In eundem quoque ſenſum Græcè dicit, διπλοῦν ἀκοντίον Xenophon.

Vibius Sequeſter.

Seruius in 3. Georgic.

Virg. 12. æn.

Xenophon.

D. Ambroſius.

Cic. in Bruto.

Cic. in Oratore.

Sæculum, ἡλικία, Fretum, Anni limes, Fœtus anni, Freta ætatis, Fretum maris, Lucretius multis locis elucidatus, Lauabrum, Lorica cœli, Splendidus. *Cap.* 13.

[a] BVCERA *ſæcla.* & [b] *percocta ſæcla vapore.* & [c] *ſæcla ferarum.* cùm apud Lucretium legerem, ſubiit quærere vnde ſumpta eſſet iſta ſæculi ſignificatio in veteri ſcriptore tam noua tamq; inſolita nec alijs auctoribus Latinis vſurpata. Igitur Lucretium exiſtimaui nõ tam notionem hominibus Latinis receptam ſequutum eſſe in hac vſurpatione, quàm vocabuli originem & natales, ad quos redegit ſignificationem vimque vocabuli. Nam Sæculum ab ἡλικία deduci videtur: cùm aſpiratio millies in ſibilum deſciſcat, vt notum eſt: λ. autem & κ. tranſponantur inuicem ſedibus mutatis. cùm autem ἡλικία Græcis, ſæpenumero ætatem ſignificet, tamẽ etiam genus declarat, vt in Lucretio Sæclum, vt cùm Græci dicunt, ζόρκα eſſe ἡλικίαν ἐλάφου ἢ δορκάδος, id eſt, hinnulum eſſe genus & ſobolem cerui. aut ſi cui hoc nimis repetitum videtur, vt cùm quis dixit, Væ ætati tuæ, pro, væ tibi: ſic licet exiſtimare *Sæcula bucera* eadem ratione dici & pro bubus poni. quod & verius puto. Eiuſdem illud & nouæ ſignificationis eſt,

[a] Lucretius lib. 5. & 6.
[b] Lib. 6.
[c] Lib. 2. 4. 5. & 6.

Heſychius.

Lucret. lib. 5. & 6.

Nam fretus ipſe anni permiſcet frigus & æſtum. Sed quibuſdã vſus metaphora

Lucr. lib. 6.

phora videtur. vt quemadmodum fretum dicitur mare inter duas terras arctum: ita anni limes inter frigus hibernum & æstiuum calorem interpositus eodem vocabulo censeatur. nam tale est ver, idque eo declarari, quod subiicitur,

Lucret. lib. 6. *Prima caloris enim pars & postrema rigoris*

Tempus id est vernum. Sed non tam interiectum his ver est, quàm concurrentibus conuenientibusque & confligentibus permixtum. veri igitur similius est, à fretorum angustiis & traiectu sumptam translationem. vt quemadmodum fretum, traiectio quædam est maris angusti: ita quoque transitus anni è frigore in æstum, eodemque verbo appelletur. potius tamen est fretus anni, velut anni adolescentia, quam ineuntem ætatem Latini appellant, aut infantiam, velut in ea non numerantes: nam nam & freta ætatis, pro initio, vt fretum maris initium videtur posuisse Lucretius,

Lucr. lib. 4. *Tum quibus ætatis freta primitus insinuantur.* translatè etiam illud,

Lucr. lib. 6. *Qua via secta semel liquido pede detulit vndas.* aliis etiam poëtis imitatum nomen est. Sed ab Homero sumptum, qui in Odyss. scribit, ἐνθ' ἅλοι μὲν ἔπειτα διερῷ ποσὶ φευγέμεν ἤμέας· quod aliter solent tamen Grammatici Græci interpretari. Hoc eò adscripsi, quia voluptati est intelligere ortum formæ alicuius loquendi. Sed versus est obscurus eius auctoris,

Lucr. lib. 6. *Oppleti calidis vbi fumant fontibus aucti.* Quid enim inter oppletos & auctos intereſt, & quid sibi vult loquacitas, idem imaginis propè ritu iterans & nugans? lego igitur *Pompeij.* vt vrbs sit propinqua Baianis aquis. Lego etiam,

Lucret. lib. 6. — *consopit ibidem*

Concidere & fumos, qui morbos mittere sueuit. antiqua antigrapha pumos habent, vnde fumos facio. Consopit autem concidere, est ita consopit vt concidere faciat, vt eodem libro loquutus est,

Lucr. lib. 6. *In Syria quoque fertur item locus esse videri.* Lauabrum pro labro etiam dixit, vnde origo labri solij balnearij intelligitur:

Lucretius lib. 6. *Denique si calidis etiam cunctere lauabris.* lego etiam,

Quos opere in tali cohibet vis magna necesse est. cùm in antiquis ita scribatur. necesse est autem, est necessitas. necessitas enim vis magna est: Etiã,

— *& calido satiare vapore.* malo, quàm *sociare.* quod tamen in omnibus exemplaribus editis & ineditis regnat. Sic pro,

Pura tenet circum fontem. Rara tenet circum fontem. lego etiam,

Vsque adeo permananter vis peruolat eius. non *perualet.* vt & infra,

— *vt æstus*

Peruolet intactus. &,

Denique

Denique qua circum cœli lorica coërcet. ex antiquo lego codice. Loricam autem cœli vocat ambitum cœli omnia vndique concludentis suo amplexu.

Morbida vis. quasi muta vel inulta, id est, illesa ipsa, vel inusta, quod postremum verius puto. lego etiam, — *remota bile facessunt.* pro, *remotæ iure.* immo verò, *remoto vere.* quo solent sæuire tempestates. At verò duo versus sunt, Lucret. lib. 6.

Nil adeo posses cuiquam leue tenueq; membris,
Verteret vtilitatem ad vetum & frigora semper. Quibus ne Sibylla quidem quicquam vnquam cecinit obscurius: sed cùm Sindona scribat Thucydides, quem exprimere conatur Lucretius, lego, *Linum adeo portes.* at ille continuo verteret vtilitatem, & quod vtiliter iniectum esset, reijceret, ventumque & frigora captaret. Illud autem, *Inciderunt ipsi venientes ore patente,* est vt Græci dicunt, περὶ τῶν χανόντων. de his qui quamprimum mergi & interire cupiunt, & ore aperto hianteque se præcipites in aquam iaciunt, vt citius moriantur: hîc autem de iis, qui immensa siti coquuntur, & hiante ore se ingurgitare cupiunt humore. vel, *Nil adeo postes.* pro positis. At verò in versu, Thucyd. li. 2. Lucr. lib. 6.

Sudoriſq; madens per collum splendidus humor. Splendidus est multus & copiosus, vt & splendida bilis, est multa & aperta. cùm autem ait, — *qua mundi claudicat axis.* significat in partibus quibusdam Ægypti Sienæ propinquis totum Septentrionem, quem axem vocat, non apparere. Lucr. lib. 6. Lucr. lib. 6.

In commune, κοινὸς ἐρμῆς, In commune quærere, In medium quærere, Sinum laxare, Lanx inanis. Cap. 14.

QVOD scribitur à Seneca epistola 120. *quoties aliquid inueni, non expecto donec dicas, in commune ipse mihi dico.* quo quidem è loco apparet, vt Græci cùm quid inuentum erat, dicere solebant κοινὸς ἐρμῆς. quo dicto, inuenti partem petebant: sic & Latinos dicere solitos esse, in commune, hinc illa loquendi formula, In commune quærere: sed & in medium quærere, quæ hac erit fortasse hominibus admonitiuncula notior. Eleganter eadem epistola, *sinum laxa,* est sinum vestis extende & expande, vt eum lucro compleas. Sed audiendus coràm ipse Seneca est, *Sinum laxa merum lucrum est.* Secus in Flacco Sinus laxus illius esse dicitur, qui sinum non adstringit. Ideoque qui in eo gerit, effluere & excidere sinit & perdit. Flaccus ait, Seneca lib. 21. epist. 120. Senec. ead. epist. 120.

Ferre sinu laxo donare & ludere vidi. Sed oblitam quibusdam locis epistolam luto, tergeamus. *vtrum hæc aqua sit ex lacu.* nitidum erit & extersum. Eodem modo, *an crystallinum, an murreum.* murreum Horat. lib. 2. saty. 3. Senec. ead. epist. 120.

Senec. epist. 120. autem & vt Propertius appellat, murrinum. *Inani inquis lance numeras.* hodie inanima legitur oratione quadam exanimata & frigida. Lanx autem inanis dicitur, in qua nihil est, quæque vacua est. Lego, *qui satis habet, consequutus est.* Lego etiam, *nunquam quod satis non est, multum est.* Hæc ex epistola obiter notabam & literis mandabam.

Sen. epist. 120.

Buccellatum, Buccellarius, Dux Buccellariorum, Vitruuius emendatur, Astulæ. Cap. 15.

BVCCELLATVM, panis erat militaris paruus, eo nomine appellatus, quòd buccella parua sit. vt in Vulcatio Gallicano, & *præter laridum & buccellatum atque acetum militem in expeditione quicquam portare prohibuit.* nec minus aptè, etsi translatè apud Paulinum decimo natali Sancti Felicis de buccellato Christianæ expeditionis, *in cuius procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes quinq; tibi pariter & filio nostro Licentio misimus.* Sic nos lanionibus à bucca nomẽ imposuimus, & Buccarios vocauimus. At verò à quodam buccellario refert Gregorius Turonẽsis interfectum fuisse imperatorem Valẽtinianum: Diaconus dicit à milite. nam Buccellarius est Gallogræcus, qua ex natione scilicet erat. Suidas, Βυκελλάειοι δὶ ἑλληνογαλλάται ὀνομάζονται, καὶ οἱ τῶν Βυκελλαείων χώρα γαλλογραικία. Dux quoque Buccellariorum à Zonara appellatur. Sed isti buccellarii ad buccellatum, vt suspicor, nihil pertinent, nisi sit ab eo illis nominis origo, quod adfirmare non ausim. Assulas marmoris in Vitruuio legimus: sic enim in eo scribitur, *Cementa marmorea siue assulæ dicuntur.* vereor tamen ne è Plaulino astulæ legendum sit, cuius versus est,

Vulcat. Gallicanus in Auidio Cassio. Paulinus decimo natali S. Felicis. Gregor. Turõ. Paul. Diac. in Martiano & Valentiniano iuniore. Suidas.

Quamque aqua non poterat, vicit breuis astula flammam: illam autem astulam paulo ante explicat,

Vitru. lib. 7. c. 6.

De crucis æternæ sumptum mihi fragmine lignum

Paulinus lib. 10. natali S. Felicis.

Promo. Vt enim quæ franguntur è ligno, astulæ sunt: sic quod è marmore malleis decutitur. Ex eodem agnoscimus quod & in veteribus recognoscimus autographis. in Sallustii bello Iugurthino legendum: *Forte potius, quàm virtute regatur.* non vt promulgatum est *sorte.* Eius verba sunt, *Et forte magis quàm numine arbitraris argentum illud sancti commercij inter hibernos turbines & nautas auaros amisso custode seruatum.* Fors enim fortuna est. Proinde & in Horatio, quod & adpromittunt libri vetustate carioſi & fuliginosi.

Sallust. bello Iugurth. statim in princi. Paulinus 10. nat. S. Felicis.

Qui fit Mecœnas vt nemo quam sibi sortem

Horat. lib. 1. saty. 1.

Seu ratio dederit, seu fors obiecerit. id est, fortuna, scribendum censeo: etsi mihi liceret vsurpare verba Patrum Conscriptorum consentio consciscóque.

Merca-

Mercales, Venales, In ætate, Cœna popularis, Epulum, Quàm extemplo, ἐπειδὴ τάχιστα, Sapiens ætati cibus, Ne, Volo. Cap. 16.

VETERES, Mercales ab his seiunxere, qui venales seruos habebant, ac mercaturæ nomine mancipia censeri nolebant. id è Comico Plauto apparet, ita scribente, *Mercaturámve an venales habuit, vbi rem perdidit?* Cicero in Corneliana, *neq; me diuitiæ mouent, quibus omnes Africanos & Lælios multi venalitij mercatoresq; superarunt.* Venales vtrobique à mercatura, & venalitios à mercatorib. distinctos videmus: cùm tamen genus quidam exercere mercaturæ videantur, qui seruitia vendunt, quos festiuissimè Horatius appellat Cappadocum reges.

Plaut. Trinũmo. Sc. Quo ilhic homo. Cic. in Oratore ad Brutũ.

Mancipijs locuplex eget æris Cappadocum rex. id est, venalitius. In ætate, apud eundem est interdum, veteri & eleganti genere dicendi. testimonium est,

Horat. lib. 1. Epist. 6.

Vtrunq; Lesbonico in ætate haud bonum est. iterum,

† *Immane est facinus, verum in ætate vtile & conducibile.* Et apud eum in ead. fabula Cœna popularis, pro epulo, quod populo datur. nam verbi gratia in triumphis epulum populo interdum dabatur, & dabantur prandia. vt in Iulio Cæsare indicat Tranquillus. Sed & cùm decimam Herculi soluebant, pollucto accipiebant populum. verba Plauti sunt, *Adposita sit cœna, popularem quam vocant.* Inquit idem in ead. fabula, *Cœna hæc annona est, sine sacris hæreditas.* quod, vt suspicor, hanc occulit sententiam quadam verborum translatione: cœna ista popularis, annus quidam nobis velut frugum prouentus est sine vllo impendio. vt hæreditas, quæ nullis obuenit, obnoxia sacrorum sumptibus est. Et eius *quàm extemplo*, pro simul atque, vt Græcè ἐπειδὴ τάχιστα, vt,

Trinũmo Sc. Min. quindecim dies sunt. † Trinummo Sc. He amicum castigare ob meritum. Sueton. in Iulio c. 38. Trinũmo Sc. Minus quindecim dies sunt. Trinummo ead. sc. Minus 15. dies sunt. Trinummo Sc. Minus 15. dies sunt.

— *quàm cum extemplo amisimus*
Æquè mendicus atq; ille opulentissimus censetur.

Sententia in eo est acuta, sed obscura hæc,

Sapientiæ ætas condimentum est, sapiens ætati cibus est. quæ hunc sensum continet ætate sapientiam parari. vt ei, qui sapiens futurus sit, sapientiam condiat ætas: ipse autem sapiens tanquam condimento ætatis, cibus quidam apparetur & commendetur: Est igitur sapiens ætati cibus, quem vt cibum ætas condit ipsa. *Eône multa, quæ ne volt, eueniunt*: venustè dixit Plautus vtrobique ne, pro non vsurpans. vt in, *Nisi ne vis.* Igitur ait, ob id, non multa, quæ non vult, eueniunt. Idem, volo pro opto & desidero vsurpat. *S.* — *dij fortunabunt vestra consilia.* P. *ita volo.* Et Marcus Cicero, *Eum honorem tibi deos fortunare volo.* Vellem, quemadmodum per flosculos Comici apicularum more volitaui: sic fauus à me earum mellificium referat.

Trinũmo Sc. Quo ilhic homo se penetrauit. Trinũmo Sc. Quo ilhic homo se pen. Trinũmo Sc. Neque fuit, neque erit. Trinummo Sc. Minus 15. dies sunt. Cic. lib. epist. famil. epistol. 1 Maxima sum lætitia affect°.

Multa

Multa in Marone esse ex historia, Maro explicatur lib. 5. Æneid. Ore fauere, Mancipij æstimatio, Serum, Bubo, Spolia hostium vbi collocabantur, Tres equitum turmæ in ludis Troianis, Porricio. Cap. 17.

MVLTA quædam in nobili Maronis poëmate antiquitas latet sepulta: & nomina etiam propria, quæ ab eo posita sunt non poëtico sunt cõficta arbitrio, sed ex re nata & historia, vt quem in Sicilia nominat Acestem, is conditor fuit Acestæ. Eryx mons celebris in ea insula appellatur & Elymus, à quo & Elyma vrbs Siciliæ à Dionysio nominata, quam Æneas posuit cum Egesta: quam & idem ab Egesto nomen habuisse refert. Ait Maro, *Hunc Salius simul & Patron.* Salius teste Varrone, Arcas fuit, qui cum Ænea in Italiam venit, qui saltationis auctor fuit, & Saliorum Marti Gradiuo sacrorum saltationem instituit: Patron autem Acarnan, & nauigationis Æneæ comes fuit in Sicilia, in Aluntinis consedit, vt ab Halicarnasseo notatum est. Entellus etiam ille, qui cum Darete ad pugillatum committitur, Entellæ Siciliæ vrbi vocabulum indidit. ita si quis antiquos peruolitet scriptores, nullum fere in Marone reperiet nomen, nõ ex antiqua depromptum historia. Sed cùm illa antiquitatis monumenta non ita essent obliuione ex hominum memoria deleta, vt hodie: fiebat vt Maronis poëma magna eruditione præditum, gloria floreret, & laude ferretur ingenti; nunc nobis illa doctrinæ vestigia non comparent, ita & ingenio & laudi poëtæ minus fauemus, quo minus intelligimus quod in eo sit prædicandum. Apotheosin more Romano suo patri facit Æneas, cùm scribit,

— atque hæc me sacra quotannis
Vrbe velit posita templis sibi ferre dicatis. sed & lectisterinum,
— adhibete Penates
Et patrios epulis, & quos colit hospes Acestes. sed & nouendiale sacrum,
Præterea si nona diem mortalibus alinum
Aurora extulerit. Ludos addit funebres in his, & more Romano Naumachiam.

Prima citæ Teucris ponam certamina classis. In sacris faciendis, concipiẽdis, inducendis ore faueri iubebant. qua ex consuetudine illud dixit,

Ore fauete omnes. Victores in ludis Olympicis per præconem pronunciari solebant. cuius rei, ne morer, multa extant testimonia. Hoc imitatus Maro scripsit,

Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declarat.

Tertia dona facit geminos ex ære lebetas. Duo erant Lebetum genera, ἐμπυελήϊα, & ἀναθηματικά, vt Athenæus tradit. hic de anathematicis dici credi-

Dionys. de situ orbis.
Virgil. 5. æn.
Varro lib. 6. de ling. Lat.
Dionys. Halicarnass. lib. 1.
Virgilius 5. æneid.
Athenæus lib. 25

crediderim, qui in ornamentis erant, non igni admouebantur. Festiuè Æneas à Sergesto obseruatam nauem dat seruam: cùm serua à seruando nomen habeat, mancipij æstimatione fœcunditate augetur, quòd geminos haberet sub vbere natos: fœcunditas enim seruarum erat in pretio. atque hoc præmium extra ordinem est. Nam tria proponebantur præmia, vt in Naumachia, & in cursu.

Versus ille Maronis videtur refragari rerum euentui, & cum Poëtæ sententia pugnare,

Seraq; terrifici cecinerunt omina vates. nam mox incensa classe, illius diri portenti fides repræsentata est. Sed videtur Serum non hîc tardum significare, sed dirum. ac videtur ex eo malè ominosum esse, quod sera omina & tarda, prosperos non habeant successus. quæ erat causa ne postridianos dies auersarentur, neque his quicquam inciperent. Postridie enim quod incipitur, maturè non inchoatur nec tempestiuè. Itaq; in nomine ipso, obscœnum inest & inauspicatum omen. Sed etiam seri ominis significationem explicauit Seruius,

Seraque culminibus ferali carmine bubo. in Marone etiam legit Nonius, si codices eius maculosi non sunt. ita Bubo erit vel noctu canens, vel inauspicatus. — *spolia*, autem, *illa tuis pendentia tectis.* more Romano dixit Maro, vt multa alia: nam, vt scribit Plinius natural. histor. lib. 35. Romani ædium suarum limina adfixis hostium spoliis exornabant, quæ mutato domino, nec emptori refringere licebat. — *palmam Entello taurumque relinquunt.* Attamen in præmio palmæ mentionem Æneas non fecerat. Sed vt in Symposiacis Plutarchus refert, Palma commune erat omnium certaminum præmium, quamuis aliud proprium esset. neque enim hic, vt reor, simpliciter victoriam declarat. Inde,

— nec maximus omen

Abnuit Æneas. AEneas omen accipit vt lætum, quod auersari vt dirũ debuit: Celeritas autem volantis sagittæ, celeritatem etiam euentus portendit. Vt enim volantium siderum est ociissima significantia, vt eorum quæ ἀκόντια vocantur: sic & sagittæ ardentis & iaculum aut cauatam stellam referentis. In Troianis Maronis ludis, exempla & imagine antiquitatis tres sunt equitum turmæ, quæ referunt tres centurias, Rhamnensiũ, Tatiensium, & Lucerum.

Tum senior Nautes. ab hoc Nautiorum erat Romæ familia clara. Sunt enim in Marone nomina propria plærunque attendenda, neque pro poëticis fictionibus ducenda. quanquam aliquando tenet ius suum Maro, & personas personarumque nomina comminiscitur, ne poëta non sit.

— extaque salsos

Porricit

Virg. 5 æneid.
Seruius in 5. æneid.
Virg. 4. æn.
Nonius in Bubo.
Plin. lib. 35. c. 2.
Virg 5 æneid.
Virg. 5. æneid.
Virg. 5. æneid.
Virg. 5 æneid.

Porricit in fluctus ac vina liquentia fundit. Hoc è ritu ſacrorum Romanorum eſt. nam & Scipio è Sicilia in Africam nauigaturus cùm claſſem ſolueret, idem fecit. Liuius, *Secundum eas preces cruda exta, cæſa victima, vti mos eſt, in mare porricit, tubaque ſignum dedit proficiſcendi.* ita in eadem re explicanda verbo Maronis porricit, elegans Hiſtoricus eſt vſus. Hæc quę curſitans & præteriens obſeruaui admonere poſſunt homines nondum eſſe omnia ab interpretibus percepta & patefacta, quæ diuinus ille poëta in opere ſuo inſeruit & occultauit.

Liuius lib. 29.

Via Lactea, ſedes à Philoſophis tributa Sapientum animis, Platonis & Academicorum de orbe Lacteo ſententia, Annus Climactericus. Cap. 18.

LACTEVM circulum nugatores poëtæ conantur perſuadere viam eſſe, quæ ad Iouis regiam ducit. Vnde & Ouidius ſcripſit,

Ouidius lib. 1. Metamorph.

Eſt via ſublimis cœlo manifeſta ſereno
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo. Quid autem de ea Philoſophi ſentiant, quid item Aſtrologi ab Ariſtotele diſſentientes in præſentia non inueſtigamus, nec diſcutimus. Opinionem video fuiſſe animos præſtantiſſimorum virorum corporibus ſolutos, in eam ſe recipere ſedem: proinde ſcripſit Marc. Tull. lib. 6. de Republ. *Et corpore laxati incolunt illum locum, quem vides (erat autem in ſplendidiſſimo candore inter flammas circulus elucens) quem vos, vt à Græcis accepiſtis, orbem Lacteum nuncupatis.* Non idē tamen prima Tuſculana tradit: ſed animum vbi è corpore exceſſit, ſub Lunam ſubuolare ad ignis regionem, illicque ſublimem inſiſtere. Eius verba ſunt, *quam regionem cùm ſuperauit animus, naturamque ſui ſimilem contigit & agnouit, iunctus ex anima tenui & ardore ſolis temperato, inſiſtit ignibus, & finem altius ſe efferendi facit.* Sed hîc, vt non raro, Stoïcorum æmulatur hæreſim, qui ſapientum animis eam ſedem corpore relicto tribuunt. Tertullianus, *itaq; apud illum in ætherem ſublimantur animæ ſapientes: apud Arium, in aërem: apud Stoïcos, ſub Lunam.* Eandem Stoïcorum ſententiam verſib. elegantiſſimè complexus eſt Lucanus, hunc in modum,

Cic. lib. 6. de Rep. ſiue de ſomnio Scipionis.

Cic. 1. Tuſcul.

Tertull. lib. 1. de anima.

Lucan. lib. 9.

— *ſequitur conuexa Tonantis*
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodq; patet terras inter, Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Innocuos vita patientes ætheris imi

Fecit, & æternos animum collegit in orbes. Illa altera de lacteo orbe ſententia Platonem potius & Academicos attingit. vt & quod de Luna ſcribit, quam vltimam cœlo ait cum Stoïcis, nec ipſa nec ſydera errantia in cælo ſint, ſed ſub cœlo in aëre pendeant. quorum ex opinione ſcripſit Pli-

Plinius, *inter hanc cœlumq;, eodem ſpiritu pendent certis diſcreta ſpatijs ſeptem ſidera, quæ ab inceſſu vocamus errantia.* Videtur autem Cicero, *Cùm ætas tua ſeptenos octies Solis anfractus redituſque conuerterit, duóq; hi numeri, quorum vterque plenus, alter altera de cauſa habetur, circuitu naturali ſummam tibi fatalem confecerint.* & Africani ætatem, qua perijt noctu dolo necatus, incerto necis auctore declaraſſe: & in horum duorum numerorum coniunctione annum climactericum poſuiſſe. de quo, vt è Cenſorino diſci poteſt, multum inter auctores eſt euariatum. cùm ex aliorum coniunctione numerorum aliis fieri videretur cum maiorem vim & efficaciam ad ſummam fatalem habere putarent hos vel illos numeros. nam à numerorum vi, omnis iſta profecta manauit oratio.

Plin. lib. 2. c. 6.

Cic. lib. 6. de Republ.

Cenſorinus de die natali.

Nudum, Pactum nudum, Faunus, Vellera, Laquei curraces, Currax nodus, Gratius poëta explicatur & emendatur. Cap. 19.

NVDVM pro ſolo poni non eſt nouum nec peregrinum. vt apud Gratium, — *& nuda ſiluas virtute mouebant*

Gratius de venatione.

Inconſulti homines. Tale fortaſſe & nudum pactum eſt. Sed ex amœno illo & perlepido poëta libet quædam decerpere, & hic adpingere. in eo ergo legendum puto,

Hinc omne auxilium vitæ rectuſque reluxit

Grat. eod. libell. de vena.

Ordo. non, vt receptum eſt, *erectus.*

— *cecidit violentia retro,* apud eundem, eſt retrò abiit & peſſum iit. Sic & Horatianum illud explicandum, *Ne currente retro funis eat rota.* id eſt, ne dum currit rota, funis retro eat, & retrorſum feratur abrumpaturque coniunctio. Faunum in diis venationis præſidibus numerat, cùm ſcribit,

Horat. lib. 3. od. 10.

Grat. de ven. Propert. lib. 4. eleg. 2.

— *& Latij cultor qui Faunus amœni.* nam & Propertius aucupio eum præficit, quod venationis genus eſt,

Faunus plumoſo ſum deus aucupio. &,

— *non ſine crimine luſus.* quàm *carmine,* malim in eo legere. Interdum enim accidit, vt venatores ludo & venationi immoriantur cominus excipientes venabulo fulmineos apros. &,

— *hac ſoluere noxa*
Aſciuere tuo comites ſub numine diuæ. Arma porro inſtrumenta appellat, cùm ſcribit,

Gratius de venat.

Armorum caſſeſq; plagarumq; ordiar æſtus. Vocat & armamenta,

— *quæ commoda noſtro*
Armamenta operi.

Oſtendit longè fraudem, atque exterritat hoſtes. quidni ſcribendum cenſeam? vt &,

Tu licet

Gratius de venat. *Tu licet Hæmonios includas caſibus vrſos?* non vt nunc ſcribitur, *ſentibus?*
&, — *craſſæq; madefecere paludes,* non vt in exemplaribus, *modum fecere.*
Grat. de ven. &, *Illa vel ad flatus.* non, *ad fluctus.* Iſta eſſe perexigua ſcio: ſed rudes meo metior modulo, & ex meo ſenſu & captu fingo hîc eos eſſe hæſuros, niſi iuuentur: nec vero inſtituimus eruditos docere, quorum potius vocem audire auemus, ſed indoctos promouere. Sed & verſus hos ſtellatos ſic diſtingo,

Grat. ed venat. *Imbiberit tanto reſpondet longior orſu,*
Magnum opus, & tangi, niſi cura vincitur, impar. Vellera autem non tantum lanæ ſunt, ſed vt poëtarum audacia eſt in vocib. tractandis & ſignificatione nouandis, etiam eo nomine cenſetur pluma. *Tantum inter niuei iungantur vellera cygni.* Laqueos curraces vocat, vt & nos nodum curracem, qui facile currunt, currencteque nodo illaqueant & nectunt.

Grat. de ven. *Fraus teget inſidias,* libentius agnoſcam, quàm *reget.*
Grat. de venat. *Prima iubent,* pro, primum iubent dixit, vt Græci πρῶτα, pro πρῶτον. &,
Deus ille an proxima diuo
Mens fuit. non *diuos,* vt excuſum eſt. &,
Gratius de venat. *Arcadium ſcit fama ſenem, quem Menalus altor.* nec Minerua, nec Diana fortaſſe inuitis quiſpiam leget.

Bona comedere, Deſtringere, ἀποξυόμενοι, *Pædagogia, Ad aream ſpectat, Pantomimi, Seneca lib. 22. epiſtolarum explicatur & emendatur.* Cap. 20.

Horat. lib. 1. epiſt. 15. ad Vallam. VIR doctiſs. Victorius in Horatio legit,
— *non Hercule miror*
Aiebat, ſi qui comedunt bona. eodem modo lib. 22. epiſtolarum locutus eſt Seneca,

Senec. lib. 22. epiſtola 123. *Multi bona comedunt, multi amicas habent.* eodem in libro elegantiſſime. Deſtringere eſt ſudorem ſtrigilibus ſiccare & detergere. *Vt,* inquit, *ſudorem, quem mouerunt potionibus crebris & feruentibus, ſubinde deſtringant:*
Senec. ead. epiſt. 123. Et apud Plinium, *ſe deſtringentem.* eſt ἀποξυόμενος, qui ſtrigilibus ſe defricat & ſudorem ſordeſque deterget. Sed ſcalpellum adhibere eius libri quibuſdam vomicis placet, voceſque confodere vitioſas. Vbi igitur ſcribitur, *hoc quod in illis bonum eſt, prædicatione bonum dicitur.* lego, *precario bonum dicitur.* nam bonum precario dicit, quod non planè vereque bonum eſt: ſed quodam tanquam beneficio & indulgentia, quodam conceſſu & permiſſu. mox ſcribo, *Bonum quidem cadere in mutum animal non poteſt.* & hoc, *non eſt in prima fronde.* hodie *fronte* ſcribitur. lego etiam, *Omnium pædagogia velata facie vehuntur.* Sic autem vocantur pueri, qui in delitijs habentur, eorumque multitudo, quorum facies ne ſole fuſcaretur iter faciē-

Plinius lib. 34. c. 8.
Sen. epiſt. 125.
Senec. ead. epiſt. 125.
Sen. epiſt. 125.
Senec. 124.

tium operiebatur, & vt ait, velabatur. *Timor,* inquit Seneca, *pigrum corpus inuadit, & ſuperbam vmbram iners ſagina ſuccreſcit.* Hanc orationem nemo patientibus auribus feret, ſed eam accuſabit, quicunque blaterantem fœda ſcribiligine audiet. Ego igitur ſic emendandum reor, *ſub vmbra iners ſagina ſuccreſcit. licet,* inquit Seneca, *epulis & in multa quidem pericula diſcoctis totum peruerſæ vigiliæ tempus deducant.* hîc ego illud *pericula* non intelligo, & alterius ſedem occupare exiſtimo: ac *fercula,* vel *fericula* ſcribo. certe ex fericula deprauatum illud pericula ex affinitate & vicinia vocis & ſoni arbitror. Lego etiam, *officioſior meliorque ſi quis illum expectat & lucem primam exuit.* edunt, *quàm ſi quis,* peruerſiſſimè. dicit enim eum eſſe officioſiorem, qui ante lucem ſurgit, lucemque præuenit antelucana vigilia, eam nudat & aperit videtque; Elegantер autem & inſigniter fruges maturare ab eo ad aream ſpectare dicuntur, quod flauæ ſegetes demeſſæ ad aream terendi gratia deportari ſoleant. *Aliam,* inquit, *cùm flaueſcit & ad aream ſpectat.* Vbi hodie *diurni* editur, reperi in exemplaribus antiquis, *diuidui.* Sic enim ſcribunt, *quanta diuidui laboris obeundique concordia?* Hodie edunt, *Mirari ſolemus ſcenæ peritos, quod in omnem ſignificationem rerum & affectuum parata illorum eſt manus.* vbi in antiquis pro *ſcenæ, ſatiant,* reperio: ex quo ſaltationis facio. Pantomimi enim & ſaltatores manus geſticulatione omnia exprimunt & ſignificant. Sequitur mox, *Nemo ægrè molitur actus ſuos.* ego *artus ſuos,* ſcripſiſſe Senecam adfirmo. facilis enim eſt molitio membrorum ſuorum cuique, faciliſque motio & agitatio. Equidem & libri fere initio libentiſſimè legerim, *Tanta ſit apud illos boni vilitas.* hodie *vtilitas* in poſſeſſione fundi eſt. Vbi, *cœna Diali,* legimus: *cœna Attali* reperimus dilucidè planeque ſcriptum. Sed hęc ex eo libro carpſiſſe raptim ſatis ſit.

Senec. epiſt. 123.
Sen. epiſt. 123.
Sen. epiſt. 123.
Sen. epiſt. 122.
Sen. epiſt. 122.
Sen. epiſt. 121.

Dynamera, Paredri, Catabolici, Achates, Iopas, Criniti, Cirrati, Ramus aureus, Coryneum, Caieta. Cap. 21.

EGREGIVS eſt adoleſcens Petrus Daniel Aurelianus, & bonis literis ita deditus, vt nihil aliud in delitijs habere videatur. Librorum autem veterum tam cupidus, vt bibliothecas omnes peruestiget, & aliquid ſemper in lucem proferat, & libros vetuſtate ſepultos velut rediuiuos hominum lectioni reddat. Is nuper mihi neſcio quas Fulgētii expoſitiones morales in Maronem commodauit, nimis illas quidem multis in locis affectatè exquiſiteque, vel potius inepte & putidè excogitatas: interdum tamen non inutiles. Eo ex libro quędam excerpſi, quæ huic delegabo chartæ: *nec illa,* inquit, *quæ Dardanus in Dynameris, aut Battiades in paredris,*

Fulgent. in expoſitionib. Moralib. in Maronem.

aut Campeſtes in catabolicis infernalibuſque cecinerunt. Dynamera Medici vocant ſiluam & materiam medicinalem, qualis conſcripta à Dioſcoride eſt, & à Nicolao Myrepſo. Talem & ipſe Dardanus in Magia tradiderat: certis enim rebus, Magi ad ſua veneficia egent. Paredri ſpiritus ſunt mali, Genijque improbi, qui alicui tanquam ſemper adſident & familiares ſunt. Catabolici infames quoque ſunt infauſtique Genij, qui eum, in quo ſunt ſæpè proſternunt deijciuntque per furorem. Tertullianus de anima, *Scimus etiam Magiæ elicere explorandis occultis per Catabolicos & Paredros & Pythonicos ſpiritus.* Achatem quem à gemma nomen habere cenſebam ab ἄχος & ἔθος· id eſt, à conſuetudine dolendi deducit, armigerumque Æneæ fuiſſe dicit. Iopas etiam ei, quaſi Siopas intelligitur à taciturnitate & ſilentio: ego à voce ſuaui & florida nomen impoſitum credebam, in qua ineſſet violæ notio. Qui & crinitus eſt, quia & cytharædi & formoſiores viderentur, comam nutrire & colere ſtudioſè ſolebant, vt & pueri. Martialis,

Tertull. de anima.

Mart. lib. 12. epigr. 49. Perſius 1. ſaty.

Crinitæ Line pædagoge turbæ. qui & cirrati ideo dicuntur Perſio,

Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe
Pro nihilo pendas? Sed & lautiores miniſtros & formioſiores crinitos habebant. Seneca, *Nam ſi pertinere ad te iudicas quàm crinitus puer & quàm pollucidum tibi poculum porrigat, non ſitis?* Quod autem de Ramo aureo dixit, libet adſcribere: nam non iniucundum eſt, nec inſcitum.

Seneca lib. 21. epiſt. 120.

Fulgent. in expoſitionib. Moralib. in Maroncm.

Ramum aureum, loquitur Maro, pro ſcientia poſuimus memores, quia mater mea Ramum ſe ſomniauit genuiſſe: Et Apollo cum ramo depingitur: nam ideo & ramus dictus eſt, ἀπὸ τῆς ῥαψῳδίας, id eſt, à ſcriptura, ſicut Dionyſius in Græcis articulationibus memorat. At verò aureum, quod diximus claritatem facundiæ deſignare voluimus, memores Platonis ſententiæ, cuius hæreditatem Diogenes Cynicus inuadens nihil ibi plus quàm auream linguam inuenit: Quem Corinæum in Marone & legimus & appellamus, Carmæum vocat, & à χαίω deriuat, ſi huius riui deductio impia forte probari poteſt. Adfert & pulcherrimum epigrammation Porphyrij de homine, qui ſecunda fortuna elatus tantos ſpiritus ſumpſerat, vt vix ferretur: quod & ſubſcribere viſum eſt.

Porphyrij epigram. apud Fulgentium in expoſit. moralib. in Maron.

Auxilium fortuna tibi res perfida Quinte
Attulit, & fronti grande ſupercilium.
Nam, vt aliud credam, puteum puto te quoq; Quinte,
Quo magis altus enim es, hoc mage deſpiceris. In explicanda quoque Caieta, quàm ſubineptè, vt coarctricem ætatis interpretatur: ait apud Antiquos Caiationem fuiſſe puerilem cædem: vnde inquit & Plautus in Ciſtellaria cœmedia ait,

Quid

Quid tuam amicam times ne te manulea caiet. Illud verò mirandum quod vbi libro ſeptimo legimus Faunum, Caunum videtur legiſſe, *Interpertaturque κραμόνοων, id eſt,* vt ait, *laborantem ſenſum.* Vt & Maricam Nympham, *quaſi mermicam, id eſt, cogitationem à μερμηρίζειν.* Sed ſatis hæc ſint, quæ velut ex libro decimata, huic ſchedæ commiſimus.

Plaut. ciſtellaria apud Fulgentium in expoſ. moralib. in Maronem.

Garamantes extremi, Iuuentus Romana quibus exercebatur, Cuſtodem habebat iuuentus, Euocatio, Claſſes, Claſſica, Patratus, Fauonij nomen. Cap. 22.

QVÆDAM non tam ex ſenſu meo quàm aliorum explicata hic adſcribam. vt ex Iſidori libro nono. quod enim ſecus quàm quiſquam putaret, quædam enarrat nec tamen ineruditè nec inſcitè, digna putaui quæ hic referrem: neque enim eius contemnenda mihi videtur auctoritas. hic tamen meam non adſtringo fidem, nec confirmo verum eſſe, quod ille ſentit, tantum commemoro quid ei videatur. Interpretationi, qui volet, fidem adiungat, & detrahat. Illud igitur Maronis,

Iſidor. lib. 9.

— *aut extremi Garamantes.* exponit, extremi, quia ſæui & à conſortio humanitatis remoti: quæ vt accerſita ſit explicatio, vera tamen videtur & poëtæ voluntati conſentanea. Illud quoque Maronis,

Virg. 8. eclog.

— *& primæuo flore iuuentus*

Virg 7. æn.

Exercentur equis. ſic ab eodem explicatur, *Romanæ militiæ mos fuit puberes primo exerceri armis: nam ſextodecimo anno tyrones militabant, quo etiam ſolo ſub cuſtodibus agebant.* Quæ etiam verba apud Seruium extant atque ſubſcriptorem Iſidoro non leuem Grammaticum præbent. De cuſtodibus illis ſcribitur à Marone,

Iſidor. lib. 9. Seruius in 5. æncid.

Cuſtodem ad ſeſe comitemque impubis Iuli. Et Cicero pro Cœlio, *Eademque erat, ſi ſtatim mereri ſtipendia cœperamus caſtrenſis ratio, ac militaris, qua in ætate niſi qui ſe ipſe ſua grauitate & caſtimonia & cum diſciplina domeſtica, tum etiam naturali quodam bono defenderet: quoquomodo à ſuis cuſtoditus eſſet, tamen infamiam veram effugere non poterat.* Scribit idem Iſidorus de euocatione, *Euocatio, dum ad ſubitum bellum non ſolum milites, ſed etiam cæteri euocantur.* Vnde Conſul etiam ſolebat dicere, *Qui Rempubl. ſaluam eſſe vult, me ſequatur.* hoc fortaſſe ad explicandum pertinet, quod à Cicerone ita ſcribitur, *Quid magnificentius, quid præclarius mihi accidere potuit, quàm quod illo petente, vos decreuiſtis, vt cuncti ex omni Italia, qui Rempubl. ſaluam vellent, ad me vnum hominem fractum, & propè diſſipatum reſtituendum & defendendum venirent? vt qua voce ter omnino poſt Romam conditam Conſul vſus eſſet pro vniuerſa Republica apud eos ſolum, qui eius vocem exaudire poſſent, eadem voce*

Virg. 5. æneid. Cic. pro Cælio.

Cic. poſt reditum in Senat.

Senatus ex omnibus agris, vicis atque oppidis ciues, totamque Italiam ad vnius ſalutem defendendam excitaret. Hic autem ter omnino Cicero Conſulem hac voce, *Qui rempublicam ſaluam eſſe vult, me ſequatur*, vſum, niſi fallor, dicit. *Claſsibus hic locus.* Eodem in libro Iſidorus de exercitu pedeſtri potius quàm de nauali interpretatur, vt & Seruius. Iſidori verba ſunt, *Claſſes dictæ propter diuiſionem exercitus, qui poſtea manipuli dicti ſunt, vnde & Virgilius: Claſsibus hic locus. nam poſtea Claſsica nauium dicta.* Claſſes igitur apud Maronem, manipulos intelligit, quæ ſententia non eſt improbanda. Ait idem, *Patratus eſt rei venereæ conſummatio. Lucretius, Et benè patratio patrum.* Significari locus videtur è libro quarto, in quo hodie legitur, *Et benè partа patrum.* ſed, *benè patra patrum*, pro patrata turpiculo ſenſu videtur legiſſe. Illud quoque in tranſcurſu admonebo Fauonij nomen, quo quidam ætate Ciceronis, Catonis imitator vocabatur, Iſidoro auctore, eſſe nomen eius, qui ſpurius eſſet natus incerto patre. quòd animalia quædam ſponte, Fauonio ſpirante, concipere cenſerentur: quæ res cauſam attulerit nomini. Hoc cùm in eodem Iſidoro reperiſſem, non indignum adnotatu iudicaui, & huic paginæ inſerui.

Virg. 2. æneid. Iſidor. lib. 9. Vſidor. lib. 9. Lucret. lib. 4.

Virgilius lib. 1. & 2. Æneid. explicatus, Aræ propitiæ nouem, Equi Neptuni, Hippocampi, Coſta, ἐσχοίλια, ἄκανθος, Æs. Cap. 23.

Littvs arare credamur, qui res tenues & plurimis fortaſſe notas perſequamur ſedulo & dum iuuare ſtudemus, fortaſſe retardare ſtudia melius aliis vacatura exiſtimemur: animo tamen noſtro morem geremus: E Virgili primo & ſecundo quædam explicabimus non admodum obſcura, non tamen omittenda,

Virg. 1. æneid. — *Spumas ſalis ære ruebant.* id eſt, mare roſtra nauium, quæ ærata erant, ſecabant. Vnde,

Virg. 10. æn. *Quot prius æratæ ſteterant ad littora proræ.* à Marone dictum eſt alio loco. Quod autem ſcribit,

Virg. 1. æneid. *Saxa vocant Itali medijſque in fluctibus aras.* Aræ fuerunt propitiæ nouem inter Sardiniam & Africam celebres. icto ibi inter Afros & Romanos fœdere. de quibus Lucanus,

Lucan. lib. 8. — *anguſtius aris*
Victoris Libyco pulſatur in æquore ſaxum
Tarpeijs. Quo quidem è loco ſaxa illa, magna religione & veneratione fuiſſe culta. Cùm autem ſcribit de Neptuno,

Virg. 1. æneid. *Flectit equos curruque volans dat lora ſecundo.* equos Neptuni intelligo hippocampos, qui priores pedes habeãt, poſterioribus careant, ſed pontum

tum legant & natent: quod teſtimonio optimi poëtæ Papinii comprobabimus,

Statius Pampinius lib. 1. Achilleid. — *& triplici telo iubet ire iugales*
Illi ſpumiferos glomerant à pectore fluctus
Pone natant, delentq; pedum veſtigia canda. at verò,

Virg. li. 1. æn. — *inque ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.* eſt recedentes, in receſſum remotos. vt,

Horat. Epod. 2. od. *In reducta valle*, apud Flaccum, id eſt, recedente.

Virg. 1. æn. — *nec iam exaudire vocatos.* eſſe puto, nec iam viuere: viuis enim ſenſus audiendi eſt, non mortuis.

Virg. 1. æn. *Non metus officio ne te certaſſe priorem*
Pœniteat. legendum cenſeo, non vt obrepſit in libro: *nec te certaſſe*, hoc ſenſu: Equidem non vereor ne te pœniteat prouocaſſe beneficiis Æneam.

Virg. 2. æn. — *ſectáque intexunt abiete coſtas.* cùm ſcribit, coſtas eſſe puto interiora quædam ſtatumina, quibus laterum compages & coaſſatio nitebatur: quales in naui coſtas videmus. Græci ἐσχοίλια vocant. & apud Perſium,

Perſ. 6. ſatyr. *Coſta ratis laceræ.* Plinius, *nec minus ſpina celebratur in eadem gente duntaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id vtiliſsima nauium coſtis.* Ea ſpina ἄκανθος à Theophraſto appellatur.

Plinius lib. 13. c. 9. Theophraſt.

Virg. 2. æn. *Amplexæq; tenent poſtes atque oſcula figunt.* Hoc faciunt mulieres, quæ ſe in captiuitatem abreptum iri ſuſpicantur, ſeque procul auectum iri in Græciam, ac Troiani relicturas. qui enim domum ſic deſerebant in perpetuum, limina ſalutare ſolebant. Quod & Charinus adoleſcens apud Plautum facit aliô proficiſci peregrè in perpetuum deliberans mutato domicilio verſoque ſolo,

Plautus Mercatore. Sc. Limen ſuperum inferumque. *Limen*, inquit, *ſuperum & infernum ſalue, ſimul autem vale.*
Hunc hodie poſtremum extollo mea domo patria pedem.

Ardentes clypeos atque æra micantia cerno. cùm eſſet cæcus Anchiſes, hunc verſum Æneæ critici attribuere malunt: ſed quamuis cæcus, ita vt in conſuetudine ſolemus, potuit Anchiſes loqui. nam obliti ſui plærunque cæci ea dicunt, quæ videntium ſunt: pauorque ita mentem conſternarat eius, vt ſe putaret videre, quod metuebat. Æs autem more poëtarum Græcorum, pro ferro vſurpauit, vt & in illo verſu,

Virg. 2. æn. *Exultat telis & luce coruſcus ahena.*

Virg. 2. æn. *Viſa mihi ante oculos & nota maior imago.* Iam ex magnitudine deam eſſe ſignificat. Dijs enim & deabus, quod alio obſeruamus loco ampliorem formam attribuebant.

Virgil. 4. æneid. *Et nunc magna mei ſub terras ibit imago.* Hæc & tyrocinia ſunt & humili minimeq; ambitioſo ſermone ſcripta, pro quibus nauci non daret ſuum Afranius, vt ait Auſonius.

Auſonius Paulino. Edyllio 16.

Albanus mons in quo Muſæ colebantur, Horatius explicatur lib. 2. Epiſtolarum, Ioue iudicat æquo, Siliqua, Siluanus, Genius, Saturnius verſus. Cap. 24.

QVERITVR Horatius, ab hominibus non ſatis æquis elegantia ſcripta non alia de cauſa improbari, quàm quod recentia ſunt: alia inelegantia hoc ſolo nomine cenſeri, quòd antiqua: atque ita videri ea dicit diſerta, vt non deſit qui propè ea,

Horat. lib. 2. Epiſtolarum 1, epiſt. *Dictitet Albano Muſas in monte locutas.* Vbi ſanè ambigitur, cur Albani montis mentionem fecerit. Ingenioſum enim & intelligentem poëtam non eſt veriſimile iſtud de nihilo loquutum. Ego verò exiſtimem cùm in Helicone Beotiæ monte Muſæ colerentur, & pimpleo & pieria montibus, illiſque è locis à Græcis poëtis ſæpe inuocarentur: ſed & à Latinis, Horatium in medio Latio Latinis Camœnis Albanum montem cõſecrare voluiſſe, qui Ioui Latiali & alijs dijs ſacer erat, vt Latinorum ille eſſet Helicon. ac vt melius quod ſentio, explicem: cùm videret monticolas eſſe Muſas, Muſarum Latinarum ſedem voluit in medio Latio eſſe tumulos Albanos. vbi communia ſacra Latinorum celebrari ſolebant.

Horat. lib. 2. epiſt. 1. — *aufert*, inquit idem,

Pacunius docti famam ſenis: Actius alti. ſed quónam id obſecro ſenſu? equidem video quod in promptu ſe oſtendit, Pacunium doctum iudicari, Actium grandiloquum: ſed in receſſu aliud latere ſuſpicor. vt enim Afranium Menandro, Plautum Epicharmo comparat: ſic videtur dicere Pacunium Euripidi ſimilem, qui ſcenicus philoſophus dicebatur: Actium Sophocli, cuius cothurni ſublimitas ab omnibus celebrata eſt. Eſt igitur

Horat. lib. 2. epiſt. 1. doctus ſenex fortaſſe Euripides: altus ſenex, Sophocles. — *Ioue iudicat æquo.* qui rectè vereque iudicat. quibus enim dij irati infenſique ſunt, iis mentem & iudicium adimunt, vt antiquitas credidit, & malè iudicantibus mentem ablatam exiſtimabant à diis.

Horat. lib. 2. epiſt. 1. *Iniuſtè totum ducit venditque poëma.* Hoc traductum eſſe ſuſpicor à venalium ſeruorum familiis, vel à mangonibus ductum, aut mangonum miniſtris ſolerter & ſcitè emptores adlicientibus ad venales, quos ducebãt. nam pulchriora mancipia reliquum ducebant gregem, & vendibiliorem reddebant: & deformiores plærunq; ſerui acceſſionis loco pulchris, qui

Cic. lib. 7. familiarium epiſt. 5. vendebantur, cedebant. Huc & illud Ciceronis facit, *Accedit etiam quod familiam ducit in iure ciuili ſingularis memoria.* niſi ſi quis putet à ſeruis illis ſumptum illud Ciceronianum, qui præſunt familiæ opus facienti ruſticũ, eamque ad opus ducunt. — *viuit ſiliquis & pane ſecundo.* quod ait, vel de leguminibus, Siliquas dixit: vel fructum quendam viliſſimum, quem Græci κεραΐα vocant, intellexit. quæ eſt Lambini ſententia. vt in Euangelio D. Lucæ, καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτῆς ἀπὸ τῶν κεράτιων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. quod oſtendit omnium cibum viliſſimum fuiſſe. Similis eſt apud Perſium locus, — *ſiliquis & grandi paſta polenta.* Porro cùm ait:

Horat. lib. 2. epiſt. 1. D. Lucæ cap. 15. Perſ. 3. ſaty.

Tellurem porco ſiluanum lacte piabant. Ruſticos priſcos ait coluiſſe ferias Ruſticorum numinum, vt Telluris agriculationis parentis, & Siluam tutoris Fauni & ſiluarum præſidis & paſtionis. nam in ſiluis pecora habebantur, & eorum lacte piabatur colebaturque. Illos etiam ſuos coluiſſe natales ſignificat, cùm ſcribit,

Horat. lib. 2. epiſt. 1. *Floribus & vino Genium memorẽ breuis æui.* nam de natali ſcribit Perſius,

Perſ. 2. ſaty. *Funde merum Genio.* Genius breuis huius noſtræ ætatis, quam tranſigimus, memor cuſtos eſt: præeſt enim nobis noſque tuetur. ita non ſolum ei deæ, quæ alimenta ſuppeditabat, & deo, qui pecus procurabat: ſed etiam Genio, in cuius erant tutela pii gratique mortales, rem diuinam faciebant. Verumenimuero — *numerus Saturnius* — verſus, vt ait Aſconius, ſenarius eſt hipercatalecticus: vt,

Horat. lib. 2. epiſt. 1. *Dabant malum Metelli Næuio poëtæ.* quod ideo addidi, quia interpretes qualis verſus fuerit Saturnius pythagorico quodam ſilentio tacent.

Aſconius Pædianus in 2. contra Verrẽ.

Demittere nummum, Incerti oculi, Horatius explicatur multis locis, Aulæa premuntur, Æditui, Chœrilus, Vicus vnguentarius Romæ vbi erat. Cap. 25.

Horat. lib. 2. Epiſtolarum epiſt. 1. QVOD in Horatio ſcribitur, *Geſtit enim nummum in loculos dimittere. demittere* emendatius, vt opinor, erit: nummi enim in crumenam demittuntur, cùm in eam deſcendunt. cùm autem ait, — *ad in certos oculos*

Horat. lib. 2. epiſt. 1. migraſſe voluptatem: qui incerti ſunt oculi quæritur, & ab. Academicis arceſſunt interpretationem multi fidem ſenſibus detrahentibus & cohibentibus aſſenſionem: Ego in certos potius oculos crediderim, qui variis rerum ſpectaculis capiuntur, & hoc & illud auidè intuentur, & voti ſui incerti ſunt, neque conſtanter vnam aliquam ſpeciem, qua fruantur, probant: ſed multiplici varietate rerum diuerſarum delectantur, atque gaudent. Illud autem,

Horat. lib. 2. epiſt. 1. *Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas.* hanc habet opinor ſignificationem: Eôuſque Comœdiarum, fabularum & Tragœdiarum actionem placere, dum ſpectacula choragii magnifici ſpectatorem delectant, triumphum propè imitantia pompæ, & ferculorum elegantia: non enim ſolent in theatro triumphari, ſed ludis theatralibus eximio apparatu ornamenta

namenta rerum precioſiſſimarum, aut raritate viſendarum traducebantur, & ludis Scenicis addebantur. Quodquidem Choragium ſuperuacaneum obeſſe actioni fabularum plurimum dicit Horatius: vt Spectator in diuitias pompæ intentus & in ornamenta, & ſtrepens plaudenſque non audiat actorem. Hac de re ſic in epiſtola ad Marium Cicero ſcribit, *Quid enim delectationis habent ſexcenti muli in Clitemneſtra? aut in equo Troiano tria millia craterarum? aut armatura varia peditatus & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attuliſſent.* Ergo premuntur aulæa, cùm humi ſtrata ſunt in ſcena, dum aguntur fabulæ: acta fabula tollebantur. Donatus, *Aulæa quoque in ſcena in terra ſternuntur, quòd pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam vſq; perlatus.* Cicero de Mimo acto, *Scabella concrepant, aulæum tollitur.* Maro quoque ita ſcribit, *Purpurea intexti tollant aulæa Britanni.* Premi ergo aulæa dicit, quæ occupata ſunt, nec vt Porphyrio dicit, ceſſant: ſed impediuntur. Ædituos autem virtutis belli domique ſpectatæ vocat poëtas, vt celebratores virtutis & cultores, qui eam ſuis carminibus decantant. Æditui igitur ſunt cultores, vt νεωκόροι & νεωκόροι. nam cùm alii fortaſſe deum aliquem eximiè colunt, tum vel potiſſimum æditui eius & ſacerdotes præter cæteros, id faciunt: nec alioqui parua cultus pars in æde tuenda, cenſenda eſt. Enimuero illud,

Cic. lib. 7. Epiſtolarum Fam. epiſt. 1.

Donat. de Tragœd. & Comœd.

Cic. pro Cœlio.

Virg. 3. Georg.

Porphyrio in Horat. locum

Quatuor aut plures ex lib. 2. Epiſtolarũ 1. epiſt.

Diſcit eum citius meminitque libentius illud

Horat. lib. 2. epiſt. 1.

Quod quis deridet. non de malo poëta accipio & agnoſco, qui cùm malè iudicet, ea potius amplectitur & recordatur, quæ alias derideat: ſed de auditore & lectore, qui quod derideat citius diſcat, & meminerit libentius, quàm quod probet. ac ſic conſtruo, quis quod deridet diſcit & meminit libenter: vt ſi quid ridiculum & ineptum ſit in poëmate: vt Auguſtus non debeat optare ſuum à malo poëta nomen decantari: ne ille poëtæ officio & pingui ineptoque eius munere non tam ornetur quàm dedecoretur. Imo verò ipſe, qui illo poëmate cantetur, cum poëmate deferatur ad aromatarium in vicum vnguentarium: qui erat in regione fori Romani. vt ex ineptis illis chartis inuolucra & penulæ aromatum fiant. Non eſt autem dubium quin Chœrilus per œ ſcribi debeat, quem Thucydidis & Herodoti ætate floruiſſe narrant: & Athenienſium de Xerxe victoriam verſibus illuſtraſſe, in ſinguloſque verſus totidem nummos aureos accepiſſe ab Athenienſibus. facto etiam decreto, vt cum Homero legeretur. Aut igitur quod Athenienſes fecerunt, tribuit Alexandro Horatius: aut alter Chœrilus etiam fuit, qui res Alexandri carmine complexus eſt, & ab Alexandro Athenienſium factum imitante, ſingulis in verſum philippeis aureis donatus ſit.

Horat. lib. 2. epiſt. 1.

Hercules

Hercules Gladiatorum præſes, vt Pan Paſtorum, Rude donati Gladiatores ferro non dimicabant, Piacula, Purè loti, Vitium fugere, Iani duo, Auſpicium facere, Philoſophiæ finis. Cap. 26.

VEIANIVS Horatianus gladiator arma ſua, arte depugnandi relicta, conſecrat Herculi, vt exiſtimo, quòd Hercules gladiatoribus & omnibus corpus exercentibus præeſſe exiſtimaretur. Sic fiſtulam Pani eius repertori paſtores conſecrabant. Eum Veianium multarum palmarum gladiatorem fuiſſe antiqui interpretes prædicant. Sed id non mihi ſatis ex Horatij verbis liquet ſcribentis,

Horatius lib. 1. Epiſtolarum epiſt. 1.

Ne populum extrema toties exoret arena. quæ verba ſignificant eum, qui fortaſſe pugnaciſſimus fuerat & nobiliſſimus, miſericordia populi ne iugularetur in arena ſæpe precario ſeruatum. ne igitur vitam ſæpius impetrare cogoretur, armis ab aduerſario victus, ipſe ſibi rudem furtim dedit, artemque deſiit. Rude autem donati gladiatores iam non cogabantur ferro dimicare, ſed rudibus tantum batuere. Ludis autem includebantur familiæ gladiatoriæ: quales erant, Æmilius ludus: ludus Mantuanus: & ludus Gallicus.

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Quid verum atque decens curo. cùm ait: ſe philoſophiæ vtrique operam dare, declarat, & ei, quæ in contemplatione poſita eſt, verumque anquirit: & ei quæ mores confingit & officia præſcribit: quæ temperatione decori & moderatione continetur. At,

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Ter purè lecto poterunt recreare libello. Hic purè lectum libellum dicit, quem qui legit ſe aqua purificauit ea caſtimonia ad legendum accedens vt ſi rem diuinam eſſet facturus. vnde & piacula dixit. Sunt enim propriè hoſtiæ aut libamenta, quibus aliquid luitur & expiatur, expurgaturq; fraus aliqua & ſcelus: Sic & purè loti à Feſto dicuntur ſacrorum cauſa mundati aqua, & caſti. *Virtus*, inquit, *eſt vitium fugere.* Vitium fugere non eſt poſtrema laus, & virtutis pars eſt, virtuſque adeo cenſetur, vt Sapientia iam quædam eſt, carere ſtultitia.

Feſtus lib. 14.

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ? id eſt, cui liceat ſine puluere palmam adipiſci.

Horat. eod. li. & epiſt. 2.

— hæc Ianus ſummus ab imo

Perdocet. In regione fore Romani duo Iani erant ad arcum Eabianũ, vt ait Victor, incruſtati & adornati ſignis: Superior & inferior: celebris mercatorum locus & fœneratorum: apparetque ſpatium inter illos duos Ianos ſuperiorem & inferiorem, vocatum fuiſſe Ianum medium. vt Ianus ſummus imuſq; appellatus ideo ſit, quod & medius eſſet. Horatius,

Victor de vrbis Ro. regionib. & locis.

Horat. lib. 2. ſaty. 3.

Cic. lib. 2. de offic.

— poſtquam omnis res mea Ianum

Ad

Ad medium fracta est. Cicero, *Commodius à quibusdam optimis viris ad medium Ianum sedentibus.* Iterum, *Ianus medius in Antonij clientela sit?*

Cic. 6. philip.

Horat. lib. 1. epist. 1.

Læuo, autem, *suspensi loculos tabulamque lacerto*, cùm ait, monstrat Romanos numerandi artem præcipuè sequi & edisce re ob auaritię studium, gerereque tabulam calculatoriam, & loculos calculis refertos, vt in abaco inpromptu rationes expediant. Inquit alio loco,

Horat. de art. poëtic.

Filius Albini si de quincunce remota est
Vncia, quid superat?

Horat. lib. 1. epist. 1.

— *præsens hortatur & aptat*, in vetusto legi libro, quod non minus probandum quàm *optat.* Immo verò commodius habendum. quòd plus est instruere & informare præceptis quàm optatis & votis prosequi. *Cui si vitiosa libido fecerit auspicium*, valet, si libido ei suaserit. ab auibus autem ductum, quæ auspicium faciunt & mouent vt aliquid agamus, aut non agamus, vt vetustas credidit. Festus, *Auspicium faciunt.* Plautus Sticho. *Augurium hoc facit Epignomus.*

Fest. lib. 1. Plaut. Sticho. Sc. Libros inspexi.

Horat. lib. 1. epist. 1.

Ad summum sapiens vno minor est Ioue. cùm inquit, declarat esse philosophiæ incumbendum qua paratur sapientia, quæ vni Ioui cedit, & omnibus aliis maior est. Est autem philosophiæ finis comparatio & adeptio sapientiæ.

Horat. lib. 1. epist. 1.

Præcipue sanus nisi cum pituita molesta est. quod iocatur. Sic accipio sanũ esse sapientem maxime tantum, quia philosophorum sapiens. Pannosus malè vestitus. Interdum alget hibernis mensibus: pituita tentatur frigore contracta. nam sapiens si algebis, non solum tremes, sed etiam pituita laborabis, non deest, qui γλευκώδη & κορυζώδη, id est, mucosum & stupidum & stultum & ineptum explicet. Sed in priorem sum propensior sententiã.

Curare cutem, cuticulam, pelliculam, Horatius multis locis explicatus, Comportare, Συσκομίζειν, Res comportatæ, Inuidia, Ampullari, ληκυθίζειν, Laïs. Cap. 27.

Horat. lib. 1. Epistolarum epist. 2. ad Lolium. Odyss. 13.

In *cute curanda plus æquo operata iuuentus*, cùm dicit Horatius cutem, corpus intelligit: vt χρὼς & χρῶς apud Græcos cutem & corpus declarãt. Ita autem intelligere Horatium ex Homero notum est: apud quem Phęaces & proci Penelopæ genio indulgent, corpusque luxuriosè epulis curant: etiam illi Demodoci, hi Phemij modis & cythara sese oblectant. quod intellexit Horatius cùm,

Horat. lib. 1. epist. 2.

Ad strepitum cytharæ cessatum ducere curam, eleganter, vt nihil supra, scripsit: nam ad Phæacas & Procos referendum esse arbitror. Vt autem curare cutem: sic & curare pelliculam dixit, *Pelliculam curare iube.* id etiam ex eo, quòd qui benè habiti & benè pasti sunt, eorum cutis nitet curata-

Horat. lib. 2. satyr. 5.

que videtur. *Me pinguem & nitidum bene curata cute vises.* Vt enim Coriarii arte, aluta vel corium curatum pulchrius & politius est: sic pulchrior & nitidior cutis obesorum ac benè habitorũ curata, videtur fuisse.

Horat. lib. 1. epist. 4. ad Albinum.

— *atqui*
Si noles sanus cures hydropicus. quod ait, puto hanc continere sententiã. Si noles expergisci dum sanus es, & capessere studium philosophiæ, quæ animi medicina est: cures vt hydropicus & graui laborans morbo, expergiscaris. vel potius, si non vis te seruare dum sanus es: velis hydropicus: & cures vt te serues. Sed Porphyrio planè aperteque legit *curres.* quod & probabile est: actum *noles* in futuro legendum erit. quod vidit Lambinus,

Horat. lib. 2. epist. 2.

Si comportatis rebus benè cogitat vti. more Græco id videtur dixisse, apud quos Συσκομίζειν, quod est comportare, significat, fruges colligere. & συσκομιδὴ, est fructuum collectio. itaque hic res comportatas appellat repositos & conditos fructus.

Horatlib. 1. epist. 2.

Inuidia Siculi non inuenere Tyranni
Maius tormentum. Phalaris, Agathocles, Dionysius Siciliæ Tyranni multa inuenere atrocissima tormenta ad homines cruciandos & excarnificandos: sed nullum est, quod crudelius torqueat animum quàm inuidi hominis contubernalis & tabifica inuidia.

Horat. lib. 1. epist. 2.

— *ceruinam pellem latrauit in aula.* sic ad sectandas feras venatici catuli consuefiebant in aula dominorum leporinis & ceruinis pellibus ad venandum, vt odore & colore imbuti in siluis, eas feras appeterent. Quiddam est in Gratiano non dissimile.

Gratius de venatione.

Sed præceps virtus ipsa venabitur aula.

Horat. lib. 1. epist. 3.

Fastidire lacus & riuos ausus apertos. cùm ait, Titium imitari ausum esse Pindarum dicit: quem tamen inimitabilem putat consueta tractare poëmata aspernatum. Latent enim plærunque fontes, à quorum capite riui in apertum exeunt, qui & in lacus sparguntur, cùm dilatantur: ad fontem igitur eum dicit maluisse venire, quàm è populari lacu & publico riuo haurire. Sic alio loco,

Horat. lib. 1. satyr. 4.

Gestiet à furno redeuntes scire lacuq;. Quod autem *ampullatur* dicit, id verò facit Græcorum æmulatione, qui ληκυθίζειν dicunt, quod est, tumida vti oratione. nam λήκυθος ampulla est olearia, quæ prætumida est: vnde & Laïs quia buccis erat iumentibus, ὡς ταῖς γνάθοις λήκυθον, habere dicebatur. — *moueat cornicula risum.* hic Corniculam vocat, quem Græci κολοιὸν, id est, Graculum appellant. Huius fabulæ Aesopicæ sic meminit Themistus, καθάπερ τῷ κολοιῷ ἀφείλησιν ὁ μῦθος τὰ πίλα ἐν τῷ ἀετῷ τῷ Themistius. κελεύσαντος ἀλλότριον αὐτῷ προσεργαζόμενον κόσμον χρῆναι τὰ οἰκεῖα καὶ συγγενῆ. id est, quem-

Horat. lib. 1. epist. 3.

quemadmodum fabula corniculæ plumas circundat in pulchritudinis certamine alienum sectanti ornamentum sui, & proprii inopia.

Mare quando albescit, & quando nigrescit, & quando purpureum apparet, Conuexus, Ditis spiracula χαρώνια, πλουτώνιον, Vorago, Falcati enses, Falces, Falcarij, Galea. Cap. 28.

Virgil. 7. æncid. MARONIS comparatio est, *Fluctus vti primo cæpit cum albescere vento.* non inani strepitu verborum ad ambitionem efficta, sed è rerum natura sumpta: nam cùm incessente crebrescenteque vento incipit mare paulum turbari & misceri, partes eius quæ non mouentur, albescere videntur & vernare. quod ab Aristotele relatum est, reddita causa, vltima quæstione 23. sectionis: alioqui cùm inhorruit, nigrescit. Proinde Maro scribit, — *fluctusque atros Aquilone secabat.* Sed & purpureum mare videtur, cùm elati fluctus inclinatione obumbrantur, vt Arist. refert. Sed & in tranquillitate sole collustratum albescit, variisque denique coloribus videtur imbutum & tinctum, pro lucis & tenebrarum admixtione & appulsu. Quocirca scripsit in Academicis Cicero, *mare illud, quod nunc Fauonio nascente purpureum videtur, idem huic nostro videbitur: nec tamen assentietur, quia nobismet ipsis modo cæruleum videbatur, mane flauum: quodque nunc quia à sole collucet, albescit & vibrat, dissimileque est proximo ei continenti.* quodquidem in Ciceronis loco Nonius Marcell. rauum legit, flauumque explicat.

Aristot. in Broblem. Quæst. vlt. 23. section. Virg. 5. æn.

Cic. in Lucull.

Nonius Marcell. in Rauū.

Virg. 7. æn. Virgil. 4. Georgic. Virg. 7. æn. — *cœli conuexa per auras.* pro cõuecta interpretor, quamuis repugnet Seruius. vt in Georgicis dixit Maro, *Vsque coloratis amnis diuexus ab Indis.* pro diuectus. *Spiracula ditis*, sunt quæ à Græcis χαρώνια vocantur, quo nomine censentur fauces subterraneæ tetrum exhalantes odorem & pestiferum, ex quo ditis fauces existimabãtur, quales fuere non procul Trallibus. Strabo, ἐν ᾗ τὸ πλουτώνιον ἔχει καὶ ἄλσος πολυτελὲς καὶ ναὸν πλουτωνόσε καὶ ἔκ-

Strabo lib. 14. Strabo lib. 14. εασις καὶ τὸ χαρώνιον ἀντρον. Alio loco πλουτώνιον appellat Strabo, cùm de Hierapoli oppido Phrygio loquitur. cùm etiam eo verbo templum Plutonis significetur, τὸ δὲ πλουτώνιον ὑπ' ὀφρύι μικρᾷ τῆς ἐσχατιᾶς ὀρεινῆς, σημεῖόν ἐστι

Strabo lib. 13. Virg. 7. æn. συμμετρον, ὅσον ἄνον δέκα βημάτων ἑκάτερα δὲ ἐπίπολυ. — *ruptoque ingens Acheronte vorago,* cùm scripsit Maro, intellexit illam voraginem ab Acheronte erumpere, & eius quandam eruptionem & exæstuationem esse: expressitque quod ab Homero dicitur, ἀποῤῥὼξ, vt lib. 2. Iliad. ὄρθ

Homer. 2. Iliad. Virg. 7. æn. ὀρθὸ δεινὴ σωρὸς ὕδατός ἐστιν ἀποῤῥὼξ. *Falcati cominus enses,* apud Maronem sunt enses curui, quos Græci Harpas vocant, qualem tribuunt Perseo poëtæ, qui etiam falces vocantur. Higinus de Perseo, qui falcem tenere dicitur, quo telo Gorgonẽ interfecit: inde Falcarii apud Ciceronem. in Catilma-

Higinus lib. 2. astron. poëtic. Cic. 1. in Catil.

tilinarijs sunt vocati ab hoc genere ensis falcati.

Cui triplici crinita iuba galea alta Chimeram. Galeam dixit eam, quam Græci τριφάλειαν, quæ tres habet conos & lophos, tresque cristas. Virg. 7. æn.

Minerual, Minerua, Tenuis ars lanificij, Pallas turbata, Calcei Tusci, Vulcani officina vbi, Quadrupedare, Porcus & Porca. Cap. 29.

VT minerual precium est & merces, quæ persoluitur doctori, qui nos aliqua arte erudiit: sic & minerua, cùm scribit Maro:

— *cum fœmina primum* Virg. 8. æn.

Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerua

Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes. atque hæc quidem interpretatio auctorem laudat Seruium. vide tamen ne Minerua pro arte dici & accipi hic possit. nam tenuis ars lanificii merito dici potest, quæ non multum quæstus adfert: vt boni consulendum sit, si ea te toleres. Fulmen Iouis trifidum pingebatur, eiusque cuspides, radii dicebantur. Maro,

Tres imbris torti radios, tres nubis aquosæ. Apollonius de fulmine, μιῆς δ' ἕλι δεύελο μουῶον ἀκτῖνος. Quam turbatam Palladem intelligimus, cùm scribit Maro, Virg. 8. æn. Apollonius.

Ægidaque horriferam turbatæ Palladis arma? nam pace Seruii non putem turbatæ pro turbantis dictum esse. Turbatam igitur intelligo ad bella concitatam. Turbati enim sumus cùm bellum capessimus. Hinc illud, Virg. 8. æn.

Extemplo turbati animi simul omne tumultu Virg. 8. æn.
Coniurat trepido Latium: sæuitque iuuentus
Effera.

&, *Tyrrhena pedum circundat vincula plantis.* dicit, quod calceos Tuscos primum Senatores, deinde & milites gerere soliti sint: nam olim Hetruria multis artificiis & elegãtia multa floruit, vt refert Diodorus: & quemadmodum Tuscanicum quoddam ædificii genus imitati sunt Romani, sic verisimile sit, eos calceatum æmulatos. Virg. 8. æn. Diodorus.

Insula Sicanium iuxta latus Æoliamque Virg. 8. æn.
Erigitur Liparem fumantibus ardua saxis. His versibus vna Vulcaniarum insularum nomine Hiera describitur, quæ sacra Vulcano est, colle in eo nocturnas euomente flammas. Hac in insula scribit Maro Vulcani officinam esse.

Quadrupedante putrem sonitu quatit vngula campum. Quadrupedare, de quadrupedibus properantibus dicitur. Plautus, *Qui aduehuntur quadrupedanti crucianti Canterio.* — *& cæsa iungebant fœdera porca.* Adnotant Grammatici porcam dixisse Maronem pro porco. quibus non assentitur. Virg. 8. æneid. Plaut. Captiuis Sc. Iupiter super me sernas me. Virg. 8 æneid.

Suetonius, qui in Claudio scribit, *cum regibus fœdus in foro icit, porca cæsa ac vetere fecialium præfatione adhibita.* Liuius fauet Grammaticis qui lib. 1. in fœdere porcum saxo silice feriri dicit. In hoc igitur inter auctores variatur. vt reor. quod porcus in libris fecialium scriberetur: quod vocabulum etiam de fœmina dicitur: alioqui non scripsisset Cicero, *Porco fœmina piaculum dare.*

Tempora nauali fulgent rostrata corona. de bello Siculo, quod cum Pompeio gestum est. Sic explicat hunc versum Paterculus, *Insigne coronæ classicæ, quo nemo vnquam Romanorum donatus erat, hoc bello Agrippa singulari virtute meruit.*

Conuulsum remis rostrisq; tridẽtibus æquor. legendũ esse & lege versus intelligimus, & veterũ triremium pictura, in quibus rostra trifida visuntur.

Tæniæ, Fasciæ, Veneris templum in Papho, Iupiter omnia faciebat nutu & renutu, Numen, Pecten Amazonius. Cap. 30.

NON abs re est, quod Maro lib. 5. scripsit, *Puniceis ibant euincti tempora tæniis.* sed è consuetudine coronarum sacrorũ certaminum, quibus fasciæ addebãtur: quæ & tæniæ & Lemnisci dici possunt. id auctore Theocrito, cuius, vt opinor, testimonium nemo improbabit, adfirmare possumus, sic scribente, Κεφλὰ δ' ἔχων λευκὰν Ἡρακλέος ἱερὸν ἔργος Πάντοτε πορφυρέῃσι περιζώσῃσιν ἐλίκταν. Populeam enim coronam dicit fasciis vndique implicatam. Quàm augustum esset in vrbe Papho Veneri templum, ex eo intelligimus, quod ibi centum aras fuisse scribit. Etsi enim ad augendum magno est vsus numero, tamen ex eo coniicimus loci & sanctimoniam & amplitudinem.

— *Vbi*, inquit, *templum illi, centumque Sabæo*

Ture calent aræ sertisque recentibus halant. nec tamen ex amplificationis licentia, sed historiæ fide certoque & pleno numero Papinius accepisse videtur, cùm lib. 5. Thebaïd. scribat, *Illa Paphon veterem centumque altaria linquens.* Ego eiusdẽ Papinii auctoritate adductis in Maronis lib. 3. — & *naufragum Scylaceum,* quicquid de eo altercentur Grammatici, & eam contentionem ventilent, nec indiscussam illam quidem: sed immedicatam relinquant, legendum puto: nam plærunque verba quædam Maronis non insolens imitatur. Ergo is scribit, — *proram nauifragis auidam concurrere saxis.*

Abnueram bello Italiam concurrere Teucris. apud Maronem de se Iupiter loquitur, nec illud temerarium, aut fortuitum existimant ex lege versus positum abnueram. respexit enim ad id quod Homerus de nutu & superciliis Iouis libro primo Iliados scripsit: & Iupiter omnia nutu & renutu

Suetonius, *in Claud. c. 25.* Liuius *lib. 1. ab vrb. cond.*

Cic. *lib. 2. de legib.*

Virg. *lib. 8. æneid.* Paterc. *lib. poster. volum.*

Virg. *8. æn.*

Virg. *5. æneid.*

Theocritus *Pharmaceutria.*

Virg. *1. æneid.*

Papinius *lib. 5. Thebaïd.* Virg. *3. æneid.*

Papinius *lib. 5. Thebaïd.*

Virg. *10. æn.*

Homer. *lib. 1. Iliad.*

renutu faciebat: vnde & numinis appellatio. Et alio loco Maro,

Annuit: & totum nutu tremefecit Olympum. Veteres in sacris, extis vescebantur, quod ante adnotauimus: eorum tamen partem coctam & prosectam offerebant deo. Suetonius in Augusto, *Semicruda exta foco rapta prosecuit.* Papinius,

— *vbi aduerso dederat prosecta Tonanti.* Videtur à Papinio in Achilleide significari chorea quædam his verbis, quæ obscuritate non vacant,

— *nunc obuia versæ*
Pectine Amazonio modo, quo citat orbe Lacenas

Delia. Pecten enim Amazonius videtur chorus fuisse, quo inter se pectinatim implexæ consertæq; recta serie puellæ in Amazonum modum saltabãt. Callimachus saltationis etiam Amazonũ meminit hoc versu, ἠὲ πρύλιν ἀρχήσαιο. Emendicatis hinc & inde particulis velut hostiatim hunc centonem consarcinauimus, in quo vereor ne quid non probè & commodè consutum videatur, & ne male iuncti colores specie dissidente, dissuendi sint. sed vberius prodesse maluimus malè connectendo, quàm seriè conseruanda conuenientium colorum de vtilitate detrahere.

Delibare florem, Quo te Mœri pedes, Macri campi apud Varr. Strabo emendatus, χόριον, Chordi, Dum virent genua. Cap. 31.

VETVS illud Ennianum cum primis elegans verbum, *Flos delibatus populi.* quamuis à Seneca vellicetur, sumptũ est è veteribus Cręcis, quorũ perstudiosus erat Ennius. nam Theocritus eodem modo dixit, — μυνάσελο θεῖος ἄωλος Ἡρώων. nam explicatur ab enarratoribus, ἄωλος ἀπάνθισμα τῶν ἀνθῶν. & ἀωλεῖν, est tanquam florem decerpere & delibare. *Quo te Mœri pedes?* à Marone etiam imitatione Theocriti est dictum, & subauditur, ducunt. Theocritus enim dicit, ὅδ' ἁ πόδες ἄγον ἐχώρᾳ· quod genus loquẽ dicitur de eo, qui non tam voluntate & consilio, quàm sponte & impetu quodam ipsorum velut pedum incitatus aliquo pergit. Vtitur & Varro, *propterea quod te empturientem crebro pedes ad macros campos ducunt.* Macri autem campi erant in Liguria: vbi & mercatus erat celebris. In Strabone autem μακροὶ κάμποι scribi debet, non νάκροι. Periurii comitem censebant aliquam deformitatem. Horatius,

Vlla si iuris tibi peierati
Pœna Barine nocuisset vnquam,
Dente si nigro fieres, vel vno
Turpior vngui. Ouidius in Amoribus vt Theocritus quoq; pustulas nasci mentientibus in naso dicit, Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀρχιᾶς ἢ ἀναφυσῶ. Quod à Lucretio scribitur amatores in amicarũ vitiis cõniuere ac cęcos esse

Virg. *9. æneid.*

Suetonius *in Augusto c. 1.*

Papinius 5. Thebaid.

Papinius 2. Achilleid.

Callimachus εἰς ἄρτεμιν.

Ennius apud Cic. *in Bruto.* & Gell. *lib. 12. c. 2. citatur. vbi* Senec. Theocrit.

Virg. *9. eclog.* Theocr. *Idyllio 13.*

Varro *lib. 2. de re rust. in proœmio.*

Strabo *lib. 5.*

Horat. *lib. 2. oda 8.*

Ouidius *lib. Amorum.* Theocr. *Idyllio 12.*

Lucr. *lib. 4.*

esse,adeo vt vitiis & deformitatibus nomen formæ & pulchritudinis imponant: sitque eis nigra μελίχλωρος. Idem ab amatore apud Theocritum factum reperimus, — Σύραν καλέοντι τὰν ῥάδιες

Theocritus Idyllio 10.

Ἰσχναν ἀλιόκαυστον, ἐτὰ δὲ μόνος μελίχλωρον nomine videbatur ficto à mellis colore,cuius sapore nihil suauius. quod Horatius perlepidè scripsit,

Horat. lib. 2. saty. 3.

Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto. nónne esse putares quod Theocritus eadem vrbanitate facetè lusit, χαλεπὸν χρείων κωὰ τεύξαι· Sed quis persuaderet sibi corium apud Horatium esse χόριον Theocriti, cùm hoc significet membranas partum inuoluentes,à quibus agnos serotinos Cordos putat vocatos Varro? crediderim Horatium prouerbium Græcum esse sequutũ: tamen nonnihil significationem deflexisse in id, quod æquè conueniret. Sed & σκυλοκαρεῖν id enarrator interpretatur, quod Horatiano sensui conuenit. *Aut Atho, aut Rhodopen.* Maronianum sumptum è Theocrito est: εἰδ. ζ'. scribit, Η Ἄθω ἢ ῥοδόπαν ἢ κὰ τὸν ἐσχατόωντα.

Theocr. Idyllio 10.

Varr li.2.c.2. de re Rustic.

virg.2.Georg.

Theocr. Idyllio 7.

Est & illud Horatianum Græcum, *Dumque virent genua.* quod est, dum iuuenes sumus, neque dum senectute arescimus. Theocritus, ποιεῖν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρὸν. Hoc ego minutal paraui conuiuis,vt eorum excitarem palatum, non vt satiarem ventrem. Vt autem in acetariis varia olerum genera condiuntur: ita quoque è variis tanquam escis hoc concisum est minutatim: sed tamen vereor ne dum excitare famem studeo, nauseam pariam: qui quæ ad stomachum & gustum faciunt,non tam quæsiuerim, quàm quæ appetentiam deiiciant. Nos tamen qui re non possumus, voluntate satisfacere profecto conamur. qui conatus vt laudem fortasse non meretur: ita veniam apud non iniquos fortasis impetrabit.

Horat. Epod. 15. oda. Theocr. Idyll. 14.

Cic. lib. 1. de offic. explicatus & illustratus, Venire in rem præsentem, Murum aries si percusserit, Cernere vitam, Cernere, & κείνεσθαι. Cap. 32.

Cic. lib. 1. offic.

Sva Cicero scribit in officiis non multum à Peripateticis dissidere. quod Platonicus & Socraticus esse velit: cùm enim nouam Academiam sequeretur, quæ se instituto Socratis nihil adfirmare prædicabat, sed contra ea, quæ alii ponerent, disputabat: hoc nomine Socraticus Cicero haberi volebat. Et ex eo quod se Platonicum dicit, Peripateticum esse significat. cùm à Platone Peripatetici, auctore Aristot. exorti sint: & Academici veteres Speusippo principe profecti. Lego autem, *Earumque prægressus & quasi antecessiones non ignorat.* non vt per exemplaria propagatum est, *progressus.* Antecessiones enim & præcursiones hominem non ignorare dicit. cernit enim rerum antegredientes causas & præcurrentes. Nihilo secius & illud aliter euulgatum, sic lego, *Vt hominum cœtus & celebrationes & esse & à se obiri velit.*

Cic.lib.1.offic.

Cic.li.1. offic.

Aut

Aut lege, pactione, conditione, sorte. Proprietatem quæri Cicero dicit, vt venditionis lege, aut pactione aliqua & contractu: etiam conditione, si quid feceris,aut dederis.interdum dominium acquiritur, cùm ita conuenit: postremo sorte, vt in coloniis deducendis cùm assignabantur agri, centuriæ singulæ certo militum numero,missis in vrnam eorum nominibus. nam quæ pars cuique euenerat,sortitio eius censebatur.Mutatio autem officiorum quid aliud est, quàm eorum mutua vicissitudo, cùm & dando & accipiendo vicissim alii de aliis benè meremur? *Vt si constitueris te cuipiam aduocatum, in rem præsentem esse venturum.* Qui vindicabant & cùm de possessione lis erat, in rem præsentem litigatores veniebant, vt deductio fieret moribus. quod satis apparet ex oratione Cicer. pro Cecinna. Lego non longè post,*Ne cupidè quid agerent,ne appetenter. Quamuis murum Aries percusserit.* dicit Cicero ex militari lege, qua vbi mœnia quati ariete cæperant,oppidani in deditionem fidemque non recipiebãtur. Id & è Ciceronis & è commentariis Cæsaris cognoscimus. in quorum lib. 2. sic scribitur, *Ad hæc Cæsar respondit se magis consuetudine sua, quàm eorum merito ciuitatem cõseruaturum si priusquam aries murũ attigisset,se dedidissent.* Quod veteres obseruare in ariete,id hodie nos in Bombarda tenemus. vt non sine direptione fortunarum & captiuitate in deditionem plærunq; recipiantur, quorum mœnia tormẽtis quassata sint. Quod ait Cicero, ei qui solutus sacramento militari est, ius non esse cum hoste manum conserẽdi.quod exemplo filii Catonis probat, qui tyro à Popillio imperatore dimissus fuerat, quale sit à Plutarcho explicatur his verbis,

Cic.lib.1.offic.

Cic.lib.1.offic.

Cic.pro Cecinna.

Cic.1. officiõ

Cæsar lib. 2. de bell. Gallico

Plutarch. in problematis Romanis.

διάλι τοῖς μὴ στρατευομένοις μὲ, ἐν στρατοπέδῳ δὲ ἄλλως ἀναστρεφομένοις, ὅτι ἐξὸν ἄνδρα βαλεῖν πολέμιον, ἐάσε πεῶξαι, καὶ τῶλο κάτων ὁ πρεσβύτης ἐν ἐπιστολῇ τινὶ δεδήλωκε γράφων πρὸς τὸν υἱόν, καὶ κελεύων εἰ παρεξείη τῆς στρατείας ἀποπληρώσας τ χρόνον ἐπιστρέφειν, ἢ πρεσμύονα λαβεῖν πρὸ τῶ στρατηγῶ τὸ ἐξεῖναι πρᾶξαι ἢ ἀνελεῖν πολέμιον; πόλετον ὅτι τὸ ἀνάγκλω μόνην ἐξουσίαν εἶναι δεῖ τῶ ἀνελεῖν ἄνθρωπον ὁσὲ ἀνευ νόμε καὶ πρεστάγμαλος τῶλο ποιῶν ἀνθροφόνος ἐστὶν. & quæ sequuntur. Quibus è verbis intelligimus nefas fuisse hostem feriri ab alio quàm qui sacramẽto militari dixisset: qui secus fecisset,eum cædis reum visum fuisse. In versibus Ennianis,

Cic.lib.1.offic.

Ferro non auro vitam cernamus vtrique
Vósne velit an me regnare hera. &c. Vitam cernere,loquutione quadam prisca dictum crediderim,minimeque obuia.in Medea eodem genere orationis vsus fuerat.

Ennius apud Nonium in Cernere. Euripides in Medea.

Nam ter sub armis malim vitam cernere. quod Euripides dixit, ὡς τρὶς ἂν πρὸ δορὸς φλογὶ θέλοιμ' ἂν μᾶλλον. ἢ τεκοῦν ἅπαξ. Hic cernere vitam, est dimicare & pugnare. Id enim cernere Latinis est, vt Græcis κρίνεσθαι. Cer-

nit autem vitam, qui eam constituit in dimicationem & discrimen adducere, & qui de eo paratus est disceptare & de vita, vt Varro exponit Decernere. Æquè vetus est illa loquutio, — *doq; volentib. cum magnis Dijs.* Sic enim & Cato loquutus est, *Cum diuis volentibus, quodque benè eueniat mando tibi Mani, vti illace Suouitaurilia fundum agrum terramq; meam, quota ex parte siue circumagi, siue circumferenda censeas, vti cures lustrare.*

Varro lib. 6. de ling. Lat. Cic. lib. 1. offic.

Cat. de re rustic. cap. 141.

Pumices, Propertius explicatus, Sistrum, Crepitacula puerorum sistra dici posse, Fastus terere, Cymbalum. Cap. 33.

PENDEBANTQVE *tauis tympana pumicibus.* lib. 3. elegantissimè à Propertio scriptum est, in quo Pumices lapides illos raros laxosque & leuitatis summæ non significant: sed potius saxa in antri formam, & pendentia, Plinius, *non prætermittenda est & pumicum natura: appellantur quidem ita & cætera saxa erosa annis: in ædificijs Musæa vocant dependentia ad imaginem specus arte reddendam.* Sic apud Maronem,

Propertius lib. 3. eleg. 3.

Plinius lib. 36. c. 21.

Virg. 12. æn.

Inclusas vt cum latebroso in pumice pastor
Vestigauit apes, fumoque impleuit amaro.

Pumex enim hic saxum cauum & latebrosum est. — *vos quibus arua*
Grata magis Crassi signa referte domum. Indignissimè ferebant Romani, cæso cum exercitu Crasso sua apud Parthos signa ostendi captiua, triumphataque, & ea reposcebant. Proinde scripsit Maro,

Propert. lib. 3. eleg. 5.

Virg. 7. æn.

Aurorámq; sequi: Parthosq; reposcere signa. & Plutarchus in Antonio, ἐπεμψε τῶν ἑζακίσχιλιων πάλιν τὰς σημαίας ἀξιῶν ἀπολαβεῖν.

Plutarch. in Antonio.

Noctibus illorum dormiet ipsa Venus. Opinor, illis neque vigilabit neque fauebit Venus. sed & in bellum exituri duces, Mars vigila dicere solebant, eius excubias & custodiam implorantes.

Propert. lib. 3. eleg. 6.

Sunt Agamemnonias testantia littora curas,
Qua natat Argeni pœna minantis aquæ.
Hoc iuuene amisso classem non soluit Atrides
Pro qua mactata est Iphigenia mora. Argenus in delitijs Agamemnoni fuit, qui cùm classis in Aulide staret, ventis reflantibus aduersis, in littore Beoto, cecidit in Cephisum amnem, submersusque est, cùm eum naui subisset: nec eius mors tamen secundos soluendæ classi ventos impetrauit. Argynus Stephano vocatur. Dicit igitur, qua natat & fluit Cephisus: videlicet, *pœna minantis aquæ Argyni*, quod est, in quo mersus minacibus vndis oppetiit Argynus. Littora sunt testantia Agamemnonis curas potius ingressus Cephisum. fortassis minaciter loquutus est, insultauitque fluuio.

Propert. lib. 3. eleg. 7.

Stephan. de Vrbib.

In me cæruleo fuscina sumpta deo. Neptunum censebant tridente suo non

non solum mare, sed terram etiam mouere & labefactare: sed & partes abrumpere. Strabo, φασὶ δὲ τὸν ἱσθμὸν ἀποῤῥῆγμα εἶναι τῆς κῶ, πρόσθεσίν τε καὶ μῦθον ὅτι ποσειδῶν διάκων ἕνα τῶν γιγάντων πολυβώτην ἀποῤῥάξας τῇ τριαίνῃ τοῦτο τῆς κῶ ἐπ' αὐτῶν ἔβαλλοι. Maro,

Strabo lib. 10.

Virg. 2. æn.

Neptunus muros magnoque emota tridente
Fundamenta quatit. Quod & Tritonem etiam fuscina facere poëtæ canunt Accius apud Ciceronem,

Aut forte Triton fuscina euertens specus
Subter radices penitus vndanti in freto
Molem ex profundo saxeam ad cœlum cernit.

Cic. lib. 2. de nat. deorum.

Romanámq; tubam crepitanti pellere sistro. Sistrum instrumentum erat Ægyptium è metallo arguto, quo in sacris Isidis vtebantur, ab agitatione nomen habet: nam agitatum & concussum tinnitus argutos edebat: eratque parte sui superiore, vt Plutarchus scribit, rotundum, celatumque: erat in summæ eius capsidis vertice vultus felis, qua concutiebatur Isidis & Nephthys facies. Hesychius Cymbala interpretatur. Quæ infantibus crepitacilla tribuuntur, crepitum concussu reddentia argutum, sistra dici possunt. Videor vidisse imaginem Isidis cum sistro. Sistri autem species oualis erat, & manubriata in ora vndique tintinabula habens, vt agitatum tinnitum redderet maximum, & quæ pulsarentur, Tibullus,

Propert. lib. 3. eleg. 11.

Plutarch.

Hesy. hius.

Tibull. lib. 1. eleg. 3.

Quid tua nunc Isis tibi Delia? quid mihi prosunt
Illa tua toties æra repulsa manu?
Néve aliquid de te flendum referatur in vrna

Propert. lib. 3. eleg. 12.

Sic redeunt, illis qui cecinere locis. Eorum, qui militiæ perierant, ossa in vrna in patriam referebantur, plærunque & factis exequiis sepulturæ mandabantur. quod 2. de legibus Cicero fieri permittit his verbis, *Homini*, inquit, *mortuo, ne ossa legito, qui post funus faciat.* Excepit bellicam peregrinamque mortem.

Cic. lib. 2. de legib.

Quæque terunt fastus icarioti tuos. Ea quæ nobis in vsu sunt, terimus, vt verbi gratia, vestem: igitur per translationem eas mulieres dicit fastus terere, quæ fastuosæ sunt, quæ fastu vtuntur, quæ superbę & insolentes sunt.

Propert. lib. 3. eleg. 13.

Cymbala Thebano concrepuere deo. Si quis me roget, quale Cymbalum fuerit: eum mittam ad herbam cotyledonem, cuius folia cymbali speciē referunt. Scribonius Largus, *Item mentastrum vel radicem* κοτυληδόνος, *quæ herba similia folia cymbalis habet.*

Propert. lib. 3. eleg. 13.

Scribonius Larg.

Satura, per saturam aliquid facere, Vetus Satyra, Panis gradilis, Genius publicus, Claudaris cursus, Clubanarij. Cap. 34.

SATVRAM *cibi genus ex varijs rebus conditum esse*, à Festo doctissimo Gram-

Fest. Pomp. lib. 17. in litera S.

Grammatico ſcriptum eſt. cuius auctoritas huius rei mihi fidem ſatis fa-
Feſt. eod. loco. cit, vt ne adſtipulatorem præterea requiram. Addit etiam, *legem eſſe multis alijs confertam legibus. Itaque in ſanctione legum adſcribi ſolitum, Néve per Saturam abrogato aut derogato.* Lege cauet etiam Cicero ne pluſquam de ſingulis rebus conſulatur populus. Inde tanquam per Satyram fieri dicitur quod fit cito, & properè, nec magna mora, reque diligenter quæſita & deliberata. Cùm enim vna rogatione multa continebantur, neceſſe erat populum de ſingulis in ſuffragium mitti raptim. Etſi autem ambitioſi & auidi nouarum rerum fortaſſe videri poſsit non acquieſcere in tanti Grãmatici ſententia, ſed aliud præterea quærere: mihi tamen puto fraudi non futurum, ſi quid ipſe commodè ea de re excogitare poſsim: quando non gloriæ ſtudio, ſed antiquitatis deſiderio iſta quærimus. Conſtat veterem Satyram ex arte Horatij: non enim iſtam à Lucilio recentem dico, inter Tragœdiarum actus interpoſitam fuiſſe, vt è tanta Tragœdiarum mœſtitia populus velut quodam lepido exodio exhilararetur, eo tamen breui. Quid igitur obeſt, quominus per Satyram fieri dicamus, quod breuiter ac velociter raptimque fit more ſatyræ? Huic interpretationi non adAnnius Luſcus apud Feſtum in litera S. Salluſt. in bell. Iugurth. Marcell. li. 16. uerſatur Scriptorum vſus. Annius Luſcus, *Imperium quod plebs per Saturam dederat, id abrogatum eſt.* Salluſtius, *Dein poſtera die quaſi per Saturam legem ſententijs exquiſitis in deditionem accipitur.* Marcellinus, *Cumque res in inquiſitionem veniret neceſſarijſque negotio tentis, obiectorum probatio ſperaretur, tanquam per Satyram ſubito cubicularijs ſuffragantibus, vt loquebatur, pertinax rumor, & vinculis ſunt exutæ perſonæ, quæ ſtringebantur vt conſciæ, & Dorus euanuit.* Non eſt proprium huius ſcriptionis ordinem hiſtoriæ aliquem contexere, ſed magna impunitate Latini more tibicinis hinc illuc tranſit, vt excreſcant capita: vel deſultoris modo in alterum equum tranſilientis ſeſe hinc illuc traijcit. Panem gradilem in Codice Theodoſii legimus. Ego cum fuiſſe interpretor, qui in gradili templo Genii publici viritim diuidebatur. Vt enim voluerunt forum eſſe aliquem publicum; ſic non tantum cuique priuatim ſuum attributum putauerunt Genium: verũ etiam populo, quem Genium publicum vocauerunt. Marcellinus, *Per quietem aliquem viſum, vt formari Genius publicus ſolet: hæc obiurgando dixiſſe.* De gradili eius templo, idem rurſus ſic ſcribit, *Námq; calendis ipſis Ianuarijs aſcendente eo gradile Genij templum, ſacerdotum conſortio quidam è cæteris diuturnior nullo pulſante repente concidit, animámque inſperato caſu efflauit.* Apud eundem Scriptorem genus quoddam curſus publici Clauulare appellatum legimus: quod fuiſſe putamus cùm curſus publicus militibus caligatis concedebatur: caligæ enim eorum confixæ clauulis erant: vnde clauularis curſus, id eſt, militaris vocatus fuit. nihil enim aptius cõiicere

Lib. 14. Theodoſ. tit. 17. de annonis ciniciis & pane gradili.

Marcel. li. 20.

Marcell. lib. 23.

cere in præſentia poſſum, quantumcunque animum in diuerſa diuidam & verſem. Sed præſtat verba eius adſcribere, & aliorum coniecturas elicere: nam quod inter nos dicere liceat, noſtræ non magnopere confidimus. Marcell. *Cum familijs eos ad Orientem proficiſci præcepit Clauularis curſus facultate permiſſa.* Clibanarios apud eundem eſſe puto, Equites cataphractos, qui tota ſpecie ferrea ſic contegantur, vt tanquam panis, ſic ipſi clibano vndique obtecti obductique videantur.

Marcell. lib. 20.

Marcell. lib. 16.

Propertius lib. 4. aliquot locis explicatur, Lygmon. Cap. 35.

PRIMA *galeritus poſuit prætoria Lygmon.* Propertij verſus eſt lib. 4. qui ob hiſtoriæ ignorantiam non ſatis intelligitur. Ego eum, quem Lymonem Propertius vocat, Lucumonem eſſe reor, qui magna manu auxilio venit Romulo regi contra Tatium. Locomon à Dionyſio appellatur. Eius nominis ſpecies magis immutata eſt hoc etiam verſu Propertij, vix vt agnoſcatur: vt in alium hominem propè deformatus ſit.

Propertius lib. 4. elegia 1.

Dionyſ. lib. 2.

Tempore quo ſocijs venit Lycomedius armis,
Atque Sabina feri contudit arma Taci. Is in eo bello etiam cecidit. Is autem eſt à quo Luceras vocatos eſſe Grammatici ſcribunt. Quod & attingere videtur Propertius.

Propert. lib. 4. eleg. 2.

Abſtulit exultas pertica triſtis opes. Significat adſignatos agros ſuos fuiſſe, nec pulſum poſſeſſionibus paternis ad paupertatem redactum. Menſum enim perticis vel decempedis agrum ſolebant veteranis attribuere. Virgilius in Diris,

Pertica qua noſtros metata eſt impia agellos.

Inuleus, Veris aduentus, Liquida vox, Ventum per interlunia bacchari, Thracius, Aquilo, Threïcius Aquilo, Horatius explicat. lib. 1. Od. Tyridates, Alcæus. Cap. 36.

APVD Horatium inuleus per diminutionem effictum eſſe videtur, vt Leguleus expreſſum eſt. *Veris* autem *aduentus* apud eundem eſſe videtur, cùm Fauonius incipit flare exacta hyeme, quo tempore dicebatur & aduentus Veneris. Lucretius,

Horat. lib. 1. od. 23.

Horat. ead. od. 23.

Et reſerata viget genitabilis aura Fauoni:
Aëriæ primum volucres te Diua tuumq;
Significãt initum percuſſæ corda tua vi. id eſt, ſignificãt aduentũ tuum. Et,

Lucret. lib. 1.

Aduentũq; tuo tibi ſuaueis Dædala tellus
Summittit flores. *Liquidam* idem *vocem* appellat per tranſlationem, canoram, claram, ſuauem, non raucam. Tranſtatio autem eſt à liquore defecato & colato. nam & vox limpida & ſuauis ipſa quoque per fauces quodammodo

Lucret. lib. 1.

Horat. lib. 1. od. 24.

dammodo percolata videtur. Vnde & liquata etiam dicitur per guttur transmissa. Hostius apud Macrobium, — *totidem vocésq; liquatæ.* Ventum dicit Horatius *magis per interlunia bacchari,* id est, per intermenstruum cùm luna est in coïtu. Quod & docet Theophrastus in libello de ventis, his verbis, οἱ σωφρονεῖ τῶν μιλησίων χειμερινῶς ἥδεσθαι. Solent autem homines libidinosi & voluptuarij per ventum & tempestatem iucundius amicam fouere in sinu, & amoribus perfrui. Sic & meretriculæ lasciuæ petulantesque libentius tum sunt cum amatoribus. Tibullus,

Quam iuuat immites ventos audire cubantem,
Et dominam tenero continuisse sinu.

Tum autem illa horrorem sentiet Aquilonis perflantis, quem Thracium ventum dixit. quia in Thracia regnasse Aquilo dicitur, & in Græciam è Thracia ventus ille mittitur. vnde alio in loco, *Threïcio Aquilone sonant.* Vates autem Græciæ, qui è Thracia Aquilonem ferri scripserunt in Græciam, & Threïcium Aquilonem appellarunt, imitatores æmulatoresque Latinos habuerunt: etsi in Latium aliunde Aquilo venit. Iucundum est autem quod ait Flaccus,

Aridas frondes hyemis sodali
Dedicet Hebro: quo figuratè significat anus à iuuenibus non amari, nec aridas ab illis colligi frondes, sed negligi & amnibus donari. Solent enim arida arborum folia fluminibus assitarum in aquam cadere, nisi legantur aut stringantur. quo adlusum est, cùm Hebrus his locis cuiuscunq; fluminis fruatur. Libidinem autem, *quæ solet matres furiare equorum* sæuituram *circa iecur vlcerosum, non sine questu,* dicit. cùm ab omnibus spernetur illius iecur saucium tanto amore fore quantum ferunt equarum esse, quæ libidine in rabiem & furorem aguntur. ac tum eam suas questuram fortunas, quod iuuenes puellas non anus sectentur.

Quid, inquit Flaccus alio cantico, *Tyridatem terreat, vnicè*
Securus. Hic Tyridates est, qui electo in exiliũ Phraãte rege Parthorũ, rex constitutus est nobilitatis consensu: sed cùm audiret Phraãtem magnã Scytharum colligere manum, sic territus est, vt è regno profugerit ad Augustum. Librum vidi indubitatæ fidei, in quo Mithridatem legebatur sine vllius lituræ suspitione, quam scripturam se reperisse fatur Lambinus: & agnoscere vidẽtur interpretes, cùm regem Armeniæ ab Horatio dicant intelligi. Itaque si quis est, qui eam recipiendam putet: is sic habeat Mithridatem eo tempore regem Armeniæ fuisse, quem captum vinctumq; Augustus Romam duxerit, vt ne huic quidem scripturæ desit testimoniũ historię. Quod autẽ dicit, *Hunc Lesbio sacrare plectro,* id valet, hac cãtilena, quæ scripta Alcaïco carmine, hominũ memoriæ consecrare. Nam libentissime Alcæũ imitatur, qui Lesbius erat, & Alcaïcis versib⁹ delectabatur.

Macrob. li. 6. Saturn. cap. 3.
Horat. lib. 1. od. 25.
Theophrast. de Ventis.
Tibull lib. 1. eleg. 1.
Horat. Epod. oda 13.
Horat. lib. 1. od. 25.
Horat. lib. 1. od. 25.
Horat. lib. 1. od. 26.
Horat. lib. 1. od. 26.

ADRIANI

ADRIANI TVRNEBI ADVERSARIORVM LIBER VIGESIMVS SEPTIMVS.

Si forte, εἴπερ ἄρα, *si quando, Ædilitia, Lex Censoria, Cic. lib. 1. ad Q. fratrem explicatus, Annulus signatorius.* Cap. 1.

SI forte eleganti quadam ratione & non vulgari vsurpatum à Cic. reperi in epistola ad Quintum fratrem: de quo admonendos elegãtis orationis studiosos esse iudicaui. *Intelliges,* inquit, *nihil esse à me nisi orationis acerbitatem & iracundiam, & si forte raro literarum missarum indiligentiam reprehensam.* Et lib. 3. de Orator. *Ex quo vereor ne nihil sim tui nisi suppulsionem pedis imitatus & pauca quædam verba, & aliquem si forte motum.* Sic à Græcis εἴπερ ἄρα vsurpatur. Synesius, ἥκει γάρ, εἴπερ ἄρα, μὴ σωσανίαν. Eodem modo & si quando vsurpatum reperi. vt apud Valer. Flacc. lib. 8.

Cap. 1.
Cic. lib. 1. epistola 2. ad Quint. frat.
Cic. lib. 3. de Orat.
Synes.

— *vix alleuat ora*
Ad seras, si quando, dapes. iterum,
Præcipueque sui si quando in tempore pulcher

Valer. Flacc. lib. 8.
Valer. Flacc. eod. lib. 8.

Coniugij Minyas nunquam magis eminet inter: Sed in eo, à quo exorsus sum epistolarum ad Quint. frat. libro, Ædilitia, nisi fallor, sunt ea vectigalia, quæ prouinciales ludorum nomine Ædilib. Romanis pendebant: quæque eis in ornatum fori apparatum munerum conferebant, veluti solemni quodam tributo. sic enim scribit, *Quantum vero est illud beneficium tuum, quod iniquo & graui vectigali Ædilitiorum magnis nostris simultatibus Asiam liberasti.* Eodem libro scribitur & illud, *Possunt in pactionib. faciendis non legem spectare censoriam.* Alia quædam erat in Asia vectigalium colligendorum ratio, quàm in alijs prouincijs. Non enim Asiæ certum erat impositum stipendium: sed de fructib. certus exigebatur modus. ita pro anni copia, aut inopia vberius erat, aut angustius vectigal: solebantque Censores publicanis locare. Appianus lib. 5. ὁ πρὸς τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεψήφισμεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀκίνδυνον φόρον ἐκλέξοιμεν, ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἐκάστοις καρπῶν ἐπετάξαμεν, ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν ὑμῖν. Cic. in Verr. *Cæteris aut impositum*

Cic. lib. 1. epist. 1. ad Quint. frat. Cic. eod. lib. & epist.
Appian. lib. 5.

positum est vectigal certum, quod stipendiarium dicitur, vt Hispanis & plerisq; Pœnorum, quasi victoriæ præmium ac pœna belli: aut censoria locatio constituta est, vt Asiæ, lege Sempronia. Lex autem Censoria, præceptum est & decretum Censorum descriptioque & conditio in locatione vectigalium, qua cauetur, Quibus ex rebus vectigal, quemadmodumque capiatur. quę plærunque asperior erat & acrior in prouinciales publicanosque: & municipibus fauebat. Alphenus Iurisconsultus, *In lege Censoria portus Siciliæ ita scriptum erat: Seruos, quos domum quis duceret suo vsu, pro his portorium ne dato.* Cæterum ibidem scribit Cicero, *Sit annulus tuus non vt vas aliquod, sed tanquam ipse tu.* Hoc, vt opinor, sentit. ne passim sinat annulum suum signatorium à quouis, vt domestica vasa tractari, vulgoq; & temerè sine delectu quiduis obsignari, sed eo solus vtatur, alius non abutatur: solusq; quod ius fasque sit annulo signet. Vas igitur est, vt si Græcè σκεῦος diceres. Vasorum autem in domesticorum familia vsus est communis. Non desunt, quibus *vas aliquis* legendum esse videatur, homines de vtraque lingua benè meriti: sed cum eam sententiam, quam exposui nec ineptam nec insulsam, immo verò prudentiæ & grauitatis plenam videam, cur ab ea mihi recedendum sit, nondum videre possum.

l. in lege Censoria ff. de verb. signif. Cic. lib. 1. epist. 1. ad Q. fr.

Nutus, noua fata, victoria præpes, pennata, fata Ioui præsto esse, victores lauro fasces coronabant, & lauream deponebant in gremio Iouis Capitolini. Cap. 2.

ORATIONEM panegyricam Drepani Pacati mihi legenti hæc obseruatione horum Commentariorum digna occurrerunt. Legimus plærunque etiam apud Marcum Tullium, *Grauia suo nutu deorsum ferri.* Illud *nutu* est, vt si Græcè diceres, νεύσῃ, βέβηκε, βάρει, ῥοπῇ. id est, pondere, inclinatione, momento. Id ex eo apparet, quod Drepanus scribit, *Stabat ipse purpuratus ad lances & momenta ponderum nutusque trutinarum pallens & inhians exigebat.* Hic nutus trutinarum appellat, cùm altera lanx trutinarum deorsum vergit propendetque: vt enim nutus caput deorsum inclinat, renutus resupinat: sic nutus tristitiam deprimit. Noua fata Latini dicebant, cùm magna quædam & propè inusitata inauditque & insolita felicitas alicui euenerat. — *exempla notorum*, inquit Iuuenalis,

Cic. I. Tusc.

Drepanus Panegyr. Romæ Theod. dicto.

Iuuenal. satyr. 7.

Fatorum transi: Sic intelligi Iuuenalem debere idem Drepanus declarat. Sic enim scribit, *Nullam maiorem principum felicitatem esse crediderim, quàm feciisse felicem, & interessisse inopiæ, & fortunam vicisse & dedisse homini nouum fatum.* Ex eadem oratione & illud Ausonii erit iliustre clarumq; omnibus nō perinde fortassis ante dilucidum. *Tu quoq; ab Ætherio præpes victoria lapsu.* Hic enim victoria præpes est aligera, ales volucris.

Drepanus Panegyr. Romæ Theod. Aug. dicto.

Auson. I. epigram.

cris. pennata enim olim pingebatur fingebaturque illa dea, & ab hominibus esse censebatur. Ita fit, vt quemadmodum alia multa: sic & hoc ex opinione veterum explicandum sit, quam in Drepano his verbis cognoscimus, *Rectè profecto germana illa pictorum poëtarumque commenta, victoriam finxere pennatam, quòd hominum cum fortuna cuntium non cursus est, sed volatus.* Et quia hoc capite fati mentio facta est, tamque sæpe hoc occurrit in auctoribus nomen, &, vt sæpe diximus, non tam è nostro sensu, quàm ex opinione veterum explicandi sunt antiqui scriptores: puto mihi fraudi non futurum, immo verò potius laudi, si commemoraro existimasse antiquos fata Ioui præsto fuisse semper, & apparuisse: in tabulis & codicillis eius decreta perscripsisse. proinde quasi Scribæ in cœlo essent, illicque scriptum facerent. Id ex Drepano intelligi potest, ita scribente, *An vt illi maiestatis tuæ participi deo feruntur assistere fata cum tabulis: sic tibi aliqua vis diuina subseruit: quæ quod dixeris, scribat & suggerat?* Qui victoriam de hoste adepti erant, fasces lauro coronabant, laureamque in Capitolium delatam in gremio Iouis deponere solebant. Iulius Obsequens, *Apparuit enim hostibus portendisse victoriam, cùm ad eos Laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere.* Drepanus, *Et ne virtus quiete languesceret, depositis in gremio Iouis Capitolini laureis, triumphales viri rusticabantur.* Hæc ex ea, quam dixi, oratione velut metalla è sua vena effodiebam, multoque plura eruere potuissem. Sed non sunt omnia huius operæ, quæ leuia tantum persequitur: reliqua & multo potiora maioraque alijs relinquit.

Drepanus ibidem.

Iul. Obseq. de prodigijs M. Cic. Caio Ant. Coss.

Drepan. Panegyr. Romæ dicto.

Tabulæ ludus, Tabulæ inuentor Palamedes, Fritillus, Pyrgus, Seneca explicatur & emendatur, Turricula differt à Fritillo, Tessera, Talus, Tabula lusoria, Latronum ludus, Grammismus, Grammæ, Calculi ordinarij, & vagabundi, & inciti, ad incitas res rediit. Cap. 3.

DE ludo tabulæ, quæ apud Suidam legi, non alienum nec abs re fore credo, si & hic memoriæ tradam: sunt enim nec iniucunda nec illepida & fortasse ad intelligentiam poëmatum & auctorum non inutilia. *Tabulam,* inquit, *Palamedes reperit ad Græcanici exercitus lusum non sine magna philosophia. nam ipsa tabula, iste terrestris mundus est, numerus duodenarius, zodiacus: psephybolum,* quod interpretor fretillum, *& septem granula in eo, septem sidera errantia, turris altitudo cœli.* hoc ex loco intellectu procliue est non idem esse fritillum & pyrgum, id est, turriculam: nam fritillus fuisse videtur vasculum longum, in quod mittebantur tesseræ, vel calculi, vel tali. Pyrgus turris per cuius altitudinem mittebantur in

Suidas in Τάβλα.

alueum. Condemnatum ſcribit Seneca in Apocolocyntoſi Claudium Imperatorem vt percuſſo fritillo luderet teſſeris.

Senec. in Apocolocyn.

Nam quoties, inquit, *miſſurus erat reſonante fritillo*
Vtraque ſubducto fugiebat teſſera fundo
Cumq;, recollectos auderet mittere talos
Luſuro ſimilis ſemper, ſemperque petenti
Decepere fidem refugi, digitoſque per ipſos
Fallax aſſiduo delabitur alea furto, Turriculam & fritillum diſtinxit Suidas. Idem tamen videtur, cùm Martialis ſcribat de turricula,

Mart. lib. 14. epigr. 16.

Quærit compoſitos manus improba mittere talos,
Si per me miſit, nil niſi vota facit. niſi ſi quis dicat fritillo miſſas in alueolum fuiſſe teſſeras, per pyrgum tamen, vt ex Suida dicebamus. Pluribus autem videntur veteres luſiſſe talis, quàm teſſeris: tribus enim teſſeris, quatuor talis luſitabant, cùm Martialis ſcribat,

Mart. lib. 14. epigr. 15.

Non ſim talorum numero par teſſera —. In teſſera ſex latera, quatuor in talo erant: itaq; in talo neq; binio, neq; quinio erat: ſed tantum ternio & quaternio & ſenio, & canis, id eſt, vnitas. Ternionem & quaternionem etiam Suppum & planum vocatos eſſe legimus. Præter eos Iactus, Venus erat, cùm tali quatuor diuerſo erant omnes numero, id eſt, cùm iacti erant omnes talorum numeri. Martialis,

Mart. lib. 14. epigr. 14.

Cùm ſteterit nullus vultus tibi talus eodem,
Munera me dices magna dediſſe tibi. Erat & tabula luſoria duodecim numeris diſtincta, in qua calculis, vel latrunculis ludebatur. Alii in ea quinas vtrinq; lineas fuiſſe dicunt, & mediam ſacram, vt vndecim numero eſſent: Ludus autem latronum erat, vt duos concolores, vnum diſcolorem includerẽt & perimerent. cui ludo finitimus erat Grammiſmus, quem & grammas vocabant. Cicero & Quintilianus ſcripta vocaſſe videntur: fuiſſe autem è calculis accepimus ordinarios & vagos: illi ordine mouebantur: hi velut vagabantur & errabant. Erant & inciti, qui moueri nullo modo poterant: Vnde ad incitas rem redijſſe in prouerbium abiiſſe, & à calculis id ſumptum eſſe quidam referunt: quorum non omnino improbanda auctoritas eſt.

Cic. in Hortẽſ. Quintil. lib. 11. cap. 2.

Summorum auctorum iudicia diuerſa eſſe probatur ex Cic. & Plutarcho. Cap. 4.

ANIMADVERTI ſummorũ auctorum iudicia interdũ plurimũ diſcrepare, vt non tam videatur eſſe diuerſum conuiuarum palatum. Scribit Cic. lib. 2. de natur. deor. *Concinneq; vt multa Timæus, qui cùm in hiſtoria dixiſſet, qua nocte natus Alexander eſſet, eadem Dianæ Epheſiæ templum deflagraſſe, adiunxit:*

Cic. 2. de nat. deor.

adiunxit: minimè id eſſe mirandum, quòd Diana cùm in partu Olympiadis adeſſe voluiſſet, abfuiſſet domo. Hoc Ciceroni concinnum eſſe videtur: at Plutarcho tam inſulſum & frigidum: vt incendium templi reſtringere potuerit. Idem enim Hegeſiam dixiſſe Plutarchus refert: cuius hæc ſunt verba, ὡς ἡγησίας ὁ μάγνης ἐπισκώπτων ἐπιφώνημα κατασβέσαι τὸν πυρκαϊὰν ἐκείνην, ὥσπερ ψυχρίας δυνάμενον. εἰκότως γὰρ ἔφη κατεφλεχθῶναι τὸν νεὼν τῆς ἀρτέμιδος ἀσχολουμένης περὶ τὸν ἀλεξάνδρου μαιωσιν. Atq; huiuſmodi delitiarum vel ineptiarum potius plenus erat Timæus hiſtoricus, quas mirum mihi videtur Ciceroni concinnas videri. Qualis & illa eſt, *Superatos eſſe Athenienſes ab Hermocrate in Sicilia infenſo Mercurio, propter deiectos Hermas, & illo Mercurij vindice atque vltore, Mercurijq; nomen gerente.* Scribit idem Cic. lib. 3. de officiis, *Scitè enim Euripides, iuraui lingua, mentem iniuratam gero.* Ad hunc Euripidis verſum omnes Græci ſcriptores, imprimiſq; Ariſtophanes exagitant & vexant. Chærilum poëtam irridet Horatius.

Plutarch. in Alexand.
Timæus Hiſtoricus.
Eurip. Phœniſſ.
Cic. 3. offic.
Ariſtoph. Ranis.

Quem bis terq; bonum cum riſu miror —. Cuius verſus incultos & malè natos, & immani precio ſingulos ſingulis emptos philippeis notat: à multis tamen ſcriptorib. Græcis vt bonus auctor citatur & laudatur.

Horat. de art. poëtic.

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Horat. lib. 2. epiſt. 2.

Catullus explicatur, Alites occinentes tempeſtatẽ prænunciant, Hecate triformis, Victoria præpes, Dij aligeri, Bacchæ haſtas gerentes, Iſelaſtica. Cap. 5.

ETSI antea recordor me verſum illum Catulli explicaſſe,

Catull. epig. 22. ad Thallũ.

Cùm diua mater alites oſtendit occinẽtes: tamẽ velut acceſſionem quandã & menſurę cumulum addam, hoc loco dictum id fortaſſe eſſe ex eo, quod Galli in Deûm matris poteſtate erãt, qui occinẽdo ſignificant tempeſtatẽ, vt & aues multæ. Sed teſtato agendum eſt & tabulæ proferendæ vt in iudiciis. Porphyrius lib. 4. de nõ edend. animalib. θυονία γὰρ ἡ θεὸς, καὶ δημήτηρ ἡ αὐλὴ, καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα δὲ, ταύτῃ καθιέρωται. Etſi igitur id Latius patere videtur, quod de alitib. occinentibus à politiſſimo poëta dictum eſt, & à me explicatum: tamen hoc prætereundum non ſum arbitratus. Sic,

Porphyr. lib. 4. de non edend. animal.
Virg. 4. æn.

Tergeminamq; Hecaten, tria virginis ora Dianæ. dixiſſe potuit. Quia & pingi fingiq; triformis ſolebat, & tribus animalium nominib. vocari gaudebat. Porphyrius, ἥδε ἐκάτη ταῦρος κύων λέαινα ἀκούουσα μᾶλλον ὑπακούῃ.

Porphyr. lib. 4. de non edend. animal.

Tu quoq; ab aërio præpes victoria lapſu. ab Auſonio cur ſcriptum ſit, ambigitur. Ego veteres ſemper pennigeram pinxiſſe & finxiſſe victoriam ſcio, vt & quoſdam deos credidiſſe aligeros. quod à Plinio lib. 2. reprehenditur: in quibus & numeratam victoriam cenſeo, vt & Amorem, Irim, Muſas, Sirenas, Mercurium. Porphyrius, τὰς δὲ μούσας ἐπτέρωσαν, καὶ τοὺς σφιγγας:

Auſonius 1. epigram.
Plin. li. 2. c. 7.
Porphyr. de non edend. animalib.

σφῖῶας: καὶ τὰ αὐτὰ δὲ ἡ πίττε νίκλω, καὶ πίω ἶεν, καὶ τ ἔρωτα, καὶ τ ἑρμῆν
Est igitur præpes victoria, volucris qualem illam formabant deam. Frondibus obductas gerebant hastas Bacchæ, vt in specie Thyrsus appareret, intus lateret lancea & cuspis. Quod è Iustino Martyre patebit, qui
Iustin. Martyr. pro me testimonium dicet. sic enim scribit, ὥσπερ αἱ βάκχαι διὰ σχημάτος εἰρηνικῆς τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιφέρουσιν. Illisque lanceis atrociter interdum specie religionis homines sauciabant. In epistolis Plinii ad Trajanum multa scribuntur de præmiis Athletarum, quæ Iselastica appellat:
Plinius lib. 10. epistolarũ ad Traianum. Sed & certamina Iselastica vocat, quibus, qui vincebant, ea præmia consequebantur, & magna pompa triumphantium more, in vrbem suam inuehebantur, vnde & Iselastici nomen. ea de re quæ scribit Iustinus, attingere non prætermittam, quia eius verba pro face Plinio prælucebunt. Ac Iselasticum mediusfidius erat, quod certaminis victori pro pompa ingressus in patriam de publico aut Imperatore, aut ab vrbe dabatur; vt exercituum ductoribus. Coronarium pro triumpho aurum con-
Iust. Martyr. ferebatur à Prouincijs. Iustinus, ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος, ἔξω τοῦ κανόνος τρέχει τοῦ δοθέντος αὐτῷ, καὶ διὰ τὸ ἄτακτον ἔξαλλος γίνεται· καὶ ὧν ἄνευ παλαιστρικῆς ἀπὸ τῶν γενναίων ἀθλητῶν ἐπιμελείας τύχῃ. Ἐρώστεως ἢ πόστεως ἢ ἐδῶλος ἀπολαύσας, ἥδιον ἦλθον ἀστεφάνωτος ἐπὶ· καὶ οἱ μὲν εἰσελάσαντες εἰς τὸ ἡγαπημένον πάλιν τοῦ πατρὸς, τέρας ἀίδιον μεταλήψονται· τοῖς δὲ ἀποβήσεται διὰ τῆς ἐνταῦθα τροφῆς, τῆς καὶ ἀληθῆ ἀπολαύσεως μὴ μεταλαμβάνειν. Videntur autem etiam obsonia & annonæ contineri eo nomine, quæ dabantur iis, qui in patriam parta corona inuehebantur, non tantum pompæ impensa: vt ex hoc Iustini loco & è Plinii epistolis augurari licet.

Cic. explicatur & emendatur 3. Tusc. Nequam, Ne, Contortum, Inuidere. Cap. 6.

Cicero 3. Tusculana cum eruere originem vocis Nequam conatur, ait: *Ab eo quod nequicquam est in tali homine.* vbi quid nequicquam
Cic. 3. Tusc. sit, quæri animaduerto. Ego vero archaïsmi more nequicquam esse, non quicquam: & nihil existimo: Ne enim pro non veteres dixisse intelligunt, qui Terentium & Plautum legerunt. Sic & prima Tusc. v-
Cic. 1. Tusc. surpatum recordor, cùm ait: *Secernere autem à corpore animum nequicquam aliud est, quàm emori discere.* id est, non aliud quicquam est: nequam enim assentior iis, qui mihi videntur omnia tuta timere, & emendatissima pro vitiosissimis expungere: legique volunt, *nihil quicquam.* vt
Cic. 3. Tusc. autem hic nihil sanatione eget: ita existimo, *aut num aliquod quopiam membrum*, in tumore & vitio esse, manumque medicam desiderare. quis autem non putet persanandum hoc curationis genere esse, vt *aliud*

aliud quodpiam membrum, reponamus? Et quidem si quid refert, in chirographis ita extare quibusdam adfirmo. Quod autem ait, *concluduntúrque contortius*: opinor ex eo dicere videri posse, quod planius & clarius magisque directo genere dicendi ista extulerat, quàm Stoïci, qui in argu-
Cic. 3. Tusc. mentarionib. summè delectabantur conclusionib. è repugnantibus, quæ orationem negationibus contorquent. Hic tamen non id esse credo contortum: sed potius, quod breue, quod constrictum, quod collectum, quod compressum, quod Græci plærunque συνεσταλμένον vocant. Id ex
Cic. 3. Tusc. eo esse apparet, quod subsequitur è vestigio, *Sed latius aliquando dicenda sunt & diffusius.* Conturbati autem versus quidam antiquæ Tragœdiæ sunt in eadem disputatione, qui cum Iambici sunt, pro Trochaïcis fallunt: nam, *nolite hospites*, clausulam Iambici senarij existimo. *Adire ad*
Cic. ibidem. *me: ilico istic, ne contagio*, solidus & integer versus videtur, vt & proximus, *Mea bonis, umbráve obsit, tanta vis sceleris.* vbi supprimitur in vltima
Cic. ibid. voce vna syllaba in versu metiendo, ac *sceleris* pro disyllabo auditur. *In corpore hæret.* versiculi initium est. Vbi autem legitur in æditionib. *Situ*
Cic. ibid. *nidoris, barba pædore horrida*, reperi, vt ita dicam, in mysticis libris. *Situ liuentes*, vt ad genas referatur: nec mediusfidius æquus essem, si tam commodam scripturam prætermisissem: Eam igitur malui testatam relinquere, quàm tacitam præterire. *Atque* autem, quod mox excipit priore sui
syllaba absorbetur à fine antegressi versus. Inobseruatus etiam latitat senarius, vt opinor, alicuius poëtæ prisci, *Lacerat, exest animum, planeque*
Cic. ibid. *consicit.* modulus quidem pedum & numerus versum adiudicat. In versibus autem illis superiorib. quos perturbatos dixi, *illico istic* valet: istic in loco, in quo estis, manete, ne mea vobis obsit contagio si propius ad me
Cic. 3. Tusc. accedatis. *Florem*, porro, *quísnam liberûm inuidit meûm*, fortasse valet, malo oculo limauit & effascinauit, & inuidia læsit. nam à nimium intuendo, inuidere dictum ait. Qui autem inuido & fascinante oculo nocent,
Cic. 3. Tusc. malignè nimisque intuentur. Est etiam legendum, *Hiccine est Telamo ille*, non *Telamon.* ac ita esse veteres locutos, auctores sunt literati Grãmatici.

Hemerodromus, Hemeroscopus, Supplicatio & Obsecratio, Vota Quinquennalia, Liuius explicatur & illustratur lib. 31. Dipylus, Flamen Dialis non iurabat in leges. Cap. 7.

Non alium esse existimauerim, quem vocat Liuius Hemerodromũ, ac qui ab Ænea vocatur ἡμεροσκόπος: id ex eo intelligi poterit, si tanquam frontibus aduersis vtriusque scriptoris locos cõparemus. Liuius igitur ita
Liuius lib. 31. scribit, *Et respondisset, ni speculator (Hemerodromos vocant Græci ingens die vno cursu ementientes spatium) contemplatus regium agmen è specula quadam,*

progressus nocte media, Athenas peruenisset. Voce autem Græca Liuius est v-
Æneas. sus, quod Latini tale speculatorum genus non habebant. Æneas autem
ita scribit, χρὴ δὲ καὶ ἡμεροσκόπους ποῆ τῆς πόλεως καθιζάνειν ἐπί τόπῳ ὑψηλῷ
καὶ ὡς ἐκ πλείστου φαινομένῳ. ἡμεροσκοπεῖν δὲ ἐφ' ἑκάστῳ χρείῳ τρεῖς τὰ λάχιστον μὴ
Æneas. τὰς τυχόντας ἀλλ' ἐμπείρους πολέμου. Subdit autem, εἶναι δὲ καὶ ἀπὸ ἡμεροσκόπους
ποδώκεις, οἱ ὅσα μὴ οἷόν τε διὰ τῶν σημείων δηλοῦν, ἀλλ' αὐτῶν τινὰ δεῖ ἐξ ἀνάγκης
ἀπελθεῖν, δρόμου ταχὺ ἀφικνεῖσθαι. Sic autem vocantur, quia antelucano tempore ex vrbe emittuntur, & interdiu speculantur curruntq; eò, vnde prospectus petendus est, & in vrbem reuertuntur, vbi contenebrascit: ita cùm vagentur currantque interdiu & perspeculentur, inde nomen inuenerunt. Pernoctabant etiam interdum foris & ignib. sublatis, aduentum
Liuius lib. 31. hostium aut insidias indicabant. Eodem in Liuij lib. cùm scribitur, *Supplicationibus habitis iam, & obsecratione circa omnia puluinaria facta*, id est, inter
Liu. lib. 31. supplicationes & obsecrationem: quod illæ feriæ sunt, hæc precationes significat. Non longè hinc scribitur: *quibus ante quinquennalia vota suscipi solita erant.* Hic vota intelligo, quæ Censores in proximum lustrum
Sueton. in Aug. cap. 97. suscipiunt & nuncupant. Suetonius in Augusto, *Cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila cum sæpius circumuolauit, transgressáque in vicinam ædem super nomen Agrippæ ad primam literam sedit: quo animaduerso, vota, quæ in proximum lustrum suscipi mos est, collegam*
Liuius lib. 31. *suum Tiberium nuncupare iussit.* Legi autem, vt opinor, debet: *Trientius tributinsque is ager.* Dipylon autem, vt è verbis Liuij apparet, nomen habuisse ab amplitudine portæ, quod instar duarum esset, haud cunctanter pro-
Liuius lib. 31. nunciandum est, ita enim scribit, *Ad Dipylum accessit: porta ea velut in ore vrbis posita, maior aliquanto patentiórque quàm cæteræ, est: & intra eam ex-*
Liuius lib. 31. *tráque latæ sunt viæ.* Scribit eodem lib. Liuius, *Quia flamen Dialis erat, iurare in leges non poterat.* Id eo ait, quia & magistratui in leges iurandum est, se eas obseruaturum neque violaturum. Et Diali Flamini iurare ne-
Gell. li. 10. c. 15. fas erat Gellius lib. 10. cap. 15.

Propertius explicatur, Pancratium à Lycurgo sublatum Spartanis, Pollux Pugil. Cap. 8.

EXISTIMO Propertium vetussimum poëtam non tam notas habuisse Spartanorum quàm amorum leges: nam cùm eorum palestram celebrat, cui virginum etiam grex se exercentium miscebatur, videtur Lycurgi instituta nesciuisse. sic enim canit,

Propert. lib. 3. eleg. 14. *Et patitur duro vulnera Pancratio.*

Nunc ligat ad cestum gaudentia brachia loris. Nam si Plutarcho grauissimo & verissimo testi fidem adiungimus, quod profecto facere debemus: is no-

is nobis dicit Lycurgum à palestra remouisse Spartana ea certaminum genera ἐν οἷς, sic enim loquitur, χεὶρ ἀναλέλυται, quod est, vt opinor, in quibus manus tollitur & leuatur ad feriendum: quale Pancratium est & pugillatus. Ac me hercule merito & iure hoc esse à Lycurgo lege cautum & constitutum arbitror: cùm enim exercitationis disciplina eorum animos ad virtutem acuere & animare vellet, ea certamina recipere debuit, quæ eius quendam ardorem animis iuuenum accensura forent, non quæ debilitatura atque fractura. Pugillatus autem & Pancratium talia sunt, vt si quis ijs semel vincatur, quia plagis & vulneribus malè mulctatus discesserit, pugnare iterum recuset, segniorque reddatur: cum aliis in generibus spe victoriæ sine corporis pulsatione ducantur, & victi alternam victoriam sibi promittant. Sed fortasse eadem Spartæ exercitationum genera coli, quæ in reliqua Græcia Propertius suspicatus est: aut Homerum est secutus, qui pugilem facit Pollucem. Sic enim canit,

Liuius lib. 31. Lycurgo.

καὶ πὺξ ἀραβὸν πολυδεύκεα. Sed nondum leges tulerat Lycurgus. Quod si quis Plutarcho non satis fidit, à Seneca tanquam succenturiabimus, qui ita lib. 5. de benefic. scribit, *Lacedæmonij vetant suos Pancratio aut cestu decernere, vbi inferiorem ostendit victi confessio.*

Homer. Iliad. 2.

Senec. lib 5. de benef. cap. 3.

Horatius explicatur, Purum numen, Numinis appellatio vnde, Iupiter pro aëre. Cap. 9.

QVÆDAM sunt verbis de medio sumptis dictata, quæ tamen obscurant fuscantque, vt ita dicam, sententiam: reddunt, vt sepiæ, aquam suo atramento. Illud Flacci testimonio esse potest,

Horat. lib. od. 10. — *& positas vt glaciet niues*

Puro numine Iupiter? Nam purum illud numen non satis eliquatum videtur, sed turbidum: ita vt per eius nebulam vix sensum perspicere possimus. Reperi in quodam codice, *puro nomine*. sed quis huic testi credat aduersus tot editiones & scripturas aliorum codicum? Nos igitur vana quadam auena eludit ista stipula. Audiui & legi, qui *limine* legeret: nec sensus fortasse deesset, præsertim cum limen subdiuale, & puram habens aream, nec tecto opertam, nec arboribus opacam gelicidio & pruinæ magis pateret. Sed cur nouitatem sectamur, si recepta & vsitata verba bonam laudabilemque exprimunt sententiam? Audiui & legi, qui *lumen* legeret. sed lumen audiri non potest, sed videri solet. Ego tempestates anni video, & earum commutationes adscribi Ioui: isque grandinare, fulminare, tonare dicitur: nubes contrahere, & imbres fundere: Idem etiã niuem glaciemq; cogere atque durare: quæ facere credebatur omnia non operosè, sed solo nutu. Nutum enim eius & voluntatem è vestigio rerum euentus fidesque

que sequitur: Inde numinis appellatio profecta est. Illa autem Iouis voluntas liquida apertaq; est, cùm audiatur hiberni Aquilonis frigore omnia constringentis fremitus. Quid si potius Iouem per allegoriam intelligamus? Iupiter enim plærunque aër est: & purum quoque numen per inuersionem accipiamus, quòd spirante Aquilone nubes abiguntur, tenuiusq; cœlum est & purius, nullis nubibus fœdatum? hanc sententiam veriorem crediderim poëticaque figura ornatiorem & concinniorem. Versus sequitur illum, nocte tenebrosior. *Ne currente retro funis eat rota.* in quo ne morer lectorem eiusque expectationem prorogem, existimo, & fortasse fallor, est enim lubricus error in auctorib. antiquis explicandis, quorum vitæ consuetudinem moresque & studia vix coniectura plærunque leui prorsum adsequi possumus: cùm tamen nihil in eis sæpe coniectura certius exploratiusque habeamus: existimo igitur dici, cùm secundissimus tibi hoc tempore & fœlicissimus curriculi tui cursus intendatur & pergat, caue ne celeriter retrorsum feratur & in diuersum eat, & cito commutetur in contrarium. Translatio ducta est à curribus Circensibus, quos funis trahit funemque currens sequitur rota: ita fune retroëunte retro quoque currit rota, id est, currus. Quod de fune dixi, verum esse ex eo apparet, quod in curru erant equi iugales & funales: illi in iugo, hi extra iugum.

Horat. lib. 3. od. 10.

Varia hoc toto cap. excerpta de lexico veteri explicatur. Cap. 10.

Esset inertiæ supinæ & propè somno sepultæ, negligere ea, quæ in quodam veluti veteri libro consuali Latinæ linguæ reperi: igitur quod, ad incitas dicimus, ibi explicatum erat, πρὸς ἐρεθισμὸν: quòd tum in magna inopia rerum incitamur ad quiduis tentandum amenteque reddimur. Assecla, παράσιτος: igitur Asseclarum nomen contemptionis est & contumeliæ. Assessor, συζαθήδρος. Agnatio, ἐπιγέννησις: & adgnata, ἐπιγενηθεῖσα, Adgnati, ἐπίγονοι: quæ omnia veram ingenuamq; vocabulorum eorum potestatem declarant. Æneator, σαλπιστής. Ærarius, χαλκοτύπος, ταμίθχος. Donat. in Phorm. act. 1. sc. 2. Ero, κύριος: vocabulum Vitruuio & Iurisconsultis & Donato vsurpatum. Æsculus, φηγὸς βαλανηφόρος: Fagus igitur illi glandifera est æsculus. Acieris, ἀξίνη ξυροφάνθ. quomodo & à Festo exponitur. Aciarium, φόμωμα: quod nos hodie nostra lingua vocabulum retinemus. Acia, ῥάμμα: quod verbum vsurpatum est à Celso. Aciarium, ῥαφιδοθήκη, vbi acus reponuntur. Aciscularius, λάλομος. Aclassi, λάμματα: paulo tamen aliter scio à Pomponio exponi. Actor, πραγματευτὴς: verbum Iurisconsultis tritissimum. Aula, ἐξέδρα: igitur quas in Vitruuio & Cicerone exhedras legimus, in quadam erant ędificij ala. Albunea, λευκοθέα. ita matuta mater erit: nos tamen aliter

Festi lib. 1. Vitruuius lib. 5. cap. 11. Cic. lib. 5. de finib. bon. &

aliter iam explicauimus. Alipilarius, ἀραπακτὴς. Aliměta, θρεπτήρια προφεῖα: id est pretium significat educationis & alimoniæ. Aliquosecius lib. 5. de offic. Proconsulis, πρωσῶς ναχελέστερον: id est, aliquanto segnius & negligentius. Allucet, φαίνει: id apud Varr. reperire licet. Altarium, ἐπιβωμεύς. Alterculum, ἀνεμώνη. Amanuensis, πεχιφοφόρος, πεχιφάνιος. Ambubia, κιχώρια. Amellum, μελίφυλλον: Alio loco, Amellus, τρύφιον: ita in neutro & mascul. diuersas putat, quicunque hæc glossemata scripsit, herbas. Hoc eo libentius scripsi quod sciam apud Maronem ignorari hanc herbam, cùm scribit:

Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere Agricolæ. Amites, σάλικες· rursus Amites, ἱξευτικοὶ κάλαμοι. Antestor, μαρτύρομαι. Anclare, ἀντλῆσαι. Angeronia, ἡ θεὸς τῆς σιγῆς. Andruare, ἀνδρίζεσθαι. Angaria, πενεργασία, ἀκτσία, ἐργασία. Anguina, ἄγκυρα, σωάγχη. Antes, στίχοι ἀμπέλων. Appia, εἶδος σκεύους ὡς πακτίος. In alio reperio Applare, coclear. vt in Ausonio fortasse scribendum sit, — *Applaria succus inundet.*

Virgil. 4. Georg.

Auson. epistola 7.

Liuius explicatus, E` circa prætorem, Ex ante diem Cal. Armamenta. Cap. 11.

Genvs illud dicendi apud Liuium peregrinum & Græcanicum, *Extemplo & circa Prætorem ad ciuitates missi legati Tribunique.* nos aliquanto inusitatius infrequensque magis reddemus: sed tamen non penitus insolitum & inauditum. legendum enim censemus, *Extemplo è circa Prætorẽ:* vt sit, ex his, qui circa prætorem erant: vt à M. Tullio, *ex ante diem Cal.* legimus esse scriptum. Eo porro in libro, *venire sublatis armamentis* est nauigare sublatis velis ad cursus celeritatem: quo enim magis elata vela sunt, eo maiore impetu classem impellunt. Hic autem armamenta perspicuè pro antennis & velis dixit: vt ab ἄρμενον Græca voce, armamentum deductum quis existimare possit: etsi ab armis verius est. Cùm autem scribit, *vagantib. passim Numidis equitibus, & quæ his impedita erat, Celtiberis Lusitanisque.* puto eum dicere, quæ infesta reddere populariq; non potuerint Numidæ: quòd impedita essent equiti & inaccessa ea ipsa: Celtiberos & Lusitanos, qui assueti erant aspera & montana percursare, peruagatos esse atque populatos. Scripsimus suprà veteres existimasse cornices crocitantes pluuiam suo cantu vocare: & arcum eos credidisse suis cornib. aquam haurire. videntur etiam censuisse ventos grassantes impetu suo aquam è terra & fluminib. sursum in nubes tollere, & leuare, qua ex opinione scriptum illud à Liuio credo: *Et mox aqua leuata vento, cùm supergelida montium cacumina concreta esset.* Quod autem scribit: *ita præconium*

mal & in rusticum.

Liuius lib. 21.

Cic. lib. 2. ad Attic. epist. de Quinto fratr.

Liuius lib. 21.

Liuius ibid.

Liuius ibidem.

Liu. ibidem.

nium missum, puto hanc continere sententiam: præconem missum esse, qui iuberet omnes corpora curare. Nos quoque nobis corpora putemus esse curanda, huiusq; breuis capitis finem faciamus.

Veniam dare, Auctor ad Heren. explicatus lib. 4. Toga contorta, Clypeare brachium toga, Res formata & informis. Cap. 12.

VENIAM dare apud Scriptores Latinos, non est tantum parcere & ignoscere alicuius culpæ, & errato, vt multi censent: nam & si ista est frequentissima significatio, non tamen huius dictionis sola est. nam interdũ est permittere, sinere, concedere. Plautus Trinummo, — *quia res quædam est, quam volo*

Plautus Trinummo. scen. Quo illic homo.

Ego me abs te exorare. Ph. Quid id est? veniam iam dare gestio. id est, iam gestio permittere vt dicas. hoc sensu dictum illud apud Cornificium lib. 4. existimo. *veniam ad vos, si mihi Senatus det veniam.* id est, si Senatus sinat, si Senatus mihi permittat. atque hæc duo exempla adlegata sunt, vt id doceretur. Eodem autem in Cornificij libro, vnde exemplum sumptum est, parum assequor, quod ita scribitur: *Lemnum præteriens cepit; inde Tharsi præsidium reliquit: pòst vrbem in Bithynia sustulit.* Quis iste non cursus, sed volatus est hominis tam temerè & inconsideratè præcipiti impetu è Lemno Bithyniæ vicina Tharsum procul abeuntis, & inde rapidè in Bithyniam recurrentis? cur expeditionẽ non continuabat, & è Lemno porro in Bithyniam pergebat? Sed tam longè velut æstu quodam in Ciliciam aufertur & abripitur: equidem puto mendosam scripturam & Thasi, quæ insula vini generosi fœcunditate nobilitabatur, legendum esse. Ibidem scribitur, *Cùm Gracchus deos inciperet precari, cursim isti impetum faciunt.* id est, cùm inciperet concionari. qui enim ad populum verba facturi erant, antè deos precabantur. Maro,

Ad Heren. lib. 4.

Ad Heren. lib. 4.

Ad Heren. lib. 4.

Virg. Iliac. Ad Heren. lib. 1.

Præfatus diuos, solio rex insit ab alto. Ait idem, *contorta toga cum plurib. alijs ire celerius cepit*: hic contorta toga est circum brachium torta, vt vice clypei sit: & vt vetus pœta locutus est, toga brachium est clypeare. Apud eundem quod non est omittendum, Res formata dicitu, quæ corporata est: Informis, quæ corpore caret. Sic enim inquit, *aut cum res muta, aut informis eloquens & formata.* Minuta sunt ista scio: ei tamen, quem leuabunt labore, fortasse magna videbuntur.

Ad Heren. lib. 4.

Cic. lib. 3. in Verrem explicatus. Cap. 13.

SATIS planum arbitror esse, quod tertia in Verrem oratione scribitur, *Si quis testamento se hæredem esse arbitraretur, quod tum non extaret, lege ageret in hæreditatem: aut pro præde litis vindiciarum cùm satis accepisset, sponsionem*

Cic. 3. in Verr.

sionem faceret: ita de hæreditate certaret. & id interpretatione Asconii bellè illustratur: è qua tamen homines, magnos in Iurisprudentia progressus habentes, nescio quid argutantur, & scribendum esse videri censent. Videtur partium esse nostrarum vindicare veterem scripturam à labe & vitio, & antiquum interpretem calumnia liberare, quæ ei per magnam iniuriam inuritur. Qui hæredem se testamento putat, quod tum non extat, si in bonorum possessione nemo sit, petit hæreditatem, neque satisfacit, neque satisdat possessori, qui nullus est: At si quis possessor sit, qui hæreditatem petit, eam petit & vindicat, & præde litis vindiciarum satisdationem petit à possessore. ita hic duæ species constituendæ sunt: vna, in qua nemo possidet: altera, in qua aliquis possidet, à quo res vindicanda est. Nec me mouet quod è lib. 1. de Orator. profertur, *Agerent enim tecum lege Pythagorei omnes, vindicarentque ornati homines in dicendo.* hæc enim posterior species est, in qua ab oratorib. qui in possessione erant, hoc vindicãdum est, & eis iudicio eripiendum: vindicatur enim hic, quod penes alium est, aut quod in alicuius possessione: petitur etiam quod à nullo tenetur. His ita cõstitutis iacet frigetq; quicquid è suorum iurisconsultorum libris & responsis conquirunt ad interpretandam veteris scripturæ auctoritatem, & obtrectandam optimi interpretis explicationem.

Cic. 1. de orat.

Lucretius lib. 2. explicatus, Infessa, Ludere cathenas. Cap. 14.

IN illo Lucretij versu, *Hinc flammis, illinc rigidis infessa pruinis.* docti partim infesta, partim infessa legendum autumant, neutrumque incommodè, nisi veterum librorum testimonium refragaretur, quod infessa clamat, & nostris incultat auribus: Subiit itaque cogitare num quis sensus inde accommodatus erui posset: tandem deniq; cùm rem apud me diutius exegissem, bono sensu significare credidi, vtroq; versum calores & frigus finem esse statutum, vt vltra progressus non sit: sed rerum summa his finibus velut fessa & fatigata contineatur, vlteriusq; pergere desinat. igitur flammis & pruinis infessa sunt ea, quæ in flammis & pruinis fessa desinunt, finemque & metam sibi ponunt. Illud quoque publicum à priuatis scrinijs dissentit, — *inter se forte cateruæ*

Lucr. lib. 2.

Ludunt. in quibus reperio, — *inter se forte cathenas* Lucr. lib. 2.

Ludunt. & mediusfidius hanc quoque scripturam asserere manu, tanquam liberali causa seruilem in modum abiectã, quid vetat? Ludere enim cathenas erit lusu quodam cathenatim conferere sese, & implicare, cathenasq; imitari. quod ab eis in chorea fiebat. Etiã illud *forte* non videtur esse quibusdã gustus publici, quod dicunt, non esse fortuiti cuiusdam casus: sed potius strenuitatis, vt sit pro *fortiter*: ego verò temeritatis & casus puto.

puto. vt enim casus tulerat, inter se restim dabant, & cathenam illam saltatoriam conserebant. Hæc ita mihi venit in mentem explicare duob. in locis: & fortasis erro. Sed antiquitas librorum sine quodam aucupio illexit me, vt abdita, quàm prolata: recondita, quàm deprompta sequi mallem.

Variæ voces de bilingui vocabulario sumptæ explicantur. Cap. 15.

LEGI in bilingui vocabulario perquàm vetere quædam, quæ admonitione digna credidi, & in apertum proferenda duxi: cùm cum librum sibi videatur vir vtraque lingua doctus parasse. Abdomen igitur explicatur λαπάρα, στοναύχιον, στωικοίλιον. Insigne autem est, & adnotandum diligenter ab eo Abaci Delphicam explicari, μνισχεῖον ὡς ὁ Ιβεγάλιος. significatur & tanquam digito demonstratur locus ille Iuuenalis,

Iuuen. saty. 3. *Lectus erat Codro Procula minor, vrceoli sex*
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans sub eodem marmore Chiron. Delphicam autem mensam lapideam habere solebant, vnde conuiuis ministrabatur apud Flaccum,

Horat. lib. 1. saty. 6. — *& lapis albus*
Pocula cum cyatho duo sustinet. Ea de causa ministerium interpretatur vocabularij auctor. Iterum in eodem lexico Delphica, μνισχεῖον. Abolla, ἱμάτιον explicatur ibidem, quod non putaui omittendum, vt quale genus vestis sit, intelligatur, sciaturque pallii genus esse. Aborigines, αὐτόχθονες. Auena, βρόμος, ἢ αἶρα, vt eo etiam nomine censeatur lolium: etsi à Marone separatur. Adærat, ἐξαρτυλίζεται, ὑποχαλκευί. Adæratio, ἐξαρτυλισμος. Ad incitas, πρὸς ἐρεθισμὸν. Adcliuis, προσκεκλιμένος. Adoriosus, εὔνδοξος ὡς πομπήιος. Ab Adoria adoriosum, illustrem exponit, citatque Festi Pomponii auctoritatẽ. Ador, ζεία. Assertor, καρωτὴς. Assertio, καρωτία: Charisius quoque vindicias καρωτίαν exponit ab iniectione, prehensioneque manus: sic explicari puto, quod qui asserebat vindicabatque, manum asserebat, manuque comprehendebat. Adstipulator, προσεπερωτήτης, quasi secundarius & addititius interrogator. Agnatio, ἐπιγέννησις. Agnatus, ἐπιγεννητὴς, ἐπίγονος. Ad manum, πρὸς χέρα: sic ad manum seruum ante explicaui, qui præsto esset hero suo. Administer, προδιάκονος. Agens in rebus, μαγιστριανὸς. Agear, πάροδος πλοίῳ. Aginat, διαπερῶνται, τρέφῃ, μηχανᾶται: hinc Aginatores apud Fest. Pomp. Sed hæc huic sufficiant capiti.

Charisius lib. 1. Gramm. Instit.

Fest. lib. 1. in litera a.

Purgamenta, Fundare, Fundatæ opes, & Fundata pecunia, Horatius explicatur. Cap. 16.

QVOS homines per summam contumeliam Græci καθάρματα solent, eos mihi videtur appellasse Purgamenta Q. Curtius. sic enim lib. 10. scribit, *Omnia potius toleratur quàm purgamenta quondam vrbis suæ, tunc etiam exilij admitterent.* Vt enim purgamenta & sordes foras eijciuntur ex ædibus: sic homines illos vrbe eiectos in exilium, purgamenta eleganter vocauit. Ea quoque purgamenta, quib. aliquid expiabant, in profluentem iacere solebant. iterum lib. 8. *Et cætera vrbium suarum purgamẽta, quæ propinquis etiam maximorum exercituum ducibus à rege præferebantur.* perquàm honestè autem & perdisertè Ciceronis imitatione ita Curtius scripsit, *Et quidem suas quisq; opes diuisis Imperij partib. tuebãtur, quas ipsi fundauerant, si vnquam aduersus immodicas cupiditates terminus staret.* Nam Cic. pro Rabirio eodem modo dixit, Opes fundatas ac benè constitutas. Sic autem eas dici intelligo, quæ firmæ stabilesque sunt, non tantum à fundamentorum firmitate notione ducta: sed etiam à fundo & solo. certissimæ enim illæ facultates sunt, quæ in fundis constitutæ sunt: non item quæ in nummis, aut reb. mouentib. non in reb. soli. Hinc & illud Flacci,

Q. Curt. lib. 10.

Q. Curt. lib. 8.

Q. Curt. lib.

Cic. pro Rab. Posth.

Conspicitur nitidis fundata pecunia villis. id est, in fundis & villis posita & constituta. Et quoniam Horatij mentionem feci, non omittam illuc scrutari, cur scripserit, *Quantum distet ab Inacho*

Horat. lib. 1. epist. 15.

Codrus, pro patria non timidus mori. In quo hæsissem, nisi Ocellus Lucanus mihi subuenisset, qui principium historiæ Gtæcorum ait duci ab Inacho Argiuo, sic enim ait, διὸ καὶ τοῖς λέγουσι πρῶτον τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ἀρχὴν ἀπὸ ἰνάχου εἶναι τοῦ ἀργείου προσῆκον ὅπως οὐχ ὡς ἀπό τινος ἀρχῆς πρώτης, ἀλλὰ τῆς γενομένης μεταξολῆς κατ' αὐτόν.

Ocell. Lucan.

Plinius lib. 15. nat. hist. emendatus, Forum in torculari, Eugubini & Iguini, Nux Tarentina & Terentina, Tripudium soniuium. Cap. 17.

MIHI in transcursu Plinii librum decimumquintũ peragranti potius quàm legenti: tamen loca quædam, in quib. aqua mihi paulum hæsit, & cursus institit, venit in mentem his libris attexere, vt vel à tumultuaria subitaque opera intelligant homines nondum Plinii emendatoribus rem factam esse, & multa etiamnum supereresse, in quib. desiderare possint. *Factus*, inquit Plinius, *tergeminos fere à quaternis hominib. nocte ac die premi iustum est.* emendo è veteri libro, *factus tres gemino foro à quaternis hominibus nocte & die premi iustum est.* Forum enim in torculari locus est, quo defertur olea, vel vua vt prematur: quo notione à Varr. & Catone vsurpatur. Septimius Florens, *Quare rubra vestimenta tua, & indumenta sicut de foro torcularis pleno conculcato?* Iterum, *Conculcatæ & expressæ vi passionis tanquam in foro torcularis.* Infra de factitio oleo, *suis herbis componunt inter*

Plin. li. 15. c. 6.

Varr. de re rust. li. 1. c. 54. Cato cap. 18. Tertullianus. Tertull. Plin. li. 15. c. 7.

Cappadociam & Seleuciam, quod Seleucinum vocant, neruis admodum vtile, ſicut in Italia è gummi. corrigo, *Inter Cappadociam & Galatiam, quod Selgiticum.* quanquam in altero exemplari, ne quid diſsimulem, *Seleuticum* reperi. pro, *ſicut in Italia è gummi*, ſine controuerſia, *Eguuini*, legendum eſt ex manuſcriptis exemplaribus. Sunt enim Euguuini populi Vmbriæ, qui hodie Eugubini vocantur: & apud Plinium lib. 3. Iguini appellantur; quam & per iota ſcripturam veriorem puto, vt ordo literarum à Plinio obſeruatus eo loco declarat. infra de nucibus pineis. *Harum genus alterum Tarentinum, digitis fragili putamine, auiumque expoſitum furto in arbore. tertium Sappinium è picea ſatiua.* Ego etſi Tarentinam nucem non improbo, tamen Terentinam, quod reperi, etiam amplector: cùm præſertim appellari potius debere contendat Macrobius, quàm Tarentinam: quod Terentum Sabinorum lingua, molle ſignificet. Sed & *tertium Appiniæ*, legendum è veteribus libris exiſtimo potius, quàm *Sappinium.* quibus in libris etiam *Quartum Pitydia*, reperio, quod ne diſſimulandum quidem credidi: etſi cur receptam lectionem damnem, nihil habeo. infra de ficis: *adacto nauigio illico arreſcit, turſuſque cura ſacerdotum ſeritur.* Ego legendum puto, *Attio Nauio augure illic areſcit.* nam ficus quædam in comitio Nauia vocabatur Feſtus. *Ficus quoque in comitio appellatur Nauia, ab Attio Nauia augure.* & de nucibus: *quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudium ſonúmve faciant.* emendo, *tripudium ſoniuium*, è veteribus libris. Tripudium autem ſoniuium eſt interprete Feſto, tripudium ſonans: ſonant autem cadentes in humum nuces. Sed & pro, *quas ante abellinas.* emendo iiſdem ducibus libris optimis, & tanquam etiam anteſignanis, & veritatis defenſoribus, *quas ante abellanas.* & mox pro, *adijcit præterea auellanas & galbas præneſtinas*, ex Catone, *caluas præneſtinas* legendum contendo. infra, *Sardibus eæ prouenere primum: ideo apud Græcos Sardinianos balanos appellant. Nam diuus Tiberius poſtea balanum nomen impoſuit.* Emendo, *Nam διὸς βάλανος poſtea impoſuere.* nam ante dicit in Græcia Sardinianas glandes vocatas fuiſſe, poſtea Iouis glandes: itaque quod de Tiberio ſuppoſitum eſt, adulterinum exiſtimandum eſt, & à ſenſu alienum. Sed plus ſatis errorum ex eo libro mihi attigiſſe videor. hæc doctorum intelligentiam excitabunt ad reliquos maiore induſtria & ingenio eruendos & perſanandos: mihi ſatis fuerit vtcunque paucis vulneribus medecinam aliquam feciſſe.

Plin. li. 3. c. 8.
Plin. lib. 15. cap. 20.
Macrob. lib. 3. cap. 18.
Plin. lib. 15. cap. 20.
Plin. ibid.
Plin. lib. 15. cap. 18.
Feſt. Pomp. lib 12. in liter. N.
Plin. li. 15. c. 22.
Feſt. lib. 17. in litera S.
Plin. lib. 15. cap. 22.
Cat. cap. 8. & 143.
Plin. lib. 15. cap. 23.

Suetonius

Suetonius in Nerone explicatus & emendatus, Tantum quod, Ludi Iuuenales, Iuuenalia, Teſſeræ, Neronia, Fuſca vox, Aliquid ſufferti tinnire, Suffertum, Subbibere, Auguſtalis, Mazaces, Aurum obryzum, Syntheſis, Catadromus. Cap. 18.

INTER legendum quæ de Nerone teterrimo principe fataliq; munere prodigio Tranquillus memoriæ prodidit, aliud agens quædam excerpſi, quæ his libris etiam adpingenda duxi. Scribit Tranquillus, *iam tum quidem exoriente ſole penè, vt radijs prius, quàm terra contingeretur.* germanũ fuerit, *tantum quod exoriente ſole.* nam tantum quod, pro commodum dici à Latinis nemini fere ignotum eſt. Paulo poſt adiecta particula que, *indictaque decurſione Prætorianis.* Ludos Iuuenales, quos Tranquillus vocat, Iuuenalia neutro genere Dio appellat & interpretatur νεανισκεύματα. eos ludos Nero dedit tum, cùm barbam primum poſuit. Teſſeras in Tranquillo accipimus globulos inſcriptos quarundam rerum notis & nominibus, vt frumenti & aliarum rerum, quas, qui ceperant, res illas ferebant. Dio, πάντα μὲν γὰρ πολυτελέστατα ἀνθρωποι ἐσθίουσι, πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πιμώτατα, ἵππους ἀνδρόποδα, ζεύγη, χρυσίον, ἀργύριον, ἐσθῆτα ποικίλην ἐδίδου διὰ συμβόλων. σφαῖρα γὰρ μικρὰ πεπαμμένα ὡς ἕκαστα αὐτῶν ἔχοντα εἰς τὸν ὅμιλον ἐρρίπτει, καὶ ἐδίδου ὅτι τις δ' ἐκείνων ἥπασεν. *Neronia* Romæ Nero inſtituit, quinquennalia certamina pro ſalute ſua & imperij ſui manſione, & incolumitate. infra lego, *Sed Alexandrina ipſo profectionis die deſtitit.* &, *defuncto Cottio*: non, *Alexandrinam*, nec *Coctio.* & mox, *Corbulæ congeſtam.* Cæterum fuſca vox apud Tranquillum eſt, quam Græci μελαίναν vocant, quæ nec candida, nec clara eſt. Aliquid ſufferti tinnire eſt, quod Græcè dici poteſt, πυκνόσθαι ἠχεῖν. Suffertum enim intelligo, plenum, denſum, confertum, oppletum: quod auditoris aures impleat: quanquam ſuffertum minus aliquanto eſt, quàm refertum & confertum. Sed & ſubbibere, quod Græcè ὑποπίνειν dicitur: ita enim à Græcis vſurpatur, quorum verba expreſſit Suetonius: nam Græcè ita dixerat Nero, cùm prodijſſet Neapoli, quæ vrbs & Græca erat, & Græcè loquebatur. Adoleſcentes illos & iuuenes, qui Neroni plaudebant cantanti, αὐτοσχεδιάζειν, id eſt, Auguſtales dicit vocatos Dio. Lego, *à quodam Laticlauio*, potiuſquàm *laticlauo.* Sed & vt ante diſſerui, † *Super ingenuorum pædagogia*, non *proagogia.* Sed &, † *matronarum inſtitorio*, malim quàm *inſtitorias*: vt inſtitorium neutro genere dicatur. Scribit Tranquillus, *armillata & phalerata Amaxicorum turba atque curſorum.* quo ſane in loco valde diſſentiunt ab excuſis libris manu ſcripti, in quibus *cymazacum* legitur: ego *Mazacum* vero puto.

Suet. in Ner. cap. 6.
Suet. in Ner. cap. 7.
Suet. in Ner. cap. 11.
Dio in Ner.
Dio in Neron.
Suet. in Ner. cap. 12.
Suet. in Ner. cap. 19.
Suet. in Ner. cap. 18.
Suet. ibi. c. 19.
Suet. ibi. c. 20.
Suet. ibi. c. 20.
Dio in Neron.
Suet. in Ner. cap. 26.
† *Suet. ibid. cap. 28.*
† *Suet. ibid. cap. 27.*
Suet. in Ner. cap. 30.

Sunt autem Mazaces non populi Cappadociæ, vt multi censent; sed populi Africæ. Lucanus,

Lucan. lib. 4. *Marmaridæ volucres, æquaturúsque sagittas*
Medorum tremulum cùm torsit missile Mazax. Mazacas equos laudat Aurelius Olympius,

M. Aur. Olymp. lib. Cynegeticôn. *Quemque coloratus Mazax deserta per arua*
Pauit, & assiduos docuit tolerare labores. Sed & ne qua syllaba veteris lectionis deperiret, aliquando *Phalerata acu Mazacum turba*, legendum existimaui. Lege infra, *pro semissæ dextans cogeretur ei*, cùm excusum sit *dodrans.* &, *ac ne impunè esset studiosis iuris*, non, vt obtinuit, *viris.* mox, *facta dictaque omnia*, non *omnibus*, vt receptum video. Sed & pro, ἐμῷ ζῶντος, puto legendum, ἐμῷ δὲ ζῶντος. pro, † νεόνυμφον νέρων, νεόψηφον, veteres libri indubitanter habent: quod haud paulo melius est, vt vel lata nuper sententia interfectum intelligamus, vel quasi νεώψηφον scriptum esset, nauis sententia damnatam audiamus, cùm præsertim in naui eam interficere tentasset solutili. Illud, τὸ ἴσχνιον παῖζα τῇ πρέχει, sic à Dione effertur, τότε τέχνιον ἡμᾶς διαφρέφει: *Aurum ad obrusam*, pro, *aurum obryzum*, in veterib. lego codicibus: quo modo non raro loquitur Seneca. Lego è veterib. monumentis, *Quæcunque cepissent ex annonæ caritate lucrantia.* nam delatorum præmia augebantur, etiam ipsa caritate annonæ: ita præmia eorum lucrabantur, quod est, augebantur. quod enim mox sequitur, principium est alterius sensus: *accreuit inuidia:* etsi *lucrantium*, non displicet, quod nonnulli legunt. infra, *statuæ eius à vertice currus appositus est cum inscriptione Græca, nunc demum agona esse & traheret tandem.* in libris peruetustis, *cirrus appositus est*, lego: nec aspernor, sed, *& raderet*: non *traheret.* Quid enim vetat Neronem cirratum fuisse, nec cirros ponere solitum? & raderet cum ludorum comessationib. decertaret & agonib. vel dixit non esse puerile certamen & puerorum cirratorum: sed verum & legitimum & virorum, qui cirros posuerunt. nunc igitur dicit, tandem radat, quod verum adsit certamen, in quo cirris non sit locus. Sed & quod refert Tranquillus, *Alterius statuæ collo ascopa deligata*: diuersius narrat Dio: culeum enim appensum dicit, quasi culeo insui matricida deberet. Eius verba sunt, μολόνῃ τινὰ ἀνδριάντος αὐτῷ νύκλωρ ἀπεκρέμασαν. pro, *promisit hoc Seïus Galbæ libertus*, lego, *permisit hoc Icelus Galbæ libertus.* sic enim gratiosissimum eius libertum vocatum fuisse, ex eius vita constat. Synthesin Suetonius pro veste elegantissima, & parum viris decora ponit in Nerone, qua idcirco Romanæ grauitati, nisi certis Saturnalium diebus vti non licebat. Sic enim scribit de Nerone, *ac plærunque synthesin indutus ligato circum collum sudario*: quanquam in libris veterib. reperio *Syntheſinam*, eodem

Suet. in Ner. cap. 32.
Suet. ibid.
Suet. in Ner. cap. 38.
† Suet. ibid. cap. 39.
Suet. in Ner. cap. 40.
Seneca. lib. 2. epist. 13.
Suet. in Ner. ca. 44. & 45.
Suet. ibid. ca. 47.
Suet. ibi. c. 45.
Dio in Neró.
Suet. in Ner. 51.

eodem sensu scriptum esse, vt vestem subaudiamus: Sed & eam vestem qualis fuerit nobis explicabit è Tranquilli verbis expressa Dionis oratio, quæ ita habet: χλονιόνλι ἐνδεδυκὼς ἀνθινον, ᾧ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων. Verum in eo Suetonij libro disputari video de Catadromo, quid sit, cùm scribit: *notissimus eques Rom. elephanto supersedens per catadromum decucurrit.* Ego eo vocabulo funem intelligo, qui summo theatro allegatus decliuis ad imum theatri pertinebat solum defigebaturque, per quem descendere maximi periculi, & artis, atq; adeo miraculi erat: hanc interpretationem, si quis parum firmam putat, vt ex meo sensu depromptam, fallitur: Est enim Dionis, qui eadem de re agens, sic scribit, Ὅτε δὴ καὶ ἐλέφας ἀνέχθη εἰς τὸν ἀναβάτιλον τῶν θεάτρων ἀφίδα, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ σχοινίων κεκλέδεσμένων ἀναβαίνειν φέρων. Sed & vocabulum ipsum notionem descendentis & decurrentis præ se fert: quo sensu & apud Iurisconsultos accipi debere censeo.

Dio in Ner.
Suet. in Ner. cap. 11.
L. si seruus tuus ff. de act. empt. & vēd.

Suetonius in Claud. explicatus & illustratus, Tropæi, Crepi, Lex prædiatoria, Pendere, Vendi, Comedere senem, Ius ordinarium, Absens, Anio duplex, Officium, Meridiani, Meridianum spectaculum. Cap. 19.

CLADVII Cæsaris vitam cùm percurrerem sanè quàm celeriter, hęc etiam interia curriculo notaui, præsertim cùm eius aliquot ante loca cum veteribus codicibus contulissem. Cùm dicit, *post tutelam receptam*, interpretor, cùm excessisset è tutorum potestate, factusque esset sui iuris: & vt Cicero loquitur, suæ tutelæ. Græca quædam rimatus vestigia vtcunque effata à librario latino, huiusmodi ferè inuestigaui, ἀλυχεῖ καὶ μλὼ ἐν ἰοῖς ἀνθδαίοις; ab iis quæ increbuere aliquantum diuersa sunt: etsi non admodum, vt hic palmarium quærere non debeam. *Extra ordinem adiiceretur.* Sine controuersia legendum paulo infra est. *excitabitur*, inquit, *à tropæis.* Hic Tropæos intelligunt de ventorum quorundam nomine, qui Tropæi vocantur, homines, qui ad dissimulandum quod fecerant, se statim auertebant: vetus tamen lectio, *cropæis*, habet, si cui ad sagacem coniecturam, viam patefacere forte potest: quod si ab ea paulum recedere liceret, libenter *à crepis*, legerem. nam cùm constet Lupercos Crepos esse vocatos à crepitu plagarum, quas infligebant obuiis, quidni eos, qui per ludum idem facere solebant, sic vocare potuit? id tamen, vt facere Iudices solent in rebus obscuris, nondum satis mihi liquere pronuntio. Scribit mox Claudium, *cùm obligatam ærario fidem liberare non posset, in vacuum lege prædiatoria venalem pependisse sub edicto præfectorum.* quem locum sic censeo explicandum. cùm præfectis Ærarii suam fidem obligasset & oppignerasset omnia sua prædia, ea lege, vt nisi ad certum diem soluerent, vendi possent vt vacua; neque cùm dies cessisset, soluisset. lege prædiatoria, id

Suetonius in Claud. cap. 4.
Sueton. in Claud. cap. 6. Suet. ibid. c. 8.
Suetonius in Claud. cap. 9.

est, lege ea & conditione, qua obligata & opposita prædia fisco vel Ærario fuissent: sub titulo pependisse venalem Claudium ait. pependisse, id est, venalia eius prædia pendenti erant titulo & libello proscripta: nam vendi videtur, cuius fortunæ & bona veneunt. Sic comedi senem dicit Plautus, cuius bona comeduntur: Proscripta autem prædia sunt in vacuũ, id est, sic proscripta sunt quasi in nullius mancipio & dominio essent: & tanquam vacua, vt qui emerent, velut in vacua irent. Et infra malo, *vetuit inter festos referri*: quàm *inter fastos*. Quid est, *negantemque cognitionis rem, sed ordinarij iuris esse*? Ordinarium ius est, cùm Prætor, aut qui iurisdictioni præest, dat iudices, neque de re ipse cognoscit. Igitur sibi dari iudices ille à Cæsare volebat, vt ordinarium ius postulat, neque enim rem esse, de qua deberet extra ordinem cognoscere: nam de quibusdam rebus maioribus, aut ad Rempub. aut exemplum pertinẽtibus Iudicem non dabant: sed ipsi cognoscebant: quæ res cognitionis dicebatur. *Absentibus*, inquit, *secundum præsentes facillimè dabat, nullo delectu culpæ, ne quis in aliqua necessitate cessisset.* in quo *absentibus* absolute accipio, id est, cum quis ad vadimonium non occurrebat, & absens erat: ac ita cessatores & tergiuersatores plectebantur. ac secundum præsentes se daturum Claudius, vt Dio scribit, edicto proscripserat. Quod de Græciæ prouinciæ principe Tranquillus scribit, de quodam è Lycia prouincia Dio narrat: sed & Lycij Græcis adnumerabantur. Deinceps quædam sic legenda esse credo, quæ in libris excusis à mea sententia discrepãt. *Suscepto in se damno, si cui quid per tempestates accidisset, & naues mercaturæ causa fabricantibus magna commoda constituit pro conditione cuiusque, ciui vacationem legis Papiæ Poppeæ, Latino ius Quiritum, fœminis ius quatuor liberorum.* nec multo post, *riuum Anienis noui lapideo operæ.* Erat enim Anio nouus, & Anio vetus. &, *velut ad subitam condictámque cœnam.* &, *ibidem extraordinarium & breue. Cuius*, inquit, *officium nuptiarum & ipse cum Agrippina celebrauit.* Sic officium solebant plærunque vsurpare, cùm ad nuptias officii causa venicbatur. Iuuenalis,

— *officium eras*
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.

sequitur enim, — *nubit amicus.* Sic in officio Consulis dicitur, cùm in officii causa quis in comitatu Consulis est, deductionis causa. Non longè hinc lego, *reuocatas liberalitates*, non vt circunfertur, *libertates.* quod auctoribus antiquis libris confirmo. Iam leue est, monere vbique *Silanum*, non *Syllanum* excudendum esse. pro, *plectra linguæ titubantia*, *præterea linguæ titubantia*, reperio in iisdem libris: quod & probo. *Bestiarijs*, inquit, *meridianisque adeo delectabatur.* Hic quærunt, qui Meridiani sint: ego eos gladiatores

Vlpian. Mosellan. in culina.
Suet. in Claud. cap. 11.
Suet. ibid. cap. 15.
Sueton. in Claud. cap. 15.
Dio in Claud.
Sueton. in Claud. ca. 16.
Sueton. in Claud. ca. 18.
Suet. ibi. c. 19.
Suet. ibi. c. 11.
Suet. ibi. c. 16.
Iuuen. saty. 2.
Sueton. in Claud. ca. 29.
Suet. ibid.
Suet. ibi. c. 30.
Suet. ibi. c. 34.

diatores interpretor, qui tempore prandii depugnabant inermi corpore: proinde multi cadebant. Seneca, *Casu in meridianum spectaculum incidi.* Sequitur mox, *quicquid ante pugnatum est, misericordia fuit: nunc omissis nugis mera homicidia sunt: nihil habent, quo tegantur, ad ictum totis corporibus expositi, nunquam frustra manum mittunt. Hoc plerique ordinarijs paribus & postulatitijs, vt in expeditione, præferunt. Quidni præferant? non galea, non scuto repellitur ferrum.* Dio, τάλε γὰρ ἄλλα, ἢ ἰὼς διὰ μέσου τῆς θέας ἐλθὼν τὸν ἰοῦν ἀείρᾳ χαμὸν καθοπλισμένους ἥδιστα ἐθεώρει. Lege infra, *cocta vendentes.* &, *Telegonius* est in libris scriptis à Telegonone, qui scripsit domesticum augurium, an à Telegono, Vlyssis filio, nondum satis compertum habeo. Quid si Togonius legatur, pro ignobili? qualis est apud Tacitum, *Togonius Gallus*, qui & ea de causa per ridiculum additur: quanquam fortasse *Telegonius Gallus* scribi in Tacito debet: certe videtur dicere Claudius, me putas ignobili & ridiculo Tegonio similem? vel Telegonio? Illud λοιδόρος, est corruptum, neque tamen veterem scripturam assecutum me confido, quamuis eam perdiligenter scrutatus sim: Græcas enim literas malè effinxit librarius: ferè tamen scriptum videbatur, ἀεὶ καὶ μῶτίνπνα: quasi suum consilium laudaret plus æquo Claudius. Quantum & augurari potui, infta vbi est, ὁ ἕρος δ' ἐπείσετας, scripsit Tranquillus, ὁ πρώσας πείσεται, id est, qui vulnerauit, pœnas dabit: legitur etiam non malè, ἰάσεται.

Senec. lib. 1. Epist. 7.
Tacitus lib. 5.
Sueton. in Claud. c. 40.
Suet. ibi. c. 43.

Tranquillus in Caligula emendatus & illustratus, Destinatus augur, Attici ludi, Iconicum simulachrum, Crator, Speculatoria & Spiculatoria.

Cap. 20.

COMMVNE & publicum humani generis malum fuit Caligula Imperator, quem non tantum populo Romano, verum etiam orbi terrarum natum Tiberius educauit. in eius vita quædam iu transcursu, eaque perpauca notaui, quæ in hoc caput extuli: pro, *vico Ambiatino*, reperio in iuratæ fidei libris, *ambitarino*: nec tamen quicquam immutare ausim, lectoremq; suo hac de re iudicio relinquo. vt & non longo interuallo, pro, *undeuigesimo, inde vicesimo. Destinatus augur* dicitur, vt flamen Dialis destinatus, qui delectus & creatus & designatus est: etsi nondum inauguratus, cumq; nondum iustum sacerdotium sit ante inaugurationem: sed tantum destinatum: idcirco eo dicendi genere veteres vsos suspitio est. lego infra, *Vt omnibus sacramentis adijceretur, neque me, neq; liberos meos chariores habebo, quàm Caïum habeo & sorores eius.* Id addi voluit militari iureiurando, alijsque. Quam autem *ducentesimam auctionem Italiæ* dicit Tranquillus sublatam,

Suet. in Calig. cap. 8.
Suet. ibi. c. 10. Cap. 12.
Suet. in Calig. 15.

Dio in Calig. Suet.in Calig. cap.16.

Suet. ibid. cap.18.

Suet.in Calig. cap.20.

Virg.3.æneid.

Suet.in Tiber.cap.6. Suet.in Calig. 21.

Suet. ibid. ca. 22.

Dio in Calig. Suet.in Calig cap. 22.

Suet.in Calig. cap. 26.

Suet. ibi c.36. Suet. ibi c.35. † Suet.ibid. cap.44.

Dio in Claud. Suet.in Calig. cap. 44. † Suet.ibid. cap.45. Suet.in Calig. cap. 48.

Suet.in Calig. cap. 52.

sublatam,eam non ducenteſimam,ſed centeſimam Dio vocat:ac fortaſſe ſic verius in Tranquillo ſcriberetur. Lego mox, *Ac ſi quibus regna reſtituit, adiecit & fructum.* non vt in omnib. quos viderim excuſis codicibus,*affecit*: non enim tantum eis regna reſtituit,ſed & medii temporis fructus vectigaliorum,quos amiſerant,nec perceperant,& redituum medii temporis. lego non longe hinc, *cùm è Gobotiana apparatum circi proſpicientem.* vt domus aut neſcio quid tale ſubaudiatur. nam quod de *lege Luciana*, aut *elegantia* hic comminiſcuntur, vt bellum ſit, certe verum nullo modò arbitror. *prohaſticis ludis, atticos lego*, vt ludos intelligamus, quales Athenis celebrari ſolebant Panathenæis, nam & illis feriis, Agonales Athenis committebantur quinto quoque anno. Quanquam in eadem vrbe etiam Liberalibus,ludi Scenici dabantur. non deeſt qui *Actiacos* legat,de quib. in honorem Auguſti Maro ſcripſit,

Actiaque luacis celebramus littora ludis. verum *Atticos* teſtificatus vetera exemplaria hîc & in Tiberio lego. vbi tamen hodie *Actiacos* excuſum extat. nihiloſecius & illud ſic emendo, *miſerátque iam ad dimetiendũ opus primipilarem.* nam *Caium* de nomine huius imperatoris huc inculcatum arbitror. Lego, *ſimulachrum Iconicum*,quod eſt,cùm & ſimilitudinem & magnitudinem exprimit alicuius. Græca quæ ſequuntur,ſunt corrupta, vt fere ſemper in Latinis libris: nam & veteres librarii formas literarum malè fingebant: & chalcographi deterius legerunt. lego igitur è Dione, & veteri libro: *nam vox comminantis audita eſt*, ἦμ' ἀνάειρ' ἢ ἐτώσε. Eſtque Homerici verſus commatium,hoc ſenſu,aut tolle me,aut ego te. illud etiam, *Erat enim in is M. Antonij ex Helenæ filia nepos*, non vſquequaque mendo vacat: nam cùm è Plutarcho & Dione filiam Antonij Selenen,id eſt, Lunam vocatam fuiſſe intelligam, & ita reperiam in veterib. libris: quidni Selenam reſtituam? Iam vbiq; *Silanum* ſcribendum eſſe contendo: & *Mneſtorem* è Dione & libris veterib.non *M.Neſtorem*,& κολόπειος. lego etiam, † *quàm Adminio Cinobellini Britannorum regis filio.* ita enim Britannorum rex à Dione in Claudio vocatur. mox etiam,*ſpeculatoribus*, pro *ſæpe latoribus*. &,† *in hoc quoq; mimo*,cùm receptum ſit,*nimio*. Mimum enim appellat,quod ea res ſcenæ,cui & fabulæ fictæ perſimilis videretur. lego etiam,*gladijs depoſitis,equitatu armato circundedit*, pro, *Ætnæi vertiçis*, quod ſane non reprehendo, atque adeo vehementer laudo, lego in peruetuſto libro, *Ætnæi crateris*. neminem autem paulo doctiorem fallit, ſpiracula ignem euomentia, crateras dici: verum hoc adeo magis ne prætermitterem, quàm quod inſerere vellem, annotaui. Speculatoriam caligam interpretantur calceamentum, quo ſpeculatores & explaratores vti ſolerent; quæ & Spiculatoria, ſine appellatione caligæ dicitur.

Septim.

Tertull.de corocona milit.

Septim. Florens de corona militis, *Speculatoriam moroſiſſimam pedibus abſoluit.* ea igitur caliga à ſpeculatorib. vt ex eo Tertulliani loco intelligimus ad milites omnes caligatos iam peruenerat. Sed me haud pœnitet eius eſſe ſententiæ: vt vel Spiculatoriam legeremus, vel ſpeculatoriam propter vicinitatem literarum i. & e. pro ſpiculatoria audiremus. quo etiam modo Speculatorem,ſuprà ſpiculatorem intelligo. vt & in Euangelio D. Marci, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα: id eſt, miſſo Spiculatore. & Suidas σπεκόλάτωρος, inquit, δορυφόρε, id eſt, ſpiculatoris. *Senecam*, cùm dicit, *commiſſiones meras componere*, intelligo Senecæ ſcripta vilia & leuia videri, ſimiliaque ſcriptis extemporalibus & ſubitarijs eorum oratorum, qui ludis aliquando committebantur. nam certamina poëticæ & eloquentiæ edita legimus fuiſſe, & ſcriptores inter ſe compoſitos de præmio decertaſſe.

Marc. cap. Suet.in Calig. cap.53.

De plano ſtatuere, è Tribunali, Samiarij, Samiata ferramenta, Taurobolium, Criobolium, Libertus proximus, Proximus ſubſcriptor, Proximus lictor, Magnarius, Æs primum flatur; deinde feritur, Alipilus, Triton. Cap. 21.

† L.1.ff. de conſtit.princip. l. miles ff. ad l.Iul. de adult. l. vnius §. cognituram ff. de quæſtionib.

NEMO eſt qui ignoret, ita frequenter in libris Iuriſconſultorum occurrit, quid ſit, de plano ſtatuere, cognoſcere, decernere, † interloqui: quod opponitur ei, quod dicitur, E tribunali. Tribunal enim altum editumq; eſt,at Planum,humile nec exaggeratum:ſed libratum æquatumq;. Illud etiam eiuſdem generis eſt,ſolitum fuiſſe leges & edicta proponi in loco,vbi de plano legi poſſent. Fragmentum mihi legis peruetuſtæ & eroſæ multis locis, vt contexi nuſquam integra ſententia poſſet,dono dedit Petrus Daniel: in quo legitur, *Ex hac die, qua tributi factus erit apud foriũ palam, vbi de plano legi poßitur, proſcribatur.* Auſonius in gratiarum actione eodẽ genere loquendi vtitur, *Has ego literas tuas in omnib. pilis, atq; porticib. (vnde de plano legi poßint) inſtar edicti pendere mandauero.* Et quia fragmentum adpoſui veteris legis antiquæ iuſcriptionis cuiuſdam interpretabor vocabulum obſcuriſſimum: in ea enim ita ſcribitur: *Samiarijs doryphoron.* Samiarii illi qui ſint, non arbitror multis eſſe notum. Ego eos exiſtimo fuiſſe,qui creta Samia arma, ferramenta, ſpicula prætorianorum & ſatellitum Imperatoris ad nitorem fricabant tergebantque, atque exaſperabant gladiorum & iaculorum aciem & cuſpides: nam & in hiſtorijs hoc ſenſu, ferramenta Samiata reperimus. In iiſdem antiquitatis monimentis Taurobolium & Criobolium, quod ſæpenumero, legimus. Id verò, vt exiſtimo,ſignificat ſacrificia taurorum & arietum. quòd cùm immolãtur, deiiciantur claua vel ſecuri. Vt libertus primus in familia dicebatur, aliuſque ſecundus, & quidam erat ordo: ſic & libertus dicebatur proximus;

Fragm. antiquæ l. Auſon.in gratiar. actione ad Gratianũ Imper. diſcip.

mus, vt in Inſcriptione, *Soter augg. lib. proximus.* Sic & apud Cic. proximus ſubſcriptor, qui ſtatim ab accuſatore ſecundum locum obtinet, & alios ſubſcriptores antecellit: *veruntamen*, ait Tullius, *L. Apuleïum eſſe video proximum ſubſcriptorem.* Sic lictor proximus dicebatur, de quo diximus. at in Inſcriptione, *L. Valerius Achilleus lictor proximus.* Salluſt. *forte eius domo vtebatur qui proximus lictor Iugurthæ &c.* & mox ait Cicero, *hunc tamen à ſubſellijs.* In quo ab Aſconio diſſentio: putat enim Aſconius patronum ſignificari non ex auditorio Prætoris & tribunalibus: ſed è minorib. iudiciis, vt Triumvirorum: cùm mihi videatur dicere Allienum in foro verſatum, ſubſelliiſque iudicialibus. cùm alii ſubſcriptores Cæcilii eſſent triumviralium cauſarum & columnarium. ideo & *tamen* addidit Cicero: non erat tamen diſertus Allienus, ſed tantum in clamãdo robuſtus atque fortis. In iiſdem inſcriptionibus, & *Magnarium* reperimus: nam ita ſcribitur, *corpus coriariorum Magnariorum.* Apuleïus quoque ſcribit, *Lupus magnarius negociator coëmerat.* Hi negotiatores videntur fuiſſe, qui multas magnaſque merces coëmere ſolebant. nam à magno, magnarius, vt à vino, vinarius deducitur. In iiſdem reperio & flatorem ærarium, vel æris: Æs enim & argentum à Monetariis primum flatur, deinde feritur: Sic ſcribitur, *Oneſimus flator æris de via ſurra.* Alipilus ibi etiam inuenitur, qui pilos alarum vellit: Dropace certe in vocabulario Latinogræco Alipilarius exponitur, ἀφοπαχιστής. Sed inſcriptio ita habet, *M. Octauius primigenius alipilus à Tritone.* Hîc Triton ſit fortaſſe, de quo Propertius, *Cùm ſubito Triton ore recondit aquam:* ſed adfirmare tamen nolim, nec auſim.

Cic. 1. in Verr.
Inſcript. vet°
Salluſt. bello Iugurth.
Cic. 1. in Verr.
Aſcon. in 1. in Verr.
Inſcript. antiqua legis veteris.
Apuleïus.
Inſcript. ant. l. vet.
Inſcript. ant. leg. vet.
Propert. lib. 2. eleg. 33.

Ætas, ἡλικία, Campeſtre, Factiones, Suffragatores, & Refragatores, Spectacula, Tribus intrò vocare, Remittere interceſſionem. Cap. 22.

In Aſconio Ætatem reperio pro ea, quam Græciam ἡλικίαν appellant: declarat enim ſpatiũ vitæ vnius hominis: vt cum tres ætates, dicit tempus, quo deinceps proauus, auus & pater vixerunt. eius verba ſunt, *vt tribus ſupra eum ætatibus iacuerit domus eius fortuna. nam neque pater, neque auus, neque etiam proauus, vt puto, propter tenues opes & nullam vitæ induſtriam, honores adepti ſunt.* Campeſtre vocat quod ſuccingitur ab vmbilico, & ad pedes demittitur, locoque tunicæ habetur: eo vti ſolebant ludentes in campo: nam nudum eſſe turpe habebarur: & æſtate quidem pro tunica. idcirco — *campeſtre niualibus auris*, dixit Flaccus: quod eo tegmine aduerſus rigidam hyemem non ſatis defendi quis poſſet ſemicincto corpore. De Catone autẽ ita ſcribit Aſconius, *Cato prætor iudicium, quia æſtate agebatur ſine tunica exercuit campeſtri ſub toga cinctus.* Factiones apud eum ſunt hominum cœtus & tanquam cateruæ, quas vulgo Bendas appellamus.

Aſcon. in oration. pro M. Scauro.
Horat. lib. 1. epiſt. 11. ad Bullatium.
Aſcon. in orat. pro M. Scauro.

mus. ſic enim inquit, *Sæpe inter ſe Milo & Clodius cum ſuis factionibus Romæ depugnauerant.* iterum, *factionibus armatorum ſuccincti.* Vt ſuffragatores dicuntur, qui in honore & petitione fauent & adiuuant: ita ab Aſconio refragatores appellantur, qui aduerſarij ſunt & refragantur. eius verba ſunt, *Etenim acerrimi ac potentiſſimi fuerunt Ciceronis refragatores cùm petijt conſulatum.* Spectacula non ſunt, vt vulgo, ludi apud eum in commentario in orationem pro Cornelio: ſed pulpita ipſa, & fori, vnde homines ſpectant ludos: Inquit enim, *paſſum eſſe Scipionem ſecerni à cætero conſeſſu ſpectacula Senatorum.* id eſt, loca vnde ſpectabant ludos, aut munera gladiatoria Senatores. Tribus intrô vocare apud eundem, eſt tribus ad ferendum ſuffragium vocare. hæc loquendi genera antiqua, noſtra penitus memoria obſoleta, renouanda ſunt, in vſumque reuocanda: vt cùm diu in tenebris iacuerint, tandem aliquando lucem vitemque poſtliminio accipiant. hic autem ait, *Introvocare tribus Gabinius cæpit, vt Trebellio magiſtratum abrogarent.* Sed & ita quoq; Cicero loquutus erat, cuius hæc verba ſunt, *nec criminoſius tribus ad legem accipiendam, quàm ad collegam reddendum priuatum introuocare.* Remittere interceſſionem, eſt intercedere, deſinere, intercedendique finem facere. *Remiſit*, inquit Aſconius, *interceſſionem Trebellius.* hæc quidem ingenio non indigebant, quo obſcuritas remoueretur, ſed opera & induſtria, vt colligerentur. neque nos ingenij fructum hinc expectamus, nec magnoperæ induſtriæ præmium vel operæ precium.

Aſcon. in orat. Cic. pro Milõ.
Aſcon. ibid.
Aſcon. in orat. Cic. in toga caud. cõtra C. Ant. & L. Catil.
Aſcon. in orat. Cic. pro Cornelio maieſtatis reo.
Aſcon. in orat. Cic. pro Corn. maieſtat. reo.
Aſcon. ibid.
Aſcon. ibid.

Diuiditur ferrum regno, Cic. pro Cœlio illuſtratus, Riuales, Chariſius de Apocopa illuſtratus & emendatus, Do, pro domum apud Ennium, Laudari nolebant veteres ab aliquibus præſiſcinè. Cap. 23.

Cvm calamum in manus ſumpſimus, memoriam interrogamus, vt aliquid ſuggerat, quod ſcribamus: atque quicquid illa vel dictat, vel mouet, chartæ mandamus: nec magnopere laboramus, vt quæ in caput vnũ coniicimus, inter ſe cohæreant. Quod igitur à Lucano ſcriptum eſt, *Diuiditur ferro regnum*, mihi videtur, ne longa ambage verborumque ambitu lectorem fatigem, aut angere velle videar, ſumptum loquendi genus ab execratione Oedipi, qui liberos abominatus ſuos, optauit, vt ferro regnum paternum diuiderent. ſed acta tanquam cauſa, teſtes audiendi ſunt. Æſchylus, ξένος δὲ κλήροις ἐπινωμᾷ
χάλυβος σκυθῶν ἄποικος πλεάνων
χερμαλοδαΐζας πικρός, ὠμόφρων σίδαρος. Iterum,
δισσὰ φαλητὰ διέλαχον σφυρηλάτῳ
σκύθῃ σιδήρῳ, πλημάτων παμπησίαν. Interpres, ἐπηρᾶτο ὁ Οἰδίπους διὰ ξυφῶν

Lucan. lib. 1.
Æſchyl. Επτὰ ἐπὶ Θήβας.
Æſchyl. ibid.
Æſchyli Interpres.

φῶν τὼ ὑσίαω ἀυλῶ μειζοιν τῆς ὑὸς ἀυλῶ. Sed nos velut deſulutores à poëta ad Oratorem tranſiliemus, in quo, quod receptum eſt & editum reprehendemus: & veram germanamque dictionem ſuo tanquam in lare collocabimus, veteris grammatici auctoritatem potius ſecuti, quàm noſtrã ſententiam. Quod enim hodie pro Cœlio ſic legitur, *Sin autem eſt riuulus accerſitus, & ductus ab ipſo capite accuſationis veſtræ, lætabor.* Donatus in Eunuchum legit, *Sin erit ex illo fonte riualis.* amœna iucundaque vocabuli ambiguitate. cùm Riuales ſint, qui propinquos poſſident agros riuo: & Riuales, qui eandem mulierem amant. Riuulus tamen ne diſſimulem quod ſentio, vituperare aut damnare nullo modo poſſum: ſed veteris Grammatici ſententiam antepono meæ. Hinc ad Chariſium tranſimus, in quo de Apocopa differente, illud nullo modo intelligo quod detractionem ſyllabæ habere dicit, *Tendo ſuam, hoc eſt domum.* lego igitur, *endo ſuam do, id eſt, domum.* Exemplum eſt ex Ennio ſumptum, qui do, pro domum dixerat. Itaque & in Auſon. monoſyllabis ſic ſcribendum eſt,

Cic. pro Cæl.

Donat. in Eunuch. Terent. act. 5. ſc. 9.

Chariſ. lib. 4. inſtitut. Grãmat.

Auſon. Edyllio 16. in monoſyllabis.

Vnde Rudinus ait diuum domus altiſonum cel
Et cuius de more quod adſtruit, endo ſuam do.

Laudari interdũ ab aliquib. antiqui metuebant: aliô enim properamus, & eam laudem vim faſcini habere credebant: vt & apud Plinium legimus quorundam laudatione interire probata: & apud Maronem, *Aut ſi vltra placitum laudarit.* Idcirco ab illis, à quibus id metuebant addi præfiſcinè volebant, quod eſt ſine faſcino, vt teſtarẽtur eo aduerbio, non ſe faſcinandi voluntate, ſed laudandi animo ſine liuore vllo, candideque ſeſe loqui. Inſigne mihi videor apud Chariſium huius rei exemplum & adſcriptu digniſſimum legiſſe. Ait Chariſius, *Præfiſcini, Titinius in Setina, Paula mea amabo.* ecce qui loquitur, Paulam puellam laudare parabat: altera ſequitur mox perſona, quæ id metuit, & præfiſcini, metu faſcini addi poſtulabat ad laudem. *Pol tu ad laudem addito præfiſcini, ne puella faſcinetur.* Sic capita abſoluimus & iungimus, vt eſt apud Poëtam, gryphas equis.

Plin. lib. 28. c. 4.

Virg. Eclo. 7.

Chariſ. lib. 4. inſtitut. Grãmat.

Chariſ. ibid.

Virg. Eclog. 8.

Sentulatum, Sentulæ, Cæſar lib. 3. comment. bell. Ciuilis explicatus & reſtitutus, διαθμονίζει, ὑποδιαμῶνες, Chamulci. Cap. 24.

SCVTVLATVM araneorum rete apud Plinium à Grammaticis exponi video rotundum, quam in ſententiam fere vadunt omnes: ego quominus eis adſentiri debeam adferre poſſum. nam cùm Scutulæ non ſit rotunda forma, quo tandem pacto ſcutulatum rotundum eſſe poſſit? ego ſcutulatum eſſe ſentio, quod ſcutulas habet, quales in araneorũ reti plurimæ ſunt. nam cùm in ambitum orbes filis aranei multis plurimos circinent à centro tranſuerſa ſubtomina quoquouerſum diſtendunt, quæ orbes

bes ſecantia multas ſcutulas reddunt. Eſt enim ſcutulæ forma quadrata oblongior: cùm igitur plurimæ ſint in ea tela quadræ, id eſt, ſcutulæ. proinde Scutulatum rete dicitur. Eam autem eſſe formam ſcutulæ confirmare poſſum auctoritate Cenſorini, ita ſcribentis, *Heteromecos, quadrangulum nec latera habet paria, nec angulos rectos ſimile ſcutellæ.* Et certè cùm ſcutum quadratum & oblongum ſit, ſcutella & ſcutula, quæ diminutionis figura ab eo deducuntur, eandem figuram habebant. Illud verò obſcurius eſt, quod lib. 3. Commentariorum de bello ciuili à Iulio Cæſ. ſcribitur, *Quatuor biremes ſubiectis ſcutulis impulſas vectibus in interiorem partem tranſduxit.* Planè diſerteque illud deſcribit tum factum, quod Corinthij aliâs, & multi alij ſæpe in iſthmo fecerunt: quod διαθμονίζει appellabant, & ὑποδιαμῶνες: quod erat naues è mari in mare per diſcrimen terræ machinis tractas traducere. id autem, vt è Polluce cognoſcimus, fiebat ſubiectis phalangis. Phalangæ autem illæ, vt credo, ligneorum cilindrorum verſabantur vectibus, & impellebantur: ita nauis traducebatur. Eius verba ſunt, Ὡ δὲ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποθλιβῆσιν ἐφελκουται αἱ νῆες, φαλάγγες, καὶ φαλάγγαι. Sed & erant machinæ quædam & inſtrumenta, quibus trahebantur: & Chamulci eodem auctore vocabantur. Eſt & Chalmucorum mentio apud Marcellinum. His ita poſitis quærendum eſſe videtur, quis eſſe locus poſſit in trahendis & traducendis nauigiis ſcutulis. Equidem non poſſum diſpicere, cui poſſunt eſſe vſui, & vt adſolet, continuo ad coniecturam & ſomniorum interpretes confugi, quæ ſi vana eſt, alios ad melius & ſagacius coniectandum excitabit. Ac principio quidem ſcytalis legendum ſuſpicatus ſum: adducebarque & vicinitate vocabuli & propinquitate ſignificationis phalangarum: Deinde cogitare cœpi potius veriſimile eſſe attractum ſuperuacaneum s. quam in literam deſinebat vocabulum antecedens: cumque ſcriptum fortaſſe fuiſſet *rutulis*. Nam & rutundum ſæpenumero pro rotundo legimus, acceſſione illa literæ s. redundantis factum eſſe *ſrutulis*, poſtremo ſcutulis. nam paruulæ rotulæ axibus traiectæ nauigia traducere poterant Chamulcis. nec eſt inſolens dici rotas ſubiici, cùm Maro ſcribat,

Cenſorin. cap. 22.

Cæſar lib. 3. de bell. Ciuil.

Pollux lib. 7. Onomaſticon.

Marcell.

— *pedibuſque rotarum*
Subijciunt lapſus.

Virg. 2. æn.

Atque in eam ſententiam diſceſſionem feci. Accedet & corollarium ex eiſdem Commentariis, in quibus ita ſcribitur in antiquis deprauatè, *cohortemque poſtea duplici ſtipendio, frumento, veſpeciarijs militaribus donis ampliſimè donauit.* legendum autem credidetim, *veſte pecuniarijs militaribus.* nam & infra ſic loquitur, *præmiaque rei pecuniariæ magna*

Cæſ. lib. 3. de bell. Ciuil.

tribuerat. Errorem autem exortum esse reor è scripturæ compendio, cùm vrs. pro veste, peciariis pro pecuniariis notatum breuiter esset. Liuius lib. 24. ab vrb. condit. Plaustris etiam & rotis naues Annibal transportauit, vt à Liuio scribitur & Silio: qui & coria cruda subiecta scribit, vt per lubricum facilius silius Ital. lib. 12. bell. Punici. laberentur.

Lubrica roboreis aderant substramina plaustris
Atque recens cæsi tergo prolapsa iuuenci

Cæs. lib. 2. bell. ciu. *Æquoream rota duxit per gramina puppim.* Cæsar lib. 2. phalangis transfert. *Phalangis*, inquit, *subiectis ad turrim hostium admouent.*

Alabarches & Arabarches & Ethnarches, Virg. 1. Georg. explicatus, Intuba, Incidere faces, Faces nuptiales, Inspicare, Mænalij versus, Ternio dijs gratus numerus. Cap. 15.

Iuuen. saty. 1. VERSVS est Iuuenalis Grammaticorum indigens lucubrationibus,

— *inter quas ausus habere*

Nescio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches. Ego verò fere legendum esse crediderim *Alabarches*, qui & Arabarches hic dicitur. Alabarches autem erat Alexandriæ magistratus, qui Iudæis præerat Alexandrinis: ferè enim vrbis dimidium à Iudæis iam inde à conditore Alexandro possidebatur, vt è Philone cognosci potest. Itaque per contemptum quoque Arabarches, vel Alabarches dici videtur, è Iudæorum despitientia & despicatione, qui omnibus inuisi contemptique erant. In Epigrammatum secundo scribitur, ἐξ ἀλαβαρχείης γραμματικῦ τέρετ. Iosephus, *Primi inter Alexandrinos Iudæos tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis.* Iterum, *Eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magistratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga deum pietate superauit filium.* Alio loco Ethnarcham appellat, vt lib. XIX. *Nullamque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissumque eis ab Augusto, vt in defunct. Ethnarchæ locum, alium suis suffragijs substituerent.* Ecce quem ante Alabarchem appellauit, hic eundem magistratum perspicuè Ethnarchen vocat: Quib. verbis adducor, vt credam Alabarchen & Arabarchen eundem esse eius gentis principem, & Ethnarchen etiam nominari. apparetq; r. literam asperioris & vehemētioris soni: quanquam in Arabarche liquescētem magis tamen emollitam in lambda abiisse fortasse quodam Alexandrinorum idiomate: nam quia Iudæi finitimi sunt Arabię, eos etiam fortasse Ægyptii Alabas appellabant. Ergo vel Alexander vel Demetrius Iudæi, iidemq; Alabarchę statuas inter triumphales habuerãt, & Crispinus Ægyptius. Sed à Satyra ad Epos me conuertam & quæram,

Lib. 2. Epigrã. Ioseph. lib. 22. c. 5. bell. Iudaï. Ioseph. lib. 22. c. 3. bell. Iudaï. Ioseph. lib. 19. cap. 4. bell. Iud.

cur

cur cùm Maro de noxis & pestibus segetum scriberet, addiderit ad improbos anseres Strymoniasque grues,

— *& amaris intyba fibris* Virg. 1. Georg.

Officiunt? Sed profecto dupliciter Intuba nocere possunt: tum radicum fibris serpentium terramque defrugantium, & triticum angentium: tum anserum illecebris mirè hoc olus expetentium. quam etiam crediderim causam fuisse, cur post anseres Intuborum mentionem fecerit. Columella de anserib. loquens, *Palustris quoque sed herbidus destinetur, atque alia pabula conserantur, vt vicia, trifolium, fœnum græcum, sed præcipuè genus intubi, quod σέριν Græci appellant.* At verò in illo Virgiliano, *Mopse nouas incide faces.* Quod de facib. nuptialib. dicitur, ita accipiendum videtur, vt incidantur, cùm inspicantur, id est, in spicæ similitudinem inciduntur, vt facilius ardorem concipiant: inciduntur enim in longum minutis virgulis. Id inspicare dixit in Georgicis, Columell. lib. 8. cap. 14. Virg. eclog. 8.

— *ferroque faces inspicat acuto.* Illud autem, Virg. 1. Georg.

— *tibi deserit Hesperus Oetam.* est tibi oritur. Stellâ enim ex altissimis videntur oriri montibus. Catullus, *Iamdudum Oeteos ostendit noctifer ortus.* Mænalij versus sunt versus pastorales à Mænalo monte Arcadiæ pastorum gregibus celebrato; atque adeo tota erat Arcadia pastoralis suorum montium æstiuis & hybernis. At verò, Virg. eclog. 8. Catull. in carm. nuptial.

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo: terq; hæc altaria circum
Effigiem duco: numero deus impare gaudet. Virg. eclog. 8.

Ex antiquorum Latinorum & Græcorum ritu & ceremonia superstitiosa dictum est, qui in rebus diuinis ternionem numerum solebant adhibere, dijs gratum acceptumque existimantes esse. Aristoteles de cœlo, de ternario loquens, διὸ παρὰ τῆς φύσεος εἰληφότες ὥσπερ νόμους ἐκείνης, καὶ τοῖς τὰς ἀτιμείας τῶν θεῶν χρώμεθα τῷ ἀριθμῷ τούτῳ. Hæc ego apis more & modo velut ex graminibus carpere studui, vt istius capitis tanquam mellificium quoddam extaret. Arist. de cœlo lib. 1. cap. 1.

Pueritia vt instituebatur in Græcia, ὄχημα, Vehiculum, Mariana quercus, Bucolica quare scripta à Marone, Cornificius, Silo, Massiliæ vrbis conditor, Iustinus emendatus, Pitillus, Mitulus, Ionica imago. Cap. 26.

In hac segete farraginem in omni genere frugis obseram: iuuat enim indulgere varietati, quam & in ludicris consectamur & spectaculis. Sic pueritia in Græcia instituebatur, vt literas disceret, palæstram, musicam: vt è Xenophonte in Laconum Repub. apparet, sic scribente; ὡῴους δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκάλων, μαθησομένους καὶ γράμματα, καὶ μουσικὴν, καὶ τὰ Xenoph. in Repub. Lacedæm.

τοῦ ἐν παλαίστρᾳ. Ex eo scripsit Terentius in Eunucho, *Fac periculum in literis,*

Fac in palæstra, in musicis: quæ liberum

Terent. Eunuch. act. 3. sc. 2. *Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.* Vt ὄχημα apud Græcos non tantum carpentum aut currum significat: verum etiam iumentum, quo vectamur, vt apud Aristophanem annotant Grammatici: Sic apud Latinos vehiculum. quod nisi ita est, velim aliquis mihi dicat, cur lege Oppia cautum erat, ne mulieres iuncto vehiculo vterentur: Iunctum enim vehiculum hic pilentum est, quod iunctis trahitur iumentis; quasi etiam sit quoddam vehiculum non iunctum. denique quicquid vehit, vehiculum est: vt & nauis apud Plautum Quercus Mariana, quam fingit in Mario. & in lib. de legibus recordatur, fortasse ex eo nominata sic fuerit à Cicer. è consuetudine rusticorum & paganorum, qui solebant natis liberis, virgas pangere, quæ in arbores adolescerent, & eorum nomen ferrent. Id eo coniicimus quia Ælius Donatus in vita Virgilii sic scribit, *Siquidem virga populea more regionis in puerperijs eodem statim loco depacta ita breui coaluit, vt multo ante fatas populos adæquarit: quæ arbor Virgilij ex eo dicta atque consecrata est.* fortasse igitur quicquam de Mario tale in poëmate confinxerat: nos tamen ista non adfirmamus, sed vaticinamur. Extant epigrammata Catulli ad Varum multa: vnumque ad Alphenum: sed ea omnia ad eundem scripta arbitror, cùm Alphenus, Varus vocaretur. Tiberius Donatus à Marone scripta dicit Bucolica potissimum, vt Asinium Pollionem, Alphenum Varum, & Cornelium Gallum celebraret. Sed & Cornificius ad quem scribit, aut Rhetoricorum ad Herennium auctor est, aut poëta ille Cornificius, qui Maroni infestissimus fuit, vt idem Tiberius refert. Ille etiam Silo, cui amarulenti epigrammatis atrocissimam notam inurit, fortasse philosophus fuit Epicureus, cui Maro in Philosophia dedit operam: hoc tamen à nobis cunctanter nec satis fidenter adscriptum est. Massiliæ clarissimæ & antiquissimæ in Gallia vrbis nomen conditoris contra quàm in antiquitatis acta relatum sit, video Peranum existimari, cùm is fuerit Protus. Itaque in Iustino scribendum est, *Plures solicitauere duces clarissimos, qui se Proto iunxere: itaque ad regem &c.* iterum, *aquam Proto porrigit,* non, vt scribitur, *Perano.* Plutarchus in Solone, ἔνιοι δὲ πόλεων οἰκιζαὶ πρόναῦι μεγάλων, ὡς ὁ μασσιλίας φῶλος, ὑπὸ κελτῶν τῶν περὶ ῥοδανὸν ἀγαπηθείς. Pitillus apud Plautum, paruum est: voce, vt opinor, deducta à μίτυλλον: quod Doribus, vnde mutuantur vocabula potissimum Latini, significabat νήπιον, id est, paruum: nisi potius à πίλυλῳ. Sed de pitilli origine non satis fortasse hinc constiterit: videtur tamen Mitu-

Grammatici Græci.

Cic. lib. 1. de legib.

Donat. in vit. Virg.

Donat. in vit. Virgil.

Iustin. lib. 43. Iust. ibid. Plutarch. in Solon.

Plaut. Asmaria sc. Cur me retentas?

Mitulus in ædificiis, quod scilicet extra prominet, aliquidque sustinet inde appellatum. etiam & μίτυλλον significat ἔσχατον, id est, extremum. Imago Iconica est apud Tranquillum, quæ magnitudinem, formam, omniaque ad vnguem alicuius lineamenta reddit. Athenæus, ἱδρυτο δὲ ἐν αὐλῇ τῆς τῶν βασιλέων συγγενείας ἀγάλματα εἰκονικὰ λίθου λυχνέως.

Suet. in Calig. cap. 22.

Athen. lib. 5.

Glauci oculi, Noctuini & Herbei & Felinei oculi, Fauces lippire, Paredia, Perbibesia, Classia, Centauromachia, Libya Conterobromia, Periuri in comitio, Comitiales homines, Cluacina, Cluere, Leucadia, Græcostasis, Axicia, Exicare. Cap. 27.

Vt sæpius olim actæ sunt eædem fabulæ Plautinæ: sic in nostram tanquam scenam sæpius venient. Recordor me ex Curgulione iam quædam explicasse, nunc easdem operas reddemus, & ex ea fabula quædam explanabimus. Glaucos oculos Romani non perinde amabant: nigros enim magni faciebant. itaque ad ludibrium, cuius erant oculi glauci, ea noctuinos oculos habere dicitur in ea comœdia, de auis inauspicatæ, cuius tales oculi sunt, nomine petita illusione. *Tun' etiam,* inquit, *cum noctuinis oculis, odium me vocas?* Eos oculos virides vulgo dicimus. Ac æquè amaro ioco per comicam lasciuiam herbeos poëta vocauit. *Cum colatiuo ventre atque oculis herbeis.* Eos oculos etiam felineos appellabat, quod tales felium sint. Seruius, *Glaudi,* inquit, *sunt felineis oculis, id est, splendore perfusis:* Illud autem pariter theatrali dictum petulantia est,

Plaut. Curculione sc. Plactidè egredere.

Plaut. Curc. sc. Migrare certum est. Seruius in 3. Georg.

Perdura dum intestina expluteſcunt tibi
Nondum salsura sat bona est, si id feceris,

Plaut. Curc. sc. Migrare certum est.

Venire pateris intestinis vilius. Hic planè lasciuit poëta quadam gari & liquaminis imagine, quæ ex intestinis piscium putridis quadam tabe & salitis fiebant, careque venum ibant. Cæterum, *Quin capite sistat in via de semita,* valet: quin in caput præceps à me detur, atque ita sistatur humi porrectus in via, quam ita arctam reddebat, vt semitam faceret: nam locum ruina aperiam & laxabo & de semita viam faciam. Iocosa etiam & audaci translatione famelici fauces dicit lippire, ex eo credo, quod cùm in fame os amarescat, saliuaque concretior reddatur & hæreſcat faucibus, dentibus, palato, & arenosa etiam quædam ore patente fila lentore suo deducat, lippitudinem oculorum imitari videtur. *Os,* inquit, *amarum habeo, dentes plenos, lippiunt fauces fame.* Venustè porrò vt nihil supra, *Perediam & Perbibesiam.* vt prouinciarum nomina commentus est, ita vt prius perediæ nomen referat, & esca tamen comitem continuo potionem, quæ Perbibesiæ nomine exprimatur,

Plaut. Curc. sc. Date viam mihi.

Plaut. Curc. sc. Date viam mihi.

Plaut. ibid. sc. Beatus videor.

Plaut.ibid. ead.sc.

attrahat. Classia verò vnimammia figura comica & fictione exercitum Amazonum significat, cùm & Classis exercitum declaret: & constet ferramento candente alterutram sibi adusisse mammam Amazones, vt vna tantum eis reliqua esset: sed tantum exercitum pro terra Amazonum audiri vult, & regionum terminatione formauit. Quin & Centauromachia ioculariter hic Thessaliam significat, cuius olim partem tenuisse Centauros è poëtis notissimum est. *Libyamque oram omnem Conterebromiam,* cùm dicit, iocatur nouato verbo significans omnem illam terram, quam Liber pater exercitu lustrauit, quanquam obeundo contritus & fatigatus est. Non sine causa periuros dicit in comitio esse. nam in comitio vbi ius dicebatur, erant litigiosi: & Comitiales homines, qui religionem iurisiurandi parum colere nouerant: *Mendacem & glorioſum apud Cloacinæ ſacrum* esse narrat, quod, vt suspicor, quamuis Cluacina à purgando, vt Plinius refert, dicta sit: tamen etiam in Cluendi nomine, vnde eius proficiscitur veriloquium, ineſt celebritatis sensus: cùm Cluere sit nominari, celebrari: non igitur ab re, qui gloriæ studebant, apud Deæ illius sacrum sæpe erant. At verò, *Leucadiam Oppiam*, cùm dicit, vt opinor, domum intelligit Libertæ Oppiorum, quæ Leucadia vocabatur, in foroque habitabat: certe in illa erat vrbis regione Oppiorum domus, cùm ænigmaticè *Oppios de Velia* nominet ad Attic. Cicero. Legi in peruetusto libro, *apud Leucadiam Operiam*: vt sit expectabo apud Leucadiam. atque ita locus aliquis in foro sic appellatus fuerit à Leucadijs, quod eorum esset statio: vt Græcostasis, à Græcis nomen habebat. nam non possum adduci, vt eum suspicer ad Leucadiam Menandri comœdiam respexisse, quam postea vertit Afranius: immò verò significat stationem Leucadiorum. vt enim Oræcostasis Græcorum statio dicebatur: sic Leucadia, statio illic erat, vt & in foro municipia habebant. *Axicia* autem est forpex, quo secantur capilli, quasi exicia, ab exicando. Nam exicare pro exsecare dicebant: vel ab adsicando Axicia, quasi asicia, vel adsicia. Sed & suum Plaudite hoc caput peruenit.

Plaut.ibid.

Plaut. Curc. sc. A Edepol nugatorem.

Plaut.ibid.

Plin.lib.11. cap.29.

Plaut.Curcul. sc. A Edepol nugatorem.

Cic.lib.7.ad Attit. epiſtola de Vennonianis.

Plaut. Curc. sc. Quoi homini dij ſint propitij.

Maro explicatur 10. Æneid. Orion ſuper mare ambulat, Vitruuius emendatus & illuſtratus, ἀρπεδόνη, Climacis, Dextra & Siniſtra vim præpoſitionis habent. Cap. 28.

— quàm magnus Orion
Cùm pedes incedit medij per maxima Nerei
Stagna viam ſcindens humero ſupereminet vndas.

Virg.10.æn.

Maro non potuit vllâ cum ratione magis proceritatem corporis significare, quam incessum per altum humeris extantibus referendo: nec dubito quin bonos auctores

res in eo de Orione commento secutus sit, & eam fabulam respexerit, quod Seruius narrat. Orioni tamen alij datum à patre Neptuno fuisse tradunt, vt super mare ambularet, vt Iphiclo super aristas segetis. Ac super mare eum prædicant ad Vulcanum Lemnum ab Oenopione cæcatum veniſse: auctor Theon in Aratum & Higinus: id si ita est, cur in vadum descendere pedibus necesse ei fuit potius quàm suspensa per æquora plãta ire? Sed fabulis & poëtis idem iuris est, vt licenter nisi loquantur & mendaciter modo hoc, modo illud nugentur, suo muneri desint. Ergo, ne hoc caput breuitate nimia deforme sit vt pumiliones, rideatur potius disimilitudine, quàm paruitate contemnatur, quæ mihi in præsentia ex Vitruuio veniunt in mentem verba, non satis probè nota, excutiamus, & si posimus, emendemus. Quandam scribit esse stellarum fusionem nomine ἐρμηδόνιω, sic enim excusum omnibus in exemplaribus reperimus: ac eo vocabulo tanquam quædam Mercurii delitiæ intelliguntur. Ego tamen libentius legerim ἀρπεδόνιω. Scribit enim Hesychius, ἁρπεδόνη τῶν ἀμαυρῶν ἀστέρων σύγχυσις. quæ verba eam notitionem exprimunt, quam Vitruuius declarat, &, vt opinor, pudens & verecunda est tam exigua literarum summutatio. Apud eundem scriptorem in machinarum oppugnatoriarum descriptione nomen *climaciclos* reperitur: ego vero iusto sacramento contendere ausim scribendum esse *climacidos*. Est enim climacis, scutula. Legitur & in eo, *Cheloni replum*. Ego verò, si quis capitalem meã non sit opinaturus audaciam, & nimis proiectam, correxerim libentissimè, *Chelonij peplum*: præsertim cùm interpretetur ipsemet Vitruuius *operimentum ſecuriculæ*. *Craſsitudo ſucculæ*, vt in veteribus archetypis exemplaribus, non vt hodie per libros peruasit, *ſcutulæ*. pro, *Carchebi ſucculaſ rum*. si nihil forte sit, quod dicam, existimer lusisse, & cachinnos mouere voluisse: veruntamen pro *Carchebi*, legendum suspicer *Trachelij*, vel *Tracheli*: aliquando *Carcheſij* suspicatus sum: sed illud alterum omnino ad sensum accommodatius videtur. Lego etiam, *ſecuriclatis cardinibus fixa*. non, vt scribitur minus constanter, *fixam*: Sensus enim nominandi casum exigit, non accusandi. *Dextra* ac *siniſtra* vim præpositionis habent: vt & pridie & postridie. Cal. & Nonas & Idus in consuetudine auctorum est frequentissimum. Nihilosecius lego, *Regulæ duæ in quas inditur ſuccula habentes*. non vt percrebruit, *habens*. id enim non ad succulam, sed regulas referri debet. Hæc ego supplementa huic capiti è Vitruuio corrogaui in multis interdum conniuens, quæ illis in capitibus reperi: quæ quis, obsecro, in hac ludicra opera à me dissimulata merito conqueri poterit, cùm à doctissimis viris ex professo ea tractantibus præterita animaduertet? Non obscura rimamur, dum sic Scriptores peragramus, vt

Seruius in 10. æneid. Virg.

Theõ in Arat. Higin. lib.2. de ſignor. cæleſt.hiſtor.

Vitruuius lib. 9.cap.7.

Vitruuius lib. 10.cap.17.

Vitr.lib. 10. cap.15.

Vitr.ibid.

Vitr.ibid.

Vitr.ibid.

Vitr.lib.10. cap.15.

hos

hos libros conſarcinemus: ſed innatantia & in oculos incurrentia quæque primo animi adiectu intellecta feſtinanter non remorantur diutius.

Theſſalus ſaltus, Theſſalicum nomiſma, Nomiſma, Nonius explicatur, Maronis epigramma emendatum, δάκτυλος ἡμέρα, δάκτυλος ἠώς. *Cap. 29.*

Horat. in art. poët.

HIC variare volo, non, vt ait Flaccus, rem prodigialiter vnam, ſed vnum caput farrago quædam erit ex omni genere tanquam leguminum: quiſque quod ad palatum facit, guſtet: quæ non amat, aliorum relinquat palato. Theſſalus ſaltus, qui in prouerbium abijt, mihi videtur eſſe ab Achille ductus. Cùm enim eſſet oraculo ſors edita, eum, qui è Græcorum nauibus primus exiliret in hoſticum Troianum agrum, interfectum iri: mox ante alios Achilles non ante deſcẽdit, quàm interfectum vidit Proteſilaum, qui primus deſcenſionem fecerat: nam tum denique magnum

Eurip. Andromach. è naui dedit ſaltum, vt percuſſa terra tremuerit & fontem aperuerit. Hinc

Lycophron. illud Euripidis, τὸ γεωικὸν πήδημα πηδήσας ποδοῖν. Et Lycophron, ὅταν πελασγὸν ἅλμα λαιψηρᾷ ποδὸς εἰς γῆν ἐρείσας. Theſſalicum nomiſma, quod in

Demoſth. olynthiaca prima. prouerbium de fraude abijt & dolo: non tam de pecunia, quàm de conſuetudine Theſſalorum accipi videtur, qui perfidi, vt à Demoſthene dicitur. νόμισμα enim non tantum nummus eſt; ſed etiam mos, conſuetudo. Sed eô eſt paræmia iucundior, quod in ea voce ineſt ex ambiguo iocus. Verſus, quos è Menippeis Varronis adfert in Cinædi explicatione Nonius, qui diametri ſunt Catalectici, ſic legendi ſunt ex antiquæ notæ codicibus Merentis vt quietus ac dimiſſior probandus,

Non. Marcell. in Cinædi. Ἀχιλλέως ἡρωικῶς, ἰωνικῶς κυναίδως. id eſt, melior eſt quietior in luctu & mœrore ſiue heroïco more luget vt Achilles, ſiue Ionico, vt Cinædus,

Virg. in Epigram. *Corinthiorum amator iſte verborum.* in epigrammatis Maronis legimus, &

Quintil. lib. 8. cap. 3. apud Fabium. Ego ex veterib. codicib. *Hermætiorum* legere malim, vt verba ſint ab Ætiis Callimachi ſumpta. nam non in mollia vel delicata vſurpantem hoc dicitur, ſed obſoleta & ignota ac priſca: quibus poëma Callimachi redundabat. Proinde & eundem illum verba tam priſca

Virg. in Epigr. balbutientem, *Thucydidem Britannum* vocat, vt ab atticiſmo alieniſsimũ.

Alcæus apud Athenæum lib. 10. cap. 9. vt & iocatur Atticas eſſe febres illudens. Apud Alcæum & in Epigrammate ſcribitur prouerbialiter, δάκτυλος ἡμέρα, &, δάκτυλος ἠώς, id eſt, digitus dies, & digitus aurora. Quæ ferè omnes ad humanæ vitæ breuitatem referri cenſent, à quibus diſſentio. Puto enim potores illis in auctoribus dicere ſibi lumine lucernæ nihil eſſe opus, ſeque ſine lychno bibere poſſe: cùm digitus, qui pocula labris admouet, lucerna non egeat, viceque ſibi lucernæ ſit. Id eo mihi veriſimilius fit, quod & Alcæus apud Athenæum

næum ſcribit eodem in loco τί τὸν λύχνον ἀμμύομεν; quaſi lucerna non ſit opus, & digitus non lucerna tantum ſit, ſed etiam dies. Sic & in Epigrammate, *Alcæus apud Athenæum lib. 10. cap. 9.*

ἢ πάλι κοιμίζω λύχνον ἰδεῖν μύωμεν; Quo oſtenditur lucernam non eſſe *Lib. 7. Epigrammat.* expectandam. nolim tamen quiſquam ſententiam meam, calculum eſſe Mineruæ putet, quæ coniectura nutante potius vacillat, quàm firmo decreto nititur.

Dum cucumere veſcimur, Chlænam texamus, Chlænæ, σελήνια, *Calui cur dicantur à Syneſio, Vrbem qui perdidit, Tyrogneſtim cepit, Catana,* καθαπτὰ λύεις, *Nodum ſoluis, Onerare Zamiam, Iunonius puer. Cap. 30.*

PRÆCIPIT prouerbium vt dum Cucumere veſcimur, Chlænam texamus. cuius quidem prouerbii ſenſum, quem ſuſpicer, ſtudioſis non inuidebo: ſi quis aliud ſentiat, cum eo non pugnabo: ſed vt ſi in conuiuio à me quis collectam exigeret, hoc perſoluam, mihi videri media æſtate, quo tempore cucumere veſcimur, hyemis non eſſe obliuiſcendum: ſed in eam præſidia prouidenda. Sunt enim Chlænæ veſtimenta hiberna. neque enim tam tepore æſtatis & commoditate capti eſſe debemus, vt obliuiſcamur iniuriam & inclementiam ſecuturæ hyemis. Atque vt more noſtro imitati faſtidia delicatorum, hinc inde aliquid carpamus. Cur Sy- *Syneſius in Caluitij laudatione.* neſius σελήνια Caluos appellari ioco populari dicit? Video enim in eius rei expoſitione quoſdam vacillare. Equidem arbitror cùm caluitium anteriorem partem ad verticem vſque populari ſoleat atque nudare, reliquo capite piloſo & denſo ſpeciem effici Lunæ corniculatæ, cùm area media pilis vacet: neque hic quicquam aliud latere ſuſpicor. Lucere volunt alii caput Caluorum: mihi quidem, quod fortaſſe ſum hebetiori acie, nihil lucet. Eſt & prouerbium non ita facile, Vrbem qui perdidit, Tyrocneſtim, id eſt, caſei radulam cepit. Id à Calippo dictum eſt, cùm amiſſis Syracuſis Catanam cepiſſet: nam Catanam ne vrbem quidem vocare eſt dignatus, ſed quod caſeo abundaret & radulis ad eum radendum, eam eleuans Radulam caſei vocauit. De caſeis autem Siculis multa iocatur in Veſpis Ariſtophanes: quibus propter paſtiones Ætneas abundabat. Mi- *Ariſtoph. Veſpis.* hi quidem quid aliud velit prouerbialis ille verſiculus à Callipo vſurpatus in mentem non venit. Eſt & prouerbium, καθαπτὰ λύεις, id eſt, nodata ſoluis, æquè ac nodum ſoluis. ac eandem vim ſententiamque habet, vt qui alterum norit, ambo nouerit. Quare ne in eo quidem explicando tempus conteram, ne non tam prodeſſe alijs, quàm bonas horas inuidere videar. Onerare Zamiam, quod prouerbij ſpeciem habet, imitatione Græci ſermonis mihi dictum videtur, vt ſit, ἐπιζάλλειν, vel ἐπιζήνειν ζημίαν.

Eſt

Est enim Onerare, imponere, vt,

Virg. Ænеid. *Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes.* merces enim onerari dicuntur, cum illis nauis aut iumẽtum oneratur. *Iunonium puerum* esse reor, qui Iunone Lucina fauente & propitia in lucem editus est, ac beatus est: quodquidem magis mihi probatur, quàm quod alij excogitant, qui delicatum interpretantur: cùm id aliorsum dictum in Epistola ad Octauium esse videatur. cuius vel ex eo fides est, quod mox etiam, *partum aureum* appellat, quo nihil esse faustius & felicius potest. Sed & quod contrà dicit, *eum Paridem patriæ*, idem comprobat: cùm eum in patriæ exitium & perniciẽm natum esse demonstret. Nos tamen causam agimus: alii iudices disceptatoresque sedent: quorum sententia secundum quem dabit, ille vicerit. hanc quidem causam vt obtineam, non magnopere laboro: tantum quid mihi videatur, in medium propono. quod si quis nefas putat, ista deleat me auctore nullum metuens iurgium. Sed vt mantissa quædam huic etiam accedat capiti: Ridiculum est & ineptum, quod de Clodio dicit Cicero in Epistolis ad Atticum, quem subcontumeliosè tractari iocatur, quod *cùm in domo Cæsaris quondam vnus vir fuerit, nunc ne in viginti quidem esse potuerit.* à quibusdam in prouerbijs, vt & alia multa numerari: cùm dicat Cicero iniuria affici à Cæsare Clodium, qui XX vir diuidendo agro Campano lectus non sit. quod si prouerbium est, quicquid loquimur, prouerbium est.

Cic. epist. ad Octauium.

Cic. ead. epist. ad Oct.

Cic. ibid.

Cic. lib. 2. ad Attic. epistola De Geographia &c.

Diatreti calices, Margaritæ extricatæ, Τέκτων latinè Tector, ἀρχιτέκτων, Architector, Seruaculum. Cap. 31.

In verbis quibusdam ad legem Aquiliam explicandis, pedarius sonator non ero, vt eis, qui ante me dixerunt de iis sententiam, sine lingua assentiar: sed liberè quod mihi videtur, dicam: nec metuam arbitrum, ne fines artium regendo à iurisprudentia me remoueat. *Diatretos calices*, explicant cœlatos & tornatiles, quæ toreumata dicuntur. ego potius & vi vocabuli inductus, & verbis Iurisconsulti persuasus, putem calicem esse, vel crystallinum, vel myrrhinum, aut è metallo, qui artifici perforatus est. foraminibus autem illis includebant fortasse gemmas & emblemata, aliaque ornamenta. In forando autem & pertundendo calice periculum erat, ne artifex eum frangeret, quod Iurisconsultus significat. Apud Homerum Nestoris patera clauis confixa est: sic fortasse clauatos habebant calices Diatretos insertis clauorum capitulis ad ornatum, aut aliis emblematis. Eodem modo apud Martialem,

L. Si seruus seruum §. si calicem diatretum ff. ad leg. Aquiliam.

Homer.

Mart. lib. 12. epigr. 71.

O *quantum diatreta valent & quinque comati*, accipiendum censeo. Ibidem explicari video *margaritas extricatas*, vniones arte Gemmarii perpolitos.

L. ead. si seruus §. cùm

polítos. Sed libenter assentiar Accursio, vt extricatæ sint margaritæ, quæ lineis intricatæ non sint, sed extra lineam & tricam per se separatæ sint: extricatas enim Iurisconsultus opponere videtur iis, quæ in linea habeantur. Iam quod pro rectore *victorem* immutant, fortasse non ferendum. nam qui Tecton à Græcis dicitur, à veteribus Latinis Tector est dictus: qui architecton, architector: Varro, *harum ædium summa atria confutabant architectores.* In eodem titulo *Seruaculum*, pro quo multi suppõnunt *verriculum*, nulla sententia. an existimamus anchora vel anchoralia esse? & non putem: sed versata diutius excussaque Iurisconsulti sententia, scapham esse suspicor. non est enim dubium, quin scaphæ damnum inferatur; aut in eam immittendo & impingendo nauem: aut Seruaculum ad scapham ipsam ad nauem ducendo & attrahendo. Seruaculum autem ea forma dicitur, qua receptaculum. nam in tempestate interdum relicta naui, nautæ & vectores scaphæ se committunt seruandos. vt apud D. Lucam legimus. Sed & scaphæ quædam, piscos seruant, quæ Seruacula dici possunt. cuiusmodi Lutetiæ in Sequana videmus: quas Apothecas vulgus vocat, partem scaphæ, in qua seruantur pisces. ἐχέτλιον Græci vocant, quod interpres Nicandri ait etiam viuarium vocari.

L. ead. §. item si Victori. ff. eod.

Varro apud Nonium in Confutare.

L. quemadmodum §. si nauis ad L. Iul. ff.

D. Luc. act. Apost. cap. 27.

Nicandr. interpres.

Liuius explicatus lib. 39. Rationem habere alicuius, Nomen accipere, Inædificatum, Immolitum, Vadem deserere, Senatum legere, Censorum notæ Senatu motis adscribebantur, Vltro tributa, Augur comitijs creatus, Princeps Senatus, Ferre & agere. Cap. 32.

Rationem habere alicuius in petitionib. magistratuum, nihil aliud esse opinor, quàm eum ad magistratus petitionem admittere, nec comitiis excludere. Liuius, *Pars Tribunorum plebis negare, rationem eius habendam esse.* qui autem comitia habebat eorum, quorum ratio habebatur, quibusque petere licebat, nomen accipiebat, & de eorum nomine tribus vel centurias in suffragium mittebat. Liuius eod. loco, *L. Porcius Cons. primo in ea sententia esse, ne nomen eius acciperet.* Iterum, *Haud dubius prætor esset, si Consul accipere nomen vellet.* Eodem in Liuii libro: vadem deserere reus dicitur, qui sponsori suo in re capitali deest, nec ad causam dicendum præsto est, vt vadis fidem liberet. verba eius sunt, *Qui aut citati non adfuerant, aut vades deseruerant.* Senatum legere eod. in lib. dicuntur Censores, cùm Senatorum nomina in senatu legunt: quorum enim nomina non legebat, præteriti dicebantur: quosdam & Senatu mouebant. Liuius, *Censores M. Porcius & L. Valerius metu mista expectatione Senatũ legerunt. septem mouerunt Senatu.* motis autem senatu adscribebantur notæ, quibus indicabatur cur Senatu moti forent. Liuius, *patrum me-*

Liuius lib. 39.

Liuius eod. li.

Liu. ibid.

Liuius lib. 39.

Liu. lib. 39.

Liu. ibid.

moria

moria inſtitutum fertur, vt cenſores motis è ſenatu adſcriberent notas. Immolitum eſt in eodem Liuii libro, vt inædificatum: quod aliquo in loco eſt ſtructum & molitum: quod homines aliquo in loco moliti ſunt & extruxere. Eius verba ſunt, *Et quæ in loca publica inædificata, immolitaque priuati habebant.* Vltro tributa ſunt quæ præter vectigalia penduntur, differunt à tributis, quòd populus Ro. interdum pendebat tributum aliis, qui vectigales erant, præter vectigal vltro tributum extraordinarium. Liuius eod. lib. *Et vectigalia ſummis præcijs, vltro tributa infimis locauerunt.* Tributa tamen ſcio etiam hæc vltro tributa vocari ſolere. Inde vectigales & ſtipendiarii agri, quod vectigali, & vltro tributo obnoxii eſſent, vt opinor. Cùm augures cooptari ſolerent à collegio, Liuius tamen augurem comitiis deſignatum ſcribit eodem lib. quod quia noui eſt exempli & inuſitati, prætermittere nolui. verba eius adſcribam, *Extremo prioris anni comitia auguris creandi habita erant.* Princeps autem ſenatus erat, quem primum in recitandis Senatorum nominibus legebant: quod dignitatis & amplitudinis maximæ erat. Ferre & Agere in Hiſtoricis cùm legimus, alterum ad homines, qui quid ferunt: alterum ad iumenta quæ portant, referendum eſt. Liuius eod. lib. *Postremo omnia quæ ferrent, agerentve adempta.*

Liuius ibid.

Liu. eod. lib.

Liu. eod. lib.

Liu. lib. 39.

Ludere trocho, Trochus ludi Græcanici genus, Ludorum nomina lib. 3. Cod. explicantur, Catampo, Coryci ludus, Phryginda, Empuſa. Cap. 33.

In Catonis præfation.

LVDENDVM eſſe trocho, aleamque fugiendam legimus illis in præceptiunculis, quibus prima pueritia imbuitur. quod genus ludi ad puerilem turbinem vulgo referri imperitè & indoctè video: cùm ſit genus ludi, quo Iuuenes ſe in campo exercebant. Eius meminit Horatius in arte,

Horat. in art.

Indoctuſq; pilæ, diſcive, trochive quieſcit. & Propertius,

Propert. lib. 3. eleg. 14.

Increpat & verſi clauis adunca trochi. Sed &, vt opinor, his quæ adſcribam verbis ab Ammiano ſignificatur, *Cùm apud Pariſios adhuc Cæſar Iulianus quatiens ſcutum varijs motibus exerceretur in campo, axiculis, quis orbis erat compaginatus, in vanum excuſis, anſa remanſerat ſola, quam retinens valida manu ſtringebat.* Erat autem genus ludi Græcanici, vt nomine ipſo indicatur: rota enim erat anſam habens, vt facilius mitteretur, axiculis compacta tranſuerſis iaciebatur: quorum clauiculæ & commiſſuræ aduncæ dum verſabatur miſſa rota, vel miſſus orbis tinniebant & crepabant. Mittere autem ſcienter, artis erat non vulgaris. Atque hæc quidem de trocho, quæ ſcriberemus, habebamus. Sed vt ex ludo in ludum, atq; adeo ludos tranſeamus. In calce libri tertii Iuſtiniani Codicis, nomina ludorum fugientia, atque adeo fugitiua, ſic retrahi debere & retineri & deleta propè reformari arbitror. *Corycobolon, corycon antemolon, Phryginda, Catampo, Empuſam.* Catampo quidem, genus eſſe ludi apud Feſtum legimus, neque quicquam præterea apud quenquam hac de re cernere potuimus, neque nunc in mentem venit. De coryci ludo referti ſunt Medicorum libri, ac fere videtur eſſe ludus follis. Phryginda à Polluce explicatur ludus, quo teſtulis leuibus & politis inter manus ſiniſtræ digitos poſitis, dextra numerosè teſtulas pulſabant. Empuſa in lite & cauſa erit, quòd nemo nobis facile aſſenſurus ſit, ludum eſſe, cùm conſtet ſpectrum quoddam fuiſſe formas variè mutans, & aliam atque aliam ſubinde induens. Sed quid vetat eo nomine ludum fuiſſe? certe ad veſtigia vitiatæ ſcripturæ quàm proximè Empuſa accedit. Si quis quid commodius excogitauerit, me omnium primum & laudatorem & approbatorem habebit: atque hinc exiſtimare homines volo, quanti mea faciam: quibus libentiſſimè alia antelaturus ſum, ne quis me non in meis incorruptum iudicem cauilletur, & ea nimio amore & ſine riuali deperire iocetur.

L. Aleatum Vſus. Cod. de religioſ. & ſumpt. fu. & aleæ luſu & aleatorib. Feſtus Pomp. lib. 3. in litt. C. Pollux lib. 9. Onomaſt.

Diogenes Laërtius explicatur. Cap. 34.

VERSANTVR in hominum manib. Socratis & Diogenis argutiſſimæ & acutiſſimæ ſententiæ de doctiſs. hominib. in Latinum è Græco cõuerſæ: quarum cùm ſubtilis ſenſus ſit, acumen & ſolertiam dictorũ multi aliter atque aliter explicant: nonnulli etiam primi in literis nominis viri odiosè de ijs inter ſe contenderunt: ſeque mutuo ſcriptis laceſſiuerunt. Ego eorum iurgiis me non interponam, ſed vt ſi conuiuio intereſſem, in quo à conuiuis collecta exigeretur, meam ſymbolam conferam. Socrates, inquit Laërtius, dicebat, τὸ εὖ ἄρχεσθαι μικρὸν μὲν εἶναι, οὐδὲν μέντοι γε μικρόν δὲ. Hoc ego interpretor, Benè incipere paruam rem non eſſe, ſed propè rem totam: Etſi benè dictum explicat. benè incipere paruum nõ eſſe, ſed parui dici. Diogenis eſt dictum referente eodem Laërtio, δεῖν τὰς χεῖρας ἐκτείνειν, μὴ συγκεκαμμένους τοὺς δακτύλους. quod interpretor oportere manum porrigere & extendere totam, non tantum digitos contractos. nam vulgo ſummis clauſa manu digitis inflexis & contractis, quos extendere non ſatis ſit, niſi totam manum expandamus, humanitatemque noſtram benignitatem, comitatem largè prolixeque oſtendamus. Illud eiuſdem Diogenis, quod multos malè vrit, & exercet, ἐπαινῶ τοὺς μέλλοντας γαμεῖν, καὶ μὴ γαμεῖν, καὶ τοὺς μέλλοντας πολιτεύεσθαι, καὶ μὴ πολιτεύεσθαι. ſi deprauatum non eſt, ſic explico, eos laudabat, qui & ad nuptias, & ad celibem vitam ſe compararent, & ad Rempub. capeſſendam, & ad priuatam vitam colendam: qui neque videlicet ita ambitioni ſtuderent, vt non diuerſam vitæ ſectam & rationem æquo animo perferrent: nec tam liberis ope-

Laërt. in Socrate.

Laërt. in Diogen. Cynico.

Laërt. in Diogen. Cynico.

ram dare concupiſcerent, vt non nuptijs facile etiam carerent. Sed fere putem verba deprauata eſſe, quæ ſic reſtituenda puto, τὸς μέλλοντας γαμεῖν, καὶ μὴ γαμοῦντας: καὶ τὸς μέλλοντας πολίτευεσθαι, καὶ μὴ πολίτευομένους. Laudabat Cynicus eos, qui cùm vxorem ducere iam pararent, non tamen ducerẽt: qui cùm ad Rempub. acceſſuri iamiamque eſſent, non accederent: atque hæc ſententia conuenit Cynico, qui & à matrimonio & Repub. ſemper abhorruit. Reliqua quæ ſequuntur in Laërtio, ad eundem modum reſtituenda cenſeo. Eiuſdem eſt Cynici illud, τὸς πλείστους ἔλεγε σοφὸν δάκτυλον μαίνεσθαι. ſententiam puto. Aut homines plæroſque digito ab inſania abeſſe. Sapere enim videntur qui indicem proferant, qui ſi proximum indicis loco exerant, inſani haberentur. ita exiguo interuallo homines à ſtultitia abeſſe. Ego potius putem multos ex digito inſanos eſſe & prudentes videri: qui incedunt indice prolato, quin proximè inſanos, ita propter digitum inſanire plæroſque.

Lucretius lib. 4. explicatus & emendatus, Puri, Pulli, Maledenſia, Maledus, μελίχλωρος, μελίχρως, Gemina Ceres, Duplex dorſum, ſpina, Cereris ſimulachra mammoſa, Poſcenium. Cap. 35.

LOCA quędam è libro quarto Lucretij, non auerſa omnino nec inuita Minerua, me è quibuſdam ſchedis, ſuo nitori redditurum hoc capite ſpero, quæ quibuſdam maculis infuſcata leguntur in libris vulgatis,

Lucret. lib. 4. *Puri ſæpe lacum propter ſe*, id eſt, pueri. Nam priſci pueros, etiam pueros vocauerunt. vnde & pulli ſunt vocati per diminutionem. Editiones

Lucret. ibid. partim *pueri*, partim *multi* habent. *Totius humoris ſaccatum vt corporis fundant.* id haud paulo elegantius eſt, quàm quod induxerunt eraſa legitima ſcriptura. nam modo *ſiccatum*, modo *ſacratum* legunt. Ego ſaccatum, colatum & tranſiniſſum veſica interpretor: ſcita & lepida ſanè tranſlatione ab illis ſaccis ducta, quibus vinum colabatur. Non minus illud, quod turpiſſimè deformatum erat, ſic reſtituetur priſtino decori,

Lucret. lib. 4. *Interdum in pallam meledenſia Chiaque vertunt.* hic non ceſſarunt examina emendatorum ſomnia experiri ſua, cùm alii, *in pallas aclidos & hiatria vertunt.* alii, *in pallam & quallos & iacchia vertunt.* alii, *& ſtlitas & ianthina vertunt.* ſuppoſita de matre notha & ſpuria inuexerunt. Quid ſi Maledenſia à Maledenſis, vt Leuidenſis? Maledus autem locus in Epiro fuiſſe videtur: cuius Varro lib. 2. de re ruſtica meminit his verbis, *nunc rurſus vos reddite nobis de vna quaque re, vt videamus, quid paſtores à Pergamide Maledóve potis ſint.* at locus ille nobilis videtur fuiſſe pecore. Ne id quidem adpingere prætermittam, quod ibidem reperi, quamuis fortaſſe quibuſdam improbabitur: ſed peccare malim etiam non optima

Varro lib. 2. de re ruſtic. cap. 2.

refe-

referendo, quàm omittendo negligentior abs re videri: atque in hanc partem peccare ſemper & tutius & cautius fuit.

Vt quæ corporis ſunt eius quam procis ac vis. Non ita multo poſt, legi,

Nigra μελίχρως eſt. Tale illud eſt, Ἦν δὲ ὠχρὸν ὑποκοριζόμενος μελίχρουν. Lucret. lib. 4. Lucr. lib. 4.

Mellis enim color propter rei ſuauitatem iucundiſsimus erat veteribus. Sed & de mellis colore apud Plinium gemmæ ſunt μελίχλωρος & μελίχρως nominatæ. Alio autem loco docui iampridem verſum mox tertium ſic legi debere. *Paruula, pumilio, Charitωn μία.* id eſt, vna Gratiarum: quis enim ſenſus elici poteſt ex *charitonia*, quod in omnes libros nullo iure irrepſit? καθ' ὑπερβολὴν autem ex admiratione dicitur & ſtuporẽ quo adficit: qualis eſt illa apud Machonem, πάνυδ' εὐπρεπὲς σῶμα ἕξει καὶ καθαπληκτικὴν. Mox quis non putet legendum ἰσχνὸν ἐρωμενίδιον? Quod autem omnium corruptiſsimum eſt, nónne ſuam ingenuam habere dictionem cenſebitur, ſi ita ſcribatur,

Plin. lib. 37. cap. 11. Lucret lib. 4. Lucret. ibid. Macho apud Athenæũ li. 13. Lucret. lib. 4.

At gemina & mammoſa Ceres eſt ipſa ab Iaccho? geminam enim dicit, plenam, amplam, obeſam. vt, — *duplici aptantur dentalia dorſo.* id eſt, craſſo & lato, dicit Maro: &, Lucret. lib. 4. Virg. 1. Georg.

At duplex agitur per lumbos ſpina; id eſt, craſſa, lata: quamuis dubitanter explicari iſta ſciam ab interpretib. Cereris autem ſimulachra mammoſa & plena ſculpebãtur, cui amicam ſaturam & habitiorem comparat. Mox ex earum chartarum auctoritate, ſcribo, Virgil. 3. Georg.

Simula, Silena ac ſatura eſt, labeoſa φίλημα. Quod autem ſequitur non eſt diſsimulandum. Lucret. lib. 4.

Omnia ſummopere hos vitæ poſcenia cælant. Quidam hic *poſt cenia* ſcribunt: alii *proſcenia*: neutrum benè. Nam poſcenium non dubito, quin veriſsimum ſit. Vt enim Proſcenium locus eſt ante ſcenam omnium ſpectatorum oculis expoſitus: ita poſcenium, locus erat poſt ſcenam ſubductus aſpectui ſpectatorum. Poſcenia igitur vocat illa omnia, quæ amicæ, dum ſe fucant & ornant, faciunt intus, quaſi poſt ſcenam, remotis arbitris, nec admiſsis amatoribus. Lucret. lib. 4.

Et tenet aſſuctis humectans oſcula labris. cuius loco, *aſſuetis* editum eſt. nec indigum quidem adnotatu credidi. in quo neſcio quid ſignificationis ineſt, quod alienum ab eo quod ſcribit, eſſe non videtur. Lucret. lib. 4.

ADRIANI TVRNEBI ADVERSARIORVM LIBER VIGESIMVS OCTAVVS.

Plautus in Ciſtell. explicatus & emendatus, Pedato tertio, Ne. Cap. 1.

MERITO magnas agere gratias viro Clariſs. & huius ætatis doctiſs. D. Guilielmo Pelliſerio debeo, quem his ſanè libris minus ſæpe quàm deberem, appello: cùm ex eius ſermone ſemper doctior diſcedam. Is me nuper in fabula Plauti, quæ Ciſtellaria inſcribitur, legendum eſſe docuit, *Et equidem hercle niſi pedato tertio omnes afflixero.* eam lectionem vt proiectitiam in familiam reduxit & auctoritate confirmauit. Cato Originum libro primo, *Igitur tertio pedato bellum nobis facere. Idem, Diſſuaſione de fœneratione. Tertio autem pedato, item ex fœneratione diſcordia excreſcebat.* tertio autem pedato, aut pedatu valet, Nonio interprete, tertio repetitu vel acceſu, verbo à pede deducto. Sed & in eadem fabula locum, quem ſubijciam, ſic in integrum reſtitui poſſe confido, — *Ciſtella adoleſcens hinc mihi euolauit.* nam iocus qui continuo ſequitur, hanc emendationem cõfirmat. nam cùm ciſtella volucris eſſet, eam in caueam dicit latam oportuiſſe, non enim euolaſſet. Dictio autem eſt veteribus ſcriptoribus vſitata & frequens, qua interrogant particulam ne adiiciendo. vt in Ciſtellaria, *Quámve in manibus tenui?* Iterum, † *Quæne inficias eat?* Tale eſt illud Maronis non ſatis explicatum,

— *quia ne auxilio iuuat ante leuatos?* & Terentii in Phorm. quod nec intellectum video, & perperam excuſum eſt, *Quódne ego perſcripſi porro illis, quibus debui?*

Plautus Ciſtellaria ſc. Credo ego amorem.

Cato apud Nonium in Pedato.

Plaut. Ciſtell. ſc. Niſi quid mihi.

Plaut. Ciſt. ſc. ead.

† *Plaut. Ciſt. ſc. Nullamego me vidiſſe. Virg. 4. æn. Terent. Phormio. act. 5. ſc. 8.*

Comes ſtabuli, Tribunus ſtabuli, Origo magiſtratuum quorundam Francorum, Mareſchalli, Seneſchalli, ἀμηχάς. Cap. 2.

PLVRIMA habet ampliſſimum & illuſtriſſimum Francorum regnum magiſtratuum vocabula noſtris hominibus non ſatis nota. Itaque quod hodie in verbis enodandis homines maximo ſtudio facere ſolent, vt ſi quid

quid in promptu in vernacula lingua non reperiant, foris quærant. Animaduerto qui his in rebus de noſtris hominibus operam poſuerunt, vt magiſtratuum noſtrorum vocabula explicarent, eos in Indiam vſque origines eorum repetere, ac velut lege Mutia & Lucinia in longinquas ciuitates redigere: quo laborem mihi ſuſcipiendum putaui, vt ſi poſſem aliquorum originem eruerem. Ac ſane qui apud nos ſummus eſt militiæ dux & magiſter, quem Conneſtabilem dicunt, non dubito quin Comes ſtabuli appellari debeat: præſertim cùm & apud Ammianum Marcellinum, Tribunum ſtabuli legam: & apud Volaterranum reperiam in aula Conſtantinopolitana Comitem ſtabuli fuiſſe. Sunt & apud nos Mareſchalli: eos tanquã maiores Caballi, id eſt, equitatus eſſe interpretor. nec ambigo quin illud veriloquium, hodieque in veſtigiis vocabuli appareat. Sic Seneſchallos velut ſenes caballi, id eſt, equitatus eſſe arbitror. quod verbũ à militia armata ad ciuilem tranſiit, reſeditq; in iis, qui hõdie prouincias prẹfecturas iuridici regunt, & quaſdam etiam iuriſdictiones vrbanas & vicanas exercent. Nam in noſtra Normania ſic appellantur, qui in nobilium vicis & oppidis ius dicunt: ac ſuperiora quidem verba originem ſine controuerſia Latinam habent, ſed ore noſtro in ſonum diuerſum corrupta degenerauere, vt originis exiles ſuperſint notæ. Eſt & magiſtratus ampliſſimus, qui oræ maritimæ præfectus eſt: proinde & vocabuli originem Græcam eſſe multi ſuſpicati ſunt. Ego Arabicam puto, nam à Saracenis & Imperatores Græci, hoc nomen ſumpſere: & noſtri reges vel à Saracenis, vel à Græcis. itaque in recentiorum Græcorum hiſtoriis ἀμηχάς ſæpe reperitur. quo nomine eſt apud nos præfectus oræ maritimæ. Si quis aut veriora, aut probabiliora his habet, me non vſqueadeo pertinacem inueniet ſententiæ meæ defenſorem, vt non libenter in alia omnia diſceſſurus ſim, modo verum aut veriſimilitudo probabilior oſtendatur.

Marcell.

Volaterranus

Arbitraria pro impenſa & precio cur à Cic. & alijs vſurpetur. Arbitraria victoriæ, Numo Seſtertio addicere, Semuncia. Cap. 3.

SCRIBIT Cic. in oratione, quam poſt reditum ab exilio in Senatu habuit, *nondum palam factum erat concidiſſe Rempub. cùm tibi arbitraria funeris perſoluebantur.* & in Piſonem, *Atque eo in templo, eodem & loci veſtigio, & temporis arbitraria non mei ſolum, ſed patriæ abſtuliſti.* Ego his in locis Arbitraria ſignificare exiſtimo impenſam & percium funeris: quæquidem res ita appellata eſt, propterea quod in arbitrium alicuius ab eo, qui teſtatus fuerat, conferebatur: vt & ſepulchrum interdum. Horatius,

— *ſepulchrum*

Cic. in oratione poſt red. in Senat. Cic. in Piſon.

Horat. lib. 2. ſatyr. 5.

Permiſſum arbitrio, ſine ſordibus extrue —: Sic & epulum funebre arbitrio alicuius permitti ſolebat à teſtatore. Horatius,

Horat. lib. 2. ſaty. 5. — *atque epulum arbitrio Arri.* quo factum eſſe arbitror, vt Arbitrium præmium & precium ſignificet: vt Arbitria victoriæ, pro præmiis victoriæ Q. Curtius dixit. Scribit Cic. in oratione pro Rab. Poſthumo, *Tua Poſthume numo ſeſtertio à me addicuntur.* Si quis magnum æs alienum conflauiſſet, plærunque eius bona alicui, numo Seſtertio addicebantur, hac lege, vt creditoribus ſatisfaceret: in quorum fraudem vendere non licebat. itaque ſubiicit Cic. *Ita bona veneant, vt ſolidum ſuum cuique ſoluatur: nihil iam aliud niſi fidem curat.* Sic ſcribit Aſconius, *bona Milonis propter magnitudinem æris alieni ſemuncia veniſſe*, cùm ſemuncia etiam minor ſit Seſtertio: quanquam fortaſſe in Aſconio, *ſeſtertio nummo*, legendum eſt, etſi id non auſim adfirmare. Flagitioſiſſimum & ſceleratiſſimum habebatur olim, fidem in credita pecunia fallere: ad famam igitur debitorum tuendam ſic bona videbantur, & emptori onus ſoluendi imponebatur: eandem venditionem & in captatione poſuit Horatius,

Q. Curtius. Cic. pro C. Rab. Poſth. Cic. pro Rab. Poſth. Aſcon. in orat. Cic. pro Milõ.

— *hinc tu*
Dic ex parte tua, ſeu fundi, ſiue domus ſit

Horat. lib. 2. ſaty. 5.

Emptor, gaudentem nummo te addicere. id eſt, vt vulgo loquimur, fruſto panis, minimoque precio. vt in captatoria venditione. quo ſane loco, hoc adnotant interpretes. quod an verum ſit, ipſi viderint. Ego neque fidem detrahere, neq; addere decreui, lege cautum fuiſſe, ne res vel agrum, vel domum teſtamento donatam quis donaret: & vt viderentur emiſſe, nummum dare ſolitos, ſi quibus donabant.

Nominum notatio in Palliatis comœdijs, Formio, Gnato, Thaïs, Scribere dicam, Symbola, Aſymbolus, Tithymallus, Dubia cœna. Cap. 4.

GRAMMATICI ſedulam nauant operam in explicanda in Palliatis comœdijs nominum notatione: ſed non eſt in omnibus quærenda: cùm præſertim à Poëtis nomina perſonarum interdum non fingantur non excogitentur: ſed hominum aliqua re inſignium ſumantur. nam Gnato apud Terentium paraſitus eſt de nomine Siculi Gnatonis: & Thaïs de nomine illius meretricis, quæ comes expeditionum Alexandri, ebrium regem mero, victis ſenſibus, ad faces ſubijciendas Perſarum regiæ incitauit. Sic Formio paraſitus nomen habet à Formione paraſito regis Seleuci. In illis autem fabulis Poëtæ mores & ſtudia inſtituta Græcorum imitantur: ac proinde, quæ ad eas pertinent, quo Græca magis videantur Græcis ponunt vocabulis. Sic ſcribere dicam ab eis dicitur, & à Cic. in Verrem, propter Siculos, qui Græcè loquebantur. Hoc autem genere dicendi

Terẽt. Phorm. act. 1. ſc. 2. & act. 2. ſc. 2. Cic. 4. in Verr.

cendi in foro Rom. vſus non eſſet. Sic obolum dicunt, minam, talentum, philippeum: quæ nomina ſunt monetæ Græcæ. Seſtertium & aſſem non dicunt, quòd nomina ſunt Romana. Sic dicunt *Symbolam*, quomodo legendum in Terentio puto, non *ſymbolum*. & aſymbolum ex Atheniensium conſuetudine, qui de ſymbolis ſæpenumero comeſſe ſolebant & ſigillatim collectam exigere à conuiuis omnibus prærerquam à paraſitis qui aſymboli dicebantur, & pro quibus potius reges ſoluebant. Proinde ſcripſit Terent. in Phormione, *Tene aſymbolum venire vnctum atque lautum è balneis.* Dromon de Tithymallo paraſito, Ἀφησχωόμην μέλλων ἀσύμβολος πάλιν ἀπιέναι· πάνυ ἀισχρὸν. ἀμέλει τὸν τιθύμαλλον τοῦτ' ἀεὶ ἐρυθρόπερον κόκκου φοινικοῦν ἔσθ' ὁρᾶν, ἕλως ἐρυθρὰ συμβολὰς ἁρπάζεις. Et Diodorus Sinopenſis de paraſito, ἀπέρχεσθ' οἴκαδ' οὐ καταβαλὼν συμβολάς. *Cœna dubia* etiam Paraſitorum verbum eſt, lautamque & opiparam ſignificat: atque adeo id cùm ſatis non intelligeretur, declarauit eam eſſe, *in qua dubites quid potiſſimum ſumas.* Sed & illud paraſiticum verbum Terentii vſurpauit Horatius,

Terent. Andria act. 1. ſc. 1. Terẽt. Phorm. act. 2. ſc. 2. Apud Athenæũ lib. 6. c. 5. Apud Athenæum ibid. Terent. ibid. Terent. ibid.

— *vides, vt pallidus omnis*
Cœna deſurgat dubia? Sed & ab illo Terentii etiam, vt reor, ſermone, ſpecies quædam placentæ, dubia appellata eſt: eam relatam eſſe à Chryſippo Tyanenſi in genera placentarum apud Athenæum legimus.

Horat. lib. 2. ſaty. 2. Athenæus lib. 14. cap. 19. Dipnoſoph.

Antiqua de Onomaſtico vocabula. Cap. 5.

PETRVS Daniel Aurelianus Onomaſticon quoddam perantiquum in membranis perſcriptum mihi commodauit. Ex eo & voces quaſdam & carum explicationes excerpſi. Alopecioſa in eo exponitur calua, ab alopecia morbo aream nudam capitis reddente. Arcarius, diſpenſator, quòd arcæ & nummis domini præſit. Eſt & in Iure Ciuili officium. Atta, qui primis plantis ambulat. quod nomen ab attingendo impoſitum videtur. Anaboladium, pallium. Aquaculat, lenocinatur. Aqualiculus, ventriculus. Haſtarium, vbi proſcriptorũ bona venduntur. Actæ, littora amœna. Applare, coclea: apiaria Plinio: Auſonius Apalaria appellat. Amare focos, domus conſtruere: eſt autem Maroniani loci explanatio è lib. 3. Æneidos,

L. Thaïs ff. §. ſtichum. Auſon. Epiſtola 7. Virg. 3. æneid.

Hortor amare focos. Abſtlatata, nauis piratica. Aſſecla, buccellarius, ſcurra. ab eodem etiam baccellarius explicatur. Antiberlium, pignus codicis. Adteſtatus, teſtatus. Antemalorum, præteritorum malorum. Locus eſt libro primo apud Maronem notus omnibus, vel me tacẽte. Æneatores, cornicines, liticines, tibicines. qua voce vtitur Tranquillus. Ægida, pellis caprarum. Amentum, corrigia, lancea. qnæ etiam anſula eſt ad

Virg. 1. æneid. Sueton. in Iul. Cæſ. cap. 32.

iactum.

iactum. Agger, ſtrata via publica. Obriſon, ſpendor auri. Sed abrigeum ibi ſcribebatur. Allicula, genus veſtis. Amphiballus, birrus villoſus. Areopagitæ, curiales. Acinari, tricari, in paruo morari. Aſciſcolum, maleolus ſtructorius. Adſtipulatus, atteſtatus. Adſtipulatus, adiunctus. Arithmeticus, numerarius. Ambro, decoctor, conſumptor patrimonij. Anconiſci, incaſtraturæ. Aruus, ager frumentarius. Brocca, ibi etiam labroſa exponitur. Bromoſa, immunda. quod verbum Græcæ linguæ eſt. Blenui, tetri. Becario, vrceoli genus. Blenones, pudenda ſunt hirconum. Baſterna, tecta manualis. Lecticam puto dici tectam, quæ manibus hominum portabatur, non dorſo iumentorum geſtabatur. Bouinatores, inconſtantes. Buceta, paſcua. vt opinor, in quibus boues paſcũtur. Bucones, ſtulti. Catax, claudus coxa. Calones, galearii militum. Cardineum, ſupraliminarium. Caſtimonium, ſanctimonium. Caducarius, qui fit hæres in bona eius, qui hæredem non habet. Cateruarius, qui in cateruis populi eſt. Calixica, exinanita. vbi ſcribẽdum puto, calix ſiccus. Crepido, ſummitas riparum, & gradus ſaxeus. Quiritat, populum alloquitur. Ciuis patricius, Senator maior. Climactiria, naturæ rei incerta perfugia, vel auxilia. Cilix, pirata. Clibanarii, quaſi tunica ferrei. Condico, ſtatuo, decerno. Conſciſco, conſtituo. Conca, coclea. Commulcat, collidit, conculcat. Colluuium, commixtum. Culleus, tunica de ſparto in modum eronis facta, quæ linebatur pice & bitumine, in qua includebantur parricidæ cum Simia, Serpente & Gallo. Sed hæc vno compræhenſa capite ſatis ſint.

Antiquorum vocabulorum de Lexico veteri explicatio. *Cap. 6.*

ALTER & iſte cenſus eſt è Lexico illo veteri, in quo ita ſcriptum inueni, Diuus Imperator, qui poſt mortem deus habetur. Diribitorium, locus contubernii. Duit, dat, tribuit. Diunt, dant, tribuunt. Duent, dent, tribuant. Elogia, & Eulogia, carmina, verſiculi, prouerbia. Flaminium, honor pontificalis apud Gentiles. Flammeum, mauorte virginale. Fellitat, ſugit. Phenicium, eſt miniatum. nomen accepit à Phenice aue. Fritiniũt, cantant. Fiduciarius, qui aliquid fiducia accipit. Fiſcella, forma, vbi caſei exprimuntur. Friuola, vaſa fictilia. Galerus, calamancus. Gerula, nutrix, quæ pueros portat. Iconica, imago Imperatoris. Infula, ſacerdotalis vitta, & adminiſtratio iudicialis. Laffiaculum, retraculum. Lautumiæ, carceres apud Siracuſas. Linces, lupi ceruarii. Lucar, vectigal. Mattus, triſtis. Meritoria, loca tabernaculorum, vbi adulteria committuntur. Militaris opinatus, id eſt, vetus miles. Mimologus, qui mimos docet. Metatores, manſionum præparatores. Murrina, potio diuina, quæ à Græcis nectar dicitur. Monopoliũ, ſtatio vbi res vna venditur tantum. Mulcare, pugnis vel calcibus cedere. Mulcatores, peremptores. Murgiſo, callidus murmurator. Nugas, inutilis. Oppanſum, velum in ſcena, quod vndiq; panditur. Opinatores, exiſtimatores, vel arte militares. Obſillas, marſus. Paſtophorium, atrium templi, vel Safarium. Parazonium, cingulum. Pedatum, carcerem. Plectrum, haſtella vnde citharæ modulatus Pſyathus, macea. Pileum, calamaucum. Pinnirapi, ſectatores gladiatores: quod pinnas rapiant, vel pennis rapant. Propalæ, tabernarii. Remulcens, replicans vel replacans. Redhibet, reddit. Salpicta, tubicen. Sapharium, atrium templi. Statera, iugum. Stater, duodegrame. Serpulum, puleium campeſtre. Silanus, tubus. Situs, ſenectus. Scipiones, virgæ Conſulum. Sordiſcum, corium crudum. Scordalus, ferox. Spoliaria, exteriores balneorum cellulæ. Stromate, tanquam opus variè contextum. Subcentor, ſubſequẽs cantor. Subſedit, ſuccedendo poſſedit. Tagax, furunculus. Tames, cruor ſanguinis. Trabea, veſtis ſenatoria, veſtis regalis, toga purpurea. Taureæ, plagæ, nerui. Teriſtrium, mauortium. Teſtudo, coniunctio ſcutorum. Trochus, rotæ genus ad ludum. Iterum, Ludentum rota. Tegularia, malefica. eo quod ſupra tegulas ſacrificet. Varicat, diuertit, ambulat. Ventrale, quod ſolum ventrem operiat. Verbena, ſacra frons. Villicus, actor quaſi à villa. Vexillum, lauarum. Vitiligant, vituperant.

Fraces, Frages, Frageſcere, Varro emendatus, λέβης, Polubrum, πρόχοος, Guttus, δαὶς, Daps, ὅμιλος, Feſtus dies. *Cap. 7.*

FRACES à Plinio dicuntur olearum eſſe *carnes & inde feces.* Ego vt in exemplaribus quibuſdam vetuſtis reperi, non inuitus *frages* legerim, à frangendo: quod frages ſint illæ carnes & reliquiæ fractarum trapeto cõtuſarumque olearum, & tanquam fragmenta earum, nomen à frangendo adeptæ. nam & frageſcere pro frangi veteres dixerunt. Accius apud Nonium, *Neque fera hominum pectora frageſcunt, donec vim perſenſerint imperij.* igitur cùm Varro ſcribit de re ruſtica, *Olea ſi nimium diu fuerit in aceruis, caldore fraceſcit. frageſcit*, malim, quod eſt in frages matari, & ea recremẽta, quæ expreſſæ ſuperſunt oleæ. Iterum, *Congeri ſolet aceruatim dies ſingulos in tabulata, vt ibi mediocriter fraceſcat.* lego etiam *frageſcat.* Sed hæc vt emendarem, inductus potiſſimum ſum à Nonio, apud quem frageſco inueniebam. Et apud eum quod elegantiſſimis verbis ab Andronico Liuio interpretatum reperi, adſcribere libuit. Scribit Hom. lib. Ody. primo,

Χέρνιβα δ' ἀμφίπολος πρόχοῳ ἐπέχευε φέρουσα
Καλῇ χρυσείῃ ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος.

Liuius ſic vertit, nam interpretatus erat Homeri Odyſſeam, *argentes polubro, & aureo gutto.* Ita λέβης, polubrum

Plin. lib. 15. cap. 6.

Accius apud Nonium in Frageſcere.

Varro de re ruſt. lib. 1. c. 55.

Varro de re ruſtic. ibidem.

Homer. 1. Odyſſ.

Liuius apud Non. in Polubrum.

brum ab eo explicatur: τρέχοος, guttus. Egregiè quoque, quod obſeruatu dignum ab eo vertitur. δαὶς, daps: & ὅμιλος, feſtus dies. Quod enim Homerus ait, τίς δαὶς, τίς ὅμιλος, ὅθ' ἕπλεθο. Sic expoſuit Latinè, *Quæ hæc daps eſt? quis feſtus dies?* Credo quod ferijs hominum conuentus celebris epulantium lætitia coïre ſoleat. Iam quod Homerus dixit, τέκνον ἐμὸν, τοῖόνδε δ' ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. Ita latinè reddidit antiqua quidem oratione: ſed, vt opinor, quæ hominibus eruditis iniucunda non erit. *Mea puera, mea puera, quid verbi ex tuo ore profugit?* Sanè quàm concinnè ornateq; idem Muſam circumlocutus eſt monetæ filiam, id eſt, Mnemoſynę, *Nam diua Monetas, inquit, filiam te docuit.* Hæc è Grammatico veteri colligebamus, non, vt anguror, inſuauia illis futura, quibus, vt antiqua opera: ſic & verba priſca inuiſa ingrataque eſſe non ſolent.

Hom. 1. Odyſſ.
Liuius apud Priſcianum lib. 7.
Hmer. Odyſſ.
Liuius apud Priſcian. li. 6.
Liuius apud Priſc. lib. 6. ca. de nominat. & genit.

Vinum Chium, δωαξὴς, Colligere cippos, Gumæ, Equa Theſſala, Delingere labra, Fouere ventrem, Poſtomis. Cap. 8.

LVCILLII quædam hic, quæ in Grammaticis reperiuntur, excutiã. Vinum Chium vt omnium præſtantiſſimum Dynaſten appellauit, vt aperet in Seruij commentario etſi corrupto, vt enim Maro honeſta plæclaraque tranſlatione ſcripſit,

Seruius in 2. Georg. Virgil.

Tmolus & aſſurgit quibus & rex ipſe Phanæus: eodem modo Lucillius ante de vino Chio magnificè dixerat, χιόσδε δωαξὴς. Venuſtè malos mulliones inducere ſua iumenta in cippos eminentes & inæquales, nec ſequi planam viam & æquatam, ex eoque vel iumenta ceſpitare & cadere, vel euerti vehicula ſignificans: eos dicit colligere cippos. *Porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes.* Cùm autem ſcribit, *compellans gumas:* ingluuioſos homines & abdomini deditos ſignificat profundæque gulæ. qui ſic vocantur, vt κύμαθα. nam neutra illa Græcorum in primam declinationem ſæpe à Latinis deflectuntur: Gumæ igitur vt gurgites dicuntur. Equam Theſſalam eleganti traductione, amicam vocat ferocem, acrem, & ſuperbam, & propè indomitam. Erant autem Theſſalici equi in precio. ἵππον θεσσαλικὸν λαχεδαιμονίασδε γυναῖκα· quondam in oracvlo ſcriptum eſſe recordor. Sic autem Lucillius, *An equam te acrem atque animoſam Theſſalam, vt indomitam frenis ſubigam antè, domemq;?* Delingere labia apud eundem, eſt oſculari delicatè & aſſentatoriè. *Præſeruit,* inquit, *labra delinguit, delinit amore.* Fouere ventrem idem pro alimentis & cibis replere. à fomentis Medicorum, atque adeo cataplaſmis, tranſlatione eruditiſſimè ducta, ſatyricè ludens dixit: vilitatem tamen polentæ eleuans, luſoriè quaſi polenta non tam cibus ſit, quàm cataplaſma quoddam. *Ventrem alienum mœſtum fouere ex molito hordeo, vti cataplaſmo.*

Lucillius apud Feſtum. lib. 15. in litera Q.
Lucill. apud Cic. lib. 2. de finib.
Lucill. apud Nonium in Subigere.
Luc. apud Nonium in Delinitis.
Luc. apud Nonii in Fouere.

Æquè

Æquè eſt illud Satyrico ſale aſperſo. Quin poſtomidem fingit de naſo eius pendere, qui ſe madefacit aſsiduè. vt enim ferocia iumentorum remoretur, poſtomi eorum ori impoſita: ſic poculum de eius ore pendens talem quandam imaginem reddere videbatur. Dici autem videtur Poſtomis à Latinis corrupta voce, quæ tanquam epiſtomis appellari deberet: *Truleus*, inquit, *poſtomis huic. ingens de naribus pendet.*

Lucil. apud Nonium in Poſtomis.

Monogrammi, Cernui, Cornuare, Serpentes cantu diſrumpi, Calces, Verticulæ, Ad portam longum iter, ſed portæ vicinum Salernum. Cap. 9.

VERSVS Lucilli ipſa raritate & paucitate ſuauitatem conſequuntur, vt cùm eos in Grammaticis reperimus, libẽtiſsimè cupidiſsimeq; amplectamur. etſi enim verſibus aliorum poëtarum contendendi comparandique non ſunt: tamen quadam illecebra & inuitatione nos capiunt & deliniunt. quoſdam adſcribam, ſi quem forte vt me, delectari poterunt. Elegãter Philoſophos decolores & macros, qui de pietate & virtute plurimum diſputare ſolebant, Monogrammos vocat, *Monogrammi*, inquit, *quinq; adducti pietatem vocant.* Cernuos videtur appellare, qui ſe in caput iaciunt. quod & cernuare, quodam loco Varro appellauit: cernui autem cùm erecti ſunt, collum ſurſum habent elatum; cùm ſe in caput mittunt, tum caput habent deorſum miſſum: hinc illud Lucillii, *medo ſurſum, modo deorſum tanquam collus cernui.* Cenſebant antiqui cantu rumpi ſerpentes, quod alio me obſeruare & tradere loco recordor. quodquidem ita fieri cenſebant, ſic inflari tumereque carmine putabant angues, vt toto eorum corpore difflato diſsilirent, & rumperentur.

Non. in Monogrammi.
Apud Non. in Cernuus.
Non in Cernuus.
Plin. lib. 25. cap. 5.

Iam, inquit Lucil. *diſrumpetur medius iam vt Marſus colubras*
Diſrumpit cantu, venas cùm extenderit omnes. Calces pro calculorum ludo vſurpat, nam calculus ſiue dubio à calce deminuendi forma deriuatur,

Lucil. apud Non. in Colubber.

Naumachiam licet hæc inquam alueolumque putare,
Et calces. Ait Feſtus Lucillium, *cùm verticulas dicit, intelligere articulos.* Videtur tamen potius Lucil. eo verſu, quem iam proferam, verticulas vocare ſpondilos ſpinæ potius, quàm articulos: quanquam & articulos intelligi nihil prohibet.

Lucil. apud Priſcian. li. 6. Feſt. lib. 15. in liter. Q.

Hæret verticulis adfixum in poſteriore
Parte, atq; articulis vt nobis talus genuſq; eſt. Verticulas autẽ credo dici, & ſpondilos & articulos à vertendo: quod ibi ſe vertant, & flectant membra corpuſq;, quaſi στρόφιγγες ſint. Portam itineri lõgiſſimam dicit Varro, quòd, cùm ab vrbe proficiſcendũ eſt, cunctamur, vixq; vrbe pedẽ efferimus. qua vbi exiuimus, facile quô intẽdimus, peruenimus. Eandẽ ſententiã expreſſit

Lucil. apud Non. in Genuũ.

elegan-

Luc. apud Aul. Gell. lib. 1. cap. 16. & apud Macrob. lib. 1. Satur. cap. 5. Lucil. apud Non. in Natrices.

eleganter Lucillius, qui ad portam longum iter ait, sed portæ vicinum Salernum. cùm tamen longissimè ab vrbe Salernum absit.

Ad portam, inquit, *mille, à porta est exinde Salernum.*

Versus autem ille, *Natricem impressit naribus crassam & capitatam.* Flagitiosus & obscœnus est, significatque partem virorum pudendam.

Horatius explicatus lib. Carminum 4. Od. 1. Cap. 10.

Horat. lib. 4. od. 1.

APVD Flaccum lib. 4. Carm. — *purpureis ales oloribus*, quod dicitur, intelligitur de purpuræ pulchritudine. vt & apud Maronem,

Virg. 1. æneid.

— *lumenque iuuentæ*

Horat. lib. 4. od. 1.

Purpureum, & lætos oculis adflarat honores. *Mater* autem *cupidinum* est Venus, amorum mater: nam multi ex ea nati amores ferebantur, eaque Flacci sententia est. Philostratus in Iconib. Nymphis genitos dicit, eorumque gregem & agmen & examen vocat, tam multi censebantur esse. At verò quod ait Flaccus, *Ponet marmoream sub trabe Cypria.* & Insulæ Veneri gratissimæ mentionem intulit, & significauit materia ad ædificandum abundare Cyprum: cuius trabib. sustine. i Venus suum maluisset signum, quàm alterius prouinciæ columine aut ligno. Alio autem loco è Marcellino ostendimus quàm esset Cyprus nemorosa & materiæ naualis copiosa & fertilis. Eodem in Carmine,

Philostrat. in Iconib.

Horat. lib. 4. od. 1.

Horat. lib. 4. od. 1.

Te per gramina Martij

Campi, te per aquas dure volubileis. cùm dicit campum Martium & Tyberim intelligit, in quorum altero iuuenes Romani se exercebant: in altero natabant. Quod cùm quotidiè Ligurinus faceret, Horatius, qui eum amabat, sæpenumero somniabat se illum videre, sequiq; per Martij campi gramina: & per Tiberis alueum & volubilem aquam. Hæc quidem haud difficilia esse satis scio: sed quæ omissa tamen gratiam detrahunt cantico: & vt à multis id sine nostra ope admonitioneque percipiatur: tamen non diffido multos etiam esse, quibus mirum statim prima specie videatur esse, cur aquarum mentionem fecerit. quibus admiratio illa erorque detrahendus & eripiendus fuit, & velut errantibus comiter monstranda via.

Pinsere terram genib. Ennius explicatus, Superum lumen, Annuuit, Hastæ ansatæ, Ponè recumbere & petere, Nomen ædificare, Surus & Syrus, Gerere rem, Quadrigæ irarum. *Cap. 11.*

HABENT Enniani versus aliquid, quod prodesse & delectare possit, & orationem etiam, quod minime quis existimaret, excolere. Ex eo frustillum istud, quod in Diomede reperitur elegantiam habet Homericam,

Pinsi

Pinsi terram genibus. Sic enim restituendum puto, cum *ceram* scribatur. accipioque de eo, qui in genua cadit, eisque terram ferit. Simile & genuinũ est eiusdem Ennij apud Varronem. *Ideo Ennium in terram cadentes dicere, cubitis pinsebant humum.* vel vt in atiquo legi libro, *pinsabant*: sed altorum perplacet. Homerus eodem modo de eo, qui in prælio cadit, scribit γλεναῖαν ἀρούρῃ. Eleganter etiam noctis mediæ tenebris obductum occupatumque cœlum hoc versu dixit.

Diomedes in pinsere. Varr. lib. 4. de ling lat.

Hom. Ilia. λ.

Cum superum lumen nox intempestâ teneret. nam superum lumen, est lumen cœleste. Annuuit idem pro annuit dixit v geminato.

Enni. apud Macrob. lib. 6. Satur. c. primo.

Annuuit sese mecum decernere ferro. Hastas ansatas vocat amentatas nõ illepidè *postquam*, inquit, *defessi sunt, stant, & spargere sese*

En. apud Pris. in Annuo.

Hastis ansatis, concurrunt vndique telis & alio loco,

Enn. apud Macrob. lib. 6. cap. 1. Saturn.

Ansatas mittunt è turribus, cum ait, hastas amentatas intelligit. Filum idẽ pereleganter in gladio appellat laminam.

Enn. apud Nonium in Ansate.

Deducunt habiles gladios filo gracilento. Pone recumbere, & pone petere. idem dicere videtur. quod in remigatione Xenophon ἀναπαύλην vocant

Enn. apud Nõ. in Græcilẽtus. Xenophon.

Pone recumbite, vestraque pectora pellite tonsis. Iterum

Enn. apud Fest. in Tonsa.

Pone petunt, ex in referunt ad pectora tonsas. Nomen edificare est apud eum, factis nomen illustrare, & monumentis inscribere & statuis.

Reges per regnum statuasque sepulchraque quærunt.

En. apud Macr. li. 5. Sat. ca. 10.

Ædificant nomen, summa nituntur apum vi. Non inelegans est & illa sententia qua locum tam munitum dicit firmumque, vt vel ab vno sine iusto telo defendi possit *leni furculo.* sed ea sententia verbo est elata antiquo: nam pro furculo, Surum Ennius dixit.

Vnus surus surum ferret, tamen & defendere possent. Dicitur & Syrus. nam y & v commertia inter se exercent, permutationeque vtuntur. Varro.

Enn. apud Fest. In surũ dicebant lib. 17.

Ventique frigidi se ab axe erumpebant
Frenetici Septentrionum filij,
Secum ferentes tegulas, ramos, Syrus Elegans est & illud,

Enn. apud Nõ. In Syrus.

Cum magno strepitu Vulcani ventus gerit rem. vnde & Lucretiana illa tam frequens locutio. — *natura gerit res.* Idem quadrigas irarum, vt plaustrum conuitiorum dicere solemus, scripsit non inconcinnè *Effundit irarũ quadrigas.* Quod apud Persium scriptum est, — *Quintus pauone ex Pythagereo*, è Charisio constat nõ à Persio fictum, sed ex Ennio sumptum: Adfert enim ex Ennio *Memini me fieri pauum.*

Enn. apud Fest. lib. 11. vbi de metonymia loquitur. Lucretius li. 2. Enn. apud Seruiũ in 12. Aeneid. Virg. Pers. sat. 1. En. apud Charisium lib. 1. Instit. Gram.

Returare, Muſtei, Atratus, Semiatratus, Varro emendatus, Oratio cepe & allium olet, Matella communis, Oliuitas, Lucerna, Penula.

Cap. 12.

NON minus & è panunculamentis Varronis, quæ ſparſa reperiũtur & inſigniunt Grammaticorũ volumina, aliquid & ipſi, ſi poſſumus, quod eſſe Philologis voluptati poſſit, eliciamus. Returare videtur dixiſſe contrarium ei, quod obturare eſt, vt ſit patefacere & aperire. *Pueri*, inquit, *obſcœnis verbis nouæ nuptæ aures returant.* Idem Muſteos abſolutè pro caſeis poſuit mollibus, & *pueri*, inquit, *in ædib. ſæpius pedibus offenſant, dum recentes muſteos in carnario fluitare ſuſpiciunt.* quod eſt, dum in fiſcellis carnarij ſuſpiciunt teneros molleſque caſeolos, etiamnum fluitantes & ſtillãtes, quorum ſaliua & ſapor eos allicit. Aiax ſtramentitius, erat fabulæ Varronis nomen, vt ſuſpicor; non enim præter leuem & exilem ſuſpitionem cõiectura nitentem adferre poſſum, adepta ab Aiace, aut milite in ſtramentis iacente, morboque affecto & ægrotante. mouet me, quod ex ea fabula, hoc adfertur. *Hac re æger medicos exquiſitim conuocabat, vt conualeſceret.* Non ſolum Atratus, ſed & Semiatratus honeſtè dicitur, vt è Varrone patet, *Ipſum proterni liberti ſemiatrati exequiantur.* Atrati in funere ſolent eſſe, qui exequias faciunt. at iſti proterui tantum ſemiatrati erant. Perbellè & illud dictum ab eo eſt, orationem eorum hominum, qui cepa & allio viuunt, cepe & allium olere: quod inter loquendum halitus & anima eorũ fœteat, *Aui*, inquit, & *ataui noſtri cum allium & cepe eorum verba olerent, tamen optimè animati erant*, Non minus & illud ſuauiter amœneq́ne dictum eſt de prodigis & ebrioſis, qui nati ſunt vino in veſicam colando, ſaccandoque, vt Lucretius loquitur: quique cellas diuitum vinarias epotas effundunt in matulam. *Diuitum* inquit, *apothecas Chias ad communem reuocat matellam* Matellam autem communem vocat, quòd in eam confluat vinũ omne: vt communis locus dicitur Acheruns, quò omnes poſt mortem emit. Oliuitas ab eo antiquè quidem, ſed benè tamen latinè in oleo, ponitur in libro περὶ τῶν ἑλαιῶν. ſic inſcribi debere puto. *Denique omnis cum lucerna combuſta eſt in lucubrando, oliuitaſque conſumpta.* vbi quod & admonẽdum obſeruandum eſt, lucerna Ellychnium ſignificat, id enim eſt, quod comburitur. Penula etiam apud Varronem eam partem calcei ſignificat, quæ pedem inuolucro ſui obtegit. *Reliquum*, inquit, *pedem penula ſcortea pertegere.*

Varr. apud Non. In Returare.
Varr. apud Non. in Suſpicere.
Varr. apud Non. in Lxquiſitum.
Varr. apud Non. in Exequiantur.
Varr. apud Non in Cepe.
Varr. apud Non. in Matel.
Varr. apud Non. in Olinitas.
Varr. apud Non. In Penula.

Varro

Varro explicatus, Commouere funus, ſacra, Inuolucrum, Color luteus mulierum erat, Pallium trahere, Quib. culina vitæ eſt modulus, Lares marini, Reuocare, Acris aceti cupas habere.

Cap. 13.

NESCIO quo pacto alij adficiantur cum in Grammaticorũ libris reperiunt aliquid ex antiquorum ſcriptis, quæ ætatem quidem ferre poterant & immortale merebantur ævum: verum vel temporum barbaria, vel hominum incuria ad noſtrum ſæculum non peruenerunt: me quidem fruſtilla eorum vehementer delectant, & ſui guſtu ad amiſſorum deſiderium excitant, vt illud Varronis, quod ex Homero niſi fallor, ſumptũ eſt. *Neque pòſt reſpiciens, neque ante perſpiciens* quod eſt, ὀρῶν πρόσω καὶ ὀπίσω. Eiuſdem & illud elegans:

Funere familiari commoto, auito ac patrito more precabamur. Nam commouere funus ea ratione dicitur, vt commouere ſacra, cum ſacra è loco in locum transferebantur, vt in Orgijs fieri ſolebat & Trietericis ſacris, alijſq; cum ex vrbe in ſiluas montéſque rei diuiniæ cauſa ibatur. Inuolucrum apud eum eſſe videtur, redimiculum, quo puellarum ac mulierum crines inuoluuntur. *Sed Cynicis*, iuquit, *Inuolucrum & pallium luteum non eſt* nam luteus color mulierẽ decere, non virum, nedũ Cynicum olim cẽſebatur. nuptialíſque etiam habebatur. Pallium trahere, eſt Pallio longo talarique terram verrere, qualia erant cytharœdorum ſyrma habentium. *Qui tum* inquit Varro, *erant in Grecia coma promiſſa, raſa barba, pallia trahentes* Egregiè verò dicit ab eis, qui omnia metiuntur opulis, modulum vitæ eſſe culinam. *Et hoc*, inquit, *Intereſt inter Epicurum & ganeones noſtros, quibus modulus eſt vitæ culina.* Lares marinos videtur in Seſquiulyſſe, appellaſſe deos marinos; vt apud Liuium, lares permarinos, deos marinos eſſe arbitror. *Suſpendit*, inquit, *Larib. marinis molles pilas, reticula, ſtrophia* Apud eundẽ Reuocare eſt prouocationem non recuſare, ſed eam recipere, paratumq; ſe oſtendere laceſſenti viciſſimque prouocare. *Qui nos prouocare cum audeant, nos illos reuocare timemus.* Apud Cic. pro Murenã reuocare eodem modo accipiendum eſſe cenſeo. *Vnde tu me*, inquit, *ex iure manu conſertum vocaſti, inde ibi ego te reuoco.* Acrem diſputatorem acris aceti cupas habere dicit. *Alteram*, inquit, *vitam deformaſſe Carneadem virtutis è cupis acris aceti* Hæc è Grammaticis ſumpta ſunt, qui has reliquias nobis ſaluas & ſuperſtites tradiderunt, quæ & ipſæ vetuſtate perijſſent & interijſſent, niſi Grammatici eas ab interitu vindicaſſent.

Varr. apud Non. In Proſpicere.
Varr. apud Non. in Patritum
Varr. apud Non. In Luteus color.
Varr. apud Non. in Proemittere.
Varr. apud Non. in Culinã & in Gãneo Liuius lib. 40
Varr. apud Non. in reticulum.
Varr. apud Non. In Reuocare.
Cic. pro Murena.
Varr. apud Non. in Cupas

Cic.lib.de vniuersitate explicatus & emendatus. Munus. Principatus. Corporatus. Exequi. Exemplum Exemplar. Reliquum. Radius. Reuocatio. Mundus lucens. Fraus. Temperatio. Permixtum. Cap. 14.

CVM legerem Timęum Ciceronis quędã obiter ex eo adnotaui, quæ fortasse ad linguæ Latinę aliquam prudentiam non inutilia erunt. Munus,
Cic.de vniuer. rem & negotium appellauit cum dixit, *Is, qui aliquod munus efficere molitur.* Principatus, principium est. *An ortus sit ab aliquo temporis principatu.*
Cic. ibid. Corporatus, qui corpus habet, & est vt in consuetudine loqui solemus, corporeus. *Et est*, inquit, *vndique corporatus.* Exequi, est sequi vnde & exequiæ. *Non igitur dubium, quin æternitatem maluerit exequi.* Etsi autem liber
Cic. ibid. Infinitis scatet mendis, nec in præsentia eas decreuimus tollere: tamen imperare mihi non possum, quin moneam legendum videri. *Cum his rebus, de quibus explicatur, videri esse cognitionem.* &, *minus quod auemus animo consequimur.* Sed profecto errores non decreuimus ex eo libro exhaurire. non ita insanimus, vt hanc prouinciam sumamus. Exemplum & exemplar est, ex quo efficta & imitata efficitur aliqua species & effigies: quæ & Imago & simulachrum vocatur. Exempla non proferam quæ ex eo libro plurima depromi facile possunt. Reliquum dixit pro solido & profundo: non quod id sit, sed quia cum planum & aquabile positum est, ni-
Cic. ibid. hil propter medium reliquum est. ergo scripsit, *Neque in eo esse quicquam reliqui tum vnum interiectum medium.* Radius est linea. *cuius omnis extremitas*
Cic. ibid. *paribus à medio radijs attingitur. Se autem consumptione & senio alebat sui.* quod ait sic intelligo, parte aliqua mundi senescente, aliam inuenescere atque renouari: cum vnius interitus & labes, alterius sit origo &
Cic. de vniuer. accessio. Permixtum, permixtionem dixit. *Atque ita permixtum illud,*
Cic. ibid. *ex quo hæc secuit, iam omne consumpserat.* Reuocatio est quæ Græcè dicitur τροπὴ *Solstitiali se & Brumali reuocatione conuertens* Mundus lucens
Cic. ibid. est cœlum. *Benè Græci κόσμον, nos lucentem mundum nominaremus* indissoluta indissolubilia *Sunt Indissoluta me inuito.* Fraus, demnum, detrimentum
Cic. ibid. noxa. *Nec fraus valentior quàm consilium meum.* Temperatio, permixtio, mixtura. *Deinde ad temperationem superiorem reuertit.* Adiumenta causarũ
Cic. ibid. συναίτια. *Sed existimant plerique non hæc adiumenta causarum.* Hæc igitur libamenta ex eo libro sumpta, Latinæ linguæ studiosis dicata satratáque sunto.

Manilius lib. 5. astronomicon explic. & emendatus. Alij menses. Communis amicus. Portare aue. Fistula de collo pendet. Exire & Eludere. Amnes colari. Mistarium. Cap. 15.

Mihi

MIHI videtur Manilius lib. quinto dicree velle, quod tamen editiones hodie non loquuntur, venena Thessaliæ ab auctorib. nominata, docente Medea cepisse, quæ è Ponto illuc cum Iasone vecta veneficio Infamem Thessalorum gentem reddiderit. Sic enim scribitur. *Colchidis, &*
magicas artis, qui vertere Colchon

Medeam Iusit, monitque venena per orbem. sed Iolchon scribere mallem, Manil. lib. 5. astronom.
vt è Colchide Iolchon versas & trãslatas fuisse dicat, eò secuta Argonautas Medea. Eo in libro, alios menses eleganter dici, regionis diuersam temperiem, diuersumque cælum animaduerti. nam qui menses æstuosi sunt in Thessalia, alii sunt in Colchide, nec ita feruent, sed leniter tantum repescunt.

— atque, inquit, alios mensis aliumque videre Manil. ibid.

Phasin. Egregiè & venustè ab eodem salutator, qui multorum obit limina, aue matutinum portans diuitibus communis amicus vocatur.

Instar erit populi totaque habitabit in vrbe
Limina peruolitans, vnumque per omnia verbum Manilius lib. 5 astronom.
Mane salutandi portans communis amicus. In quo & illud quoque attendendum, eos dici solitos portare aue, quod hoc vnum verbum diuitem salutando, elocuti, ad alia deinde limina transibunt. Martialis quoque in
ea re portare dixit,

Et matutinum portat Ineptus aue. Ex eod. libro illud Maronianum, quod Martial. lib. 1. epig. 23.
quia à nostris moribus alienum est, penè ineptum putamus, & a visu vix defendere possimus. non solum ab irisione vindicare poterimus: sed etiã laude prosequemur. nam de Polyphemo sic scribit.

Solamenque mali de collo fistula pendent. Ea pastorum erat olim omnium Virg. 3. æneid.
consuetudo: ita & decorũ seruauit poëta nobilis, & poësim ornauit Manilius

Pastoremque suum generant, cui fistula collo
Hæreat, & voces alterna per oscula ducat. Exire videtur verbum fuisse gladiatorum, aut militare. vt & Eludere. nam eludit, qui vel gladio, vel rude obiecta petitionem alterius vitat, aut motu cito declinat, Exit qui declinat & effugit

Corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit, inquit Maro. Manilius Virg. 5. æneid.

Ille cito motu rigidos eludere cestus Manil. lib. 5. astron.

Nunc exire leuis missos. Eleganter etiam quia piscatorum nassæ & retia transmittunt aquam, vt cola, ab eis amneis dicit colari.

Et colare vagos inductis retibus amneis. Scio hic à quibusdam emendari cælare: sed amœnior & decentior est illa, quam dixi, translatio. At Manil. lib. 5. astron.

verò cùm de Salmoneo loquitur, non cunctabor scribere, *Pontibus impositis. motibus* aut *montibus* editum est. Et de Meleagro, — *flammis latitantibus vstum.* hodie *habitantibus* edunt. Est & poëtico litum fuco istud,

Manilius lib. 5. astron.

Manil. lib. 5. astron. *Et viridis nemori sanguis decedit, & herbis.* vbi succum herbarum virentem, earum vocat sanguinem.

Manil. lib. 5. astron. — *nec parcè vina recepta*

Hauriet è miseris. Scribendum è mystris, id est, è vase quod apud Nonium appellare videtur Lucillius, mistarium. vel *hauriet eminis.*

Lucil. apud Non. in Mistarium.

Mato lib. 1. Æneid. explicatus, Sortes in galeam deijci, Galea pro vrna militib. erat, Cauponari. Cap. 16.

Virg. 7. æneid. APVD Maronem insignis est galea Turni tribus cristis veluti Iubata. *Cui*, inquit, *triplici crinita Iuba galea alta Chimæram*

Sustinet. Quod ornamentū non ab Homeri imitatione, cuius ad exempla se potissimum componit. Sed aliorum Homero recentiorum poëtarum sumpsit. nam obseruant quibus ista curæ sunt, hoc trium cristarum insigne nouitium esse. Æschylum igitur secutus est, qui scribit,

Æschyl. Septē ad Thebas. Æschyli interpres eo loc. Aristoph. in diuerbijs. τρεῖς λαμπὰς λόφους σείει. Cuius interpres ita scribit, τρεῖς λαμπάδας, νεωτερικὸν τρόπον. Eodem modo & Aristophanes, τριλοφίαν in suis scripsit diuerbiis. At illud Homeri imitatione à Marone scriptum est, sine controuersia lib. 5.

Virg. 5. æneid. Homer. Il. 3. *Extremus galeaque ima subsedit Acestes.* nam apud Homerum in certamine singulari sortientibus ducibus, quis cum Hectore pugnaturus sit, sortes in galeam deijciuntur. Sed & apud Æschylum,

Æschyl. Sept. ad Theb. τρίτῳ γὰρ ἑλεόχλῳ τρίτος πάλος
ἐξ ὑπλίας ἔπιπτεν εὐχάλκου κράνους. Sic hominibus illis militarib. erat galea pro forensi aut vrbana sitella, vel vrna. Non ita hinc longè in eadem fabula Septem ad Thebas, Æschylus suppeditasse videtur Ennio translationem illam tam elegantem & nobilem vt omnibus iam sit in ore. *Non*

Ennius apud Cic. lt. 1. offic.

Æschyl. Sept. ad Theb. Virg. 1. æneid. *cauponantes bellum*: nam Cauponari eodem modo pugnam dixit, ἔοικεν ἐλθόντ' ἔοικεν ὃ καπηλεύσειν μάχῃ. Sed iuuat & aliud in Marone enucleare. Diana cùm esset venatrix, altè succincta erat, vestisque sinus fluentes collegisse nodo supra genu collectos habebat, ex quo & illud à Prudentio pulchrè sciteque scriptum est,

Prudentius de Coron. hymno 10. *Tum quod Dianam molle succinctam vident*
Venantis arcum pertimescunt virginis. Ergo cùm Maro dixisset Venerem genu nudo esse, nodoque sinus fluentes collegisse, esse putauit Æneas

Virg. 1. æneid. venatricem Dianam, interrogauitque, *An Phœbi soror.* Cùm autem supra genua esset sublata vestis, ideo altos gerebat cothurnos, ne cruribus nudis

nudis cerneretur; eosque rubros. quod calceatum eius coloris mulieres amarent. Hinc Satyricum illud,

— solea puer obiurgabere rubra. Scribit ergo Maro,

Persius sat. 5. Virg. 1. æneid. *Purpureoque altè suras vincire cothurno.* & alio loco,

Virg. 7. Eclog. *Puniceo stabis suras euincta cothurno.* Hæc etsi abstrusa non sunt, potius prompta & penè nota omnib. tamen quod ad intelligentiam poëtæ adiuuat, præterire nolui.

Cicero in oratione quam in Senatu habuit ab exilio reuersus, emendatur. Cap. 17.

IN ORATIONE, quam habuit in senatu Cicero ab exilio reuersus quædam, illa quidem leuicula, obseruare tamen placet. *Referenti*, inquit, *L. Mummio.* è Dione non verebor emendare, *L. Ninnio.* quod & in bonis antiquitatis monumentis perscriptum est, etsi minus explanatè. *Quorum mentes*, inquit Cicero, *angustæ, humiles, prauæ.* quanto melius quæso *pronæ* legitur in his libris, quos non forma expressit; sed manus notauit? vt mox, *nec tueri, nec sustinere*, reperio non in formularia, sed manuaria scriptura. nam in illa est, *intueri*, non apto sensu. Nos quidem percensemus leuia, & tanquam adnumeramus, nec tam nostro Marte, quàm bonorum codicum subsidio lectores iuuare conamur: nec est hæc opera ingenii, sed tantum nonnullius indicii. maiora sunt expectāda ab aliis, quorum ferax & fœcunda mens meliora gignere potest: nos nostra sponte vix quicquam inuenire possumus, vix quæ in libris legimus, fideliter lectori reddere. Sed ad rem redeamus. pro, *& luctum grauissimæ ciuitatis*, lego, *gratissimæ ciuitatis.* fides penes eundem librum erit, ne quis nostrum commentum suspicetur. At verò in eo, quod sequitur, vereor ne cùm & ab æditionibus & scriptionibus recedam, videar audacior, quàm circumspectior esse: nec me profecto animus fallit, quanto periculo hoc sim probaturus: sed tamen si dixero me probum desiderare in Cicerone sensum, verbaque induxero, quæ eum explicent, fraudi mihi non debebit esse, modo hoc à me ita fiat, vt Academicam quandam potius probabilitatem secutus videar esse, quàm certam firmamque fidem. Vt igitur scribitur, *non Consulis studium, non discendi initia rei militaris, non cognoscendorum hominum, non liberalitas.* fortasse legendum sit, ac fortasse tantum dico, non statuo, nec decerno. *Non consulendi studium, non dicendi, non rei militaris.* Artes commemorat, quibus in foro homines commendationem consequuntur in his studium Iuris Ciuilis & eloquentiæ. Et mox, *Tamen libidinosum & perditum non putares.* cùm *dubitares* in omnib. exemplaribus legatur. Æquè istud sic lego, *cum hoc homine an cum stipite, vel Æthiope in*

Cic. post redit. in Senat. Dio. lib. 39.

Cic. post redit. in Senat.

Cic. ibidem.

Cic. ibidem. Cic. post redit. in Senat. Cic. ibidem. Cic ibid.

foro

foro conſtitiſſes, nihil crederes intereſſe. Sed & ſupra in libris optimis eſſe ſcriptum videbatur: *præter ſimulatam mutamque triſtitiam,* hodiè *verſutam*
Cic. ibidem. editur. Suſpicor & ſcribendum, *Non enim tantis rebus geſtis,* ab omnibus
Cic. ibid. libris, *rebus* abeſt. Quod mihi tamen à Cicerone adſcriptum videtur, præſertim cùm res geſtas tam ſæpe dicere ſoleat. Mox, *in eam cogitationem adducebat.* ſi libri veteres non ſcriberent: tamen quiuis ex ſententia id flagitari intelligeret. quæ *cognitionem* aſpernatur. Hæc qualiacunque præſtat profecto à me ſcripta eſſe, quàm ſemper in Ciceronis illis locis errores illos fœdos ſinere hærere. qui tamen vt hæreant, nec corrigantur in æditionibus admonitione hac non poterit quenquam poſthac fallere, ſi modo quis ſit qui noſtræ ſententiæ calculum ſuum addendum putauerit.

Varro de ling. Lat. illuſtratus & emendatus, Solum. Cap. 18.

M. VARRO de ling. Lat. Summa terræ dicit à poëtis vocari, ſola terræ, quod ſola terantur. quo ſanè in loco, neſcio quid animum meum ſollicitat, cur id non approbem, nec à Varrone ſcriptum putem. Syllaba enim veriloquium iſtud dedignari videtur. altera tracta, altera corrupta. geſtit neſcio quid animus effari, quod tamen metu periculi & irriſionis premere continereque conatur. Sed maior eſt libido garriendi, quàm
Varro lib. 4. de ling. Lat. timor & reſpectus ludibrij, Quid igitur, *ſi quæ ſolo teri poſſunt.* Varro ſcripſit, id eſt, pede? Nam ſolum pedem appellari notum eſt omnibus paulo humanioribus: & conuenit vtrobique ſyllabæ modulus. Vrit, &
Varr. ibid. ſcrupulus me malè in locandi explicatione. Sic enim loquitur, *Ab eo preco dicitur locare, quoaduſque id emit, quoad in aliquo conſiſtit precium.* nec ſcrupulum ademere, qui *emitur,* ſcripſerunt. ſed hoc velut vlcus, mala manu tetigerunt. Ego quæ malè coaluerunt, eſſe arbitror diſtrahenda, ſcribendumque, *quoadvſque idem it.* Itidem vbi Aſiam duobus modis dici adfir-
Varr. ibid. mat, legendum cenſeo, *in qua eſt Ionia & Prouincia noſtra,* eraſo nomine Ciliciæ. Nam Cilicia nunquam numerata pars fuit Aſiæ illius, quæ pars vniuerſæ habetur. Ex orationibus Cic. omnibus ſpero notum eſſe: Sic
Varr. lib. 4. de ling. Lat. & in cœli notatione, *Et pars eius ſumma.* legi debet non *ſummum.* Hæc ſimilia ſunt ijs, quæ è noſtra proficiſcuntur officina, id eſt, leuia, quæ vilibus ſcrutis æſtimanda non ſunt.

Δευτέρων ἀμφώνων, Libycæ pelles, Vina ſecundaria, Nomina decimo die impoſita, Auiculæ Dacnades. Cap. 19.

HORVM mihi venit in mentem, cùm in Heſychii Lexico quædam legerem,

gerem, *Hanc tibi Eryx meliorem animam.* quod Maro dicit, pertinere ad id, quod in prouerbio Δευτέρων ἀμφώνων Heſychius ſcribit, putaui: quam parœmiam fuiſſe dicit in hoſtiis ſuccidaneis, quæ eum priora ſacra, ſecunda fauſtraque non erant, immolabantur, iis, qui rem diuinam faciebant, clamantibus, Δευτέρων ἀμφώνων: Eô igitur Maronem reſpexiſſe probabile eſt. Idem Maro ſcribit, — *& pelle Libyſtidis vrſæ,* non ſine cauſa, & quòd multis abundat feris Libya, & quòd inde pulcherrimæ ſolebant pelles adferri: neque enim is eſt Maro, qui ſine cauſa & de nihilo attributiones arceſſat. Δέρμα, inquit Heſychius, λιβυκὸν ὡς κάλλιστον. ita Libycas pelles, pro pulchris poni auctor ille adfirmat. Plinius ait, *non poſſe dici vina, quæ Græci Deuterias appellant.* Vbi ego deuterias maſculino genere accipio, ſubaudioque οἶνος. Heſychius, Δευτερεῖας ὁ ἐπὶ τὸ ὕδωρ ἐπιχεόμενος εἰς τὸ τέμφυλα οἶνος. Decimo die, inquit Vlpianus, Nam vt Heſychius ait, eis eo die nomina imponebantur. ita ciues & in hominum numero haberi incipiebant. cùm qui ſine nomine eſt, ne natus quidem eſſe videatur. Ariſtoteles tamen nomina ait impoſita ſeptimo die fuiſſe. Heſychius, δεκάτῃ θύομεν, τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσιν ἐπίθεσαν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τῇ ἑβδόμῃ φησίν. Apud Feſtum ſunt auiculæ quædam Dacnades à mordendo nomen habentes. Δακνίδες ab Heſychio appellantur. Δακνὶς, inquit, ὀρνέου εἶδος. Fabula illa quæ apud Ciceronem Demiurgos nominatur, nomen habet, vt opinor, à muliere, quæ in nuptiis liba & dulciarium opus coquebat: Hoc tamen coniecturale eſt, vt plæraque huius generis.

Virg. 5. æneid. Heſych. Virg. 5. æneid. Heſych. Plinius lib. 14. cap. 10. Heſych. Heſych. Feſt. lib. 4. in litera D. Heſych. Cic.

Siculi equi, Æſar, Æſalo, ἄξαχος & αἴξαχος, Solarium, ἀπτύα, Cymatium, Vnda, ἀετὸς, Maior hoſtia, ἱερεῖον τελεῖον, Hamaxopodes, Patrimi, Matrimi, ἀμφιθαλὴς, Amphitapæ, Pſilæ, Pſilotapides, Iuſiurandum de calumnia. Cap. 20.

QVÆ inter legendas quaſdam paginas Heſychii ex aliis auctoribus mihi ſuccurrêre, libet adſcribere in eo ſcribitur ἀίλναία σῶλος, ἡ σικελή, ἡ μεγάλη. Sic autem locutus eſt in OEdipo Sophocles: ego quoque recordatus ſum Siculos equos à Gratio eſſe laudatos his verſibus,

Poſſent Ætnæas vtinam ſe ferre per artes,
Qui ludus Siculis, quid tum ſi turpia colla
Aut tenuis dorſo curuatur ſpina? per illos
Cantatus Graijs Agragas.

Heſych. Sophocl. OEdip. Colonæo. Gratius de venat.

AEſar in Tranquillo legimus lingua Etruſcorum, deum ſignificare. idem & Heſychius ſcribit, aliquantum tamen mutata voce, αἰσοὶ θεοὶ ὑπὸ τορρηνῶν. Genus accipitris à Plinio vocatur AEſalo,

Sueton. in Octauio cap. 97. Heſych. plin. li. 10. ca. 8.

Hesych. Hesych. Aesâlo, ab Hesychio ἀισάρων. Inquit enim, ἀισάρων εἶδος ἱέρακος. Virgam illam myrteam, ad quam in conuiuiis canebant in Græcia multi ἄισαχον appellant. Hesychius ἄισαχον & lauream virgam dicit. ἄισαχος, inquit, ὁ τῆς δάφνης κλάδος, ὃν καλέχοντες ὕμνουν τὸς θεούς. Quod Latini Solarium appellant, locum scilicet apricum soli expositum, αἴθυσαν antiqui Græci videntur appellasse: & eo quoque nomine intellexerunt porticum. quanquam porticus Soli, vel Orienti vel Occidenti obuersa etiam solarii nomine censeri possit: Sunt & qui Atrium interpretantur. Cymatii crebra est in Vitruuio mentio, quod & lib. quinto vndam Latinè interpretatur ita scribens, *Pluteum insuper cum vnda.* etiam cymatium dicit Hesychius aliquãdo αἰετὸν, id est, aquilam vocari. αἰετος, inquit, καὶ ὄροφος καὶ τὸ ὑπὲρ τῶ τείχω κυμάτιον. Sed & Cymation sic interpretatur, κυμάτια αἱ ὑποροχαὶ τῶν τεκτόνων καὶ λιθοποιῶν. Maior hostia, est quæ adoleuit creuitque & perfectæ ætatis est. ἱερεῖον τέλειον Græci dicunt. Itaque istud Homericum, — αἰγῶν τετελείων. Hesychius, τῇ ἡλικίᾳ τελείων explicat. Hamaxopodes quæ à Vitruuio nominantur, & arbusculæ dicuntur esse, in quibus versantur rotarum axes concluſi laminis ferreis. Sic ab Hesychio explicantur, ἁμαξίποδες τῆς ὑπερτερίας τὰ εἴδη τὰ τοῖς ἄξοσι περιτιθέμενα τρεφομένοις περὶ αὐτά. Quod Horatius inquit, — *Inuidiaque maior*

Vitru lib. 5. cap. 7. Hesych. Homer. 1. Iliad. Vitru. lib. 10. cap. 20. Hesych. Horat. lib 2. od. 20.

Vrbes relinquam. quo se maximũ & illustrissimum fore dicit omniq; inuidia superiorẽ ἀμέγαρτον exponere videtur, quod magnũ etiam significat. etsi etiam in alia notione scio à Græcis intelligi & accipi: ἄφθονος quoque ab eadẽ notione dici videtur. qui patrimi & matrimi vocantur, illi sunt, quorum adhuc vterque parens superstes est, à quib, sæpenumero legimus in publicis supplicationib. & lectisterniis cantatũ carmẽ fuisse. nam ab orbis altero parente cani, mali visum ominis fuisset, eiusque moris non aliã crediderim causam. Tales Græci vocant eleganter ἀμφιθαλεῖς Hesychius ἀμφιθαλὴς ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσι θάλλων. Versus est Lucilli à Grãmaticis citatus. *Psilæ atquẽ amphitapæ villis ingentibus molles.* Vbi amphitapę vestes sunt stragulæ vtrinq; villosæ, vt villosa sunt Turcarum tapetia. etsi non vtrinque. Hesych. ἀμφιλάπης χίλων ἐκαλέρωθεν ἔχων μαλλούς. at psilæ sunt tapetes vesteſque stragulæ, non villosæ, vocanturque vno vocabulo iuncto Psilotapides. Hesych. ψιλοτάπιδες αἱ καλούμεναι ὑποῤῥώμαθα καλά Iusiurandum de calumnia, quod in iure Romano est, sumptum est è gladiatorum consuetudine, nam ἀμφιορκία & ἀμφωμοσία ab illis dicebatur, quid vterque iurare cogeretur.

Hesych. Lucil. apud Non. In Amphitax E. Hesych. Hesych.

Verpi. Deglupta menas. Verpi Iudæi. ψωλὸς. ἀπεψωλημένος. *Semirasus vstor. Seruitia semirasa. Soccus luteus. color luteus nuptiis dicatus. Myrtus Asia. Catullus explicatus.* Cap. 21.

VERPI

VERPI nomen, in maxima obscœnitate veteres posuisse compertum habemus, ob renudatam glandem verendorum. *Verpus præposuit Priapus ille,* inquit Catullus, & *Declupta menas* non alia de causa à planto maximi probri loco dicitur. & Lesbia, quæ prostitutæ erat pudicitiæ Catullo dicitur *Glubit magnanimos Remi Nepotes.* nam cum eis sui copiam faciebat, verpos reddebat. itaque circũcisi Iudæis eo nomine infames Romanis erant, & Verpi per contumeliam & Apellæ vocabantur, nudata glande. Sic ψωλὸς & ἀπεψωλημένος apud Aristophanem in eadem notione & maledicto ponitur. Alio in epigrammate Catullus scribit. *A semiraso tonderetur vstore.* hic semirasum esse opiner vstorem extreme seruitutis, Infimæque & miserrimæ conditionis. Seruitia enim semirasa erant, præsertim quæ in machinis, pistrinis, ergastulis habebantur. Apuleius. *frontes literati & capillum semerasi, & pedes annulati.* In Epithalamio non abs re *Luteum pede soccum* Catullus mihi dicitur videtur. nam & luteus color nuptijs dicatus erat. & non solum in delitijs erant rubra sandalia: verum etiam Lutei calcei. Apuleius. *Cingulo subligati pedes luteis induti calceis. Myrtus* autẽ. *Asia* mihi dici videtur, quæ propter Asiam paludem crescebat, cum hoc genus stirpis humidis delectari locis notum sit. Asiæ enim nomen in palude primam producit. Maro, — *sonat amnis & Asia longè*

Catull epigrã. 44. Plaut. Pœnulo. Sc. 1. ego minan. Catull. epi. 54. Aristop. Pluto. & Equitib. Catull. epig. 55 Apul. lib. 9. de asin. aureo. Catull. in Epi. Iuliæ & Mal. Apul. li. 8. de asin aur. Catul. in Epit. Virgil. 7. æneã.

Pulsa palus. sic ἀσίῳ ἐν λειμῶνι apud Homerum scriptum est.

Nome. 2. Iliad. Catull. in Epi.

Quæ tuis careat sacris
Non queat dare præsides

Terra finibus. quid apud eundem poëtam valet, ante dixit, stupra Infamiam inurere, & adulteria: quia geniali fœdere. Hymenęi, soluta sint. Sed nec stirpem inde natam agnosci: Nunc, vt opinior, qui furtiuo concubitu vulgoque quesiti sunt, negat hęredes esse posse: qui enim agros & fundos possident eos, qui in finibus sunt & territorio, illi finibus imperare videntur: sed liberi iustis nati parentibus, iustisque nuptijs quæsiti, hæredes esse paternorum bonorum poterant. Hic sensus, vt opinor, & à verbis Catulli nõ longè recedit, & probabilis est. Sequitur illud, quod eruditos semper habuit solicitos *Flere desine, non tibi,*

Catull. in Epi.

Herculeïa periculum est. Cur enim Iulia Herculeïa vocetur, atioli fuerit diuinitus scientis dicere. Ego vt in medium adferam, quod sentio, & velut in Grammaticorum cœtu sententiam dicam, puto duo verba in vnum esse conflata, legendumque *Flere desine, non tibi*

Hercule eia, periculum est. nam cum sententia adhortantis particulam flagitet cum assęueratione, vt ad prodeũdum citius eliciatur noua nupta, distracto & diuulso verbo vno vtrinq; consequemur. nondum tamen hac de re mihi satis liquet.

Asti-

Atticorum & Asianorũ qualis oratio. Ciceronis & Demosthenis comparatio. Caluus Demostheni quã Cic. similior. Sallustius Demostheni affinior quam Cicero. Demosthenes Thucydidem decies manu sua scripsit.

Caput 22.

MAGNA fuit M. Tullio cũ multis ætatis suæ oratoribus de optimo genere dicendi cotentio. illi enim cum Atticam eloquentiam & sequerentur & probarent, Ciceronem vt Asianum & redundantem, vt fractum & clumbem insectabantur: quo in numero: ne alios nominem, Caluus & Brutus fuere. Cicero autem cum Atticum dicendi genus omnium optimum negare non posset, eo omnes dicendi figuras & formas, quas Græci characteres vocant, contineri, includique contendebat: quod & exẽplis Demosthenis probabat. Sed vt verum sit, quod Cicero ait; tamen in omni genere dicendi, orationisque forma, sanior & salubrior & Incorruptior & astrictior & præstantior erat Atticorum oratio, quàm Asianorum: quorum eloquentia vitiosa & superfluens, & exundans & supramodum elata exultabat. Quod si quis ad Demosthenis elocutionem Ciceronis orationem exigat, nihil tam dissimile reperiet: cum potius effingat illam Asianorũ exuberantem copiam: contraq;, quos insectabatur, doctissimorum iudicio, Demosthenem eximiè raddiderint. Equidem quantum de scriptoribus vtriuisque lingue pro ista mea mediocritate iudicare & existimare possum, animaduerto Sallustiũ Demostheni affiniorem & similiorem, quàm Ciceronem: quod & homines intelligentes sensuros esse confido. cum enim Sallustius Thucydidem comuletur & exprimat, ad cuius imaginem & filum quasdam conciones totas deduxit Demosthenes. qui tam studiosè eum peruolutabat, vt decies sua manu totum scripserit, an non merito Sallustium Demestheni persimilem dixerim, cum vtrunque videam ad vnum exemplum se formasse? Itaque quod indignum esse Cicero clamat, extitisse oratores, qui Thucydidem imitarentur, nouum imperitorum genus: videat ne ista criminatio in eo hæreat, quem præcipue admiratur, quoque ne Athenas quidem magis Atticas fuisse dicit. Sed & magis similes Demostheni fuisse Atticos illos, quã M. Tulliũ. Doctissimorũ hominum testimonijs in vno Caluo planum faciam. Sic enim de eo scribit in Controuersijs Seneca. *Compositio quoque eius in actionibus ad exemplum Demosthenis riget, nihil in illa placidum, nihil lene est, omnia excitata & fluctuantia.* His paucis verbis ad quod exemplar Caluus properet, quanquam exemplar assequatur suum, prospici facile potest. Sed id aliquanto etiam è Plinio illustrius erit, cuius hæc verba sunt. *Tentaui enim imitari Demosthenem semper tuum, Caluum nuper meum, figuris dun taxat ornationis Nam vim tantorum virorũ pauci, quos æquus Iupiter amauit, assequi*

Cic. deoptimo gen. orat.

Senec. lib. 4. Controuers.

Plin. li. 1. ep. 2

assequi possunt. nec multo post, subijcit, non tamen omnino Marci nostri *λικυθίζειν fugimus, quoties paululum itinere decedere nõ intempestiuis amœnitatibus admonebamur: acres enim non tristes esse volebamus:* Hinc satis perspicuũ arbitror Caluum Demostheni visum esse similioré Plinio, quàm Marcũ Cic. nec iniuria quosdam ab eo de optimo genere dicendi dissensisse.

Plin. ibid.

Promulsis, Promulsidiaria vasa. Propimata. Cymbea nauis apud Cic. Seneca lib. de benefi. 7. emendatus. Æratæ naues. Allabastriscus. Trabea vestis & Palmata. Tertullianus emendatus. Picta vestis, Bilitteus color. *Caput.* 23.

NVNC illud est, quod vulgo dici solet, quicquid in buccã: nos enim huc quicquid in mentem veniet intrudemus & constipabimus sine delectu & ordinis & cognationis. Promulsidem, vnde Iurisconsultis Promulsidaria vasa, puto cibum fuisse, quiinitio vel prandij, vel cœnæ sumebatur, loco mulsi: quod caput & principium olim cœnæ erat, vt ex Horatio intelligimus scribente,

L. Etsi nõ sunt. § Sed si vasa. ff. de aur. arg. leg.

Horat lib. 2. saty. 4.

Ausidius forti miscebat mella falerno.
Mendose, quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet, leni præcordia mulso
Prolueris melius.

Erant & propymata, quæ ante alia bibere solebant, vt mane vel ante prandium, aut eius initio. vt conditum Absinthiatum, Rosatum, violatum. quorum Palladius meminit. Apud Ciceronem, quæ Cybea nauis in Verr. vocatur, eam Cymbeam libentius appellauerim, cum enim constet oneraria nauigia vocari à Græcis πλοῖα προγυμνάσματα, & oneraria illic à Cicerone intelligatur: rotũditatisque significatio in κυμβη, κυμβος & κυμβαῖον insit, flagitiosum non fuerit, ita legendũ censere. In Seneca haud equidem dubitem emendare ęratas pro ceratas, cum lib. septimo de benefic. ait. *cui triremes & ceratas non mitterem, lusorias & cubiculatas, & alia ludibria regum in mari lasciuientiũ.* In veteri libro his seratas reperi: æratas defendo, quæ æreo rostro armatę sunt. In Iurisc. cõsulto legendũ crediderim diminutionis forma Alabastriscus, hunc in modũ. *vnguẽtaria, & si qua similia dici possũt, veluti alabastriscus.* Alia vestis erat Trabea, alia Palmata. Trabea trabes pãnorũ habebat, eaq; equitũ erat Romanorũ in transuectione olim regũ, vt Romuli: postea Cõsulũ Claudianus.

Pallad. lib. 6. cap. 13.

Cic. 7. in Verr.

Senec. lib. 7. de benefi. cap. 20.

L. argumẽt. sunt. § mũdus muliebris ff. de aur. arg. leg.

Claud. 2. Pan. negyric. In stilic.

Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes.
Induerit, fastisque suum concesserit annum.

Palmata quę triũphantiũ erat, palmã intextã habebat. Tertullianus, *Hic est habitus victoriæ nostræ, hæc palmata vestis.* Iterũ de coron. milit. *Præferũtur etiã illis Etruscæ. Hoc vocabulũ est coronarũ, quas gẽmis & foliis ex auro quercinis ob Iouẽ insignes, ad deducẽdas tensas cũ palmatis togis sumũt.* Sic in Tertul-

Tertull. de coron. militis.

liano legi debere cenſeo, non vt obtinuit, *& ruſcæ*. nam vt Plinius ſcribit, triumphantibus à tergo corona ex auro Etruſco portabatur. Quæ qualis ſit, interprete Tertulliano intelligimus: Eſt igitur ſpecies pictæ veſtis, vnde & picta veſtis interdum vocatur. Nam & pictas veſtes, triumphales eſſe ſcribit libro octauo Plinius. Blatteus autem color, vermiculatus eſt, à blattis, id eſt, vermiculis, qui è cocci granis rubentes erumpunt, quorumque cruore floridiſſimus inficitur color.

Plinius lib. 33. cap. 1.

Plin. lib. 8. cap. 48.

Iuuenalis 1. Saty. explicatus. Proculeius, Qui Heracleam ſcripſerunt. Vinum mole. Sportula cœnæ loco diuiſa clientibus.

Caput 24.

In prima Iuuenalis Satyra,

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ, priuatus vt altum.

Iuuenal. ſaty. 1.

Dormiret, aliud valet, quàm oſtendit. Cenſeas enim Iuuenalem dicere ſe & Grammaticis, & Rhetoribus operã dediſſe: proinde quę idoneũ poëmati ſcribendo eſſe. Sed id cum ſuperioribus non ſatis aptè cohæreſceret, & lepos tantus non eſſet, quãtus ineſt in eo ſenſu, qui mihi latere videtur. cum tantum omnibus inceſſerit ſcribendorum verſum ſtudium, in eo hominum numero cenſeri velim. Ergo vt illi poëtæ, alias artes miſſas facio: nec iam Grammaticam moror, aut Eloquentiam: vni poëticæ addictus ſum: iam cum Grammaticorum ferulis, & Rhetorum declamationibus, nihil mihi negocij fuerit. Nam præteritum tempus, quod eſt in ſubduximus & dedimus, earum rerum præteritionem & omiſſionem ſignificat. Sic Catulus.

Catull. epi. 4 Tibullus li. 3. eleg. 5. Iuuen. ſaty. 1.

— *Sed hæc fuere.* & Tibullus.

Sine erimus, ſeu nos fata fuiſſe volent: Subduxit igitur, qui iam non ſubducit:

Dedit, qui iam non dat.

Vnciolam Proculeius habet, ſed Gillo deuncem nomen Proculeij poſitum eſſe à poëta ſuſpicor, ob Proculeium amicum Cæſaris Auguſti, hominem eximiæ virtutis, de quo Horatius. *Viuet extento Proculeius æuo.*

Horat. lib. 2. od. 2.

Notus in fratres animi paterni. Qui igitur tanta virtute præditus eſt, ſi ad nequitiã libidinemque peculiatus non ſit, vix vnciolam merebitur.

Iuuen. ſaty. 1.

— *ſed quid magis Heracleas.* Panyaſis, cui ſecundum in poëtis locum Critici tribuebant Heracleam ſcripſerat 14. libris. Sed & Arrianus Heracleam ſcripſerat, vt refert Athenęus. Quin & Phædimus, etiã Piſander. Videri poteſt Horatius ſcriptorem Diomedeæ, quicunque ille fuit, perſtrinxiſſe cum ſcripſit. *Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri.*

Horat. de art. poëtic.

dum per-

— *dum peruolat axe citato,*
Flaminiam puer Autumedon, nam lora tenebat,

Inuenal. ſaty. 1

Ipſe Lacernatæ cum ſe iactaret amicæ. Ego hos verſus de eodem homine intelligi debere exiſtimo: nec de Tigillino, qui obſcuris parentibus natus erat: ſed alio potius, vt Fuſco, qui patrimonium dilapidarat aurigando: ac cum is ad Imperatoris villam, quę in via flaminia erat, iret, Autumedon & auriga erat: lora enim tenebat, non in curru alio equos regente ſedebat: idque eo faciebat, vt ſe amicæ ſuæ commendaret: mulieres enim aurigas deperibant.

— *quæ molle Calenum,*

Inuena. ſaty. 1. Vir grego. 1. Terent. Heau tontimor. act. 3. ſc. 1. Inuena ſaty. 1.

Porrectura viro. Molle vinum dicitur ſuaue — *tunc ſunt molliſſima vina* inquit Maro. Ei opponitur durum. Terentius, *Hoc durum eſt pater.*

— *nunc ſportula primo*
Limine parua ſedet. Hic niſi hallucinor conqueritur lautè ſolos epulari Romanos diuites: ſuos autem clientes & togatos cœna non dignari: ſed loco cœnæ eis ſportulam diuidere,

Sportula, autem, *deinde forum iuriſque peritus Apollo.* quæque mox ſequuntur, hanc ſententiam habent: Romanos his in rebus diem occupare, in ſalutatione, & ſportulæ petitione, in deductione in forum, & domum reductione: nec tamen à patronis miſeros, & laſſos clientes cœna communicari, ſed ſola tolerari ſportula: itaque hominum eſt ſpes in caulibus. Lego autem,

Inuen. ſaty. 1.

Et noua nec triſtis, non vt in exemplaribus, *it noua. &c.*

Inuena. ibid.

Signator, falſo qui ſe lautum atque beatum: ſic interpungo, non vt vulgo *Signator falſo*: pro, *Hæc animante tuba.* quodquidem & optimã ſententiam habet: nec à me vel improbatur, vel loco mouetur, reperi: *Hæc animo ante tubas.*

Inuena. ibid.

Ciris Virgil. multis reſtituta locis. Ciris vnde dicta. Panathenæa.

Cap. 25.

In Virgiliana Ciri, id eſt, galerita, vel Caſſita, quòd eminentem in capite velut caſſidem habeat: vel impoſitum tanquam galerum: multa ſunt vulnera, eaque inſanabilia, niſi codices ſubueniant meliores. Interim vnum & alterum attingam, atque vtinam ne mala manu. In eam autem auem mutata fingitur Scylla Niſi filia, tonſo patris purpureo capillo, vt licentia fictionis poëticæ, ex vocabuli notatione nata videatur eſſe: Ciris enim à tondendo nominata videtur. *Tum mea quæret eo dignum ſibi quærere carmen.*

Virgil. ciri.

longe aliud ſtudium, atque alios accincta labores. nimium iſta longè à virgilii candore & elegantia deſciuiſſe ſentio. & ſubodoror tale quiddam ſubſtituendum.

Virgil. ibid. *Muſa quoque Actæo dignum ſe quærere carmen.* Se enim dicit ſtudio philoſophię Epicureę deditum, & conſecratũ quærere carmẽ Athenienſi Epicuro dignũ potius, quàm ſolitas poëtarum & nugatorias fabulas. *Muſaque Erechtheo* etiam legendũ eſſe aliquando ſuſpicatus ſum. Sed & quia de ſideribus loquitur & cœlo, *Muſaque Arateo dignum ſene.* aliquando rimabar legi poſſe. lego etiam. *Florenti viridis Sophiæ complectitur umbra.* &

Virg ibid. — *valet genus omne.*

Mirificum ſecli. &

Deſpicere atque humiles poſſem. Cum de magnis Panathenæis loquitur, quæ quinto quoque anno vere celebrabantur, peplumque Gigantum, pugnis pictum velum, Typhonemque Mineruæ cuſpide deiectum, clade ornatum traducebatur: ſic ſcribit. *Sed magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo.*

Virg ibid. *Qualis Erechtheis olim portatur Athenis.*
Debita cum caſtę ſoluuntur dona Mineruæ.
Tardaue confecto redeunt ſolemnia luſtro.
Cum leuis alterno zephyrus concrebruit Euro.

Et prono grauidum prouexit pondere curſum. in quo quæro, quem curſum intelligat: ac videtur nauigationem ſignificare: vbi enim hyeme iam exacta flare cæpit fauonius, mare quod ante clauſum erat, incipit aperiri, & nauigatio exerceri. Alijs tamen veriſimilius videtur quod non puto, nauim illam Athenienſium ſignificari, quæ iumentis iunctis Panathenæis agebatur, peplũq;, Mineruæ pro velo habebat. Heliodorus in Ethiopicis

Heliod. in hiſtor. Aethiop. παναθηναίων τῶν μεγάλων ἀγομένων, ὅτε τὸν ναῦν ἀθηναῖοι διὰ γῆς τῆ ἀθηνᾷ πέμπουσι

Philoſtratus. lib. 1. Philoſtrat°. κακεῖνα περὶ τῶν παναθηναίων τότ' ἦν ἰδεῖν, πέπλον μὲν ἀνῆφθαι τῆς νεὼς ἡδείας γραφῆς σὺν ὄρει τῷ ὀλύμπῳ, δραμεῖν δὲ τὸν ναῦν οὐχ ὑποζυγίων ἀγόντων, ἀλλ' ὑποκρίνοις μηχαναῖς ἐπολιθάνουσαν. Quod enim Philoſtratus dicit tum non iumentis, ſed machinatione vectam fuiſſe, indicat iumentis eam ſolitam trahi. Itaque non inuita cenſeat Minerua quis, *currum* etiam legi poſſe.

Perſius ſatyr. 1. illuſtratus. Plaſma. Eliquare. Cirri. Cirratæ puellæ. Cirri Germanorum. Lænæ triclinares. veſtes domeſticæ, Supplantare. Caluus. Pinguis. Aqualiculus. Briſeus. Nænoſus. Sartago loquendi. ὑρρὸν.

Caput 26.

VIDENTVR eſſe quibuſdam locis Perſij Satyrę, quibuſdã velut Cimmeriis

merijs offuſę tenebris, vt ſenſum in lucem proferre permagni ſit operis, aut tæda pralucente denſas illas nubes & obſcuras illuſtrare. Cæterum quod prima dicit ſatyra, vt ſi poſſim aliquid aëris tenebroſi diſpellam & dimoueam aliquid caliginis,

Ne mihi Pulydamas, & Troades Labeonem. Perſ. ſaty. 1.

Prætulerint. Imitatio eſt Homerica: Hector enim apud Homerum dicit ſe Troadum & Polydamantis reprehenſionem & vitupetationem pertimeſcere.

Hom. Iliad. 22 ἀιδέομαι τρῶας καὶ τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους
πυλυδάμας μοι πρῶτος ἐλέγχεϊ ἀνθήσει. At.
— liquido cum plaſmate guttur.

Mobile colluerit, eſt cum molli & tenera fictaque vocula poëma eliquauerit vdo gutture. Eſt enim plaſma, vt alio loco docui, cũ vox eſt tenera & mollis. Plutarchus de voce Ciceronis, In Iocos lib. 2. de oratore Ci. ἡδὺ φωνὴ πολλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ, σκληρὸς Plutar. in Cic. δὲ καὶ ἄπλαστος Iterum ἦλε φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν. cum enim dulcis & ſuauis vox effunditur, guttur liquida cum exeat colluere videtur. vnde et Perſius eliquare dicet.

Ingentes trepidare Titos. Dixit, vt Horatius. Perſ. ſaty. 1.
Celſi prætercunt auſtera poëmata Rhamnes. Horat de art. poëtis.
Ten cirratorum centum dictata finiſſe
Pro nihilo pendas?

Pueri enim cirros, id eſt, cincinnos alebant, qui grandioribus tondebãtur. Ammianus, *Cirros puerorum licentius detondebat* Erant & cirratæ puellæ. Idem Ammianus. *fœminas afflatim multas ſpectare cirratas, quibus ſi nupſiſſent per ætatem ter iam nixus poterat ſuppetere liberorum.* Sed & cirros alebant & obliquabant Germani. Tertullianus, *aut cirros Germanorum, aut ſtigmata Britonum.* *— cui circum humeros Hiacinthina læna eſt,* id eſt dines, qui eſt dines. Romanis autem in conuiuio & triclinio habere lænas licebat: non licebat in foro. ita cœnatoriæ & Triclinares aut domeſticæ veſtes erant, non forenſes neque publicæ.

Amni. Marcel. Amni. Marcel. lib. 14. Tertu. de virgelandis.

Rancidulum quiddam balba de nare locutus. tametſi rancide & inſuauiter, & odioſe & putidè non tam ore quàm balba nare ipſe loquitur: quod euenit pleriſq; ſenibus tamẽ mollicula & liquida conatur voce eliquare verſus Tragicorum in conuiuio. Quod autem *Eliquat*, ait tranſlatum eſt à ſacco vel colo vinario: Eo enim vinum tranſmiſſum deficatur & liquidum redditur: voces igitur veluti percolat. *— & tenero ſupplantat verba palato.* Supplantare eſt ὑποσκελίζειν in lucta, vnde & tranſlatio, quod verba nõ fortia & recta & virili plenaq; voce animata foras efferat: ſed effœminata pronuntiatione & fracta, velut ſupplantata & ſuppreſſa

Perſ. ſaty. 1. Perſ. ſaty. 1. Perſ. ibid.

ac ſubuerſa,nec recto curſu & tenore euntia: ſed deiecto & deuoluto labentia, & languido eneruatoque non ſatis expreſſa ſono.

Perſ. ibid. —*non eſt hic Ilias Acci.*

Ebria veratro. Mea,inquit,carmina gloriam & laudem non auent, vt inſana Illias Atti vel Ati. Sic enim in antiquis libris lego. quod porro illam dicit ebriam veratro,perinſanam ſignificat,quæ tantum illius pharmaci epotarit: parcius enim poculum medicamenti parua deſiderat inſania: largius, magna. Quod de poëmate dicit, de poëta accipiendum eſt.

Perſ.ibid. —*nugaris cum tibi* Calue.

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet. carmina inquit,tua nugacia & inepta ſunt,præſertim cum ſis hebes,tardus & ſtultus & ineptus. Caluum enim pro ſtulto ponebant. Id ex epigrammate licet agnoſci in quo

Horat.lib 2. Saty.6. ſcribitur, μωρὸν ὁρᾷς φαλακρὸν. Pinguis autem hebes & tardus dicebatur Horatius.

Pingue pecus domino facias, & cætera præter.

Ingenium. Eſt autem aqualiculus venter porci,vt Iſidorus,qui præpinguis plerunque eſt,vnde & tranſlatio.

Perſ.ſatyr. —*quos viuere fas eſt.*

Occipiti cæco. id eſt, qui vt ianus,in occipite oculos non habetis,date operam ne derideamini poſtica ſanna: etſi vos tam prudentes eſſe debebatis, vt vel in occipitio quoque oculos habere crederemini, ſi quid ſaperetis;ſed quoſdam veſtri ordinis fas eſt minus oculatos eſſe, minuſque prudentes,cum ſtultitiam opes patiantur.

Perſ.ſatyr. —*ſæpe tendere verſum.*

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat vno. eum ait facere verſus enodes, leues & æquales:ſine aſperitate & ſcabritia & inæqualitate: in quibus nihil ſit curuum, nihil tortuoſum,nihil prauum,nihil eminens:ſed omnia æquali lenitate perpolita & directa.

Perſ.ibid. *Eſt nunc Briſei quem venoſus liber Acci.* Athenis Bacchanalibus agebantur Comœdiæ & Tragœdiæ:ita fit vt in Liberi patris clientela & fide ſint Tragici & Comici poëtæ. Ergo Accium veterem Tragicum Briſeũ,

Ariſtides. id eſt,Bacchicum appellat.Nam Briſeus,à quo Briſeus Bacchus vocabatur. Ariſtides de Baccho καὶ ἀυ ὡς ἐν ἄρρεσιν ἀγενήός τε καὶ βριστεύς. pro *venoſus* quod eſt inæqualis & tuberoſus,aliquando legendum *næuoſus* putaui, vt ſit næuorum & mendorũ plenus:vt mox verrucoſus.Sed exemplarib.hic renunciare non auſim.

Perſ.ibid. — *cor luctificabile fulta.* Puluino ſolemns nos fulcire cum ſedemus: & ceruicali caput,cum cubamus.At vero Antiopa, cuius cor tot angebant ærumnæ,

ærumnæ, & miſerijs obſeſſum cingebant,fultum habere his cor dicitur, velut nixum & incumbens iis.metaphora non audaci tantum, ſed propè temeraria & abſurda:ſed de induſtria affectata ad Accij ſimilitudinem & exemplum,qui irridetur. —*ſartago loquendi.* Vt patina piſcium dicitur aut Perſ.ibid. alterius obſonij: ſic ſatyrica tranſlatione & audaciore imitatione Sartago loquendi,velut quædam miſcella nouæ & vſitatæ, & veteris obſoletæque locutionis,ceu eduliorum in ſartagine frixorum hic dicitur.

Sed numeris decor eſt, & iunctura addita crudis. ſic enim lego, nõ *abdita*, librorũ fiducia priſcorum.Obijcit quidam Perſio poëtas, quos reprehendit,leuem verſum ſuauitate iuncturæ & ſtructuræ coagmentatione æquabili perpolire,vt eo etiam aſpera crudaque leniantur. Mox Perſius ſubijcit exemplum non leuis tantum, ſed fractæ & mollis compoſitionis eneruatæque atque elumbis.

Claudere ſic didicit verſum Berecynthius Atys. Ille alter refert. Perſ.ibid.

Arma virum,nonne hoc ſpumoſum, & cortice pingui.

Vt tamale vetus vegrandi ſubere coctum? ita ei virilis & grauis Maronis compoſitio horrida & ſcabra videtur,ſimiliſque cortici ramalium annoſorum:tanta erat iudicandi peruerſitas. itaque mox ſubiicit Perſius, quando illi alteri duriuſculus Maro videbatur verſus teneros & molles laxaque ceruice legendos,nec firma,contenta,& rigida: ſed velut ſoluta, mollicula & luxata,lubrica,remiſſa.quos verſus vt elumbes & viro indignos merito exagitat.

Hoc natat in labris, & in vdo eſt Mœnas & Atys. id eſt, hæc liquida & Perſ.ibid. tenera voce in recitando pronunciantur a poëta, ὑγρὸν enim quod humidum eſt,à Græcis pro molli & tenero vſurpatur non infrequenter.

Iratum Eupolidem prægrandi cum ſene palles. Qui es afflatus & imbutus Perſ.ſaty.1. Cratinis comœdiis, qui ad pallorem vſque operam dediſti Eupolidi & Ariſtophani:has quoque ſatyras meas lege. nam Satyra Latina veteri comœdiæ reſpondet,eiuſque refert reprehenſionem. Palles audacter cum accuſatiuo iunxit,vt quid palles? dicere in conſuetudine ſolemus.hoc autem inſolentius eſt,quod eſt,eorum ſtudio palleſcis, vt.

Hoc eſt,quod palles: cur quis non prandeat,hoc eſt. &c. Perſ.ſaty.3.

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis. Perſ.ſaty.5.

Inde vaporata lector mihi ferueat aure. Sic enim legendum,non *vnde*. In- Perſ.ſatyr.1. quit lector ferueat meorũ ſtudio poëmatum, Inde vaporata & calefacta afflataque aure,quòd & audierit & peruolutarit Comicos veteres.

Nomina in ĩo etiam propria diminutionem habere. Cic.ad Attic.lib.5.emendatus & explicatus. Conſule aut Numera. Cap.27.

NOMINA

NOMINA quædam in io desinentia diminutionis vim continent, etiã propria, vt Turpio: Sic Sempronius cognomento Rufus à Cic. ad Attic. vocatur Rufio. *Cũ interim*, inquit, *Rufio noster*. Et quoniã homines suis indulgent cõiecturis, & illas secuti, loca plerunq; in scriptorib. interpolãt: nos quoq; Rudiarij vice fungamur. & cum scribitur eodẽ mox loco. *Cũ me spectans è Pansæ villa, nunquid vellem, rogasset*, Apices antiquos scripture veteris *expense sua villa*, habere reperi. Præsagiamus igitur esse scribendum, *expes è sua villa*. nam sperarat se clam aduersario conuenire Ciceronem posse: quod posteaquam non potuit atque desperauit, nunquid vellet rogauit. Etiam adtexam aliud, quod cum stigmosum sit, persanandũ *ac me ille illud non quo*. Ego distinctione subleuandũ esse sensum arbitror, & supplemento tacito adiuuandum. *ac me ille: illud non quo*. hoc sensu. mihi placet ille, meque delectat, qui non quo mihi probetur ea conditio. Mox protinus pro, *& tuis*, lego *& tu ais*. *Vereor*, inquit, *adduci vt nostra possit, & tu ais* δυσδιάγνωστον *esse*. quam aliam constabiliunt scripturam alii & aliquot dictiones infulciunt, ea sanè salebrosa & refractaria est quanquam δυσδιάγνωστον πρόσνευσιν *esse* lubentius multo legerim quàm πρὸς νεῦσιν duobus vocabulis. Illud autem est eligans *Curandus autem hactenus ne quid ad Senatum: Consule vel numera*. In quo ad consuetudinem eorum, qui in Senatu aliqua de re volebant referri, Est adlusum. Cõsuli enim aut ei, qui Senatum habebat, dicebant: Consule vel Numera. quod est, refer ad Senatum: aut ostende non esse frequentem Senatum, neque satis multos Senatores ad Senatus consultum faciendum. Festus Pompeius. *Numera Senatum ait, quiuis Senator Consuli, cum impedimento vult esse, quominus faciat Senatusconsultum: postulatque, vt aut res, quæ adferuntur, diuidantur: aut simul consulantur, aut si tot non sunt Senatores, quo numero liceat scribi Sen. expectentur*. hactenus igitur à me curabitur Cherippus, vt nunquam te de eo consulam, facerene quod postulat, debeam: nam de cæteris mihi consilium dare soles, & dabis: in his igitur, quæ nullam habebunt dubitationem, poterit à me curari, si quid dubium mihi videbitur, vt de meo quis officio vel facto queri possit, si ei obtemperem aliquid petenti pernegabo nec quenquam consulam: de cæteris ad consiliarios nostros nostrumque Senatum referemus. In alia eiusdem libri epistola scribit, *Quæ non quo te cælem non perscribo, sed quia* δυσεκκλητα *sunt*. Ferè vt hoc admoneam Græca in auctoribus Latinis deprauata sunt: nam librarii scribæ ductus Græcarum literarum malè effingebant. ita factum vt ad Oedipos deueniendum fuerit, Sphingum ænigmata aliter & aliter enòdantes. Hic alii δυσευκαίμητα legunt: hominũ audacia & licentia prouehit meã, vt aliquid & ipse cõminiscar. Puto igitur legendũ δυσεκλάλητα. quod & veteri scrip-

Cic. ad Att. li. 5 epist. 2.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 2.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 4.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 4.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 4.

Festus. lib. 12. in litera N.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 10.

scripturæ à Victorio propositæ affine est, & sententiæ quadrat, vt se neget perscribere ea posse, quia inenarrabilia prope sint. *At vero in illo. Marcellus sedendi comes: etsi ille magistratum non gesserit, erat tamen Transpadanus*. hanc contineri puto sententiam. videlicet, Marcellus otii & quietis est comes, & sectator, qui ceciderit Comensem in Cæsaris contumeliam, quærens tumultus & belli occasiones, quamquam, vt ille, ciuis non fuerit, ciuem autem cædi nefas erat virgis: nec magistratum gesserit, quo adeptus esset ciuitatem: tamen in Transpadanum virgis abstinendũ fuit. Viro tamen doctiss. libenter assentirer, qui legendum censet, *Marcellus cecidit Comensem*.

Cic. ad Att. li. 5 epist. 11.

Cic. l. 5. ad At. epist. 11.

Cic. ad Attic. lib. 5. explicatus & illustratus. Excusatio. νομανδρία *Secundus ventus* ἔρος *Certus & commodus ventus,* ἀκεχήν *Strues, Fertum, Salij.*

Cap. 28.

ET SI non possum non admirari Victorii eruditissimi viri emendationem, qua pro ἐπικὸν δεῖ, ἐπίκωπον emendauit: tamen quia ex antiqua scriptura, fortassis aliquis sensus elici possit, non omnino improbanda videatur cum ergo scribit *& aliquid* ἐπικὸν δεῖ, sententiam hanc habere poterit: magnum etiam aliquid & graue adscribam, vt Poëtæ Epici, qui bella scribunt, facere solent. Itaque mox *de Parthis*, ait esse, *silentium*. id est, de bello Parthico.

Excusationem autem νομανδρίαν, legitimam interpretantur excusationem occupationum & negotiorum, quæ demum viro digna sit non aduersæ valetudinis, idque scitè & pereleganter, reperi qui ad legitimum numerum præfectorum referret, & genus hominum, quos legere Cicero vellet: proinde quasi significet sese eius causa numerum prætergressurum, nec tam acrem censorem in probando futurum. nam & ante scripsit, *de perfectis excusatio ijs, quos voles deferto*. que interpretatio vt exquisitior sit fortassis, & accersita cuipiam longè nimis videatur, tamen probabilitate nititur: nisi si dicat, *Nam excusationẽ ne acceperis* non missarum literarum quòd viros illos, per quos semper velut lege quadam ad te solitus sum epistolas mittere, non haberem: & per quos Proconsules solent Romam aut ad amicos scribere, recepto quodam more. Sed in Epistola sequente illud est tenebrosius. *Itaque erat in animo nihil festinare, Delo nec me mouere nisi omnia* ἀκρόπρεων *iura vidissem*. Iam ante scripsi sæpenumero Græca in Latinis auctoribus mendosa esse, quod & hic locus satis declarat: neque enim ex eo trahi commoda sententia potest. legendum autem puto, *nisi omnino* ἀκεχὴν οὖρον *vidissem*. Se quippe negat ante Delo esse profecturum, quam viderit certam bonamque tempestatem ad nauigandum, vento

Cic. li. 5. ad At. epist. 11.

Cic. ibid.

Cic. ad At. li. 5 epist. 12.

vento ſpirante ſecundo. Secundus autem véntus οὖρος à Græcis vocatur: quod vocabulum deliteſcit abditum in cõturbatis ſyllabis, ventus autem non turbidus, non ab alio exaſperatus neque procelloſus, non ſæuus, ſed commodus & certus ἀκραὴς vocatur. Homerus,

Homerus.

Ἐπλέομεν βορέῃ ἀνέμῳ ἀκραέϊ μαλῷ. Quod ſi quis veterem ſcripturam alio in loco tueri velit, quam ſe in libris veluti Faunorum & Aboriginum deliteſcentem reperiſſe teſtatur victorius. *De ſtrue ſalterum*. ſic exponat. Obſecro te, etiam atque cura & vide, vt pecunia nobis affatim ſuppetat, vt ſalienti. Halteres quin pondera erant, quib. ad ſaltum ſe librare ſolebant: mihi quoque Proconſuli pro halteribus pecunia erit. Halteres autẽ Salteres dixit more Romanis vſitato, qui aſpirationes Græcas millies inſibilum conuertunt: documento ſunt ſex, ſuperbus, ſuper, & alia ſexcenta. *De ſtrue* tamen *ſalinarum*, ſuo mouere loco non tam temerarius ſum, vt auſim: ſed oſtendere volui, ſi quis alteram amplecti ſcripturam vellet, figuratum ex ea ſenſum educi poſſe. quod ſi liceret leuiter mutare verba, libenter legerem *De ſtrue Saliorum*. vt rem diuinam ei mandet Marti Gradiuo faciendam, dum militiæ erit. Strues autem ſacris adhibebatur, vt & Fertum: & Martis ſacerdotes erant Salij. Atque in hanc ſententiam propenſior ſum. legendum porro ſuſpicor in eodem libro, *aut quid ad me attinet? Veruntamen Decumani ſibi veniſſe me cum imperio. Græci quaſi Epheſio prætori ſe alacres obtulerunt*. veruntamen ad me attinet vt audias: itaque & narrabo, Decumani mihi præſto fuerunt, meque ſibi veniſſe cũ imperio crediderunt, ſperantes ad vexandos prouinciales, in meo Proconſulatu ſibi auxilium fore: Græci non vt Romano magiſtratui, ſed vt Epheſio prætori alacres ſe mihi obtulerunt.

Cic. ad At. li. 5 epiſt. 12.

Cic. ad Att. l. 5 epiſt. 13.

Cic. emendatus & explicatus lib. 5. epiſtola ad Attic. Ligurinus, ἐπιχεφάλαια.

Cap. 29.

Cic. ad At. li. 5 epiſt. Laodiceam veni.

NON exiſtimo de clauo annali eſſe audiendum, quod Cicero loquitur libro 5. ad Atticum. *Ex hoc die clauum amouebis*. non enim vt opinor, ineunte anno figebatur, ſed exeunte: & amoueri clauũ cupit, non pangi. Ego per tranſlationem potius acceperim. vt cum moleſta illa & iniucũda triſtiſque prouinciæ adminiſtratio, ei velut clauus infixa hæreat, petat ab Attico, vt det operam, vti ex eo die, anno exacto, onere prouincię liberetur: velut amoto clauo, quo cruciatur & angitur. Scio *clauum commouebis* alios legere, partim *admouebis*. ſed nihil cauſæ fortaſſe eſt, cur librorum ſcriptura vitio ſuſpecta ſit: nec tamen coniecturas doctiſſimorum virorũ reprehendo: ſed quam prætermiſerunt ſcripturam, & velut obelo confoderunt

derunt, belle conſiſtere poſſe defẽdo. Quem autem Ligurinum momum vocat, eum ſignificat ſimilem ei Liguri, quem in Seſtiana *additamentum ſuorum inimicorum vocat*: cui nunc ſimilem reprehenſorem Ligurinum appellat: vt vel Hircum intelligat, vel, vt placet hominibus doctiſſimis M. Catonem. Eſt & ligurinus è Liguria: Gratius. — *aut Ligurinas deſuper alpes*. Eſt & nomen proprium apud Horatium. Iam ἐπιχεφάλαια in Cicerone, non ἐπιχεφάλια ſcribi debere ineptum eſſet admonere, friuolum & ſuperuacaneum, niſi literatura vera exularet ex omnibus monumentis, & falſâ introducta eſſet, quę ne in errorem homines inducat, operæ parcendum non fuit in admonendo, Et ſi laus in eo nulla eſt.

Cic. ad Attic. lib. 5. epiſt. Saturnalib. manc.

Cic. pro Scrip. Grat. de venat. Horat. li. 1. epiſt.

Cic. ad Attic. lib. 5. epiſt.

M. Tull. reprehenſus ab Hygino, Aratus emendatus. Equi vis vt Canum vis, dictum. Cap. 30.

Curſum prope pelagi tentare videtur, & ſe incerto committere cœlo, qui auctores antiquos interpretatur: vix enim fieri poteſt quin quantumuis lynceus interdum in tenebras incidat & offendat, & ſcopulis impacta naui naufragia faciat: Sed & vt non aduerſus tempeſtates experiatur, an non in latentes tenias plerumque incidit hominum obtrectatorum & maleuolorum doctrinæque opinionem ſibi aucupantium alieni nominis infamia? M. Tullius, quem *extra omnẽ ingenij aleam poſitum* ſerius ſcriptor Plinius pronunciauit, quibuſdam in locis apud Aratum cenſoribus curioſis non ſatisfacit, vt cum ſcribit.

Plinius in præfatione Naturæ hiſtoriæ.

Pulueribus vti de terra lapſus repente,
In cœlum Victor magno ſub culmine portat: Negat enim κεχονϊσμένον eſſe puluerulentum. Quis hic Ciceronem Inſimulat? Hyginus ita ſcribens. *Hunc Aratus cum diceret inter ſidera* κεχονϊσμένον *figuratum, acceperunt complures eum puluerulentum dicere, quod minime conuenit poſſe inter ſidera etiam puluerulentum accipere. Quod ſi eſſet, dignior erat Orion, cui idem adſcriberetur. primum, quod aſsiduè eſt venatus & ſemper in terra fuit: denique quod adhuc inter ſidera venari videtur. Perſeus autem, qui aſsiduè volabat non poteſt puluerem habere. quid igitur? cum vellet Aratus eum currentem obſcurè ſignificare, vſus Ætolorum conſuetudine eum* κεχονϊσμένον *dixit. Ætoli enim cum volunt aliquem decurrere ſignificare,* ἀποκονίσαι *dicunt. Id quod Aratus voluit demonſtrare, non vt illum volantem aſsiduè, puluerulentum dicat, quod à multis perperam eſt intellectum*. Et quoniam de Perſeo hæc ſcripta ſunt, in eiuſdem ſidere deſcribendo non veretur auctores vtriuſque linguæ reprehendere in ἄιδος κυνῆ quis enim non in vtraque lingua, qui quidem eius rei mentionẽ fecerit, non credit eſſe Orci galeam? vno ore omnes Paræmiaſtæ, ne quid alios appellem, id ſentiunt. Hyginus refragatur qui ita ſcribit. *Præterea & galeam qua indutus ex aduerſo non poterat videri. itaque Græci* ἄιδος *Galeam dixerunt*

Cic. in Arat. phænom.

Hygin. li. 3. de ſingul. cæleſt.

Hyginus li. 2 aſtron. poëtic.

quæ in hoc caput congerentur, ſed hoc ipſo nõ mentientur auctorẽ: ſed ſtirpem & familiam approbabunt, quòd nihil ſimile adumbrabunt. Sæpenumero me quadam eſſe varietate luſurum ad laſciuiam vſque profeſſus ſum. Duplices, Quadruplices, Quintuplices, quos in Martiale legimus, ſi quis quales fuerint ſcire velit: & ſi ſatis ex ipſo vocabulo monemur & inſtruimur cuius vis ipſa & notio rem declarat: tamen id etiam non incommodè ex Herodiano intelligemus ita ſcribente. λαβὼν γραμμαλίον τούτων δὴ τῶν ἐκ φίλυρας ὡς λεπτότητα ἠσκημένον, ἐπαλλήλῳ τε ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν ἐπιτυγμένων. Sic igitur vocabantur tenues è philyra libelli bis ter quinquies vtrinque in ſe plicati. Apud Maronem,

Martial. in apophor.

Herod. lib. 1.

Virg. 6. atti.

—*Stant lumina flamma.* Valet, pleni flãma ſunt oculi, vt & alio loco dixit.

Virg. 12. Aeneid.

—*iam puluere cœlum.*

Stare, quod eſt oppletum eſſe puluere.

Lucil. apud Gell. lib. 8. cap. 5. Terent. Ennu. act. 2, ſc. 2.

Et Lucillius, *pectus ſentibus ſtare* dixerat, vt adnotatum erat & obſeruatum à Gellio, niſi totus perpetuuſque ille eius liber intercidiſſet. Intellexit autem vt conijcio, pectus ſentibus plenum: & vt Terentius loquitur ſentum. Lucillius apdud Gellium in Laberianis verſibus. Luſcificare eſt cæcare.

Lucill. apud Gell. lib. 10. cap. 17.

Sic ego ſplendore fulgenti pecuniæ
Volo luſcificare exitũ ætatis meæ. Hoc ego admoneo & quod infrequẽs eſt verbum, & è codicibus profugum alio locum occupante *luciſicare* Sũt & in Gellio verſus Ennij de Seruilio deprauati, eorum aliquot vt reſtitui debere exiſtimem, ad ſcribam, quod ſi quis auctorem, cuius impulſu & fiducia faciam, percunctetur, facio auctore libro antiquo: in quo eſt.

Ennius apud Gell. lib. 12. cap. 4.

Vt faceret facinus leuis haud malus, doctus, fidelis,
Suauis homo, facundus, ſuo contentus, beatus,
Scitus, ſecunda loquens in tempore, commodus verbum
Paucum, multa tenens antiqua ſepulta vetuſtas

Quæ facit. Verbum autem paucum pro verborum antiquorum ſepulta quadam vetuſtate dictum, cuius generis multa in Oratore Cicero cõmemorat. Quinetiam ex eodem libro veſtigia ductuſque literarum non ſatis planè expreſſarum ſecutus, arbitror legendum,

Cic. in Orato.

Ennius apud Gell. lib. 12. cap. 4.

—*magna cum lapſa dies iam,*

Parte fuiſſet de ſummis rebus fecundis. Capite autem ſecundo eiuſdẽ libri *Hæc tamen inepti & inſubidi hominis ioca non præteribo*, è veteri codico lego, quo verbo etiam Lampridius vtitur, proinde adnotandum duxi, & Gellio reddendum, cum ab eius ingenio hoc verbi alienum non eſſe videatur.

Gell. lib. 12. cap. 2. Lamprid.

Pro-

Proreta. Hermateleuchus, Hermata, Tribus, conuiuia Tribulis, Tributa comitia. Suffarcinata, Pannucea, Pannucea mala, Pannus.

Caput 33.

VERSVS eſt Papinij, vnius vocis inſolentia obſcurus. *Sint quibus exploret rupes grauis arte molochus.* quiquidem de proreta ſcriptus eſſe videtur, qui in prora & ventos captat, & ſcopulos rupeſque explorat, conſtat nautas bolidem habuiſſe, quæ eadem & catapirateria dicitur ad explorandum, ac inſtrumentum quoddam ſimilis vſus hic latet, ſed voce de prauata, quid enim molochus eſt? Ego aliquãdo (neq; enim, vt opinor, mihi fraudi erit, ſuſpiciones meas hic perſcripſiſſe) molybdus legendum eſſe putaui vt plumbum ſignificaretur: aliquãdo, bolochthus vt pondus quod iaci ſoleret in profundum intelligeretur tandem tamen aliquando in hanc ſententiam animus inclinauit vt hermateleuchus, vt inſtrumentum, vel ferramentum ſit, quo ſcopuli & murices teniæque cæcæ & ſub aqua latentes deprehendantur: Hermata enim id ſignificare notiſſimum eſt. Venit & in mentem aliquando molochthus legere, vt pondus ſit deſcendens in mare: ſed enim, vt ingenuè fatear, hermateleuchus magis animo arridet: & ſi à me non ita vẽditatur, vt meã aſtringere fidem cuiquam velim. Nos vt Academici veriſimilia ſequemur, quibus acquieſcimus, ad vera vix vnquam aſpiramus. Etſi nullus erat Romanus, qui non in aliqua eſſet tribu tamen tribus pro plebe, id eſt, pro ima populi parte poni Equitibus & Senatu excluſis lego in Papinio.

Papinius lib. 3. Siluar.

Papin. lib. 4. Silua. r

Moribus atque tuis, inquit, *gaudent turmæque tribuſque*
Purpureique patres. Sic

Horat. lib. 1. epiſt. 13.

— *ſoleas conuiua Tribulis.* Flaccus dixit, pro conuiua humili & plebeio. Sic tributa comitia, comitia plebis erant: at ab ijs arcentur apud Liuium Patricij, credo quod quamuis omnes in tribu eſſent, tamen plebs multis partib. numero reliquos ſuperaret: Quod autem numeroſiſſimum erat, vt ſolum tribus nomen non diuiſit, ſed ſibi totum vendicauit. Sed è ſiluis in theatrum tranſeo. Apud Terentium *Suffarcinatam vidi Cantharam*, valet craſſam & opimam velut multo pingui & adipe ſuffertam. Nam vt à ſarcio, ſacino: ſic à farcio farcino, deducitur. Paulinus. *Quia ſuffarcinatos arcta non capiunt.* quo ſane modo & apud Terentium Donatus explicat, & ſi breuius & obſcurius, ſic enim ait, *proprium eſt auibus eſſe ſuffarcinatas: vt Perſius, Pannucea Baucis, & Plautus, Doliarẽ, claudã, craſſam.* Hic autem obſeruandum Donato Pannuceam in Perſio nõ eſſe pannoſam, ſed, vt quæ multis conglobata & glomerata pannis tumet, tumidam & præpinquem

Terent. Andria act. 4. ſc. 5.

Donat. in Andriam. Teren. act. 4. ſc. 5.

pinguem, vt si pila aut globus sit pannuceus: vel quia pannus tumor est in inguine, & glomus fili. In Plinio tamen malà pannucea ex eo videntur appellata, quod celerrimè rugosa, velut in pannos multos marcescant: vnde & Pannuceam quispiam rugosam interpetaretur. Etsi hæc mihi interpretatio parum probatur: sed vitio nunquam fuit multa tentare, & vndique conari verum elicere, vel verisimile inuenire.

Plin. lib. 15. cap. 14.

Torquere collum, & obtorquere, Nutrire, Tibiæ Serranæ. Gingrinæ, Gingrire, Sinistra & Dextra tibia, Fustuarium, De patella edere, Cic. lib. 2. de Finib. bon & mal. explicatus.

Caput 34.

MAGISTRATVS si quem aliquando parum obedientē viderent imperio suo, manum ei ipsi inijciebant, in collumque inuadebāt ac torquebant, quod tanquam genus pœnę, & coërcitionis erat. Liuius, *Hoc decreto Consul armatus cum paucis, appellantibus tribunum, collum torsisset: metu cæteri sacramento dixere*, & in libro de viris illustribus. *Consuli legibus agrarijs resistenti, ita collum in comitio obtorsit, vt multus sanguis efflueret è naribus*, non tantum hæc legitima pœna erat: & in Druso, qui id fecit, vt iniuria maxima scribitur, cum ita vis maxima adhiberi videretur. Cicero in Verrem. *Quem obtorta gula de conuiuio in vincula atque in tenebras abripi iussit.* Pro Cluentio, aliquem *obtorto collo ad subsellia reducere*, quod est, per vim. Nutrire non tantum alere significat, sed etiam fouere & curare Liuius. *Cogitationes hominum à foro certaminibusque publicis ad domum curamque corporum nutriendorum auertit*. de pestilentia loquitur, quia animi hominū à cōtentionibus forensibus auocati sunt ad corpora fouenda. Quædam appellantur à Latinis Tibiæ cognomento Serranæ, quæ acutæ erant. opinor, ab acuto serræ stridore, aut serrante sono esse nomen eis inditum, vt Gingrinis, ab anserum voce: nam gingrire proprium est anseris; vt rudere asini: hinnire, equi. Hæ tibiæ Serranæ etiam sinistræ erant, aut sinistris similes: nam sinistra tibia accinit dextræ, cum ipsa acutius tinniat, grauius dextra sonet: ac proinde dextra modos incinit, atque incentiua est, vt à Varrone dicitur: Sinistra succinit, ac succentiua est. Fustuarium, pœna fuit militaris, qua milites, qui deliquerant, fuste feriebantur, huius rei fidem faciet Liuius sic scribens. *Fustuarium meretur, qui signa relinquit, aut præsidio decedit*. Et Polybius ξυλοκοπῶλαι δὲ καὶ ὁ κλέψας τι τῶν ἐκ τῆς στρατοπέδου, καὶ μὲν ὁ μαρτυρήσας ψευδῆ πλημμελείας. Ea animaduersio fiebat Tribuno militem fuste cædente, ac mox reliquis militibus fustibus & lapidibus noxium petentibus. Apud Cicero. de finib. libr. 2. *Duntaxat cætera cauerent* valet,

Liuius lib. 4.
Plin. de vir. illust. de M. Linio Druso.
Cic. 6. in Ver.
Cic. pro Cluen.
Liuius. lib. 4.
Varr. lib. 1. de re rust. cap. 2.
Liuius lib. 5.
Polybius.
Cic. 2. de fini.

valet, modo cętera cauerēt, tantū cætera cauerent. Hoc eo moueo, quòd interpunctione & sententia & vis vocabuli corrupta est: Sic pro, *similiter & si dicat: similiter ac si dicat*, Perspicuè emendandum est. Edere de patella, est comedere de cibis Diis Larib. in patella adpositis. Verba Ciceronis sunt, *Primū ita non religiosos vt edant de patella*. Quid? quod melius erit *Quibus vinū defusum è pleno sit œnophoro*. Etsi enim vinū diffundi ab Horatio & Columella, alijsque dicitur: tamen in alia re dicitur, & hic defundere, est deorsum fundere in pateram scilicet. *Cui nihil dempsit nix & sacculus abstulerit nil*. Lucillianus est elegans versus, in quo dempsit, est dempserit per archaïsmum. *Resplendeat his vestis, argentum orilitium locus ipse*. In veteribus lego *orilicium*. puto, *aurum illicium locus ipse*. quasi locus ipse sit illicium conuiuæ & inuitamentum. Quid si etiam odor legatur? Sed verbo resplendeat, non conueniret. Mox deinde sequitur — *& rectè sophos illudque verè*. In quo illud d litera extrita, vel in pronunciando supplātata aut dissimulata legendum est vt corripiatur vltima. Multis hinc inde collectis particulis hunc centunculum consarcinauimus.

Cic. 2. de finib.
Cic. ibid.
Cic. ibi.
Cic. ibid.
Cic. ibid.
Cic. 2. de finib.

Asinus albus apud Fab. Album, Primipilarium testamentum. Proœmium facilius habere. Cap. 35.

SCRIBIT Quintilianus hominem dicacissimū Iunium? Bassum, asinū album fuisse appellatum: cuius sanè dicti gratia non pellucet, neque se ostendit nobis duntaxat, quorum oculis obducta quædam caligo est: sed conemur, vt argutiam eius eruamus & eripiamus hominibus eam, qua primi diu laborauimus huius dicti inscitiam. Ridiculum quidem, vt è Cic. & Aristot. notum est, sedem constat habere in quadam deformitate & Ineptijs. Hominem porro Ineptum Asinum vocari à Latinis, vel vnius Terentij locus fidem fecerit ex Ennucho. *Flabellum tenere te asinum tantum* Contrà quod iucundum, fausturn, prosperum, lepidum, album dici: de coloris illius iucunditate & pulchritudine nemini paulo doctiori est ignotum. Hinc albæ aues: & *sint omnia protinus alba*. Qui igitur ridiculus erat propter Ineptiolas ridiculorum, Asinus dicebatur: sed idem propter iucunditatem albus: quod ea diceret, quæ iucunda & grata & probata hominibus essent & placerent. Est apud eundem eod. etiam capite. Captator quidam Domitio: Afro falsam tabulam & simulatam inferens, fingensque se velle testamentum facere, cum tabulam in manu haberet, is Afrum rogat, an sibi consulat formula testamenti primipilarium ordinare suprema Iudicia, id est, testamentum facere; cum simulationem hominis & captationem percepisset Afer. Noli inquit, primipilaris testamento ordinare suprema Iudicià. Offendes enim non minus simulātè re-

Quintil. li. 6. cap. de risu.
Terent. Ennuch. act. sc. 5.
Persius saty. 1.
Quintil. lib. 6. cap. de risu.

ſpondens,& ſe captari intelligens. Nam teſtamenta Primipilariũ fere Imperatorib.à quib. promoti fuerant & ditati: & amicis,& benè meritis aliquid honoris cauſa legabant: Sæpe etiã Imperatores heredes faciebant. Itaque captator ille conſulens Afrum,ſimulabat ſe teſtamento ei aliquod legatum velle relinquere, vt Afer mutato veteri teſtamento, viciſſim ei aliquid legaret. Vt igitur argutia ioci intelligatur, qualia dixi fuiſſe Primipilarium teſtamenta exiſtimandum eſt. Quod & è Suetonio ſuſpicari licet ſcribente in Caligula. *Teſtamenta Primipilarium, qui ab initio principatus Tiberij, neque illum, neque ſe hæredem reliquiſſent, vt ingrata reſcidit.* Quod autem de Curione à Cic.dictum eſt iocularíter ſemper ab excuſatione ætatis incipiente *Eum habere quotidie facilius proœmium*. Ita interpreter Curionem ſenem.fuiſſe,& exacta ætate,nihilominus in cauſis eſſe verſatum, cum poſſet vacationem ætatis habere & artem deſinere, & forenſib. laborib. cauſiſque abſtinendis par eſſe non videretur. Itaque cum quotidie in cauſis magis ac magis decreſceret, oratoriſque munere deterius fungeretur, propeque deliraret, facilius proœmium, à quo exordiebatur quotidie, dicebat eum habere Cicero. id eſt,faciliorem ætatis excuſationem: Et cum deterius quotidie diceret,& ſimilitudine erumperet, facilius excuſationem quotidie mereri ferebatur: quod erat eius proœmium. Alij de iuuene interpretantur, quem dicunt quotidie magis atque magis Iuuenilia deſignaſſe. Sed non perinde conuenire ioco videtur. Meam autem interpretationem ita poſui,vt tamen ſuum cuique arbitrium & iudicium ita liberum eſſe vellem, ſuam vt ſententiam noſtræ, cui parum confidimus,anteponerent.

Suetoni. in Caligu. cap. 38.

Quintil. lib. 6. cap. de riſu.

Plinius lib. 37. explicatus & emendatus. Cerites, Ciſſytes, Diphyïs, Chryſopus. Caput 36.

EVOLVENTI mihi lib. vltimũ hiſtoriæ Naturalis Plinij Secũdi multa occurrerũt quæ vt ita dicã, partim verucoſa, partim næuoſa eſſe ſentiebã: nec tamẽ remedij vlla ratio ſuccurrebat in plurimis, cũ & libris antiq; fidei,& Grẽcorũ eadẽ de re monumẽtis carerem: quibuſdã tamẽ,in quib. ſine vtroque ſubſidio aliquid cõiectura cõſequi poſſe videbamur,nõ pretermiſimus,quin quã poſſemus medicinã adhiberemus. *Cerites*,inquit, *ceræ ſimilis eſt*, *Circos piris* Hic ego *ſpiris* legẽdũ eſſe auguror: nã hẽ gẽmẽ,quarũ nomẽclaturã reddit,ipſo nomine ſimilitudinẽ rei alicuius cõfitẽtur, vt Cerites,cerẽ. Eodẽ igitur modo & *circus ſpiræ*, id eſt, circuli, nã non eſt ea piri figura, ſed turbinata in metã: deinde quã facilis fuit eius elemẽti prẽtermiſſio,quòd in vocabulo priore ſonabat,cuius ſibilus ſonitũ ſequentis abſorbet & ſupprimit. Multus quidem error magis lubricus eſt in omni

Plutar. lib. 37. cap. 10.

omni ſcriptura, non multo poſt, *Ceſſites circa coptum naſcitur candida, & videtur intus habere partum*. Si nihil acumen ſtili hic fefellit, *Ciſſites* eſſe potius debuit hederæ aſſimilis, vt origo vocabuli Græci indicat. Sed ſuſpicor,nec vt opinor, iniuria *Cyſſites* legi debere, notata prima y Græco: vt intelligatur lapis grauidus,cum intus partum habere videatur à verbo κυέω. Certe ſi quis *Ciſſites* defendere vult, ſaltem à κισσάω, quod eſt concipio deducet,nõ ab hedera. Gẽma *Erotylos*, etiã vt ait, *Hieronnemõ appellatur*. Neminẽ eſſe arbitror, qui paulum modo Græcè ſciat,quin intelligat Hieromnemõ ſcribi debere à ſacrorũ memoria: quod verbũ nõ eſt Græcis in auditũ. Etiã *Mepicoros* ſcribendũ eſſe *Epichoros*, putaſſem vel potius Epichorios,niſin in eo verbo latere cẽſerem originẽ,quæ in νεοχόρῳ cuiuſdã religionis ornamẽti & cuſtodiæ. *Philoginos*,inquit, *quẽ & Chryſiten vocant*. non dubito quin *Phloginos* literatius ſit ſcribere, vt à flammeo colore vocabulum inditum ſit gemmæ: cum preſertim conſtet igneum & flãmeum eſſe colorem auri: abundantia autem elementi ſuperuacanea error ſolemnis eſt. Scribit rurſum, *Diphris duplex candida & nigra, mas ac fœmina, genitale vtriuſque ſexus diſtinguente linea*. Hic quodammodo ſubodoror *Diphyis* eſſe legendum: cum gemma iſta duplex vtroque ſexu ſit & biformis,quod hoc vocabulum ſignificat,non illud, quod ſubditiuum exemplaria adulterio corrupit, *Chryſophis* inquit idem, *aurum videtur eſſe*. Chryſopis,vt ſuſpicor ab auri aſpectu & ſpecie legendum eſt. Sed nos in curſu aliis lampada tradimus: quos admonemus vt diligenter etiam atque etiam videant,an Græcanica nomina, quæ eo in libro plurima conſtipata ſunt, omnia notam & formam monetæ Græcæ probè referant. Reperient enim vt opinor, non incallidi ſpectatores nummorum alia quædam à nouis pecuniæ fabris & cuſſorib. eſſe percuſſa.

Plin. ibid.

Plin. ibid.

Plin. ibid.

Plin. ibid.

Plin. ibid.

Homicyclus. Exedra. Silla. Caput 37.

SI piaculum eſt ab aliorum ſententia diſcedere, piaculum hoc à me committetur: non enim ſententia mea pedaria erit, nec in eorum partem tranſibo,qui ante me dixere. Vulgo à principib. Grammaticis exponi video Hemicyclum, cathedram, quòd ſit ſemicirculi forma, in eo Ciceronis loco, quem ſubnectam. *Cum ſæpe multa tum memini domi in hemicyclo ſedentem, vt ſolebat, cum & ego eſſem vnà, & pauci admodum familiares in eum ſermonem illum incidere*. Poteſt quis domi ſedere in conclaui, neque protinus conclaue cathedra erit: poteſt quis domi ſedere in cubiculo, neque idcirco cubiculũ erit cathedra. Exiſtimo enim eſſe formã quandam vel porticus vel conclauis ſemirotũdi, vbi ſedẽtes ſolerẽt colloqui,

Cic. lib. de Amicit.

nam

nam non ignoramus rotundam formam ad colloquia esse accõmodatiorem quàm directo rigore porrectam. ἡμικύκλιον videtur vocasse Plutarchus. ἀλλὰ πᾶς φεύγῃ περιστροπάδιῶ καὶ ἐν ὑμικυκλίῳ τινὶ καθεζόμενοι, καὶ περίπατα-
Plutarch. λοιῶτες ἐν ἑαυτῷ θεάζονται περιφοιτῶν τα, ταχέως ἀνάζευξιν αὐτοὶς παρυ γνῶσι. Aut igitur est Hemicycliõ id, quod dixi: aut sedes in semicirculũ formata, non cathedrarum similis nostratium: sed Sedilium quorundam multos capientium, quod sane veri similius arbitror. Non minus & in Exedra à viris magni in literis nominis discedam. Aiunt enim locum esse sedibus frequentem accommodatum disputationibus, ego potuis putem significari certam quandam ædificij formam senum laterum, quo genere loca vbi scholas & disputationes habebant, & vbi commentari & exponere solebant Græci, & in villis suis Romani, ad exemplum architecturæ Grecanicæ & Palestrarũ Grecię, videor id affirmare posse nõ iniuria, pręsertim cũ Strastrab. li. 13. bo scribit ὑπέρκειται δὲ τῶν Χάρδεων ὁ τμῶλος εὐδαιμον ὄρος, ἐν τῇ ἀκρωρείᾳ, σκοπὴν ἔχον ἐξέδραν λευκῆ λίθῳ, περιφερῆ ἔργον, ἀφ' ἧ κατεπῶνεζει τὰ κύκλῳ πεδία. Locus iste Straboins designare videtur speculam senum laterum, vt quoquo versum liber aspectus & prospectus esset, lateribus omnibus fenestratis. Ne in Sillæ quidem notatu assentiri his possum, qui columina Grammaticorum feruntur. Nam Sillam quasi Sibyllam dictum interpretantur. Ego à colore contenderim, qui inequaliter albo rubroque distinctus, eius vultum notabat, ex quo & scurræ Attici eum dixerunt morum polentam esse conspersum. Plutarchus ἐξήνθῃ γαρ τὸ ἐρυθήματος χρὼ ᾗ σποράδων καFest. lib. 16. in transf. R. Χαμεμιῖ σμένον τῇ λευκοῆτι φοῖς ὁ καὶ τὸ ὠμα λέγεσι γενέσθαι τῆς χρόας ἰωδέστερον. Idẽ etiam à Festo dici animaduerto, is enim ita scribit *Rauiliæ à rauis oculis, quemadmodum à colore fusco Sullæ.*

Quare Epodon liber Inscribitur ab Horatio. Inuolucrum Antimachus tumidus quare dictus. Fodere latus apud Horatium. Cap. 38.

SAEPE acta, sæpe comperendinata causa est, sæpe ampliata cur ab Horatio liber Epodon appellatus sit: neque dum satis quod liqueat habere Iudices videntur. Ego vt pro mea virili, quod eorũ cognitionem adiuuet, adferam. Cum Strophe & Antistrophe subiici in Melicorum conuersionib. & poëmatis soleat Epodus, fore crediderim librum illum appellari Epodon nomine, quòd carminum libris veluti Strophis & Antistrophis accinatur. Vnde & Epodon Græci solent vocare elegãter quod succinitur & subijcitur, vt & liber ille subiicitur libris Carminum & eos
Plutarch. subsequitur Plutarch⁹ ὡς δ' ὅμως τῷ ὑμένης διηγήσατο, καὶ προσέθηκε τὸ κοινὸν ἀπάσης ἀδολεσχίας ἐπῳδὸν τὸ ζῶντα μηδενὶ φράσῃς, ἀλλα σιώπα. Inuolucrum videtur vocare Plautus linteum illud, quo tonsores solent homines inuoluere, ne

ne vestis capilli tonsi lapsu inquinetur. *Ne is quidem inuolucrum injicere voluit, vestem vt ne inquinet* Scio *in volucre* legi vulgo: sed & à quibusdam *in volucrem* qui nescio quem Pegasum alatum & volucrem in domib. fuisse comminiscuntur, cui vestes iniicerentur. Sed sententiam quam posui, eo magis mihi defendendã puto, quod & hodie nos tõsores sindone circũdant: & quod Plutarch. ita scribit. χαριέντως γὅν ὁ Βασιλεύς ἀρχέλαος ἀδολέσχῃ κουρέως περιβαλόντος αὐλῷ τὸ ὠμόλινον ᾗ πυθομένῃ πῶς σεκείρω, βασιλεῦ σιώπων ἔφη. Plutarch.

Parua mei mihi sunt cordi monumenta sodalis.

At populus tumido gaudeat Antimacho. Hic Antimachum non existimem appellari tumidum, quòd eius inflata nimirumque sublata carmina fuerint: sed quòd fuerit eius grande & longum prolixum & verbosum poëma: nam & paruo operi Cinnæ magnum longumque carmen opponit. Et Plutarchus idem declarat sic scribẽs. ὁδὲ περιττὸς καὶ ἀδολέσχης, ἄνγε δὴ τύχῃ, καὶ τὸν κολοφώνιον ἐνεγνωκὼς ἀντίμαχον ἔφησιν. — *quia tanti quantũ habeas sis.* Horatij sententiã, quã crebro patres auari filijs occinere solebant, eos ad pecuniæ & diuitiarum studium accendentes, expressit ad verbum Plutarchus in commentario de diuitiarum cupiditate. ταῦτα γὰρ ἐστιν ἃ παραινῶσι καὶ διδάσκουσι, κέρδαινε καὶ φείδῳ, καὶ τοσοῦτῳ νόμιζε σαυτὸν ἄξιον, ὅσον ἂν ἔχῃς.

Mercemur seruum, qui dictet nomina, sæuum,

Qui fodiat latus. Horatij locus est homini ambitioso & honores affectanti suadens mercari necesse esse nomenclatorem acrem, qui ciuium, quos candidatus prensare velit, nomina teneat, qui simul atque quempiã ciuem viderit, qui suffragatione, vel gratia plurimum valeat, continuo candidati & petitoris latus manu feriat, vt eum prehenset. Id enim esse puto, *Qui fodiat latus.* Tale illud est Plutarchi. πρόσκεται γὰρ ἀπανλαχῶ τῶν ἰμαλίων, ἀντίλαμβανόμενος τῶ γενέῳ, τὴν πλευρὰν θυροκοπῶν τῇ χειρί. Sunt ista quidem leuia fateor, sed quæ homines in alijs quærendis occupatos labore interim leuabunt.

Plaut. Capti. Sed iam ego reuertar.

Catull. de Smyrna Cinnæ poëte.

Plutach.

Horat. lib. 1. satyr. 1.

Plutar. de diuitiarum cupiditate.

Horat. lib. 1. epist. 6.

Plutarch.

Cic, explicatus & emendatus lib. 1. offic. Profluens, Salmacida spolia. Salmacis. Cap. 39.

IN Iustitiæ præceptis numerat Cicero, *non prohibere aqua profluente*, in quo profluentem aquam interpretor, quę in cisterna non est, nec in puteo ea enim non profluit, sed quæ vel riui est, vel fluminis fluentis. quanquam humanitatis est non magis puteo, aut cisterna prohibere quàm profluente. In Cicerone autem lego,

Cic. lib. 1 offi.

Homo qui erranti comiter monstrat viam
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit

Ennius apud Cic. 1. offi.

Nihilo-

Nihilominus ipſi luceat, quum illi accenderit. Vt enim, quod in exemplaribus percrebruit, menſionem verſus lædit, & commodè ſubaudiri poteſt: denique in optimis libris manu ſcriptis non reperi. *Salmacida ſpolia ſine ſudore & ſanguine* Spolia ſunt de molli. & malè fortibus parta ſine pugna vlla: vtrum quod per Ironiam falſa & ſcita ſunt huiuſmodi ſpolia? nã Salmacidus, falſus eſt. Plinius Empiricus, Ipſum vero balneum ex dulci aqua fiat, non ex ſalmacida, & non putem, refragante præſertim Feſti auctoritate, qui hunc eum verſum citat, & *Salmaci da Spolia*, legiſſe duobus verbis videtur ab aquis Salmacis, quas qui bibiſſet vitio impudititiæ remolleſcebat ob eam rem, quod eius aquæ aditus anguſtus occaſionem dabat iuuenib. petulannib. ante cœtum puerorum & puellarum violandarum, cum effugium non pateret. Eſt igitur in Enniano verſu. Salmacis, mollis & effeminatus. Eodem in libro Ciceronis lego in archetypis, *Parui enim ſunt foris arma*. Hodie inoleuit *parua*. At illud alterum ad ſtomachum eruditum magis vt opinor, faciet. — *Sed & concedat laurea laudi*, reperio: hodie publicatum eſt, *Laurea linguæ*. Lego etiam, *Euertit ad extremum omnia*. nã abſorta eſt litera e ab antegreſſo aduerbio egregiè, quod in libris veterib. erratum frequentiſſimum eſt. Tanquam, inquit, *in gyrum orationis & doctrinæ duci oportere*. Tranſlationem eſſe ab equis ductam puto, in quib. gyrus dicitur, cum à domitorib. in orbes flectuntur, non recta aguntur. Tibullus.

Aut quis equum celerem ve arcto compeſcere freno,
Poſſit, & effuſas tardo permittere habenas:
Inque vicem modo directo contendere paſſu,
Seu libeat curuo melius contendere gyro. In veterib. libris hæc ſic lego, *in Q. Mucio Mancia*, non vt vulgo *Mancino*, & *ſemper Rupilius, quem ego memini Antiopam*. Hodie *Rutilius* emendatum eſt audaciſſimè, ne dicã ſtultè. *Namque Herculem Prodicus dicit*. Hodie editum eſt *prodicium dicũt*, non malè ſanè: ſed teſtari quid vetat, quid diſceſſum ſit, ab antiquis libris? *magis decere cenſent ſapientes ſenſim diluere, quàm repente præcidere* hodiè *diſſuere* regnat in alieno, & tamẽ ſi propius attenderis, nihil fortaſſe habeas, cur illud alterũ vituperes. *Ita ſit deſtinandi modus*. Sic magno conſenſu miranda duo vetuſtatis monumẽta: hodie celebrè eſt, *deſinendi*: quod & mihi probatur. Non puto tamẽ mihi vitio datum iri, quod tam religioſẽ antiquitatem colere & aſſerere videar: præſertim cum deſtinare ab hoc locõ alienum non omnino ſit. O *domus antiqua & quàm diſpari dominare domino*. ſic iſta lego. Cicero autem prętereuntiũ voces imitatur, domũ antiquam appellantium: proinde quaſi iam domus non ſit, amiſſo ſuperiore Domino, quo viuente nobiliſſima erat. Aliorum etiam hominum ſermo eſt

Cic. I. offi. — Plin. Empiric. — Feſtus Pom. lib. 17. in litera 5. — Cic. I. offi. — Cic. ibi. — Cic. ibid. — Tibul. lib. 4. — Cic. lib. 1. offi. — Cic. ibid. — Cic. ibid. — Cic. ibid. — Cic. 1. de offi.

eſt ad domum, longè alium habes Dominum hodie, quàm olim, & à diſpari dominaris, id eſt, diſſimili pares.

Græci multa tenuant vocabula, quæ Latinj aſpirant. Cap. 40.

VIDENTVR Latini aſpirationibus anhelatiſq; vocibus in p litera delectari. Id multis ex rebus percipi & animaduerti poteſt. Qui à Græcis γρῦπες vocantur ab illis Gryphes aſpiratè proferũtur: quod à Græcis τρόπαιον leuiter, Trophæum aſperè effertur.

Phylidas hypſiphylas vatum & plorabile ſi quid, — Perſius ſaty. 1.
Eliquat. dixit Perſius: attamen illa Græcè exiliter & tenuiter ὑψῐπύλη vocatur. Sic & in ſanctiſſi. Euãgelio, qui Græcis κλεόπας dicitur, Cleophas à Latinis vocatur. Sic qui πῠλαμένης ab Homero vocatus eſt, à Liuio phylemenes nominatur in omnib. quidẽ antiquis editionib. itaque cũ eam Latinorum conſuetudinẽ eſſe videã, non aſſentior his, qui pylemenem emendant Thermophylas etiam in veterib. libris pro Thermopylis reperimus, nec dãnamus, cum quę à πύλη deriuãtur, Latini aſpiraſſe videantur vt Hypſiphyle argumento eſt: Sic Argyppæi, Herodoto: Melæ Argymphæi. Si quis in hanc cogitationem iucumbat, ſat ſcio, multo plura reperiet. Sed hunc tanquam guſtum obſeruationis dediſſe ſatis mihi eſt: Alia multo plura aliorum induſtriæ relinquimus.

Lucæ cap. 24. & Ioan. 19. — Homer. — Liuius lib. 1. ab verb. cõd.

Demiſſis manibus, Demiſſis pedibus. Cap. 41.

IOCVS eſt Plautinus in pſeudulo, qui enarrationis videtur indigere. Sed verba Comici initio mihi ponenda videntur.

Plaũ. Pſendulo ſc. Forum Coquinum.
Is odos demiſſis pedibus in cœlum volat:
Eum in odorem cœnat Iupiter cotidie.
Odor demiſſis pedibus? C. peccaui inſciens
Quid hem? C. quia demiſſis manibus volui dicere. Demiſſis manibus currit, qui currit contentiſſimè, quia cum rapido incitati curſu ſumus, manus vtraſque mouentes demittimus, At ille coquus demiſſis pedib. pro demiſſis manib. dixerat: nam pedibus demiſſis non potuiſſet ſubuolare in cœlum odor, ſed inferos petere: cum demittere pedes ſit, eos deorſum mittere: ita eo odore inferi paſti fuiſſent, non ſuperi. Quod autem demittere pedes id quod dixi, ſignificet è Virgiliano loco intelligi ſatis poterit: in quo & ſi per tranſlationem vſurpatur: tamen ex tranſlatione ſatis apparet prima origo & ſignificatio: Labes. n. terræ in altum deſidentis & depreſſæ Maro demiſſis pedib. factas dicit his verſib.

Virg. in Aetna.
Ceruus & in ſiluis ſpatioſa cubilia retro,
Antraque demiſſis pedibus fodiſſe latebras, hæc mihi veniebãt in mentẽ, quæ

quę ad illũ Plauti locũ excutiendum & aperiẽdum proferrẽ: ſi quid aliud, me fugerit in eo lateat, hoc illis relinquo, quos maioribus ire per doctrinam auſpicijs manifeſta fides eſt.

Cic. lib. 1. de Orat. Plinius lib. 18. explicati & emendati, Curſus, Decurſus honoris, Flexus ætatis. Flaccidum, Flauidum. Cap. 42.

VERBA ſunt elegantia illa quidem, verum è medio ſumpta tamen, quib. initio lib. 1. de Orat. Cicero exorſus eſt. Ea, quòd ab interpretib. excuſa non videam, hic attinguã hoc vnum præfatus: mirificè Ciceroni eam ſententiam, à qua principium duxit, gratam & iucundam fuiſſe argumento eſt, non rara eius vſurpatio, vt in Epiſtola ad Lentulum, *Sic cum omnibus nobis in adminiſtranda Rep. propoſitum eſſe debeat id, quod à me ſæpe dictũ eſt, cum dignitate ocium.* Et pro Sextio. *Quid eſt igitur propoſitum his Reip. gubernatoribus quod intueri, & quo dirigere curſum ſuum debeant? id quod eſt preſtantiſſimum, maximeque optabile omnibus ſanis & bonis & beatis cum dignitate ocium.* Sed verba illa, quæ ſignificaram, à me ſubſcribentur. *Si infinitus rerum forenſium labor, & ambitionis occupatio, decurſu honorum & ætatis flexu conſtitiſſet.* Exiſtimo à curriculo ductam eſſe tranſlationem, cuius ſpatium rectum decurritur, cum ad metam flectendus ſit curſus proinde Græci appellabant Ariſtot. lib. 3. Rethor. διόπερ ἐπὶ τοῖς καμπτῆρσιν ἐκπνέουσι καὶ ἐκλύονται μᾶλλον θεωροῦντες γὰρ τὸ πέρας δὲ κάμπτουσι πρόσθεν. id eſt, proinde in flexu animam recipiunt ſoluunturque: nam finem proſpicientes non ante fatigantur. Cic. pro Cælio. *In hoc flexu quaſi ætatis (nihil enim occultabo fretus humanitate ac ſapientia veſtra) fama adoleſcentis paulum hæſit ad metas.* Perſius — *aut metæ quã mollis flexus* — puto ab eiuſdẽ tranſlationis ſenſu dictum à Cicerone fuiſſe, *eum vitæ curſum tenere potuerunt*, quanquam curſum tenere frequẽtiſſimè boni diſertique ſcriptores dicere ſolent de nauibus quæ de nauigatione, tempeſtate non excuſſæ ad portum, aut ſtationẽ quã petebant recta perueniũt: curſus enim perſæpè nauigatio eſt. Cicero, *Dionyſius cum ſecundiſſimo vento curſum teneret*, ne illud quidem refugiam adſcribere in veterib. libris locum, quem recitabo deſcriptum, me reperiſſe. *In eo maximæ moles moleſtiarum & turbulentiſſimæ tempeſtates extirerunt.* quamquam illud moles videri poteſt geminatum à ſcriptoribus librarijs. Sed ad Plinium excurramus. In excuſis codicibus legitur, *vt niſi intenti pinſant, concidantur grana, ferroque frangantur.* in manu exaratis *vt ſi interriti pinſant concidantur grana ferrumque frangatur*. pro, *maiore in terrarũ parte*, ſcribe, *in maiora terrarum parte*. pro, *terram emacrari*, veteres libri *emaciari* habent quod eſt tanquam enecari. pro, *triduo maturato*, ſcribe, *triduo macerato*. pro, *cum ſimilagine ſeminis*, ſcribe, *cum ſimilaginis heminis*. pro, *eruiliæ*

Cic lib. 1. fa. mil. epiſt. 9.
Cic. pro Sext.
Cic. lib. 1. de orat.
Ariſt. lib. 3. Rethor.
Cic. pro Cælio.
Perſius ſat. 3.
Cic. lib. 1. de orat.
Cic. 3. de nat. deor.
Cic. lib. 1. de orat.
Plin lib. 18. cap. 10.
Plin. ibid.
Plin. ibid.
Plin. lib. 18. cap. 11.

liæ aut cicerculæ admixtione fermentabatur: Erui aut cicerculæ farina ipſe fermentabatur, pro *palamque natura eſt, palamq; natura eſt.* quod eſt, palam eſt, naturam fermentari acore. pro, *ſicut & validiora*, quidam libri ſcripti, *eua lidiora*. Scribe non multo poſt, *à tenui & ſpongioſa inanitate*. pro, *eum nouem diebus macerant*, libri veteres, *eum nouem diebus macerato*. Vbi legitur *toſtum panem lautioribus coquere ſolitos*. arbitror è veſtigijs antiquorũ librorũ, & ſententiæ ſuffragio corrigendũ eſſe, *cocos tum panem*. pro, *quæ palma frugum indubitanter Italiam contingit*: vetus habet, *palmam frugum indubitanter Italia contingit*. pro, *gratia eius terræ*. ſcribæ, *terra eius prouinciæ*. *Suci continet*. libri veteres, *vice fuſi continet*, exhibent omnes vno conſenſu, hoc eſt ſenſu, aquæ ac ſolet poculum fuſum continere liquorem. pro, *fontes Oraxi, Araxi* excuſum eſt. Ex *zea pulchrius quàm è tritico fit granum.* ſcriptum eſt partim, *quàm è tritico fit granatum*: partim, *quàm è tritico fit gracum*. ago verum puto *tragum* præſertim cum ante ſcripſerit, *ex tritici ſemine tragum fieri in Campania, & Egypto*. Scribe *aggrauaturque pondus illa & omni legumine*. Scribe *Fabata ſuæ religionis dijs in ſacro eſt*. vt fabata, puls intelligatur, quam ſacris quibuſdam adhibebant. item, *quæ ideo refrina appellatur*. nam hoc nomen referendo deducitur. proinde ſcripſit, *& frugib referre mos eſt*. ſcribe, *ampliſſima craſſitudo digiti in geniculata abeſſent molli calamo ſimilis*. nam hæc verba exprimunt ſententiam Theophraſti, vnde hæc Plinius hauſit. Scribe mox, *Sed radix per quàm lata*. nam παχυτερα in Theophraſto ſcribitur, traditque Plinius cum digitali craſſitudine ſit ſcapus, tamen perquam latam eſſe radicem. In lente duplicem reperio ſcripturam, quam vtramque repreſentabo. altera eſt, *Ex leguminibus autem vomere ſeruntur lens & piſum*. altera, *Ex leguminib. Autumno vero ſeruntur lens & piſum*. ac poſteriorẽ ſyncerioremẽ puto. infra libri ſcripti pro, *Flaccidorum quoq; & in horreis enecatorum*, exhibent *flauidorum*. vt enim à flacco, flaccidus, quidni à flauo flauidus dicatur? flaccidum autem virenti non magis quam flauidum opponitur, hanc igitur ſcripturam cur damnem, non habeo: & intexi merito deberi potius quàm ei ici cenſeo. Paulo poſt in Lupino ſcribe, *frutectoſo loco tactum*. item, *vnum hoc feritur, non arato. ſi fuerit maxime ſabuloſa*. Scribe, *quod Cato Ocinum*, non vt extat in excuſis *Ocymum*. mox, *Sura Mamilius*. mox, *à Græco, quod ὠχέως dicunt*. ſcribe *poſtea caule folijsque geniculata*, &, *Amphilochus confuſum*. non ita longè. pro, *cauendum ne adurat*. libri veteres. *vindemia dura terraque protinus integi debet*. In vno, *in mouendum ne adurat*. Duplex etiam lectio eſt in proximis. *Caſſum & inane*, &, *caſcum & inane*, &, *quodam abortiuo*. Sed hæc leuia, & fortaſſe pretermittenda fuere: malui tamen in me nimiam diligentiam vituperari, quàm negligentiam accuſari. Du-

Plin. lib. 18. cap. 11.
Plin. ibidem.
Plin. ibidem.
Plin. ibidem.
Plin. ibidem.
Plin. lib. 18. cap. 7.
Plin lib. 18. cap. 12.
Plin. ibidem.
Ibidem.
Plin. lib. 18. cap. 12.
Plin. lib. 18. cap. 13.
Plin. lib. 18. cap. 14.
Plin lib. 18. cap. 16.
Plin. lib. 18. cap. 17.

ri. Duplex & paulo post est lectio. *cũ spicæ in pluuijs, &, cũ spicæ pluuius.* mox est & *Cantharidis*, pro *vrica* scribe, *eruca.* pro, *securidata, securiclata.* Infra, *Ter quidem sarritam.* veteres libri *sartam.* vt sartor, pro sarritor etiam à Plauto ludente dicitur. Pro *tabulisue*, reperio partim, *caballis æsum*, partim, *tabulis æsum.* quod sane diutius & accuratius existimandum, & vt in iudicijs cum parum liquebat amplius pronunciabatur: sic quoque iudicium hic comperendinandum. Rursus reperio, *ac inane cascunque.* Scribe *quod genus vocant Plaumorati.* mox, *sed protelis bimis*, non *porcellis.* verum hæc hactenus. ista n. possunt eruditos admonere, doctissimos huius & superioris memoriæ viros, magno sudore in emendando Plinio elaborasse: nondum tamen omnes errores exhaustos esse: plurimumque supereſſe in quo industria eorum, qui progressus in literis habent specimen sui exhibere possint.

Plin. ibidem. Plaut. Captiuis sc. initio. Plin. lib. 18. cap. 17.

Plin. lib. 18. cap. 18.

Hyginus explicatus & emendatus. Officia & ministeria nautica nauis. Argus. Proreta. Tœcharchi. Ad pitulum sedere. Pitylus. Celeuma.

Cap. 43.

CVM peruolitarem librum Hygini fabulosum, mercimonia quædam velut ex extera regione, quam lustrassem, hæc domum reportaui, quæ cum iuuentute communicare mihi decretum est. Is scribit, *è Nocte & erebo natum fuisse Lethum & somnum.* Vnde Maronis loco illustratio quæretur, in quo scribitur, *Tum consanguineus lethi sopor.* Id enim & si Homeri imitatione dictum est, vt à Seruio est adnotatum: tamen germanum fratrem Soporem Lethi ex Hygini fabula apertè videmus. quod & Homero quoque dilucidando proderit. Idem Hyginus in enumerandis 50. Nercidum nominibus duarum esse vult nomenclaturam, Asiam & Deiopeiam. At in Marone hodie — *atque Asiæ Deiopea.* lib. Georg. 4. adiectionis ritu scribitur. & si, vt ab accuratissimis adnotatum viris est, libri extant, in quibus — *atque Asia & Deiopeia.* exaratum est, versu tamen nonnihil luxato. Equidem putem, — *& Asia Deiopeia* interiecta interpunctione, Hygino auctore scribendum. sic n. ille ait, *Ephyre, Opis, Asia, Deiopeia*, nomina eodem ordine contexens, quo versui Maro intexint. Ab antiquis indigitabatur Iuno, cognomine Moneta, à monendo. Moneta tamen Hygino est, quæ Mnemosyne à Græcis vocatur, vt cum scribit: *Saturnus, Ops, Moneta*, iterum, *ex Ioue & Moneta Musæ*, eas n. constat ab omnibus Mnemosynes & Iouis filias prodi. Paulo post tamen Mnemosynes vt Iouis filiæ mentionem facit. Scribit idem Hyginus Zethum & Amphionem Thebas muro cinxisse, *vsque ad Semelæ bustum.* Etsi in eo perperam scribitur *semeduſtum.* Hæc verba caliginosas Capanei apud Papinium lib. 10. minas dispulsa nube, fulgore collustratas & perspicuas omnibus reddunt.

Hygin. li. fab. Virg. 6. æn. Ser. in 6. æn. Hygi. li. fab. Virg. 4. Geo. Hygi. lib. fab. Hygi. lib. fab. Hygi. lib. fab. 9. fabula.

— *En cineres Semelæaque busta tenentur.* nam se tenere muros vrbis insolenter & minaciter iactat, quod Semelæ busto, vrbis pomœrium definissent Thebarum conditores. iuuat eiusdem locum adscribere, & explicare: in quo officia & ministeria nautica nauis Argus describit. *Faber* inquit, *Argus Danaï filius. Tiphys gubernator, cuius post mortem rexit nauem Anceus Neptuni filius, proreta nauis Lynceus Apharei filius, qui multum videbat. Tœcharchio autem fuerunt Zetes & Calais Aquilonis filij, qui pennas & in capite & in pedibus habuerunt. Ad proram & remos sederunt Peleus & Telamon: ad pitulum sederunt Hercules & Idas: cæderi ordinem seruauerunt.* Hic proreta est, qui in prora & ventos aucupatur & captat & eorum conuersiones dicit in flectendis promontorijs gubernatori, quique tenias & breuia, ne nauis eis impingatur prospicit & explorat. Tœcharchi sunt qui imperant laterib. nauis. *Tutarchi* malè in Hyginio scribitur. eos autem ad pitulum sedisse dicit, qui operam dabant, vt remiges pariter remis, aquam pellerent. Est n. Pitylus fictitio nomine, sonus ille, quem remus illisus aquæ efficit, & nautici pitylum vocant, cum ad *Celeuma* remigatur: *Celeuma* tamen in Argo naui *dixit*, auctore Hygino *Orpheus.* Hæc ego velut libamenta ex Hygino sumpta Musarum aris adoleo & consecro: vel vt dixi, mercimonia iuuentuti libenter impertio.

Statius lib. 10. Thebaid.

Hygin. fabul. libro fabu. 14.

Virgilius 6. Æn. explicatus. Mens & animus, Attonitum, Iouis nomen, & Iunonis multis tributum, Concha, Aræ nocturnæ, Amphrisia Sibylla Thessala.

Caput 44.

Libro Aeneid. sexto — *magnam cui mentem animumque.*

Delius inspirat vates, accipi vulgo Intelligo ex congeminatione vocum, idem declarantium, quod tamen secus est, nisi fallor; neque enim hic idem mens, quod animus valet: nec περισσολογία est vlla: sed mens pars animi est: Animus, tota anima, vt apud Catullum *Mens animi tantis fluctuat ipsa malis*, vident hic mentem, animi partem disertè censeri? quo modo hic à Marone dici, quid prohibet? Sed porro pergam & alia quandam veluti soliuago quodam cursu librum lustrans persequar. Scribit Maro.

Virg. 6. æn. Catul. ad Attalum.

Attonitæ magna ora domus. Attonitum non est dubium dici, vt Græcè, ἐμφρόντιτον: sed hic de æde intelligo fumosa & fatidica, & vaticinãte, & oraculum habente: quod furore concitatos præsagos futuri reddat. Vt Iouis nomen multis tribuebatur: nam Iupiter Latialis erat Latinus interpre-

te feſto: Iupiter indiges, Æneas: Iupiter Stygius Erebi infernus, Pluto: Sic Iuno Lucina, Diana eſt, Iuno mulierum, velut genius virorum: Iuno inferna, Proſerpina: Iuno Matuta, Lencothea. At ſummus Iupiter, Iupiter Imperator, Iupiter prepotens & Iupiter dicebatur: Sic Iuno ſine adiectione, & Iuno regina. id eo dico, quod apud Maronem perſpicuè Iuno inferna, Proſerpina eſt.

Virg. 6. æn. *Iunoni infernæ*, inquit, *dictus ſacer*. Interpres Homeri ſcribit antè inuentam à Tyrrenis tubam, priſcos eius loco concha ſolitos vti, ex ea conſuetudine Concham Maro pro tuba vſurpauit hoc verſu: *Sed tum forte caua*
Virg. ibid. *dum perſonat æquora concha*. Iuſta quæ faciunt Miſeno Troiani è duobus locis Homeri, aut tribus aſſimulata ſunt, niſi fallor, nam
Virg. ibid. *Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis.*
Expediunt. ſumptum eſt ex 6. Iliad.

Hom. 6. Ilia. Αὐτὰρ ἐπὴν δὴ ἔασεν ὕδωρ ἐνὶ ἠνοπὶ χαλκῷ,
καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε λιπ' ἔλαίῳ & quæ mox ſequũtur. At illud paulo poſt, *Reliquias vino & bibulam lauere fauillã* è fine Iliados vbi ſcribitur.
Virg. 6. æn. Hom. Iliad. ω. Hom. 12. Od. Macro. lib. 5. Satur. cap. 13. Virg. 6. æn. ἀρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἰθοπὶ οἴνῳ. Quod autem de remo ſcribit, ſane proculdubio eſt è 12. Odyſſ. vt à Macrobio adnotatum eſt.

Tum ſtygio regi nocturnas inchoat aras. nocturnas intelligo, in quibus res diuina noctu fieret, non interdiu: quod recepti moris & ritus erat in Plutonis ſacris. Valerius de Plutonis, & Proſerpinæ ſacris. *Hoſtias nigras, quæ*
Val. Max. lib. 2. cap. 1. *antiquis furuæ dicebantur, Tarenti immolauit, ludoſque & lectiſternia continuis tribus noctibus, quia totidem filij periculo liberati erant, fecit*. Vetuſtas credidit aduentante Proſerpina, vel Hecate, eadem enim eſt, in eius comitatu eſſe
Horat. lib. 1. ſatyr. 8. canes & ſerpentes. Horat. — *ſerpentes atque videres*
Nocturnas errare canes. Maro.
Virg. 6. æn. Serv. cod. loco — *Viſæque canes vlulare per vmbram*. Canes furias interpretatur Seruius. Sed Theocritus canes ſimpliciter accipere videtur, cum ſcribit:
Theocr. Pharmacentria. τᾶς χτονίας θ' ἑκάτας, τὰν καὶ σκύλακες τρομέοντι.
Virg. 6. æn. Serv. in 6. æn. *Tum conſanguineus Lethi ſopor*. eſt mortis frater. quod ex Homero ſumtum eſt. Amphryſiam vatem, Sibyllam appellari à Marone Seruius enarrat propter Apollinem, qui in Theſſalia pauerit Admeti pecus, vnde in
Virg. 4. Geor. Georgicis appellatur, *Paſtor ab Amphryſo*. quam interpretationem & ſi non improbo: non tamen piaculum commiſero, ſi ſic eam appellari dicã: propterea quod Theſſala quædam Sibylla fuit. Solent autem poëtæ nonnunquam confundere, vel vicinas vel cognomines perſonas: nec ſatis inter auctores conuenit, quæ fuerit Sibylla illa, quæ fata Romana cecinit: vt inter incertas ſententias noluerit diſceptare Maro: ſed eas obiter demonſtrare.

Cym-

Cymba Charontis ſutilis. Offa melle ſaporata & ſoporata. Caput 45.

Virg. lib. 5. Aeneid. Plin. lib. 7. cap. 56. Plin. lib. 4. cap. 26. Virg. 6. æn. CYMBAM *Charontis* ſcutilem facit Maro nouitatis ancupio & miraculi: quod Poëtarum proprium eſt. Tales fuiſſe naues Britannorum quorundam Plinius ſcribit his verbis. *Etiam nunc in Britannico Oceano vtiles corio circumſutæ fiunt*, iterum, *Ad eam Britannos vtilib. nauigijs corio circumſutis nauigare*. Hic mihi videor patrociniũ debere emẽdationi illius verſus,
Melle ſaporatam & medicatis frugibus offam. præſertim cum intelligam Medicum quendam liberioris in cenſendo iudicij, quàm ſanioris eſſe: ita exagitaſſe & vexaſſe, vt ad rauim de loco ſuperiore vociferans, interdum cauillans fuſtuario dignam pronunciarit. Atque vt illi reſpondeam paucis, qui tã verboſe & garrulè me inſectatus eſt. Nego atque adeo pernego vim vllam eſſe in melle ſoporandi: Id ſi me ex ipſis medicinæ ſcriptorib. dedocuerit, tum denique manus dabo, atque illum non minus in medicina videre, quàm in poëtis fatebor: ſin nullus hoc vnquam modicorum dixit, contraque ſi nullis temperamentum inſpicias, ex eorum decretis potius vim intelligas in eo inſomniæ gignendæ, quam ſomni inducendi, quis eſt, qui non videt illum à medicis ſuis condemnatum, neque ſubleuatum eſſe? At enim Maro intelligit, inquit, non tantum melle ſoporatam offam oſſe: ſed & medicatis frugibus. Non te expedis, ſed induis qui hoc effugium quæris, eſſet enim neceſſe iſta ratione, vim etiam in melle ſoporiferam: & ex copulationis natura & conditione eſſe diceret. nam Maro offam ſoporatam eſſe melle, & ſoporatam eſſe medicatis frugib. ſic mandragoræ vim aut papaueris in melle poneret, quod aſpernatur ratio, medicina improbat. Quod ſi Medicus iſte ſic medicinam faceret, vt peruigiles ægros, opij vice melle curaret, ne verendum non eſſet, ne veternoſos redderet. Nunquam. n. conſequeretur vt primum ad momentum viderent inſomniam, quàm illis miſeram, & vigilias extenderet & perrogaret. Nunc & mecum ratio facit, cui, qui aduerſatur, ſe & poëtam in ſcitiæ condemnat. Et in peruetuſto Priſciani libro ſaporatam ſcriptum reperi, vt vel his præſidijs aduerſus importuni calumnatoris garrulitatem ſatis muniti tutique ſimus. Nunc vero alia etiam accedunt, quæ ei os occludent, niſi ſe deridendum propinare velit. Melle enim animaduerti veteres in omni dulciario opere ſolitos eſſe vti, vt nos ſaccharo. Saccharum. n. priſci non nouerant. Itaque eius condimento ſaporis grãm. palato parabant, & quæ triſtioris erant & amarioris ſaporis, melle, quo minus homines offenderentur, condiebant & imbibebant, ſic medicamentorum virus emendabant. Lucretius.

Lucre. lib. 1.

Sed veluti pueris abſinthia tetra medentes
Cum dare conantur, prius oras pocula circum,
Contingunt mellis dulci flauoque liquore. Sic Maga apud Maronem papauer oblinit melle, vt auidius liguriatur à peruigili ſerpente,

Virg. 4. æn.

Spargens, inquit, *humida mella ſoporiferumque papauer.* Humidum hic mel dixit, non ſoporiferum, ex quo perfacilis eſt iſtius Medici condemnatio. Vt, n, hic mel ad condimentum papaueris adhibetur: ſic illic ad gratiam ſaporis adijci medicatis frugibus id eſt, papaueri & alijs id genus dubitandum non eſt. Quod ſi beneficium ſoporis in melle ineſſet, quid alijs frugibus opus eſſet? Saporata igitur melle offa dicitur & medicatis frugibus, non quod frugibus, ſaporata ſit, ſed hoc dictum accipio vt.

Virg. 7. æn.

Ille Quirinali lituo paruaque ſedebat,
Succinctus trabea. non n. ſuccingi poterat lituo: ſic

Virg. 4. æn.

—Domus ſanie, dapibuſque cruentis. quo genere loquendi Maro vtitur. In multis tamen codicib. non me preterit — *& medicatam frugibus*, reperiri. Quod Pierius adnotauit: & noſtram ſententiam magis confirmat: Nam ſi frugibus medicata ſit, non erit ſoperata melle, Apud Valerium Flacc. etiam Medea melle venena temperat, & condit ad Draconis epulas *Et dabat*, inquit, *heſterno linentia mella veneno.* Sed & quod noſtram cauſam imprimis adiuuat, mellita placenta mortuis dari ſolebat, quę Cerbero offeretur, vt placaretur Suidas ἱερεῖον ὅπ μελιτουτ̃α ἐδιδ̃το τοῖς νεκροῖς, ὡς ἵλ τὸν κέρβερον. Iam Sept. Florens & Ammianus, qui poëticis vocabulis delectantur, Saporare exiſto Maronis, loco ſumpſiſſe videntur: quorum ille ſic in libro de ſpectaculis ſcribit. *Nemo venenum temporat felle & elleboro, ſed conditis pulmentis & benè ſaporatis & plurimum dulcibus id mali iniicit.* & iſte, *in vita viſi ſunt ſua aſperi, vt neque igni, neque ſaporatis indigeant cibis, ſed radicibus herbarum agreſtium, & ſemicruda cuiuſuis pecoris carne veſcantur.*

Val. Flac. lib. 1. argon.

Suidas.

Tertul. lib. de Spectac.

Amm. Marcel. lib. 31.

In eam ſententiam hæc per iocum ſcripſerat aliquando ad Amicum quemdam.

Heri vindemiatum iui, dolorem capitis & nauſeam contraxi quib. leuatus ſum, vbi hos verſus euomui. In Medicum quendam.

Mella ſopora tibi cum ſint, nec mella ſapora:
Miriſicum vatem te, medicumque probas.
Virgilio dulci diſtendit nectare cellas,
Hybleum florem quæ vaga libat apis.
Mel ſapit Actæi, nec quemquam ſopit Hymetti,
Vt placuit Coo, Pergameoque ſeni.

Dul-

Dulcia qui fingunt, mellitaque cruſtula vendunt,
His in melle ſapor, non ſopor vllus in eſt.
Mella ſoporifero ſed tu perfuſa veterno,
Immenſa ſolus garrulitate crepas.
Mandragoræ ſuccos Stygiæque obliuia Lethes,
Et tibi ſomniferum mella papauer habent.
Queis non tantum homines ſomno coganturinerti,
Tergeminus verum ponere colla canis.
Hic iacis indoctæ petulans conuicia Mandræ,
Et ſtrepis inſani verbia canina fori.
Iſta paleſtra tibi eſt, liuenti rodere dente,
Cum nihil explanes, iſta paleſtra tibi eſt.
Dij faciant iſto ſopitus melle taceres:
Non etenim, cui mel non ſapit, ille ſapit.

Virg. 6. Aeneid. explic. Adultero nares abſcinduntur, Commiſſum piaculum, Commiſſa ſtipulatio, Cyclopum artes, purpureum, Paleſtræ gramineæ, Numeris obloqui. Numerus in motu, Intus canere.

Caput 46.

SED nos nimis aduerſus hominis ineptiſſimi, intemperias nimis multa diximus nameius garrulitas neſcio quid ſui vitij nobis adfricauit.

Virg. 6. æn.

Atque hic Priamiden Laniatum corpore toto,
Deiphobum vidit lacerum crudeliter ora:
Ora, manuſque ambas, populataque tempora raptis.
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares. Sic miſerum in modum laniatus eſt, vt adulter Helenæ, vt crudelitate & immanitate ſupplicij paſceret animum ſuum Menelaus, Adultero abſcinduntur nares apud Martialem, & apud Athenæum Scythæ omnium ad quos veniebant, nares amputabant. πάντων, inquit, ἀνθρώπων ὡς ὁδὸς ἀφικοιντο ἀκροτηριάζον τὰς ῥῖνας. Tale quiddam erat & quod μασχαλιοδῖναι, & ἀκροτηριαδῖναι Græci vocabant, vt referunt Grammatici: tum enim, vndique de mortui corpore aliquid amputabatur, quod cruor inuiſus erat, vt ante diſſerui, veteribus: eoque omnia contaminari cenſebant. Ideo apud Maronem,

Athenæus lib. 12.

Virg. 6. æn.

Virg. ibid.

Tiſiphoneque ſedens palla ſuccincta cruenta. Quid eſt committere piaculum: vt in illo Maronis verſu, *Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem?* Piacula vocantur ſacra quæ fraudem, aut ſcelus, aut flagitium expiant: Commiſſum autem piaculum eſt, cum id factum eſt, cuius cauſa piaculum dandum: facienda ſacra piacularia, *vt eum fraus commiſſa eſt, aut facinus*: Sic commiſſa ſtipulatio dicitur à Iuriſconſult.

Tit. de contrah & commit. Stipulat. Cod. lib. 8.

Cyclo-

Virg.6.æn. — *Cyclopum*, inquit, *educta caminis*

Mœnia conſpicio. Hic duas artes Cyclopũ miſcuit Maro. Fabricam ferream, cuius inuentores fuerunt auctore Plinio: & munitionem oppidorum, nam Ariſtotele auctore quod Plinij fide referimus, ijdem Cyclopes turres inuenerunt. Tirynthen Pauſanias à Cyclopedib. munitam fuiſſe refert lapideo muro, cuius ſingulos lapides vix moueri potuiſſe protelis mulorum: Sunt qui ab eis munitas dicant etiam Mycenas. Purpureum à poëtis pro pulchro poni ex illius coloris præſtantia & pulchritudine non eſt ignotum, vt. — *& lumine veſtit*

Plin.lib.7. cap.56. Plin.ibid. Pauſamias.

Virg.6.æn. *Purpureo.* & *manibus date lilia plenis*

Virg.ibid. *Purpureos ſpargam flores.* &,

Virg.9.æn. Virg.6.æn. *Purpureus veluti cum flos ſucciſus aratro.*

— *Solemque ſuum ſua ſidera norunt*, cum ſcribit Maro, vt nobis noſter eſt ſol, noſtræque ſtellæ: ſic illis, qui Elyſium incolunt, ne quis eos in tenebris degere putet *Pars* inquit, *in gramineis exercent mẽbra paleſtris.* Hic Grãmaticis paleſtras luctas accipiunt: à quib. diſſentio: intelligo n. gramineas Paleſtras loca eſſe herboſa, vacua, in quib. ſe exercebant ludo & lucta.

Virg.ibid. *Necnon Threïcius longa cum veſte ſacerdos.* Talis enim erat Citharedicus cultus longum ſyrma habens *Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum* ideſt, ſaltantib. canit. Id enim eſt obloqui numeris, cum hoc loco numeros in ſaltatione ponat cum paulo ante dixerit. *Pars pedibus plaudunt choreas & carmina dicunt* Sic alio loco.

Virg.ibid. Virg.6.æn. *Tum vero in numerum Fannoſque feraſque videres*,

Ariſt. lib.4. phyſic.cap.11. *Ludere.* At ſane numerum in motu Plato & Ariſtot. ponunt, Hic tamen ſatius ſit numeros, verſus intelligere & carmina: quib. obloquebatur ſuos modos & cantum Orpheus.

Virg.6.æn. *Iamque eadem digitis, iam pectine pulſat eburno*, id eſt, intus canit & foris, Manus, n, ſiniſtra carpit chordas digitis, quod intus canere eſt: nã ſibi ſolitũ canit artifex: manus dextra pectine chordas pulſat, canitq; foris, ideſt, canit, quod alij audiãt: nec enim tacita eſt eius, vt ſiniſtra muſica: ſed canora.

Virg.6.æn. *Muſeum ante omnes medium nam plurima turba.*

Hunc habet: atque humeris extantem ſuſpicit altis. hanc clauſulã verſus de Platone dici ſuſpicari videntur interpretes, cum de Muſæo accipienda ſit, quem eminentem & extantem turba circumfuſa & corona ſuſpiciebat. Mirantur multi hic Maronem meminiſſe tam honorificè Muſæi, de Homero ſiluiſſe. At Græci nonnullam ei liuoris hac de cauſa labem aſpergunt. Certe Silius cum eundem locum tractaret Homerum tantis laudib. cumulauit, vt propemodum conſecrarit.

Virg.6.æn. *Quiſque ſuos patimur manes*,

Donec

Donec longa dies perfecto temporis orbe. conſtrui debere cenſeo: nam

— *exinde per amplum*

Mittimur Elyſium. per interpoſitionem intercalatum arbitror. Virg.ibid.

— *Turbamq; ſonantem.* dicit Maro infra, Homerum ſecutus, qui de vmbris ſcribit θεοπεσίη ἰάχη. at in vltimo Odyſſ. libro: καὶ δὲ τρίζησαι ἔποντο. Veteres ſomnia è terra naſci crediderunt & ab inferis, Manibusque mitti: itaq; terra ab Euripide μελανοπτερύγων μήτερ ὀνείρων dicitur in Hecuba. Ex ea opinione natum eſt Homero figmentum de duabus apud inferos Somniorum portis, & eius æmulo Maroni. Hom.lib.vlti. odyſſ. Euripid. Hecuba.

Præſtare. Varro de re ruſt. explicatus. Boni coloni diſciplina. Torcularium. Torcular. Vaſa torcula. Lar familiaris. Virgas vinciri. Far expinſi. Precium habere. Delicula armenta. Trapeti priui. Lorei funes.

Caput 47.

Eſt interdum præſtare, mercaturis rem quærere, cum dicit Cato, fere adducor vt eum exiſtimem velle ſignificare, interdum mercaturis præſtantiam quæri: mercatura enim diuites cum reddat, præſtantes & excellentes efficit, Alij, *eſt preſtare* pro ſatius eſſe, explicant: ſed illud alterum verius mihi videtur. Sed & idem cum ſcribit, *Nunc (vt ad rem reddeam) quod promiſi inſtitutum principium hoc erit.* Redire pro venire vſurpauit: cuius rei etiam apud Cicero. exempla extant. *Circunſpicias*, inquit, *vti inde exiri poſſit*, id eſt, videas quos euectus habeat ad exportanda quæ pecunia mutanda ſunt, & foras danda. *Caueto alienam diſciplinam temere contemnas.* ne inquit contemnas eius, de quo empturus es, diligentiam: melius n. de bono & diligente patrefamilias, & colono emetur, quàm de indiligente, maloque cultore & ædificatore: nam diſciplina boni coloni proficit emptori: quòd conſitum, cultum & inſtructum & benẽ ædificatum fundum inuenit, quòd & ſumptibus detrahit & fructibus addit. Torcularium & Torcular, locus eſt vbi vindemia torquetur: Machinæ, quæ torquent, vaſa ſunt torcula. Vaſa torcula interdum bina, interdum quadrina erant. Lar familiaris, lar erat qui domi a familia colebatur. ad diſcrimen Larium publicorum, qui ſunt vrbis. Lari autem in foco res diuina fiebat, eiique focus ſacer erat. *Si ei opus non apparet* eo modo dixit, Cato, vt Plautus. *Ratio quidem hercle apparet, argentum* ὀλίγον. Opus non apparet, cum non eſt tantum operis, quantum oportebat: aut etiam nihil admodum factum eſt. Cur *opus publicum* dicit, *effeciſſe*? quod nimirum verbi gratia vias publicas ſuis fundis vicinas munire veteri iure cogebantur. *Virgas vinciri* in Catone putem eſſe viminea vaſa fieri & vitilia

Cato in prooẽmio de re ruſt. Cato de re ruſt. ibidem. Cato de re ruſt. cap.1. Cato.ibid. Catõ.ca.2. Cat.cap.2. Plau. Trinummo ſc. Minus 15. dies ſunt. Cato.cap.2. Cat.ibid.

para-

parari. Virgæ enim cum nectuntur, vincluntur. *Far expinſi.* Cato dicit, non triticum, nam triticum in area exterebatur cum facilè ſua liberetur gluma. Far in piſtrino pinſebatur & torrebatur, quod in area ſua gluma liberari non poſſet. *Vbi hæc*, inquit, *cognita æquo animo ſient*, id eſt, vbi ſine ira vlla & ſtomacho hæc cognoueris. *Vendat*, inquit, *oleum ſi præcium habeat*, quod eſt, ſi prçſentem pecuniam quis ei offert, vt apud Plaut. *Si æs habent, dant mercem. Delicula armenta ſunt* quæ vel ætate vel morbo deliquunt & deficiunt. *In iugera oleti CXX. vaſa bina eſſe oportet*, id eſt, in torcularí eſſe oportet bina vaſa torcula ad oleum conficiendum & premendum, nam vaſis torculis premitur oleum: trapetis teritur & frãgitur olea. *trapetos* autem *priuos* intelligo ſingulis torculis vaſis ſuos & proprios: quos eoſdem vult impares eſſe, ne inſtrumentum eorum commutetur, alijſque deſeruire poſſit, vt verbi gratia, Orbes, quib. olea teritur, quos tamen ſingulis trapetis plures imperat, vt commutari poſſint, ſi qui contriti ſint: Sic ſingulis vaſis torculis præcipit ſuos & priuos funes eſſe loreos: quoſquidem loreos funes opponit ſparteis. *Medipontos* itidem *priuos*, quos alio loco declaramus. trocleas Græcanicas polyſpaſta dicere videtur, vt è Vitrunio & Theone intelligi poteſt: quod machinamenti genus inuenit Archimedes.

Cat. ibid.

Cat. ibid.

Plaut. Aſinaria ſc. Vnum iſtorum quodque

Cato. cap. 2.

Cato. cap. 3.

Cato. ibid.

Cat. cap. 3. Vitruuius lib. 10. cap. 5. & 16. Theon.

Finis lib. 28. Aduerſa. Adr. Turnebi.

ADRIANI TVRNEBI ADVERSARIORVM LIBER VIGESIMVS NONVS.

Plinius lib. 21. explicatus & emendatus. Diuidere Diuidia, Diuidus, Lemniſci, purum, argentum purum, haſta pura, locus purus, Solum purum, veſtis pura, Lana pura. Solox.

Caput I.

SCRIBIT Plinius lib. Naturalis hiſtoriæ 21. cap. 2. antiquos coronis vſos eſſe tenuioribus quas appellauerũt *ſtrophia.* Ego ſemper Plinium antiquarium iudicaui, & antiquos exiſtimaui ſuo potius, quàm exotico & alieno vocabulo vſos: itaque cum reperiſſem in antiquo exemplari *ſtrupos*, & legiſſem apud Feſtum ſtropum: & ſtrupum antiquis coronam ſignificaſſe: auctoritatem nõ defugi, & ità reponendum putaui. Illic ab eo lex xij. Tabul. de coronis adfertur, quæ variantibus hominum doctorum ingenijs & ſententijs diuersè ſcribitur: cum alij *duitur* legant: alij *arguitor* refragantib. tamen veterib. exemplarib. in quibus perſpicuè ſcribitur, *diuiditur*: ego leui mutatiuncula, & vt ſpero, non damnanda, lego *diuiditor* hunc in modum. *Qui coronam parit, ipſe pecuniave eius virtutiſve ergo diuitor ei.* Diuidere autem antiquis, velut ſeparare erat & detrahere: vnde & Diuidia eſt trædium: & Diuidus apud Actium, ſeparatus: Acceſſiſſe coronis dicit Lemniſcos, qui ſunt tenues faſciæ & teniæ: eos Lemniſcos diu dicit puros fueſſe: in quo puros intelligo non cælatos. Sic argentum purum cælato opponitur.

Plin. lib. 21. cap. 2. *Feſt. libr. 17. in litera s.* *Feſt. ibidem.* *Plin. lib. 21. cap. 3.* *Actius apud Non. in Diuidiæ & Diuidus.* *Plin. eodẽ lib. 21. cap. 3.*

Pauca, inquit Iuuenalis, *licet portes argenti vaſcula puri*, ſic enim loquitur ad extenuationem. Argentum n. purum non erat tanti, quanti cælatum emblematis. Sic haſta pura, quæ eſt ſine ferro, dicituréque etiam graminea. Locus purus, non ædificatus, vt area. Sic Columellæ purum ſolum, ſine herba eſt. opponituréque graminoſo & nouali cum ſcribit: *ille quàm maximè ſubacto & puro ſolo gaudeat, hic nouali graminoſóque.* Pura veſtis, non prætexta.

Iuuenalis Sat. 10. *Columel. initio lib. 6.*

Tempore quo primum veſtis mihi tradita pura eſt. nam puerorum veſtis erat

Catul. ad Mallium.

Titinius apud Festū in Solox erat prætexta purpura: virorum sine purpura. Pura lana, purgata, quæ soloci opponitur. Titinius, *Ego ab lana soloci ad puram data.* Ibidem Plinius. *priuatim scripsere Mnestheus & Callimachus medici.* lego, *Mnestheus*, cuius frequens est mentio apud Athenæum & Galenum, *inde eductum è custodia bibere iussit.* emendo, *inde eductam custodiam.* Custodiæ n. sæpe appellantur, qui vel in carcere, vel in vinculis sunt.

Plin. lib. 12. cap. 3.

Plin. ibidem.

Montes auri polliceri. Nonius emendatus, & illustratus. Muscipula tenta. Rursus, Prorsus. Neapolis, & Syracusæ otiosorum hominum domicilia. Spisso venire. Ectrope. Cornuti. Domicilium conferre, Samium. Terginū. Infans. Nec vola nec vestigium.

Caput 2.

MONTES auri pollicens prouerbium Latinorum est, ex eo ductum, quod montes nonnullis locis sunt aurarijs metallis vberes & diuites: quales habuisse feruntur Persarū Reges. Varro, ἀνθρωποτόαι ἢ περὶ γενέθλης. Sic n. in codicib. manu exaratis titulum præscriptum reperio, quantumquidem ex errantib. & rudibus literarum notis conijcere potui.

Varr. apud Non. in Religio.

Non sit thesauris, non auro pectus solutum,
Non demunt animis curas ac religiones,
Persarum montes, non atria diuitis crassi.

Lucil. apud Nonium in Tenta.

Musipula tenta pro intentis & paratis insidijs non inscitè nec inhonestè dictum à Lucillio reperio hoc versu —*Hic vt.*

Varro apud Nonium in Rursus.

Muscipulæ tentæ atque vt scorpius cauda sublata. Sublata etiam vnca cauda arcuato ictu ferire scorpius solet. Rursus & prorsus est ante & retro, vt apud Varr. *Multi mortales rursus ac prorsus meant.* Pro illis Menandri apud Non verbis. vnde aliquot racemaui capita πηρῶ τὸν ἥλιον ἰδὰτ' ἄτερα. mihi veteres & fugientes iam ac prope exoletos literarum malè exaratos ductus rimanti visum est scriptum fuisse πηρῶ τὸν Δία τὸν ἀετιόχον. quod præterire nolui, vt aliorum elicerem coniecturam, qui & sagaciores sunt & doctiores. Planè adfirmare ausim in veteribus literis, nullam effigiem esse, quæ scripturam vsitatam vllis vestigijs suis effingat. Qui se otio asserere cupiebant & ab vrbe secedebant, Neapolim non raro se recipiebant: quæ hominum otiosorum domicilium erat: vt ea de causa scripserit Flaccus. *Et otiosa credidit Neapolis.* interdum & Syracusas: Erant n. vrbes quædam hominibus non ambitiosis, nec negotiosis gratiores & iucundiores. Sic Cannius Syracusas non negotiandi, sed otiandi causa apud Ciceronē se cōtulit. Sed & Augusto, vt à Trāquillo scribitur, locus erat secretus & singularis in edito, cū quid sine interpellatione agere volebat, quē Syracusas vocabat. Arbitror huius vrbis nomine inscriptam

Menander apud Non.

Horat. Epod. 5. od.

Cic. 3. offici.

Sueto. in Aug. cap. 72.

tā fuisse comœdiā à Cœcilio, ob vrbis illius delicata otia. ex ea adfertur,

Cœcil. apud Non. in flare.

Hic amet, familiæ fame pereant, ager autem stet sentib. Spisso venit, est tardè & sero venit. Afranius, *quod spisso venire visum est Mani mihi* pro spisso venit Plautus dixit: *Qui si quid benè promittunt, pro spisso venit.* id est, perquā tardè & sero. Ectropas pro diuerticulis Varro dixit: ἐκτροπᾶς lib 3. φιλοσοφιάς. *Et ne erraremus, Ectropas esse multas, omnino tutum esse, sed spissum iter.* Versum illum Lucilij, qui omnibus est in ore de Æseruino, sic è veteris cxemplaris vestigijs emendandum puto.

Afran. apud Nō. in spissum

Plaut. Pœnulo sc. Suspendant omnes.

Varro apud Nō. in Spissum

Æserninus fuit Flaccorum munere quidam
Samnis, spurcus homo, vita illa dignus locoq;. Cornutos animaduerti dixisse Accium pro cornigeris & aratoribus bubus, sine boū tñ adiectione.

Lucil. apud Nō. in Spurcū.

Forte ante auroram radiorum ardentem indicem
Cum sono in segetem agrestes cornutos cient
Vt rorulentas ferro terras vuidas
Proscindant, glebasque aruo ex molli excitent. In segetis significationibus apud Nonium profertur titulus Græcus Satyræ Varronis ita inquinatus & contaminatus, vt vix elui possit: Ego quantum subodorari potui è vestigijs titubantium literarum veteris codicis, legendum esse puto. ἄλλοις μέλῃς ἢ περὶ φιλαργυρίας. Domicilium conferre, pro habitatum se conferre dici eleganter solet. Turpilius, *Abhinc triennium sacerrimum domicilium huc quidam contulit leno*, quoquidem in Nonij loco versus est Lucilij, sed ita corruptus, vt integritas propè desperāda sit, experiar an eum emendare possim, magis adeo coniectura animi quàm subsidio vllius libri. Sic igitur restituendum eum censeo. *Adde isto sacer illoto collo ac syro phœnix.* Samium interpretatur Nonius testeum. malè in eo testa scribitur. testimonium adfert è Satyris Lucilii, & è Ciceronis libro de Repub. parum incorruptæ fidei, sed omni improbatione superius erit, si ita legatur.

Accius apud Non. in Seges.

Apud Non. in Seges.

Turpil. apud Non. in Sacrū.

Apud Non. in Sacrum.

Et non pauper vti Samio curtoq; catino. M. Tullius de Republ. libr. vi. oratio est Lælij, quam omnes habemus in manibus, quàm simpula pontificum diis immortalibus grata sunt Samiaq; cappedines. Est & apud Non. Satyræ Varronis nomen ita deformatum, vt non agnoscatur. quod in libris Latinis ferè semper vsu venire solet, si quid Græcum est: nam literarum formas male reddebant librarii Scribæ, putem scribendum εὗρεν ἢ λοπὰς τὸ πῶμα παρὶ κατηκόντων. Etsi autem septem Sapientum olim celebrata virtus, & eruditio omnium maximè est, video tamen reliquis antelatum Thalem, vt & à Plauto & à M. Varrone in ea, quam retuli satyra: quanquam ne Thaleti quidem nomini pepercit iniuria temporum, an librariorum dicam. Locum vt scribi debere censeam, proferam, *Ego vnus scilicet antiquorum hominum subductis supercilijs dicam* θάλητος νοῦν ἔχων. Terginum pro scutica

Apud Non. in Subducere.

Apud Non. in Subducere.

dixe-

dixerunt antiqui. vt Lucil. *Orationem facere compendi potes,*

Apud Non. in Tergora.

Solui dum saluo tergo, & tergino licet. Infans non tantum in ætate ponitur pro indiserto: sed etiam pro infando dictum reperitur. Accius, *Priusquam infans esses facinus oculi vescuntur tui.* Nec vola, nec vestigium prouerbij more dicitur, cum nihil quicquam supereſt, ac ne reliquum quidem est vllum signum, vlla nota Varro. ἐπὶ ἀφίῳ ἢ περὶ ἄφων. *Pleni libri inquam vbi maneant ἄφοι eorum, quorum in sepulchris nec vola, nec vestigium extat. Idem* ταφῇ μενίππ. *Hæc Numa Pompilius fieri si videret, sciret suorum institutorum nec volam nec vestigium apparere.* Vola autem manus est: vestigium pedis.

Apud Non. in Infans.

Apud Non in Vola.

Nonius explicatus. E ventre aquam mittere. Equimentum. Tetrachordum. Æra. Exta atrocia.

Caput 3.

Apud Non. in Apisci.

QVOD oppidum multi in Italia Eugubium appellant, cum alij, tum etiam Sisenna Iguuium vocauit lib. 4. historiarum. *Itaque postero die legatos Iguuium redeuntes apiscitur.* E ventre aquam mittere, pro ventris aquam emittere, quum suffusum abdomen habent hydropici dixit Varro, *An hoc præstat Herophilus Diogeni, quòd ille è ventre aquam mittit? ad hoc te iactas? at hoc pacto vtilior te Thuscus aquilex.* Merces admissuræ dicitur Equimentum. vt Nonius ait, quod pro verris admissura, aut Asini, aut Equi datur domino. Ego etsi video Nonium in ordinem, & classem literæ a, hoc verbum retulisse æquimentum: Æquimentum tamen esse dicendum censeo ab equire, videlicet, quod pro equi admissura solueretur: & per abusionem in reliquis vsurpatur. Plauti fabula Astraba nomen habuit à dossuario iumento, quod eo nomine censetur. Oppido quàm eleganter Varro quatuor anni tempora à musico instrumento ducta similitudine anni Tetrachordum appellauit. *Quod autumnitas*, inquit, *in anni tetracordo mensam præterierat.* Varronis satyra τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. id est, in lente vnguentum. etiam περὶ εὐτελείας, inscribebatur, id est, de parsimonia: falso n. περὶ εὐετηρίας, receptam inscriptionem video. Æra in rationibus subducendis singula capita veteres vocabant, propterea quod ad assem, rationem putare solebant, & capita æris mutis numeris notabant. ex ijs autem fit summa & colligitur. Lucil. *Hæc est ratio, peruersa æra, summa, & subducta improbè.* Cice. in Hortensio, *Quid tu inquam soles, cum rationem à dispensatore accipis, si æra singula probasti, summam quæ ex ijs confesta sit, non probare.* Corpus è terra, animam ex æthere putauit Pacunius in Chryse hoc versu: *Mater est terra, ea parit corpus, animam æther adiugat.* Exta atrocia, pro crudis, quod perquam rarum est, dixit Næuius. *Simul atrocia proiecerunt exta ministratores.*

Apud Non. in Aquilex

Apud Non. in Æquimętum.

Apud Non. in Autumnitas.

Apud Non. in Adolescentia.

Apud Non. in æra.

Cic. in Hortē.

Apud Non. in Adiugare.

Apud Non in atrox.

res. Varronis erat Satyra nomine τῦ πατρὸς τὸ παιδίον, ἢ περὶ παιδοποιίας, quæ inscriptio nusquam integra, & incontaminata reperitur. in ea de liberis opera danda differebat. Ex ea adfertur *Annos multos quòd parere ea non poterat, mulierem foras vetere iussit.*

Apud Non. in Beterc.

Vittæ nuptarum, & virginum. Præpetes. Oscines. Rapaces aues. Iubæ. Iubatus draco. Valerius Flacc. emendatus libro 8. Premere verbum venatorium.

Caput 4.

ALIAE erant nuptarum, aliæ virginum vittæ, sed vtræque tamen inge nuarum. De virginali vitta sic scribit Flaccus Valerius.

Vltima virgineis tunc flens dedit oscula vittis. De maritali Propertius.

Val. Flacc. lib. 8. Argon.

Vinxit & acceptas altera vitta comas. nam alteram à virginali intelligit. Quid ista nocet breuiter attigisse, & hæsuros in hoc, vt ita dicam, luto fortasse, liberare? Ista etiam versum Maronis aperiunt & illustrant lib. 2. Æneid. scribentis *Virgineas ausi diuæ contingere vittas.* Aliud & addam ex eodem Valerio. In augurijs præpates aues angurium volatu faciunt: Oscines, cantu. Sed quia rapaces alis plurimum valent, nec vocales sunt eleganter præcipueque præpetes dicuntur.

Propert. li. 4. eleg. 2.

Virg. 2. æn.

Quæ super, inquit, *ingenti circundata præpetis vmbra.*

Val. Flac. li. 8.

— quem præpes ab Ida

Virg. 5. æn.

Sublimem rapuit pedibus Iouis armiger vncis. Iubæ anguibus & draconibus tribui solent, quæquidem cristæ sunt in eorum capitibus eminentes. Valerius de dracone aureum velleus custodiente.

Iamque altæ cecidere Iubæ. de eodem rursus,

Valerius li. 8.

— ille suis hæc vibrat fulgura cristis. Eodem etiam modo illud ad Herennium intelligendum arbitror. *Iste quotidie per forum medium tanquam iubatus draco serpit.* Sed & iubatos, vt Nonius in Plauto legit, angues, eodem sensu interpretor. Nos quoque adscribemus in eo scribendum videri, *— hinc subitis illuxit frater in armis* nam *inflixit* neque sensui conuenit, neque ornatui, quod vtrunque ei, quod inducimus suppetit. Lego etiam *— promit medicamina cistis.* Nam *prodit*, vt vere dicam quod sentio, non placet. Lego etiam *— deiecta residens sub tegmine palla* & *— transit defleta Dianæ*, non *deflexa.* Apparet nuptialem coronam duplicem fuisse: vt suspitio inde sit, virginalem fuisse simplicē. Sed hoc coniecturale est, & perinfirmo versiculo nixum Valerij *— ipsa suam duplicē Cytherea coronā.*

Val. Flac. ibid.

Val. Flac. ibid.

Auctor ad Heren. lib. 4.

Nonius in Angues.

Plaū. Amphy. sc. Dapes atq; opes.

Val. Flac. li. 8.

Val. Flac. ibid.

Val. Flac. ibid.

Donat. Premere, verbum venatorium: cum feram venator sequitur, magnoque clamore canes impellens vrget. Valerius per metaphoram, de Absyrto Medeam sequente dixit:

— diramque premens clamore sororem. Virgilius,

Val. Flac. li. 8.

Virg. 3 Geor. *Ingentem clamore premit ad retia ceruum.* & rursum,
Virg. 1. æn. *Aut spumantis apri cursum clamore prementem.* Harum locutionum perceptio gratiam & venerem addit poëmati: ignoratio poëma suis ornamentis spoliat atque nudat.

Spado. Castratus. Cap. 5.

Inst. de adop. §. Sed & illud SPADONI hoc iuris concedit Iustinianus, vt adoptet: non concedit Castrato. in quo videtur interesse inter Spadonem & Castratum voluisse. ac puto Iurisconsultis Spadonem virum esse visum: ideoque ei jus istud esse tributum, quod eam partem haberet, qua viri sunt, etsi læsam, vt testibus auulsis aut collisis saluo tamen cole: At castratus est, cum colis ipse etiam amputatus est, nullumque iam viri argumentum reliquum habet, ac in fœminam videtur transiisse degenerasseque. Tales etiam semiuiri habebãtur, vt merito jus illud, ob impuritatis notam, & effeminatam viri conditionem denegatum sit. Tales etiam fanatici illi Cybeles ministri & sacerdotes appellati Galli, impudicitiæ turpiditudine infames, de quibus Iuuenalis ita scribit:

Iuuen. satyr. 2. *Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat iam.*
More, superuacuam cultris abrumpere carnem? & Claudianus in Eutropium Eunuchum.

Claudia. lib. 1. in Eutrop. *Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu:*
Inguinis & reliquum phrygijs abscindere cultris. Partem igitur Inguinis ei detractam fuisse significat, suadetque vt reliquam execet, vt castratus sit. Nam spadonem fuisse dicit, cum indignatur eum trabea consulari ornatum — *nunquam Spado consul in orbe.* De eorum autem impudicitia sic Arnobius scribit: *Quasi vero affecti corporalibus his damnis fiant languidioris*

Claud. lib. 1. in Eutrop. Arnob. lib. 5. aduer. Gentes *audaciæ, & non quotidie videamus eos, qui sibi demessuerint has partes, maioris petulantiæ fieri, atque omnibus postpositis pudoris & verecundiæ frenis, in obscenam prorumpere vilitatem confessione vulgata.* Hos igitur Castratos eo in loco à Iustiniano appellatos puto, qui, quòd se execussent, viroque priuassent, & impudici essent, indigni visi sunt, qui fruerentur adoptionis iure.

Cælum stellis aptum. Virgil. libr. 4. Ænid. obseruatus. Quiane? Hic terminus hæret.

Caput 6.

Virg. li. 4. æn. AXEM humero torquet stellis ardẽtibus aptũ. dixit Maro. à poëtis cœlũ stellis aptũ dicitur, id est, stellis fixũ & consertũ, & conspersum. Lucret.

Lucret. lib. 6. *Autumnoque magis stellis fulgentibus apta.*
Concutitur cœli domus vndique- Alio loco.

stel-

Lucret. lib. 5. —*stellisque micantibus æthera fixum,* dixit nos verbi illius notionem edocens: Axem autem hic cœlum interpretor, vt libro secundo.

Virg. 2 æn. Virg. 8. æn. — *nudoq; sub ætheris axe.* quod est, sub dio, sub cœlo. & libro 8.
— *gelidique sub ætheris axe.* Adiuuat hanc expositionem Ennius, cuius versum Maro æmulatus est.

Ennius apud Macro. lib. 6. sat. cap. 1. Virg. 4. æn. *Qui cælum versat stellis fulgentibus aptum.* Quod de fama scripsit Maro, *Parua metu primo, mox sese attollit in auras.*

Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit. ab Homero mutuo sumpsit, qui eadem de contentione libro 4. Iliados scripsit.

Hom. 4. Iliad. ἣτ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα,
ἐς οὐρανὸν ἐστήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.

Virg. 4. æn. *Spargens humida mella soporiferumque papauer.* Hic locus à Criticis reprehensus est, quod Maro perui gili draconi soporatas epulas, quæ somnolentum & veternosum redderent, dederit: ac in solo papauere notatur, non in melle. Quod tamen Medicus noster soporatum esse contendit inuito Æsculapio. Hic haud me pœnitet eorum esse sententiæ, qui censent soporiferum papauer admixtum epulis, quo truculenta sæuaque bestia paulum deliniretur: non vt ad soporem daretur. nam papauer quod alijs veternum induceret, tantum peruigili & insomni draconi quendam langorem & lenitatem, quandamque tarditatem adferebat, vt minus sæniret. Aut inuicem ipsa interdum seruabat aurea mala insomniam miserata draconis: epulisque papauer miscebat, vt somno breui & leui recreatus & releuatus integrior ad pristinam custodiam reuerteretur. quod & verius reor. — *quiane auxilio iuuat ante leuatos?* Quiane. archaismus, pro an quia. sensus est: quasi vero profuerit mihi eos ante leuasse auxilio, vt *quemne ego seruaui?* apud Plautum, & apud Terent. *Quod ne ego perscripsi?*

Virg. 4. æn. Plaut. Milite. Sc. Curate vt splendor. Terent. Phormione. act. 5. sc. 8. — *hic terminus hæret.* Vetus est dictio ab agrorum terminis & finitoribus ducta & à Lucretio vsurpata.
— *finita potestas, denique cuique.*

Virg. 4. æn. Lucret. lib. 1. & lib. 6. Libr. 47. ff. Tit. 21. *Quantum sit ratione atque alte terminus hæret.* Terminum autem altè solo defixum & hærentem moueri nefas erat: Et de termino moto prodita est actio. Sed & qui terminum exarasset, Numa eius boues sacros esse iussit. Hic igitur terminus hæret, id est, id fixum ratumque nec mutari potest, nec moueri.

Virg. 4 æn. *Et nunc magna mei sub terras ibit imago.* Id Maro ex opinione Ennii dixit, quanquam ea etiam apud Homerum extat. nam Ennius animas ad inferos descendere non putabat: sed quædam simulachra. vt Lucret. scribit.

Lucret. lib. 1. *Et si præterea tamen esse Acherusia templa*
Ennius æternis exponit versibus edens:

Quo neque permanent animæ, neque corpora noſtra:
Sed quædam ſimulachra modis pallentia miris.

Liuius lib. 44. explicatus, Gladiatorium. Cap. 7.

MVLTI olim etiam ingenui operas ſuas arenæ certa mercede locabant, vt depugnarent. Eorum mercedem videor obſeruaſſe à Liuio Gladiatorium in neutri genere vocari. ſic n. de Gentio Illyrici rege exiguo precio ad bellum Romanis inferendum à Macedone impulſo ſcribit lib. 44. *Deinde in cuſtodiam C. Caſſio Tribuno militum traditus, vix gladiatorio accepto decem talentis ab rege rex, vt in eam fortunam recideret.* Senſus enim eſt, pluris conduci gladiatorem, quàm quanti in bellum Gentius coniectus eſt. Sed cum in hunc librum quadrageſimum quartum incidi, quid vetat locos eius quoſdam perpurgare? Scribit Liuius: *nam ſicut pleraque noua commenta mortalium in verbis vim habent, explendo cum agi, non quemadmodum agantur, ediſſeri oportet ſine vllo effectu euaneſcunt.* his in verbis ſuſpitio mendi eſt, quod purgabitur, ſi *experiendo* pro *explendo* legas: quod cum ſententia efflagitet, cur non in medium procedat? præſertim cum aberrare nullo negotio potuerit manus librari à vicina voce, & in propinquam de flectere? Iterum, *& concitatio remorum, directæque in ſe proræ, hoſtes appropinquare apparuiſſet.* hic parum abeſt quin adfirmem emendandum *apperuiſſent*: neque enim apparuiſſe huic orationi conuenire videtur, niſi *concitatione* legas & *directis in ſe proris*: quod & verius puto. Rurſum, *Laneaſque & tabernas coniunctas in publicum emit.* ego *lanienas* puto ſcribendum, quas Varro lanignas appellauit, auctore Nonio. Erant illic tabernæ quædam laniorum. Rurſum, *non ad eandem craſitudinem, qua veterem murum.* ſcribo *qua vetus murus*. & paulo poſt, *pro ſtructos eſſe, ſtructi.* Rurſum, *cum arma, viros, equos cum cura inexiſſet.* illud inexiſſet verbum nequam eſt, & nullum in lingua Latina. quid ni igitur in locum eius ſubrogemus curauiſſet? Hæc ferè velut libans enotaui: quæ, quod præclarum auctorem deformant, & faceſſere negocium lectoribus poſſunt, eorumque curſum retardare, huic lucubrationi meæ, ſi lucubratio dici meretur liber leuioris operæ, inſerenda putaui.

Liuius li. 44.
Liui. lib. 44.
Liui. ibidem.
Liui. lib. 44.
Liuius ibid.
Liuius ibid.

Terentius explicatus Eunucho. Sandalia. Sandaligeri ſerui. Cap. 8.

CVM dixiſſet glorioſus apud Terent. miles, *Qui minus quam Hercules ſeruiuit Omphale?* ſuſcepit deriſor paraſitus: *Vtinam commitigari videam ſandalio caput.* quæ ſanè verba vulgo frigidè accipiuntur, quod interpretes non animaduertant, ſæpe ſandalio Omphale Herculem vapalaſſe, atque

Teren. Eunu. act. 5. ſc. 8.

que ita in tabulis pictum fuiſſe. Itaque cum ſe miles exemplo Herculis in ſeruitutem dare velle diceret, ei Paraſitus, Herculis etiam protinus plagas optauit. ne quis autem iſtud à me ingenioſius, quàm verius excogitatum dicat, coram in medium adducam Lucianũ, qui me iſta ſuſpitione facile liberabit. Τάχις' ἂν ὁμοίαν αὐτῷ ἐξεργάσαιτο τῷ ἐν Λυδίᾳ Ἡρακλεῖ, ἑωρακέναι γάρ πως εἰκὸς γεγραμμένον, τῇ ὀμφάλῃ δουλεύοντα, παντὸς ἀλλόκοτον σκευὴν ἐσκευασμένον· ἐκείνην μὲν, τὸν λέοντα αὐτοῦ περιβεβλημένῳ, καὶ τὸ ξύλον ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσαν, ὡς Ἡρακλέα δῆθεν οὖσαν. αὐτὸν δὲ, ἐν κροκωτῷ, καὶ πορφυρίδι, ἔτι ξαίνοντα, καὶ παιόμενον ὑπὸ τῆς ὀμφάλης τῷ σανδάλῳ. id eſt, ſi latim eam ſimilem reddideris Herculi in Lydia. nam veriſimile eſt te vidiſſe eum pictum Omphalæ ſeruientem valde alieno cultu & abſurdo, illam quidem exuuio Leonis ipſius amictam & clauam manu tenentem & Herculem referentem, eumque in crocotula è purpurea veſte lanam facientem & ab Omphale vapulantem Sandalio. Erant autem Sandalia muliebria calceamenta, vt docet Pollux, elegantiſſima: Interdum etiam aurea, quæ ſua habebant repoſitoria σανδαλοθήκας appellata. Sed & mulieres ſeruos Sandaligeros habebant, qui earum ſandalia gererent, vt ex Plauto agnoſcimus. — *Solea puer obiurgabere rubra.* cum Satyricus dixit, Sandalium intellexiſſe videtur. Sandalij item meminit Lucianus, ἕτερον τοῖν σανδάλοιν χρυσοῖν, ὅντοιν, ὃ καθεκύσαιμι. & alio loco. λήσῃ ὑπὸ χρυσῷ σανδάλῳ. Et Ælianus τοὺς δὲ πόδας σανδάλοις ἐπέδουτο.

Lucia. in libello. Quomodo Hiſtoria ſcribenda ſit.
Pollux.
Plau. Trinum mo & c. Multas res ſimul.
Perſ. 5. Satyr.
Lucianus.
Aelianus.

Linea diues. Teſſeræ. Σύμβολα. Miſſilia. Cap. 9.

VERSVS ſunt Martialis lepidi, ſed paucis intellecti, cum tamen verbis minime obſcuris contexti ſint. non commemorabo eorum ſententias, quorum libri in medio ſunt, & conſuli poſſunt: quid ſentiam potius declarabo. Sed ante verſus ipſos adſcribam.

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues.

Ceſſat, & in populum multa rapina cadit. His verſibus niſi me animi coniectura fallit, ſparſionem & miſſilia deſcribit: cum nummi, gemmæ, edulia in populum diripienda iaciebantur. Quam igitur, obſecro, lineam diuitem dicit? ego interpretor gemmas & margaritas reſque precioſas in linea. quemadmodum ſi linea margaritarum ſurrepta ſit, dicendus eſt numerus. Iterum ſi maritus vxori margaritas extricatas dediſſet in vſu, easque inſcio viro perforaſſet, vt petuſis in linea vteretur, tenetur lege Aquilia. Subijcit in eodem epigram. Martialis.

Nunc veniunt ſubitis laſcina numiſmata nimbis,
Nunc dat Spectatas teſſera larga feras.

Superioribus verſibus de miſſilibus diſſeruit, hoc vltimo de teſſeris: quæ globuli erant certæ ſpeciei

Martial. libr 8. epigrã. 78
L. Hiſer. ſeruũ §. Si cum maritus ff. ad l. Aquiliam.
Martia. lib. 8. epigram. 78.

Dio. & Xiph. in Nerone. notis inſcripti, quæ ei, qui iactam teſſeram rapuerat, dabatur. Dio. & Xiphilinus, qui Dionem in compendium redegit, Σύμβολα appellant, quæ ſic Xiphilinus declarat: πάντα μὲν γὰρ τὰ πολιτελέστατα ἃ ἄνθρωποι ἐσθίουσι, πάντα δὲ καὶ τἄλλα τὰ τιμιώτατα, ἵππους, ἀνδράποδα, ζεύγη, χρυσίον, ἀργύριον, ἐσθῆτα ποικίλην ἐδίδου διὰ συμβόλων. σφαίρια γὰρ μικρὰ γεγραμμένα, ὡς ἔχαστα αὐτῶν ἔχοντα ἢ τὸν ὅμιλον ἐππέλει, καὶ ἐδίδου, τὰ δὲ ἐκείνων ἥρπασεν. id eſt, Omnia n. lantiſſima, quæ homines edunt, & omnia alia maximi præcij, equos mancipia, iumenta, aurum, argentum, veſtem variam teſſeris dabat. nam globulos paruulos eorum quidque pictum habentes in plebem mittebat, & quod quis rapuiſſet dabatur. Hinc etiam explicatur ſequentes Martialis verſus.

Martia. lib. 8. epigram. 78.

Nunc implere ſinus ſecuros gaudet, & abſens
Sortitur dominos, nec laceratur auis. nam miſſilia rem ipſam ſpargunt, & mittunt, teſſeras promittunt: ita non laceratur rapientium manibus abſens auis, & implet ſinus ſecuros, qui enim in ſinum condidit teſſeram, non metuit ne euolet auis: ſed ſecurus eſt. Securus non ſi auis ipſa eſſet, ne vel vina euolaret, vel mortua è ſinu cadens alternis fieret. Sed vt interpretatio noſtra adſtipulatione confirmata Tranquilli, facilius in vulgus fidem obtineat, non cunctabor adſcribere, quod in Nerone prodidit,

Sue. in Neron. cap. 11. *Sparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies ſingula quoti die millia: auium cuiuſque generis multiplex penus: teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ, nouiſſimè naues, inſulæ, agri.*

Terentius in Adelphis explicatus. ἑλκύσαι. *Babylo. Bacchillus. Baccillus.*
Cap. 10.

POETAE Camici, qui leues habentur, & ſpectatorum riſum voluptatemque captant, ac vni illi rei ſeruiunt: plerumque tamen ſententias è grauiſſimis philoſophis repetitas adhibent. vt Terentius in Adelphis.

Teren. Adelp. act. 4. ſc. 7. *Ita vita eſt hominum, quaſi cum ludas teſſeris*
Si illud, quod eſt maximæ opus, iactu non cadit:
Illud, quod cecidit forte, id arte vt corrigas. nam è decimo libro de Repub. videtur ſumpta eſſe. ita Philoſophorum grauiſſimus leuiſſimo poëtarum generi etiam ſua libenter impertit. Sic autem Plato ſcribit, καὶ ὥσπερ ἐν πλῶσθαι κύβων πρὸς τὰ πεπλωκότα τίθεσθαι τὰ αὐτῷ πράγματα, ὅπῃ ὁ λόγος αἱρεῖ βέλτιστα ἂν ἔχειν. ac vero è ſcena tractum illud. Græca eſt & palliata Comœdia. *Tu*

Plato lib. 12. de re publ.

Teren. Adelp. act. 4. ſc. 7. *inter eas reſtim ductans ſaltabis.* Id enim eſt quod ἑλκύσῃ χόρδακα à Græcis dicitur. Sed & Ariſtophanes in Nubibus ἕτ' χόρδακ' εἵλκυσεν. inde ἑλκύσαι pro ſaltare dixit in Pace. ἓν μὲν οὖν τοῦτ' μ' ἓν ἕλκυσαι ſubauditur σχῆμα. Alio loco ſcribit eiuſdem fabulæ poëta.

Ariſtophan. Nubibus. Ariſtop. Pace.

Iube

— Iube nunc iam
Dinumeret Babylo illi viginti minas. Vbi figurate Babylonem vocat fratrem, velut prodigum & profuſum: à Babyloniorũ opibus, liberalitate, & luxu ſumpta ſermonis mutatione. Nam Græcis hominibus Medi & Babylonij ditiſſimi & liberaliſſimi videbantur, nec opinione fallebantur. & Græci plerunque eorum ſtipendijs in Aſia militabant, & ſe Medorum pecunia locupletabant. Non tamen poſſum tacitum præterire, quod in antiquo exemplari reperi: nam me ſæpenumero cum copia eſt, delectat vetera monumenta velut oracula conſulere, *Dinumeret ille Bacchilo viginti minas.* Bacchilum Græci panem libationis & fœderis appellant: vt inde potuerit nomen formari eius, qui amores conciliaret nuptiales, & fœdera ſanciret. At Baccillus Græcis eſt mollis & effeminatus, qualis Myccio videri poteſt fuiſſe, qui vxorem non duxerat. Ego neutri ſcripturæ præiudicio vllo nocere in animum induxi: ſed vtranque, vt ſolet inſtitor merces emptoribus, ita quoque lectoribus exponere volui: & vt in theatro fabularum iudicium populare eſt, ſic nos quoque penes populum iudicium eſſe volumus. Tantum de veteribus interpretibus meritò conqueri poſſumus, qui dum verbis parcunt, non ſatis nos erudiunt, maluntque nos ſenſum ſuſpicari, & ſubodorari, quàm certo comprehendere & tenere: ita rem plerumque breuiter perſtringunt de nominum enodatione, in qua plerumque laboramus nullo modo ſoliciti. Addam tamen hoc ἀκροτελεύτιον · fortaſſe *Bacchylo* non incommodè legi poſſe, vt de ſeruo vel liberto loquatur, cum ille Myccio eam pecuniæ ſummam dinumeret.

Teren. Adelp. act. 5. ſc. 7.

Vitruuius lib. 10. explicatus & emendatus.
Caput 11.

DESCRIPTIONES mechanicæ magnam per ſe obſcuritatem habent, quæ etiam plerumque alia augetur corruptorum librorum difficultate, vt eodem tempore legenti, duæ ſint tanquam ærumnæ ſuperandæ: librorum vna, altera vitiorum. vt in Cteſibica apud Vitruuium machina libro decimo, quod ita ſcribitur. *in quo catino fiant axes in ſuperioribus naribus fiſtularum coagmentatione ſubtili collocati.* emendatum non eſt ſatis, neque cenſeam Vitruuium in re obſcura, ambigua potius voce axis vti voluiſſe, quàm quæ propriè verèque rem exprimeret. *Aſſes* igitur lego, vt aſſerculi intelligantur ſubtiliter coagmentati, & ora fiſtularum obturantes: Ac ne alienas opes oſtentem pro meis, & corniculam imiter Æſopicam, ita videbatur Ranconeto emendandum. nam ne axis intelligatur, vt qui per ſphæram traijcitur, commoditas perſpicuitatis negligenda non eſt. Et vt axis idem quod aſſis declaret: tamen ne varietate ſignificationis

Vitru. lib. 10. cap. 12.

nis animus in errorẽ rapiatur, assis certam assignans homini intelligentiæ sententiam, vtiq; cõmodius hic scribetur, vt & eodẽ mox cap. *asses interpositos supra foramina earum*. nã asserculi significãtur earũ occludẽtes ora, qui aërem spiritumq; dũ intro cõpellitur reserati admittant retro tamẽ ire nõ sinãt vt in follibus operimentum videmus scorteum laxari hiareq́ue vẽto ingredienti, exitum tamen præcludere recepto. Eodem quoque capite tertium moneo legendũ *assibus* non *axibus*. *Aërem*, inquit, *qui erit ibi cũ aqua assibus obturantibus*. Non eo inficias hæc esse quæ scribo parua: sed parua ista sæpe moram obijciunt properanti: & magnã creant molestiã, cui mederi voluisse vitio, verti nõ debeat: qui enim ad tantillum obicem nõ hæsisset, ex suo ingenio aliorum hominum sensum fingere non debet: & vt se hic iuuare nolit, tamen alios ne adiuuemus, deterrere non debet.

Vitruuius lib. 10. cap. 12.

Vitru. ibidem

Spartianus in Adriano emendatus & explicatus. Primæ & secundæ sententiæ esse. Causatij. Causaria liberalitas. Frumentarij. Saturnalitia. Sigillaritia. Sumere. Pascere. Neapolis. Demarchus. Tetrapharmacum. Caput 12.

VENIT in mentem quædam ex Adriani Imperatoris vita his libris aspergere, quæ tamen eadem, qua superiora nota percussa sunt. Vbicunque *Serutanus* legitur in ea, Seuerianus à Zonara agnoscitur. *Pædagogi puerorum* in eadem vocantur, qui regebant Traiani delicatos: eorum enim amoribus perditus erat. vt in vernacula lingua Nepotem appellare solemus filium fororis aut fratris: quod D. Hieronymi exemplo facimus: ita Neptem in Adriano Spartianus appellat fororis filiam, sic tamen vt per fororem addat. Legendum autem crediderim *Auunculeium* pro *Articulario*, & *Tatianum*, pro *Actiano*. quod tamen Tatiani nomen sæpius in ea vita, veluti versipelle, in aliud commutatum est. Sed & *in adoptionis spẽ*, lego, & *adfectatæ tyrannidis*. quorum in sedibus regnant, quæ sententiam deprauant. *Cursum fiscalem* cum instituisse dicitur Adrianus, puto significari institutum ab eo, vt cursus publicus sumptibus fisci toleraretur, cum antè, illud esset magistratuum onus. *Secundæ sententiæ est*, qui post alium sententiam secundo loco dicit. Primæ enim sententiæ est, verbi gratia, Consularis, qui tertium consulatum gessit, si qui toties consul fuerit, in senatu reperiatur: alij, secundæ. Itaque si plures totidem gesserint consulatus, qui ante eum honorem adeptus sit, primæ sententiæ erat Imperatorum ætate: proinde Adrianus *tertium consulatum Seueriano detulit, non secum tamen, ne cum ille bis ante Adrianum consul fuisset, Adrianus secundæ esset sententiæ*. Sunt igitur primæ sententię, qui plures Consultatus, aut in pari numero ante gessere. *Similis* est nomen proprium præfecti prætorio, vt è Zona-

Spartia. in Adriano.

Spar. in Adri.

Spart. ibidem.

Spart. ibidem.

Spart. ibidem

Spart. ibidem.

Zonara patet. *Omnes*, inquit Spartianus, *causarijs liberalitatibus leuauit*. hic multi causarios legunt, quod non modo me non repugnante, sed etiam vehementer approbante faciunt. sed cum in illis, qui causarij erant, aut damnum acceperant, aliquid liberalitatis conferri soleret, quid vetat illud subsidium & leuamentum, causariam liberalitatẽ vocari? vt si causetur se oppressam ciuitas oneribus vestigalium & tributorum: aut ab hostibus vastatos agros: aut si quis censetur apud Imperatorem se damna fecisse, corpus vulneribus bello acceptis debilitatum & mutilum habere. Quod Adrianum Spartianus dixit *per frumentarios omnia explorasse*, de illis frumentarijs intelligo, qui ex horreis publicis frumentum publicum, quod ciuibus prebebatur certo canone, in domos portabant: quod eum eo frequenter ventitabant ideo curiosè omnia speculari & explorare poterat Italicos, à quibus delectum dicit recusatum, crediderim ciue Italicæ esse vrbis Hispaniæ. etsi alios dissentire scio. *Saturnalitia & Sigillaritia*, munera sunt, quæ Saturnalibus & Sigillaribus, quæ feriarum nomina erant, missitabantur. *Sumere*, pro comedere, & *Pascere*, pro vesci ibidem Spartianus posuit his verbis. *Ad deprehendendas obsonatorum fraudes cum plurimis sumentibus pasceret*. Sic & in ioco apud Quintilianum vsurpatur ab Afro. *Non comedi panem, & aquam bibo: pasce & redde quod debes* pro, *cum à Srasmane*, scribendum *Pharasmene* & *in consilio habuit* non *in consilia*. Sed quàm multa eius eius generis emendanda essent? sed ad spicilegium alijs relinquendum est. Quod oppidum Græcum esset Neapolis, id circo Demarchi Græco vocabulo eius magistratus appellabantur. Quinquennalem dicit Adrianum fuisse in patria sua, & in vrbe Adria magistratus erat in quinquennium eorum qui Duumuiri dicebantur. *in quo nunc est*, inquit, *templum vrbis ingenti molimine*. Roma enim delubrum habebat & pro dea colebantur quod Prudentius his verbis scribit:

Ac sacram resonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romæ (colitur nam sanguine & ipsa
More deæ, nomenque loci seu numen habetur,
Atque vrbis, veneriq́ue pari se culmine tollunt
Templa: simul gemini adolentur thura duabus.)

Tetrapharmacum cibum appellat *ephasiano, fumine, perna, crustulo*. vocabulo mutuatitio à Medicorum tetrapharmaco.

par. in Adri.

Spar. ibidem.

Spart. ibidem

Spar. in Adri.

Quintil lib. 6. cap. de risu

Spar. in Adria

Spar. in Adri.

Prudent. lib. 1. contra Symm.

Spar. in Adri.

Lacunar. Plinthium. Plinthis. Arioli. Infusum ceris. Noua Colonia. Spuria. Fascina. Spuriorum nomen. Cap. 13.

SATVRAM imitamur lancem hoc capite, ac multa cuiusq; modi hinc inde

inde adponimus: ita tamen vt varietas laudari facilius possit, quàm delectus. Sed nos & in diem viuimus, & parabiles escas amamus. Lacunar ex eo dicitur, quòd lacus quadratos habeat. Sic enim lacunaria fiebant, vt in tabulato lacus in quadrum texti redderentur. Vitruuius id satis docuerit, qui Plinthium, id est, laterculum lacunar appellauit, quod laterculorum quadrata sit forma. *nonnulli dicunt Apollonium Plinthium, siue lacunar.* illud autem Plinthium, plinthis à Plutarcho vocatur. cuius verba sunt:

Vitruuius lib. 9. cap. 9.

Plutarch. ἠ τῆς ἐν ταῦθα πλινθίδος, ἣ ποιεῖ γωνίαν ὀξεῖαν κεκλιμένην πρὸς τὸ ἐπίπεδον.

Annibalemque lares Romana sede fugantes. de Laribus Hostilijs dictum interpretor, qui Romæ colebãtur, *quòd ab his hostes arceri crederentur.* vt Festus auctor est. Non sunt arioli tantum, qui per furorem vaticinantur & furibundas mittunt voces præsagas futuri: verum etiam Aruspices. Festus. *Cuius ad exta inspicienda conducuntur Arioli.* Apuleius, *an arioli licet iocinora rimari.* In Alexide Virgiliano Martialis puerum quendam Mæcenatis vati dilectum intellexit hoc versu:

Festus libr. 8. in h.

Apul. Apol. 1.

Tu licet & nostrum dixit Alexin ames. At Apuleius puerum amici sui Pollionis his verbis. *Quanto modestius tandem Mantuanus poëta, qui itidem vt ego puerum amici sui Pollionis, bucolico ludicro laudans & abstinens nominum: sese quidem Corydonem puerum vero Alexin vocat?* Sed & Alexin appellasse Maronem fere suspicer, quod eodem nomine ante delicatum quendam suum celebrasset Plato. Fabius de imagine maiori, quæ in epilogo ad misericordiam commouendam sæpius proferebatur, scribit, *& prolata nouissimè, deformitate ipsa (nam ceris cadaueri attulerant infusum) preteritam quoque orationis gratiam perdidit.* Hic ius suum tenuit emendatorum licentia nam *cadaueri infusa* legerunt: quod tamen eodem sensu accipi poterit. verum ego puto veram esse quam protuli, lectionem, vt senis imaginem cera expressam dicat: quod enim infusum ceris est, id in cera fusum intelligitur & expressum. Apuleius interdum non malus auctor, præsertim cum lasciuiæ ingenij non indulget, neque ludum sibi permittit, *Enimuero quod luto fictum, vel ære infusum, vel lapide incisum, vel cæra inustum, vel pigmento illitum.* Sed in ea oratione Apuleius cum scribit, *Ac deinceps veteranorum militum nouo conditi, splendissima colonia sumus.* Ego nouam coloniam interpretor deductis veteranis conditam fuisse. Cicero in Anton. *Negauit in eam coloniam, quæ esset auspicato deducta, dum esset incolumis, coloniam nouam iure deduci.* Iterum, *Colonos nouos adscribi posse rescripsit.* Idem Apuleius Spuria, & fascina appellat partes illas, quibus viri & mulieres sunt, que honestè nominari nequeunt: atque ab illa muliebri parte nomen Spuriorum fortasse non incommodè dedúci posset. Nam horum natales non habent obscuram matrem, sed patrem appellare non possunt.

Martial. libr. 8. epigrã. 6.

Apul. apol. 1

Quint. lib. 6. cap. 2.

Apul. apol. 1.

Apul. ibidem.

Cic. 2. Philip.

sunt. Eius verba sunt: *Posse dicitis ad res venereas sumpta de mari spuria & facina.* His nominibus intelligit conchilia quædam, quæ partes illas, quas dixi figura referunt, vnde & earum nomina obtinent. Apul. apol. 1.

In ius vocare. Auriculam vellere. Porphyrio Horatij interpres explicatus & emendatus. Antestatus. Libripeus. Obuagulare. Intestabilis. Attestari. Cap. 14.

IN ius vocare erat olim ei, qui cum tibi aliquid controuersiæ erat, denuntiare, vt ad Prætorem veniret: itaque si parebat, Prætor adibatur: sin minus, qui vocabat, testem adducebat, eique auriculam vellebat. atque ita aduersario manum inijciebat: alioqui nisi antestatus esset, manum inijcere, & ad Prætorem iudicemve rapere non licebat. erat iniuriarum actio aduersus eum, qui secus fecerat comparata. Hæc ex Porphyrione Horatij interprete excerpsi, apud quem & lex extat xij. Tab. si extare dici potest, quod non agnoscitur, atque ita deformatum est, vt in diuersum degenerauerit. *Si vis vocationi testamini, igitur rem capito antestari.* Equidem vellem ita ariolari vt sensum diuinarem, & ita vestigia ista odorari vera, vt verba in suo cubili tandem inuestigarem: conemur tamen: nam nos quidem ab eo specimine, quod dedimus minime verecundari decet: sed solita vti audacia. *Si in ius vocat, ni it, testem inigito, aurem antestati capito.* Antestatus autem ille dicebatur homo, qui adductus aut iuuentus erat, & testis factus erat. nam patiendi fungendique significatione Antestatus dicitur: vt in lege xii. Tabul. *Qui si erit antestatus, libripensve fuerit, in testimonium fateatur, improbus intestabilis esto.* Sic enim summotis familia, alienis quibusdam & subditiis verbis, hanc legem apud Gellium legi debere arbitror. Existimo enim Antestatum & Libripendem ad testimonium dicendum hac lege compelli: ac qui testimonium non perhibebant, cum antestati erant, cum alia lege xii. Tabul. notabantur. *Quoi testimonium defuerit ijs tertiis diebus ob portum obuagulatum ito.* permittit enim vt ad ædeis eius, qui testimoniũ deseruit, cum vagitu quodã & quiritatione conuitiũ fiat, Obuagulare enim à vagire deducitur, tum vero intestabiles reddebantur. *Intestabilis autem est,* vt inquit Caïus, *& qui lege iubetur, ne eius testimonium recipiatur, neve ipsi dicatur testimonium.* Puto autem talione plecti eum, qui testimonium defugerit, vt nemo ei cogatur testimonium dicere. Ex eo inde factum est, vt intestabilis homo, inuisus, sceleratus, flagitiosus & execrabilis esset. Horat. — *is intestabilis & sacer esto.* Plautus: *Semper caueto ne sis intestabilis.* Sallustius, *neque se aliter tutum putat, quàm si peior atque intestabilior metu vestro fueri.* Antestatus autem pro atteſtatus à veteribus dictum puto, summutatione d. in n. nisi si quis pro circunteſtatus

Porphyr. in Horat. lib. 1. saty. 9.

Aul. Gel. lib. 6. ca. 7.

Fest. Pom. lib. 14. in lite. P.

L. Cũ lege ff. Qui testa. fac. poss. & q. test. f.

Horat. lib. 2. satyr. 3.

Plau. Curc. sc. Quo te hoc nõctis.

Sall. in oratione lepidi ad popu.

tus accipiat, cum an præpositio circũ significet: quod tamen dixi probabilius arbitror præsertim cum attestari sit testem facere. Cice. pro Mil. *Te tamen Magne attestaretur.*

Cic. pro Milo.

Lex xii. Tabul. explicata. Coniicere causam. Coniectio. Assiduus. Vindex.

Cap. 15.

Auct. ad Herẽnium lib. 2.

VETVS illa xii. Tabul. lex, *Rem vbi pagunt, oratione pagunto.* Sic enim ea legenda esse videntur: quam in sententiam sit, quæstionis est. Sunt qui eam interpretentur de pactione & conuentione, quæ contestandæ litis causa efficitur: vt per sponsionem: quibus suffragatur quod continuo de coniectione causæ attexitur. Sed magni sanè nominis virum, hic tamen à me non nominandum, quem, etsi ab eo non dissentiam, contendere, tamen hic fortasse nominari nollet, nec suam præstare sententiam. audiui sic concipienda esse verba legis. *Rem vbi pagunt, ratum esto. ni pagunt, in comitio aut foro ante meridiem causam coniicito.* is etiam sententiam suam auctoritate Fabii tuebatur, scribentis in xii. Tabulis scribi *ni ita pagunt*. Sed aliis fortasse in locis duodecim *ni pagunt*, extare potuit. hoc tamen testari possum nihil esse in eo sensu xii. tabulis indignum. Alii de stipulatione, quæ oratione, id est, verbis fit, intelligunt. Ego verissimum crediderim sensum eorum, qui de pactis iudicii & litis causa fiunt, intelligunt. Itaque siue paciscuntur Prætorem adire sponsione facta, vel sacramenti pœna, quod est in comitio: siue iudicem conueniunt: quod est in foro, ante meridiem causam coniiciebant. Erat autem causæ coniectio tanquam compendium & breuiarium causæ: velut enim per iudicem vel libellum rem exponebant, & quasi causam suam in breue cogebant. Sed & coniicere causam est interdum causam agere. Afranius. *Causam coniicere hodie hic apud te volo. Ambon adestis, profuturos arbitror.* Etiam coniectio pro pacto interdum legitur. Apuleius in Apolog. *præter hæc, ea conditione, factam coniectionem, si nullis ex me susceptis liberis vita demigrasset, vt dos omnis apud filios eius Pontianum & Pudentem maneret.* nisi si quis hic *coniunctionem* emendet, quod non putem. Extat & xii. Tabularum lex non apud Cice. modo, verum etiam apud Gellium. *Assiduo vindex assiduus esto: proletario ciui, cuiuis volet, vindex esto.* quam Cicero sic explicat, vt locuples locupleti sit vindex. Sed nisi mendosa Varronis apud Nonium verba sunt, maximus ille scriptor & Togatorum doctissimus interpretatur locupletem ipsum sibi vindicem lege constitui: alium autem neminem. Eius enim verba sunt. *Quibus erant pecuniæ satis, locupletes assiduos, contrarios, preletarios.* Idem, *Assiduo neminem vindicem voluerunt locupleti.* fortasse autem de mendo cuipiam ista suspecta essent, legendumque putaret. *neminem vin-*

Quint. lib. 1. cap. 6.

Apud Non. in Conijcere. Apul. apolo. 2.

Aul. Gel. li. 16. cap. 10. Cic. in Topic.

Apud Non. in Proletarij.

vindicem voluerunt, nisi assiduum. id est, locupletem. Vindex autem est, qui vindicat quominus is, qui prensus est, ab aliquo teneatur. vt cum cuipiam iniecta est manus, vt ad Prætorem iudicemve ducatur: qui etiam eum, qui iudicatus à creditore ducebatur, liberabat.

Tranquil. explicatus. Decuriæ Equitum tres. Ducenarii. Ducenaria. Centenaria. Centenarii. Dendrophori. Selecti iudices, in quibus Plinio parum conuenit cum Asconio, in quo Plinium Seneca sequitur, & Cicero cum Asconio facit.

Cap. 16.

SCRIBIT Tranquillus, ad tres iudicum decurias quartam fuisse additam ab Imperatore Augusto, ex inferiore censu, quæ ducenariorum vocaretur, iudicaretque de leuioribus summis. Tres erant decuriæ equitum, quæ iudicabant: vna Tribus ærariorum, altera selectorum iudicum, tertia Nongentorum. Hi etiam cistas in comitiis seruabant. Ad has tres Equitum decurias ex inferiore censu hominum, qui ducena in professionem censualem deferebant sestertia, non vt Equites quadrigena, quarta fecit diuus Augustus centuriam. alii tamen sunt ducenarii in Constantini Imperatoris rescripto, qui scilicet vt opinor, ducentesimam auctionum exigebant: vt & centenarii in eodem rescripto sunt, qui centesimam hæreditatum exigebant. Sed rescripti verba rescribere quid vetat? *Si quis à ducenariis, vel centenariis, vel fisci aduocatis læsum se esse cognoscit, adire iudicia, & probare iniuriam non moretur.* Illud tributum etiam ducenaria vocabatur, non tantum vt à Tranquillo in Caio Principe, ducentesima. Apuleius. *Nam procuratorem Principis ducenaria perfunctum, dehinc fortuna tristiore decussum prætereuntem coram fueram aggressus.* Ab his alij erant Centonarij, qui scilicet Centones conficiebant, quibus in obsidione oppidani aduersus arietem vti solebant, & obsessores, vineas ne incenderent integebant. Sic Dendrophororum erat collegium, quod materiam ad bellicas machinas aduehebant. Sed vt adducenarios reuertar, de posterioribus accipi ducenarijs arbitror quod à Diuo Cypriano de Martiale scribitur. Sed quoniam in mentionem iudicum incidimus: parum in selectis Plinio cum Asconio conuenire videtur: Plinio enim nomen est ordinis, & decuriæ, non sortis: Sic enim Plinius scribit: *Et diuisus hic quoq; ordo erat superba vsurpatione nominum, cum alius se Nongentum, alius Selectum, alius Tribunum appellaret.* Cõtrà Asconius post subsortitionem à prætore factam Selectos Iudices appellatos fuisse refert. *Moris* inquit, *erat celebrata iudicum reiectione & haberi in officio prætoris, & in archa reponi nomina Iudicum Selectorum.* Iterum, *Cum iurassent omnes præ-*

Suet. in Augu. cap. 32.

L. prima. De lucris aduoc. & cõmiss. offi. seu apper. lib. 12. Codic.

Suet. in Caio ca. 39.

Apu. lib. 7. de de asin. aur.

Plin. lib. 33. cap. 2.

Ascon. Ped. 2. in Verr.

Ascon. eod. in loco.

ter ipſum Prætorem, nomina eorum libellis, vt ſupradiximus, continebantur, & vbique habebantur, ne pro Selectis iudicibus, vt ſit in multitudine aliqui ſuppoſiti corruptiq; iudicarent. Et miramur ſi nos tanto poſt de rebus antiquis diuerſa diuinamus, cum in tantis auctoribus merito conſenſum deſiderare poſſimus? Sane cum Hortenſius vnum ex iudicibus Selectis obijciebat, non tam ſelectum ſortitione quàm ordine intelligit. & cum Plinio facit nihiloſecius & Seneca. *Non poteſt ad hoc ſuum iudex ex turba Selectorum, quem cenſus in album, & equeſtris hæreditas miſit.* Cum Aſconio Cice. pro Cluent. *Deinde Prætores tãtum vrbani, qui iurati debent optimum quemque in Selectos Iudices referre, nunquam ſibi ad eam rem cenſoriam ignominiam impedimento eſſe duxerunt.* Iterum, *Cæterarum rerum ſelecti iudices ex ciuium Romanorum conuentu proponi ſolent.* Quod igitur antè Selectionis & ſortis erat, ordinis fecit Auguſtus.

Senec.

Ci. pro Cluct.

Cic. 4. in Var.

Nonius explicatus. Aërinus. Coagulum. Exordium. Irrire. Vacillare. Præſtringi oculos. Monogrammi. Inſcriptum. Scriptuarius. Eluniem facere. Silicernium. Tutanus.

Caput 17.

PERGAM vt inſtitui varia contexere Caſſes Græco vocabulo arcyas appellauit Varro. *Lepuſculi timentes hoc quadrãgulum dedit Diana rete nexile arcyas Viſcum fugamque lineamque compedem.* Idẽ ab aëre aërinus dixit, vt à Tartaro, Tartarinus. *vbi corpori aërinas compedes impoſitas video.* loquitur enim de aduerſo Auſtri flatu, Fulgetræ tonitrui fulguris cognitionem à fulmine ortam ſcribit idem Varro quod eo adſcripſi, vt in priſtinam integritatem apud Nonium reſtituantur à qua exciderũt. Coagulum elegãti & concinna tranſlatione Varro pro glutino quodam, & eo quod coniungit & continet poſuit his verbis.

Apud Non in Compedes.

Apud Non. in Compedes.

Apud Non. in Fulgura.

Apud Non. in Coagulum.

Vino nihil iucundius quiſquam bibit.
Hoc ægritudinem ad medendam inuenerunt.
Hoc hilaritatis dulce ſeminarium
Hoc continet coagulum conuiuia. Cum in Marone legimus.

— & camuris hirtæ ſub cornibus aures. Nonius videtur agnoſcere *cameris.* Exordium propriè & ordium & ordiri de tela & veſtibus hodieque apud nos dicitur. Hinc illud: *Non poſſum ſperare togam prætextam, cum exordium pullum videam.* nam prætextæ, pullæ non erant. Irrire, propriè de canibus dicitur dum ringuntur & irritantur, à quo irritare, non vt per exemplaria propagatum video ab irruere. nam canes prouocati irriunt, id eſt, ſonum quendam qui ṙ literam refert, crebro iterant.

Apud Non in Camerum. virg. 3. Geor.

Apud Non. in Irritare.

Irritata canis, quàm homo, quam planius dicit. vt Lucilius ait:

Vacil-

Vacillare ſi Nonio credimus, qui ductum ait à ſenibus ſe baculo alleuantibus & ſuſtinentibus, dicetur quaſi bacillare à bacillo. Præſtringio culos Varro non tantum auri fulgore: ſed etiam meri viribus ſcribit his verbis, quæ adhibenda duxi, quod vitioſa in exemplaribus circunferantur. *Nec mirum ſi cæcutis: aurũ enim non minus præſtringit oculos quàm ὁπολὺς ἄκρατος.* Elegans eſt Varronis ſentẽtia de arquatis & inſanis, quam præterire non potui, ita me delectauit. *Nam vt arquatis & quæ non ſunt, & quæ ſunt, lutea videntur: ſic inſanis ſani, & furioſis videntur eſſe inſani.* Manica, Catulus, Collare, vinculorum genera ſunt in illo verſu Lucilii:

Non in Vacillare.

Apud Non. in Præſtringere.

Apud Non. in arquatus.

Apud Non. in Collare.

Cum manicis, catulo, colarique vt fugitiuum.

Deportem. Varronis liber inſcribebatur Hippoſyne, id eſt, Equitatio. ſed titulum hunc exeſum reperias in Grammaticorum libris, nec intelligas. Ex eo libro adfertur *Apollonium ideo excuriant, quia nihil habebat.* Lutum pro lutulẽtis homnibus veteres poſuerũt: vt & cænũ pro cœnoſis & turpiſſimis. Lucilius: *Nil parui ac penſi vtiliter edoceas lutum.* Philoſophos decolores, & macros, Monogrammos appellauit Lucil. *Quæ pietas? monogrammi quinque adducti pietatem vocant.* Inſcriptum eſt quod profeſſum non eſt, nec à publicano ſcriptum. Lucil. *facit idem quod illi, qui inſcriptum ex portu exportant clanculũ, ne portoriũ dent.* Non aſſentior Nonio, qui Scripturarium cenſet eſſe tabellariũ, vel tabulariũ: cum is ſit, qui cõmentarium ſcripturæ conficiat pecoris in paſcuis publicis paſcentis, vt in capita pecuniam exigat, quæ pecunia etiam, vt ante docui, ſcriptura dicitur. Lucil. *Publicanus vero Aſiæ fiam, vt ſcripturarius.* Eluuiem facere pro eluere & egerere cibi reliquias dixit Lucil. *Vt ſi eluuiem facere per ventrem velis.*

Apud Non. in Excuriari.

Apud Non. in Penſum.

Apud Non. in Monogrammi

Apud Non. in portorium.

Apud Non. in Scripturarij.

Concham ſalis puri pro ſaluio dixit Horatius. proinde ſcripſit Pomponius: *Concha vos iſtic manet, eliminabo extra ædes coniugem.* pro cœna vobis parata eſt, quod in menſa ſalinum poni ſoleat. Condepſere ſine cõtrouerſia Latini à Græco traxerunt. Homerus — χηρὸν δεψήσας μελιηδέα. Inſcribitur liber Varronis *Atticus tettix*, id eſt, Attica cicada, quam Atheꝰnienſes gerebant olim, indigenas indicare ſe volentes: capillos enim inuolucro comprehenſos cicadæ morſu nectebant & nodabant. Proinde Virgilius ſcripſit:

Apud Non. in Expirare.

Horat. lib. 1. ſaty. 3.

Apud Non. in Eliminare.

Apud Non. in Condepſere.

Hom. Ody. μ.

Apud Non. in Rabere.

Ergo omnis cano reſidebat cura capillo
Aurea ſolemni comptum quoque fibula ritu
Cecropiæ tereti nectebat dente cicadæ.

Virg. in Ciri.

Apud Non. in Rabere.

Ex ea ſatyra adfertur.

Quid eſt? quid latras? quid rabis? quid vis tibi? Marcipor ſatyra Varronis erat, in qua, vt ſuſpicor, de ſeruitute differebat & herili imperio, ac fortaſſe veteres laudabat, qui clementer & humanè imperabant ſeruis, quos paucos, eoſque gentiles ſeruos habebant: contrà homines ſuæ ætatis

tis carpebat, qui tot agmina, tot legiones seruorum habebant, quibus asperè imperabant. Ex ea lepidos versus adtexui.

Apud Non. in infernum.
Nubes aquali frigido velo leues,
Cæli cauernas aureas subduxerant,
Aquam vomentes inferam mortalibus. Iterum,

Apud Non. in Syrus.
Ventique ab axe se erumpebant frigidi
Phrenetici Septentrionum filij,
Secum ferentes tegulas, ramos, Syros. Iterum,

Apud Non. in Eurrare.
Spatale curauit omnes Venerua aga pueros. Varro in Endæmonibus sæpe pro Endymionibus scribitur perperam in Grammaticorum libris: sæpius tamen pro Eumenidibus quo è libro hoc adfertur. *Quæres si in somnum recideris* ἐν ἄδῳ πίπτῃς, *eris iterum exporrectus.* Taxim veteres pro sensim tangendo dixerunt Varro Gerontodidascalo, *Nouus maritus tacitus taxim uxoris soluebat cingulum.* Quod σφιδήπνον Græci vocant, vel auctore Varrone Silicernium Latini prisci vocabant. eius sunt verba.

Apud Non. in Exporrectum.

Apud Non. in cingulum.

Apud Non. in Silicernium.

Ad sepulchrum antiquo more silicernium confecimus, id est, σφιδήπνον. Satyra Varronis, quæ Θερμοπύλαι inscribebatur, etiam ἀπαλόκωμος vocabatur: quod annotare placitum est, quia id temere immutatum iuueni. Tutanus, Deus erat, qui omnes qui laborabant, tutabatur: ex eo colebatur, quòd nocte fugasset exercitũ Annibalis. Varro in lib. qui scribebatur Hercules.

Apud Non. in Edones.

Apud Non. in Tutanus.
— Tuam fidem
Noctu Annibalis cum fugaui exercitum,
Tutanus, hoc Tutanus Romæ nuncupor,
Hac propter omnes, qui laborant, inuocant. Qui à Græcis συνωσιόπαται appellabantur à Varrone significati sunt, cum scripsit. *Non animaduertis cetarios cum videre volunt in mari thunnos, adscendere in malum altè vt penitus per aquam perspiciant pisces?* Melodinus Varro à melodia dixit: *Si quis melodinis ὄνος λύρας, præsepibus retineat se forensibus.*

Apud Non. in Cetarij.

Apud Non. in Præsepia.

Plinius libro 7. Naturalis Histor. explicatur. Cercuri & Catapultæ inuentores.

Cap. 18.

NON satis intelligo quid libro septimo Naturalis historiæ Plinius, his quæ adscribam verbis significet: in quorum salebra multi, nisi perbellè dissimulant, sese mihi hærere plerunque ostendunt. *Post aliquot annos adiectus est & meridies, accenso Consulum id pronunciante, cum Curio interrostra & Græcostasin prospexisset talẽ solem. A columna ænea ad carcerem inclinato sidere, suprema pronunciauit.* Ego eanõ sine causa obscura intelligo cum legendi inscitia, & scribẽdi, verba Plinij exoleuerint, & mõstra hæc in vltimas

Plin. lib. 7. cap. 60.

timas terras deportanda pepererint. Scribendum igitur est è iuratissimis & fidelissimis libris *cum à curia inter rostra & Græcostasim prospexisset solem à columnia Meuia ad carcerem.* Sed hac occasione adductus, alia quædam leuiter & saltuatim ex eodẽ libro attingam. Scribit Cyprios inuentores Cercuri fuisse Interpres tamẽ Thucydidis Corcyreis eius nauis inuentionẽ assignat. quo cũ facit & Cercuri nomẽ. *Celocẽ* dicit Plinius à Rhodijs inuentam: ego Celeten eo in loco in exemplaribus vetustis reperio, & verius existimo. Catapultam à Syris iuuentam prædicat: at eam iuuentam in Sicilia à Dionysio Tyranno fuisse scribit Ælianus: & Græcus quidam, qui allata è Sicilia catapulta, dixit: ἥλετο ἀρετῇ, à Syris iuuentam non putauit: & machinalis sciẽtiæ peritissimos fuisse Siculos Archimedes satis ostenditur. Sed in rerum inuentione varij varia tradunt. Sic Arietem Plinius repertum bello Troiano fuisse literis mandauit ab Epeo. quem Septimius Florens. Carthaginiensibus vendicat. *Nam & arietem*, inquit, *(non quem Laberius reciprociconẽ & lanicutem, & testitrahum vocat, Sed trabes machina est, quæ muros frangere militat) nemini vnquam adhuc libratum. Illa dicitur Carthago studijs asperrima belli, prima omnium armasse in Oscillum penduli impetus, commentata vim tormenti de bile pecoris capite vindicantis.*

Plin. lib. 7. cap. 56.
Thucy. inter.
Plin. lib. 7. cap. 56.
Ælianus.
Plin. lib. 7. cap. 56.
Tertul. lib. de Pallio.

Cum autem de veteribus literis Græcis disputat, mihi diligenter vestigia literarum rimanti: scriptum ab eo fuisse videtur ἀδυσκράτης ἀνέῤῥετο τῇδιὸς κόρῃ δεκάλιω ἤδε δέξατο ἤδιον τὴν δέ· ac principium sane horum verborum audacter adfirmare posse videor. de clausula paululũ addubito: sed nihil comminisci potui, quod propius ad literarum ductus accederet. Scribit *Q. Fabium Maximum in consulatu suo Pridio Cal. Ianuarij mortuum, in cuius locum M. Orelius pauciſſimarum horarum consulatum petierit.* Scribe, *Caninius Rebelius.* In cuius consulatum multa iocatus est Cicero. *E diuerso* inquit Plinius, *Phalereus tum deploratus à medicis vomicæ morbo cum mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinã inuenit exhoste.* Emendo, *Phereus Iason* cũ *deploratus à medicis.* Plinius de ventidio. *Cicero* inquit, *mulionẽ castrensem suffarraneũ fuisse.* hic in quibusdã peruetustis codicibus legitur. *castrensis ferraniam fuisse.* in quibusdam, *castrensis fusinariæ.* Ego legendum esse censeam, *castrensis furnariæ.* Scio non deesse cui *farinariæ* legendum esse videatur. sed illud alterum & probabilius est, & ad scripturam veterem propius accedit.

Plin. lib. 7. cap. 53.
Plin. lib. 7. cap. 53.
Apud Macro. li. 2. Sat. ca. 3.
Plin. libr. 7. cap. 50.
Plin. lib. 7. cap. 43.

Nonius emendatus & explicatus. Constitio. Institio. Petauristæ. Schemæ. Enixæ. Impancrare. Cosigerare. Tenebra pertundere. Grumæ. Campter. Politiones & depolitiones.

Caput 19.

VT iam superioribus aliquot capitibus per Nonium vagatus sum, hoc etiam & aliquot aliis efficiam, ac quædam ex eo excerpam, quæ non erunt omnino cognitu iniucunda: tantum legentes meminerint hæc omnia ludicræ cuiusdam & defunctoriæ esse operæ. Cum esse νότον ab humore dictum probat, attulit hunc Homeri locum, κατὰ δὲ νότιος ῥέεν ἱδρώς. In cuius locum succidaneum quiddam ex Homero, quod hoc veriloquiũ, quo de agebat nihil attingit, subiecerunt nihilo secius illud. Quod de Borea secundo loco adfert, per summam iniuriam immutarunt, cum scribi debeat in alio loco ὄυτε θαλάσσης κύματος. Vt à stando statio dicitur: sic à constando, constitio. Nonius de vestibulo. *Atque ob hanc constitionem & quasi stabulationem.* Sic institionem Cice. dixit in Tusculanis. *Qui errantium stellarum motus, progressiones institionesque notauit?* cum astra stare & tanquam insistere videntur, quam Græci στηριγμὸν, stationem Astrologi vocant. Petauristam dictum legimus, qui saltibus vel schemis leuioribus moueretur nam à Latinis Schema Schemæ etiam dicitur. Tranquillus. *In re turpi, ne cui in opera edenda exemplar impetratæ schemæ deesset:* vbi perperam scribitur *imperatæ scenæ*. Petauristæ nomen vsurparat in epistola ad Cæsarem, *Conuocat Ptolomæum* κιναιδολόγον, *Nicona Petauristen, Diona* αὐλοποιὸν. Sic ea verba Varronis legenda esse censeo. Qui sunt autem Cinædologi ex Athenæo cognoscere facile est. Enixas, sunt qui à Nixis diis, qui nixibus parientium præerant, nomen habuisse censeant: quam tetigit sententiam Nonius. verum in eo non satis ob deprauationem, perspicitur. Sed ex iis, quæ dixi, facilis emendatio est: cum sit in eo legendum è *Nixis*. Accensi dicuntur, quod acciantur, quasi accersiti. Varro delectabatur Græcis verbis & antiquis obsoletisque Latinis, vt hoc, quem adscribam, loco. *Ecclesiam in regiam arctam impancrarunt*. Cossigerare dixit Accius, pro in coxam aggerare & attollere. nam cossam etiam pro coxa dicebant. testimonio est cossim pro coxim. verba Accii. *Bene prosciscas cessigerare ordine porcas, bidenti ferro, rectas deruere.* In Calone quod ex Homero adfertur, non conuenit, cum scribendum sit, Πιδ' ἐξ καλ' ὑπέ- ϑεντο. Delibratum dicit esse decorticatum Nonius: vt deartuatũ, per artus discissum. id adeo moneo, quod exemplaria alium efficiunt sensum. Eleganter iocatur in curiosum Plautus in Astraba. apud Non. *Terebra tu quidem pertundis*, quod est tanquam exterebrare vis. Grumæ sunt loca media, in quæ conueniunt quatuor viæ, vt in castris gnoma à Suida dici videtur, cuius verba sunt: Γνώμα ὀλίγον ἐξωλέρωτῆς στρατηγίδος σκηνῆς, χωρίον τι, ὥσπερ ἀτρεμὲς ἀπεδέδεκτο ὁδῶν· γνώμα προσηγορεύετο. ἐκεῖσε δὲ αἱ προσβεῖαι καὶ αἱ ἀγγελίαι καὶ ὅλα ἐτίνοντο. quæ ex Polybio adduxisse Suidas videtur. Est & Gruma mensura, qua fixa, viæ diriguntur ad lineam, vt in castris metandis & in agris assi-

Nõ. in Auster. Hom. Ilia. φ.
Non. in Borea Hom. Iliad. ξ.
Non. in Vestibula. Cic. 1. Tusc.
Sueto. in libèr cap. 43.
Non in Petaurista.
Athæ. lib. 14. cap. 7.
Apud Non. in Enixæ.
Apud Non. in Impancrare.
Apud Non. in Porcæ.
Apud Non. in Calones.
Apud Non. in Delibratum.
Apud Non. in Exterebrare.
Suidas.

assignandis. Lucil.

viamque

De gruma vis, vt castris mensor facit olim. Fulguratores, vt extispices, aruspices. scribendum censeo. & *pastus quod esset, Pascere dicebant* & *quasi è vitijs locum.* Campter flexum significat in curriculis circensibus. quod verbum vsurpauit Pacunius apud Nonium, *Extremum intra Campterem ipsum prægradat Parthenoreum*. & in Promicare citatur in fabula inscripta Δηπουπι ϐϐς · titulus in excusis lib. desideratur. *Quid stomachatur Mnesarchus?* & *columna Meuia*, non *Meuiana*. & sic multis in Ciceronis locis perspicuè scribendum est. Multa prætereo, dum propero. Politiones agrorum sunt cultus: contrà, depolitiones. Varro, *Quid mirum? ex agri depolitionibus eijcuntur, hic in cœnaculo polito recipiuntur*. Dentifabres vno verbo dixit Ennius de rastris.

Rastros dentifabres capsit causa poliendi

Agri. De præficis hæc verba sunt Varronis è lib. 4. de vita pop. Romani. quæ vix intelligi in libris excusis possunt. *Deinde Næniam cantoris solatam ad tibias & fides eorumq; ludis trigas cursitasse. Hæc mulier vocitata olim præfica vsq; ad Punicum bellum. Inde parectatos & chlamides & barbula prima.* In Lucil. legendum est. Legimus in Nonio ex Varrone Maiores *assiduo neminem vindicem esse voluisse*, cum tamen apud Cice. sciamus legem xii. Tabul. iubere, *vt assiduo vindex assiduus sit*: vt fortasse in Varr. mendum sit, quod reor: legendumque puto. *Assiduo neminem vindicem nisi assiduum esse voluerunt*. Hæc per transennam inspiciens obiter collegi è multis pauca, vt qui summam è Carpathio mari libet aquam vt apud poëtam est.

Anima. Ieiunis fœtet anima. Cornus pro cornu. Sudum. Columen. Aptum. Consellæ. Exaptum. Flexa. λοξίας ἀπόλλων. *Vetulus lupus. Acetum. Ægyptium. Acris. Copron. Fellare. Scabrere. Albus canis. Carteon stadium. Sibyna. Promeritum. Algolocheum. Cortinipotens Apollo. Carpineus. Gallantes. Manus visco tinctæ. Conijcere causam. Cõijcere de ratiuncula. Tributum in singulas tegulas. Ædiles præerant mensuris. Subrostrani. Indu. Multa in Nonio restaurata.*

Caput 20.

NON fuerunt babylonica maiore distincta varietate quàm hæc scriptura: intelligentque pictores & poëtæ non sibi solis prodigialiter rem aliquam variare licere. Quod anima fœtet ieiunis idcirco Plautus in Mercatore scripsit, *Ieiunitatis plenus animam fœtidat* & Cœcilius.

— quem mihi, vbi

Domum

Apud Non. in Gruma.
Apud Non. in fulguratoris et in panis & in Connitium.
Apud Non. in Prægradat.
Non. in Promicace.
Non. in diglà diari.
Non. in Meniana.
Apud Non. in politiorum agrorum.
Apud Non. in Politiones.
Apud Non. in Præficie.
Apud Non. in Parectati.
Apud Non. in Proletarij.
Cic. in Topic.
Plau. Mercat.
Apud Non. in Anima.

Apud Nō. ibi. *Domum aduenì, assedi, extemplo sauium*

Dat ieiuna anima. Cornus à Varrone positum pro neutro cornu. *Phry-*

Apud Non. ib. *gius per ossa cornus liquida canit anima.* vbi anima sonum significat, Quæ & auctore Nonio interdum iracundiam & furorem etiam significat.

Apud Nō. ibi. *Noctilucam tollo, ad focum fero, inflo, anima reuiuiscit.* Sudum est siue vdo: proinde non tantum cœlum sudum dicitur: sed etiam ventus, qui siccus

Apud Non. in anima. est: Varro *Dum nos ventus flamine sudo.* Putat M. Tullius terram efficere noctem non tantum ad quietem animantium: verum etiam ad numerum dierum. Semper enim si luceret, dies distingui numeriqúe non posset. Verba eius sunt è lib. 4. de Repub. *Eademque obiectu suo vmbram noctem-*

Apud Non. in aptus. *que efficiat, cum ad numerum dierum aptam, tum ad laborum quietem.* Columen interdum auxilium est & firmamentum. Accius Demetrio. *Hinc co-*

Apud Nō. ibi. Catul. de Hercynth. & ali. *lumen alæ geminis aptum cornibus.* Est & columen albor. Catullus. *Sub altis Phrygiæ columinibus.* Consellę sunt tanquam sellæ duæ iunctæ, & sellæ geminæ. Lucil. *Consellas quoque prænalidis in funibus aptas.* Exaptum, ex ali-

Apud Non. in aptum. quo pendens, & ligatum dicitur. Lucil.

Ibat forte aries, inquit, iam quod genus quantis

Apud Non. in aptum. *Testibus, vix vno filo hoc se hærere putares*

Pellicula extrema exaptum pendere onus ingens. Varronis erat satyra nomine, Mutuum muli scabunt, vel ὦδὲ χειμύ. Binomines enim illi libri erant. Aliter ab alijs inscribitur: sic autem inscribebatur. quod dum nobis mutuo assentamur & blandimur, nobis ea attribuimus, quæ à nobis alieniſſima sunt & remotiſſima. Ex ea satyra adfertur, *Vbi lucus opacus teneris*

Apud Nō. ibi. *fructibus aptus, Vnus consternit nobis vetus restibus aptus.* cum Lucilius scripsit, lectum significat veterem & restibus nexum & ligatum. Scribit Varro olim minores natu fuisse Romæ aperto capite. Eius verba sunt, *Minores*

Apud Non. in apertum. *natu capite aperto erant, capillo pexo, vtique innexis crinibus.* Flexa sunt quæ obliqua & tortuosa oratione implicata sunt, non apertè expressa. Pa-

Apud Non. in autumare. cunius. *Flexa non falsa autumare dictio Delphis solet.* inde λοξίας ἀπόλλων vo-

Apud Non. in attendere. catus est, vt floxiloquus. In Macco citatur Pomponius, vt in stulto. Mac-

Aristo. equitibus. co enim mulier stultissima fuit, vt ex Aristophane constat. Inde & Maccus

Apud Non. in accipere. effectus est, vt auguror. Vetulus lupus pro homine veteratore, fallaci & rapaci veteribus vsurpatum. Lucil. *Sic inquam & veteratorem illum vetulum lupum Annibalem acceptum.* Acetum Ægyptium optimum fuisse & a-

Apud Non. in acre. cerrimum videtur. Cicero Hortensio. *Quod alterius ingenium sicut acetum Ægyptium, alterius sic acre vt mel hymettium dicimus.* Acrem & vehementem, & sæuum Theopompum historicum, Philistum breuem & contractum fuisse accepimus. Cicero Hortensio. *Aut Philisto breuius, aut Theo-*

Apud Nō. ibi *pompo acrius, aut Ephoro mitius inueniri potest?* Copron pro stercore Græco ver-

verbo dixit Varro, *Non Hercules potest, qui Augiæ agebat copron.* Fellare i- Apud Non. in Agere.
dem pro mămas suggere vsurpauit, quod postea verbum turpe factum & obscœnum est. Eius verba sunt, *Vbi quod lupam alumni fellarunt olim.* Sca- Apud Non. in Alumnus.
brere pro scabrum esse positum reperimus. Pacunius,

Quæ desiderio alumnum, pœnitudine, Apud Nō. ibi.

Squales scabresque & inculta vastitudine? Chœnix fabula Ennij fuit de nomine mensuræ Græcæ, vt Modius Varronis, quæ mediocritatem victus significauit & moderationē. Hæc Ennij inscriptio vitiata est in Nonio. Ex ea est istud. *Tum tu isti crede atque exerce linguam vt argutarier pos-* Apud Non. in Argutari.
sis. Homerus facundos senes comparauit lib. 2. Iliad. cicadis. Idem No- Apud Non. in Argutari.
nius fecit in Exodio loquacem præstringens his verbis, *Quando ad ludos* Apud Non. in auscultare.
venit, alij cum tacent, totum diem algutatur quasi cicada. Cæcilius *Embono* citatur *Symbolo* fortasse potius, & verius puto *Emporo*, id est, Mercatore legendum. Est & Simulans Afranij fabula in Nonio inscriptionis depra-
uatæ, ex ea adfertur. *Næ ego illos velitantes auscultо libens.* Cæcilij fabula e- Apud Non. ib.
tiam Plocion erat ab ornamento capitis. Plotium malè appellatur. Plato Apud Non. in aduenire.
Symposion scripsit de conuiuio Agathonis poëtæ, in quo de amore disputat. Eius exemplo Agathonem vt reor, Varro scripserat, è quo adfer- Apud Non. in acerbum.
tur. *Virgo de conuiuio abducatur, ideo, quòd maiores nostri virginis acerbæ aures*
Veneris vocabulis imbui noluerunt. κύνα ἀρτὸν variè Grammatici Græci exponunt. Varro album redidit: & Nonius mitem & placidum interpretatur. *Aduersi venti ceciderunt, quod si pergunt diutius mare voluere, vereor ne* Apud Non. in album.
me quoque cum domum ab Ilio cessim reuertero, præter album canem agnoscat nemo. Iam ante docui Varronem vsurpatorem verborum esse Græcorum:
id & hic doceo, nam acroasin pro auditione dixit in sepultura Menippi.
Diogenem literas sciisse tum vsioni quod satis esset, tum quod etiam acroasi bello- Apud Non. in Bellum.
rum hominum. Sic epitaphion agona, pro ludis funebribus posuit. quo etiam in loco bellissimè & elegātissimè carteon stadium posuit, pro chartis & libris in quibus scribimus & nos scribendo exercemus. Eius verba
sunt, *In carteo stadio epitaphion agona. quo quis certasset animo bellus homo,* Apud Non. in Bellum.
magis delectatus stoicorum pancratio, quàm Athletarum. Sibyna, genus teli Apud Non. in Committere.
est, Pacunius, *Barbaricam pestem Sibynis nostris obtulit.* Scio depromi infinita posse eius exempla: sed istud quod deprauatum scio in libris, potissimum adscribendum duxi: reliquis supersedi. Promeritum vnum voca-
bulum est apud Lucretium.

Nec benè promeritis capitur, nec tangitur ira. Sed cum in omnibus libris Lucret. lib. 1.
in verba duo disiungatur, errorem tam latè propagatum dissimulare non potui. negat enim impius Epicureus deum gratia & meritis nostros capi ac placari, conciliari deniq;. Agolochæum pro doloribus partus dixisse vide-

Apud Non. in Contendere. videtur Lucil. eo verſu. — *vt contendere poſſem.*

Teſtiados Ledæ eſiones atq; Algolochæo, alij *Archilochæo*, pro firmo partu. Idem Cortinipotentem Apollinem dixit, quod Cortinæ, id eſt, tripodi Apollo præſit. *Huncine ego vnquam. Hyacintho hominem Cortinipotentis delitijs contendi?* Cæcilius apud Non. Tychæ malè citatur pro Titthæ, id eſt, nutrices. A Carpino arbore carpineum dixit Varro his lepidiſsimis verſiculis:

Apud Nō. ibi. Apud Nō. ibi.

Apud Non. in Cogere. *Sed Pan carpineo cibo coacto*
Libamenta legens caduca victus. qui ſic in Grammaticis deformati ſunt. vt non agnoſcas ſpeciem eorum, non magis quàm ſi noti hominis os videres luto multo ſublitum. Gallantes inſani & furioſi ſunt Varroni, à Gallis matris Deum.

Apud Non. in Caſtum. *Nam quæ venuſtas hic adeſt Gallantibus,*
Quæ caſta veſtis? Viſco tinctas manus idem pereleganter eorum dixit, qui rapaces ſunt & furaces. *Nec manus viſco tenaci tinxerat viri caſta.* Inſcribebatur ſatyra quædam Varronis Caprinum prælium, vel περὶ ἡδονῆς. propterea quod caprinum genus laſciuum eſt, & petulans: & voluptatem auidiſsimè ſequitur. De coniectione cauſæ & à Duareno principe huius ætatis iuriſconſultorum multa præclarè ſcripta recordor, & ab Aſconio intelligo: tamen facere non poſſum, quin huius rei exemplum ex Afranio proferam: vbi Conijcere cauſam eſt agere. *Cauſam*, inquit, *conijcere hodie hic apud te volo. Ambóne adeſtis, profuturos arbitror.* Conijcere de ratiuncula pro de ratiuncula furari & auferre poſuit Afranius. *ij conicere ad neſcio quid de ratiuncula. Latratiuncula* ſcio excudi: ſed illud meum non ineleganti coniectura emendatum doctis ſpero viſum iri. Multa genera tributorum antiqui magna non ſine populi iniuria, & inſana optimatum acerbitate excogitabant. Eorum vnum propè inauditum adferam, in ſingulas tegulas ipſa nouitate & magnitudine admirandum. Cice. ad Cæſar. Iuniorem. *in ſingulas tegulas impoſitis ſexcentis ſexencies confici poſſe.* Incertum autem eſt, idne dicat de tegulis venalibus, an de tegulis ædificiorum. Ædiles præter alia munera menſuris etiam præerant: & iniquas menſuras frangebant, & æquæ inſtæque menſuræ erant ædilitiæ, & ad Ædilitias exactæ. Hinc illud Perſij.

Apud Non. in Conijcere. Apud Nō. ibi. Apud Non. in Conficere.

Perſi. ſatyr. I. Apud Non. in Conuenire. *Fregerit heminas Arreti ædilis iniquas.* Varro in ea ſatyr. quæ inſcribebatur. *Longe fugit, qui ſuos fugit. Solus Rex, ſolus Rhetor, ſolus formoſus, fortis, æquus, vel ad ædilitium modius purus, putus: ſi ad hunc characterа Cleophantus conueniet, caue attigeris hominem.* Subroſtrani ſunt qui ſub roſtris in foro verſari ſolent, vt ex loco Varronis è Satyra Manio apparet. *Manius mane ſuſcitat roſtrum, ſubroſtra adfert, populum in forum conducit.* Indu. pro in ve-

Apud Nōn. in Conducit.

in veteres vſurparunt. Lucil. *Multis indu locis ſermonibus concelebrarunt.*

Apud Non. in concelebrare.

Nonius emendatus, & explicatus. Troginus calix: Cortes promæ. Carnales. Tibicidæ. Truncus in homine.

Caput 21.

VARRONIS ſatyra erat nomine de lege Mæuia, Numia malè ſcribi ſuſpicor. In ea, de iure patriæ poteſtatis, & de parentum auctoritate in liberos tractabatur. pro rectore & pædagogo Autumedontem poſuit, qui auriga Achillis fuit, Varro his verbis. *Autumedo meus, quòd apud Plotium Rhetorem bubulcitaret, alter illi dolori non defuit.* Phyſice cur dicta ſit, his verbis explicauit Varro. *Primum eam eſſe Phyſicen, quod ſit ἔμφυτος, vt ipſa vox baſis eius.* Varronis fuit ſatyra nomine *Væ victis* περὶ φιλονεικίας, in qua de contentione & rixis iurgijſq; & certaminibus hominum diſputabat. Sed falſum pro ea germana inſcriptione in libros inductum eſt. De antiquitate hominum, & hominum natura etiam ſatyram luculentam ſcripſerat, quam Aborigenes vocarat. περὶ ἀνθρώπου φύσεως. Sed & Columnæ Herculis περὶ δόξης ſatyra eius erat. Hos titulos in codicibus mendi merito à me inſimulari intelliget, cui cum bonis libris aliquid rationis, & commercij fuit. in illo verſu Lucilij, *Planta vna eſt pedibus carioſis menſulibano.* quid eſt *menſulibano?* ego putem ſcribendum *menſula vino*. Quis eſt Troginus calix, cuius illo Lucilij verſu mentio eſt.

Apud Non. in biuiras. Apud Non. in bubulcitare. Apud Non. in baſes. Apud Non. in cetra. Apud Non. in canitudo. Apud Non. in conſcribillani. Apud Non. in caries.

Cnia opera Troginus calix per caſtra cluebat. an qui ex Trogete arbore ſculptus erat? & non putem. verius eſt de Trogi certi hominis nomine ſic appellatum fuiſſe: niſi ſi quis à Trocinis Gallis putet vocari, quos qui accuratiores & diligentiores ſunt, Trocinos vocant. Quid ſibi hoc verſu vult Varro?

Apud Non. in cnia.

Dum vixi promiſcaris meis in cortibus pauit? Tu ſcribe, *promis caris me in cortibus pauit*, iure enim promæ cortes vocãtur, quę multa promunt & ſuppeditãt ad victũ. Etſi abſtemiæ erãt apud Romanos mulieres, Varro tamẽ nõ putat eſſe omnino eas à vino abſtinendas: ſed nõnihil eis indulgendũ, cum ſcribit, *adde cyathum vini in vxorculæ pocillum*. Caſteriam in naui velut γαστρίων dictam interpretor à ventre nauis. Carnales apud Varr. videntur eſſe Ædiles. cum ſcribit: *vix effatus erat, cum more maiorum vltro carnales arripiunt, de ponte in Tyberim deturbant*. Solebant enim Ædiles improbas merces in profluentem interdum iactare, vt ædulia, quæ putebant. Plautus, *Neptunus ita ſolet, quamuis faſtidioſus ædilis eſt, ſi quæ improbæ ſunt merces, iactat omnes.* vocat autem eos carnales, quod carni venali etiam præerant, aut certe qui eorum miniſtri erant. Tibicidæ, & magiſtri videntur dici, quod diſcipulorum peccantium ferula ſoleant tibias cedere: & qui

Apud Non. in cupæ. Apud Non. in caſteria. Apud Non. in carnales. Pla. Rudẽte ſc. intelligo hanc quæ.

Apud Non. in tibicidæ. crura feriunt seruorum aut aliorum. Lucil. *viginti domi an triginta, vel centum tibicidas alas*. Truncus in homine pars ea corporis est, quæ collo inferior sustinetur coxendicibus. Lucil. *Caput collo sustentatur, truncus sustinetur à coxendicibus.* Cicero. *Trunco magis toto se moderans.* Iterum. *Nemo illum ex trunco corporis spectabat, sed ex artificio comico æstimabat.* & est truncus, cum caput amputatum est. Maro. — *iacet ingens littore truncus.*

Apud Non. in coxendices. Cic. de Orat. Cic. pro Q. Rabir. Virg. 2. æn.

Nonius & explicatus & emendatus. Desquamare. Decalanticare. Decollare. Caput 22.

VARRONIS liber erat perelegans, *De sectis*, quem περὶ αἱρέσεων. inscripserat, in eo de varijs Philosophorum familijs & sectis disserebat. Eum ego titulum renouare volui, & tanquam rediuiuum suscitare, qui apud Nonium ætatem ferre non potuit: & de suo demigrauit loco pulsum hostili quadam inscitiæ manu. in eo enim legitur περὶ λέξεων. Ex eo adfertur. *Porro inde ab vno quoque compito ternæ viæ oriuntur.* Desquamare est squamis spoliare: sed interdum est squalorem eluere. Lucil.

Apud Non. in dextima.

Rador, subuellor, desquamor, pumicor, ornor,
Expilor, pingor.

Apud Non. in desquamat.

Decalanticare apud Nonium legimus, quod quid significet, quærimus. ego decalanticare scribendum censeam, vt sit, calanticam detrahere, quod est tegmen capitis muliebre: quod etiã per translationem in aliarum rerum spoliatione ponatur. Decollare est in collo non esse, perijsse, amissum esse, deesse. Solebant enim veteres de collo sibi crumenam suspendere, quæ decollabat, cum in collo nusquam erat. Varro. *Quorum si alterutrum decollat, & nihilominus quis vult colere, mente est captus.* Est & de collo deponere, vt Nonius docet. Austelli. parui sunt austri. Lucil. *Rex Corus ille duos hos ventos, Austrum atque Aquilonem nouisse se aiebat solos de magis, istos ex nimbo Austellos, nec nosse, nec esse putare.* Varro. Meleagros nomine libros duos vt reor, inscripserat: in quibus de nobili illa apri Calidonij venatione, quæ Meleagro duce, conueniente Græca iuuentute, acta fuit, elegantissimè differebat. Ex ijs adfertur. *Sin autem delectationis causa venamini, quanto satius est saluis cruribus in circo spectare, quàm his desco binatis in silua curare.* Eiusdem erat liber nomine ἐπιτάφιον. ἢ περὶ τάφων. quod ita è libris fugit, vt vix eius vlla vestigia compareant. Extat & nomen Varronis satyræ, Sera parecte. quod quid significet, constituere non possum, nec mediusfidius vlla coniectura euadere potui ad horum verborum sensum: quæ non iniuria de mendo fortasse suspecta fuerint: ac distractæ fortasse temerè sunt voces, quæ in suos artus membraque redibunt, & redintegrabunt, si quis legat, *Se rapa recte*, vt subaudiatur habent. Suspicorq; illo in libro Varronem de tenuitate & parsimonia

Varro de re rust. li. 1. ca. 2. Apud Non. in decol'are. Apud Non. in demagis. Apud Non. in descobinati. Apud Non. in euallare. Apud Non. in expulsim.

monia victus esse locutum, quem raporum nomine significauit. Ex eo locũ deprompsi, cum explicaui quid esset expulsim pila ludere. Quem à Varrone dicemus his verbis Equuleum Damacrianum? *Neque furentem Equuleum Damacrianum sanus equiso ex senis morbi fluctibus educat vnquam.* Ego *Acragianum* legendum censeam. Nam Acragus olim equis nobilitabatur.

Lib. 7. aduer. cap. 4. Apud Non in equuleos.

Fallam facere. Mars siluanus. Maialis fiam. Passerinum prandium. Pannosa fex. Cap. 23.

E Nonio hic quædam obseruabo. Falla, turris lignea, pro fallacia etiam vsurpatur ea ratione, qua machina & fabrica & sutella. Nonius, *Me non vocauit, ob eam rem hanc feci fallam.* Quis tandem est apud Lucilium, Maluanus, cum scribit, *Luporum exactorem Maluanum?* ego *Martem siluanum.* lego, nam Martis nomen etiam Siluano tribuebant. Cato, *Marti siluano in silua interdius in singul capita bonum votum facito.* Mars autem lupos arcet, Plautus.

Non. in Falla. Apud Non. in fulguriuit. Cato. de re rust. ca. 38.

Fuit ædepol Mars meo periratus patri
Nam oues illius haud longè absunt à lupis.

Plaut. Trucul. fc. Rus mane dudum.

Videtur autem Mars, qui siluæ præerat, & siluicola erat, siluanus appellatus esse. Siluanus exponitur à vetere Grammatico πᾶς θεὸς ὑλαῖος. id est, omnis deus siluicola. Eleganter, Ne ego Maialis fiam, pro ne ego castrer dixit Titinius his verbis, *Nunc tecum obsecro, vt mihi subuenias, ne ego Maialis fuam.* Passerinum prandium dici videtur scitissimè pro minutis frustellis: itaque qui frustillatim & qui minutatim dissipatur, veluti passeribus obiiciendus sit, passerinum prandium dici potest. vt à Pomponio, *Et te obiectes frustatim passerinũ prãdium.*

Apud Non. in Fuam. Apud Non. in Frustatim.

Miror Nonium dignum annotatu credidisse feram vitem, pro agresti poni (in eo Ferabite malè scribitur) cum ferum pro agresti dici, non ita inusitatum sit. Tria sunt in vino, flos, flox, & quod propriè vinum dicitur, Cæcilius, *Ego neque florem, neque floces volo, mihi vinum volo.* Floces autem vocauit fecẽ, quòd in fece insint flocci quidam & panni vt Persius scribit. *Pannosam fecem morientis sorbet aceti.*

Apud Non. in Ferabite. Apud Non. in Floces. Pers. sat. 4.

Virgilius lib. 10. explicatus. Olympus omnipotens. Potens. Bipatentia tecta. Bipatens pugillar. Pergama recidiua. Recidiuus annis. Secare. Desecare. ἀποτέμνεσθαι. Velis ministrare. Canes ad venandum. Leones ad frena. Castos ad limina. Homines ad lecticam. Verna ad pedes. Appellere, applicare, adlabi. Virgilius male reprehensus à multis.

Caput 24.

Virg. 10. æn. MVLTOS ſubofendit ille Maronis verſus, *Panditur interea domus omnipotentis Olympi.* Cur enim attributionem omnipotentis Olympo attribuat, non ſatis aſſequi ſe fatentur. denique non deſunt, qui iuſto ſacramento contedere parati ſunt ita nullo modo Virgilium ſcripſiſſe, propinquanque ſcripturam rimati partim omnipatentis, partim omniparentis corrigunt. Ego nihil immuto, verum epitheton alio ſenſu, quàm vulgo accipi videam, interpretor. ac olympum omnipotentem explico, omnia complectentem, omnibuſque potentem. Potens enim non ſolum à poſſum verbo, verum etiam à potior deducitur, vel auctore Cicerone, cuius verba ſunt: *Quod ſi fingenda nomina vice poëtæ, potius vincendi atque potiundi caſta ſunt dijs cognomina.* Nam vt reor, inde dicitur omnipotens, non tantum quod omnia poſsit: ſed etiam quod omnibus potitur. &

Cic. 2. de leg.

Horat. lib. 1. od. 5. — *ſuſpendiſſe potenti*

Veſtimenta maris deo, cum Horatius dixit, Neptunum intellexit, qui

Virg. 10. æn. mari potitur, & cuius mare ſors eſt. Bipatentia tecta eodem in libro dicit Maro, quòd tectorum ianua fores duplices haberet, vt in ampliſsimis

Auſo. epi. 150. Magnatum domibus, quæ in dextram læuamque referantur. Sic *Bipatens pugillar expedi* dixit Auſonius, quòd pugillares dum aperiuntur, duas pan-

Apud Seru. in 10. æn. Vir. li. 10. æn. dunt paginas. Quærit apud Seruium Probus, cur

— *ô hominum diuumq; æterna poteſtas*, Iupiter dicatur: Et eam quæſtionem meo iudicio malè explicat. Ego enim puto ſignificari Imperatorem

Vir. li. 10. æn. deorum, & hominum eſſe Iouem: vt dicitur — *hominum rex atque deorum.* Cur *Pergama recidiua* lib. decimo, & quarto dixit? nempe quæ reuertantur, & redeant: vt recidiua in morbo dicitur: quod enim reſtituitur, recidere, & redire videtur. Sic annum redeuntem reciduum appellat Tertullianus,

Tertullianus. Virg. 10. æn. *Reciprocarum frugum, & vinidorum elemẽtorum, & recidiui anni fidem argumentantur.* Maro ſcribit — *quam quiſque ſecat ſpem.* Quod quo ſenſu modo accipiendum eſt? Secare interdum tranſigere, definire, abſoluere vt

Horat. lib. 1. ſaty. 10. apud Horatium — *ridiculum acri*

Fortius, & melius magnas plerunque ſecat res. Hic videtur eſſe deſecare, & proinde ſumere: qui enim quid deſecat, ſibi id ſumit, quod & Græci

Virg. 10. æn. ἀποτέμνεσθαι dicunt. Ocnum conditorem Matuæ, filium Matus fuiſſe Maro ſcribit: quæ filia Thyreſiæ fuit. Eam ſcribit Suidas, quod adſcribendum

Virg. 6. & 10. æn. putaui, Sibyllã fuiſſe Theſſalam. Velis miniſtrare, Mantuana phraſis eſt,

Taci. de mori. Germ. qua eſt vſus & in ſexto & in decimo Maro. Eum imitatus eſt Tacitus, *Nec velis miniſtrant, nec remos in ordinem lateribus adiungunt.* Eſt autem miniſtrare velis, ſe miniſtrum velis præbere: vt dicitur homini miniſtrare. Vt *ca-*

Teren. Andr. act. 1. ſc. 1. *nes aduenandum* pro canibus venaticis dixit Terentius: ſic Leones ad fre-

Virg. 10. æn. na, leones domiti — *biiugique ad frena leones.* quæ enim animalia frenos

recipiunt, domita ſunt. Sic *poſtliminio*, dicit Cicero, *redire equum equam, quæ fræna recipere ſolet*, id eſt, quæ domita eſt. Simile eſt illud nono Æneid.

Cic. in Topic.

Armiger ante fuit, fiduſque ad limina cuſtos. nam velut Atrienſem eum dicit fuiſſe. Et illud quoque Catulli ſimile, *Ad lectica homines*, pro lecti-

Virg. li. 9. æn. Catul. epi. 16. Mart. lib. 12. epig. 88. carijs. Et illud Martialis — *ducit ad pedes vernam.*

Vt appellere, & applicare ad littus pertinent: ſic & allabi in ſexto.

Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris. & in decimo

Virg. 6. æn. — *totumque allabi claſsibus æquor.* Iterum,

Virg. 10. æn. *Sed mare inoffenſum creſcenti allabitur æſtu.*

Ver. 10. æn. *An ſeſe mucrone ob tantum dedecus amens*

Virg. 10. æn. *Induat.* per abuſionem à Virgilio dictum Seruius exiſtimat, à quo diſſentio. nam & elegantiſſimus imprimis, & doctiſſimus ſcriptor Cæſar eodem modo loquitur lib. ſeptimo. *Se ipſi acutiſsimis vallis induebant.* inde

Cæſar li. 7. de bel. Gallic. natum dicendi genus quod quæ inhærent corpori è veſtimento videntur. Reprehendunt Maronem plerique in his verſibus.

Cædicus Alcathoum obtruncat, Sacrator Hydaſpen

Virg. 10. æn. *Partheniumque Rapo, & prædurum viribus Orſen.* & illis, qui deinceps ſequuntur, quod nomina confundat, vt intelligi non poſſit, quis Troianus ſit, quis Rutulus. Ego Virgilium culpa carere puto, & calumnia libero. Nominibus enim ſatis nationem diſtinxit cum Latina nomina voluerit eſſe Rutulorum: Græca Troianorum. quod non attendiſſe, nec vidiſſe Grammaticos plurimum admiror.

Mitra. Redimiculum. Numeros memini. Numeri. Vergilius lib. 9. explicatus. Acheloia pocula. Crocotula. Chiridotæ. Haſta. Tergum. Aduerſum. Poëtæ Lati. antiquitatis ſtadioſi. Frons aurata. Accingi. In procinctu ſtare. Ζωννύσθαι. Pultare fores. κόπλειν τὼ θύρᾱν. Crepuere fores. Ψοφεῖ. Ceruæ cornua tributa. Fulminatrix legio.

Cap. 25.

AENEAM vt ſemiuirum, & mollem inceſſens apud Vergiliũ Hiarbas. *Mæonia*, inquit, *mentum mitra crinemque madentem* Virg. 4. æn. *Subnixus, rapto potitur.* Mitram enim Lydorum, & Troianorum gerebant mulieres, viris probroſam: Sed & multo magis cum redimiculum habebat. vt in ix. *Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.* Sunt enim redi- Virg. 9. æn. micula, quibus mitræ religantur. Sed & de mitris redimiculum habentibus Euripides. ἐπὶ δὲ πλόκαμον ἀναδέτοις μίτραισιν ἐρρίπτωμεν. Euripid.

— *numeros memini ſi verba tenerem.* valet, memini cantum verſuum, ſi verſus tenerem: atque hic numeri ſunt, modi, & cantus, non carmina: & ſi carmina ſæpenumero. vt Virg. 9. Ecl.

Persi. 1. satyr. *Scribimus inclusi numeros ille hic pede liber.* nam quia & carmen numeris, id est, rithmis seu pedibus cõstat & canitur ideo numerus & carmẽ interVirg. 9. æn. dum cantum significat. *Thebana de matre nothum Sarpedonis alti.* Matrem hic Thebanam accipio è Thebis hypoplarijs, quæ in Cicilia erant. Est enim verisimile Sarpedonem Lycium ex ea prouincia concubinam habuisVirg. 1. Geor. se potiùs, quàm ex alijs Thebis. *Poculaque iuuentis Acheloïa miscuit vuis.*
Eurip. Andro. Hic pocula Acheloïa pro aqua dicuntur, vt ab Euripide in Andromacha,
Arist. Cocalo. & Aristophane in Cocalo.

Χαίρειντε δῶμα τὠμὸν ὦκ χρυσηλάτων
Vibius Seques. τευχέων θεαπείρουσαν ἀχελώου δρόον. Ex eo, vt credo, quòd, vt apud Vibiu
scriptum est Achelous fluuius Etoliæ primus omnium terram eruperit: vt
Virg. 3. eclog. poëtæ antiquitatis memores ob id, pro aqua vsurpauerint *Ab Ioue principium Musæ.* cum in Bucolico carmine dixit Maro, In quo etiam Arati principium imitatus est, effugere dentem malignum non potuit. Calphurnij
poëtæ, Sed eius calumniam facile est discutere. In ipso enim auspicio rei
cuiusque veteres Iouem præfari & precari solebant. Quod & in oratione
Cicero. diuinat. in Verr. in Verrem ostendit Cicero. Poëta igitur pietatem maiorum imitatus, reprehensionis vellicantium poëtarum securus antiquo instituto ab Ioue
incipit. Nam omne principium Ioui debetur. Alter autem iam orato Io-
Virg. 3. eclog. ue se ad numen poëtarum conuertit Apollinem. *Et me Phœbus amat.*
Virg. 9. æn. *Vobis picta croco.* cum Maro dicit: crocotium intelligit, quæ vestis Cro-
Pl. in apud fest. lib. 3. in lit. c. cotula à Plauto dicitur, mulierumque erat, non virorum: ita vt effœminatos, & semiuiros incessat Troianos. vt & cũ dicit, *Et tunicæ manicas.* Chi-
Virg. 10. æn. ridotæ enim significantur tunicæ quæ viris erant probro, vt molles.

Virg. 9. æn. — *versaque iuuencum*
Terga fatigamus hasta. Id sic accipiendum videtur semper in manibus tela militaria gerimus, etiam cum terrã subigimus. nam & hasta pro boum stimulo vtimur, & hasta tardos boues increpamus.
Virg. 9. æn. *Et venit aduersi in tergum Sulmonis, ibique*
Frangitur: ac fixo transit præcordia ligno. Perplexos hic locus habet Grãmaticos, quòd & tergum & aduersum dicat: cum tergum sit in auerso. Itaque tergum pro clypeo accipiunt: Ego aduersum interpretor, qui erat è regione, & si non aduerso pectore vt in eodem libro,
Sed furor ardentem cædisque insana cupido
Egit in aduersos. id est, in eos, qui ante eum ex aduersum ei erant, & si tergum auerterant & fugerant. Itaque mox sequitur
— *hinc raptas fugientibus ingerit hastas*
In tergum. Hasta porro sic fracta est ipso impetu vt finderetur: ita lignum & hastile fissum, & ipsa fissione acuminatum præcordia transijt: nam fisso-

fissorum fragmenta asperantur in aciem plerunque, & penetrabilia reddunturvt in Henrici Regis fato didicimus.

Dat Niso Mnestheus pellem, horrentisque leonis Virg. 9. æn.
Exuuias. à Marone scriptum est ex Heroicorum temporum consuetu-
dine. Vt enim exuuio Leonis Herculem: sic & alios Heroas vestitos aut aliarum bestiarum legimus. vt apud Homerum Iliados κ.

ὡς φάθ' ὅδ' ἀμφ' ὤμοισιν ἑέσατο δέρμα λέοντος. Hom. Ilia. κ.

ἄθηνος. Virgilius autẽ, vt si quisquã alius, antiquitatis æmulatione, & reuocandis eius institutis, & moribus poëma suum perpolire cupit. Non enim hac tantum ætate antiquarii fuere, sed olim multo magis. adde quod illa inusitati vultus peregrinitas insolentia lectorem non leui voluptate perfundit. *Et statuam ante aras aurata fronte iuuencum.* Est hoc quidem ritu Virg. 9. æn.
Romano à Virgilio scriptum, sed non sine antiquitatis effigie. nam & ita
Homerus scribit. τὼ τοι ἐγὼ ῥέξω χρυσὸν αἐρασι θεὶ χένας. Nam auratam fron- Hom. Iliad. κ.
tem dicit eius iuuenci Maro, cuius cornua auro lita sunt. Quod accingi Latini, & in procinctu stare dixerunt: id à Græcis quoque manauit. nam & apud Homerum Ζώννυσθαι. id est, cingi valet armari. Hom. Ilia. λ.

Α τρεῖς δὲ σφ' ἐβόησεν ἰδὲ ζώννυσθαι ἄνωγεν. & apud Hesiodum est sese parare & ornare.

Γέιτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώζαντο δὲ πινοί. Quod Comici Latini dicunt, Pultare Hesiod.
fores, κόπτειν τὴν θύραν Græci. Quod Latini crepuere fores. ψοφεῖ Græci, cum scilicet aperiuntur, & aliquis exit foras. *Verris obliquum meditantis* Horat. lib. 3.
ictum. & ex animantis illius natura, obliquo semper ictu dentis homines od. 22.
ferientis, & Homeri exemplo dixit, apud quem scribitur.

Δοχμάλ' ἀΐσσοντε θεὶ σφίσιν ἄγνυτον ὕλην. Quod Homerus de Protesilao Hom. Ilia. μ.
dixit interfecto καὶ δόμος ἡμιτελὴς, quod varijs explanationibus exponitur, æquè dubio perplexoque secutus est vocabulo, & in coniecturas non minus late patenti Valerius Flaccus.

— *coniux miseranda Caïco* Val. Flac. li. 6. argon.
Linquitur, & primo domus imperfecta cubili. Me haud pœnitet eorum esse sententiæ, qui immatura morte abreptos interpretantur, nullis superstitibus liberis. Latini autem poëtæ tam diligentes, & superstitiosi poëtarum Græcorum fuerunt imitatores, vt quemadmodum delectabat
Balbinum polypus Agone: sic eos delectent eorum vitia, ea certe & amplectuntur & imitantur. Nam cum Aristoteles ita in Sophocle excusetAristo. in arte
vt tamen reprehendat, quod ceruæ cornua tribuerit: id poëtæ Latini Poetic.
libenter amplexi & secuti sunt, vt Valer. Flac.

Omine fatidico Phyrus mouet agmina ceruæ Val. Flac. lib. 6. argon.
Ipsa comes, setis fulgens & cornibus aureis. Sed ex eodem loco quiddam

explicare libet. nam cum scribit.

Cuncta phalanx insigne Iouis, cælataque gestat.
Tegmina, dispersos trisidis ardoribus ignes:
Ne primus radios miles Romane coruſci
Fulminis, & rutilas scutis diffuderis alas. Legionem Romanorum significat quandam, quæ in clypeorum insignibus fulmen gerebat. Ea, vt opinor, erat legio fulminatrix.

Senecæ non conuenit cum Plinio de vino Rhetico. Apprima, Crebra, Mortua, Prima, pro aduerbijs posita. Amminea vites. Clitummus. Iupiter. Geloni populi.

Cap. 26.

MIRVM nemini videri debet si in auctoribus antiquis interdum variæ hominum huiusce ætatis sententiæ sunt, qui tanto interuallo ab illis distant, mutata non solum lingua, sed etiam consuetudine, & genere vitæ cum qui tam propè ab eis aberant, etiam dissentire videamus. Nam cum Virgilius scribit,

Virg. 2. Geor. — *& quo te carmine dicam*

Rhetica. non idem interpretatur quod Seneca Plinius. Senecæ enim videtur poëta incertus laudandi & vituperandi. Cuius verba sunt

At Plinius secundum, post Phalernum vinum, tribuisse locum Rhetico existimatur. et, si hoc iudicij, notionisque meæ est, verior mihi explicatio Plinii videtur. Sic autem scribit. *In veronensi item Rhetica falernis tantum posthabita à Virgilio,* Ita illi hoc à dubitante poëta dictum placet: huic ab admirante, vt & mihi: etsi Seruius non vt pedarius senator in Senecæ sententiam transit, aut verbo tantum ei assensus, sed satis verbosè locutus. Eodem autem in libro Maro cum dicit: *Flos apprima tenax,* Attico more aduerbia plurali eloquitur numero. In quo genere frequens est, vt

Plin. lib. 14. cap. 6.
Ser. in 2. Geo.
Virg. 2. Geor.
Virg. 3. Geor. — *& pede terram*

Lucret. lib. 2. *Crebra ferit.* & Lucretius — *mortales mutua viuunt.* & Gratius, *Prima iubent tenui nascentem fingere limbo.* Potest & *ad prima* duobus vocabulis dici. vt in primis, & cum primis. Quod erit ad comparationem eorum, quæ primum tenacitatis obtinent locũ, quod & apprimè declarat. *Sunt & Amineæ vites,* variè legitur. nam quidam sunt etiam, qui *Amminea vites,* asserunt, Ego vtrunq; defendi video posse: hoc auctoritate Ausonij, qui scripsit *Solus qui Chium miscet & Ammineum.* Illud Sereni sic scribentis, *Succus Amineæ vitis cum pane medetur,* perspicuè defendit.

Grati. de venat. vbi retia conficienda.
Vir. 2. Georg.
Auso. epist. 5.
Seren. ca. 29.

Virg. 2. Geor. *Hunc albi Clitumne greges.* hæc apostrophe est, non tam ad flumen cum sequatur — *sæpe tuo perfusi flumine sacro,* quàm ad fluminis deũ, qui

Virg. ibid.

qui Iupiter Clitumnus dicebatur. Vibius Sequester. *Clitumnus vmbriæ vbi Iupiter eodem nomine est.* Plinius in epistolis. *Adiacet templum priscum & religiosum. Stat Clitumnus ipse amictus ornatusque prætexta. præsens numen atq; etiam fatidicum: indicat sortes.* Flumen autem sacrum appellat, quod sacrũ esset ad pontem vsq; vt Plinius refert, adeo vt in eo nauigare liceret, non tamen natare.

Vibius Seque.
Pli. lib. 8. epi. epi. vidistine aliquando. Plin. ibidem.

Eoasque domos Arabum, pictosque Gelonos. Gelonos populos Scythiæ omnes agnoscunt, & scribunt Geographi. Hic Vibius Sequester populos Thraciæ exponit, ita enim scribit. *Geloni Thraciæ populi picti corporis parte.* nisi si quis nomen Thraciæ, vt mendosum suspectat.

Virg. 2. Geor.
Vibius Seque.

Alba linea. Communis Mercurius. Prægnas. Clauus. Occipitium ostendere. Occipitio frons prior. Ignis & aqua nuptijs adhibita. Famosus. Res tuas procura. Tensæ. Vlula. Epicrocum habitare. Comas habitare.

Caput 27.

ALBA linea dicitur prouerbij figura cum discrimen nullum facimus. Lucilius. *Et amabat omnes, nam discrimen non facit, neque signat alba linea.* qui locus Lucilij videtur imitatus è Charmide Platonis. *Auidus,* inquit Varro, *Iudex rerum ducebat esse* κοινὸν ἕρμην. id est communem Mercurium. pereleganter sanè eo prouerbio interdum nummariorum auaritiam perstrinxit Varro, qui reum cum habent, prædam habere se putant. Prægnas pro prægnans prisci vsurpauerunt: cuius rei cum alia exant exempla, tum hoc Affranij. *Retinebitur vir, vt voluntate vna probabili prægnatem, quod non exigat.* Cum Pacunius scribit, *Non potest, Menalippe, hic sine tua opera exanclari clauus.* de clauo vestimenti interpretor, quem sine eius opera negat perfici, & absolui posse. & videri potest hic per translationem pro negotio accipi, hoc sensu. Hæc res nisi operam addis tuam, & adiuuas, perfici non potest. De eodem clauo illud intelligo Pomponij, *Cum clauus istic manet eliminabo extra ædes coniugem.* Ostendere occipitium, est abire. & discedere. Varro, *Occipitium à Riuo deo ostendo ex oraclo elimino me.* Sic frontem occipitio priorem dixit Cato. præsentiam absentia potiorem significans. Ignis & aqua adhibebatur nuptiis, id est, titio e felici arbore, & aqualis Varro. *Contra à nouo marito cũ item è foco in titione ex felici arbore & in aquali aqua allata esset.* Romani olim propinquas osculabantur, exceptis quæ famosæ erant: nam eas osculo non dignabantur. Cicero, *Atque etiam si qua erat famosa, ei cognati osculum non ferebant.* Opimius, pater eius, qui aduersus Gracchum Optimates fouit, impudicus & mollis fuit, vt è iocis libro 2. de Oratore intelligi potest, & ex istis Lucilii versibus.

Apud Non. in discrimen.
Apud Non. in ducere.
Apud Non. in exigere.
Apud Non. in exanclare.
Apud Non. in eliminare.
Apud Nõ. ibi. Cato. 4. cap. de re rust.
Apud Non. in felix.
cic. de Repu. 4. apud Non. in famosus.
cic. lib. 2. de Orat.

Quin

Quintus Opimius ille Iuguritini pater huius
Et formosus homo fuit, & famosus, vtrunque

Apud Non. in Famosus.

Primo adolescens, posterius dare rectius sese. Res tuas procura, idem esse videtur quod, Res tuas age, quod in diuortiis dicebatur. Titinius.

At aliquis vestrum nunciet
Geminæ, vt res suas procuret, ædibus facessat. Formam, cuius elegãtia homines interdum magis capiuntur, quàm pecunia scitè dixit vetus poëta Afranius dimidium esse dotis: quod mulier formosa etiam interdum indotata facile nubat, aut modicè dotata. Eius versus sunt,

Apud Non. in Facessere.

Formosa virgo est, dotis dimidium vocant
Isti, qui doteis negligunt vxorias. Quæ olim visebant fœtas, id est puer-

Apud Non. in Fortis.

peras, vinum libabant. Varro, *Mensæ anteponebantur cum culigna ac vino, in quo quæ veniebant ad fœtam amicæ gratulatum, dijs mactabant*. Tensas sacra vehicula interpretantur: sed eo verbo etiam profana veniunt & censentur. Titinius, *Vende Tensam atque mullos, sine eam pedibus grassari*. Vlula,

Apud Non. in Fœtum.

Apud Non. in Grassari.

inauspicata est auis, quam veteres abominati maximè videntur esse: vt & Bubones. Est & vlula, vox quam vlulantes, & flentes edunt in funere, vt mulieres atratæ: Cum autem fullones eluere maculas solerent albarum vestium, neque eorum arte sit opus atris vestibus, eleganter Varro dixit fullones timere vlulam, quòd luctus eos ad inopiam adigat. Eius verba

Apud Non. in Habere.

sunt in ταφῇ μενίππου. *Saltem infernus tenebrio κακὸς δαίμων teneat, atque habeat homines sollicitos, quòd eum peius formidant, quàm fullo vlulam*. Epicrocum, quod genus vestis est, habitare, pro Epicroco vestitum esse, sæpe dixit Varro, *Vtrumq; mulieres, & epicrocum viri quoque habitarunt*. Sed & comas habitare, pro comam alere & comatum esse. *Hoc nomine antiquos secundis rebus comas habitasse*. Hæc pancarpia est ex variis floscul is texta, cuius varietatem qui improbat, naturam accusat, quæ rerum varietate diues, & amœna haberi cupit.

Apud Non. in Habitare.

Apud Nõ. ibi.

Ingenium. Iactare comam. Farticula. Terra pila. Liquidiusculus. Nerei pecus. Neptuni pecudes. Mactare. Dea arcitenẽs. Cõcubium. Mitigare sandalio caput. Μυχὸν. *Aquiletum. Numerij. Numeria dea. Horno curari. Fauentia. Pascere amictum pectore. Plaga. Puta lana. Insilia.*

Cap. 28.

INGENIVM arti & culturæ pereleganter Nęuius in Lycurgo, oppositum. quo naturam significauit. Eius verba subiungam

Vos qui regalis corporis custodias.
Agitis, ite actutum in frondiferos lucos,
Ingenio arbusta vineta sunt, non obsita. Varronis satyra erat nomine Ephæ-

Apud Non. in Ingenium.

Apud Non. in Imbuere.

phœbus περὶ ἐμμονῆς. in qua de institutione & disciplina iuuentutis pręclarè desserebat, & eius in bonis artibus & studijs permansione & perseuerantia. Erat & eius satyra περὶ φθόνου, id est, de inuidia, quæ perperã περὶ φόνου. inscribitur. Ex ea sunt isti versus,

Apud Non. in ignoscere.

Vosque in theatro qui voluptatem auribus
Huc aucupatum concurristis domo,
Adeste, & à me, quæ feram, ignoscite,
Domum vt feratis è theatro litteras. Iactare comam, vt iactare caput de fanaticis, & numine furoreq; correptis dicitur. Varro, Eumenidibus, *Tibi nunc semiuiri teretem comam volantem iactant tibi Galli*. Vt farta dicuntur quædam farcimina, sic & per diminutionem farticula. Titinius, *Farticulæ cerebellum, lactes agninas*. Terram pilam dixit Varro pro terræ rotunditate, per appositionem quam Grãmatici vocãt. *Ille* inquit, *nobilis quondam canis hinc linquit homines omnes in terra pila*. Liquidiusculum pro leui & molli posuit Plautus. *Liquidiusculusque ero quàm ventus est Fauonius*. Accius Stasiastas, id est, seditiosos fabulam, scripserat: quod verbum in Nonij exemplaribus deprauatum est, Ex ea fabula est istud. *Cum tibi de dolore hoc animo corpus liquerit*. Aurum colliquisse integra cista scripsit memorabili fanè exemplo in rebus diuinis Varro his verbis. *Lucilius Scipio, cũ aurum haberet factum in cista ficunea, fulmine ita est ictus, vt cista esset integra, aurum colliquisset*. Nerei pecus pro piscibus poëtica circumlocutione legimus. Næuius, *Tum lasciuum simum Nerei pecus*
Ludens ad cautem classem lustratur.

Apud Non. in iactare.

Apud Non. in iactes.

Apud Non. in linquere.

Plaut. milite

Apud Non. in liquidum.

Apud Non. in liquidum.

Apud Nõ. ibi.

Apud Non. in Lustrare.

Neptuni pecudes eodem modo Plautus in Pseudulo dixit. Varro fabulam scripserat nomine περὶ ἐξαρωτῆς de ijs, qui sibi necem consciscunt, seque è vita exigunt. εἰσαγωγὴ perperam interdum scribitur, quod argumentum satis indicat. Ex ea est istud. *Quamnam te esse dicam feram, qui manu corporis feruidos fontium aperis lacus sanguinis, teque vita leuas ferreo ense?* Honorari existimauit Nestorem patera aurea ab Homero Accius, sapientiæ ergo. verba eius subscribam,

Pla. Pseudulo. sc. sorum coquinum.

Apud Non. in leuare.

Sapientiæque inuicte gratia, atque honoris
Patera Nestorem mactauit aurea. Dea arcitenens pro Diana ab eodem Accio dicitur, *Quod vtinam me suis arcitenens telis mactasset Dea*.

Apud Non. in mactare.

Apud Nõ. ibi.

Apud Non. in mactare.

Fabata pulte Romani & priuatim & publicè rem diuinam aliquando faciebant. Varro, *Quod Calend. Iunijs & publicè & priuatim fabatam pultem Dijs mactat*. Concubium Ennius non pro parte noctis vt Plautus: sed pro concubitu posuit, *Quæ tibi in concubio verecundè, & modicè morem gerit*. Quod ex Euripide Hecuba sumptum est. πρὸς σῆσιν πλευρῆς παῖς, ἐμὴ κοίμίζεται. Satyram de Senectute eleganter Tithonum inscripserat. Varro. de

Plau. trinummo sc. Hinc cogo dici non.

Apud Non. in modicum.

Furi Hecuba.

Apud Non. in modicum.

sene-

Apud Non. in mitis.

senectute Tithoni à poëtis memorata. Mitigare sandalio caput non tantum Terentius, sed & Turpilius dixit *Misero mihi mitigabat sandalio caput.*

Apud Non. in micare.

μυχὸν vsurpauit Lucilius pro penetrali. *Omnia tum endo mucho videas feruẽte micare.* nisi putes vnum verbum Græcum esse ἐνδομύχω. Aquilentum pro aquatico, aut aquatili, vt à musto, mustulentum, à vino, vinulentum posuisse Varro videtur, in libro quem inscripserat περὶ ποσῶν. *Tum contremula aquilenta apud alta litora Oriris, ac nobilis omnibus reluces.*

Apud Non. in nobile.

Numerij olim prænomine vocabantur, qui cito nascebantur. Sed & Numeria dea erat, quæ celeritatem partus adiuuabat, & à parturientibus inuocabatur. Varro de liberis educandis, *Vt qui contra celeriter erant nati, fere numerij prænomine erant, quod qui cito facturum quid se ostendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur Numeriam, quam deam solent indigetare etiã pontifices.*

Apud Non. in numerum.

Apud Non. in occupatus.

Horno curari, est frugibus & vino ipsius anni foueri & ali. Varro Eumenidibus. *Cũ in eo essem occupatus atq; in schola curarer vt scribit Scantius, horno per Dionysia.* Vt à sorbeo sorbilo, à pipo pipilo: sic à verto vertilo deducitur. Vnde & apud Varronẽ vertilabundus de eo, qui perfurorem caligine mentis & vertigine actus cadit. Varro Eumenidibus, *Sic ad vos citius opinione vertilabundus miser decidi.*

Apud Non. in opinio.

Fauentiam pro fauore & bonis ominibus dicebant Accius, *Vos ite actutum atque opere magno edicite per vrbem, vt omnes qui arcem astuque accolunt ciues ominibus faustis augustã adhibeant fauentiam, ore obscæna dicta segregent.*

Apud Non. in obscænum.

Pascere amictum pectore pro pectori amictum adstringere & adprimere, posuisse sanè videtur perquàm scite M. Varro nam quod admotum sic est, vel pascendum adpositum videtur. Eius verba sunt, *vbi nitidi Ephœbi veste pulla candidi modestè amictus pascunt pectore.*

Apud Non. in pullum.

Idem deos Minianos posuit pro deorum simulachris minio antiqua consuetudine depictis & oblitis. cuius rei mentio est in Naturali historia Plinij. Sed verba antiqui Scriptoris recitare è re fuerit. *Deos ad Minianos admirantes quod sereno lumine tonuisset oculis cœli rimari plagas.*

Plin. lib. 33. cap. 7.

Apud Non. in plagæ.

Veteres etiam plagam legimus pro clauo vestis vsurpasse, cuius rei non temerè exempla occurrunt. Vnum è Pacuuio ponam, *Etsi metuo picta plaga pallam.* Putam lanam pro pura & omnibus sordibus expurgata reperimus, vt in Titinio.

Apud Non. in plaga.

Depensam lanam, qui non reddet tempori
Putam rectè, facite vt multetur malo.

Vt insilia textorum quædam instrumenta sunt ab insiliendo vocata: sic & subsilia à subsiliendo sunt dicta. Varro, *Non subsilijs applaudes, & ab aratro posces aratricam coronam.*

Apud Non. in poscere.

Eruditissimi togatorum omnium Varronis iudicium de tribus poëtis Latinis hic adponere statui, à quo sat scio, prouocabunt multi, qui se plus in literis videre consent, & Comico Plauto iniquiores sunt: qui tamen Varronis

nis auctoritate fretus non admodum de aliorum iudicio laborare videtur debere. *In argumentis Cœcilius poscit palmam: in Ethesin Terentius, in sermonibus Plautus.*

Apud Non in poscere.

Horat. lib. 1. Carm. explicatur. Roma in trium numinum tutela. Stella alba. Castores. Atrum. Reges & vrbium rectores in Iouis tutela. Mittere fulmina. Brachia cerea.

Cap. 29.

CVM esset propositum Horatio, vno carmine laudem hominum, heroum, Deorumque concinere, itaque se facturum pollicitus esset, non vt proposuerat ab hominibus est: sed à dijs exorsus, & ad Heroas progressus ad homines tandem, eosque Romanos gradatim descendit. More autem maiorum ab Ioue opt. Max. cæpit à quo solemnis incipiebatur precatio è ritu, quod ad oratores quoque peruenerat vetustos, qui Iouem Opt. Max. suarum orationum exordijs appellare præfariq; solebant. ait igitur Horatius

Horat. lib. 1. od. 12.

Quid prius dicam solitis parentum
Laudibus? vt veteres Grammatici legunt, vel vt Lambinus *parentis*. Vt igitur maiores ab Ioue, sic ipse auspicarur. In trium autem numinum tutela erat Roma Iouis, Iunonis, Mineruæ. Iouis primum, & Mineruæ mox meminit: Iunonis mentionem non facit. Obseruandum autem est, eos ab illo deos cantari, qui Iouis liberi sunt & progenies, vt Minerua, Liber pater, Diana & Apollo, Hercules, Castor & Pollux. Sed hi tres iam heroes nominandi sunt. *Alba* autem *stella* non alia profecto fuerat, quàm candida, felix & prospera. Sunt enim Castores propitij & salutares nauigantibus, vt delusa credidit antiquitas. vt atrum contrà, noxium inauspicatum, infelix, malum, vt *Post equitem sedet atra cura.* nisi si quis albam stellam simpliciter ad colorem candoremq; referendum putet.

Horat. lib. 1. od. 12.

Horat. lib. 3. od. 1.

Horat. lib. 1. od. 12.

—tibi cura magni
Cæsaris fatis data, cum ait. id ex antiquorum opinione posuit, qui censebant Imperatores & Reges in tutela & procuratione Iouis esse. Callimach. de Ioue — σὺ δ' ἐξέλεο πτολιάρχους
Αὐτούς. Iterum,
Ε'κ δὲ Διὸς βασιλῆες, ἐπεὶ Διὸς οὐδὲν ἄναλκτος.

Callimach. in Iouem. Callima. ibid.

Θειότερον. Vt enim homines militares in Martis esse ditione, & protestate dicuntur, opifices Mineruæ: ferrarii Vulcani, sic in ditione & potestate Iouis sunt, vrbium & imperiorum præsides regesq; *Tu graui curru quaties Olymphum.* id est tu tonabis. nam cum tonabat, Iouem putabant graui curru cœlo inequitare.

Horat. lib. 1. od. 12.

Horat. lib. 1. od. 34.

Hinc illud, — *namque Diespiter*
Igni coruſco, nubila diuidens,
Plerumque per purum tonantes
Egit equos, volucremque currum.

Horat. lib. 2. od. 12.

Tu parum caſtis inimica mittes

Fulmina lucis. id eſt, tu fulminabis. nam tonare, & fulminare Iouem credebant, cumque fulmina mitteret in periuros & impios, tum vero non raro iratum credebant lucis pollutis, & profanatis ea iaculari. vt cum fulmina caderent, argumentum eſſe violati & contaminati loci ſacri, & irati eo nomine Dei. quanquam interdum faciles dij erant nec lucos ſacros violantes vindicabant. Maro.

Virg. 3. eclog. Donat. in 3. eclog. Vergil.

Nouimus & qui te, transuerſa tuentibus hircis,
Et quo, ſed faciles nymphæ riſere, ſacello. Quod de violato luco Donatus rectè interpretatur. Senſus igitur, Si parum caſti ſint luci, tu eorum religionem ſancies iactis fulminibus. quo ſane modo *lucis caſtis* abſolutè accipimus. vel dicendum, in ipſos pollutos mittes lucos, atque eorum de cœlo tactu indicabis te iraſci, & parum caſte lucos coli: quem ſenſum ſequitur Acron, qui ſcribit & pontificum, & Aruſpicum libris nunquam fieri fulmina, niſi in lucis pollutione aliqua alienis. Sed proximo carmine quæ ſunt, amabo, *brachia cerea*? at quidam, mollia: alij, ceræ ſimilia: alij, ſolida: alij, flexibilia: alij, candida interpretantur. Ne quis putet ab illis omnes eſſe occupatas in hunc locum interpretationes accedet & noſtra. ego enim hic cerea interpretor, pulchra & formoſa. quod à pulchritudine ſumptum eſt imaginum cerearum, quas in atrijs nobiles habebant pulcherrimas: & operum aliorum, quæ è cera fingebantur elegantiſſima.

Acron in 12. od. lib. 1. Carminum Horat. Horat. lib. 1. od. 12.

Traducere aliquem vitæ inerti. Tranſmittere tempus amicorum temporibus. Tibullus explicatus. Concrepare digitis. Percuſſio digitorum. Deripere. Quomodo placabant deos veteres. Purè lauari.

Caput 30.

ANTONIO Mureto Tibullus cultiſſimus & politiſſimus poëta plurimum debet, cuius ille multa incurabilia propè vulnera pæonia chironiaque manu ſanauit. Eum ego poëtam ab Antonio priſtinæ valetudini reſtitutum cum in manus ſumpſiſſem, extemporali & ſubitaria lectione quædam annotaui, quæ his illeui chartis.

Tibul. lib. 1. eleg. 1.

Me mea, inquit, *paupertas vitæ traducat inerti.* id valet, me paupertas tranſmittat ſegni ocioſæque vitæ, & me ad inertem ignanamque vitam traducat. Sic Cicero, *Omne ſuum tempus amicorum temporibus tranſmittit.* quod eſt, omne ſuum tempus in amicorum negocia confert, & impendit, & in eorum cauſis traducit.

Cice. pro leg. Manil.

Tibul. lib. 1. eleg. 1.

Dicere nec cano blanditias capiti. vel capiti auferendi caſu, pro capite accipiendum eſt, vel certe capite legendum.

Tibull. ibid.

Et vocet ad digiti nec taciturna ſonum. Sic Martialis.

Martial. lib. 3. epigrã. 40.

Digiti crepantis ſigna nouit Eunuchus. Cicero, *vt ſi digitis concrepuerit poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere.* Iterum, *vt digitorum percuſſione hæres poſſet ſcriptus eſſe.* Sono digiti loco nutus aut etiam vocis vtebantur, qui ſibi ſine cunctatione parituros præſto habebant, vt imperium maius, aut vlla vocis ſignificatione opus non eſſet, itaque Cicero, *ſi concrepuerit digitis, & digitorum percuſſionem*, cum videlicet, inter ſe colliduntur vt concrepent, dixit, pro eo quod facile nulloque negocio obtinetur.

cic. 3. offi. Cic. ibidem.

Tibul. libr. 1. eleg. 2.

Quod Tibullus ſcripſit — *& tripido deuocat oſſa rogo.* iiſdem verbis ab Ouidio imitatum videmus, vel ingenii quadam ſimilitudine, vel caſu effectum, mutato tantum numero.

Ouid. epi. Hypſip. Iaſoni.

Certaque de tepidis deuocat oſſa rogis. Legendum autem fere crediderim.
Sertaque de ſanctis deripuiſſe focis. vt apud Horatium.

Tibul. lib. 1. eleg. 2. Horat. Exod. od. 5.

Lunamque cœlo deripit. nam in ſublimi ſerta oriebantur. Qui autem non captus, nec purus templa adibat, deorum iram mereri cenſebatur: in placandis autem diis ſupplices procumbebant: limina oſculabantur: poſti caput allidebant, & per templum ad ſacram aram accedebant, aut ad ſedem eius Dei, quem placare cupiebant, ſupplices repebant non incedebant. Tibullus.

Tibul. lib. 1. eleg. 2.

Num feret incæſtus ſedes adijſſe deorum
Sertaque de ſanctis deripuiſſe focis?
Non ego ſi merui dubitem procumbere templis
Et dare ſacratis oſcula liminibus.
Non ego tellurem genibus perrepere ſupplex
Et miſerum ſancto tundere poſte caput.

Etiam matronæ in placandis diis ſuis crinibus ſolum templi ſtratæ verrebant. Liuius, *ſtratæ paſſim matres crinibus templa verrentes veniam irarum cœleſtium finemque peſti expoſcunt.* fere in eodem poëta legendum cenſuerim, *Rettulit è trinijs omina certa puer.* non omnia vt paulo poſt à Mureto optimè emendatum eſt.

Liui. lib. 3. ab vrb. cõdit. Tib. lib. 1. eleg. 3. Tibul. ibidem Tibul. lib. 1. eleg. 3. Feſt. lib. 14. in litera p.

— aues dant omina dira.
Quidne piè dum ſacra colis, pureque lauari
Te memini, & puro ſecubuiſſe thoro? purè lauari eſt purificari, ſicque in ſa-

Tibul. lib. 1. eleg. 3.

in ſacris loquebãtur. Feſtus *purè lautum*, aqua pura lauatum interpretatur.

— tamen eſt deterrita nunquam

Quin fleret, id eſt, impediri non potuit, non potuit retineri, nec cohiberi. quos enim vel impedire volumus, vel retundere, vel quibus quid diſſuadere, ijs etiam plerunque terrorem, & minas adhibemus, quo eos magis permoueamus.

Tibullus explicatus. Admittere aquam. Fila. Apex. Daps. Vittatæ, & ſtolatæ matronæ.

Caput 31.

Tibul. lib. 2. eleg. 4.

Quamuis prætexens picta ferrugine cœlum

Venturam admittat imbrifer arcus aquam. Hoc in verſu *admittat* multi eſſe putant, accipiat, hauriat: arcum enim veteres aquam bibere cenſebant quam imbri poſtea nidentem redderet Maro,

Virg. 1. Geor. Vitru. libr. 9. cap. 4.

— & bibit ingens

Arcus. Vitruuius, *non minus aquæ vapores à fontibus ad nubes per arcus excitari*. Arcum enim demiſſis in terram cornibus aquam elicere in nubes opinione vulgi receptum erat. Plautus, *Ecce autem bibit arcus, pluet credo hercle hodie*. Propertius, *Ceruleus pluuias cur bibit arcus aquas?* Si quis tamen, *admittat*, ſignificet & portẽdat explicet, vt augurale verbum ſit, quæ Mureti ſententia eſt eruditiſſimi viri, non modo non refragante me fecerit, verum etiam vehementer laudante & approbante. non deeſt qui *admittat*, incitet & pellat, explicet.

Plaut. Curcul. ſc. 1. Vos veteri vini. Propert. lib. 3. eleg. 5.

Tibul. lib. 1. eleg. 5.

Ipſe ego velatus filo tunicisque ſolutis

Vota nouem Veneri nocte ſilente dedi. Sic in ſacris capite velato erant, at cinctum filo Flamines habebant, vt Varro refert: ex quo colligimus in votis ſuſcipiendis, & ſacris homines filo velatos fuiſſe. Fila autem hic libenter interpretor vittas & infulas. nam Plutarchus Flamines ab apicibus & pileis tanquam filamines dicit appellatos. Et Dionyſius, οὓς ἐπὶ τῆς φορήσεως τῶν πιλῶν τε καὶ τεμμάτων ἃ καὶ νῦν ἔτι φορῶσι φιλάμινα καλοῦντες οὕτω προσαγορεύουσι. Quod de geſtatione apicum & infularum, quas nunc quoque ferunt filamina vocantes, ſic appellant. nam in apice lanam gerebãt, quam τέμμα, id eſt, velamentum, & filamentum vocabant. Virgilius, *Lanigerosq; apices*. Sed & cum apicem per æſtum ferre non poſſent, apices filo caput religabant, quod nefas eſſet, eos eſſe nudo capite: Feſtis tamen diebus filo depoſito pileum ſumebant. *Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem*. Daps res diuina erat, quæ fiebat hiberna ſemente & verna, ſed & pro grege vt hoc ex Tibulli loco apparet. Fiebat autem ea res diuina Ioui cognomento Dapali vt Cato ſcribit,

Var. lib. 4. de ling. latin.

Plut. in Numa Pompil.

Dionyſius.

Virg. 8. æn.

Tibul. lib. 1. eleg. 5.

quam-

Cato. ca. 132. de re ruſt. Tibul. lib. 1. eleg. 6.

— quamuis non vitta ligatos

Impediat crines, nec ſtola longa pedes. Honeſtæ & ingenuæ matronæ vittatæ & ſtolatæ erant: non item libertinæ, vt hinc ſuſpicer amicam Tibulli libertinam eſſe. Nam in libertinis non vindicabantur Veneris furta, ac ex eo ordine multæ meretrices erant. Horatius,

Horat. lib. 1. ſaty. 2.

Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecunda

Plaut. Ciſtellaria, ſc. Tum ante hac amaui.

Libertinarum. Meretricula apud Plautum, *Eunt*, inquit, *depreſſum quia ſumus libertinæ*. At de matronis, quæ imam ſtolam inſtita prætextam habebant. Idem ſcribit, *Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte*. Ouidius de matronis ingenuis,

Horat. lib. 1. ſaty. 2. Oui. 1. de art. amand. & 2. Triſtium. Ouidius 2. de art. amand.

Eſte procul vittæ tenues inſigne pudoris

Quæque tegis medios inſtita longa pedes. Iterum,

Luditur in noſtris inſtita nulla iocis.

Et ſi quid peccare puter, ducorque capillis

Immerito proprias proripiorque vias,

Tibul. lib. 6. eleg. 6.

Non ego te pulſare velim. Puto poſt ſecundum verſum tantum diſtinguendum eſſe, non interpungendum abſoluta ſententia. Senſus autem erit, Si in capillum inuolabis, meque capillo trahes: & extra ædes trahens proripies in eam qua veni viam, nolim animum inducere vt te pulſem.

Tibul. lib. 1. eleg. 10.

— è cœlo deripit ille deos. legendum puto potius, quàm diripit, vt valeat detrahit.

Myſtica hoſtia. Myſtica vitis. Porcis in expiationibus veteres vtebantur. Flauus & luteus color nuptijs ſacratus. Prehendere auriculam. Sub imagine. Cyclopes. Tergemina mors. Cerui. Arupinus ager. Cretei campi. Deus Natalis. Natalis dea.

Cap. 32.

EST in Elegijs Tibulli diſtichon, in quo neſcio quid antiquæ religionis, vel ſuperſtionis potius latet. idque niſi è latebra eruatur nunquam verſus intelligentur, quos primum adſcribam,

Tibul. lib. 1. eleg. 10.

At nobis ærata lares depellite tela

Hoſtiaque è plena myſtica porcus hara.

Cur enim porcus, hoſtia myſtica vocatur, non ferè in triuijs, qui tibi dicat, inueneris: itaque vt audax eſt ignorantia in ijs, quæ non aſſequitur immutãdis, *Ruſtica* adulteratũ eſt in omnibus codicibus: Sed nunc beneficio politiſſ. & eruditiſſimi viri Mureti perdiu à poëta peregrinata domũ reducta eſt genuina ſcriptura, velut è fuga retracta. Ego myſticã hoſtiã dici exiſtimo, quòd olim in myſterijs Cereri Eleuſinæ porci immolarẽtur. Varro de re Ruſtica. *cuius veſtigia, quod initijs cereris porci immolantur*. Sic alio

Cato. li. 2. ca. 4. de re ruſt.

loco myſtica vitis à Tibullo dicitur. quòd cum Cerere Liber, & Libera initiis colerentur, & Thyrſi vitium pampinis implexi gerentur ab initiatis. Virgilius,

Virg. 7. æn. *Pampineasque gerunt incinctæ pellibus haſtas.* Tibullus autem ſcribit,

Tibul. lib. 3. eleg. 6. *Candide Liber ades, ſic ſit tibi myſtica vitis*
Sic hedera ſemper tempora vincta feras. Sed vt de porcis aliquid addam: his, in expiationibus veteres vti ſolebant. Varro, *Itaque apud Plautum in*

Varr. de re ruſt. li. 2. ca. 4. *Menechmis, cum inſanum quem putat, vt pietur in oppido Epidamno, interrogat, Quanti hic ſunt porci ſacres?* Et apud Cicero lib. 2. de legibus. *porco fœmina piaculum hæres patitur.* Immolabatur & Laribus, vt illud oſtendit

Horat. lib. 2. ſaty. 3. — *immolet æquis*
Hic porcum Laribus. Sed & iiſdem ad næuorum depulſionem, vt hoc

Tibul. lib. 2. eleg. 2. Tibulli loco, *Flauáque coniugio vincula portet amor.* inquit idem poëta, quòd luteus & flauus color eſſet nuptiis auſpicatus & conſecratus. Sic ante luteum ſocium in nuptiis fuiſſe diximus: ſed & flammeum huius coloris fuiſſe nemo ignorat. *Oſcula*, inquit, *compreſſis auribus eripiet.* Solebant

Tibul. lib. 2. eleg 6. ſic veteres oſculari, vt prehenſis eius, quem chariſſimum habebant, auribus oſcula libarent. Plautus, *Prehende auriculas compara labella cum labellis.*

Plau. Aſinaria ſc. Cur me retentas. *Hæc tibi vir quondam, nunc frater caſta Neæra.*

Tibul. lib. 3. eleg. 1. *Mittit, & accipias munera parua, rogat.* his ego verſibus putem Tibullum placare velle amicam & reconciliare alienatam, cuiuſque conſuetudine ob diſſidium aliquod & iurgium aliquandiu caruerat: ac dum ea potiebatur, amoribusque perfruebatur, vir eius videri volebat, atque ita audire cupiebat, honeſtate vitium tegente: nunc ſe eius fratrem appellat, quod ea ab ipſo æquè intacta ſit ac ſoror, cum tandiu ſecubum, vel potius ſe eius ſperaſſe coniugium dicit: qua ſpe deiectus, illam ſororis loco tamen ſit perpetuo habiturus. quod ex eo apparet, quod addit,

Tibul. lib. 3. eleg. 1. *Siue ſibi coniux, ſiue futura ſoror.* lego autem infra.

Tibul. lib. 3. eleg. 4. *At natum in curas hominum genus, omina noctis*
Farre pio placant, & ſaliente ſale. non vt obtinuit *omnia noctis*

Tib. lib. 4. ad Meſſal. *Nec quæris quid qua iudex ſub imagine dicat.* Hoc è Romanorum conſuetudine, apud quos præſertim in funus producebantur imagines totius gentis, cum quis ſepeliebatur, Et pro roſtris non ille tantum laudabatur, verum etiam fortia & præclara facinora maiorum commemorabantur. Qui igitur de te iudicat, non quæris, vt tibi laudes à maiorum imaginibus repetat, cum tuis potius nitaris quàm maiorum virtute floreas.

Tibull. ibid. *Ceſſit & Ætnæe Neptunius incola rupis.* Cum perſtringat Odyſſeæ argumenta Tibullus exiſtimare videtur Cyclopes Siciliæ incolas fuiſſe: quæ & Thucydidis & aliorum ſententia eſt. Homero in ora Italię Cyclopes

pes vſpiam fuere, nec Siciliam tenuere, vt ante docui. *Illum tergeminæ nãtem confinia mortis.* Tergemina mors, eſt certiſſima & exploratiſſima, & tanquam triplex, non vna, proinde maxima. vt

Tib. eod. loco. — *tergeminum mugiat ore ſophos*, id eſt, maximum clamabit ſophos.

Martial. lib. 5. epigrã. 93. Tib. lib. 4. ad Meſſal. *Qualiter aduerſos hoſti defigere neruos.* non me fallit hunc verſum de machinis, quę neruorũ tormentis intendebantur, intelligi poſſe. Sed cum defigere dicit, quod machinæ non perinde conuenire videatur, piaculum fortaſſe non commiſerit, qui *ceruos* ligerit, vt ducat eam rationem tenere obiaculandorum ceruorum. nam ceruos in caſtris *à ſimilitudine cornuum*

Var. lib. 4. de ling. latin. *cerui* appellatos Varro refert:

Tib. lib. 4. ad Meſſal. Strabo. lib. 7. geograp. *Teſtis Arupinus & pauper natus in armis.* Arupinos populos Pannoniæ refert Strabo. Cuius ager infecundus frumenti ægrè Zeam & milium gignat, vt hinc facile ſit exiſtimatu, cur à Tibullo pauper appelletur, & tamen in ea paupertate populus ille quieſcere non poterat: ſed bella laceſſebat, quanquam pauper. hic potius dicitur teſtis quamuis non locuples.

Tib. lib. 4. ad Meſſal. *Cretæis ardens aut vnda Cayſtria campis.* hanc ſcripturam prætulerim alteri. *vnda Caryſtia.* intelligi enim à poëta ſuſpicor regionem in Epheſio agro, quæ κατακεκαυμένη vocabatur, quæ tota arboribus, præterquam vite, nuda erat. Cæteri porro campi à terræ genere, quæ Creta dicitur, ſunt appella ti, vt ſuſpicor.

Tibul. ibidem Tibul. libr. 4. eleg. 6. *Vltima vicinus Phœbo tenet arua Padæus* puto *Sabæus* eſſe legendum.
At tu natalis quoniam deus omnia ſentit. Natalis deus in viris Genius eſt, quẽ hoc verſu intelligit: in mulieribus Dea Natalis eſt Iuno. Ex eo etiã cu

Tibul. lib. 4. eleg. 5. iuſq; Iuno Natalis appellatur. Tib. *Natalis Iuno ſanctos cape Thuris aceruos.*

Gellius explicatus & emendatus. In re præſenti. Vindiciæ. Manum conſerere. Iuris ſignificatio. Lex talionis. Paciſci longinquas res.

Caput 33.

Gel. lib. 20. cap. 9. MORETVM quoddam hoc erit, & intrita è Gellio, ſi non grata delicatorum palato, at famelicorum ſtomacho. *In iure præſenti*, eſt prætore præſente. *In re*, melius ſi modo vacat locus mendo. quibuſdam enim. *In re præſenti* potius legendum videtur hunc in modum. *Nam de qua re diſceptabatur in re præſenti ſiue ager ſiue quid aliud eſt, cum aduerſarius ſimul manum prenderet in ea re omnibus verbis vindicabat, id eſt, vindiciæ correptione manus in re atque loco præſenti apud Prætorem ex xij. Tabul. fiebant.* Illi igitur *in re præſenti* legunt: ſed *in iure præſenti* quo ſenſu dixi quidni defendi poteſt? præſertim cum adſtipulationem legis xij. Tabul. proferre liceat? *Si qui in iure manum conſerunt.* quod eſt, vt opinor, præſente prætore vel apud prætorem. Vidi & qui pro *paciſci vindiciarum dicendarum cauſa longinquas res grauaban-*

Gel.eod.loco. *bantur: proficiſci longinquas ad res*, legeret. Sed paciſci longinquas res, erit pacta vindiciarum longinqua in præſentia contrahere, & obire. Dico autem *non ex iure apud Prætorem* eſſe, non qui lege xii. Tabul. non enim iam præſente Prætore vindiciæ fiebant, vt xij. Tabul. ſanxerant. vnde ſequitur. *Sed ex iure manu conſertum vocarent:* Sed iure prætorisque Tribunali manu conſertum ſe vocarent in rem, de qua lis erat. Itaque iuris nomen,

Gel.ibidem. in eo, modo xij. Tabul. modo prætoris auditorium ſignificat. Cum autem ſcribit *vindiciarum dicendarum cauſa*, nimirum vindiciæ ſignificant illa verba ſolemnia, quibus in re præſenti vindicabant. In lege autem xij. Tabul.

Gel.lib. 20. cap. 1. apud eundem Gellium, editiones, quod lex vult, non loquntur. quæquidem ſic nobis verba repreſentant *Si membrum rupit meum è pacto talio eſto.* ego ſenſum expiſcatus lego. *Si membrum rupit ni pagit, talio eſto.* nam eam fuiſſe ſententiam legis ſic interpretatur Gellius: qui membrum alteri rupiſſet, & paciſci tamen de talione redimenda nollet. *ni pagunt* etiam numero multitudinis ſi legeretur, eadem ſententia efficeretur.

Lucretius emendatus & explicatus lib. 3. Limare. Oblimare. Horror. Ventus. Ventoſi. Momen. Flutare. Flutæ marenæ. Flos Bacchi, vini, Liberi. Caſſum à careo. Malefactum animo. Animo malè eſt. Fungi mutua.

Caput 34.

E Lucretij tertio quædam obſeruata in has tabulas contuli, quæ vt opinor, non erunt ſtudioſis ingrata aut infrugifera. Limare pro delibare vſurpauit.

Lucret.lib.3. *Floriferis vt apes in ſaltibus omnia limant.* Sic poſtliminij iure in ſua redit vox quæ exulabat, & in cuius vicem *libant* ſubſtitutum fuerat. Sic

Horat. lib. 1. ſaty. 2. *Rem patris oblimare malum eſt*, dixit Horatius pro deterrere. Horrorem autem pro reuerentia poſitum ab eo conſtat hoc verſu,

Lucret. lib. 3. *His vbi me rebus quædam diuina voluptas.*

Lucret. ibidē. *Percipit, atque horror.* Ventus eſt etiam vanitas quædam in eo. Vnde & ventoſi dicuntur vani & inanes. *Aut etiā*, inquit, *venti ſi fert ita forte volūtas.*

Iactari cauſa. Etiam in eo momen, eſt impulſio.

Lucret. ibidē. *Paret, & ad numen mentis momenq; mouetur*, id eſt, vt ſentio cum mens impellit & ciet. & *Momine vti paruo poſſint impulſa moueri*, id eſt, impulſione. Flutare idem pro fluitare poſuit: vnde & Flutæ murenæ, quia ſolis vapore calefactæ in ſummo fluitant æquore, nec cute ſiccata mergi poſ-

Lucret. ibidē. ſunt. — *& tantillo*, inquit, *momine flutat.* At vero inauditum & inuſitatum genus eſt dicendi, antiquum tamē, cuius duo proferam exempla.

Lucret. lib. 3. — *quanque loco ſe*
Contineat paruo, ſe poſſit conglomerari. Sic vulgo edunt adulterantes antiquitatem & lib. 1. *Quippe & enim quàm multa tibi me fingere poſſim.* vetuſtatem autem interpollantes *iam fingere poſſunt*, edunt. Ego vero notare malui iſtas, vt ſingulares, & propè prodigioſas dicendi formas, quàm loco mouere: cum ſciam Archaiſmi conſuetudine illum accuſatiuum expreſſum fuiſſe. vbi poſtea tacitum eſt. Vt apud Salluſtium, *Omnes homines, qui ſeſe ſtudent præſtare cæteris animantibus*, id eſt, qui præſtare ſtudent. *Quod genus eſt*, inquit, *Bacchi cum flos euanuit.* Flos bacchi hic, odor eſt, & fragrātia vini, vt apud Plautum.

Lucret.lib.1. Sall. in Catil. bello. Lucret. lib. 3. Plau. Curculione ſc. Flos veteris

Flos veteris vini naribus obiectus eſt meis. Eſt & flos vini ἀνθοσμίας οἴνος. Vt, *Florem anclabant liberi è Carcheſijs*, & apud Plautum.

Apud Feſt. lib. 1. in litera a. Plaut. Ciſtellaria. ſc. Id mihi mag.

Quippe vbi linguam percuſſi flore liberi, id eſt, optimo vino, nam & tale eſt iucundiſſimi odoris. Flos etiam vini interdum dicitur, cum vinum in ſummo tenuem quandam habet ſpumam. Plinius, *Flos vini candidus probatur: rubens, triſte ſignum eſt, ſi non is vini colos ſit.* Iterum, *Quod celerit er florere ceperit, odoremque trahere, non fore diutinum.* Caſſus vt ſuſpicor à careo deducitur. Vt enim à cœno, cenaui & cænatus: ſit à careo, carui & caſſus. Sic Lucret. *Caſſum anima corpus durare, & ſenſibus vti.* dixit. Quod & Priſcianus non improbat, qui caritum & caſſum à careo deduci dicit. Virgilius — *nunc caſſum lumine lugent.* & apud Plautum, *Dote caſſam*, id eſt, carentem. Malefactum animo dicebant, cum deficiebat & linquebatur. *Quod genus*, inquit, *eſt animo malefactum cum perhibetur.* Animo quoque malè eſſe dicebant. Plautus, *Animo male eſt.* Mutua autem fungi eſt mutuo pati & ſentire.

Plin. lib. 14. cap. 21. Plin. ibidem. Lucret. lib. 3. Priſc. lib. 9. ad finem. Virg. 2. æn. Plau. Aulalaria ſc. Præſagibat mihi animus.

Conſentire putare & fungi mutua poſſe. Sed mutua vtrum aduerbium eſt, vt alio loco, *mutua viuunt*, an accuſandi caſus, vt *& contagia fungitur eius*, id eſt, patitur & ſentit? Vtrunque equidem probabile putem. At vero Summa ſummarum eſt cum multæ ſummæ in aſſem rediguntur. vt apud Plautum. *Quam penes amantum ſumma ſummarum redit.* in Lucretio eſt ipſum vniuerſum, in quo infiniti ſunt mundi, *Sicut ſummarū ſumma eſt æterna.*

Lucret.lib.3. Plau. Curcul. ſc. Dato viam mihi. Lucret. lib. 3. Lucret. lib. 4. Lucret. lib. 3. Plau. Truculē to ſc. Non omnis æſtas. Lucret. lib. 3. & lib. 5.

Numina dextra, & læua. Hercule dextro, & amico. Caſtore dextro. Trilices. Hannibal cur rex dicitur.

Caput 35.

DEXTRA cum erant numina, fauere credebantur: cum læua, non fauere, hinc illud.

Iuuen. ſat. 10. — *quid tam dextro Ioue concipis vt non*
Conatus te pœniteat, factiq; peracti? atq; in eo quidē numine, quod prepotēs eſt: idē & in alijs faciebāt, vt dextro Hercule, & amico Hercule vt Perſ.

Perſ. ſaty. 2. *Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro*

Hercu-

Horat. lib. 2. satyr. 6. *Hercule.* Horatius.

— qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus arauit diues amico

Hercule. Hic Hercules inuocatur, quod propter ærumnas, & labores, quos feliciter exanclauit & perfunctus est, in agro arando, & incipiendis omnibus conatibus, eius inuocatio fœlicis auspicij videtur. Dextro etiam Castore fieri dicitur, propitio & fauente Castore. Sed & in equitando, cum optimus eques fuerit Castor. Papinius,

Statius lib. 4. siluarum. *Signa frænatæ moderatus alæ*
Castore dextro. Ex contrario igitur etiam intelligi possunt numina apud Maronem læua, etsi aliter explicari etiam animaduerto cum scribit,

Vir. 4. Geor. *— si quem*
Catul. epi. 42. *Numina læua sinant, auditque vocatus Apollo.* Sic etiam *Dextra sternuit approbatione* in Catullo legimus, vt auspicij & ominis formati. Trilices loricæ videntur ex eo appellatæ, quod cum essent hamis vel squãmis ferreis consertæ, præterea tribus erant licijs ornatæ per eas currentibus. Apparet id ita esse è Marone sic scribente,

Virg. 5. æn. *Loricam hinc hamis consertam auroque trilicem.* Iterum,
Virg. 7. æn. *— clypeumque auroque trilicem*
Loricam induitur. Scribit Papinius de Hannibale,
Stat. 4. Silua. *Mox Nasamoniaco decus admirabile regi*, Quodquidem prima specie permirum esse videtur, Hannibalem regem appellari, qui Reipubl. liberæ dux fuit in bellis gerendis. Sed & à Silio sæpius etiam eodem insignitur titulo, nec iniuria. nam Carthaginenses reges habebant ferè Spartanis regibus similes. Auctoritatem qui antiquitatis postulat, is Aristotelem in Repub. Carthaginiensium lib. 2. politicon legat. Cum equites in equis sedentes sublimes sint & alti, ideo ordinis equestris hominib. Celsi attributionem poëtæ adponunt, vna quoque eorum magnitudinem ordinis & dignitatem significantes. Horatius,

Arist. 2. Polit.
Horat. in art. poet. *Celsi præterunt austera poëmata Rhamnes.* Papinius,
Stat. 1. Siluar. Mart. lib. 28. *Non labente Numa timuit sic curia fœlix.*
Pompeio nec celsus eques. Et Ammianus Marcellinus, *Iudicibus celsis, itidemque minoribus.* cum dixit maiores & minores, vt vel lippo notum est, intellexit. Hæc meridiationem fallens somno, tamen languidus & dormitans scribebam: quæ vereor ne etiam à dormiente & stertente quis temerè scripta iocetur: vt lasciui homines sunt & petulantes: & profecto quæ scripsimus talia sunt, vt ioco materiam præbere possint.

Cice-

Ciccero pro Rosc. Comædo explicatus & emendatus. Iurare in litem. Aduersaria. Memoriæ tradere vetustatem literarum. Conijcere. Certa pecunia. Certi & incerti petitio. Legitima pars. Sacramentum. Festus explicatus. Ad libellam debere. Adnumerare. Expensum ferre. Versari in nummis. Adigere arbitrum. In iudicium denunciare. Cognitor. Notor. Re stipulari. Repromittere. Ferre iudicem. Deorum deprecatio.

Cap. 36.

ORATIO Ciceronis pro Roscio Comædo ita malè accepta est, temporis iniuria, vt præterquam quod vtrinque mutila & curta est, exordio fineque spoliata: etiam in illis reliquijs & tãquam naufragij tabulis, multis locis corrupta sit atque vitiata. Inter legendum nuper in ea hæc notaui, quæ huic chartæ, qualiacunque sint, illinenda duxi: cur enim mea, quæ nullius præcij sunt, venditem, aut hominibus fucum faciam? Lego igitur, *Paulo ante M. Perpennæ, & P. Saturij tabulas poscebamus: nunc tuas C. Fanni Cherea solius flagitamus.* Perpenna vnus erat è iudicibus: Saturius, patronus Fannij Fannius autem Græcus erat, sed donatus fuerat ciuitate, aut libertinus. Vtriq; enim patronorũ nomina ferebant, & ijs suũ addebant. Iste igitur ante Cherea vocabatur: postea de Fannij patroni nomine C. Fannius Cherea. Quam tãdem pecuniam vocat extraordinariam? nempe quę neque de quæstu, neque de reditu, neque de bonis redacta est: sed extra ordinem de morte Panurgi euenerat, ex societate debebatur. Dicit *iurare in litem.* nam & in iudicio societatis ob dolum in litem iuratur, vt iurisconsulti scribunt, & in omnibus adeo iudiciis bonæ fidei. Aduersaria autẽ codices sunt tumultuarii, qui nos aduertunt: & memoriæ causa fiunt: postea tamen eadem illa, quæ in eis perscripsimus, in ordine redigimus & in tabulas referimus. *Perscriptionum & liturarum*, probo: testificor tamen, quid enim vetat me *præscriptionum & literarum*, reperisse in veteri libro? *memoriæ tradere literarum vetustatem*, interpretor esse non menstruam scripturã, vt in aduersariis: sed diuturnã, & quæ inueteret, quæq; æterna sit, memoriæ mandere, & in tabulas perscribere, atque locus iste subleuat auctoritatem ueteris libri, in quo *perscriptionum & literarum* scribitur, cum hic vetustas literarum diserte perscribatur. Lego, *id apud iudices graue & sanctum esse ducetur?* vbi sanctum infirmo oppositum. Addit, *hęc sunt deiecta.* vbi legendum esse censeam, *illa sunt disiecta.* id est, nulla ordine confecta. Budæus legit *coniecta.* nam coniicere, est multa eodem conferre & congerere. vnde coniectamenta dicta. Scribe, *tamen in codicem accepti & expensi referri debuit.* nihil moror mendosam scripturam, quam ne versus crescant, sæpe de industria prætermitto, cum sic quoque nimis numerosa longaq; ponatur oratio. *Pecunia tibi debebatur certa.* cum inquit Cicero, significat cer-

Cic. pro Rosc. Comædo.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.

certum pecuniæ ſummam:id enim certa pecunia declarat. Vnde iuriſconſultis eſt certi petitio & incerti. *Sponſionem* dicit eſſe *factam legitimæ partis*. Legitima pars, decima litis apud Græcos erat in cauſis priuatis: in publicis, quinta: Tertia apud Latinos: quãquam interdum ſine legitima parte ſponſio fiebat. In legitimis cauſis ſacramento contendebatur: In prętoriis, interdictis: plerunque ſponſione. Sacramentum autem ſic explicatur à Feſto, vt prætermittam Varronis locum ab aliis recitatum: & quæ apud Feſtum conturbata ſunt, digeram. *Sacramentum æs ſignificat, quod pœnæ nomine penditur, ſiue eo quod quis interrogatur, ſiue contenditur. Id in alijs rebus quinquaginta aſsium eſt, in alijs quingentorum, inter eos, qui iudicio interſe contenderent. qua de re lege L. Papirij Tribu. Pleb. ſancitum eſt his verbis. Quicunq; prætor poſt hoc factus erit, qui inter ciues ius dicet, Treſuiros capitales rogato. ijq; tresviri quicũq; erũt, exigunto ſacramẽta, exiudicantoq;, eodẽ iure ſunto, vt quos ex legibus plebiſq; ſcitis exigere iudicaréq; oportet. Sacramenti autem nomine, id æs dici cœptum, quod & propter ærarij inopiam, & ſacrorum publicorum multitudinem conſumebatur, id in rebus diuinis*. Vtcunque potui hanc è fragmentis laceris & diſiectis Pompeii ſcripturam erui: quam germanam eſſe prę-
Feſt. lib. 17, in litera f.
Cic. 1. de Or. ſtare non auſim. Cum autem in libro de oratore ſcribit, *Quibuſcum tibi iuſto ſacramento contendere non liceret*. Nomine ſacramenti iudicium, & diſceptationem non intelligit, vt à primariis viris exponi intelligo: ſed magnæ pecuniæ periculo, quæ deponi ſolebat, magnaq; ſponſione non auſurum eum litigare. nobis enim non licere ſimulamus, quod agere nõ audemus. in ſacramento, victi pecunia publica fiebat: in ſponſione, præter petitionem illius pecuniæ ſponſæ, victus aduerſario damnabatur, com-
Cic. pro Roſc. Comœdo. modoque victoris cedebat. *Ad libellam deberi*, eſt ad libellam vſque & ad
Cic. ternucium. vt apud Ciceronem *Sumptum reddere ad aſſem*, legimus. quod eſt ad aſſem vſque. Libella nummus argenteus erat, decima denarii pars.
Cic. pro Roſc. Com. *Quantum melius æquius ſit dari*. verba ſunt formulæ petitoriæ in arbitris, vt ſi forte quis plus petere videretur, arbiter ſtatueret, quantum melius & æquius eſſet dari, ſi iniquum peti putaret. Cic. in Topicis *Imprimisque in ar-*
Cic. in Topic. *Cic. pro Roſc. Comœdo.* *bitrio rei uxoriæ, in quo eſt quid æquius melius parati eſſe debent*. Scribe, *Romæ eſt, vtinam adeſſet in iudicio*. Rectè quibuſdam in libris pro *adulteraſſe*, emẽdatum eſt, *adnumeraſſe*. Aliud autem eſt, adnumerare, aliud expenſum ferre. Adnumerat enim, qui ipſe ſuam pecuniam numerat: Expẽſum fert, qui delegat, qui numeret, vt argentarium, aut alium: & in ſuas tabulas refert ſe
Cic ibidem. eam pecuniam ab argentario alicui curaſſe. *Qui*, inquit, *idcirco capite & ſupercilijs ſemper eſt raſis, ne vllum pilum boni viri habere dicatur*. Cherea, in quem ipſa iacit, artificio Comœdus erat, & propter perſonas, quas agebat, ſic raſus erat. perſonarum autem illarum vitia & caliditatem oratoris ei

ris ei obijcit. Cur cum eaſdem perſonas tractaret Roſcius, non tamen capite raſo erat? quia agere niſi perſonatus non ſolebat, propter deprauationem oculorum: ſtrabus enim erat. Quædam autem perſonę in ſcenam raſo capite inducebãtur & caluę, vt Lenones. Erãt enim ἀναφαλαντίας, ἢ φαλακροὶ· vt ait Pollux. Talis inducebatur in ſcenam Ballio, vt Lycus Plautinus Leno, *quo*, dicitur à Comico non fuiſſe *lutum lutulentius*: pro, *nihil videtur*, melius in libris notæ melioris, *non mihi videtur*. Mox autem *caſtum*, religioſum & integrum fidemque colentem intelligit. *Auidum*, auarum. Scribe, *& Fannium quicquam per bonitatem amiſiſſe*. Scribe rurſum, *certè tanti non fuiſſent*. & mox, *tanti fuerint. verſabatur autem, in ſuis nummis*, qui non erat in ære alieno, qui non debebat. *Dionyſia* eſt illa ſaltatricula, cuius nomine vt geſticulator & hiſtrio à Torquato inceſſitur aſperè Hortenſius. *Propria* vocat ſua & certa, non dubia, non controuerſa *in cauſa*, quæ controuerſa, quæ litigioſa, quæ dubia. Lego, *etſi hos quæſtus recipere poſſes. Arbitrum pro ſocio adegeris*, lego in incorruptis codicibus. nam etſi formula & iudicium, arbitrium pro ſocio dicebatur: tamen vſitatius eſt, arbitrũ adigere, quàm arbitrium. Cicero in Topicis, *Aquæ pluuiæ arcendæ adigere non poſsis*. Quid autem obſecro eſt, adigere arbitrum? nempe arbitrum dare cogere. Feſtus, *Adigas*, inquir, *dare cogas*. veruntamen *Arbitrium* immutare vix audeo: & quamquam illud alterum mirificè placet: hoc tamen quod receptum eſt, non diſplicet. vt enim dare cogimus arbitrum: ita dare cogimus arbitrium pro ſocio, id eſt, cogimus illam formulam, & ex ea formula diſceptationem & diſceptatorem, nullum eſt arbitrium iudicis, ſed iudicium, cuius ſæueriſſima & anguſtiſſima includitur formula. vt nihil ei, vt arbitro liberum ſit In bonis libris, *magnitudinem criminis* lego, &, *propriũ erat iudicium*, ſine particula inficiante: &, *aut iacere noli*, non *tacere*. *In ditionem num tabulas habet*. hic profecto labes quædam facta eſt, & neceſſe fere eſt aliquantum verborum vetuſtate inteciderit. quidam ingenio potius ſuo, quàm librorum fide fecit, *pactionem num tabulas habet*. reponunt *in ditionem num tabulas habet*, id eſt, num in poteſtate tabulas habet: ſic vtcunq; ſenſus contexetur. *In ditionem* autem, vt *in poteſtatem*, pro lege Manilia dixit, cur hic non diceret, quid cauſæ adferri poteſt? *Satisfeciſti*, valet te ei purgaſti, quòd tam temerè feciſſes Ideo autem ſatisfeciſti vt in iudicium denunciaret, id eſt, vt Roſcius denunciaret iudicibus te ipſi ſatisfeciſſe, nullamque amplius litem: ſed nec te adfuturum, nec vadimonium obiturum dixiſti: nihil tibi deberi clamaſti, quod iudici denunciauit Roſcius, itaque abſolutus eſt. *Idcirco videlicet ne condemnaretur*. ſine interrogatione. cenſeo legendum. &, *Panurgus inquit fuit Fannij. In hanc rem*, inquit, *me cognitorem dediſti*. Cognitor hic eſt, quem procuratorem vocamus. At inter-

Pollux. *Plau. Pœnulo* *ſc. Sæpe ego res multas.*
Cic. pro Roſc. Comœdo. *Cic. ibidem.*
Cic. pro Roſc. Com. *Cic. ibidem.* *Cic. ibidem.*
Cic. in Topic. *Feſt. lib. 1, in litera A.*
Cic. pro Roſc. Comœdo. *Cic. ibidem.*
Cic. ibidem.
Cic. ibidem.

dum etiam cognitor eſt, qui quem cognoſcit. vt homines Romani, qui in prouincia erant: Si magiſtratus ciues Romanos eſſe neſciret, illi tamen iura ciuitatis Romanæ implorarent, vt crucem, ſecurim, virgas depellerent, cognitores dabant, id eſt, homines producebant, qui ſe eos noſſe dicerent, & ciues Romanos eſſe pro teſtimonio dicerent. Cic. in Verr. *Adeunt ad ea loca, quæ nunquam antea viderunt: vbi neque noti eſſe ijs, quo venerunt, neque ſemper cum cognitoribus eſſe poſſunt.* Notorem vocat Seneca in ἀπολοκυντωσει. *Ego*, inquit, *te fortiſſime deorum Hercules ſperaui mihi ad futurum apud alios, etſi quis à me notorem petiſſet, te fui nominaturus, qui me optimè noſti. Iudicio damni iniuria*, cum dicit, vſurpat verba formulę, in quibus ſubaudiendum eſt, dati. Sic notatæ ſunt interpunctiones quibuſdam in libris. *Pro me, potui, multorum exemplo: licitum eſt, iure fecerunt multi.* cenſeam excudendum, *ſi ſit hoc verum. Lites*, inquit, *ſocietatis non ſuas redemit.* id eſt, etiam ſanctione & deciſione cum Flauio de ſocietatibus tranſegit, ſocietatemque litigandi moleſtia liberauit, cum de tota re deciderit atque iſta obiectio eſt, cui continuo hanc contradictionem opponit. *Quid ita? ſatis non dedit, amplius à ſe neminem petiturum?* Quid ita, valet, cur. vt mox, *Quid ita* Flauio? Gæterum vel *eſſe* legendum eſt: vel *à ſe* dixit, pro ab ipſo. Flauius enim intelligitur. Id autem nec infrequens ita nec inſolitum Ciceroni. Qui quid cuipiam ſoluebant, cuius nomine pluribus obligatus erat: aut, qui curatori dabant, hanc cautionem interponebant: neminem à ſe cuius petitio ſit amplius petiturum. Cice. in Bruto. *At vero inquam, tibi ego Brute non ſoluam niſi prius à te cauero, amplius eo nomine neminem, cuius petitio ſit, petiturum.* Reſtipulari dicit, quia quemadmodum deciſionis cauſa, Roſcius pecuniam à Flauio ſtipulatus erat: ita Flauius reſtipulari, id eſt, viciſſim ſtipulationem obligare Roſcium debuit, neminem amplius petiturum. Vt autem ſtipulationi promiſſio reſpondet: ita reſtipulationi repromiſſio. proinde ſcribit Cicero, *Repromittis tu abhinc triẽnium Roſcio? quid? recita iſtam ſtipulationem clarius.* nam cum egiſſet cum Roſcio vt procurator eſſet, quòd vice ſtipulationis erat, & cum Flauio experiretur, Roſcius ab eo hac viciſſim re ſibi cauit, ac reſtipulatus. Reſtipulatio tamen etiam ſtipulatio appellari ſolet. Emendatè & emaculatè legetur paulo poſt, *Repromiſiſſe Fannium Roſcio.* & *non quod in ſe fuit iudicauit.* Cum dixit, *addictus erat tibi*, ad eos reſpexit, qui pecuniæ iudicati à prætore creditoribus addicebantur. perinde eſt igitur ac ſi dixiſſet, Tibine condemnatus erat pecuniæ? In incorruptis libris lego, *Nunquid cauſæ eſt quin ab iudicio abeas turpiſſimè ejectus?* quanquam quæ his in ſedibus collocata verba ſunt, à me non excitantur, neque loco mouentur. Lego in quibuſdam libris, *Quid? expectas quod mox ego Luſcium*. Ferre autem iudicem eſt, vt alio lo-

Cic. 7. in Ver. Sene. de mortc Claud.

Cic. pro Roſc. Comœdo.

Cic. ibidem.

Cic. ibidem.

Cicc. de claris oratorib. ſen. in Bruto.

Cic. pro Roſc. Com.

Cic. ibidem.

Cic. ibidem.

Cic. ibidem.

lio loco explicaui, iudicem offerre. Quæ eſt deorum deprecatio in iureiurando? cum ſcilicet eos optamus nobis propitios & beneuolos ſi verum dicemus. Lego continuo, *præterea quæ pœna ab dijs immortalibus.* Quamnam tandem pactionem verborum dicit? nempe iuriſiurandi conceptionem & formulam, qua exitium ſibi precantur, ſi peierarint, nam in iuriſiurandi formula deprecatio & execratio inerat. bona enim à dijs præcabantur ſi caſtè ſanctéque iurarent: ſin ſecus ſuo capiti ab ijs exitia & dira exempla imprecabantur. *In iudicium haberet*, dixit pro in iudicio, vt pro Quintio. *Res cœpit eſſe in vadimonium. Si vniuersè particeps eſſet.* vt in antiquiſſimo libro ſine nomine *prædæ*, reperi. quod teſtatum relinquere volui. Sed hæc nimium multa nimiſque minuta perſequor. & medium tenere ſatius eſt, quàm odio eſſe alteri longitudine.

Cic. ibidem.

Cic. pro Quin. Cic. pro Roſc. Com.

ADRIANI TVRNEBI ADVERSARIORVM LIBER TRIGESIMVS.

Dictio. Apollo. λοξίας. Cuditur faba.

Cap. 1.

QVOD dicere inſtitui, leue illud quidem eſt: à me tamen facile impetrauit, vt huic paginæ inſereretur: præſertim cum hæc opera non admodum ſeria ſit, ſed penè ludrica. Obſeruaui apud ſcriptores veteres Dictionem non tantum locutionem eſſe, quàm Græci φράσιν vocant: ſed interdum oraculum. ex eo credo, quod oracula à Græcis interdum λόγια dicuntur. Vt in iudicijs cum de facto quæſtio eſt, tabulis & teſtibus confirmamus ſic nos quoque in hac tanquam cauſa iampriedem ſepultos teſtes ab inferis excitabimus. Pacunius, Peribæa. *Flexa non falſa autumare dictio Delphis ſolet.* ait enim oracula Delphica tartuoſa & obliqua eſſe, vt ex eo Apollo λοξίας vocari ſoleat, ad cuius hoc cognomentum reſpexit: non tamen eſſe vnquam falſa. Actius, in armorum iudicio *Apertè fatur dictio, ſi intelligas. Tali dari arma, qualis, qui geſſit, fuit.* Diſſerit Aiax oraculum præcipere, tali homini arma Achillis dari, qualis Achiles fuit: vt Aiaci ſcilicet potius, quàm Vlyſſi dari debeant. Liuius, *Accito ab Tarentinis in Italiam data dictio erat, caueret Acheruſiam aquam, Pandoſiamque vrbem: ibi fatis eius terminum dari.* Sed ne nimium breui concluſum hoc caput eſſe videatur, ſerpentes auibus geminabo, vt hoc munus ſolet varietate gaudere. Cum in frumenta veteres ſe terere dicerent, in faba tamen cudere dictitabant. Plinius, *Faba metitur, deinde cuditur.* hæc lectio in Plinio ex vetutiſſimo libro poſtliminio reſtituitur, cuius in locum, ſuppoſitum eſt & adulteratum *concutitur.* Hinc illius Terentiani dicti elegantia eluceſcit, alioqui obſcura. *Atenim iſthæc in me cudetur faba.* Duo iſta quãquam diſparia conſociaui, cum in hac opella omnia amicè conciliari ſoleant atque coniurare.

Apud Non. in Autumare.

Accius lib. 2. ad Herenn.

T. Liuius 8. ab vrb. condit.

Plin. lib. 18. cap. 27.

Teren. Eunu. act. 2. ſc. 3.

Horat. explicatus in Epodis od. 17.

Cap. 2.

Scribit in Epodis Flaccus.

Tuuſ-

Tuuſque venter partumeius, & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lauit,

Horat. Epod. od. 17.

Vtcunque fortis exilis puerpera. hi verſus ſpectatiſſimos, & clariſſimos in omni liberali eruditione viros, miſeros & exercitos habuerunt: nec tamen impedimenta omnia horum verſuum expedierunt. Nihil illos moror, qui omnia adulterant; & *Pactumeius*, vt proprium nomen ſit, improba ſuppoſitione ſubijciunt. Exiſtimo autem Flaccum ſolito ſuo vti naſone, aliudque ſentire quàm loquatur. Obijcit enim veneficæ ſuppoſitionem puerorum figurata ſimulatione. Falſo, inquit, ſuppoſitrix haberis: nam paris, & pannos tuos cruentatos puerperio lauat obſtetrix: veruntamen, quia eam non dicit partum eniti, ſed meiere, probroſeque eius ventrem partumeium appellat, quaſi tam facile pariat, vt ſine nixu vllo meiere videatur potius, quàm parturire, vehementior ſubeſt ſuppoſitionis ſuſpitio, quàm ſi illud crimen & apertè & rectè impegiſſet. ſed & eam exauget ſuſpitionem, quod cum eam dicat nullo modo debilitatam partu, meiere, quod primo aſpectu miraculi cuiuſdam & laudis eſſe videatur, acerrimè Samia perſtringitur obliqua, perinde quaſi non pepererit, quæ laborem & debilitatem nullam partus ſentiat. itaque *vtcunque* tria eſſe exiſtimo vocabula hoc ſenſu: & vt cum es fortis puerpera, è lecto exilis: & puerpera æquè valens ac firma es, ac cum fortis ac ſana.

Obſigillare. Sigillare oculos. Ventilare, verbum gladiatorum. Dare in anteceſſum. Centeſimæ propinquæ. Seneca emendatus.

Cap. 3.

QVOD mouemus opus, totum collectitium eſt. itaque huc corrogamus veteres obſeruatiunculas, eaſque & diuerſas, & è diuerſis ad vnius capitis confectionem colligimus: & vt qui magnum æs alienum faciunt, à multis mutuum ſumunt: ſic verſuram à plurimis plerumque facimus. hoc tamen caput, vt & nonnulla ex vno ſcriptore erit, ſed interim tamen multos ſcriptores enucleabit. Seneca pereleganter & inſigniter obſigillare in epiſtolis poſuit pro occludere. quod quædam occluſa etiã obſignabantur, vt reor. *Nunc enim*, inquit, *multa obſigillant, & aciem noſtram aut ſplendore nimio repercutiunt, aut obſcurè retinent.* Sic in lege Mæuia, ſigillare oculos, quod obſigillare valet & occludere. Varro. *Contrà lex Mæuia eſt in pietate ne filij patribus luci claro ſigillent oculos.* Solebant autem propinqui hoc officium ſuis morientibus præſtare. Apud eundem Senecam verbum medius fidius honeſtiſſimum & ſpecioſiſſimum gladiatorium tantum. ventilare enim gladiatores dicuntur, cum ante pugnam ſuos mouent gladios & luſorijs ictibus aërem ferientes proludunt certamini. *Quàm*, inquit, *ſtultum eſt cum ſignum pugnæ acceperis, ventilare.* Martia-

Senec. lib. 2. epiſt. 116.

Apud Non. in Sugillare.

Senec. lib. 2. epiſt. 115.

Martial. lib. 5 epigr. 32.

lis —*& in toto ventilat arma boue*. Est & illa dicendi ratio apud eundem, vt non trita, ita iucunda & egregia: Dare in antecessum, quod est antequã & priusquam quis debeat dare. *Sed*, inquit, *nõ ero difficilis benè credi tibi scio, itaque in antecessum dabo*. Centesimas propinquas etiam Seneca vocat, quę propinquis Calen. aut Idibus soluuntur: non tertijs aut quartis aut quintis Calen. Itaque illæ centesimæ propinquæ duriorem & iniquiorem habẽt fœnoris conditionem. *Quàm*, inquit, *durus sit fœnerator Cæcilius à quo minoris centesimis propinquis, nummus moueri non possit*. In eo autem quid ni legam? *mirari solemus saltationis peritos, quod in omnem significationem rerum & affectuum parata est illorum manus*. nec me mouet præiudicata quorundam auctoritas: *scenæ peritos*, pro inquinamento veterum librorum, in quibus vitiosè exaratum est, *satiant peritos*, legentium. Refert etiã Seneca solitos fuisse veteres etiam rusticos post prandium aut cœnam bibere. Quod ex Horatio caliginem aliquã remouet, ita canẽte. *Post hoc ludus erat, culpa potare magistra*. verba sunt Senecæ, *Post prandium aut cœnam bibere, vulgare est: hoc patresfamilias rustici faciunt, & veræ voluptatis ignari*. Vt Horatius dixit:

Seneca. lib. 22. epist. 122.

Horat. lib. 2. saty. 2.

Seneca. lib. 22. epist. 123.

Horat. lib. 1. epist. 1.

Seneca. eod. lib. epist. 123.

Seneca. lib. 22. epist. 124.

Insanire putas solemnia me, quod est, more aliorum. Ita Seneca,

Nolunt solita peccare, quibus peccandi præmium infamia est. Dispulit autẽ quasdam tenebras Cimmerias è Tranquillo Seneca, cum scribit, *Omnes iam sic peregrinantur vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen cursorum antecedat*. Tranquillus de itinere Neronis, *Armillata & falerata cum Mazacum turba, & cursorum*. Nam Mazaces populi sunt Africæ nobiles autem Romani illo comitatu equitum Aforum delectabantur. Martial.

Suet. in Nero. cap. 30.

Marti. lib. 10. epigram. 13.

Cum cathedralitios portet tibi Rheda ministros
Et Libys in longo puluere sudet eques. Mazax apud Claudianum in Panegyri stiliconis prima —*pauidus proiecit missile Mazax*. Sic ille Senecæ locus duobus auctoribus suo fulgore illustratus, ne in cæcis tenebris offendamus, cum eos legimus, nobis præstabit.

Claud. Panegyri I. in Stilicon.

Ciceronis oratio pro Flacco locis aliquot emaculata. Caput 4.

ORATIO M. Tullii Ciceronis pro Flacco multis aspersa maculis & contaminata mihi videtur esse: quasdam hoc capite eluam, reliquas alijs emaculandas relinquam. *Timolites*, inquit, *ille vicanus homo non modo nobis, sed ne inter suos quidem notus*. Insedit hic nescio quid sordis, quæ creta quadam cimolia detergenda est: nam pro *vicano Nicenus* legendum est. Solent enim oratores fere ponere, vnde domo sunt testes: hunc Asiaticum testem è Nicæa vrbe dicit esse. Sed ne quis hoc arbitrarium esse putet, ita

cic. pro Flacc.

ita habeat: sic planè dilucideque scribi in veteribus memoriis. Eleganter autem cum tumultuosa suffragia Græcorum in concionalibus decretis, quæ manibus tendendis fiebant, indeque χειροτονίαι vocabantur, expressit scribens. *Psephismata non sententijs, nec auctoritatibus declarata, nec iureiurãdo constricta: sed porrigenda manu profundendoque clamore multitudinis concitatæ*. Cœno autem ille locus collitus est, *cæsus est virgis Cynicus ille Athenagoras*. quid enim Cynico cum mercatura? ex negociatione, illa secta longè refugit. legendum igitur, quod auctoritate veterum librorum testatum consignatumque proferimus, *Cymæus*. ab vrbe Asiæ Cumis. In quorum chartis & illud reperimus. *id futures & coriarii conclamauerunt*. ac mediusfidius coriariis cum sutoribus maior est affinitas quàm Zonariis: sed & vtrunque artificium sordidius est, quàm Zonariorum. Ego illorum quoque librorum testatione, *quo voluit, adduxit*, legi adfirmo: nec contemno tamen quod receptum est: tantum moneo illud alterum aptius mihi videri. Iam illi scripturæ, *hac classe M. Crassus vir amplissimus ab Hemo in Asiam, his nauibus Flaccus ex Asia in Macedoniam nauigauit*. quid ni fidem derogem, & ei arrogem, atque attribuam, quam in antiquariis bibliothecis reperimus, *ab Æno in Asiam*? Ænus autem vrbs notissima est. Lego etiam, *non refert vero quid lucretur*? Sed quę, malum, est *ciuitas Æmonesis* in Asia? Quis tandem vllam ita in Asia appellat? ego censuales perscrutatus tabulas, vt ita dicam, & professiones, & Geographorum tabularia rimatus, nusquam eam comparere video. irreptitium igitur nomen esse reor in alterius locum subditiuum: ac lego, *Acmonensis*. nam Acmonia vrbs phrygiæ memoratur à Stephano: & Acmonium alia vrbs. & Acmonium Alsos ad Themodontem. Fauet huic emendationi & vetus scriptura, in qua Acinonenses exaratum est. Hos autem Acmonenses in populis Phrygiæ numerat M. Tullius. Pari errore corruptum est & illud. *Heraclides ille Tennites*. &, *Tenni vsque ad illam ætatem*. nam vtrobique & bonis adstipulantibus libris, & Plinio comprobatore legendum est *Temnites* & *Temni*. Plinius Temnum fuisse oppidum refert in ore Hermi fluui: Idem & in Æolide Temnum constituit. His ego fretus vindicibus, quidni me huic scripturæ assertorem præbeam? lego etiam. *& conficiendarum literarum diligentissima*, cum hodie extet, *& conficientissima literarum*. quod etsi cur damnem non habeo, tamen cur illud alterum potius amplectar, tacito quodam sensu intelligo.

cic. pro Flacc.

Stepha. de vrbi. in Acmonia

Cic. pro Flacc.

Plin. lib. 5. cap. 29.

cic. pro. Flacc.

Virgilius 7. Æneid. illustratus. Acheron. Oceanus. Adorea liba. Cereale solum. Quadræ. Manus. Vrbs summa. Orbis Asiæ, & Europæ. Oceanus effusus. Repetere.

Caput 5.

Suidas. REPERIMVS in Suidæ coniectaneis Sibyllam quandam Tiburtinã eamq; Albuneam vocatam. Id nonnullam fortaſſe lucem Virgilio adfe-
Virg.li.7.æn. ret.qui Latinum dicit *lucos* conſuluiſſe *ſub alta Albunea.* nam & fontem vocatum & deam indigitatam fuiſſe de nomine illius Sibyllę veriſimile eſt. Acherontem pro inferis à Latinis ſolitum ſæpe vſurpare ante docuimus.
Lib.5.aduer. cap.6. cuius rei fidem facit illud Maronis. — *atq; imis Acherontem affatur Auernis.* Vterque Oceanus, mare Eoum eſt & Occiduum.
Vir lib.7.æn. — *qua ſol vtrunque recurrens*
Virg. ibidem. *Aſpicit Oceanum.* Sic apud Horatium.
Horat. lib.2. od.2. — *vterque pœnus*
Seruiat vni. id eſt, Eous & Occiduus, qui Gaditanus eſt. *Adoreâ liba* menſæ loco Æneam, eiuſque ſocios ſubieciſſe epulis ſcribit poëta:
Virg.7.æn. Virg.ibid. mox etiam — *cereale ſolum* appellat, & patulas quadras. Erant autem
Dionyſius. menſæ paniciæ, quas Dionyſius ἰτρία καρποῦ πεποιημένα πυρίνῳ, dixit:
Virg.7.æn. — (*ſic Iuppiter ille monebat*) non ſine cauſa dicit Maro. obſeruauit enim *ille*, ei adiungere ſolitos eſſe vetuſtos ſcriptores, præpotens eius
Plau.Amph. ſc.Qui me alter eſt audacior. nomen ſignificare volentes. Plautus Amphitrione. *Quod ille faciat Iupiter.* niſi ſi demonſtrantis eſt: Idque dicebant manum in cœlum tollentes, & veluti illic Iouem oſtendentes. *Nec plura alludens*, illic eſt, nec
Virg.7.æn. Cic.1.de Ora. dixit plura ludens, quomodo etiam alludere à Cicerone vſurpatum legimus. Quid eſt quod ait vocem patrem Aſcanio eripuiſſe? nempe
Virg.7.æn. quod ei velut è faucibus eam vocem rapuerit, nec expectarit vt totam eloqueretur: ſed eam ipſe velut extraxerit: ita protinus ſe eam vocem agnoſcere dixit & omen accipere. non multo poſt, vbi
Vir. ibidem. Seru.in 7.æn. *Acciſis coget dapibus conſumere menſas*, legimus: videtur Seruius *anciſis*, quod eſt, ambuſtis agnoſcere, ſi quis eius interpretationem attentius & acrius perſpiciat. Manus eſt perſæpe opus hominum quod manu videlicet fit, vt,
Virg.7.æn. *Prima locare manu, molirique aggere tecta.* Iterum ſecundo Georgic.
Vir.2.Georg. *Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis.*
Virg.7.æn. *Tectum auguſtum ingens, centum ſublime columnis,*
Vrbe fuit ſumma. Hic vrbem ſummam cum dicit ἀκρόπολιν interpretatur, quæ eſt arx. perſpicuè enim voluit explicare vocabulum Græcũ duo-
Virg.7.æn. bus Latinis. Sed & cum — *ſacris ſedes epulis*, dixit: ſignificauit quod in Romanis hiſtorijs non raro legimus, in templo epulum deorum dari ſo-
Virg. ibidem. litum. *Ipſe Quirinali lituo*, dictum à poëta accipio, vt homines præſtanti ſapientia dicimus: quo ſignificamus eum præſtantem habere ſapientiam. quo ſanè modo etiam Quirinali lituo, eſt Quirinalem lituum habens. quanquam iſtud aliquanto inſolentius minuſque conſuetum, ſed à con-

conſuetudine non ſolent raro recedere poëtæ, & hoc ipſum decus & ornamentum ſuo carmini quærere. Orbis Aſiæ, & Orbis Europæ dicitur à Marone, vt à Marcellino, Orbis Eous, & Orbis occiduus pro imperio Orientali & Occidentali: & Orbis Romanus pro imperio Romano. Ocea- Virg.7.æn. Marcellinus,
num refuſum interpretor Oceanum refluum & refluentem, quem ἀλφοῤῥοον & ἀλφόρροον Homerus appellat.

Præferimus manibus vittas. ex conſuetudine Græcorum dixit, idque ἱκετηρίαν appellabant. — *hinc Dardanus ortus.* Virg.7.æn. Virg.ibid.

Huc repetit. quam in ſententiam dictum eſt? nempe in quam dixit Cicero in Bruto. *Repetunt Mutia lege & Licinia.* & pro Archia poëta, *Chij* Cic. in Bruto. Cic.pro Arch. poëta.
ſuum vendicant, Salaminii repetunt. Dardanus, inquit, ex hac terra ortus eſt, hanc in terram nos reuocat, qui ab eo oriundi ſumus, & nos huic terræ repetit & vendicat.

Catillatio. Politio. Oblinere. Relinere ferias. Conſperſio. Conſpergere. Sal populáris. Salis flos. Laterculus. Myrta. Sub dio. Serenum.

Caput 6.

CATILLATIO graue probrum erat, quod ijs objiciebatur, qui prouincias diripuiſſent in magiſtratu. quod tanquam Prouincialium bona abliguriſſent: dictum à catillis, in quibus eſcæ apponuntur, atque interdum etiam opera dulciaria, quaſi in catillis bona & fortunas eorũ comeſſent. Cato in libro de re Ruſt. *Sauillum iubet poni in menſa cum catillo & ligulis.* Cato. de re ruſt. ca.84.
Iam è Macrobio eſt notum Lupum Catillonem à Lucillio vocatum liguritorem, & *Catillones* vocatos fuiſſe, *qui ad polluctum Herculis vltimi cum* Macro. lib.3. Satur. ca.16.
veniſſent, catillos liguribant. Apud eundem Catonem reperio Politionem eſſe, cum ager colendus alicui locatur pactione certæ partis frugum: vt ſextæ, aut ſeptimæ, aut nonæ. Sed operæprecium fuerit verba eius adſcribere, quo res tota dilucidior ſit. *Politionem*, inquit, *quo pacto dari oporteat?* Cat.cap.136.
In agro Caſinate & Venafro in loco bono parte octaua corbi diuidat: ſatis bono, ſeptima: tertio loco, ſexta: ſi granum medio diuidet, parti quintæ in venafro ager optimus, nonæ parti corbi diuidat. Si ager inquit, bonus eſt, hac lege & conditione poliendus eſt, ager colono dandus: vt ſi demeſſæ fruges diuidantur inter politorem & dominum. Politor octauam partem habeat: nam in corbem corruebant ſpicas in meſſe. ita partitio frugum erit nondum tritarum: minorque pars erit Politoris, quàm ſi tritum & purgatum frumentum diuideretur, quod labor triturę & ventilationis etiam mercedem mereatur. Itaque ſi granum modio diuidatur, quintam Politor feret. Hordeum etiam quinta modio iubet Cato diuidi: & fabam quinta modio. Eo- L.cũ duobus §.Si in cœmida ſocietate ff. pro ſocio.
dem autem modo illud iuriſconſultorum accipi debet, *Aut agrum Poli-*

tori

Cat.cap.113. *tori damus*. Apud eundem Catonem. Oblinere multis in locis significat
Cato.ca.110. vasa obturare, vt *Sinito dies xv. aperta antequam oblinas*. Iterum, *Sinito bi-*
Terent. Heautontimo act.3.sc.1. *duum oblitum dolium*. Ex eo notum est *relinere ferias*, apud Terentium signi-
Horat. lib.3. od.8. ficare, oblitas & obturatas resignare & aperire. Illud etiam Horatianum.

Corticem astrictum pice dimouebit
Amphoræ fumum bibere. &c. claram accipit lucem, prælucente velut
Cato ca. 120. Catone, cum ita scribit, *In amphoram mustum indito, & corticem oppicato*.
Cortice enim oppicato oblinebant & operculabant dolia. Conspersio
1.ad Cor.cap. 5. dicitur ab interprete Diui Pauli, id quod à pastu, pastam appellamus, pro-
pterea quod aqua soleamus farinam conspergere. idque Catoni est Con-
Cato cap.89. sperſa farina his verbis, *vel farina hordeacea consperſa turundas faciat*. Sed
& conspergere eidem, est farinam aqua madefacere, vt subigatur: eius
Cato cap.76. verba sunt. *Postea farinæ libras duas conspergito condepsitoq;*. Sal popularis
Cato cap.88. Catoni, sal est vulgaris & niger: Salis flos, sal candidus: sic enim scribit,
Ibi fiscellam cum sale populari suspẽdito. Iterum, *inde flos salis fiet*. Hæc quidem
Cato cap.88. non longè admodum ab sensu esse, & recondita scio, sed tamen quia mul
tis ignota, non indigna sunt, quæ perscribantur. Recordor me dixisse a-
Plau. Pœnulo. sc. Negotu sibi qui volet. pud Plaut. in Pœnulo. Laterculum genus esse operis pistorij à forma in
quam fingitur, vocati. Interpretationem adiuuat Cato, qui ad asperitatem
Cato cap.190 vini leniendam, è farina erui & sapa laterculos defingit. Myrtum Græci
neutro genere vocant fructum Myrti: Cato fœminino Myrtam, sic scri-
Cato cap.125 bens, *In vrnam musti condito myrtæ semodium*. Sub dio esse, vernacula lin-
gua dicimus esse sub screno. & crepusculis hibernis noctibusque, nos se-
renum plerunque dicimus: Eodem modo Serenum vsurpasse Catonem
Cato cap.156 video, cum ait: *Postea ponito pocillum in sereno noctu*. Idem Cato aluum
Cato.ibid. superiorem, appellat ventriculum, *Aluum*, inquit, *si voles deijcere*. Hæc
etsi dissimilia atque hinc inde, fere tamen è Catone carpta sunt: tamen
tam vnius esse capitis quàm fere vnius scriptoris possunt.

Persius vltima satyr. explicatus. Vapidum vinum. Vapidè se habere. Obsignare lagenas. Saliua vini. Manius. Trama. Popa. Popani panes. Finitor acerui.

Caput 7.

DIVERTI hisce diebus in Persij satyram vltimam, multis mihi locis sensibus caliginosam & opacam, quod, vt opinor, ingenij mei vitium est, cuius tam languida est acies, vt in sole vix lucem dispiciat. Ego tamen eos locos mihi illustrare conabor, ac mihi ipse prælucebo.

Pers.saty.6. *Mire*, inquit, *opifex, numeris veterum primordia vocum,*
Atque marem stripitum fidis intendisse Latinæ,

Mox

Mox iuuenes agitare iocos, & pollice honesto
Egregios lusisse senes: his ego verbis significari puto Bassum poëtam esse Lyricum. Lyrici autem primo diuos, & virtutem victorum sacris certaminibus carmine extollebant. atque ea sunt primordia veterum vocum. Postea Melici etiam de iuuenum amoribus, & senum luxu, iociscque carmina pangere cœperunt: qua argumentorum materia suum poëma Bassus distinxerat: Iocos autem iuuenes, iocos iuueniles intelligo: & iocos senes, seniles: quamquam interpretes aliud sentiunt. Ad hunc locum, Horatianum illud pertinet.

Musa dedit fidibus diuos puerosq; deorum Hora. de art. poetic.
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et iuuenum curas & libera vina referre. Pers.saty.6.
— mihi, inquit, *nunc Ligus ora*
Intepet, hibernatque meum mare. puto esse mihi tepet liguria ora, & mihi hibernat: ac pro hibernis est eius oræ mare, id est, in ora liguſtica hiberno & hyemem traduco ad portum Lunæ. Pers. ibidem
— postquam destertuit esse
Mœonides Quintus pauone ex Pythagoreo. hoc sensu dictum accipio. postquam se Homerum esse desijt somniare, ad seque reuersus omissa Pythagoræ de animorum in alia corpora transmigratione, sententia, Quintus Ennius sibi videri cœpit, non Homerus. Quintus enim non hic numeri nomen est, vt existimo: sed Ennij prænomen. Destertuit esse Mœonides, figura Græca est, pro destertuit se Mœonidem esse, vt,
— tutumque putauit Lucanus li. 9.
Iam bonus esse socer. Iubet, inquit, hoc prudens iam Ennius, nec vt ante delirans se Homerum esse.

Et signum in vapida naso tetigisse lagena. Lagenas vini obsignabant veteres, vt apud Ciceronem. *Mater nostra, quæ lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ furtim fuissent exiccatæ*. Auarum autem insimulat, qui vapidum vinum obsignaret & biberet. Hinc *vapide sese habere*, dixit Augustus pro languere, quod vinum vapescens ægrotet. Pers. saty. 6. Cic. ad Tironẽ lib.16. fami. epist. Suet. in Augu. cap.87.

Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam. hic in vetere libro *turdarum* reperi: & ita scripsisse Persium annotat antiquus interpres. Est autem Saluia, sapor. vt apud Plinium, Saluia vini — *oeca: en seges altera in herba est*, dicit nisi fallor, qui fruges annuas consumis, agrum colito tuum & protinus succrescet altera seges, quam motas, quæque tibi quantum consumpseris reponat. Ego ex occatione, quæ pars est culturæ agri, tota cultura intelligitur. — *sed Bestius urget*. lego ex veteribus libris, & *Bestius urget*, neque tam aduersantis quàm coniungentis particula desideratur. Perſ.saty.6. Plin.lib. 23. cap. 1. Perſ.saty.6. Perſ.saty.6.

post-

Pers. ibidem. — *postquam sapere vrbi*

Cum pipere & palmis venit nostrum hoc maris expers. Sapere nostrum, vetus interpres exponit, quem & omnes sequuntur hæc sine interpunctione continuantes. animaduerti tamen non incommodè interpungi posse hoc sensu. Postquam transmarina cepimus vti sapientia, & Philosophorum disciplina Græcorum, eaque nobis probata fuit, nostra hæc vernacula & cismarina sapientia haberi cœpit, nec in precio esse, quòd trãsmarina non esset. Itaque etiam fœnisecæ degenerauere & corrupti sunt, & pultes suas magis quàm olim vngere cœperunt.

Pers. ibidem. — *centum paria ob res*

Egregiè gestas induco. Duplicem significare videtur Hecatomben: sed fortasse ludos gladiatorios significat: cum paria dicat, vt apud Horatium,

Horat. lib. 2. satyr. 3. — *gladiatorum dare centum*

Damnati populo paria. Munera autem gladiatoria ludosque in religionis parte numerabant.

Pers. satyr. 6. — *non audeo inquis*

Exossatus ager iuxta est. emendo, *non adeo inquis*, *exessatus ager* & versu & sententia ita postulante.

Pers. ibidem. — *præsto est mihi Manius hæres*

Progenies terræ. Multi erant Ariciæ Manij pauperes & obscuri: sed & eliuus Aricinus abundabat mendicis.

Iuuena. sat. 4. *Dignus Aricinos qui mendicaret ad Axes.* Sed & Manius nomen etiam seruile est. Cato, *Mando tibi Mani illa solitaurilia circumagi iubeas.* Si igitur quia mihi indulsero & liberalius victitaro, remque imminuero: nemo meorum hæres meus esse volet. Manius aliquis ex Aricia pauper & ignobilis mihi hæres erit: qui quamuis sit filius terræ, è gente mea videri poterit. Tu autem qui es me maior natu, dum in decursu sum, & adhuc viuo, postulas, vt tibi patrimonio meo cedam, & tibi tanquam lampada tradã, nec eo vtar, ac mihi eo interdicam: cum hæreditatem meam in lucro aduentitio numerare debeas, si forte tibi illa quandoque obtingat & veluti Hermeum quoddam existimare & in lucro deputare quicquid tibi relinquero.

Cato. de re rust. ca. 141.

Pers. satyr. 6. *Legarat Tadius.* è veteribus exemplaribus est legendum, non *Stadius.* quamquam id, leuius est stipula.

Pers. ibidem. *Fœnoris accedat merces, hinc exime sumptus.*

Quid reliquum est? Te fœnebris pecuniæ merces & vsura alere sic debet, & tuum sumptum sustinere, vt aliquid inde etiam redundet & reliquum sit. Sic enim cum eo ille, qui hæredirati inhiat, calculum iam ponit, & ab eo iam nunc rationem reposcit: quo fit vt vehementer excandescat

cat Persius, & exclamet *Reliquum?* & se plus impensurum postea minetur.

Pers. satyr. 6. — *mihi trama figuræ*

Sit reliqua. Hic trama non est subtemen, sed pannus pertenuis è solo subtemine. appellatúrque vt ait Varro, *quod frigus eam trameat*, id est, transmeat. Sim, inquit, macie & fame enectus & vix ossibus hæream, vt alij nepotinis sumptibus à me parta disperdant. — *popa venter.* à popis qui victimarij erant, & se hostiarum visceribus benè curabant: Vetus interpres putat à popanis panibus appellatos. nam popeana in eo male legimus: quæ deprauatio acerrimum ei peperit reprehensorem.

Varr. li. 4. de ling. lat. Pers. satyr. 6. Vetus interpres Persii.

Pers. ibidem. — *ne sit præstantior alter*

Cappadocas rigida pingues pauisse catasta. sententiam puto, ne sit vllus venalitiarius, qui plures seruos habeat. nam mangonium & mercimonium venalium maximos quæstus adferebat.

Horat. lib. 1. epi. 6. — *eget* inquit Flaccus, *æris Cappadocum Rex*, id est, venalitiarius.

Pers. satyr. 6. — *depinge vbi sistam*

Inuentus Chrysippe tui finitor acerui. hoc de syllogismo aceruali, qui Sorites dicitur, sine controuersia intelligitur, qui captiosus est. vel teste Flacco. *Dum cadat elusus ratione ruentis acerui.* Eius syllogismi interrogationibus excogitarat quomodo respondendum esset Chrysippus: quiescendum enim esse dixerat: quod Persius dicit Sistere. Etsi in ea solutione ab Academicis irridebatur auctore Cicerone, qui ita scribit, *At vitiosi sunt Sorites: frangite igitur eos si potestis ne molesti sint. erunt enim nisi cauetis. Cautum est inquit, Placet enim Chrysippo cum gradatim interrogetur, verbi gratia: tria, pauca sint, anne multa, aliquanto prius ad multa peruentat quiescere, id est, quod ab his dicitur ἡσυχάζειν. per me vel sternas licet, inquit Carneades, non modo quiescas.* & cætera. Aristoteles autem non multum hac in re enodanda laborasset, qui paucum multum, magnum paruum, longum breue. nihil absolutè esse, sed ex comparatione vult. At illi falso aliquid simpliciter multum esse ponebant, aliquid magnum: in quo se ita pedicis constrinxerunt molestis, vt vincula soluere non possent: & propè in his, quæ inexplicabilia essent, ista numerarent. Vetus interpres pro *pauisse*, legisse videtur *plausisse.* Sic enim scribit *Quoniam venales antequam in Catasta ponantur, cantãt vniuersi pariter more gentis suæ.* quod & in veteri libro reperi. pauisse tamen perplacet. etiam clausisse reperi. reperi etiam pausasse.

Cic. in Lucul. Arist. lib. 5. de generatione animal. ca. 7. Vetus Persii interpres.

Persius explicatur satyr. 4. Pes Varus. Chromatiari. Catamadiare. Psilotrum. Balneator elixus. Caput 8.

In quarta Persij satyra ex Platonis Alcibiade imitata, quædam obseruaui, non illa quidem in mercibus numeranda indicis, aut gemmis: sed

littoralibus calculis aut algis viliora. Sed tamen huic chartæ non parcam, & ei illa illinam. — *barbatum hoc crede magistrum.* statim vilitatis specimẽ erit, quod annotabo. veteribus in libris non *hoc*, sed *hac* legi.

Pers. satyr. 4.

Pers. ibidem.

Scis etenim iustum gemina suspendere lance
Ancipitis libræ: rectum discernis, vbi inter
Curua subit: vel cum fallit pede regula varo. Cum libræ lances æqualiter suspensæ sunt & examinatæ, tum iustum pondus est, neutra preponderante: ac tum libra est anceps, ac vtram in partem vergat, nescit, pariter æquata & perlibrata. Quod Persius significat. Rectum etiam potes, ô Alcibiade, illudens ait Socrates, per te discernere & cognoscere, etiam cum inter curua sentit. cuius tum & animaduersio difficilior est, cum aliorum deprauatio, quibus admixtum est, speciem eius obscuret, & pari vitio prauitateque deformet: quin etiam si regula vara & praua tibi in manum detur, quæ quod rectum est, mentiatur curuum & prauum, per te tamen tuaque sponte rectum intelligere poteris, & vitiosam regulam coarguere. Pedem autem varum dicit, crus regulæ varum & flexum, eiusque hastile & scapum tortum.

Quo tibi summa boni? veteres libri pari concordia *Quæ tibi summa boni?* quam mediusfidius lectionem sequi malim. Verbum, quod nostris hominibus inauditum auribus vsurpat vetus interpres in explicatione — *assi-duo curata cuticula sole Chromatiari dicuntur, id est colorari, qui tota die sunt in arena aut sole.* hoc verbum è Græco expressum est, latineque formatum vt Catamidiare apud quemdam historicum.

Pers. ibidem.

Pers. ibidem. Vetus Persii interpres. Spar. in Adri.

Pers. satyr. 4.

Cum benè distincto cantauerit ocyma vernæ. Anus, inquit, quæ seruulis nequam in vijs conuitia ingerit. id enim esse videtur, cantare ocymum. *quod feritur cum maledicis.* teste Plinio, te sapientia æquat vt oratio tua ad populum à maiore prudentia non proficiscatur, quàm eius contumeliæ, vt enim te ex genere venditas cæterisque bonis similibus, sic illa se liberam & ingenuam vernulam seruam dicit: aut potius dicit mulierculam λαχανοπώλιδα, id est, hortulanam, olerum venditricem, quæ per vrbem cantitat ocyma venalia, quæ seruuli solent emere heris suis: æquè ac ipsum Alcibiadem sapere. Scibitur hic etiam *ozyma.* propter illius herbæ odorem, quam basilicum vocamus. *Qui quandoque iugum.* hic quandoque valet quandocunque quotiescunque, quod non infrequens est. *Seriolæ* autem *veteris.* & *veterem* reperio. atque vtrumque non solum tolerabile est verbum, verum etiam laudabile, pro *Elixasque nates.* vetus interpres *Elisasque nates* legit, interpretaturque, Psilotro domolitas: sed *elixas* omnino magis placet. vt balneo tãquam coctas intelligamus, vt à Martiale *balneator elixus* dicitur: & psilotris frequentius post balneum vtebantur.

Pers. ibidem.

Vetus Persii interpres.

Martia. lib. 3. epigram. 7.

Si fa-

Si facis in penem quicquid tibi venit amarum. Differit Aristoteles multas voluptates à molestiæ impulsu oriri: vt & delitias veneris ad quas dolor, qui libidinosos vrit, præcipites pellit. nam illa vrtica & scabies libidinis amara & molesta est, neque eos quiescere sinit pruritus titillans. Dicitigitur, Si quicquid tibi molestè amareque prurit ea parte, quæ honestè nominari non potest, facis: si quicquid in eam partem incidit amaræ titillationis, facis: & in omnem libidinem te profundis, penique seruis, falsas multitudinis laudes respue.

Pers. satyr. 4. Aristoteles.

Nonius explicatus. Pallam trahere. Boues Lucæ. Depensa lana. In vulgus. Casta ætas. Velare gulam.

Caput 9.

PELLVCENT in Nonio velut in littore indico gemmæ. Ita exempla quædam veterum scriptorum planè dixerim gemmea, cùm in eis niteant genera dicendi felicioris sæculi. Tale illud Varronis est è Modio, *Qui tum erant in Græcia coma promissa, barba rasa, pallam trahentes.* quod exemplum de citharœdis intelligendum reor, insigni cultu, & ornatu in theatro canere saltareque consuetis: quos traxisse pallam ait, quod longo syrmato spatiosam vestem terram verrentem gerere solerent. Nec prætermittam Lucilij sententiam, qua sapientem nihil proprium habere se censere: sed vsura tantum frui: vnde & nobilem expressit Lucretius de hominum vita sensum.

Apud Non. in Promittere.

Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vsu.

Lucret. lib. 3.

Cætera, inquit Lucilius, *contemnit & in vsura omnia ponit*

Apud Non. in Proprium.

Non magna: proprium vero nil neminem habere. hic quoque inficiari negationes duæ vehementius videntur Græcorum modo. Varro ait boues Lucas appellatos esse quorundam opinione Elephantos quod primum visi sunt in Lucanis Pyrrhi bello: Sed & ex eo fortasse quod Lucani boues validissimi essent, neque vllam quadrupedem nossent Romani boue maiorem. Tales fuisse Lucanos boues è Lucilio apparet.

Quem neque Lucanis oriundi montibus Tauri
Ducere protelo validis ceruicibus possent. Apud eundem ex Titinio Depensam lanam pondere certo iustóque pensam dici reperio, putatam lanam purgatam: factam lanam ex qua aliquid factum est.

Apud Non. in Protelare.

Apud Non. in Putare.

Depensam lanam, qui non reddet tempori
Putam rectè, facite vt multetur malo. In vulgus etiam est vulgare in exemplo è Cicerone ab ipso prolato. *Itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in vulgus,* id est, alter dies vulgaris est, & non religiosus, neque vllo omine obscœnus & malè ominosus. Casta ætas est impuberum: puberum

Cic. ad Attic. Apud Non. in Religione.

veſtis eſt pubertas: Quæ dicẽdi genera ipſa antiquitatis canitie multo iucundiora gratioráque intelligentibus ſunt, quàm quę nouitia & nupera in linquam Latinam inſulſa nouitate inuecta. Varro, *Quæ caſta ætas, quæ veſtis adoleſcentium, Quæ teneris ſpecies*. Extat & Lucilij quædam ſententia, quam Flaccus, qui eum poëtam fluere lutulentum calumniatur, æmulatus eſt.

Apud Non. in Species.

Quid ſibi vult? quare ſit vt intus verſus, & ad te
Spectent, atq; ferant veſtigia ſe omnia prorſus?

Apud Non. in Spectare. Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Flaccus hoc breuius adſtrinxit. *Omnia te aduerſum ſpectantia, nulla retrorſum*. Velare gulam, eſt laqueo ſe induere: loquendi genere Comico & ridiculo. Pomponius, *Reſtis vilis eſt, velet gulam.*

Apud Non. in Velare.

Lucretius libro 3. emendatus & multis locis explicatus. Cunctari. Fugere ſe.

Cap. 10.

LVCRETIVS inſipientis Philoſophiæ poëta omnium animos ſuperſtitione obligatos demõſtrans, etiam eorum, qui ſe eam iactant negligere & calcare vel ſtudio laudis, vel leuitate quadam ventoſa ait.

Lucret. lib. 3.

Extorres ijdem patria, longeque fugati.
Conſpectu ex hominum, fœdati crimine turpi,
Omnibus ærumnis affecti denique viuunt,

Et quocunque tamen miſeri venere parentant. quibus ego verſibus eum exiſtimo ſignificare falſos & iactatores eſſe meros, homines illos, qui ſe mortem & inferos negligere dicebant, nec vllos eſſe narrabant. nam ni ita eſſet, ipſi, inquit, in tanto vitæ diſcrimine non viuerent: ſed ſibi lethum conciſcerent. attamen omnibus affecti ærumnis viuunt metu inferorum & parentant, mittúntque inferias illorum manibus quos vel violarunt, vel interfecerunt: vel certe timent, vt placare ſibi inferos optent. Quod autem non longè hinc dicit.

Lucret. lib. 3.

Et quaſi iam lethi portas cunctarier ante, valet, manere, verſari, quodquidem de contemptu turpi & acri egeſtate dicit, quæ homines vt fugiant omni ope nituntur ad auaritiam & honorum adeptionem. Duo enim duobus opponit. Illud autem cunctari ductum videtur ab illis, qui ad portas, aut ianuas cum venêre, ibi interdum cunctantur, nec recta ſtatim ingrediuntur: vt apud Ariſtophanem, πὶ ταὖ᾽ ἔχων τρατεύομαι: Iterum, πὶ κυπτάζῃς ἔχων ϖρὸς τὼ θύρᾳ; Sequitur ſententia Epicureis mirificè placita.

Ariſtoph. Ariſtoph. Nebulis.

Lucret. lib. 3.

Vnde homines, dum ſe falſo terrore coacti
Effugiſſe volunt longe lateque remoſſe: Eos enim qui perturbati ſunt, aut quos aliquid vrit, & è perturbatione maléque exire conantur, ſe fugere vel-

velle dicunt: nec tamen plerunq; effugere poſſe, vt in huius libri clauſula.

Hoc ſe quiſque modo fugitat: quod ſcilicet, vt fit Lucret. ibidẽ

Effugere haud potis eſt. in ſenſum igitur ſuperioris loci eſt. Iſti, inquit, quos pertæſum eſt inglorios & deſpicatos viuere, effugere ſe volunt, id eſt, ſuam indignitatem, ignobilitatem & humilitatem atque cõtemptum: & omni contentione ad gloriam & diuitias enituntur.

— redde, inquit, *harmoniaï* Lucret. ibidẽ.

Nomen ad organicos ſaltu delatum Heliconis. Reſtitue organicis nomen harmoniæ, quod illi Helicone deportarunt: vbi Muſæ & Muſarum præſes Apollo modulis & cantibus præfecti muſicorum inſtrumenta ſuis addita ſignis habent: & eorum inuentione cenſentur & nobilitantur inter mortales. Cum autem ait,

Senſus enim trahit, atque acies detrudit ad ipſas. Suſpicor ipſius ſenſus teſtimonio refelli eos, qui animum cẽſent videre per oculos, vt per fores aut feneſtras. Trahit enim & detrudit ſenſus ad aciem ipſam aſpectúmque & ad teſtimonium ſuum adducit, quo coniunguntur. Lucret. ibidẽ. Lucret. ibidẽ.

Et quantis interuallis tuditantia poſſunt

Concurſare, coïre. cum dicit, ſignificat tundere & agitare cupientia. talia enim ſunt ſubtilia animi ſemina & primordia. Lego autem hunc locum hunc in modum.

Lucret. lib. 3.

Vſqueadeo prius eſt in nobis multa ciendum
Quàm primordia ſentiſcant concuſſa animaï
Semina, corporibus noſtris immiſſa per artus
Et quantis interuallis tuditantia poſſunt

Concurſare. Hic ordo verſuum eſt in antiquiſſimo libro, & in editione Pariſienſi. Cum autem in veteri illo membranaceo libro ſcriptum ſit, *Et quantis*, puto ſenſu poſtulante non incommodum fore, nec inuerecundum *Et quam ſis*, id eſt, ſuis, ſcribere. verbum eſt in Lucretio mutatione quadam perlepidum, ea tamen ignorata domo pulſum.

Scilicet, inquit, *in tenero teneraſcere corpore mentem* Lucret. lib. 3.

Confugiant. configunt placitum eſt his, qui quæ non intelligunt, peruertũt. atqui illud *confugiant*, belliſſimũ ſentio & amœniſſimũ: hoc ſenſu ſcilicet, illis hic receptus & hoc perfugium reliquum ſit, vt dicant in tenero corpore mentem remolleſcere. ἀράγε ἐκεῖσε καταφευξονται τάυτην δήλονπ᾽ ἔξω-σιτὼ καθφυγὼ. nam ita ſæpenumero auctores Græcos loqui, qui eorum literis tinctus eſt, intelligit. Vnum tamen & alterum locum proferam Demoſthenis contra Ariſtogitonem, εἰ μὲν εἰς τὼ τῦ βίᾳ μετελόπτα᾽ καὶ σοφροσύνῳ κατέφευγον. Iterum, εἰς τὸν ἑαύτου βίον καπεφευξεται ὡς σώφρονα καὶ μέτριον. etiam in calamographis illud melius, quàm excuſis.

Demoſt. cõtrà Ariſtogit.

Lucret. lib. 3. *Præter enim quàm quod morbis cum corporis ægrit.* ita in illis planè literatéque scriptum est, nec nouitate vocis ægrire offendi quisquam debet, quiquidem poëtarum iura intelligit licenter multa nouantium: quæque oratio diserta recusaret,& sermo quotidianus,vt putida,aut non latina aspernaretur libenter vsurpantium. Hoc etiam ex librorum vetustate exscriptum est.

Lucret. ibidē. *Debet enim miserè si forte ægreque futurum est,*
Ipse quoque esse in eo tum tempore, qui male possit
Accidere: id quoniam mors eximit esseque prohibet
Illum cui possunt incommoda conciliari
Illa eadem, quibus in nunc nos sumus, ante fuisse. prohibet autem per vocalium comprehensionem & coniunctionem audiendum est,duabus in longam coalescentibus.at, *Interrupta semel cum sit repetentia nostris*, est,cum sit

Lucret, ibidē. nostrorum illorum, quibus constamus corpusculorum dissociatio & distractio facta.se enim mutuo atomi, altera alteram repetunt, in eundemque congressum redeũt:in illa temporis immensitate sæpius fortasse: sed illa repetitio & reditus dissoluitur morte. Id enim esse puto, quod aliter effert.

Lucret. ibidē. *Inter enim iecta est vitaï pausa*,&c. Inuenio & in squallidis monumentis.

Lucret. ibidē *Non vt opinor, enim dat, quod promittit & vnde* versus clausula in offenso fuit, & *proinde* exulauit. *abunde* lugdunensis editio reposuit: ego *& vnde* defendere posse videor non dat,inquit,quod promittit,neque vnde promittit,id est,non ex animo dicit,nec oratio ex corde immittitur: sed è labris & lingua oritur. Cur autem editorum librorum,quàm reconditorum

Lucret. lib. 3. sanctior & iuratior fides? in æditis extat, *Nam licet æternum per nos sic esse soporem.* quod tam appositum est, tanque proprium, vix vt melius quicquam dici possit, & congruentius. Sed dissonant libri archani atquè mystici,ac cereris initia.In his autem scribitur vt mysteria eorum enunciem.

Nam licet æternum per nos sic esse supremo. quod nec culpari etiam potest, cum hanc contineat sententiam, licet sic æternum & in perpetuum nos esse sopore sepultos.nam quin soporis vox facile subausculteturr,quamuis non expressa non negabit,qui locum perlegerit. Et Græcorum quoque consuetudine antegresso verbo, aut participio, facile subauditur nomen ab eo verbo deductum.vt ἐπλήτω βαθείαν. In eodem mox reperio. *Nec de-*

Lucret. lib. 3. *siderium nostri nos adigit vllum.* Sed rectè eos coniecisse suspicor, qui *attigit*,ediderunt in præsenti tempore.nam attigo dixerunt antiqui pro attingo. D autem soni vicinitate literã T. imitatur. Hæc ego non tam ex animi mei sententia quàm librorum testimonio fretus scribenda esse duxi.Si cui fortè è Bibliothecis eruta probari scriptura possit.

Venus

Venus quando aduentat,& quo tempore choreis delectatur. Zephyrus quando spirat. Gratiæ veneris comites cur sunt. Gratiarum parentes.

Cap. II.

VENVS ineunte vere apud Flaccum ducit choros remisso relaxatoque anni frigore. quod ea anni parte opinio erat aduentare Venerem, eiusque antecursorem esse Zephyrum, qui Februario spirat, vt è Lucretio ante ostendimus.Venus autem & voluptatis & amænitatis dea se choreis delectat. —*imminente Luna.* id est,vesperi noctuque. Horat. lib. 1. od. 4.

Cum,vt est apud Papiniũ,*superis terrena placent.* nolunt enim dii se homi- Stat. lib. 1. silnum oculis cerni.ita has plagas celebrant & colunt, quo tempore homines in sua se recepere tecta,relictisque agris domi sopiti iacent. uarum.

Gratiæ decentes. Horatius adiungit. quod præter argumentum esse ab Horat. lib. 1. Horatio factum miror ab homine eruditissimo, & omniũ propè scriptorod. 4. rum acri censore,& seuero critico iudicatum esse:cum esse Veneris comites Gratias antiquorum religio crediderit,vt ex Seneca constat de beneficijs ita scribente. *Tres Chrysippus Gratias ait Iouis & Eurynomes filias esse:ætate autem minores, quàm horas: sed meliuscula facie, & ideo veneri datas* Senec. lib. 1. ca. 3. de bene. *comites.* hoc ille si cogitasset,nec vesania reprehendendi præceps actus esset,ab instituta calumnia animum cohibuisset. Sed cur Flaccus decentes appellat? credo,quòd venustæ formosæque sunt, & honesta liberalique forma bonáque, vt dicit Seneca, facie. Alio autem loco eas dicit *Segnes* Horat. lib. 3. *nodum soluere*: quod vt reor, implexis & consertis inter se manibus essent. od. 21. neque enim commodior excogitari fortasse interpretatio potest: præsertim cum subnixa sit,Senecæ auctoritate, cuius fiducia audacius loquitur. Seneca autem ita scribit,*Quare tres Gratiæ,& quare sorores,& quare manibus implexis*:Iterum, *Quid ille manibus consertis in se redeuntium chorus*? hæc ego scripsi,vt homines sciant multò facilius esse veteres calumniari, scriptores quàm intelligere:vtque reprehensoribus istis & vituperatoribus, qui nisi reprehensione & obtrectatione ad nomen nunquam se peruenturos esse sperant,fidem non habeant:& ignorantiæ affinem eorum malignitatem improbitatémque existiment. Senec. li. 1. ca. 3. de benefic. Sene. ibidem.

Inanes. Subinane. Curiana Phocis. Vti via populi. Discedere. Cic. lib. 2. ad Atticum restitutus.

Cap. 12.

HOMINES laudis & gloriæ impendio cupidiores, inanes à Latinis, Aduers. li. 10. vt aliquando recordor me docuisse,dicebantur. Vnde & à Cicerone in Epicap. 1. stolis ad Atticum,pars illa animi, quæ gloriæ auida & studiosa est, subina-

inanis dicitur. Sic enim lib. 2. ſcribit, *Quinetiam quod eſt ſubinane in nobis & non ἀφιλόδοξον, afficitur quadam delectatione*. In eadem epiſtola Herculis claua nodoſius eſt, quod ita ſcribitur, *lacet enim ille ſic, vt Phocis Curiana ſtare videatur*. idque aliquando ſic enodabam, de Curio homine profligatiſſimo & nequiſſimo intelligebã, qui tamẽ ſibi conſulatus & imperia vaticinaretur & ariolaretur. nam in Phocide oraculum Apollinis erat, vt omnibus notum eſt. Sed iſta interpretatio veluti diuina nimis & fatiloqua, vt ita dicam, videri meritiſſimo queat. Aliam & expiſcatus ſum. Cõſtat profecto à Philippo Macedone, bello ſacro confecto, omnes Phocidis ciuitates euerſas fuiſſe, in vicoſque Phocenſibus diſſipatis redactas. Curium igitur omnibus fortunis & facultatibus euerſum, Curianam Phocidem ludens vocat. Idque eo eſſet lepidius ſi à Philippo oratore profligatus fuiſſet & perditus. neſcio quid huc aliquando pertinere poſſe credidi ἀπόνοιαν φωνικὴν. Cęterum legendum puto vna voce *quæres*, non *quæres* κατὰ κηδεμονικὸν.

Cic. 2. ad Attic. epiſt. 1. Prorſus vt ſcribis.
Cic. ead epiſt. Aduer. li. 17. cap. 3.
Cic. ead. epiſt. Prorſus vt ſcribis.
Cic. ad Attic. lib. 2. epi. Multa me ſolicitãt

In epiſtola autem ſequẽte *vti via vulgi*, quodam prouerbio poni videtur pro communia vſurpare, nec ſententiam ſuam diſceptationibus de Repub. aut legum rogationibus interponere, vt apud Flaccum.

Horat. lib. 1. epiſt. 1.

— *cur*
Non vt porticibus ſic iudicijs fruar iiſdem.

Ac mihi illud Horatianũ ab eodem populi ſermone ductum profectúmque videtur. Eleganter autem & inſigniter vſurpauit, Diſcedere pro in aliqua re ſe gerere: ex conſequenti, vt opinor, & poſtero, quod cum aliqua re perfuncti ſumus, aliquidque perfecimus, diſcedimus & abimus. Sed verba Ciceronis ſubſcribam, *Si poſſum diſcedere ne cauſa optima in ſenatu pereat, ego ſatisfaciam Publicanis*, id eſt, ſi poſſum perficere & obtinere. At vero vbi ſcribitur, *Tamen ſiue ruet Rempubl. præclarum ſpectaculum mihi propono.* non cunctabor emendare, *Si eruet Rempubl.* nam à Clodij tribunatu nihil boni Cicero expectat, exiſtimatque eum omnia perditurum, & ſuſque deque euerſurum. vel potius dicit. Si Rempubl. recipiet & aſſeret à Cæſaris & Pompeij dominatione, eripiétque è ſeruitute, & ex eorum eruet eam tyrannide. hic *Seruet* ſunt qui ſcribant, quod ab eis potius eſſe coniectum arbitror, quàm ex antiquis libris receptum.

Cic. 2. ad Attic. epi. Cœnabo mihi.
Cic. 2. ad Attic. epiſt. vt ſcribis.

Quædam 2. ad Attic. animaduerſa. Modeſtè dicere. Refractariolum dicendi genus Iudiciale. Refractarius.

Caput 13.

MIHI nunquam videre ad hoc ætatis licuerat Epiſtolas ad Atticum manu ſcriptas, niſi nunc nuper beneficio Memmij viri clariſſimi. Eo in co-

codice libro 2. Illud vt ita dicam lacunoſum quidem reperi, ſed ita tamen vt lacunæ inchoatæ vocis pars implendæ ſarciendæque facilem præbuerit occaſionem. Sic autem ſcribitur, *Sic te his euocabam vt nihil acrius neque incitatius fieri poſſet ad illa celeu, adde etiam ſi quid potes.* hodiernæ editiones exhibent *ad illam celeritatem*, non ſatis, vt exiſtimo accommodatè ſignificanterque. Egó, *ad illa celeuſmata*, legendum ſuſpicor, vt hortationes dicat, quales erant, quæ remigibus fiebant, vnde tranſtulit. nihil attinet auctoritatibus proferendis fruſtra laborare in re omnibus fere nota. Eſt & illud lib. 2. nec ſincerum, & pro vitioſo etiam ſtella notatũ ab eruditiſſimo homine Petro Victorio, qui hac ætate prouidentia quadam diuina vnus maximè vel ad ſananda vel ad iudicanda ſcriptorum vlcera literatis donatus videtur, *Illa opima ad exigendas pecunias Druſo vt opinor, Piſaurenſis nebuloni Vatinio reſeruatur*. pro quo in victoriano libro & Memmiano. cum reperiam *Piſaurenſia Neptiloni*, non dubitabo emendare *Druſo, vt opinor, Piſaurenſi à Nebulone Vatinio reſeruatur*. ita ſententia bona bonis explicata verbis, interrogabitur, intelligeturque: quæ hodie non magis quod vult explicat hominibus & eloquitur, quàm ſi eos indico propè ſermone affaretur. Quod eodem libro ſecundo ſcribitur in vetuſtis bibliothecis *qui quenquam ex xx. viris viuum Segium velit*. ex quo interpolatum eſt non inconcinne *vnum ſaluum eſſe velit*. fortaſſe propius veſtigia antiqua ſectabor. non ineptè ſcribitur. *viuum eſſe iam velit*, quod à me vtcunque coniectatum eſſe malim homines ſciant, quàm vel vſquam repertum, vel pertinaciter adfirmatum. In Memmiano illo libro etiam ſcriptũ patebat, *Accuſauit Naſicam inhoneſtè, ac modeſtè tamen dixit*. quæ tametſi pugnare propè videntur: tamen eo ipſo lepida ſunt & inexpectata. modeſtè enim dicere laudem nullam habet in Oratore: minus in accuſatore, quem vehementem, acrem exertum, & pugnacem eſſe oportet. naſus igitur modeſtiæ verbo ſubeſt, cum quadam tamen laudis ſimulatione, quod modeſtia in hominum vita laudi ducatur. Significat igitur eũ frigidum & malum accuſatorem fuiſſe. *Refractariolum* autem *iudiciale dicendi genus* quod ab eo dicitur eodem libro. vtrum ex eo appellatur, quod in genere iudiciali ſemper concertatio quædam vtrinque eſt: & quod quis dixit, ab altero oppugnatur repercutiturque & refringitur? quod eſt ἀναχλᾶται, eam ob illam refutationem repulſionemque Refractariolum dici poſſit, vt refringẽs & repellens: verius tamen putem eſſe Refractariolum, acriculum, vehementem, violentum & veluti clauſtra foreſque refringentem & irrumpentem dici. Is enim eſt impetus iudicialis generis, non orationis quædam grauitas. eáque ratione Refractarius dicitur, vt effractarius.

Cic. 2. ad Attic. epiſt. Tuas Numeſtio literas.
Cic. 2. ad Attic. epiſt. De Geographia.
Cic. 2. ad Atti. epi. Quod tibi ſuperioribus.
Cic. 2. ad Attic. epiſt. Calend. Iuniis.
Cic. 2. ad Attic. ead. epiſt.

Maro

Maro 2. Ecloga explicatur. Liguſtrum. Aracynthus. Cerea prima.

Caput 14.

FINGIT Maro ſecunda Ecloga à Coridone Alexim perditè amari, id eſt, à ſe eúmque inter ſiluoſas fagos denſóq; cacumine vmbroſas ventitare ſolitum Alexim quærentem, in nemoribus fortaſſe venantem. nam *Virg. 2. Geor.* — *denſas, vmbroſa cacuminas, fagos.* interpretor habẽtes vmbroſum & denſum cacumen atque tegmen. Eo in loco querelam amatoriam non vt à Marone carmine conditam & comprehenſam: ſed temere oratione ſoluta iactatam, inani irritóque ſtudio conſueuiſſe queri. Quid enim ei ſiluas voce ciere & laceſſere proderat fraſtra laboranti? non curas dicentem illa, quæ de te tam multa feci carmina: nec te mouet, quod æſtu diei feruentiſſimo te per montes ſiluáſque ſequor tum, cum laboriſſimi meſſores intermittunt laborem, & moretum ſuum, ſuámque intritam comedunt: nec quieſcentes, ſed dum luſtro tua veſtigia & ſequor, cicadæ, quæ diei calore incitatæ canoram vocalemq; querelam ſuã mecũ geminant, arbuſta omnia perſonant. Atq; hoc quidem æſtuoſiſſ. dei tempus ſignificat. tũ enim cicadę caneræ ſolent. Satius inquit, multo mihi fuit vel Amaryllin vel Menaleam amare, quàm te, quamuis niger ſit. nec enim tantopere candidus color, quo tu inſoleſcis, expetendus eſt. Liguſtra enim candida negliguntur: vacinia nigra inficiendo colori purpureo expetuntur. Liguſtrum autem cum fruticis nomen ſit, hic fruticis florem, qui candidus *Ouid. 13. Metamorph.* eſt, ſignificat. de quo Ouidius.

Candidior folio niuei Galathea liguſtri. imitatione autem Theocriti dixit *Virg. 2. eclog.* ex Bucolici carminis ſtudio.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ. Nam Siculus Theocritus erat & montes Siciliæ abundant pecore. Se autem canere prædicat, quæ ſolitus erat optimus fidicen Amphion cum pecus paſceret. Zethus enim & Amphion à paſtoribus educati fuerunt, & pecus ſæpe pauerunt adoleſ- *Vibius Sequeſ.* centes. Aracynthum montem Atticæ dicit Sequeſter. Sed potuit latius aliquando longiúſque patere Actæ nomen, vt quemadmodum Megaris ſit magna pars Berotiæ quòd littoralis etiam eſſet eo cenſeretur. Se quoque formoſum dicit eſſe, qui ſe mari tranquillo ſpectarit: nam turbidum non redderet imaginem expreſſam, ſed confuſam ſpeciem: nec ſe cedere Daphni, qui formoſiſſimus haberetur: tantum optat ne Alexis rus faſtidiat & caſas, & paſtoritiam vitam, & cum ſit puer, ne ſpernat hœdorum gregem, qui teneri teneris etiam pueris permitti ſolebant. non enim pedo, ne nodoſo duróque baculo grex tam tener læderetur compellere, atque vna cogere. Hic, inquit, mecum fiſtula canes, qui ſecundum Damæ-

mætam facilè reliquis antecello paſtoribus: nec mihi æquari comparari poteſt Amynthas. & fiſtula teres labellum. Idque ait, quia ſeptem compacta internodijs erat antiquorum fiſtula arundinis ordine ſemper decreſcente. Ideo terere dixit, quod labrum ſeptem percurrens cicutas terebatur. *Lucret. lib. 4.*

Vnco ſæpe labro calamos percurrit hiantes, de eadem fiſtula dixit Lucretius. fingit & Nymphas ruſticorum deas formoſas ipſas, ei flores legere, quæ & pueros amabant. Nam Hilam Nymphæ rapuerunt, Naiadumque pulcherrimam & candidiſſimam ei luteas violas, quas pallentes vocat, alioſque flores carpere & cenſerere & plenis adferre ſurpiculis. de qua re & Columella in horto. *Colum. li. 10.*

Et tu ne Corydonis opes deſpernat Alexis,
Formoſo Nais puero formoſior ipſa
Fer calathis violam. Cerea autem pruna, flaua ſunt: ac in delitijs fuiſſe videntur. Ouidius, *Ouid. lib. 13. Metam.*

Primaq; non ſolum nigro liuentia ſucco
Verum etiam generoſa, nouaſque imitantia ceras. In Epigrammate Maroni attributo eorum eſt mentio.

Sunt autumnali cerea pruna die. Sed non mouebitur muneribus Alexis: *Virg. Cop. 4.* & Iolas ditiſſimus eum poſſideret, ſi muneribus emi poſſet. quamquam quod, inquit, ex ore meo verbum excidit, qui meos amores alijs indico mihi prærepturis aut turbaturis? et Auſtrum floribus immitto, qui ſuo halitu eos marcidos & aridos breui reddit, vt in Siluis Papinius canit. *Pu-* *Stat. lib. 3. ſilbentesque roſæ primos moriuntur ad auſtros.* quamquam alibi me aliter inter- *uarum.* *Aduerſ. li. 12. cap. 7.* pretatum ſcio dum hominis eruditi coniecturam ſequi malo, quàm receptam ſententiam. Sed ex errore in viam redire nunc iuuat. Hæc in mentẽ mihi veniebant, quæ dicerem: quæ fortaſſe quędam aperient antea iuuentuti non ſatis percepta.

Cic. in Catil. 1. explicatus & emendatus.

Caput 15.

CVM Cicero in Catilinam ſcribit in eius ædibus Sacrarium Aquilæ argenteæ conſtitutum fuiſſe, hoc me iudice ſpectauit, quod ſigna militaria conſecrarentur, & haberent in caſtris ſacrarium quoddam ſuum, ſignaque ipſa & imagines adorari ſolebant Herodianus lib. 4. ὡς δὲ ἐσέπεσεν εἰς τὸ πρατόπεδον εἴσλε τὸν νεὼν, ἔνθα τὰ σημεῖα, καὶ τὰ ἀγάλματα τῶ πρατοπέδω προσκυνεῖται. Sed & feſtis diebus vngebantur ſigna religionis cauſa. Plinius, *Aquile certe ac ſigna pulueulenta illa & cuſtodijs horrida inunguntur feſtis diebus.* De ſica autem Catilinæ cum ait: *quæquidem, quibus abs te initiata ſacris ac* *Cic. 1. inuect. in Catilinam.* *Herodia. li. 4.* *Plin. lib. 13. cap. 3.* *Cic. 1. in Cati.* *deuo-*

deuota sit, nescio, quod eam necesse putas Consulis in corpore desingere. Respexit ad ea vasa & ferramenta, quę numinum sacrificijs consecrabantur, vt cultri & secespitæ. Sed cũ Catilina nefarijs vteretur sacris, & pateris diceretur circuntulisse sanguinem humanum, dum obstringeret populares, cõiurationis velut humanis hostijs cedendis, non pecudibus iugulãdis, eam deuotam & initiatam à Catilina innuit. *Dico*, inquit Cicero, *te priore nocte venisse inter falcarios.* Græcorum more locutus est, vicúmque significauit, vbi falcarij erant. Priscianus. ἐνταῖς αὐλητρίσι, *pro in loco, vbi habitant tibicines. huic simile Ciceronis prima inuectiua, Dico te venisse priore nocte inter falcarios, id est, in locum vbi sunt falcarij. Constrictam iam horum omnium conscientia teneri coniurationem tuam non vides?* hanc vt existimo sententiam continet non vides hos omnes scire te coniurationem facere? atque ita scire vt coniurationem tuam ne se commouere possit, neu Remp. lædere, velut vinculis & compedibus constrictam impeditámque teneant. Quid obest admonere legendum videri, *Mors ac Reip. pœna remorata est.* cum hodie *à Reip. pœna* æditum sit, genere dicendi non satis vendibili? Eleganter etiam Lambinus, vt ex eo audiuisse me aliquando recordor, *quod priuatarum rerum dedecus non hæret in fama.* hodie celebre est, *hæret infamiæ* non tam apto acríque sensu. *Simili*, inquit, *Senatusconsulto C. Mario & L. Valerio cos. permissa est Respubl.* Permittebatur Respubl. Consulibus cum decernebatur, vt viderent ne quid Republ. detrimenti caperet. Id & satis fere hoc loco declarat Cicero. Sed & quod Cæsar libro primo cum dicit. *Decretum fuisse vt magistratus operam darent, ne quid Respublica detrimenti caperet.* Dio, ita explicat, τότε μὲν τοῦτο ἐγνώσθη, καὶ τοῖς ὑπάτοις ταῖς τε ἄλλαις ἀρχαῖς ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως ἐπετράπη. quo significat eis custodiam ciuitatis permissam fuisse.

Cic. 1. in Cati.
Prisci. lib. 18.
Cic. 1. in Cat.
Cic. 1. in Cat.
Cic. ibidem.
Cæs. lib. 1. de bell. ciuili.
Dio.

Lampridius illustratus. Sagmarius equus. Sagma. Præcisi. Lapides diui. Iouem lapidem iurare. Iupiter miniatus.

Cap. 16.

In Heliogabali vita, qui imperij dignitatem omni probro contaminauit, & omnium bipedum nequissimus, luxuria & libidine præceps hominum præstantiam infra bestiarum ingenia abiecit. Quod cum in manibus habere interdum soleamus, quo perditissimi & profligatissimi principis exemplum omni detestatione persequamur, & diris deuoueamus, quædam in ea, quæ nonnihil molestiæ exhibere properanti lectori fortasse possent, patim explicabo: partim etiam corrigam non tam librorum subsidio fretus quàm animi iudicio: multa tamen ab Egnatio eruditissimo viro vel animaduersa, vel enarrata prætermittam. Tantum pauca quæ-

quædam attingam, ac primum quærere pergam, qui sit equus sagina rius. Ego & hic & alijs locis mendum insedisse suspicor, ac sagmarium corrigo. vt dossuarium & clitellarium iumentum intelligatur. Suidas, σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον τέλδον ἢ βαστάζοντα τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν μεταχομιστικὸν τῶν ἐπιτηδείων. Ex quibus intelligimus esse sarcinaria iumenta, quæ impedimenta portant & alia vsui necessaria. nomẽ autem habent à Sagmate, quod stratum significat, cui onera aptantur. *Sagma* inquit Isidorus, *quod corruptè vulgo Selma dicitur, stratum sagorum vocatur, vnde caballus Sagmarius. Mula Sagmaria*, Eadem in vita lego: non enim corrupta adponam, ne numerosis versibus crescat pagina. *Matris Deum typum.* &, *qui in nouis post tyrannos solet dominari principibus* &, *etsi vnquam aliqua matrona Consularis coniugij ornamentis esset donata, quod veteres impetatores affinibus detulerunt,* & *ijs maximè, quæ nobilitatos maritos non habuerant, ne innobilitatæ remanerent. Sed à Symiamira, matris etiam deûm sacra accepit, atque adeo bacchatus est, vt typum eriperet.* Præcisi autem sunt castrati, & Galli matris deûm, qui sibi Samia testa virilitatem præciderant, non solum testes deuoluerant: sed totam caudam salacem amputarãt. qui ijdem erant molles & impudici. ex quo præcisus, impudicus dicitur, & qui mulierbria patitur. Scribit in eadem vita Lampridius, *Lapides, qui diui dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ simulachrum ex adyto suo, in quo id Orestes posuerat auferre voluit.* Quos tandem lapides diuos appellat? Et putem significari simulachra lapidea, quæ deorum nomine censentur & vulgo vocantur. quæ magna religionis causa colebantur. Sic vt reor Iouem lapidem iurabant Romani, vel quòd fictilis esset in Capitolio Iupiter, qui miniabatur. vt auctor est Plinius. Et *Iouis miniati simile* scripsit in epistolis Cicero. Fictilia autem quidni lapidis nomine censeantur? atque in hãc sententiam sum propensior, vel quòd cum simulachra deorum lapidea pro dijs ipsa venerarentur. quem lapidẽ iurantes tenebant, suo ipsi errore & fictione Iouis personam subire censebãt, vt vindicem periurij, vel deest nescio quid iuriiurando, vt sit integrum Iouem lapidem tenens iuro.

Vopi. in d. Aurelio.
Suidas.
Isidorus.
Lamprid. in Heliogab.
Lampr. ibidẽ.
Lampri. ibidẽ
Lampri. ibidẽ
Lampri. eadẽ in vita.
Plin. lib. 33. cap. 7.
Cic. lib. 9. epi. fami. epi. Delectarunt me litteræ tuæ.

Cice. 2. in Rullum emendatus & explicatus, Romilia tribus. Arienſis tribus.

Cap. 17.

Scribit Cic. secunda oratione in Rullum. *Quæsiui ex eo Calen. Ianuarijs, quibus hominibus & quemadmodum illum agrum esset distributurus: respondit à Romilia tribu se intitium esse facturum. Primum, quæ est ista superbia & contumelia? vt populi pars amputetur, ordo tribuum negligatur: antè rusticis detur ager, qui habent, quàm vrbanis. Quibus ista agri spes & iucunditas ostenditur. aut si hoc ab se dictum negat, & satisfacere omnibus vobis cogitat, profe-*

Cic. 2. in Rul.

rat, in ingera dena deſcribat, ab Ocriculana vſque ad Arinenſem nomina veſtra proponat. Hæc verba & explicationis indigere mihi videntur, & emendationis. Queritur Cicero in agrorum aſsignatione, à Rullo ordinem tribuum negligi, initiumque diuiſionis agrorum fieri à Romilia tribu ſuburbana, ruſticarum prima, contemptis quatuor vrbanis tribubus, & ſpreta plebe vrbana. Id tamen vereor, fecerat Rullus, maiorum exemplo: qui tribus ruſticas honeſtiores crediderant, quàm vrbanas, in quas transferri ignominioſum eſſet. Sed ex contemptu vrbanæ plebis reprehenſionem quæſiuit orator, apud quam dicebat. Romiliam tribum cenſet Varro appellatam, quòd eſſet ſub Roma: Verrius, quòd ex agro cenſebatur, quem Romulus de Veientibus captum viritim diuiſiſſet. Ex hoc autem loco intelligimus ordinem aliquem fuiſſe tribuum. Quod & Varro indicat, qui primam nominat ſuburbanam: quintam, Romiliam. Itaque cum in comitijs ſortitionum prærogatiua fieret, aliæ omnes ſuo vocabantur ordine, vt ius erat quamque vocari: atque ex eo iure vocatæ dicebantur. Cæterum neſcio quomodo hunc in locum irrepſerit tribus Ocriculana, quæ nulla vnquam fuit. Et Cicero perſpicuè conſeruare ius ordinemque tribuum deſiderat, vt à prima ad vltimam in dena iugera, qui minimus modus eſt, deſcribat Rullus. In libris ſcriptis, *à ſuburbana vſque ad Arinenſem.* reperio, quod eſt à prima tribu ad vltimam. Arinenſis tribus meminit Plinius. nius. in quo tamen, vt & in compendio Flori libro x. Anienſis ſcribitur. *Flor. lib. 10. Liui. lib. 29. ab vrb. cond.* & libro 29. apud Liuium, tribus Narinenſis ſcribitur. Sed verius puto Arinenſis.

Plinius 18. libr. natur. Hiſtor. reſtitutus. Panus mammoſus. Paniculæ. Æuus.

Cap. 18.

LOCA quædam hic excutere placet lib. xviij. natur. Hiſtor. quando omnia non licet: eſſet enim id iuſti commentarij, non delicatæ huius operæ, quæ faſtidientis more, varietate nauſeam diſcutere cupit. de Cincinnato in eo ſcribitur, *Cincinnato viator attulit Dictaturam, & quidem, vt traditur, nudo plenoque pulueris etiamnum ore.* hanc ſcripturam vt adulterinam libri veteres non agnoſcunt. ſed iſtam. *Cincinnato viator attulit Dictaturam; & quidem vt traditur, nodo manus pleno, quæ nuncia morũ.* hic videre licet quanto libentius homines ſua ſubſtituant, quàm alienorum ſenſum inueſtigent. Nodum manus interpretor manus comprehenſionem, id eſt plena manu: cum ſcilicet manuſtinam aratri teneret: arantem enim viator inuenit, vt Perſius ſcribit,

Plin. lib. 18. cap. 3.

Perſ. 1. ſaty. — *ſulcoque terens dentalia Quinti*

Cum

Cum trepida ante boues dictaturam induit vxor,

Et tua aratra domum lictor tulit. Paulo poſt, pro, *non tamen ſurda tellure,* ſcribe è veteribus libris. *non tam ſurda tellure.* hoc ſenſu, non tam ſurda eſt tellus, quin ijs cultoribus ſe contemni ſentiat, & vt non inuita ea, & indignè ferente, id fiat. ſcribe *Philometor Attalus.* ſine diſtinctione. mox, *non in grege nominando M. Varrone.* vt dicat ſe eſſe extra gregem & numerum aliorum, eum nominare. Iterum ſcribe, *in bona enim regione bene nitẽt.* Sed & illud multo elegantius eſt in vetuſtis libris, quàm recentibus. *Cum villa Sceuolæ fructus non caperet, villam Luculli ager.* nam & villa Sceuolæ fructibus deerat, cum parua nimis eſſet, villam Luculli ingentem & magnificã vix amplectebatur ager. Scribe etiam, *quàm proximum domino corde eſſe debeat.* id eſt, prudentia. nam & à prudentia Scipionem corculum appellatum fuiſſe ſcimus. non ita longo interuallo lego. *præterquam ſobole ſuo colono paſcendũ.* paſcendũ autẽ illud ſignificabit potius immittẽdum pecus in agrum, quàm ſumptuosè & dãnosè colendum. Item, *quorum prædia colenda,* lege è veteribus. *quorum hæredia colenda.* Et mox in ijſdem, C. *Furius Creſinius,* diſertè ſcribitur & literatè. Cum de foſſis agit, ſcribo pro *retuſis locis: cretoſis.* adſtipulatore etiã Columella. & pro *imbricibus. in reprocibus aut ſupinis lateribus procũbere.* id eſt, in aſperis & cõfragoſis & cliuoſis. *Munituráq; vallo ariſtarũ quadruplici.* partim *quadrifido,* partim *quadripedi,* veteres libri habent, eodẽ tamẽ ſenſu. pro, *cũ longiſsimo pedali,* libri veteres, quoſquidẽ viderim, omnes habent, *cum longiſsima pedali obſa.* quod & ſe in ſuis teſtificantur reperiſſe Germani. inde ſecuta caſtigatio nugatoria *cum longiſsima pedali obba.* cui, poſt hanc audaciam, non ſit ius adſcribendi ſua ſomnia? ego legendum cenſeo, vel traiectis literis *cum longa pedali foba,* vel potius, *loba.* Scribe mox. *Sunt & panico genera mammoſa è pano paruis racemata paniculis.* Panum autem appellat mammoſum, tumorem, vel inuolucrum licij dicitur panus. è pano autem exeunt paniculæ. Scio ego è Theophraſto multa emendari poſſe hoc in libro: ſed è regione comparare auctorem Græcum & interpretem multis locis Plinium, nunc non eſt operæ. *Hordeum maximè nudum & alica.* vetus liber, *& arinca.* & paulo poſt, pro *qualiter moliuntur: moluntur,* ſcribito. infra, *Bracem vocant.* mox duplex ſcriptura eſt in duobus veteribus libris, nos *Sandalam* in vno: in altero legimus *ſcandalum.* Quis autem ambigat, quin pro, *ſi quis granum ipſum ponderet.* multo ſincerius ſit, *ſiliquæ granum ipſum pondere.* vt granum æquare pondus ſiliquæ dicat? pro, *circa Thracium ſinum.* ſcribe *circa Thraciam Ænum.* Ænus enim vrbs eſt Thraciæ. Scribe item, *in ſubtilem farinam molit.* &, *quadrupe dumque ferè cibus eſt.* Vbi excuſum eſt, *Ita ſapientes agricolæ triticum cibarijs tantum ſerunt: Hordeum ſarculo ſeri dicunt:*

Plin. lib. 18. cap. 7.

Plin. lib. 18. cap. 5.

Plin lib. 18. cap. 6.

Plin. ibidem.

Plin. ibidem.

Plin. ibidem.

Plin. ibi, ca. 6.

Plin. eod. lib. cap. 7.

Plin. ibidem.

Plin. ibidem.

Plin. ibidem.

Plin. eod. lib. cap. 8. Plin. eod. lib. cap. 10. Plin. ibidem.

ſcribe, *hordea ſacculo ſeri dicunt*. id eſt, crumenæ & lucro. pro *ſi non exacta maturitate*, ſcribendum, *excocta*. pro, *in Allobrogum tantum Aruernorumq; agro*, ſcribe *Remorumque agro*. Scribe &, *Eſt & alia diſtinctio ſemel tempore L. Pauli nata pondo panis reddere uiſa xviij. Tertia xix. cum triẽte*. in priſcis libris, *ſiligo excepta*. lego, vt hoc quoque non magni momenti non prætermittam. ſcribe, *quod apud nos vocant Trionum*.

Tela. Auenæ vanæ. Voluendus. Voluens. Sepultus vino. Sepulti venti. Cum primis. Puncto tempore. Turbare. Conſuefco. Inſuefco. Requiefco. Iurare in verba magiſtri. Prorumpit. Erumpit. Incerare ſimulachra.

Caput 19.

HAEC farrago erit velut è varia ſegete. Tela videor animaduertiſſe textorum inſtrumenta, priuata quadam & peculiari ſignificatione vocari, Tibullus,

Tibul. lib. 2. eleg. 1.

— *& à pulſo tela ſonat latere*.

Prudent. Hamar. aduerſ. Marcion.

Prudentius,

Lucret. lib. 5.

Indumenta nouis texentem plumea telis. Lucretius

Nexilis ante fuit veſtis, quàm textile tegmen.

Textile poſt ferrum eſt, quia ferro tela paratur. Iam ante docui vanas apud Maronem auenas, eſſe vanos & ſteriles culmos, qui frugem non ferunt, quod auctoritate pij & eruditi ſcriptoris D. Ambroſii probani. Symmachus tamen intellexiſſe videtur genus herbæ fruges enecans. Sic enim in epiſtola ad Valentinianum Theodoſium & Arcadium Auggg. ſcribit. *Nec rubigo ſegetibus obfuit, nec auena fruges necauit, ſacrilegio annus exaruit.* Voluendus. quod futuri videtur temporis, ſi Grammaticis credimus, tamen in præterito vſurpatũ reperimus. vt apud Maronem — *voluenda dies en attulit vltro*. id eſt, voluta. & apud Lucretium.

Super lib. 19. cap. 29. D. Amb. lib. de Pœnitent. Symm. epi. ad Valen. Theodoſ. & Arca. Augg. Virg. 9. æn. Lucret. lib. 6.

Glans etiam longo curſu voluenda liqueſcit. Iterum,

Lucret. lib. 5. Virg. 1. æn.

Quo voluenda micant æterni ſidera mundi. Sed & voluens perpeſſionis ſignificatione poſitum non ineleganter apud illos duos perpolitos poëtas animaduertimus. vt apud Maronem. — *olim voluentibus annis*. quod Græcum eſt ἐκπλομένων ἐνιαυτῶν. & apud Lucretium.

Lucret. lib. 5. Virg. 1. Geor.

Multaque per cœlum ſolis voluentia luſtra. Iterum apud Maronem. *Tardaque Eleuſinæ matris voluentia plauſtra*. valet enim, quæ voluuntur, vel quæ volũnt ſe.

Virg. 2. æn.

Inuadunt vrbem ſomno vinoque ſepultam. quam honeſta tranſlatione à Marone dictum eſt, quod valet, obrutam & quietam, à ſepultis, qui terra operiuntur & quieſcunt. Sepultos etiam ventos pro quietis dixit Lucretius hoc verſu. *In ſtatione locata ſepultis vndique ventis*. Cum primis, quod dicimus, vt in primis, ſane dicimus comparatione eorum, quæ in quoque genere prima ſunt & præcipua excellunt. Apparet è Lucretio, qui integrum poſuit, quod alij ſubticent. Eius eſt verſus, *Hinc tibi ſubtilem cum primis ignibus ignem*. Idem, quod puncto temporis dicimus, puncto tempore ſcripſit,

Lucret. lib. 6.

Et liquidum puncto facit æs in tempore & aurum. Turbare idem pro turbari & miſceri dixit antiquitate quadam ſancta Varroni imitata Lucretii verſus eſt, *Diſſimiles inter ſe res turbareque miſtas*. Varro, *Quia cum mare turbat*. Conſuefco idem poëta pro conſuefacio poſuit, quod rarius eſt, hoc carmine.

Lucret. ibidẽ. Lucret. lib. 6.

An tum brachia conſueſcunt firmantq; lacertos? & Horatius

Lucret. lib. 6. Horat. lib. 1. ſatyr. 4.

— *inſueuit pater optimus hoc me*, pro inſuefecit. Sic apud Maro. requiefco eſt, vt ita dicam, requiefacio,

Et mutata ſuos requierunt flumina curſus.

Virg. 8. eclog. Horat. lib. 1. epiſt. 1.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri. ab Horatio per tranſlationem dictum, ab his ductam, qui in ducum & imperatorum verba iurabant. Id ſatis è Symmacho apparet ita ſcribente. *Vbi in leges veſtras & verba iurabimus qua religione mens falſa terrebitur, ne in teſtimonijs mentiatur*? Sunt quidem iſtæ tricæ, ſat ſcio, & huic merci nolim ſit maius precium quàm pro æſtimatione mea: tamen boni iuuenes gaudebunt apertis tranſlationum iſtarum velut fontibus. Prorumpit & erumpit ſepenumero neutrorum verborum ſignificatione trita videmus vſurpari. Maro tamen.

Symm. in epi. ad valẽ. Theodoſ. & Arca. Auggg.

It mare proruptum. dixit vt Lucretius

Virg. 1. æn. Lucret. lib. 6.

— *hinc prorumpitur in mare venti*

Vis. Et M. Tullius dixit, *Ne in me ſtomachum erumpant cum ſint tibi irati*. & Lucretius

Cic. ad Attic. lib. 16. epi. 3.

Exagitata foras erumpitur. Iſta quadem raritate auctorum ſcripta commendant, & gratiam eis adferunt. quæ, cur mihi adnotaſſe fraudi ſit, & aliorum ad hoc mentes aduertere?

Lucret. lib. 6.

Propter quæ fas eſt genua incerare deorum, ſcriptum ita à Satyrico eſt, vt prope putes antiquos noſtro ritu cæreas candelas offerre diis & eorum genibus adfigere ſolitos. Sed nimirum hoc non ſolebant, ſed deorum ſimulachra cæra illinire. Prudentius,

Iuuen. ſat. 10.

— *guſtauerat inter*
Vagitus de farre molæ ſaxa illita cæris

Prudẽt. cõtra Symmac. li. 1.

Viderat vnguentoq; lares humeſcere nigros. Sed hoc tandem caput nugari deſinat.

Lymphiones. Librilis tunica ſub ſerica. Interulæ dilores. Elephantini libri. Lutei libri. Illicium. Comitiale tribunal & Ceſpititiũ. Vopiſcus emendatus.

Cap. 20.

Vopisc. in Saturnino.

CVM Flauuius Vopiscus scribit in Saturnino, *Omnes certe Lymphiones cuiuscunque artis & videntur & habentur.* qui Lymphiones illi sint, quęritur, ac mediusfidius Glossographi facili defuncti opera pro fanaticis & lymphatis accipiunt parum conueniente interpretatione: proinde vt & aliquid ipse proferam, si quid mei iudicij est, vt olim iudices, alio tamen sensu dicebant: existimo vt Græcè νυμφῶνες & νυμφεῶνες appellantur antra & specus Nympharum: deabus illis res diuina fiebat, Sed & thalami: Sic Lympheones Latinè vocari mutata litera, vt pro nympha, lympha dicit latinus. Hic igitur per trāflationem Lympheones accipio pro officinis & sacrariis artium: vel pro thalamis. nisi si quis putet sua cuiq; arti fuisse sacra, dicat: suasque curias ad rem diuinam ex cuiusq; artis collegiis & corporibus. quod non æquè probem. Vidi & qui Linteones legendum contenderet, cuius generis multa sunt artificia. vidi & qui Lympheones interpretaretur omnes eos, qui artes tractant, quæ aqua egent, Sed ne ab eo auctore descedam, & quædam glossematica in eo, si possim, enucleem, cum

Vopisc. in Bonoso.

scribit in Bonoso, *Tunicam auro clauatam, subsericam librilem vnam*. quænam tandem est librilis illa? an cui clauandæ intexitur libra auri? & non perinde putem istam coniecturam aberrasse à vero. cum scribit Trebel-

Trebell. Pollio in Claudio.

lius Pollio, *Albam subsericam paragaudam, triuncem vnam.* nisi si quis dicat, in qua sit serici libra: ante tamen cum de tunica palliolata subserica loqueretur, nullum tale additamentum adposuit, vt in priorem coniecturam sim inclinatior, & librilem pro librali dictum credam. Subijcit mox,

Vopi. in Bono.

Interulas dilores duas. legi qui hic, & in aliis Scriptoribus eandem vsurpantibus vocem, *dicores* scriberet, & bis tinctas bisque saturatas intelligeret. Ego *dilores* à duplicibus loris, id est, liciis vberioribus duobus veluti bilices libenter acceperim. Audiui & qui è duplici velut loro & aluta pellitas exponeret. quod si quis offenditur compositione semigræca, is ita habeat, nomine lori etiam Græcos vti: & alioqui miscere in vnum vocabulum duas linguas non refugissent scriptores sæculi illius, quo vixit Vopis-

Vopi. in Taci.

cus, Nominantur ab eodem Vospico in Tacito libri Elephantini, qui in vlpia bibliotheca erant conditi in armariis, & senatusconsulta continebant ea, quæ ad principes pertinebant: qui vt opinor, sic appellati sunt, quod Eburnei forēt, vt & alii quidam erāt libri Lutei, qui non raro etiam

Vopi. in Taci.

ab Historicis citantur. Quod autem ibidem scribitur, *Omnes omnes in Decium ad campum Martium*. est caliginosum & tenebricosum. quid enim sibi illud Decium vult, etsi sæpius iam abusus sum patientia hominum meis anguralibus coniecturis, vt sæpius tentanda non sit: tamen me non possum tenere, quin dicam, *Illicium*, mihi videri legendum esse. quod vocabulum à Varrone explicatur significare illici & conuenire populum.

Scri-

Scribitur ibidem, *Ibi comitiale tribunal ascendit.* Comitiale tribunal hic suspicor dici ad discrimen iuridici tribunalis & cespititii, vnde Imperator milites alloquebatur: vt Vopiscus scribit in Probo, *deinde concursus & cespititium tribunal.* ad huius igitur discrimē Comitiale dicitur, quod in campo Martio erat, vnde Magistratus comitia habebant & Quirites illic alloquebantur.

Vopi. in Tac.

Vopi. in Probo

Trebellius Pollio explicatus & emendatus. Aclides. Amentum. Teres. ἀγκύλαι. Tunicæ russæ. Φοινικίδες. Tunicæ ducales. Sanguinis dies.

Caput 21.

CVCVTIA quæ sint in Trebellii Claudio quærunt Grammaticorum classes. Ego per diminutionem putem Cucullia legendū, *Chlamydes veri luminis*, ibidem scribuntur. puto veri esse coloris, vt si purpureus color sit, is sit luminosus, nitidus. pro colore autem lumen poni & hinc apparet, & è Tertulliano, qui in libro de Pallio scribit, *& de luminis consilio*. Porro *Oraria Sarabadena*. non à Sarabaris inuenisse nomen crediderim, sed à gente, & *Saraptena* legendum suspitione adducor ab vrbe phœnice Sarapta. Nominantur & in eadem vita Aclides, vt & à Marone.

Trebel. Pol. in Claudio. Treb. Pol. ibi. Tertul. lib. de Pallio. Trebel. Pol. in claudio. Treb. Pol. ibi. Virg. 7. æn.

— *teretes sunt Aclides illis*

Tela: sed hæc lento mos est aptare flagello. quidam sic ea tela dicta putant, quasi ἀκίδες ab acumine & cuspide: ego iacula crediderim ansata, vel amentata, amentum enim Maro significare videtur, cum flagellum lentum dicit, quod est loreum amentum. Cum enim è loro flagella fiant, per trāsnominationem lorum videtur flagellum dixisse: Iacula autem intellexisse Maro videtur cum teretes appellauit. nam teres est iaculorum hastile. ἀγκύλαι autem Græcis iacula quædam sunt: & per diminutionem inde ἀγκυλίδες dici possunt. vnde luxata fractáque paulo voce Aclides à Latinis appellatæ. *Tunicas* autem *russas* appellat, quas Græci φοινικίδας. Earum quædam militares erant, vt apud Trebellium *Tunicas russas militares annuas*. Illis vtebantur milites, vt Tribuni. Erant & ducales, quibus duces vtebantur, vt apud Vopiscum in Aureliano, *Tunicas ducales russas quatuor.*

Trebel. Pol. in Claudio. Vopi. in Aureliano. Trebel. Pol. in Claudio.

Boliteram halieuticum. interpretor non iaculum vt Glossematarii, sed prægrandem & capacissimam patinam, quæ velut reti iaculo magnam vim piscium, magnumque bolum cepisse videtur. esse enim puto per trānslationem nomen impositum, *Cum esset*, inquit Trebellius, *nunciatum nono Calendas Apriles, ipso in sacrario matris, sanguinis die Claudium Imperatorem factum*. puto diem illum significari quo Galli fanatici se cruentant per furorem alienata mente. Sic quædam, quæ quod mihi negotium exhibuerant, aliis facessere posse credidi, cum ex inscitia mea aliorum ingenium

Trebel. Pol. in Claudio.

nium improbè exiſtimarem,ex Hiſtoricis illis excerpta, huc congeſſi. In quo tamen vereor ne fruſtra irritus à me ſit poſitus labor animo conante ad veram euadere vocum obſcurarum enucleationem,ad eam tamen nõ aſpirante Sed error aliorum,qui in his ante me explicandis variè vexatus eſt,audaciæ meæ viam muniit. Quodque deterrere debuit,fiduciam & audaciam addidit: cũ ſperarem me eam facile veniam impetraturum,quam alijs non viderem eſſe negatam.

Lucretius lib. 5. explicatus. Merto, Pulto. Rabies pro fremitu canis. Protrahere ſe. Noctis tenebræ ſeueræ. Dij cur immortales & æterni. Penetrare animos. Deplexum eſſe. De præpoſitio.

Caput 22.

Lucret.lib. 5. ETSI in Lucretij quinto eleganter ſcribitur — *contra nunc rerum copia merſat*: tamen quod in Chirographis reperitur *mertat*, vt & veteribus
Quinti.lib. 1. cap. 4. pultat dicebatur,non eſt deridendum nam vindice Fabio vtrumque antiquitati aſſeritur,non inuitus & hos verſus ſic legerim.

Lucret.lib. 5. *Tunc & amicitiam cœperunt iungere auentes*
Finitimi inter ſe nec lædere, nec violare. Equidẽ ſcio *habentes finitima inter ſe* bonam exprimere ſententiam. ſed quæ mox ſubſequuntur facilius meliuſque cum ijs verbis, quæ poſui, conciliabuntur, atque cohæreſcent. Illud autem tralaritium nõ eſt,nec tritum: Rabiem à Lucretio accipi, pro fremitu canis nondum latrantis,ſed irrientis,cum vt Lucilius ait,caninam literam rho pronunciat canis irritatus. ſic enim ſcribit

Lucret.lib. 5. *Longe alio ſonitu rabie deſtricta minantur*
Et cum iam latrant & vocibus omnia complent. Scitè autem Se protrahere, pro ſe patefacere, ſe indicare & aperire iucunda tranſlatione vſurpat, ducta ab his,qui latentes in medium protrahunt.

Lucret. lib. 5. *Quippe vbi ſe multi per ſomnia ſæpe loquentes*
Aut morbo delirantes protraxe feruntur. Cum autem ſcribit

Lucret. ibidẽ. — *& noctis ſigna ſeuera*, id propter noctis triſtitiam & ſeuerum mœſtumque eius horrorem: non enim lætæ ſunt noctis tenebræ iucundæq;,
Lucret,ibidẽ. vt alma lux diei. Sic cum ait, *Et tamen omnino quod tantos viribus auctos*, ſignificat deos eſſe immortales & æternos exiſtimatos,cum ex eo, quod ſemper eorum maneret forma: tum vero vel maximè,quod tantis viribus
Lucret.ibidẽ. præditos nulla vi ſuperari poſſe crederent. Cæterum cum ſcribit — *corripunt membra pauore.* Intelligit membra pauefacta & trepidantia ſimul re-
Lucret.ibid. pere & ferri & ſimul contrahi. Eodem autem in libro, *Tum penetrabat eos*, valet εἰσήϊξ, εἰσήρχετο· eorum animos ſubibat, ſuccurrebat eis, quaſi quæ excogitemus, ea animum ingrediantur noſtrum extrinſecus. Hi autem

tem duo verſus ſunt obſcuri, & deſiderant explanatoris diligentiam, à me breuiter attingentur.

Et nec opinantes à tergo diripiebant, id eſt, lacerabant, quamquam ne quid diſſimulem, non inuitus legerim *deripiebant*, id eſt, deorſum capiebant & detrahebant. *Deplexaque dabant in terram voluere victos.* Deplexæ ſunt de eis pendentes eiſque implicatæ. Sic enim aſſiliebant, vt infixis vnguibus de eis penderent & eos deorſum detrahere conarẽtur. Idq; eſt deplexum eſſe. cum de, infra deorſumque ſignificet. Lucret. ibidẽ. Lucret.lib. 5.

Iouem lapidem iurare. Furtum per lancem & licium conceptum. Luma apud Feſt. Lumariæ falces. Luſtrici dies. Latrare.

Cap. 23.

IOVEM lapidem iuro cum dicimus,non puto Iouem lapidẽ dici. quid enim eo inſulſius? ſed orationem breuitate imminutam eſſe. nam Iouem lapidem iuro, integra ſolidaque ſententia eſt, Iouem lapidem tenens iuro. Quo id auctore dico? nempe Feſto, cuius verba ſunt, *Lapidem ſilicem tenebant iuraturi per Iouem, hæc verba dicentes: Si ſciens fallo, tum me Dieſpiter ſalua vrbe arceque, bonis eijciat, vt ego hunc lapidem.* De furtis per lancem & licium conceptis, quæ lex xii. Tabul. pro manifeſtis voluit vindicari, tantum hoc apud Feſtum legimus, *Lance & licio dicebatur apud antiquos, quia qui furtum ibat quærere in domum alienam, licio cinctus intrabat lanceque ante oculos tenebat propter matrum familiæ aut virginum præſentiam.* Hæc verba varias peperêre hominum noſtræ memoriæ coniecturas, ac pro ſuo quiſque ſenſu & captu expoſuit. Nulla igitur inuidia fuerit, vt opinor, ſi quid mihi videtur, dixero: non quo mea mihi plus æquo ſententia probetur: ſed vt ius liberè cenſendi vſurpaſſe ſaltem videar. Cum quis ſibi furtum eſſe factum querebatur, remque furtiuam in ædes Titii à fure deportatam eſſe: ſi eam ibi forte reperiret & comprehenderet, nec Titius eum ingreſſu prohiberet, furtum conceptum dicebatur. Quod ſi vel in atrio eam non reperiret, ſed in interioribus ædibus depoſitam collocatamque diceret: vt in gyneconitide, vbi mulieres manebant, quo non admitteretur: aut poſtremo, ne in atrium quidem ingreſſum Titius permitteret: lex concedebat ei, qui furtiuam rem quærebat, vt ſe accingeret licio, quo expeditior ad quærendum eſſet: & lancem oculis oponeret, ne à mulieribus aut virginibus, quæ in gynecæo eſſent, videretur. ab iis enim alienos viros cerui veteres nolebant. Quod ſi tum rem furtiuam conciperet & comprehenderet, furtum illud conceptum & comprehenſum pro manifeſto vindicari ſanxerunt, parẽq; ac manifeſto ei pœnã irrogari voluerũt. *Lima*, inquit Feſtus, *genus eſt herbę, vel potius ſpinæ.* quid

Lucret. ibidẽ. Feſt. lib. 10. in litera L. Feſt. eodem lib. 10. Feſt. lib. 10. in litera L.

Fest. eodem lib. 10. quid si *Luma* scribendum est? quo nomine censentur herbæ spinosæ in agris. vnde & falcibus Lumiariis nomẽ inditum est. *Lustrici dies sunt*, inquit idem, in puellis nonus: In pueris octauus: quibus lustrabantur, nomenque eis imponebatur. Hinc explicandus est Vlpianus, qui in capite de Decimis scribit, *Item communis filius filiáue post nonum diem, amissus amissáue, vnam decimã adijcit: duo autem post nonum diem amissi, duas decimas adijciunt.* Vlpia. de decimis in fragm. Hic enim nonum diem propter diem lustricum dicit. Ante diem lustricum dicimas non adijciebant. *Latrare*, Festus apud Ennium ait esse, *poscere*. Ego & apud Lucretium in eadem significatione reperio hoc versu. Fest. lib. 10.

Lucret. lib. 2. *— nonne videre*
Nil aliud sibi naturam latrare.

Liuius lib. 40. explicatus. Inaugurare. Regiones 4. vrbis, 4. esse tribus. Præfecti. Extraordinarij in exercitu Rom. Inuehi in aliquem. Effrænata audacia. Magistratus scribam sibi legebat. 4. portæ in castris. Decumana. Prætoria. Principalis. Quintana. Extraordinaria porta. Principales 2. dextra & sinistra. Defendere. Defendere iniuriam. Delinimenta. In medio positum.

Cap. 24.

MIHI vnus atque alter locus Liuii è libro 40. non videntur ita facilem habere intellectum, vt non interpretis munus diligentis desiderare videantur. Quod vtinam idoneus essem eorum enarrator. vtcunque tamen me iuuabit, pro mea virili, vt intelligatur, elaborasse: etsi nihil profeciisse videar, certe aliorum ingenia ad ea explicanda incendisse. *Secundæ*, Liuius li. 40. inquit, *legionis Fuluius Tribunus militum erat, is mensibus suis diuisit legionem.* opinor hanc esse sententiam. Cum sex Tribuni militum essent in legione, in duabus, duodecim, ita inter se partiri solitos esse, vel comparare, vt per semestre bini duobus mensibus legionibus duabus imperarent. Polybius. Polybius huius rei mihi auctor, qui ita scribit. κατὰ δύο γὰρ σφᾶς αὐτὰς διελόντες ἀνὰ μέρος τῆς ἐξαμήνου τὸν ἥμισυν ἄρχουσι. Cum igitur imperandi vices ad Fuluium peruenissent, is suis mensibus, id est, suo bimestri, legionem dimisit. Non ita longè qnod sequitur, enucleatu non perinde facile est. Liui. lib. 40. *Religio inde fuit pontificibus inaugurandi Delabellæ: P. Clœlium Siculum inaugurarunt, qui secundo loco inauguratus erat.* Quis enim mirum non putet esse, eum inauguratum fuisse, qui iam secundo loco inauguratus fuerat? Sed vt suspitio est, vel Dolabella, quem inaugurare noluit pontifex, aliud sacerdotium habebat, cui ante Clœlium inauguratus fuerat. Sed cum religio esset pontificibus eum inaugurandi sacerdotio regis sacrificí, qui secundo loco inauguratus fuerat eidem, cui Dolabella sacerdotio inaugu-

ratus

ratus erat: vel potius cum Pontifex Maximus inaugurare Dolabellam nollet, velut in subsidium & secundo loco Clœlium inaugurat, si primo Dolabella non inauguretur. nec vero soli Pontifices inaugurabant: verum etiam Salii. Capitolinus de Antonio Salio. *Fuit in eo sacerdotio & præsul & vates & magister & multos inaugurauit atque exauguravit nomine præeunte, quod ipse carmina cuncta didicisset.* Iuli. Capitol. in Anto. Salio. Cur autem volebat pontifex vt magistratu se Dolabella abdicaret? nẽpe quia regem sacrificũ nefas erat magistratus gerere. Liuius scribit *Regionatimq; generibus hominum, causisq; & quæstibus, tribus descripserunt.* Regiones quatuor vrbis, quatuor sunt tribus vrbanæ: reliquæ tribus rusticæ regiones & præfecturæ sunt in Italia. In suffragiorum ratione descripserunt tribus illi censores ex ordinibus & generibus artificijsq; & quæstubus, vt homines vnius ordinis & generis: vt vnius causæ & quęstus simul ferrent suffragium Itaq; in regione tribus Sergiæ, omnes qui calcearij erant, simul suo ordine suffragium ferebant: ac si genera & quæstus certo ordine descripserant per omnes regiones & tribus. vt cum ad tribum aliquam ventum esset: scirent Senatorij & Equestris ordinis viri, quando sibi in suffragium eundum esset. Et deinceps alij inferiorum ordinum & quæstuum. Liuius, *Flaccus luce prima* C. *Scribonium præfectum socium ad vallum hostium cum equitibus extraordinarijs alæ sinistræ mittit.* Liui. lib. 40. Præfecti vocabantur, qui socialibus auxilijs præerant. In exercitu autem Romano Extraordinarij vocabantur, tertia pars equitatus socialis, quinta peditatus: vt à Polybio scribitur. Erant itaque in exercitu equites extraordinarij & pedites. Inuehi in aliquem vnde dicatur, quod tam sæpe in auctoribus legimus, ex Liuij loco facile intelligetur, quem scribam: est enim translatio ab equitibus. *Inuehebant*, inquit, *se hostes & in partibus extremis iam pugnabatur.* Liui. lib. 40. Sed & effrænatam audaciam cum legimus, ab equis trahimus, quorum sine frænis indomitus est impetus. Proinde Romani interdum magno in periculo in hostem detractis frænis equos permittebant. Liuius, *Id cum maiore vi equorum facietis, si effrænatos in eos equos immittitis, quod sæpe Rom. equites cum magna laude fecisse sua, memoriæ proditum est.* Liui. ibidem. Magistratus suos Scribas habebant, quos ipsi legebant. Liuius, *Et erat familiaris vsus, quod scribam eum quæstor Q. Petilius in decuriam legerat.* Liui. ibidem. In decuriã scribarum eum à Petilio lectũ fuisse Liuius, his verbis dicit, factumq; scribã. Vulgo numerantur quatuor in castris Romanis portæ. Decumana, Prætoria, Principalis, Quintana. Erat tamen in eis etiam porta extraordinaria, prope quam tendebant Extraordinarii. Liuius, *Erumpere Extraordinaria porta iussit.* Liui. ibidem. Quæstoria, quæ propinqua erat quæstorio. Liuius, *Q. Fuluius Flaccus legatus cum dextra ala ad Quæstoriam portam positus.* Liui. lib. 40. Sed & duæ principales erant, Dextra & Sinistra à principibus

nomen

Liui. lib. 40. nomen adeptæ Liuius, *ad dexteram principalem haſtatos legionis primæ in-*
Liui. ibidem. *ſtruxit.* Iterum, *Tertia legio aduerſus principalem ſiniſtram portam inſtructa eſt.*
Scribit Liuius, *aut ſibi eam eſſe defendendam, aut prouinciam dimittendam.*
Hic defendere, valere crediderim prohibere. vt dicat ſibi faciendum eſſe
cic. offic. lib. ne queri vltra iubeat. quæ ſignificatio non eſt omnino inſolens, cum pre-
ſertim dicat Cicero, defendere iniuriam pro prohibere, non abſimili no-
tione verbi. Delinimenta pro veneficiis & incantamentis Liuius perſpi-
ſuper lib. 17. cuè poſuit, cum ſcripſit. *Imbuti illinc & infecti Romanis delinimentis re-*
cap. 21. *deunt.* Quo de verbo iam aliquid me dixiſſe recordor. Sed & in medio
poſitum, idem auctor dicit. In medio poſitum eſſe id quod controuerſum
eſt, & dubium, de quo ambigitur, & in controuerſiam reuocatur, hunc in
modum. ego vero, ſi in medio ponitur non agnoſco. *Archo Poſidi cui-*
dam longè principi gentis Ænianum nupſit. legendum libenter crediderim
Liuius li. 40. non *Æneatum.* quod de vrbe gentem non dixiſſet: & gens Ænianum ſa-
tis nota eſt.

Liuius lib. 39. & 10. explicatus. Libertorum conditio. Enubere. Gentis enuptio. Præferre triumphi diem. Per infrequentiam. Purè lautum.

Caput 25.

SVSPICOR conditionem libertorum Romæ non ſemper eandem fuiſſe: nec temeraria leuique coniectura impelli videor, vt id credam: cum ex Liuio intelligam nihil eis olim licuiſſe de ſuis fortunis dare, nihil diminuere. Quodquidem eis poſtea licuiſſe, ac iuriſconſultorum auctoritate non iniuria quis adfirmauerit. Sed locum Liuii proferre ſatius fuerit. *vti-*
Liui. lib. 39. *que Feceniæ Hiſpalæ datio, diminutio, gentis enuptio, tutoris optio ita eſſet, quaſi ei vir teſtamento dediſſet: vtique ei ingenuo nubere liceret.* Nam etſi ante viuo patrono libertina illum adoleſcentem Æbutium ſua munificentia ſuſtentabat, clam tamen patrono & ignaro, contráque ius libertinæ conditionis iſta faciebat: hoc certe conſtat mortuo patrono ius ei fuiſſe teſtandi, tutore à Prætore & Tribuno petito, in cuius manu eſſet, & quo auctore teſtamentum faceret. Decretum igitur dicit Liuius fuiſſe Senatuſconſulto, vt ei ius eſſet dandi & diminuendi, quod eſt de ſuo peculio largiendi & diminuendarum fortunarum. quod non fuiſſe videtur conceſſum libertinis, viuo patrono. Itaque quamquam eius patronus fato conceſſerat, vel quia Senatus id ignorabat, vel quia mulierem omni iure conditionis libertinæ liberatam defunctamque beneficio ſuo volebat, dationem
Liui. ibidem. & diminutionem ei tribuit. Addit Liuius, datam etiam ei gentis enuptionem, quod interpretor, non vt ei ius eſſet extra libertinum ordinem nubendi: ſed vt alijs quàm libertis ſui patroni, aut gentis: & quia patronus eius

eius erat, id eſt, quàm libertis gentis illius hominis, cuius erat liberta, nubere ius eſſet. Enubere autem eſt extra ordinem, aut genus, aut gentem nubere. Liuius lib. 10. *Virginiã Auli filiam, patriciã plebeio nuptam L. Volumnio Conſuli, matronæ, quòd è patribus enupſiſſet, ſacris arcuerant.* Datum eidem Liui. lib. 10.
mulieri Senatuſconſulto, vt ſibi tutorem optaret, quẽ vellet, vtque ei ingenuo nubere liceret. Eodem in libro Liuius dicit, *Turpe eſſe & indignum* Liui. lib. 39.
alienarum ſimultatum Tribunum Plebis cognitorem fieri, quod eſt mandatas & delegatas eſſe tribuno alienas ſimultates, vt tanquam procurator eas exerceat & perſequatur. quo in loco cognitor etiam abſentis eſt, nõ præſentis. quod tamen primæ claſſis auctores contendunt. Præferre triumphi diem paulo poſt, pro diem triumphi dicit anteferre, præcipere & maturare ante diem conſtitutum & deſtinatum triumpho. verba eius ſunt, *Ne plus in triumpho certaminum quàm in bello haberet, prætulit triumphi diem.* Liui. ibidem.
per infrequentiam dicit idem Scriptor, factum Senatuſconſultum, cum infrequens eſſet in curia ordo, neque iuſtus eſſet Senatorum numerus. Eius verba ſunt, *qui per infrequentiam furtim Senatuſconſultum factum ad* Liui. ibidem.
ærarium detulerit. nam vt Senatuſconſultum fieret, ſaltem eſſe in curia centum Senatores oportebat, vt ex Liuio intelligimus, qui ita ſcribit, *Prætor Senatum conſuleret, ſi ei permiſſum eſſet, cum in Senatu centum non minus eſ-* Liui. ibidem.
ſent. Quid eſt eodem libro apud Liuium purè lautum, cum ſcribit, *decimo die cœnatum, deinde purè lautum in ſacrarium deducturam*? verbum iſtud Liuius eodem lib. 39.
certum ſe ſacro purificantium quod Feſtus explicat, pura lotum aqua. Feſt. lib. 14. in litera P.

Martialis lib. 12. explicatus & emendatus. Cœna aduentoria. Penſio. Balux. Ancillariolus. Lecticariola. Cataplus. Sellæ Patrocilianæ.

Caput 26.

EPISTOLAM libri xii. ſcribit Martialis ad Priſcum Terentium, cui & xii. librum nuncupat. In ea ſcribitur, *& ſtatui pauciſſimis diebus, vt fami-* Martia. epiſt. lib. 12.
liariſſimas mihi aures tuas exciperem aduentoria. hoc de epiſtola intelligunt, quæ amico venienti occurrit, ſed diebus paucis epiſtolæ ſcribendæ non eſt opus, ſed horis. ego de libro hoc potius intelligendum augurer: quem pauciſſimis diebus à ſe ſcriptum dicit. De libro autem, vt de aduentoria cœna loquitur. qua excipere ſolemus amicos peregrè redeuntes, aut longo interuallo ad nos venientes. Plautus Epidico, *Venire ſaluum gaudeo.* Plaut. Epidico. ſc. Heus adoleſcens.
T. quid cæterum? E. quod eo aſſolet, cœna tibi dabitur. Sed in his non acquieſcemus, ac ex eodem illo libro hanc telam detexemus. niſi me iudicium fallit, ferme ſuſpicor eſſe contaminatum epigramma ad eundem Priſ- Mar. lib. 12.
cum, cuius principium eſt, *Quod Flacco varioque fuit.* eius pars loco de- epig. 4.

migrauit, & in proximam viciniam immigrauit in epigramma Neruæ, nam *Macte animi, quem rarus habet.* ad calcem vsque eidem epigrammati adscribi debet. *Quas non retentas pensione pro bima.* hic pensio merces est ædium aut cellarum cõductarum, vt apud Paulum. *Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorum vel mercedes vecturæ etiamsi de naui agatur, deponi solent. Illinc paludis malleator Hispanæ.* Quid si *balucis*? Sic enim massas quasdam auri vocari in Hispania solere scribenti Plinio credimus. quod vocabulum in *paludis* à vocis propinquitate facile deflecti potuit. mihi quidem non satis accommodatum hic esse videtur paludis nomen, licet Tagi ramenta aurea interpretentur. *Ancillariolus* eodem in libro est, qui amore ancillarum captus est, & in eis libidinatur. & *Lecticariola*, quæ se prostituit seruis lecticam succollantibus, quæ sordidissima libido est.

Martial. lib. 12. epig. 32.
Paul. li. 5. sentent. tit. 36.
Mart. lib. 12. epigram. 57.
Plin. lib. 33. cap. 4.
Mar. lib. 12. epig. 58.

Cum tibi Niliacus portet crystalla catastus. hic quicquid obloquantur & obstrepant Domitio homines animi infensi & obtrectatores *cataplus* legendum est, vt sit nauigatio Ægyptiorum. nam ex Ægypto & annona, & merces plurimæ Romam aduehebantur: & quia Græcè loquebantur, etiam Græco vocabulo eorum nauigatio Cataplus hic vocata est. Vlpianus de offic. Proconsulis, *Sed & quas Græci ἐπιδημίας appellant, siue κατάπλους obseruare.* Sidonius, *Si tum aut cataplus arriserit.* Ausonius, — *toto tibi nauigat orbe κατάπλους.* Ac non dubium est, quin in Martiale ita legendum sit, cum Ægyptia & peregrina Crystalli pocula opponat fictilibus à circo Flaminio. Accedit veterum librorum fides, in quibus cataplus legitur.

Mart. cod. li. epig. 75.
L. Obseruare §. ingressus ff. de offic. Proconsi. & leg. Sidon. lib. 7. epist. 7.
Auso. de clari. vrbibus.

Hi magis audaces an sint qui talia mittunt
Munera? putem eum respexisse ad calices, nomine audaces, vt rectè sentit Domitius: de quibus lemma est libro 14. *Calices audaces.* Sic enim scribi debet è veteribus libris. & ita Domitius legit. nunc enim *Calices* sine *Audaces* nomine excuditur. *Non sumus audacis plebeïa toreumata vitri.* *Sellas ante petit Patroclianas* Sic vocabãtur publicæ quędam Latrinæ. nam eodem modo Sellas familiaricas dixit Varro, priuatas ad familiæ aluum leuandam. Possunt in eo libro multo plura obseruari & notari: sed nos celeriter prætereuntes diutius vno in loco non consistimus: & quodam velut mulierc ularum fastidio prægnantium laborantes vix, ac malignè cibos attingimus, his nec nos, nec alios satiantes. quamquam vereor ne ad harum epularum primum statim gustum conuiuæ nostri statim vel nauseent vel fastidiant.

Mart. lib. 12. epist. 75.
Mart. lib. 14. epig. 94.
Mart. lib. 12. epig. 78.
Varro.

Stipu-

Stipendium. Volsci veruti. Substringere aurem. Acceptum facere. Vendere per auersionem. Dianæ lucus, & lacus. Diana limnæa. Conuexum cœli.

Cap. 27.

NON tantum stipendium est, quod victis imponitur, tributum, sed & æs militare. quin & stipendium militia & ærumna ac labor. Iustinus, *Herculi rex, cui 12. stipendia debebat.* Hic duodecim Herculis labores, stipendia duodecim sine conrrouersia vocantur. vnde pœna & labor dicitur. Horatius,

Iustin. lib. 2.

Quæ finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide pœnas luam. Sunt & stipendia, anni militiæ. vnde decem stipendia habere, aut duodecim legimus: quod est, decem, vel duodecim annis militasse. Sed vt in alea à Chio ad Coum, quando & hęc scriptio non minus habet incertas rerum vices, quàm alea iactuum & bolarum. Cur à Marone dicti sunt volsci veruti hoc versu?

Horat. Epod. od. 17.

Assuetumq; malo Ligurem, volscosque verutos. Equidem sic dici credidirim, quod milites veru armati essent. vt enim telum quoddam & ferramentum verutum dicitur, quod veru habeat: sic & homo, qui veru armatus est, verutus dicitur, vt cinctutus, cinctu vestitus. — *aurem substringe loquaci* apud Horatium, blandientis & adulantis est; vt existimo, & mirabundè assentantis. nam qui osculabantur, amatoriè auriculas prehendebant, vt apud Plautum est. *Prende auriculas*, significat igitur quasi amplexeris & admireris, auriculam eius substringe. *Acceptum face, redditumq; votum.* Illud acceptum face, videtur esse ab acceptilationibus sumptum & liberationibus. petit enim vt voto liberatus sit Catullus. Certe hanc locutionem apud iureconsultos reperio. Iulianus, *Cum emptor venditori, vel venditor emptori acceptum facit: voluntas vtriusque ostenditur id agentis vt à negocio discedatur.* Per auersionem vendere esse videtur apud iurisconsultos, cum velut auersus quis, nec rem inspiciens, nec explorans emit: sic opus auersione locatum, quod velut ab auerso conduci tur vniuersum, non vt in pedes & mensuras præstetur. Quod scribit initio libri 3. de Oratore Cicero. quorum à magistratu pignora capiebantur, ea solitum fuisse concidi: idem Ædiles, vt iurisconss scribunt, faciebant, cum quid in via, quod ei officeret & impediret, inueniebant. Paulus, *Lectos emptos ædilis, cum in via publica positi essent, concidit.* Ait Maro, *Audijt & Triuiæ longè lacus.* non solum nemora & luci Dianæ consecrabantur. vnde Horatianum illud

Horat. lib. 2. saty. 5.
Plaut. Asinaria sc. Cur me retentas.
Catul. epi. 34
L. Cũ emptor ff. de recind. vendit.
L. Si quis vina §. Si auersione ff. de peric. & cõm. rei vend.
Cic. 3. de Ora.
L. lectos ff. de per & com. rei vend.
Virg. 7 æn.
Hora. in art. poet.

— *& dum lucus & ara Dianæ.* & Martialis,

Mart. lib. 11. epig. 19. Strabo. lib. 8. Virg. 4. æn.

In quo ruta facit nemus Dianæ. sed etiam Lacus, vnde & Limnæam cognomento apud Strabonem Dianam reperimus.

— *tædet cæli conuexa tueri*. Annotant Grammatici quidam conuexum cœli cerni non posse, sed eius concauum. Ac denique Conuexa, pro cõcauis dixisse poëtam, cum sit conuexum curuum cauo oppositum. Sed conuexum cauum esse reor, quod è Iustino intelligi potest scribente de Xerxe, *Et montes in planum deducebant, & conuexa vallium æquabat*. & Marone, *Classem in conuexo nemorum sub rupe cauata*.

Iustin. lib. 2. Virg. 1. æn.

Quintum, Paulum. Publicolam. Aquilium scribendum potius esse, quàm Quinctum. Paullum. Poplicolam. Aquillium. Cap. 28.

INDVCTA nuper est ab eruditissimis hominibus in libros omnes nominum quædam literatura, ab vsitata discrepans. Quinctum enim & Paullum, Poplicolam, Aquillium scribunt: sed nos vulgus vt consuetudinis retinentissimi sumus: ita vix istam nouitatem approbare possumus, & libenter nouum opus nunciaremus. nituntur tamen marmorum Capitolinorum auctoritate. cui non puto tantum ponderis esse debere, vt aduersus Grammaticorum scholas & præceptiones audienda sit. nec enim illos marmorarios, lapidumque scalptores bonos Grammaticos fuisse crediderim, sed operarios manu, quàm mente doctiores. Proinde rem ipsam putemus & propius inspiciamus: vt videamus nosne, an illi, in errore versemur. Existimo prænomen Quintus esse à numero, principio deductum: vt & Sextus & Decimus. Si igitur Quinctus scribendum est in hominis prænomine: Erit & Quinctus scribendum in numerali nomine: ipsi tamen Quintus semper scribunt: Sed & Quinctilis mensis, non Quitilis: Quinctana poëta in castris erit dicẽda, non Quintana. Suspicor autẽ Marmorarios hoc deceptos, quia cum apud veteres c. & q eodem modo sonarentur: & participium cinctus magnam vicinitatem cum Quintus in illa antiqua pronunciatione haberet, ex eo Quinctus scripsisse: ac vitium pronunciationis suæ fastis Capitolinis mandasse. nam vt notant veteres Grammatici, vulgus infinitis oris vitijs laborabat. In vulgo autem non in doctis numerantur opifices. In quorum antiquis inscriptionibus, quotidie ea agnoscimus. Paulus autem non Paullus auctore Prisciano, qui in Grãmaticis locupletior est testis quàm vllus scalptor. is enim sic scribit, *Excipitur vnum in lus desinens Paulus, quod non geminat l. in diminutiuo*. nec mirum cum au diphthongus post se geminari consonantem prohibeat. Publicolam autem lenius & concinnius dici, quàm poplicolam (etsi poplicola & propter originem & significationem damnari non potest) arbitror. vt enim pro populicum factum est publicum. iniucunditate vocis ad mansuetiorẽ traducta sonũ: sic pro poplicola, publicola, id est, populicola. Sic Publius quasi popilius est dictus, cũ poplius offenderet Latinas aures: quę eadẽ offensio in poplicola ineſt. nec moueor auctoritate Gręcorum, qui πόπλιον dicunt & ποπλικόλαν: quæ illis auditu iucunda, Latinis fastidiosa sunt. & quamquam qui poplicolam scribit, si se origine vocis defendit, nec damnari penitus potest, tamen meo iudicio, qui publicolam scribit, Latinius & elegantius, certè suauius scribit. Aquillium porro, quid est causæ cur geminata scribamus l. litera, cum vnam analogia & origo postulet? vt enim à Rutilo, Rutilius: sic ab Aquilo, Aquilius deducitur. nec enim vt opinor, syllabam bonus poëta in versu produceret. Sed ne Petillius quidem scribendum est, cum nec Petilia vrbis nomen, vnde ductum videtur, consonantem duplicet: quæ à πέτεσθαι, & ab Ilio deriuata appellatio est.

Priscia. lib. 3. de deminut.

Parua Philoctete subnixa Petilia muro: siue à petilo, quod exile & parum est. vt à Rutilo Rutilius. Virg. 3. æn.

Hæc non eo dixi, quo putem meas rationes illorum doctissimorum hominum iudicio anteponendas esse: sed vt quæ mihi contra istius literaturæ nouitatem commodè excogitari posse videbantur, declararem.

Iusiurandum in faciendo fœdere. Auspicia ex auib. & ex pedestribus obseruata. Innubere. Enubere. Contra. Contrarium æs. Captus. Gabinum fœdus. Byblinum vinum.

Caput 29.

ETSI Maro in fœdere faciendo lib. xii. AEneid. Homerum imitatur: tamen vt mihi videtur, etiam ad ritum solemnem, verborum formulam, qua veteres Romani in sanciendis fœdoribus & bellis indicendis vti solebant respexit. Quod è Liuio perspicere, facile est: cuius verba sunt libro primo. *Audi Iupiter & tu Iuno: Quirine, dijque omnes cœlestes, vosque terrestres, vósque inferni audite.* Iterum, *Audi Iupiter, audite fines, audiat fas.* Maro autem,

Virg. 12. æn. Liuius lib. 1. ab vrb. cond.

Et pater omnipotens & tu Saturnia Iuno
Iam melior, iam diua precor, tuq; inclyte Mauors, & mox.
— *quæque ætheri salti*
Religio. & infra
Vimque deûm infernam & diri sacraria ditis. Sic & Plaut. Iurat deos superos, inferos, medioxumos. Sunt autem qui à Grœcis dij ἐφόνιοι & ὑποφόνιοι appellãtur. *Quod autem idem Liuius scribit. Quarum rerum, litium, causarum condixit paterpatratus populi Romani, Quiritium patripatrato priscorum Latinorum*. ita intelligendum arbitror, vt vel nomine subaudiatur: vel potius

Liui ibidem. Vir. lib. 12. æn. Virg. li. 12. æn. Virg. ibidem. Plau. Cistellaria sc. Credo ego amorem. Liui. lib. 1. ab vrb. cond.

potius clarigationem & repetitionem ſubticeri credimus: & cõdixit,& denunciauit repetitionem intelligamus. Quam in ſententiam potius inclinat animus præſertim cum ea res clarigatio ſolemni nomine diceretur. Apud Horatium, nam ille quoque nobis ad hunc conſarcinandum centonem ad partes vocetur.

Horat. lib. 3. od. 27.

Rumpat & ſerpens iter inſtitutum. non ſine cauſa dictum eſſe videtur. non enim tantum Romani auſpicia ex auibus obſeruabant, ſed etiam è pe

Feſt. lib. 14. in litera L.

deſtribus. Nam ſic Feſtus ſcribit. *Pedeſtria auſpicia nominabantur, quæ dabantur à vulpe, lupo, ſerpente, equo, cæteriſque animalibus quædrupedibus*. Innubere aliud eſſe videtur quàm enubere. nam enubit ea, quæ extra gentem

Liui. lib. 39.

& conditionem ſuam nubit: vt ſi libertina ab ingenuo ducatur, aut eo, qui non ſit libertinæ gentis patroni. Sic Feceniæ Hiſpalæ legimus apud Liuium, datam enuptionem gentis. Ac innubere eſſe videtur infra, ſuo ordine nubere & collocari inferiori. Liuius lib. 1. de Tanaquile. *ea cum in-*

Liuius lib. 1.

nupſiſſet ſpernentibus Etruſcis Lucumonem exule aduena ortum ferre indignitatem non potuit. alij in vrbe nupſiſſet eſſe credunt. Ne ab hac quidem decuria Plautus aberit: ſed & aliquid ipſe de ſuo huc conferet, ne aſymbolus

Plaut. Epidico ſcr. Honoris cauſa.

ſit. *Auro* inquit, *contra carus non eſt*. mira quædam iſta loquendi ratio videtur. qua & alijs in locis vtitur. Illud *contra* mihi valere videtur, vt quod ſentio, loquar. Si contra appendatur, vel pari pondere auri carus non eſ-

Feſt. lib. 3. in litera c.

ſet. Quod autem id contra valeat, ex eo apparet, quod à Feſto ſcribitur, *Contrarium æs eſſe, æs graue*. Idem Comicus propriè, vt ſolet, & eleganter

Plau. Menechmus ſc. Ni mala in ſtulta.

ſcripſit *captum ſit collegium augurum*. nam cum aliqua de re collegium augurum conſulebatur. ſic loqui ſolebant, vt reor. nam non dubitem quin è loquendi more ad ſumptum ſit. Sic & *Captus*, inquit Feſtus, *dicebatur locus*

Feſt. lib. 3. in litera C.

ad ſacrificandum legitimè conſtitutus.

Horat. lib. 2. epiſt. 1.

—*fœdera regum*

Vel Gabijs, cum rigidis æquata Sabinis. cum dicit Flaccus, videtur intelligere fœdus, quod cum Sabinis fecit Romulus, Gabinum quoque fœ-

Feſt lib. 3. in litera c.

dus peruetuſtum erat, quod in ceræ bonis erat ſcriptum Feſtus. *Clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bonis appellarunt, in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat deſcriptum*. Idem Feſtus memorat genus quod-

Feſt. lib. 2. in litera b.

dam vini eſſe *bubleum*. ego *byblinum* ſcribendum in eo ſuſpicor, de quo Heſiodus,

Heſiodus.

Εἰ μὴ πετραίην τε σκιὴν καὶ βύβλινος οἶνος. Sed plus ſatis verborum funditauimus Deſinat tandem aliquando hoc caput argutari.

Martia-

Martialis libro 10. illuſtratus. Orciniana ſandapila. Orcini liberti. Nilotis tunica. Cathedralitij miniſtri. Elyſia puella. Spectaculum matutinum. Inuidia animi vitium, vt erugo ferri. Popularia. Floralia.

Cap. 30.

HAEC mihi pagina ludibrio erit, atramentoque collinetur malè conciliato, vt Comicus ait, è 10. Martialis libro, quibuſdam annotatis inquinabitur. —*legas*, inquit, *ætia Callimachi*. Αἴτια καὶ Μιμάχυ, libri erant fabularum pleni, refertique rerum multarum, quarum cauſas ad fabulas referebat. nam non aſſentior ijs, qui de moribus libros fuiſſe ſuſpicantur. à quibus in Catalectis vocata ſunt verba Hermetia, verba obſcura antiqua & gloſſematica ab AEtijs petita Callimachi, feſtiuo epigrammate in Cimbrum obſoletorum verborum affectatorem, & fratris parricidam.

Marti. lib. 10. epigram. 4.

Hermetiorum amator iſte verborum

Maro. in epig.

Iſte, iſte Rhetor, namque quatenus totus

Thucydides Britannus Atticæ febris. Multi qui perſtudioſi erant Atticæ eloquentiæ imitabantur Thucydidem. Sed à Cimbro non Thucydidem, Articum. ſed Britannum & Barbarum dicit imitatum. vt morbus & febris eloquentiæ Atticæ merito dici poſſit, cum Atticorum incorruptam ſanitatem non æmuletur. *Orciniana*, inquit Martialis, *qui feruntur ſponda*. Sandapila erat quædam popularis, qua plebei vileſque efferebantur. Suetonius, *Cadauer eius præpiari ſandapila per veſpillones exportatum*. Sed & miſeræ plebis quædam erat ſandapila, de qua Horatius,

Martial. lib. 10. epigr. 5.

Suet. in Domitiano cap. 17.

Huc prius angustis eiecta cadauera cellis

Conſeruus vili portanda locabat in arca. & Lucanus,

Horat. lib. 1. ſaty. 8.

Da vilem Magno Plebeij funeris arcam. Erat & Orciniana ſandapila, velut libertinorum ſandapila ex illo ordine nomen habens. (Quidam enim liberti Orcini vocabantur) quam Martialem putem intelligere.

Luca. lib. 8.

Quando eques & picti tunica Nilotide Mauri. Tunica Nilotis eſt tunica acu picta ab AEgyptiis. nam & eam artem eleganter egregieque exercebant. Lucanus,

Mar. lib. 10. epig. 6.

Quod Nilotis acus compreſſum pectine ſerum

Soluit & extenſo laxauit ſtamina velo.

Luca. lib. 10. Mart. lib. 10. epig. 10.

Diuiſit noſtras purpura veſtra togas. valet, vt ſuſpicor, vos purpurati & nobiles ſalutatum itis, & clientium pauperumq; officia occupatis, qui togati mane limina potentiorum & locupletiorum obeunt. quod munus inter vos diuiſiſtis. & pauperes excluditis ab obſequio.

Cum cathedralitios portet tibi Rheda miniſtros. Miniſtri cathedralitii à quibuſdam explicantur delicati & molles, qui rheda vehebantur, in cathe

Mart. lib. 10. epig. 13.

dra ſedentes. Sed cum cathedras fœmineas legamus, verius eſt, vt à fœminarum cathedris intelligamus effœminatos & delicatos, formoſuloſque & fœminis ſimiles. Iuuenalis.

Iuuen. ſat. 6. *Cuius apud molles minima eſt iactura cathedras.*

Mart. lib. 10. epigram. 24. *Sed vitæ tribus aureis peractis*

Lucos Elyſiæ petam puellæ. Puella hic Elyſia, puella vt auguror, Proſerpina eſt. Ac ſic quid veniæ dari poteſt homini in capitali coniecturæ audacis crimine toties iam deprehenſo, *tribus areis* non inuitus legerim, vt tria curriculi vitæ ſpatia intelligat, pueritiæ, iuuentutis, ſenectutis. Quod enim hic de aureis, vt nihil diſſimulem, haud ſatis intelligo: nec quæ circunueſtiunt & fucant commentis interpretes probabilem, & arguto poëta ingenioſoque dignam ſententiam præſtant. vel aureos tres peractos dicit octoginta quatuor annos. quod aureus Romanus æſtimaretur viginti octo denariis argenteis, id eſt, duodenis noſtratibus fere centum. *In matutina nuper ſpectatus arena.* Spectaculum quoddam matutinum erat & dicebatur. Cuius apud Senecam mentio eſt in epiſtolis. Sed & ludus quidam gladiatorius dicebatur matutinus, vbi diſcebant armaturam & telis batuere gladiatores fortaſſe ad ſpectacula matutina, vel potius vbi mane eludebant rudibus dictataque armaturæ accipiebant: & arenæ præponebantur. Inuidiam veteres animi vitium eſſe cenſebant, vt ferri rubiginem & eius æruginem. Et proinde per tranſlationem Æruginem vocauere: quaſi ſit tanquam æris: ſic animi ærugo. Martialis,

Mar. lib. 10. epig. 25. Senec. lib. 1. epiſt. 17.

Mart. lib. 10. epig. 33. *Vt tu ſi viridi tinctos ærugine verſus.* id eſt, furore & maledica inuidia. Horatius — *hæc eſt*

Horat. lib. 1. ſaty. 4. *Ærugo mera.*

Mart. lib. 10. epig. 41. *Et populare ſacrum bis millia dena tuliſſet.* Sacra bonæ deæ pro populo fiebant, ſed à mulieribus. *Popularia* autem Feſto finitore, *ſacra ſunt, quæ omnes ciues faciunt*, ſcilicet, quæ non ſunt attributa certis familijs. Ex his Floralia erant, quæ magiſtratibus, vt prætoribus fiebant. Sed & alia, quorum quædam fortaſſe Prætoris impenſis fiebant.

Feſt. lib. 14. in litera L.

Feſtus explicatus & emendatus. Exaugurare. Inaugurare. Legi parere. Lege agere. Curiales. Centuriales. Spurius. Spurius pater. Cice. lib. 5. ad Atticum explicatus.

Caput 31.

Feſt. lib. 12. in litera N. EXTAT apud Feſtum prouerbium, *Nec mulieri, nec gremio credi oportere.* nam & mulieres nos ſæpenumero fallunt, & quæ in gremio poſuimus, ea nobis imprudentibus plerumque excidunt. Ad huius prouerbij partem referendum eſt illud Catulli.

Vt

Vt miſſum ſponſi furtiuo munere malum Catul. ador-
Procurrit caſto virginis è gremio. talum.
Quod miſeræ oblitæ molli ſub veſte locatum,
Dum aduentu matris proſilit, excutitur. Exaugurare eſt auguriis pro- Liui. lib. 1.
fanum reddere. vt inaugurare augurato conſecrare. auctor Liuius lib. 1. de
Capitolio agens. cuius verba ex Originibus Catonis ſumpta videntur.
Sic enim Cato primo Originum ſcribebat. *Fana in eo loco plurima fuere:* Feſt. lib. 13. in litera N.
ea exauguraui prius. quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. Particula xii. Tabul. extat apud Feſtum, inquinatiſſima. *aſtèr cuſtos nec ſit.* cuius Feſt. ibidem.
eluentur ſordes, ſi *carcer*, ſcribatur. neque enim quicquam, quod accommodatius ſit, comminiſci potui. Legi parere dicitur magiſtratus, miniſter,
aut lictor, cum pœnam de noxijs ſumit. Quod vt opinor honeſtius dicebatur, quàm ſecuri, aut gladio percutere. ſed eo in verbo vis imperij in-
eſt. Lege agere dixit Liuius in hac ſignificatione: Feſtus, legi parere his Liui. lib. 9.
verbis, *Ob quam cauſam legi quoque parens tum iubetur caput eius obnubere* Feſt. lib. 12. in litera N.
qui parentem necauerit. Vt à curia curiales appellantur, qui ſunt eiuſdem
curiæ: ſic à centuria centuriales, qui ſunt eiuſdem centuriæ. quod apud
Feſtum conſtat in explicatione eius centuriæ, quæ *niqui ſciuit*, diceba- Feſt. ibidem.
tur, *in ea enim neque centuriæ præfectus erat, neque centurialis quiſquam dice-*
batur. quoquidem intelligimus in alijs & perfectos fuiſſe, & centuriales. Animaduertiſſe videor ex Feſti verbis, non tantum Spurium eum
dici, qui incerto patre natus eſt: verum etiam, vt vulgo receptum video,
nothi & illegitimi filij, vulgoque quæſiti, patrem ſpurium appellari. Sic
enim ſcribit, *Nothum Græci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud* Feſt. ibidem.
nos ſpurio patre natus dicitur, quod Seruius Tullus, qui Romæ regnauit natus eſt Feſt. ibidem.
ex concubina Spurii Tulli Tribuni. Numera Senatum, inquit Feſtus, *ait*
quiuis Senator Conſuli, cum impedimento vult eſſe, quominus faciat Senatuſ-
conſultum, poſtulatque vt aut res quæ adferuntur, diuidantur: aut ſimul con-
ſulantur, aut ſi tot non ſint Senatores, quo numero liceat ſcribi Senatuſconſul-
tum, expectentur. Numera igitur Senatum dicebatur Conſuli, cum infrequens ordo videbatur, vt Senatuſconſultum fieri non poſſet. Hæc Feſti
verba non paruo eſſe auxilio poſſunt ad eruendam ſententiam Cicer. ex Cic. 5. ad Attic. epi. Benelib. 5. ad Atticum cum ſcribit, *Curandus autem hactenus, ne quid ad Sena-* uentum veni.
tum, Conſule, aut Numèra. nam Conſule aut Numera vt opinor, dicebat
ei, qui Senatum habebat, & de re aliqua referri volebat, vel enim dicebat,
Conſulito Senatum: vel oſtende infrequentem ordinem. vt referendum
non ſit. Hoc eodem ex Feſti loco colligimus impediri ſolita eſſe Sena.
Conſul. ne fierent non ſolum diuiſione ſententiæ: verum etiam ſimul
conſulendo & Senatum numerando propter infrequentiam, nec inter-

ceſſio-

ceſſionem prætermittam, quam præteriit Feſtus.

Liuius explicatus lib. 42. & emendatus. Liberæ ædes. Liber locus. Sopitum. Lectiſternium ad ætatem venire. Ab ineunte ætate. Gregarius miles. Haſtatorum numerus. Haſtatus primus & ſecundus. Oppidum. Telum ceſtroſphendone. Funda.

Cap. 32.

CARPTIM quædam è Liuii lib. 42. hinc inde libaui, quæ quod fortaſſe eos, qui tirocinia ponunt in humanioribus literis iuuare poterunt his libris adſcribenda iudicaui. nam etſi leuia ſunt, tamen fortaſſe ab illis primo ſtatim aſpectu non intelligerentur. non malè autem operam poſuero, ſi cui profuiſſe viſus fuero. *Ædes liberæ*, inquit, *hoſpitio datæ ſunt.* Liui. lib. 42. hic ædes liberas interpretor, quæ nulli alii vel inquilino, vel habitatori ſeruirent: quaſque is, cui dabantur, & qui in eis collocabatur ſolus cum ſua familia incoleret. Sic à Plauto locus liber dicitur, vbi remotis interpellatoribus & interuentoribus aliquis voluptati, remotis arbitris, operam dare poteſt nam ſic in Pœnulo ſcribit,

Locum ſibi velle liberum præberier,
Vbi nequam faciat clam. Iterum,

Plaut. Pœnulo ſc. Sæpe ego res multas.

Liberum vt commonſtraremus tibi locum, & voluptuarium. Sopitum dicit Liuius id, cui ſenſus ablatus eſt. propterea quod ſomno cõſopiti nihil ſentimus. eius verba ſunt, *quorũ altero caput ictũ eſt regi, altero humerus ſopitus.* Iterum, *tollentes ſopitum vulnere ac nihil ſentientem*, pro, *ecquid ita non adiſſent magiſtratum, vt ex inſtituto loca lautia acciperent*, legendum arbitror, *loca & lautia*, quod eſt, hoſpitium & munera. Cum legimus ſupplicatum ad omnia lectiſternia: ad omnia templa intelligere debemus, propterea quod in templis Dij in lectulis & puluinaribus cum ſuis deabus collocati fere erant maiorem anni partem. Iupiter cum Iunone: Latia (ſic enim in Gellio legendum putem à Latio) cum Saturno: Hora cum Quirino: Maia cum Vulcano, Salacia, quæ Tethys eſt, cum Neptuno, Nerio cum Marte. Id ita eſſe declarat Liuius his verbis, *Cum circa omnia fana, in quibus lectiſternium maiorem partem anni eſſe ſolet, maioribus hoſtijs immolaſſent.* Seruius lectiſternia interpretatur, *vbi homines ſolent in templis ſedere. Cum Tribuni militum*, inquit Liuius, *centuriones, ſed primum quemque citarent*, hoc ex loco intelligimus quod & hiſtoriarum monumentis à Polybio mandatum eſt. Tribunos militum ſolitos eſſe, delectum habere. Non ita longe, *Cum primum, inquit, in ætatem veni.* Hic ad ætatem veniſſe dicitur, qui adoleuit iuueniſque eſt: quod adoleſcentia & pubertas, prima ætas videtur eſſe: proinde quaſi in ætatibus pueritia non ſit habenda. Hinc ab ineunte

Liui. lib. 42.
Liui. ibidem.
Liui. ibidem.
Ge. lib. 13. cap. 21.
Liui. lib. 42.
Ser. in 12. æn.
Liui. lib. 42.
Polybius
Liui. lib. 42.

eunte ætate, id eſt, à principio adoleſcentiæ dicimus. & Cicero ſcripſit, *Nam à primo tempore ætatis iuri ſtudere te memini.* Cic. 1. de legi.

Miles gregarius, miles eſt in reliquorum militum grege, qui in militia nullam promotionem habet, qui nec eſt centurio, nec Tribunus, nec Decurio, nec Optio, nec Cornicularius. Liuius, *Biennũ miles gregarius fui aduerſus Philippum Regem: Tertio*, inquit, *anno virtutis cauſa mihi T. Quintius Flaminius decumum ordinem haſtatum aſſignauit.* Haſtatorũ in legione Romana numerus erat ad mille ducentos, interdum etiam maior. Decumus igitur ordo eſt, decimi centurionis haſtatorum. ſic primus haſtatus dicebatur, primi haſtati centurio, qui ducenarius erat, duaſque centurias ducebat, vt Vegetius ait. Quamquam exiſtimo duos centuriones primi haſtati fuiſſe: vnum, prioris centuriæ: alterum, poſterioris. Secundus haſtatus, ſecundi haſtari centurio, qui centuriam ſemis ducebat. Liuius mox ſcribit, *Hic me Imperator dignum iudicauit, cui primum haſtatum prioris centuriæ aſſignaret.* In primo haſtato duæ erant centuriæ, vt diximus, quæ ſuum quemque primum haſtatum vel centurionem primi haſtati habebant. Earum centuriarum altera prior, altera poſterior dicebatur. Honeſtior autem ordo erat prioris centuriæ. Ait Liuius, *A. M. Acilio mihi primus Princeps prioris centuriæ eſt aſſignatus. Primus Princeps*, inquit Vegetius, *centuriam ſemis, hoc eſt, centum quinquaginta homines ducebat.* Ego putem eum duas duxiſſe centurias duoſque eis præfuiſſe: vnum, priori, qui ordo honoratior erat: alterum, poſteriori. Oppidum, eam Romæ partem vocat Liuius, quæ intra mœnia erat, vt ab vrbe differat. *Eos*, inquit, *in oppidum intromitti non placuit, cum iam bellum regi eorum, & Macedonibus & Senatus decreſſet, & populus iuſſiſſet: in ædem Bellonæ in ſenatum introducti, ita verba fecerunt.* A Liuio deſcribitur telum ceſtroſphendone his verbis, *Bipalmæ ſpiculum haſtili Semicubitali infixum, erat, craſſitudine digiti. huic ad libramen pinnæ tres, velut ſagittis ſolent circundabantur.* id eſt, ei primæ tres additæ erant, vt libratior & directior certioque eſſet volatus teli: nec erranti diuerſeque nutanti parte eius poſteriore ictus irritus eſſet, telo eodem tenore non eunte, *Funda*, inquit, *media duo funalia imparia habebat.* medio haſtili inhærebat funda: ſed ea duplex, vt latior eius ſinus telum melius libraret. nam *funalia duo*, interpretor fundam duplicem, alteram alteri continentem. Funale enim opus funarium eſt. hic funda è funibus poſterius funale maius & latius erat, vt ictum teli adigeret vehementius, meliuſque telum ſuſtineret. Duo autem funalia quæ fundam vnam faciebant, in nodum nectebantur, vt opinor, anſula facta, cui inſerebatur habena, qua telum rotabatur. *Cum*, inquit, *maiori ſinu libratum funditor habena rotaret, excuſſum velut glans emicabat.*

Liui. lib. 42.
Veget. lib. 2. cap. 8.
Liui. lib. 42.
Liui. ibidem.
Veget. lib. 2. cap. 8.
Liuius lib. 42.
Liui. ibidem.
Liui. ibidem.

bat. hic *maiorem sinum* interpretor, maioris fundæ & tanquam duplicis maiorem capacitatem, in qua pendebat & librabatur telum. Hoc genus teli nomen adeptum est à funda & cestro, id est, vericulo. Sic enim cestrum Plinius vertit.

Plin. lib. 35. cap. 11.

Plinii locus lib. 8. explicatus. Consummati gladiatores. Consummare. Consummatio.

Cap. 33.

SCRIBIT Plinius naturalis Historiæ lib. 8. de Elephantorum pugna. *Postea singuli, Principibus Claudio & Neroni in consummatione gladiatorum.* huius loci fiducia, viri spectatissimi tradunt Consummatos gladiatores, veteranos & iam rudiarios esse, proinde quasi consummatio sit, eorum missio. quod mihi secus videtur: putoque Plinium dicere, cum multa gladiatorum genera essent, Imperatores illos suis muneribus, ne quis deesset & absoluisse, & rudiariorũ gladiatorum illa editione etiam pugnam Elephantorum dedisse, nam & Essedarii à Tranquillo in gladiatoribus numerantur in Claudio. Et alii multi à scriptoribus. nihil igitur est causæ, cur ex eo loco malè intellecto Consummatos gladiatores, rudiarios interpretentur. Id tamen obtinere rursum conantur Frontini suffragio: Sed verendum est, ne eorum petitioni non faueat suffragator, cum præsertim hæc eius verba sint. *Curius, cum victis ab eo Sabinis ex S. C. ampliaretur ei modus agri, quem consummati milites accipiebant, gregalium portione contentus fuit.* Hic consummatos milites emeritos accipiunt. Ego vero eos intelligo, qui in assignatione agrorum multi, vt verbi gratia, viceni, aut triceni in singulas centurias agri, id est, in ducena iugera contribuuntur, & conferuntur, & in vnam summam colliguntur: vt ex eo agrorum modo, pro portione accipiant. videlicet, dena singuli, aut plura aut pauciora iugera. Nam Senatus quantum multis militibus in vnam summam collectis dari Curio voluerat, verbi gratia, vnam centuriam, qui non tamen plus accepit, quàm quantum singulis gregarijsque assignabatur. Non est enim nouum consummare accipi, pro in summam colligere. quod eo, quod subijciam, Vitruuij testimonio patebit. *Per arithmeticen*, inquit, *sumptus ædificiorum consummantur, mensurarum rationes explicantur*, id est, in assem colligitur summa sumptus & ædificationis.

Plin. lib. 8. cap. 7.

Sueton. in Claudio cap. 21.

Fronti. lib. 4. stratage. ca. 3.

Vitru. lib. 1. cap. 1.

Plautus Amphitrione explicatus. Potire seruitutis. Potiri hostium. Palliũ detexere. Legere hominem pugno. Legere pro ferire. Arcessere iumẽto suo rem malam. Apollinis responsa tortuosa. Plinius lib. 18. explicatus.

Cap. 34.

AMPHI-

AMPHITRVO Plauti in prima fabula & genera loquendi & iocorum argutias habet, quæ tenebras offundere lectoribus possunt. velut illud est. *Opulento homini hoc seruitus dura est*. quod valet, durum est opulento homini seruire. attribuitque nomini casum verbi, *Pater potiuit seruitutis.* dicit, pro compotem seruitutis fecit, & seruum reddidit me, qui liber fuerim. In actione vsurpauit potiuit, vt in captiuis in perpessione, *potitus hostium est*. quod est ab hostibus captus. Sequitur mox, *Sum vero verna verbero*. sic legendum modulus versuum & numerus, qui Trochaïcus est, satis ostendit. *verbo* igitur subditiuum puto. Sed iocus sane obscurus est. Ludit autem in verna, ac Sosiam vernam natum dicit se. Iocatur verberonem vernam, quasi non tantum seruus sit: verum etiam vapulet. *Illic*, inquit, *hoc homo denuo vult pallium detexere.* id est, proinde quasi hoc pallium non iam perfectum detextumque sit, eo me exuere vult, vt pertexat. hoc igitur iacit, vt in spoliatorem atque grassatorem, quod si hic *denuo* adscriptum non esset, legerem lubenter, *pallio detexere*, monet quippe me auctoritas Seruij, qui illud Plautinum adfert. verum ex alia vt reor, fabula. *Ego hunc hominem detexam pallio.* quod est euxam & spoliabo. Vergilius,

Plau. Amphitruone sc. Qui me alter.

Plaut. ibidem.

Plau. Captiuis sc. iuuentus nomen.

Plau. Amphi. sc. Qui me al.

Plau. Amphit. ibidem.

Ser. in Vir. 10. æn.

Virg. 10. æn.

—*dum texit imaona Halesus*

Arcadio infœlix gladio dat pectus inermum. id est, dum spoliat & exuuias legit & petit, *Agite pugni iam diu est, quod ventri victum non datis*. imitatur verba spoliatoris, qui homines pugnis contusos conficit & semineces spoliat, atque ita pugnorum ope victum quæritat. *Alia*, inquit, *forma oportet esse, quem tu pugno legeris.* Translatio est à legulis vuarum & fructuum. Vt enim illi manu vnas, oleas, fructus legunt: ita vindemia & fructus grassatoris est, homines pugnis malè mactatos, tanquam fructus legere & spoliare. Sed & Grammatici legere, pro ferire & percutere à Plauto vsurpatum annotant, *Quo te hoc Scipione legam. Illic*, inquit, *homo à me sibi malam rem arcessit iumento suo*, id est, malam rem hic auferre vult, plagas quærit & verbera. Ductum ab oneribus, quæ iumentis nostris imponimus. Non solum flexa & tortuosa Apollinis responsa fuerunt: verum etiam nonnulla Plinij rustica oracula nescio quid perplexi & ambigui habent, neque satis aperta sunt, vt illud. *Ab eo die oraculum occurrit, frigidum picari pro nihilo ducentium.* vt Grammaticos poëtarum, item oraculorum interpretes fuisse audiuimus & legimus, eorum igitur munus vicaria subeamus opera. Intelligo præcipi posse illum diem, quem præstituit vindemijs, nimis esse serum vasa picare, eaque parare, quæ vindemiæ sunt vsui. cum ante parata habuisse oporteat, ne moram fructus maturus ferat. Itaque oraculum vituperat, ac non intempestiuum præ-

Plau. Amphi. sc. Qui me al.

Plaut. Amphi. ibidem.

Plaut. Amphi. sc. Benè vale Alcmena.

Plau. Amp. sc. Qui me alter.

Plin. lib. 18. cap. 31.

parare etiam tum narrat cum defectu vaſorum iam & Calendis Ianuarij vindemiantes viderit. Subiicit Plinius alterum oraculum æquè nubilo obductum. *Piſcinisque muſta condi, aut vina effundi priora.* quod ſic interpretor, cum apotheca etiamnum plena eſt vini veteris, neque vaſa vlla vacua, vel parata ſunt nouo muſto cendendo.

Plin. ibidem.

Iuriſconſultus emendatur. Cretifodinæ. Argentifodinæ, Æriſodinæ. Parere æri alieno. Embaleuticon. Ciceronis locus reſtitutus. Quod benè vertat, conſcende. ἐμβαινε τύχῃ ἀγαθῇ. Leges in ære inciſæ. Verba pretoris, do, dico, addico, & abdico. Dicere vindicias ſecundum libertatem & ſeruitutem.

Cap. 35.

LEPIDAE ſunt quædam loquendi formulæ elegantesque, quas tamen, quia nonnulli his ſunt offenſi in veterum libris, deſideramus, etſi quod in earum vicem induxerunt, tale eſt, vt de eo merito queri non poſſimus, cum ſententiæ non officiat: vt apud iureconſultos in titulo, de rebus eorũ, qui ſub tutela vel cura ſunt, legebatur. *vel ſi creti argenti fodinas.* *cretæ* ipſi malunt. ſed quidni *creti* tueamur, cũ præſertim cretifodinas & argentifodinas intelligamus iuncto vocabulo? Itaq; ſine coniunctione ſcripſit. Quod vt exiſtimo non feciſſet, ſi *cretæ* ſcripſiſſet. Cretifodina autem à Varrone in libris de lingua latina dicitur, vt quidam legunt: vt alij ærifodina, quod genuinum & aſſimile eſt. Alio etiam loco eiuſdem tituli, ſimile vitium eſt factum. cum enim legeretur in libris peruetuſtis: *aut vſurarum modus parendum æri alieno ſuadeat. carẽdum ære alieno* ſcripſerunt. at non ita temerè committendum erat, vt per iniuriam illud exturbaretur, quod illiteratum & iniucundum non eſt. nam parere dicitur æri alieno, qui ſe ei imparem fatetur: nec cum eius vſuris certare vult. ac proinde mauult exoluere. Cicero, *Quod ſi maturius facere voluiſſent, neque (id quod ſtultiſsimum eſt) certare cum vſuris, fructibus prædiorum &c.* Sed & eodem titulo in archiuis Florentinis *embaleuticon*, non *embateuticon* ſcribitur. quodquidem idem quod emphyteuticon valebit. ita tamen vt ab ἐμβάλλω non poſſit deduci: ſed ab ἐμβαλλεύω quod erit infero. nam multa licenter recentiores Græci formarunt nec poſſum apud M. Tullium *facere Embæneticam*, probare: non enim iſta forma à præſenti deduci ſolet, ſed ex præterito effingi. Sed tamen cum à vetere ſcriptura ſine flagitio recedi non poſſit, libentiſſimè legerim ἔμβαινε τύχῃ. Solebant enim, qui vectores ad nauim inuitabant, aut ſcandentes eam excipiebant, dicere: Quod benè vertat, conſcende: quod eſt, ἔμβαινε τύχῃ ἀγαθῇ. quod integrum non poſuit Cicero: ſed vt plerumque ſolet inchoa-

l. ſed ſi pecunia §. si lapidicinas ff. de reb. eor. qui ſub tut. & cur. &c.

Varro 6. de ling. lat.

l. magis puto ff. de reb. eorũ qui ſub tut. vt Ald. Cic. 2. in Cat.

l. ſed ſi pecunia §. ſi ius ff. de reb. eorum q. ſ. t. v. c. etc.

Lib. 8 famil. epiſto. epiſt 1.

choatum & mutilum. vt tamen quod ſentiam, loquar *Embaticam* omnino mallem. Cæterum in Titulo de origine iuris, malim ego, vt audacter faciam, & facinore me nobilitem, quod in alijs ſæpe reprehendo, malim inquam legere *quas in tabul. æreas perſcriptas*. quàm *eboreas*. Leges enim in æs incidi ſolebant. ac ne eius rei alia conquiram argumenta, Ouidianum carmen idoneum & locuples ad fidem eius rei faciendam fuerit.

L. 2. §. exactis regib. ff. de orig. iur.

—nec verba minantia fixo
Æra ligabantur. Ebur enim vt ornamento ſatis eſſet: at diuturnitati non ſufficeret cum ætatem æquè ferre nõ poſſit, temporique cedat. Non tantum videntur honorati Prætoris tria verba fuiſſe in iuriſdictione, do, dico, addico: ſed etiam, abdico: quod eſt abiudico, vt illud adiudico. vt apud Pompeum *vindicias filiæ ſuæ ab ſe abdixiſſe*. Quidni enim vt decemvir, ſic & prætor eodem verbo in iure dicundo vti potuit, cum præſertim non adiudicaret tantum: ſed etiam abiudicaret? quod eſt abdiceret. In ea autem Pomponij lege. *Dicere vindicias ſecundum libertatem*. nihil aliud quicquam eſt, quàm pronunciare rem, vel perſonam liberam eſſe, id eſt, vindicationem ſecundum libertatem dicere. & in libertatem vindicare. nam vindicare non tantum actiones in rem ſignificat & res ipſas, quæ vindicantur: ſed & vindicationem ipſam. Ita fit vt in perſona dicere vindicias ſecundum ſeruitutem, ſit perſonam in ſeruitutem adducere, iudicio. vt contrà, dicere vindicias ſecundum libertatem, ſit in libertatem vindicare. vindicem enim Brutus primus Conſul liberum dixerat & eſſe iuſſerat. Quas duas idem Pomponius memorat Teſſeras, vnam belli, alteram pacis poſitas fuiſſe, intelligo lignea fruſta lata fuiſſe, vel tabellas ligneas, quibus nomen pacis & belli inſcriptum eſſet. Id autem ſatis è Teſſera militari conſtat. de qua ſic ſcribit Polybius, τὸ λαβὼν τὸ ξύσημα (τοῦτο δὲ ἐστι πλατεῖον ἐπιγεγραμμένον) ἀπαλλάττεται. Sed hæc nimium fortaſſe loquaciter & verbosè acetalogi more caput nugatur. tandem aliquando finem dicendi faciat.

Ouid. 1. Metamorp.

L. 2. §. & cum placuiſſet. ff. de orig iur.

L. ead. & §. eod. & tit. eod.

L. ead. §. Dein de Quint. ff. de orig. iur.

Polybius.

Vitruuius explicatus & emendatus. Caſtitas. Anaritia. Expreſsiones. ἠχεῖα. Scæuus. Gnomen.

Caput 36.

HIS libris quædam aſpergere è Vitruuij libro primo hic etiam volo. quod breuiter faciam potius quàm vel docentis, vel differẽtis more. Puto igitur in eius præfatione legendũ, *de vita cõmuni omnium publicaq; rei cõſtitutione curã habere*. quod vt iuriſcõſulti loquũtur, & Ranconeto videbatur.

Vitr. in præf.

Vitru. ibidem

Fgregias, autem, *ædificiorum auctoritates.* cum dicit, dignitates & pulchritudines eorum intelligit. A concilio cœlestium in sedibus immortalitatis, scribit Cæsarem dedicatum fuisse: ex ea hominum & poëtarum opinione, qua deos conciones & senatum habere cẽsent. Et duodecim deos consiliarios Ioui attribuebant: vnde Ælianus scribit ὦ θεόφραστε, ἀθωαῖοι ἦσαν, ἀλλ' οὐχ' οἱ δώδεκα θεοὶ οἱ δικάζοντες. Etiã inieo lego *Conscr. ipsi perscriptiones.* nemini enim paulo humaniori præscriptio hic probari potest. *Nullum*, inquit, *opus verè sine fide & castitate fieri potest.* hic castitatem, sanctimoniã quandam & integritatem morum ab auaritia & sordibus abhorrentem & alienam appellat: ac auaritię opponit. Auaritia enim sordida est, inquinat quod purum est. & sine sordibus castum est. Sic *castè & integrè se versatum in cunsis amicorum.* Cicero dicit pro L. Manilia. *Expressiones* vocat quæ fistulæ aquęductuum graciliores fiunt ad incitandum aquę cursum, & si necesse sit, sursum exprimendum. ἠχεῖα, quæ vocat, tintinabula sunt. vel vasa ærea sonitum reddentia. Interpres Theocriti φησὶν ἀπολλόδωρος ἀθώνοι τὸν ἱεροφάντλαν τῆς χόρης ἐπικαλουμένης ἐπιχρύειν τὸ καλούμενον ἠχεῖον. Quis autem pro Apollonio Pergameo non intelligit esse Apollonium Pergeum legendum? cuius hodieque libri quidam extant, etsi nondum editi sunt de Comicis. Legendum etiam censeo, *aut embateræ balistæ*, non *embatæ & quibus certis luminibus opus est paribus.* Ranconetus subtilis in literis iudicij vir legebat, *in cellis vinarijs tecti lumina*, non *tectis.* Ac mediusfidius vix arbitror esse quemquam, quin & veritate victus & tanti viri iudicio adductus, ita in Vitruuij codicibus reponẽdum censeat *In Creta ad flumen Prythereum.* dici ex altera parte pecora splenetica esse, ex altera sine splene. Sed cum in Creta nullum huius nominis flumen memoretur, contraq; illic à Geographis Catarhactus fluminis describatur: is piacularis haberi nõ debeat, qui modica vtatur, nulliq; affini sceleri audacia, & Catarhactum esse scribendum putet. Lego etiam, *vti portarum itinera non sunt directa, sed scæua.* quo verbo est etiam Gellius vsus. etsi iniuriam in eo effugere non potuit sæuo vicario. verba eius sunt libro duodecimo, *Scæuus profecto & cæcus animi forem*, Id Græcè est σκαιὸς, quod suum Latini fecere interposito digamma, quod frequentant. *Pectinatim*, autem *dispositа* dicit cum vtrimq; alternantia è diuerso quædam inter se immittuntur & tanquam interiunguntur. Sic inter se consertos manum digitos Ouidius iunctos pectine dicit hoc versu,

Aelianus. Vit. ead. præf.
Vitru. lib. 1. cap. 1.
Cic. pro leg. Manil.
Vitru. lib. 1. cap. 1.
Vitru. ibidẽ.
Theocri. interp.
Vitr. lib. 1. cap. 2.
Vitru. lib. 1. cap. 4.
Vitr. ibidem.
Vitr. lib. 1. ca. 5.
Gell. lib. 12. cap. 13.
Vitr. lib. 1. cap. 50
Ouid. 9. Metamorp.
Vitr. lib. 1. cap. 6.

Pressa genu digitisque inter se pectine iunctis.

Ita his, inquit, *confectis, inter angulos octogoni, gnomon ponatur.* Hic Gnomon machina est, qua in metandis castris & oppidis, dirigendisque vijs eorum vtebantur. Non enim crediderim indagatorem vmbræ esse. Dicebatur etiam Gnoma. *& ita*, inquit, *dirigantur angiportorum diuisiones duodecim.* Cum octogonum delinearit, quis non videt pro duodecim octo legendum esse? qui adeo error è numerorum notis malè intellectis fortasse est ortus. Cum enim fortasse veteres Librarij duo ii. ante x. scripsissent hunc in modum iix. duodecim putauerunt, quæ sunt octo. Huic operæ, quæ leuiter omnia libat ex eo libro satis ista sit attigisse. ex his alia multa esse suspicabuntur diligentius excutiẽda, in eo auctore boni iuuenes. nos enim veluti prætereuntes hæc velut in oculos incurrentia & aspeximus & notauimus qui plusculum immorabitur, & hærebit, plura etiam eruet, nobis non modo non repugnantibus, verum etiam vehementer optantibus: non enim tantum alijs ipsi prodesse volumus, sed aliorum etiam studio proficere cupimus.

Vitr. ibidem.

Tirus Liuius explicatus & locis aliquot emendatur. Parorea. Parstrymonia. Alcidemos Minerua. αλκεῖδαι dij apud Lacedæmonios. Masinissa.

Cap. 37.

APVD Liuium *Parorea* Macedoniæ pars est & tractus vicinus Thracię montibus subiectus. vt *Parstrimonia* regio vicina Strymoni amni. Cum autem *Leonatum & Thrasippum præfectos Eulyestas* vocat, cum gentis nomen hic degenerauerit *Elymiotas* emendandum reor. *Alcidem*, à Macedonibus vocari scribit Liuius Mineruam. Sed animo incessit meo libido *Alcidemõ* scribendi. nam λαόσας vocabatur & ἀλκμάχη. quidni etiam ἀλκίδημος vocari potuerit à Macedonibus. vt nunc quidem vocabulum formatum est, originem olet Græcam, non tamen integram. Erãt & ἀλκεῖδαι dij quidam apud Lacedæmonios. Video propter auctoritatem Græcorum, Massanisam vulgo in Liuio hodie scribi. Sed vt sæpe testificor, longè aliter ista Græci pronunciant quàm Latini, & Silius Italicus.

Liui. lib. 39. & 42.
Liui. lib. 42.
Liui. ibidem.
Liui. lib. 24. & 26. & multis alijs locis & hoc 42.
Sil. Ital. li. 7. bell. Punici.

Feruidus ingenij Masinissa, *& feruidus æui*, scribens, vulgo receptam cõprobat scripturã. Qui autem sunt populi in eodẽ vrites, cum scribit *ab Vritibus quatuor*? ego libentius *à Brutijs* legerem. Quid cũ & *Antrona* scribit & *Pylleon*? legendum videtur *& Pteleum*, vel ex Homeri catalogo, cuius versus est. ἀρχίαλον' αὐτρῶνα ἰδὲ πτελεὸν λεχεποίην.

Liui. lib. 42.
Liu. ibidem.
Hom. lib. 2. Ilia. in Catal.

Postero, inquit, *die progressus Agassam vrbem tradentibus sese ipsis recepit.* falsi insimulare hunc locũ facile possem, quod & nullis illis in locis, quod sciam, est Agassa. vt *Pagausam* restituendum putem. *Ad Almanam vrbem peruenit* dicit. Ego tanquam tabularum corruptarum hunc scribam accusare possum, qui *Albanam* puto à Liuio editum esse. & *Albanopolis* à Ptolemæo illis in locis ponitur. Erat & Amantia in Orestide Macedoniæ. *In Cauijs Burnium oppidum*, è Plinio & Ptolemæo, *in Ceraunijs* videtur resti-

Liui. lib. 44.
Ptolem. lib. 3. Geogra.
Liui. lib. 44.
Plin. lib. 6. cap. 8.

Liui. lib. 44. tuendum. Caulici etiam ad Ionium ſinum à Stephano ex Hecataei libris ponuntur. *Genuſum* etiam, non *Genuſium* credo ſcribendũ. Sic ſimiles circitoribus libros peruagamur & quod nobis ſanandũ videtur, ſi poſſumus, ex tempore curamus: & multa, quæ deſiderarent operoſiorem curationẽ, alijs, qui Apollinis patrocinio melius medentur, relinquimus.

Vt vidi, vt perij. Sandalium. Sardinia. Ichnuſa. Solea piſcis. Agger. Tumuli. Expoſitio χωτειομὸς. Chryſalus. Aurelius. Chryſalis vermiculus. Aurelia. Buſtuariæ mulieres.

Cap. 38.

Virg. 8. eclog. PANCARPIA hæc erit & vndiq; velut fructus omnis generis carpet. apud Maronem, *vt vidi vt perij.* valet, vt vidi, tum perij, ſi Grammaticis

Heſychius. Græcis vlla fides eſt, qui illud. ὡς δ' ἴδεν, ὡς μιν ἔρως τυκινὰς φρένας ἀμφικάλυψεν. ex cuius velut ore Maronis imago efficta eſt, ita vt dixi, interpretantur. quamquam vtrobiq; admirantis videri poſſet: ſed Heſychio refragari vix licet. Sandalium muliebre calciamentum eſt, ſimile plantæ & veſtigio, vt è Sardinia apparet, quæ & ichnuſa & Sandaliotis vocatur. Dici poteſt &

Catul. ad Mallium. Sandalium Latinè Solea, vt à Catullo de Lesbia — *arguta conſtitit in ſolea.*

Heſychius. Sed & piſcis ſolea à quibuſdam etiam Sandalium dicebatur vt Heſychius

Horat. lib. 2. ſaty. 8. & lib. 1. epiſt. 13. eſt auctor in voce ψῆτλα. Soleis etiam viri domi vtebantur, vt in cõuiuio. Flaccus, *Et ſoleas poſcit.* alio loco — *ſoleas conuiua tribulis.* Eſt apud Vitruuium, machina ad librandam aquam nomine Chorobates, quę nomen ex

Vitr. lib. 8. cap. 16. eo inuenit, quod in terra tanquam ambulat & inſiſtit. Heſychius χοροβατεῖ ἐν τῇ χέρσῳ βεπαλεῖ. Ita minutis iſtis Græcorum interpretatiunculis multa

Heſychius. Virg. 7. æn. magnaq́; tenentur, quæ aliâs ignorarentur. Agger, tumuli, à Marone cur dicatur, eſt à me quidem ante dictum. Sed ex Heſychio etiam eamdẽ ex-

Super lib. 19. cap. 29. plicationem confirmare me delectat χωμὸς, τάφος χῶμα. Iterum, χωννὴ ἡ ἐπὶ τῷ τύμβῳ χωννυμένη. Ita Græcus Grãmaticus, tumulum aggerem terræ interpretatur. Sed nos alia ex alijs, vt inquit optimus poëta in fata trahamur,

Heſychius. immo vero in verba. Sæpenumero legimus expoſitos fuiſſe pueros in fabulis Latinis è palliatis ſumptis. Id facere ſolebãt plęrumq; pueris in olla collocatis. vnde & expoſitio χωτειομὸς vocatur. contentus ero auctoritate

Heſychius. Heſychij qui pro cẽtum millibus teſtium numerari debet. χωτειομὸς ἡ τῶν ῥεφῶν ἐν ταῖς χυτραῖς ἔκθεσις. Chryſalus Plautinus ille ſubdolus ſeruus, qui

Plaut. Bacchid. herum auro emunxit, nomen Gręcum, ceu Aurelium Latinè dicas, inuenit; Sic & Chryſalis, vermiculus eſt, qui ex Eruca gignitur, Aureliaq́; nõ illepide dicitur ab auri, vt reor, colore. Non ſine cauſa dixit Maro, *Et Tyrrhena pedum circundat vincula plantis.* nam calceamẽtum quoddam altius Tuſ-

Heſychius. cum vocabatur: eratq́; alioqui populus ille artium peritia egregius. Heſychius

chius, Τυῤῥωνικὰ σανδάλια κάτλυμά τι ὑψηλὸν οὕτω καλεῖται. Mirabitur quiſpiam cur fingat exquilijs veneficarum nocturna & magica ſacra, Horatius: ſed Horat. Epod. od. 5. mirari deſinet, qui ſciet eas mulieres buſta ſequi ſolere. Erat autem exquilijs commune ſepulchrum. Heſychius, Τυμβάδας ἔλεγον τὰς φαρμακίδας ἀπὸ τοῦ περὶ τοὺς τύμβους διατρίβειν, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνῳστοπεδάζειν. Ita à Græcis Buſtuarias dicit appellatas, quòd in monumentis ſæpe verſarentur & mortuorũ cadauera mutilarent. Sed aliquis hic mihi occinet, Ohe, iam ſatis eſt. Finis igitur huius capitis ſit. Heſychius.

Angues quo pacto rumpantur. Deos ſuauiſſimum ſpirare odorem. Deos maiores habitu corporis quàm homines. Buxus. Phrygia tibia è buxo. Afrorum tibia è loto. Elymus. Plagæ. Caſſes. Sicilia palmis agreſtibus abundans. Agathyrſi. Acheloïa pocula. Achelous.

Cap. 39.

ENOBILI Virgilij poëmate ſaltuatim carptimq́; quædam explanabimus, vt in mentem venient.

Frigidus, inquit, *in pratis cantando rumpitur anguis.* quo in verſu quiſpiam Virg. 8. eclog. quærat, quo tãdem pacto rumperetur anguis? veneficæ carmine. Ego hic rationem non credo quærendam, ſed potius anilem quandam veterum opinionem & puerilem in memoriam reuocãdam: qua cognita nihil obſcuritatis in verſu reliquum erit. Opinio igitur priſcis erat cantionibus veneficarum angues ſic inflari, vt tandem rũperentur & diſſilirent. Ouidius,

Vipereas rumpo & verbis & carmine fauces. Idem de hominibus Horatius dixit,

Ouid. 7. Metamorp. Horat. Epod. od. 17. *Caputque Marſa diſſilire nænia.* nihilo ſecius & illud.

Ambroſiæq́; comæ diuinum vertice odorem

Spirauere. vt & in poëtis plęraq́; alia è veterum de dijs opinione eſt explicandum, quos credebant ſuauiſſimum odorem ſpirare. Ouidius Virg. 1. æn. Ouid. Faſt. 5. Suet. in Claud. cap. 1. Tacitus.

Manſit odor, poſſes ſcire fuiſſe deam. Sic maiores eſſe credebant, habitu corporis deos, quàm homines Tranquillus, *Non prius deſtitit inſequi quàm ſpecies barbaræ mulieris humana amplior, victorem tendere vltra, ſermone Latino prohibuiſſet.* Tacitus, *Oblata ei ſpecies muliebris vltra modum humanum, & audita eſt vox.* & Maro,

Virg. 2. æn. — *qualiſque videri*

Cœlicolis & quanta ſolet. Vt autem intelligant omnia eſſe in Marone diligenter excutienda cum ſcribit,

Tympana vos buxuſq́; vocat Berecynthia matris

Idææ. non abs re cum vellet ſignificare tibiam Phrygiam, buxũ poſuit: Virg. 9. æn. Sed materiam tibiæ Phrygiæ propriam nominauit. nam vt Afrorum tibię è lo-

è loto erant: sic phrygum è buxo. Pollux de tibiarum genere loquens, Pollux. ἕλυμος, inquit, τῷ μὲν ὕλιν πύξινος, τὸ δὲ εὕρημα φρυγῶν. Sed & Elymus fortasse ille Virgilianus ab illa tibia nomen adeptus est: quamquam hoc pro indubitato adfirmare, aut pro testimonio dicere nolumus. *Retia*, inquit idem Virg. 4. æn. Maro, *rara plagæ lato venabula ferro.* hic generali nomini subiectam speciē arbitror, & plagas, maiora retia suspicor, vt minora, casses. nam casses esse videntur ἄρκυες: plagæ, δίκτυα, id est, retia, quæ maiora sunt. Plagis autem nomen esse videtur inditum à similitudine reticulorum, quibus capillos colligant mulieres, quod plagæ suis nexibus & maculis eodem modo reticulatæ sint. *Teque datis linquo ventis palmosa Selinis*. Illo in tractu, vt fere Virg. 3. æn. tota Sicilia, copia est palmarum, vt ait Cicero in Verrem, agrestium. Sic enim scribit, *Nautæ fame coacti, radices palmarum agrestium, quarum erat in* Cic. 7. in Verr. *illis locis, sicut in magna parte Siciliæ multitudo, colligebant, & his miseri perditique alebantur.* Quod autem à Marone scribitur.

Cretesque Driopesq; fremunt pictique Agathyrsi. Quod de Agathyrsis Virg. 4. æn. scribit, ex eo refert quod Hyperborei per Scythas & Agathyrsos sacra Delum mittebant. Sunt autem è Scytharum numero Agathyrsi, qui corpora inficiebant sua, vt & Geloni. Illud autem *Poculaque inuentis Acheloïa* Virg. 1. Geor. *miscuit vuis*. ex eo dixit quod Acheloïum pro aqua, vt à Macrobio relatū Macro. 5. Satur. cap. 18. est, Græci poëtæ vsurpant, vt Euripides Andromacha. Cuius rei causam si Euripid. Andromach. quis quçrat, existimem. quod omnium fluuiorum primus Achelous è terra eruperit. Vibius Sequester, *Achelous Ætoliæ fluuius primus erupisse terra* Vibius Sequc. *dicitur: In Maliacum sinum effluit*. Hic circuncursando errandoque quæ annotaremus, excerpsimus similes Scythis perfugis, qui subinde sedem mutant.

DEO LAVS, HONOS, VIRTVS ET GLORIA.

Adriani Turnebi Aduersariorum lib. xxx. Finis.